

Franjo Šatović

CERJE

PRIGORSKE STARE NAVADE

Svatí Matiča Pavloviča i Katice Car, 1938.

FRANJO ŠATOVIĆ

C E R J E

PRIGŎRSKE STAŘE NAVAĐE

Mala biblioteka „Dragutin Domjanić“

knjiga 67.

Izdavač:

Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina

Vatrogasna 3, Sv. Ivan Zelina

© Franjo Šatović

Za izdavača:

Ivica Kukovačec

Urednik:

dr.sc. Ivo Kalinski

Fotografije:

F. Šatović, D. Vranković, M. Pavić, I. Ivančan,

L. Rotkvić, K. B. Andersen, I. Crnić i drugi

Tisak i uvez: Tiskara Zelina d.d.

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

pod brojem _____

ISBN: 978-953-6540-54-9

FRANJO ŠATOVIĆ

C E R J E

PRIGÖRSKE STAREŃ NAWADE

ŽIVLEJNE, CÖPRIJE, POSLÖVICE, PRIČE i ŠALE
CERSKE FARE i ŠAŠINOVEČKE OPČINE

Cerje 1936. leta. (Növakövec v cerju je nastal prije 1419. leta)

Pijac (1478-1602. mitnica i semni), cirkva (z 1765.) i škola (z 1858.)

Z A G R E B 2013.

*Najlepša fala
mojem majčam i dedem,
strinam i stricem, tecam i tecem,
vujnam i vujcem, kumam i kumem,
pajdašicam i pajdašem i sem drugem
ki su mi sekaj toga liepoga pripoviedali
a dagda i kazivali: Francek, zapiši još i to!*

PRIPÖVIEDALI SU MI:

Čižmekova Jaga (r. Biškup, Habekovica), Glamnica (*1880.)

Čižmekövn Jainke, Glamnica (*1911.)

Bojnčičövn Milan (*Bojničić*), Drienčec (*1916.)

Bojnčičöva Marica (r. *Mareković*), Drienčec (*1923)

Brëberövn Ivan, Šašinövec (*1916.)

Fundeličöva Janica (r. Čižmek), Budienec (*1937.)

Fundeličöva Kata (r. *Kus*), Budienec (*1901.)

Fundeličövn Štefina, Budienec (*1934.)

Fundeličövn Tömaš, Budienec (*1898.)

Herjavičövn Franc, Pöpovec (*1910.)

Hukavcövn Ivan, Šašinövec (*1898.)

Ilijačövn Grga, Laktec (*1910.)

Ježutkövičövn Slavič, Budienec (*1923.)

Këmfeļövn Joža (Prajs), Šašinövec (*1923.)

Kojzakövn Ivan (*Grandža*), Šašinövec (*1879.)

Kölarövn Pepič (*Mariška*), Čerje (*1894.)

Kušövn Đuka, Drienčec (*1865.)

Kušöva Pepa (r. *Smrekar*), Drienčec (*1872.)

Marteköva Jela (r. *Mihalić*), Čerje (*1908.)

Malčičöva Maruša (Tukčica), Čerje (*1923.)

Masanövn Štjef, Kralövec (*1922.)

Plušćecövn Joža, Glamnica (*1920.)

Salaričövn Štefič, Čerje (*1922.)

Šatövičövn Miške Mäli, Čerje (*1870.)

Šatövičövn Tömaš Vejvërec, Čerje (*1861.)

Šatövičöva Luba (Perjajinka), Čerje

Šatövičöva Maruša (Böjnčička), Čerje (*1865.)

Šimaġin Ivek, Čerje (*1859.)

Šimaġin Šimec, Čerje (*1921.)

Tömurad Jaköb, Žerëvinec

Tukcövn Franc, Čerje (*1922.)

Tukcövn Miške Pandur (*1885.)

Tukcövn Tömaš, Čerje (*1925.)

Vugričövn Ivan, Kralëvec (*1923.)

Žakmanövn Štefič, Čerje (*1900.)

i püne druge ki mejne ki više.

<i>PREDGOVOR</i>	7
1. KRAJ I SĚLA ČERSKÉ FARE I ŠAŠINOVEČKÉ OPČINĚ	9
2. DRUŽINĚ, PREŽIMENA, IMĚNA I PRIŠVARKI	21
3. ZĚMLĚ – ŠUMĚ, GRMJA, SINOKOŠĚ, POLA I TRSJA	31
4. KAJ DIVJE RAŠTĚ – DŘEVJE, DRAČ, CVĚTJE I GLIVĚ	39
5. KAJ SĚ SĚJA I SADI – LETINA, POVRTELE, ŠAD I GRŮZDJE	53
6. KAJ DIVJE ŽIVI – DIVJAČ, ŽABĚ, KAČĚ, TIČI, KUKCI I PŮLJETI	83
7. DŮMAČA ŽIVINA – SVINĚ, BLÁGE, KOJNI, ŽIVAD I ČĚLĚ	97
8. DVŮRIŠČE, STAJNIJE, POHIŠTVE I ORUDELE	113
9. JELE I PILE, BETĚGI I VRAŠTJA, OPRAVA I ŮBUČA	121
10. DŮMAČI SĚLSKI MĚŠTRI I SLUŽBĚ	129
11. STAŘĚ NĚVADE ŮD PRIGĚDA DŮ KRMIN	141
12. STAŘĚ NĚVADE NA CIRKVENĚ GODE I SVĚTKĚ	155
13. VERUJĚ SĚ – PRIPEČĚJNA, VUREKI, CŮPRIJĚ I SEJNĚ (383)....	167
14. VELI SĚ – POSLŮVICE I PRISPŮDOBICE (3314).....	187
15. PITA SĚ – ZAGŮNETKĚ I PITALICE (203)	211
16. IGRA SĚ – VARALICE, DEČJĚ I PASTIRSKĚ IGRE (69)	218
17. PŮPIĚVA SĚ – PESMICE, PŮPIĚVKĚ I MŮLITVICE (124)	229
18. PRIPŮVĚDA SĚ – PRIPŮVESTI I PRIČĚ (47)	235
19. ŠALI SĚ – ŠALE I SMĚŠNĚ ŽIVE ISTINĚ (98).....	259
20. KAJ SĚ NE GŮVORI PRED BŮSEMI – VENŮGVAJNE.....	284
LITERATURA	301
IVAN GRANĎA KOZJAK (1879 - 1953)	302
POPIS SLIKA.....	306
O AUTORU.....	308

PISANJE CERSKIH GLASOVA

Tekst pisan cerskim govorom tiskan je normalom.

Tekst pisan hrvatskim književnim jezikom tiskan je kurzivom.

Posebni samoglasnici pisani su slovima hrvatske abecede s podslovnom točkom (**ǎ, ǣ, iě, ǫ/ǔ**) odnosno s nadslovnom oznakom (**ǒ**) a označuju slijedeće glasove:

ǎ - zatvoreno dugo **a** glas izgovorom pomaknut prema **o** (ja znam, blagva, đar).

ǣ - otvoreno **e** izgovara se između **e** i **a** (jeŋ, peŋe, bečati)

iě - zatvoreno dugo **e** izgovara se između **e** i **i** (cvijet, djekla, krampjerec)

ǫ/ǔ zatvoreno **o** izgovara se između **o** i **u**.

Pisan je **ǫ** na mjestu standardnog hrvatskog **o** (zǫb, ǫnda, grǫbje)

a pisan **ǔ** na mjestu standardnog **u** (zǔb, tǔča, rǔka)

ǒ - kratko nenaglašeno **u** fonološki zamijenjen nenaglašeni **o**. U izgovoru je jednak kratkom nenaglašenom **u** (gǫvǫriti, ǫd djes dǫ zutra, kokǫš kǫkǫdačǫ)

U Rječniku Čerja glas ǣ pisan je ǣ, glas iě pisan je iě

dok su svi ostali pisani kao i ovdje!!!

^{hH, jJ, vV} - superskript slova mogu se fakultativno izgovarati

^{hH} - supskript slova se ne čitaju a pisana su radi lakšeg razumijevanja (i^h, ni^h)

dj, tj, lj i nj čitaju se oba slova; **ds, ts** čitaju se c; **dz** je zvučni parnjak glasa c

č glas između **ć** i **č** ali bliži glasu **č**, **đ** glas između **đ** i **dž** ali bliži glasu **dž**.

Zvučni glasovi **b, d, đ, g, z i v** na kraju naglašenih riječi izgovaraju se djelomično

obezvučeni nisu posebno označeni a obezvučeni **v** nije pisan f niti ispred

bezvučnih glasova u sredini riječi.

KRATICE NAZIVA SELA (Sǣlu i vu jnem ludǣm sǣ veli)

B – BUDENEC (Budienec/Budience, Budenčan, Budenečica)

C – CERJE (Čerje/Čerije, Čerec, Čerčica)

D – DRENČEC (Drienčec/Drienčec/Drijejnčec, Drenčičan, Drenčička)

G – GLAVNIČICA (Glavnica/Glamnica/Glamlica, Glamničan, Glamniječica)

K – KRALJEVEC (Kralǫvec/Kralǫvce/Kralǣvec, Kralǣvčan, Kralǣvečica)

L – LAKTEC (Laktec (Laktec, Laktečan, Laktječica)

O – OBREŽ (Obrež, Obrežan, Obreška)

P – POPOVEC (Pǫpǫvec/Pǫpǫvce, Pǫpǫvčan, Pǫpǫvečica)

S – SOBLINEC (Sǫblinec/Sǫblinece/Sǫblinec, Sǫblinečan, Sǫblinečica)

Š – ŠAŠINOVEC (Šašinǫvec/Šašinǫvce, Šašinǫvčan, Šašinovečica)

Ši – ŠIJAVRH (Šijavr^h, Šijavrlec, Šijavrlka/Šijavrlčica)

Ž – ŽERJAVINEC (Žerevinec/Žerevince, Žerevinčan, Žerevinečica)

OSTALE KRATICE

*1598 A – Godina spomena prezimena u Adamčegovim knjigama

LP – Leksikon prezimena

(JH: – navod riječi Jage Čižmek iz Glavničice r. Biškup Habek u Cerju

(MT: – navod riječi Mije Tukca iz Cerja

PREDGOVOR

Opisan je život i običaji seljaka i seoskih obrtnika u crkvenoj župi i školskoj općini Cerje prve polovine 20. stoljeća. Cerje je sada na području grada Zagreba a tada je bilo u općini Kašina i Šašinovec kotara Sveti Ivan Zelina. Cerje je od 1275. zajedno s Kobiljakom i Kraljevcem posjed Gradeca na Griču. Prvput se spominje 1419. kao kmetsko selo Novakovec u cerju na krčevini hrasta cera. Kralj Žigmund uzeo ga 1423. gradu i prodao 1434. zajedno s Kraljevcem i Kobiljakom biskupu Albenu, koji daje dio Kaptolu i dijeli Cerje na Bišкупljane i Kaptolce. Dijeli ih put od sv. Martina u Prozorju prema Kobiljaku. Tu je od 1436. drvena crkva koja 1466. postaje župna. Ispred crkve je od 1472-1602. Pijac s mitnicom prenešenom iz Sesveta i 3 godišnja sajma. Župi Cerje pripojena su 1789. sela Šašinovec, Laktec i majur Lodomir. Te godine je osnovana Gospodarska praktična škola Cerje biskupa M. Vrhovca za poslovođe i nadglednike (španove i dvorske) feudalnih imanja. Otvorena je 18. 5. 1802. a gospodarski učitelj Pavao Dumbović školovan je u prvoj evropskoj takvoj školi u Szarvas-u. Pučka škola je obnovljena 1851. godine. Na tom području od 1990. do 1953. živjelo je 2300 do 3300 stanovnika. Doseljavanja i ženidbi iz drugih krajeva bilo je malo pa su način života, govor i običaji većinom jednaki. Ta sela župe bez Kraljevca i Lakteca su do 1939. u općini Kašina a zatim do 1955. općini Šašinovec (s uključenim Popovcem i Žerjavincem).

Veće zapošljavanje počelo je od 1953. godine a zatim i naseljavanje iz drugih područja ali više uz cestu Dugoselo-Sesvete (Kraljevec) i Varaždin-Sesvete (Soblinec i Popovec).

U Hrvatskoj je još 8 kajkavskih sela imena Cerje (Jesenjsko, Letovaničko, Nebojse, Pokupsko, Samoborsko, Vivodinsko, Vrbovečko i Tužno). Štokavsko je Ličko Cerje a čakavsko je dio naselja Martinčići u Istri.

U dugim zimskim večerima uz svjetla "tęsanę luči օd polena hręsta cera", malene petrolejke "żmirice celindra broj 3 ili lampuša" rado sam slušao pričanja starijih. Od đaćkih dana počeo sam bilježiti priče, šale i stare navade koje sam slušao na paši u šumi i gmanju, na "trięblejnu kukurize pօ štagli, tųcejnu kօnօpel na stųpa, čjehajnu pęrja, pręlu, na priględe, gօstę i krmına, na pijącu i pri cirkve. Prve sam zapisao čudne "prąwę žiwę istine o vukodlaku Sakmąncu i coprjnaku Fugešu tęre su stąri pripօvedąči 'lične' pօznali."

Prvi ajziban iliti cug je vozil čez Kralօvec օd Zagreba dօ Dųgօga sęla 1870. a օnda je Cerje imele 100 duš a Kralօvec tripud vięe. Cesta je čez Kralօvec betօnjerana 1937. a nje došla ni dօ Kopčevca. Čerski pastiri su drčali na cestu glęjet letriku. To je bil tօmօbil (avuto) z velikօ kiętrօ na tęre je pisale Pokućstvo Kruljac.

Prvi "radijon" u Cerje je donio učitelj Antun Majcen moj glavni snabdjevač knjigama. Naredbom Banovine Hrvatske pučke škole morale su od 1940. voditi i Etnografsku spomenicu. Tada sam po želji učitelja nastavio zapisivati narodne običaje po "Osnovi" A Radića cerskim govorom. Sestri njegove žene donosio sam "lępe natkąnę, prebirąnę i nařvąvanę žęjnskę rųbačę, fertunę, օplęča i

paculice" Načinila je veliki album slika nošnji koji se nalazio u školi dok ga nije školski nadzornik odnio u Školski muzej, kamo nije stigao.

Nakon svršene gimnazije upisao sam 1946/47. Filozofski fakultet u Zagrebu (Etnologija, Hrvatski jezik i Povijest) i nastavio etnografske zapise.

Glavni kazivači bili su moje bake i djedovi, rodbina i kumovi. Neke dijelove običaja, vjerovanja i naročito načine liječenja bolesti koje crkva ili većina smatra nepristojnim ili praznovjermem je teško saznati.

Pomogli su mi i mlađi cerski đачki kolege. Branko Gašparac je zapisao dječje igre (ravnatelj Osmogodišnje škole Sesv. Kraljevec). Mijo Žakman je zapisao neke "pregövrę öd vureköv" (šef Psihijatrijske klinike Columbus USA). Prelaskom na Agronomski fakultet zapisivao sam i dalje ali više načine, vjerovanja i običaje oko uzgoja, prerade i korištenja bilja i životinja.

Godine 1974. i 1975. snimio sam zvučno duge razgovore s 90-godišnjacima Mijom Tuhec i Jagom Čizmek r. Biškup .(Njihove riječi su ovdje često doslovno navedene u zagradi iza kratica MT: i JH:)

Cerje i najbliža sela su tek 1959. mogla koristiti električno svjetlo. Sve manje je onih koji imaju cajt a znaju i hoće pričati priče a i onih koji imaju vremena i želje slušati. Stare navade zaboravljaju se i nestaju osim onih koje Crkva uz svetkovine čuva, trgovina podržava ili dorađene (krstitki, fjerma, vjenčajne) služe za isticanje materijalnih mogućnosti i ugleda.

Današnji Cerci kao i Prigorci bližih područja ne razumiju neke arhaizme u ovim zapisima a naročito termine i alate nestale s uzgojem, preradom i upotrebom u tradicionalnoj kulturi sela.

Oko 30.00 kajkavskih riječi i fraza s primjerima je objašnjeno riječima hrvatskog standarda u: Šatović, F.- Kalinski, I. Rječnik Cerja zagrebečkoga - Domjanićevo Prigorje, Izdavač POU Sv. Ivan Zelina 2012.

Za službena prezimena, imena, nadimke i toponime su navedeni izgovorni oblici i vjerojatna etimologija kao i kod većine usvojenica iz drugih jezika. Uz manje poznate riječi govora navedeni su i primjeri iz drugih kajkavskih i čakavskih govora.

Primjere manje razumljivog govora potvrđuju riječi: (priježlamlica, letrika, čiselnica, pasme, metvoz, dildajčec, kuretina, laletina, tjeri, če, dada, dede, z dje mlö) i rečenica:

Vęn venaköv vęne vęnde venogva vęnu tęru i venaj vęte vęnda.

Franjo Šatović, svibanj 2013.

1. KRAJ I SĘLA CĘRSKĘ FARĘ I ŠAŠINOVEČKĘ OPĆINĘ

Kraj i sęla

Sęle Cęrze¹ ję v Prigörju v šašinovečke općine (*Šašinovec*) öd trideset devętöga leta (1939.) i vu svęteivajnskem kötäre (*Sv. Ivan Zelina*) i pokle v kötäre Zagreb döč nje 1955. nastala vękša općina Sęsvetę. Naököl Cęrza su zö se strąn šumę. Z Cęrza idu pųti öd Pijaca² za Kralövec, Budjence, Šijavr_n, Šašinövec i Söbliniec, za Drienčece, Glamnicu i Laktec. Negda ję bil pųt öd Köbilnaka vuz Gliböki jarek v šume Žliepca ober Gospödsköga pola, Řieparščaka, Risija, Złak i přiek Pijaca vuz Pęršunövkü, Kiščicę i čez šumu za Svęti Martin ober Prozörja (*Lutorovec*). V Cęrze ję farna cirkva³ svętöga Ivana Evandęlista (göd 27. XII. ję Janöš, Janöšöve). V Šašinövcę kapięla Svętöga Trojstva⁴ i na Glamnice kapięlica Svętöga Křiža⁵. (MT: Za prvöga rata su si zvoni bili pöbrąni. Čekali su pred cirkvö mortü mesec dąn. Tu su sę döğövarali da bi ję ötpřiemili v Pöpvu šumu i zaköpali, kad nje niköga pö jnę. Ali jęden sąm nje mogel, a jęden v drugöga nje bil vupan, da bi ga prepövedal. He, he! I tak su zvoni östali i ötpřiemleni v Mađarsku. Kad ję rat přęšel, önda sem čul pričajne, koji su išli z ropstva z Rusiję, da negde u Mađarskoj, da bila pųna ledina zvönöv. I kotlę žgajnąrsķę su nam bili pobrali i žųtę kvakę. Pokle rata 1925. su döpřiemleni zvoni v Cęrze. Önda je Tömek Šimągin pųcal z mužąra i lupil ga v řębra i čak su vidli kak mu srce meca. JH: Mi smę na Glamnice imeli zvojnčęk vęnde v kapięlice. Kad ję velika bura pö zrąku išla smę znali navjęk neköga zgrabiti, kaj ti ję zvonil. Önda ti ję kad ję bil veliki zrąk i oblak, kad ję on počel zvöniti, to sę tak presekle. Naš ję zvojnčęk bil dober. Nęga njesu bili ötpřiemili, kad su zvonę za rata pöbirali. Njesu znali za jnęga. Bil ję na męm najže se v plevu zakopan. Njesu ga videli i njesu znali za jnęga, njesu ga ötpřiemili. Cęrsķę i šašinovečkę zvonę z cirkvę i kapięlicę su ötpřiemili bili. To su sę Šašinövčąni srdili, da kak nje z Glamnicę ödnęšen. Pököjni moj svęker, oni su bili pak navjęk jąke za mešu. Oni to kad ję došla nedela: Ajda si k meše. Same mōra jęna doma östati ką bu jesti skuvala i z decō. Si su k meše išli. Oni su ti tak bili pöböžni. I oni brže bole kad ję bil gląs da bųdu zvonę pöbirali, önda oni brže dvję lötřę i snęli zvön i to su zagnųli v plevu.) Jęne raspęle ję pred Drienčecem, druge raspęle ję pred Šašinövčem na křižąjnu

¹ Cęrze je zbirna imenica od cer (vrsta hrasta *Quercus cerris*), mjesto gdje ima ili gdje raste mnogo cerova: cerovje, cerik, cerovik, cerova šuma, cerov gaj. U cerskom govoru ceru se veli carič a to je slično baskijskom (h)aritz a odatle je i naziv Biarritz morskog kupališta svjetskog glasa u Biskajskom zaljevu u Francuskoj. Do 1939. Cęrze je bilo u općini Kašina a prije u općini Belovar-Moravče kamo je 1877. prenešena općinska vlast i pošta iz Popövcą. U 16. st. bilo je u općini Donji Vugrovec vugrovečkoga vlastelinstva zagrebačke biskupije.

² Kaptol zagrebački je dobio 1458. od kralja povlasticu za mitnicu, a 1475. i dozvolu za 3 godišnja sajma i jedan trg u Sesvetama. To je prenio 1478. u selo Cęrze koje zato ima Pijac tj. trg ispred crkve u sredini sela (mađ. piac : trg, tržište, sajam <tal. piazza). Mitnica je postojala najmanje 124 godine, jer se spominje i 1602. godine.

³ Župa Cęrze prvi put spominje se 1466. a drvena crkva i "Blasius plebanus de Cerye" 1501. godine. Postojala je još i 1642. godine, kada je vizitator Vinković izvjestio: "Bila je to jedna od rijetkih crkava arcidakonata Vugrovec za koju se moglo kazati da je izvana i iznutra čista". Današnja crkva je izgrađena 1765. donacijom Nikole Žugčića cerskog župnika (1759 -1777).

⁴ U dvorcu Šašin zagrebačke biskupije sagrađenom 1456. bila je crkvice Sv. Mihajla koja je oštećena 1563. potresom. Kapela Sv. Trojstva podignuta je u Šašinovcu 1881/2. godine nastojanjem župana Vardijana.

⁵ Drvena kapela Sv. Křiža u Glavnici spominje se 1714. kad i drvene kapele Kristova Uzašašća u Banja Selu i Sv. Fabijana u Kopčevcu. U Kraljevačkim Novakima je 1650. sazidana kapela s tri a okruživalo ju je groblje.

za Šijavrh, Budjence i Šašinovec. Trejte je krej Soblince na križajnu za Šašinovec, Gajec, Pöppovec i Žerevinec. Četrte je bile v Kraljevcu na kraju čerskoga puta. Švabi su ga vuništili kad su raste rušali vuz cestu. V Budjence je Tömaš Fundeličöf, Radičevac nagövarjal ludi, da krej Kalčičöföga klajнца na križajne napraviju raspele Kakve je to sele, tere njema ni raspela?! Kad bi tu bile raspele, on bi sakömu mogel lijepe reči, kak se dojde k nemu: "Ideš putem öd Cerja dö raspela i ökreneš na desnu ruku i zajna ^{hi}ža na desne strane ti je moja". Farne gröbije⁶ je v Cerje na Gašparevke vuz put za Kralövec. Cintoröm se veli male ledine na tri vugle mej puti pred gröbjem. Veliju da je negda gröbje bile krej cirkve. Na sredine gröbija je raspele de se vužgeju svieče za one ki niemaju tu groba. Križi na gröbije su bili z vekšinö dreveni a bile je i dosta željezne scifrane križöv. Male je bile pitömjerne spömeniköv. Pitömjerani spömenik je na grobu čerskoga popa a najnem piše: *Dragomir Težak župnik 62 god star + 4. VI. 1920*. Krej nega je spömenik negve gazdarice (s kö je imel 2 sinö i 4 čeri) a na jnem piše: *"Ida Zuber posjednica 69 god stara + 14. II. 1933"*. Vuz popöv spömenik je 1934. zözidana jedina raka a vujne je zakopan previzör z kralječkoga maröfa: *"Mirko Höcher upravitelj kaptolskog dobra Kraljevac"*. (JH: Čerske gröble bile navjek onde de i sad? Ja ga njesem drugde zapometila neg onde.)

Stanövniki sel čerske fare i šašinovečke opčine

Selo/God.	1857	1890	1900	1910	1921	1931	1948	1953	1981	2001
Cerje	157	149	201	236	215	254	233	228	230	404
Budenec	128	144	159	171	172	197	210	209	200	256
Drenčec	55	88	111	121	124	131	146	151	104	117
Glavničica	149	219	258	304	298	317	327	326	230	239
Laktec	193	227	244	244	294	319	292	279	244	172
Kraljevec	285	368	405	411	447	523	602	798	2291	*3400
Soblinc	19	65	45	59	67	84	96	104	318	544
Šašinovec	445	465	496	528	532	580	599	567	759	782
Popovec	90	116	132	141	181	208	234	278	596	976
Žerjavinec	229	310	303	352	335	383	388	395	536	537
Ukupno	1750	2151	2354	2567	2665	2996	3127	3335	5508	7427

Soblincu je pribrojen Obrež, Šašinovcu Šijavrh a Kraljevec* je ubrojen u Sesvete od 1991. V čerske fare njesu bili Popovec ni Žerjavinec a v šašinovečke opčine Laktec ni Kraljevec. **Soblinc**⁷ je na križajne cestö Pöppovec - Žerevinec i Šašinovec - Vurnövec. Spadal je skup s Žerevincem i Obrežem⁸ vu vugrovečku faru a pokle v kašinsku. Tu je z Praga döseleni Piemec Jantön Peška ki je škornö delal kupil biškovsku zemlu i napravil 1892. ciglanu. Negöv sin Karlek je bil dober s čerskem popem pak je išel v čersku cirkvu, ka mu je bila bliže. V Cerju je i

⁶ U 2012. godini je za sva sela stare crkvene župe Cerje još samo zajedničko groblje na Gašparevki.

⁷ Danas je u Soblincu župna crkva Blažene Djevice Marije Bezgriješne. U župu spadaju sela Šašinovec (kapela Presvetoga Trojstva) i Žerjavinec (kapela svetoga Antuna Padovanskog), Popovec (kapela Srca Isusovog), Obrež (kapela svetog Franje i Gospe Lurdske), Šijavrh i Gajec)

⁸ Na području Obreža je bila rimska naseobina i 1880. su nađeni ostaci groblja uz potok Glavničicu.

decu krstil, pomogel kupiti i bil kum zvonu 1925. leta. V čerske fare⁹ je bil prije i vlastelinski marof Lodomor (pisan *Ladomir*¹⁰) mej Glamnic, Laktecem i Pakovcem (*Paukovec, Paukov vrh*). V školske općine Čerje su bile sa sela čerske fare dok nije 1926. otprta škola v Šašinovce, 1928. v Kralovce i 1931. na Laktece. Čerije je baš na međe općine Šašinovec (prije 1939. *Kašina, Belovar-Moravče i Popovec-Moravče do 1887.*), sesvečke, dugoselske i zelinske općine. Dugeselska međa ide jarkem mej kaptolsko šum, Pödgörščic i gröfov (Draškovič) šum Živice, teta je spadala k imajnu Božakovina¹¹ grofa Zrinskoga. Put teta ide od svetoga Martina mej grabjersko i gröfov šum zide na pole Brde krej Magdinoga groba na čerske pole. Dale ide put ober drenčičke Gorne loze (Gorušnice ili Lazine v katastru) mej trsjem na Kiščice i cirkvenem polem Peršunovka, dale vuz Šimagine Ögrade i pod Šimagci, Malčici i Šatoviči vuz Cintorom krej Škaniča, Filipčičov, Tükčov, vuz Zlaka i vuz Gliboki jarek¹² ki teta mej šumami Rjeparščak (Rjepuščak) i Žliepca, ober Gospödsköga pola čez Köbilnak (piše se *Kobiljak*¹³) v potok Črnec. To je i djes granica mej katastarsko općino Kralovec i Šašinovec. Prije je taj put išel od Kiščic vuz Malčiče i farof čez Pijac dale ober Filipčičov krej Dolnoga zdenca Pödkljeni i klajncem mej Tükci i Salariči i ober Zlak na Köbilnak. Te stari put je delil Čerce na Kaptolce, ki su bili kaptolski kmeti Kraljevečkoga marofa (prije toga kmeti Gradeca na Griču) i Biškuplane (Biškupce) ki su bili kmeti biškupski vugrovečkoga marofa. V Čerje je 1575. bila 21 kmetska hiža a v Kralevce 70. Kaptolci su imeli skup s Kraljevčani šume v zemlišne zajednice¹⁴ Kralvec-Čerje, a Biškuplani su imeli svoju zemlišnu zajednicu v porezne općine Šašinovec. Same dvje hiže (Štefanca Šimagövo i Magde Šimagine) su pokle bile v porezne općine Kralovec, a se druge čerske hiže su v porezne općine Šašinovec. Međe pola teromu mi velime čerske su na severu šume Biškupija, Pöпова šuma i Pödolnica, na isödu (istoku) Biškupija i Magdin grob (Pöd Magdaliö) diel Kaptolske šume a ödzaj ni Grabjerska i Gröfova šuma ili Živice, na jugu je Kaptolska šuma ili Pödgörščica (Pödgörčica), Gorna šuma ili Sekcija, Bräjnövina i Dolna šuma. Na zaödu (zapadu) je

⁹ Župa Čerje je 2001. izdvojena iz vugrovečkog dekanata i s novom župom Sessvetki Kraljevec (crkva Uskrsnuća Kristova) uključena u novonastali dugoselski dekanat Čazmansko-moslavačkog arhiđakonata.

¹⁰ Spominju se 1446. posjedi Nikole Ladomirca: Ladomir, Glavničica i Belovar. Ladomir (Ladomer, Ladomor, Ladomorec) je drevni posjed stare plemićke obitelji Bradač koja nosi pridjev po matičnom posjedu i gradu Ladomeru. Sabljar piše da je 1857. Ladomir marof utjelovljen u selo Laktec. Posjed Ladomorec obuhvaća 1598. Banja Selo, Križevčec, Lužan, Paukov Vrh, Belovar, Laktec, Glavničicu i Bukevje. Isusovci dobivaju 1608. kuriju u Paukovrhu, posjede Belovar, Lužan, Glavničica, Križevčec i ruševni kaštel Ladomer. Imao je 1890. godine 32 stanovnika, a 1900. godine 57 stanovnika. Tu je bio marof koji je srušen vjerojatno početkom ovog stoljeća. Preostali stanovnici su kasnije pribrajani k selu Paukovec, iz kojega je 1961. osnovano novo naselje Goričica. (U Paukovcu je rođen 1849. M. Barač kemičar i zoolog, konstruktor košnice Baračevka) (JH: Ladomor ti je gore ober Glamnice bil. Joj, je bil liepi veliki grad v Ladomöre. Šepavi Plušec z drevnöö, on je bil onde gazda. Su znali dojt na zdavajne z Ladomöra. Joj, kak je to znale biti pöpov.)

¹¹ Draškovići su vlasnici Božakovine od 1685. godine

¹² Drugi vekši Gliboki jarek ide čez cestu mej Popovcem i Šesvetami de je Jočo Utmanič babu potköval.

¹³ Prvi spomen 1275. "villam castri zagrabiensis Kobilica vocatam". Kobilak je na ceste od Kašine za Laz.

¹⁴ Zemlišne zajednice su nastale nakon ukidanja kmetstva koje je proveo ban Jelačić 25. travnja 1848. godine Zakonskim člankom 27 o ukinuću urbara i urbarskih službi hrvatskog Sabora, te Zakonskim člankom 28 o drvarstvu, paši i žirovini. Carskim patentom od 2. ožujka 1853. god. "o izvrši rasterećenja zemljišnoga" prišlo se stvaranju zemljišnih zajednica. Prava ovlaštenika i njihova "užitnička prava" utvrđena su Zakonom o uređenju zemljišnih zajednica od 25. travnja 1894. godine.

Rucaköv grm, Žljepca, Rjeparščak i Risije. Mej Čerijem i Budjencem je Severöve pole za tere veliju Čerci da je Budenečke, a Budenčani da je Čerske zate kaj su tu krej šume bile tri cigajnske ^hiže Malekoviči (Mišo, Bāra, Luba i Mara), Stekoviči (Stevo i Franc) i ^hudoroviči (Bāra i sin) a imeli su i małe decę. Ustaši su i_h 22. svibna na Jelejne četrdesetdruge otirali tōbože na rād, ali se njesu nigdar više živi vrnuli. Špot Čercem je čerske Lëpice. Veliju da sme glādni, mršavi i suvi kak lëpice i da ni lëpice njemaju pri nas kaj žitka jesti. Špotaju nam se: Čerske su Lëpice pōjele drek stëpice!

Žagörći z Laza, Stübice, Bistrice i Zlatara a i Prigörći z Vuğrövcā, Kašine, Blaguša i Möřavča nam veliju Posavci¹⁵. Posavci z posavske sel Ivajne Rjekę, Ruščice, Sopa, Svibja, Narta, Ruğlice i Oböröva a tak i Turöpölci i Moslavci nam veliju Prigörći. Mi se držime za Prigörce¹⁶. Naše ženę se nosiju više kak i Posavke, a i ^hiže i se stajnije je zvekšinö drevęne kak i na Pösavine, al govör nam je prigörski i sličneši žagörskömu. I mi velime kak i Posavci jogen, jögnile, jognišće, jožeg, jöžereg, joke, joči, jočica, a velime jotec i otec, jocet i ocet, jöрати i öрати ali same oblök, oböjki, opajniki, obed, osa, obad, oglava, oprava. Posavci veliju i joblök, jopajnek, jobed, josa i jobad. Iste tak kak i mi Čerci nosiju se i gövoriju Drenčičani, Budenčani, Glamničani, Šijavrlci, Šašinovčani, Žerevinčani, Pöpovčani i Kralëvčani, a i druga bližeša sela sesvečke i dugöselske fare Köbilnak, Növaki, Sela, Gajišće, Selnica, Jëlkövec, Dumövec, Kopčevac, Grabjerje, Prozörje a i druga prigörska sela vuğrövečke i kašinske fare Gajec, Vurnövec, Prepuštövec, Kašina, Jesenovec, Jadanövec, Belövar i Lužani. Ali sene sake sele ima i svöjje rieči za tere se jeni drugem špotame. Laktecani se v naše fare pö govöru najviše razlikuju. **Laktec**¹⁷ je sele na briegu (na kupu su kak Cigani ^hiža na ^hiže) na zavoju (laktu!) pötoka Lakteca i v zelinske je općine. Öd 3. ožujka 1931. imaju svoju školu. Tam se veli lisica, a v Čerje lisica i zate im se špotame laktječke Lísice. Šašinovčan veli "potek i na pötjeku" a Čerac "pötök i na pötöku/pötöke". V Šašinövcu je otprta škola v drevęne ^hiže Kös Fršteka na Prašnice 5. travna 1926. leta. Prva vučitelica je bila Micika Zuber, či čersköga popa Težaka. V Drienčecu se veli řasuve i kuanica, a prije i loza a v Čerju rogle i tikvajna i šuma. Čerski švabec je na Glamnice kjeba, v Budjence filip, v Drienčece bartöl a v Grabjerje škloca. Sene si razmeju kak se god reče. Saka sneja ka dojde z drugöga sela i saka döšelena familija drži se duge i nektere rieči svęga materinsköga govöra. V Čerje se döšelil jen kölar Piemec Mariška. Öd nive decę ka su se sa zrödila v Čerju znal je same najstareši Pepinke (Pepič) pö piemski möliti i pesmice pöpjevati. Čerci su cjelu familiju i se prižejnene k nim zvali Piemci ili Köläri. Joška prnar i *torbonoša* š Črnöga Luga krej Geröva se döšelil v Čerije i tu otprl štacun. Döpriemil je ženu Žofu i dvę sinę Jožu i Vladu. Same se negva žena Žofa nije navčila pö naše gövöriti ni pokle pëdeset liet.

¹⁵ Na cesti Marija Bistrica - Kašina je u Kobiljaku na stijeni postavljena ploča s natpisom: 1878 -1879 Cesta ova gradjena troškom kraljevine za bana IVANA MAŽURANIČA da bude na korist Zagorcu i Posavcu. Prigorca tu nema, a čez Prigörje vozziju. Za NDH je postojala Velika župa Prigorje s dijelom Zagorja, Moslavine i Turopolja.

¹⁶ Pod naslovom Prigorje je 1907. opisao V. Rožić narodni život i običaje "svetijanske fare i sela ka su pri gori iz plešivčke fare v kotaru Jastrebarski v županiji zagrepski vu rvacki zemlji. Po njemu Prigorje se zove sav kraj pri gori sve tamo do Samobora.

¹⁷ Laktec ili laktek je mali lakat a selo se nalazi na zavoju (laktu) Zeline. Laktac je kraj Sinja.

Čerči su rekli da govori po krajnski i su familiju su zvali Krajnci. Jēn Nōvākōvič Međimurec se priženil pri Pavlu Šatōvičōvem. Same popi i školniki i nivē familije su po gospōdske govōrilē. Na Severōvem polu mej Budjencem i Čerjem su bile tri cigajnske ¹⁸hize. Tu su bili Cigani Malekōviči, Stekōviči i ¹⁹Hudorōviči. Bila je Bāra, nejnin brat Stevo ki je vubil svo ženu Milku i drugi brat Mišo ki je ženō Rozō imel dva sine Miška i Joška. Pri raspele pōd Šijavrjem krej Dripcōv je živel Cigan Marke grebenar. Bil je kōvač. Delal je grēbene, kōsjere za kōlije bijeliti, živičnake za živice kleštriti i grmije krčiti a ōkaval je i sekire. Na ledinu zvanu Cigajnske krej Črešneca blizu Kralōvca su znali dojt i Cigani šatōrnaki i kōritari. Znali su dojt i na liniju krej Kaptōlske šume blizu ceste. Šatōrnaki su prōsili po sele a Ciganice su znale i gātati (šlogati). Kōritari su delali z vrbōvōga i jagnēdōvōga drieva prātna kōrita, mesitna kōrita, mālā kōritca za decu kupati, strugajne ili grōvače i zdelice. Drieve njesu plačali neg bi za jne napravili kōrite i grōvaču.

Drienčec¹⁸ je mālē sele na sever ōd Čerija pōd šumu Biškupiju, tēru oni zōvu Gōrna loza. Deca v škole se špōtaju Drenčičanem Pukači i Žabari kak i Glamničanem zate kaj su blizu Kašinskōga i Glamnječkōga pōtoka, a v jesen je pune pole i sinokōše vōde. ("Mi sme se pukače pōtukli. De su se ti sad zmogli?"). V Drienčece je na križajnu putōv za Glamnicu i Grabjerje raspele. Ober Kindrōv se zove jēna zemla Cirkvejnak. Ludi pripōviedaju da je tu negda bila cirkva. Na Lūke pōd šumu Pōdōlnicu je moj vujec Martin Bojnčičōv bil ōtkopal velikōga cigla rimskōga i napravil kuvānicu.

Glamnica¹⁹ je 1 kilōmeter ōd Drienčeca na putu za Laktec. Sele je vuz Glamnječki pōtōk (sele i pōtōk se piše Glavničica valda zate kaj je gore bliže zvirajniku toga pōtoka vėkse sele Dōlna i Gōrna Glavnica). Pōtōk se vljeva v Zelinu. V sele je bila kapijelica²⁰ Svētōga Križa ka je zapisana (drevena!) još 1714. leta. (JH: Na Gōrne Glave su ōdjarjali ludi kamiejne. Mē Pēršun pōkojni joral i plug si je strgal. Tu je bile pune kamiejnija i bile je v cajnke zamotane peněz. A jēden je bil našel tu i žrni)

Budjence²¹ je sele na zaōdu (zapadu) ōd Čerja. Veliju da je tu negda bil Budim grad. Budjence ima tri dijele: Gōrne, Dōlne i Isōmci. Špot Budenčanem je Muž z Budjenec. V Budjence je bil vurmogar Kalčič. On je bil črnōkožni čovek i dōņesel je pōpravlenu vuru v Kralōvec previzōru. Previzōra nje bile doma i gōspā previzōrica nje Kalčiča pustila na marōf. Mislila je da je Cigan. Kalčič je rekao: - Gōspā, njesem ja Cigan! Ja sem muž z Budjenec! Dōņesel sem vam vuru.

Šašinovec²² je vuz Kašinski pōtōk i put mej Budjencem i Sōblincem. Šašinovčani

¹⁸ Ime po drenu kao više sela u Hrvatskoj Drenova, Drenčina, Drenovac, Drenovec, Drenovica, Drenje i dr.

¹⁹ Ime vjerojatno od gospodarskog termina glavница: vid poreza koji plaća oženjen čovjek (Skok). Bliže izvoru potoka Glavničica su naselja Donja i Gornja Glavnica

²⁰ Drvena kapela Sv. Križa u Glavnici spominje se 1714. kad i drvene kapele Kristova Uzašašća u Banja Selu i Sv. Fabijana u Kopčevcu. U Kralj. Novakima je 1650. sažidana kapela s tri oltara a okruživalo ju je groblje.

²¹ Budenec je zapisan i kao Budenci a ime je možda od narodnog imena i prezimena Buden. Slični su nazivi naselja Bedenec, Bedenica, Bedenik, Budinščina, Budimci i dr.

²² Povijestne crtice o postanku sela Šašinovec Selo Šašinovec nosi ime od dvorca Šaša ili Šašin zvanoga. Taj dvorac pripadaše Biskupiji Zagrebačkoj. sagrađen bijaše oko godine 1456. Taj dvorac stajaše u današnjem lugu, kod mesta velika mlaka zvanog. isti dvorac zajedno sa dvorskom crkvicom Sv. Mihalja ošteti znatno potres godine 1563 Rečena kapelica bijaše sagrađena od samoga sivca kamena kojega je poslije 1788. iskopao Sakmanec iz Žerjavina. Godine 1566 dade biskup Zagrebački Grof Janko Drašković državnim

su se navjek držali za preštimaneše od ljudi z druge sel. Bile je pune plemenitaš²³ i tu je bila plemenitaška sučija i za plemenitaše z Budjenec, Drienčec, Žerevinca²⁴ i Bajne sel, a biležništve je bile na Kašine (1861.). D^hajali su sablami k meše v Čerje. Pripovjeda se da su vuz potok Kašinu bili negda plemenitaški ribnaki puni šaša i meste su zate zvali Šašinec (Tak je pošten da mu se za^h izo šaš raste).

Kralovec²⁵ je sele vuz štreku i cestu, a v sele je marof zagrebečkoga kaptola kam su i čerški kaptolski kmėti išli za klake²⁶ delat. Tu je sad kaptolski previzor. Na marofu je bila prva dreš mašina de se mlatile žite. Okol marofa je negda bila Purga i ti Kraljevčani su sebe zvali purgari. Drugi dijeli Kralovca su bili Stara vjes, Drakšina i Goranec. V Kralovce je 1861. bila sučija i za Dumovec, Kobilnak, Sela, Selnicu, Novake Kraljevečke i Nartske, Čistu Mlaku, Ruščicu, Ivajnu Rjeku, Otok, Sop, Svibje i Trstenik. Kotar i poštarna su bili na Duge Sele, a biležništve v Dragušičke. Od 12. prosinca 1928. leta Kralovec ima svoju školu v Blaškove^h iže. Prvi učitelj je bil *Vladimir Molk* a učiteljica *Klarića Kačević*.

Kak je za Jelačića bana dokinuta klaka pripovjedal je memu dedu Tomašu stari Lovrina Šimašin ki je bil v ratu na Mađare z Jelačićem; "Jemput je Jelačić došel na dopust z vojske. Dojašil je k svemu bratu a baš su tu mučili jenoga kmeta ki nije već mogel ni plakati ni vikati. Tu je Jelačić rekao: Brate, kaj nije i on čovek od krvi i mesa. Brat mu je odgovorio, da kad bi i ti tak napravil kak je taj kmet i ti bi jenak dobil. Onda je Jelačić spuknul sablu z bedrice i odsjekel bratu glavu²⁷. Mam se vrnul nazaj i skupil vojsku i krenul na Beč, da se dokinu klaka. Car Franc Jožef je pobijegle z Beča, a Jelačiću su rekli da se nek vrne v Hrvatsku, da by car

troškom sagraditi tvrdju u Šaši prozvanu Šamšinovec kojoj je bio upravitelj Ivan Hajnak (današnji Hajnović) sve do godine 1576 te godine dovede Drašković nekog Krištofa Granijalskog koji bijaše rodom iz Pokupskoga a negovi potomci prozovu se kasnije Grandji i podeli nemu tvrdju Šamšinovec daju upravlja i brani od Turaka. Te on stupivši u vojsku tadašnjeg cesara Rudolfa II te braneći hrabro tvrdju dobije od rečenog cesara čast plemića. Kasnije je ta tvrđa razorena dali od Turaka ili od potresa to se ne zna. samo se zna da se godine 1621 presele Hajnak i Granijalski na današnje mesto kamo bijahu došli i plemići Kosi od Drave i Šikuteni od Une i Karlovca i kmeti Blažurci od grada Blažuja iz Bosne, Ledinići od Senja prozvani zato Senjani, horvatići od Ivaničgrada prozvani Kranjci, Bedeković od Međumurja - Šarci od međe Štajersko Nemačke. Prozvani Nemci hukavci iz Turopolja, Miškin iz Srema, Švelić iz Posavine - Bečarić od Bosanske međe a najkasnije naseli Kos Rucak na svom zemljištu kmeta Kenfelju ili Vinceka iz Stubice. Tako se stade razvijati selo Šamšinovec kasnije prozvano Š. selo imadjaše svoje suce kao i druga sela a pripadaše kotaru Lekenik Županiju Križevac općini Popovec župi Vugrovačkoj. kašne pripadne kotaru Sv. Ivan Zelina Županiji Zagrebačkoj i župi Čerje kojoj je vugrovački župnik godine 1790 prodao za 1 Dinar. Ovo je ispisano iz jednog starinskog spisa sa današnjim dodatcima kako što danas postoji. U Šašinovcu godine 1925

(*Požutjeli rukopis dobio sam od Jože Kenfelje Prajsa u SRZ-i "J. Granda" 1949.*).

²³ U selu "Šamšinovec" je 1598. imalo svoje posjede 6 predijalaca s 14 kmetova. Nekoliko kanonika zagrebačkih prezimena Granda (Granya, Grangia, Grangya) ima tu u 16. stoljeću posjede. Šašinovec ima 1811.god. 440 stanovnika.

²⁴ Ime je od naziva velike ptice selice žerev, žerjav ili ždrak kao Ždralovi kraj Bjelovara ili Daruvar (mađ. daru: ždrak). Slično je Žeravan kraj Zadra. Ima i sorta grožđa žerjavina. Žerjavinec 1811. ima 230 stanovnika.

²⁵ Kraljevec 1811. ima 230 stanovnika. U drugoj polovici 19. st. u Kraljevcu je sjedište sudčije i za sela Dumovec, Kobiljak, Sela, Selnica, Novaki Kraljevečki, Novaki Nartski, Čista Mlaka, Hruščica, Ivanja Reka, Otok, Sop, Svibje i Trstenik. Kotar i poštarna bili su u Dugom Selu a bilježništvo u Dragušički kraj Rugvice.

²⁶ Kraljevečki kmeti se 1608. žale "ne znamo nikakvoga razloga v tlake, ar vsaki dan moramo na tlako hoditi, negda i po svetke." Iz dvorišta marofa je tek 1945. uklonjena kamena ploča gdje su kmetove vezali i batinali.

²⁷ U raširenu narodnu priču o dobrom i zlom bratu ovdje su neosnovano stavljena braća Jelačić. Mlađi brat bana Jelačića Gjuro je poslije ukidanja kmetstva bio predsjednik Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva.

za jnim poslal befel da se dökida kläka. Ali kad car nje poslal befel, kręę Jëlačić drugi püt na Bëč. Sama carica Jelisiveta zide prejd nëga i klëknë prejd nim na göla köljena i zamoli ga da nek ne ruša Bëča, da se nek vrne, da mu ona jamči da bu car däl napisati befel. I Jëlačić se vrne i izbila dojde befel²⁸ da se v cjele Hrvatske i Šlavunije dökida kläka. Jëlačić je sad däl zvöniti pö se cirkva i nastale je velike veselije. Kmëti su se vraćali z kläkę pöpjevajuč. Ali Mađarska nje döpustila da se dökine kläka, a pögötöve nekaköv Košuta. Jëlačić pojde z vojskö na Košutu. Došli su dö nekakvög brda. Hrväti su bili pöd brdem vu močvare a Mađari su z brda ^hitali kamiejnije i pucali na Hrväte. Pune ^h je pöginuele a mej nimi i dvanajst Jëlačićöve sinöv i Jëlačić je ostal bez jëne rukë. Stäri Lövrina je stal pöd jenö polvö i nabijal pušku i önda pükнул i päk nabijal i jemput pükнул. Kad je Jëlačić zgubil rukü viknul je: Sinci Hrväti, në dajte më živöga Mađarem v rukë! Sad su počeli Hrväti jën drugöga na pleče nösiti i rjevati na brieg. Mađari su same ^hitali kamiejnije i cjele ředi Hrvätöv su se rušali dole, al njesu popustili. Kad su se gore našli, počeli su klati Mađare kak mävru. Košuta je srëčne pöbiegel. Pokle su Jëlačića zäte kaj je bil prijatel kmëtem ötrövali Šväbi."

Bregi

Najvišeše çerske meste je pole Brde (182) na istök öd Çerja. Brežnata su same sëla Pöpövec²⁹ (145 n/m), Šijavr^h (147 n/m), görne Budience (153) i Çerije (170) kä su na brešćece tëri se öd zapada (za^höda) na istök (is^höd) pömale dižë se dö stare cirkvë svëtöga Martina (206) ober Prozörja. Sa druga sëla su v nižine. Žerjavinec (134 n/m) a Söblinac (132) je vuz Tečäl na križajnu, Šašinövec³⁰ (124) je vuz kašinski potek, Laktec (119) vuz rjeku Zelinu, a Glamlica³¹ (111) vuz glamniječki potök. Driënčec (115) je pöd Görnö lozö v dölne kraju kašinsköga pötoka. Najnižeša su mjesta pöd Krälövcem spram Šave na sinoköša Gmajne (100). Kak se ide pütem z Driënčec v Çerije je pöd Biškupem Biškupöv ili ^habeköv brieg. V Çerije je vuz Pijac krej Škaniča Škaničöv brieg. Na pütü z Krälövca v Çerije ober Sigëčice je Çerski brieg. Na pütü z Dölnoğa Budienca k Isömcem je Melincöv brieg. Kad se ide öd Šašinövec v Budience je veliki Leväköv brieg. Rëkle mu se i Žüti brieg a tu se kopala zemla za krušne pečì delati. De püt ide pö järke a ököl nëga su živice ili bregi tomu se veli klajnac. V Çerju je Salaričöv, Tükcöv, Filipčićöv i Šimagin klajnac, a v Budience Kalčićöv klajnac. Pö šuma ima pune jarköv tëri su predi bili pötöčeci i mëlini na jni. Če je jarek širök mu se veli köp. V Dölne šume je Črešnövječka köp kä nastäja öd dve jarköv. Jëden ide öd grmija Töpölja mej Ledinicu i Börnucu, a drugi ide öd

²⁸ Povjesničar Rudolf Herceg je 1937. napisao: Kad je dakle 19. travnja 1848. nastupio svoju službu novi hrvatski ban Josip Jelačić nagovorio ga je pjesnik i župnik Pavao Štoos, da ukine kmetstvo u Hrvatskoj i Slavoniji. Jelačić je to i učinio svojim manifestom od 25. travnja 1848., učinivši tako hrvatskoga seljaka slobodnim čovjekom. (No povjesna je istina da Jelačić time samo potvrđuje Zakon ugarskog sabora od 8. 4. 1848. kojeg je car Ferdinand V. sankcionirao 8. 4. 1848.

²⁹ God. 1334. spominje se "predium Popouch" čije ime čuva naziv sela i rudine Popovšćice.

³⁰ Ime vjerojatno od šaš, trska pa ima slično značenje kao naziv grada cvijeća i filmskih festivala francuskog sredozemnog turističkog centra Cannes čiji naziv je jednak ime nedalekog sela Trstenik na Savi. Riječ šaš za trstiku je u hrvatski ušla preko mađarskog šas a vjerojatno je turskog podrijetla od perzijskog saz: trska.

³¹ Potok "Glovica" se spominje već 1209. kao međa posjeda sv. Martina u Prozorju u vlasništvu fratara božjaka.

Filipčiča vuz Gašparevku i Dolčinu v Berek. Oni se pōd Sigēčicō skup staneju v Črešnōvječku kōp. Mej nimi je brjeg Kōbila de su se pastiri na rite ili v kōrite smicali, sajnkali v lete. Črešnōvječka kōp ide vuz pole Črešvec na kralēvečke pole. (Na Črešvece, komu se prije rekla Črešvec, su pokle kōmasacijē sađeni cmroki) Babičkōva kōp je pōd Zlākami. Tu su čerski lōjnčari kōpali gnilu. Vuz Lisakōve pole mej Risijem i Rjepuščakem je Lisakōva kōp.

V Čerskem Gornem polu ide jarek ōd Šimaġinōga grma krej Grabaščice vuz Posranicu i Srbaničku v Gornu šumu. Vu tem jarke su imeli Srbaniči meġlin. Ōd rupače Klajvec ide vuz Vrtē i Đurienčice Portōv jarek de je bil Portōv meġlin. Dole niže krej Majničōve Dolec je vu tem jarke bil Majničōv meġlin. Srbaničōv još ima v Kralōvcu. Port je bil pri Tūkce puk je zomrl i grunt je Tūkca dopal. Još 1889. su bili v škole *Josip i Anka Port*. Ni Majničōv više nije ali se sinokōšam ober štreke v Kralōvce veli Majničkōvice V Gorne šume je jarek Vutiščak. Tu je negda stala voda, a mej jaševjem su se gnjezdile divje raće. V šume Žliepca mej Čerjem, Budjencem i Kōbilnakem je pūne jarkōv kak žlebi. Najvekši ide ōd čerskōga pola Zlak vuz put na Kōbilnak, drugi vuspōred z Dōminičōvem putem, a trejti pō Fakultetske šume. Spajaju se na Kōbilnake i idu v Črvec i Savu. Čez Šašinōvec teče Kašinski potōk ki se pōd Drienčecem vljeva v Zelinu. Ōd Sōblince vuz put k Šašinōvcu teče Tečal. Čez Glamnicu teče Glamnječki potōk i vljeva v Zelinu. Radi poplave skopani su i kaŋali Sōblince i Granda.

Zvirajŋki, rupa i ribnaki

Pō šuma ima nekulike zvirajŋkōv i zdenčakōv, ali si oni za suše preseneju. Pōd Biškupōvem bregem v Čerju je zvirajŋek ōzidan stublem kak zdenec. Tu Čerci napajaju blage za suše. Ober Čerja je rupača Klajvec v klajncu vuz Đurienčicu. Kad se v zime i pretuletje napuni z vōdō more cjele gorne sele pō lete kōntjerati z vōdō za blage. V Budjence je v Kalčičōvem klajncu zvirajŋek de je navjek vōde. Skorem saki Čerac ima doma na dvōrišće rupu od kud blage napaja. Rupu si ludi sami skopaju. Na sinokōše Dōlne Dolčine je jama Berek de je bile navjek vōde i tu su se deca v lete kupala, dōk njesu pōstavlene roġe na putu i sad voda ōtječe v Črešnōvječku kōp vuz Sigēčicu. Pō šuma je više rupač de blage pije vodu i svine se kaliju. V Čeriju je negda bil popōv ribnak ober farōfa na Peršunōvke. Pripōvieda se da je Šašinōvec dobio ime pō šašu ki je tu rašel okōl plemenitaške ribnakōv. V Drienčece je mej Bojnčiči i Kindri krej puta za Grabjerje veliki bajur teri se zove Ribnak. Tu su Drenčički plemenitaši imeli ribe. Tu ženē peru i navjek je pūne gušek i rać. Pri nas nigde ne zviru ni topla ni kisjela voda. Vućitel Jurica Bōščak je govoril da se v Čerje snjeg brže ōtōpi i da tu mora biti blizu tople vōde. (Kad su vrtali za naftu na Šimaġine Ledinice i na Peršunōvke su našli toplu vodu)

Nēbe i vrijeme

Na nēbe je sūnce, mesec, zvijezde i oblaki. Sūnce s^haja v zorju na is^hōdu, ō pōdan je na jugu i na večer zahaja na za^hode. Pō suncu ludi znaju kakva je doba dana i kulike je vur a pō zvijezda kakva je doba noći. Mladi mesec je kak srp, ōnda rašte dō prvōga frtala i pūnōga meseca komu se veli i ščep a ōnda pōstaja mejnši dō zajnōga frtala. Zvezdi je na nēbe tak pūne da i^h nije moći prebrōjiti. Ludi

poznaju mej zvezdami Danicu ili Zornaču ili Dojnicu, Severnaču, Lastare ili Vlašiče, Kosce (*Veliki Lav*) i Kojnaricu. Anđelski put ili Bože mraviče (*Mliječni put ili Kumova slama*) se lijepe vidi kad je vedre. Dojnica (*zvijezda večernjica*) zide rane kad se ide dojit. Majčice Bože paš³², pruga, prugovača ili dugovača (*duga*) Šte ne vidi dugovače nemu budu kratke gače. Nekteri veliju i Bože mraviče. Šte ne vidi mraviča, ne daj mu Bog zdraviča. Ob dve vura v noći zide zvijezda Kojnarica i ide se s kojni na pašu da se do orajna napasu. Kosci (*Orion*) zideju okol četere vur kad je koscem vrijeme za iti kosit. Lastari ili Vlašiči (*Plejade*) je sedem zvijezdi na kupu, a negda ih se same šest vidi. Oblaki nosiju dežd, tuču i snijeg a ž njih grmi i strijele pucaju (vode na i jognena). Stareši ludi veliju Valentin (14. velače) je prvi pretuljetni dan. Ivajnsčaka meseca kad se kukurize počmeju okapati onda počme lete. Na Lovrečeve (10. kolovoz) je prvi jesejski dan. Zima počme na Jendraša (30. studena). Na Valentina se vrapci ženiju³³, a zna biti zima da je kaj trpeti. Če i ne snega, onda je smrznene a im po sadovju ko da je precvele. A kad sunce ide van i prebija meglu, onda je zima da se čovek ne vupa van z^hize. Grize za obraz i vuva, a nos se črleni kak luta paprika. Na Valentina je ded znal nuka poslati po snijegu na Zavrtku za živicu, de vrapci imaju gosti, da doneše pogachu, suvoga sira, mesa, čuturicu z vinem, gibanice, kolačov i zebice³⁴. Mora se iti bos i same v gača i rubače. I diete zbila doneše kaj je ded ili mati tam postavila a doneše borme i zebice (zebe ga za bosa noge). O Valentine dojdeju dani dugši, ali sene je još dugo zima. Po danu se zna otopiti. Snijeg se na krovu otapla i strošine curkem curiju. Večer se zvėdri, curki se smrznaju i visiju kak ledene svieće pod strovom. Se se smrznę kak kost, a jutre zide sever i onda je zima da se ludem na brade i na mustače napravi im i najemput je brada bijela. Sever briše da ne mreš podenuti. I tak drži dan dva, pak se male otopi, snijeg poprigne, a zna i zapasti. No taj snijeg sene ne traja dugo. Zide jug i napravi se sneznica, da ne moći nikam ziti. Snijeg se rastopi, a razmočena se zemla razgazi i napravi se ca do kolena. No pri nas v Čerije se još nekak ocedi ali v Drienčecu, na Glamnice i v Dolnem Budjence ne štund zajti. V ožujke počmeju puvati suvi severni vetri, terti osušiju pute. A kad trnine cvetu onda pušaju trninski vetri. Kad se to male osuši pak tam v travnu mesecu se spusti tihi deždek, ludi veliju: To je pravi travovabec! Da sad stanę tople, to bi trava rasla, kak da bi ju vlikel. Ludi onda počmeju gajiti sinokošę i ne daju više pasti po njih. Kad dežd pomale curi, kapa, veli se da romija. Flojs je kad ide plova z vetrem. Plova je kad dežd curi ko da bi ga škafa zlieval, da se se klabuki djelaju. Kad prestaja veli se da hejna. Frukovica je kad solika curi. Kad snijeg curi rjetke, veli se da taj ne kani zapasti, neg kad on počme cureti ko da bi ga z lopatami^hital, veli se da bu do jutra do kolena zapal. Kad još puše sever svójemi sedmemi sinmi napraviju se zapuvi vekši od metra. Se to jug svojo šepavó čerjo razgradi. Kad snijeg jake curi ko da bi prjnke drapal veli se da curi kak vrapcove glave. Tuča more cureti kak liješnaki ili kak oreji a dagda i kak jajca velika. Velika suša je bila 1905. Čerje najviše muči suša. Nestanę vode v rupa a i v zdence i

³² Balog: Dundača, Duga ili Božji pasek je kača kaj pije vode zemelske i prenaša je nad oblake.

³³ Domjanić: Na Valentinovo Vse je lepo, vse v belini lepše nemre biti, ženiju se danas tiči.

³⁴ Lipljin (2002) Zebice su sitni pokloni koji se postavljaju djeci u vrtu, po zebice se ide bos.

moraju vodu za blage voziti z Drjenčec ili z Kašinskoga pōtoka. Čerškę zemlę su črīnkōvate beličinę terę dobre rōdiju če ciele lete dežd curi. Čerčę ję same strāv sušę. V zime 1905/6. su tri mesecę bila sęla Drjenčec, Glamnica i Laktec vu vode. I 1926. ję bila velika povōden, kad ję Sava pūkla, kad su sę z Ruščicę i z Ruęvicę na čamce v Duga sęla vōzili. I denes ję još na ciglane dole, ispōd Dugōga sęla napis na jędne kuče (štraf) dokud ję voda bila. Same sę zną, ki su morali k sudu iti Duga sęla a kak ję Ivajna Rjeka bila kōtar *Dugo Selo*, ōnda su sę na lađe vōzili. Ovde de ję krčena rāmpa, ōd Fundeliča tu ję bila predrla voda prijek pōd štreku (pōd mostę) na naš kraj. Bile i prijek vōde ali nje išla dō cestę. Jaka zima ję bila dvajstōsmę na dvajstdevętu (1928/29.) i snieg 1 meter visōk. Ōnda sę smrzel Budek, Majdanin muž. Išel ję pijan z Bajne sęl i v šume Klenōvice sę smrzel. Klonul, leġel i nje sę više zdigel. Malōseja ję išel s fašinkem, smrzel sę i ludi su ga našli tekak kad su mu vrānę nos ōklukale. Jęla Mārtēkōva ję išla pō drva i da ję nje Mateka spāsil, bila bi sę smrzla. Sever svōjemi sedmemi sini napuše snegem velikę zapuvę, ali sę to za čas rastōpi jug svōjō šępavō čerjō. Pretuljetni (trninski) vetri pušeju kad trnine cvetęju. Kad pozōj maše z řepem nastānę vihōr i flojs. Veter sę nesme klęti. Jęna Prigōrka ję nosila vodu v škafe pō vetru i baba ga preklęla. Veter ję počel jake fijōbati i ōdņesel je škafe z glavę i zbętežala i mrla. Ōd vetra sę dielaju vureki (pregōvarja sę). Svęti Ilija strielami pūca i da točne zną da mu ję gōdōvnō bi jake pūcal i tak bi sę lisikale i grmele, da bi sę zemla tręsla i nębe rušale. Nište mu sę ne vupa ręči da mu ję gōdōvnō 20. srpna i zate on najviše pūca prije i pokle svęga goda. Striela morę biti jōgnęna i vōdeņa. Nę če striela v kōprivu, neg v najbolši rast. Ta ti striela mustāčę (brkōvę) raznięla. (Veli sę kad šte prdņę). Koga bų on pōmogel toga bų i tuča i mraz. Kunę sę (ženę tak kunęju): Striela vu tę pūkla (z vędrōga nęba)! Striela tę bōža razņesla! Če strošnak, vuvnak ili šumnāk (*Sempervivum tectorum*) ki ję vraštije za šumastę rastę na krovu on čuva da striela ne pūknę v stājnije. V stājnije de su lāstavicę nę če striela pūknuti. Striela nęčę pūknuti vu nu^h ižu okōl terę ję velike kōprivje. Kad striela pūknę ōnda ōd strielę nastānę v zemle kamen³⁵ kak brus, a morę ga ōtkōpati same dečāk sędem liet star. Stari Ferek Šatōvičōv ję pripōviedal svęmu nuku Blažu, da ję negda pūkla striela v čersku cirkvu dōk ję pop mešu služil. Našel ję strielu kak kamen za jantārem. Bila ję kak brus i ž nō ję brusil kosu. Kosa ję bila joštra, če same jęmput pōtęgnul pō kose. Miške Žakmanōv ję našel takōv kamen krej cirkvę de negda bile grōbje. Če sę z nožem ki ję bil na Božić na stole prekriži oblak, nę tuča pōtūkla. Kad ide grdi oblak i tuča pregōvarjaju sę vureki i moreju pōmoči. Tęcu Vincekōvu ję navčil pregōvarjati ōd tučę Beštak z Blaškōvec ki sę vučil za popa, ali sę nje štel dō kraja zvučiti i nje mešu služil. Tak ję jęmput tęca Vincekōva prekrižila z nožem (ki ję bil na Božić na stole) zrak i pregōvorila i nje bile tučę. I čerski pop Težak ję jęmput prekrižil šakramętem zrak i tuča ję prešla. I v cirkve sę zvōni na stran kad idu grdi oblaki. Glamniječki zvonček v kapjelice ję bil jake dober proti tučę.

³⁵ Liplijn (2002) Oko Varaždina se vjerovalo da je kamenita neolitska sjekira ljekovita a nastaje kada striela udari u kamen. Belaj (1998) Strelni kameni nađeni su u Zagorju i drže ih iza grede radi zaštite od groma.

Potres³⁶

Nije bile škole 14 dan radi kašinskoga potresa 9. studena 1880. i popravka čerške škole. Na škole je poprčal zid i obloki. Žerevinčan Sakmanec je 1788. otkopao sivca kamena u Velike Mlake u Biškupčevu,⁰

(Šašinovečkom) lugu de je 1563. potres zrušao crkvicu u gradu Šašin. Potres³⁷ je onda kad svetomu Mateju (ki drži zemlju) prižmekne, premješča ju z jenoga pleča na druge pleče i zemlja se trese. Kad je potres, onda se raki zdjodeju, potres ih vuništi.

Čerje s turma spram Krleževu

Čerje s turma spram Budjencu

Celt za prošćejne na Pijacu

Plot i lesa na faroš

Čerški faroš

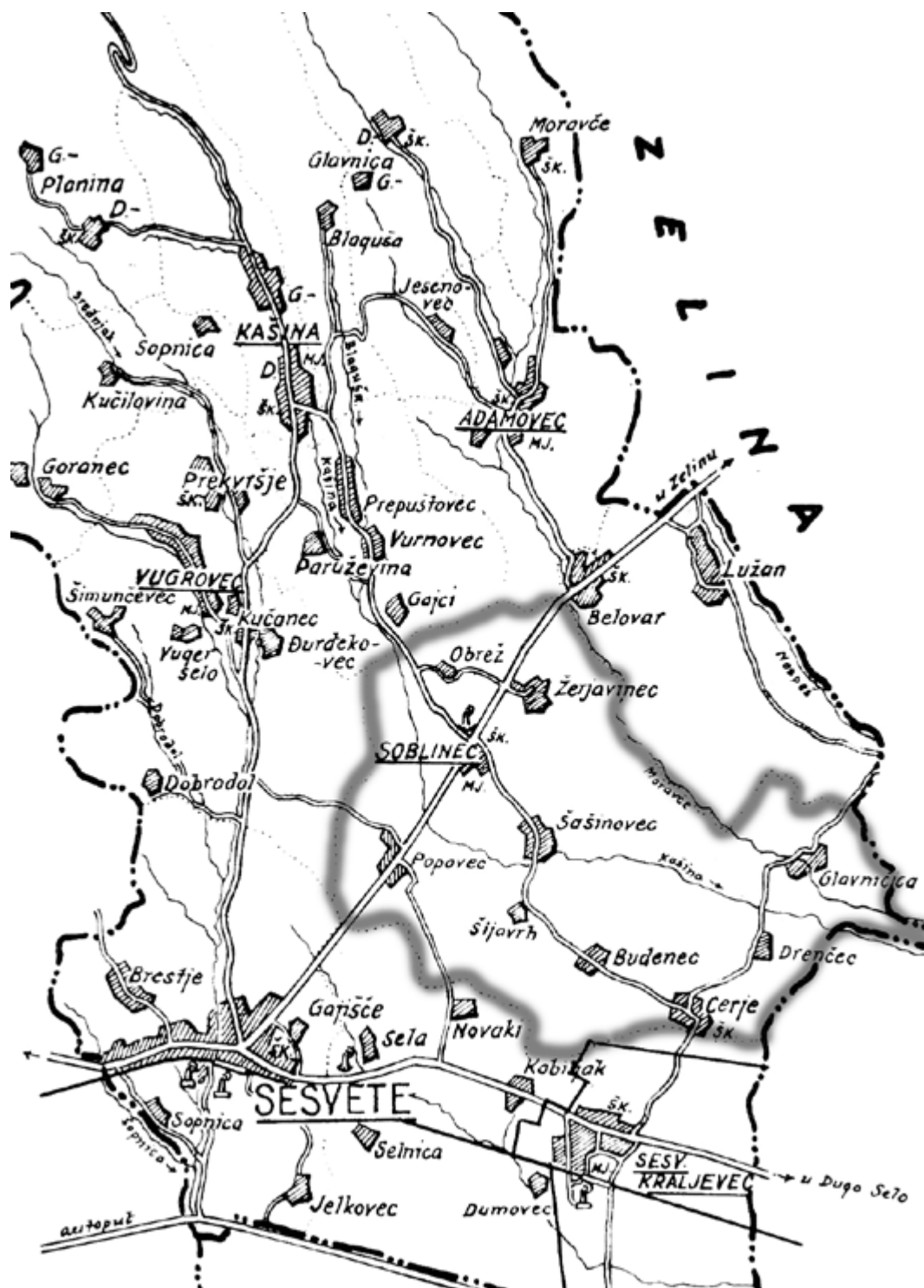
Kaptolski maroš, Krleževu

Koš kukuriznač na maroš

³⁶ Godine 1563. je dvorac Šaša ili Šašin ispod današnjeg Šašinovca zajedno s dvorskom crkvicom Sv. Mihalja ošteto značajno potres. Potres je bio i 9. 11. 1880., 17.12.1905., 2.1.1906., 8.10.1909. i 29.1.1910

³⁷ Golub (1979): Isusek nosi zemlju na pleče. Dok ga žuli premekne ju na drugo pleče. To je onda potres.

Katastarska općina Šašinec na karti općine Sesvete

2. DRUŽINE, PREŽIMENA, IMENA I PRIŠVARKI

2.1. Družine³⁸

Pri nas nje više velike družin (zadržugi), kak je negda bile. Prije su bile velike družine v Čerju: Šimagi (Šimakci, prije ^Hapčiči i ^Habečiči), Malčiči, Šatoviči, Filipčiči, Tukci i Salariči. V družine je bile po pet šest ožejnene muži. Si su bili v rodu i imeli iste prezime. Kovač Šimaga se kad je zidana čerska crkva priženil k ^Habečiču (^Hapčiču). Prije su se i pisali Šimaga ^Habčič. Pokle se k Šimagem priženil Peršun. K Šatovičem se priženil kovač Mihalič otec Jele Martekove, a pokle Novakovič, Parklec i Milek. Pri Tukce je bil Port i zomrl, a grunt je ostal Tukcem. Kad se šte tuđi priženil v zadržugu puk je štel kaj v zadržuge kōmendjerati, onda ludi veliju: Viš ti nega, sad bi i z nami gošpōdaril. Z družinō ramla gošpōdar, a to je otec ili najstareši sin. Če je dober gošpōdar onda družina živi ž nim, a če nje onda se rastepē. Negda je, pripōviedaju, gošpōdar Šatovičove družine ōtišel kruva kupiti. Ali se vrnul prez kruva i ^Hitil torbu s penēzi na stol i viknul: Natē družina, to su vam penezi. Bil sem čak Bōžakōvine i njesem mogel kruva kupiti. Gospōdarica kuva jesti i brinē se za ōnoga šte dojde v ^Hižu jesti, mu pripravi. Ona kuva jesti, za živad i svinē se brinula i nje išla na pole. Dok su skupa ludi bile im je leže, mejne su se mučili. Zate je onda bile jake ludi. Dō trideset liet nje dečke kosil, a sad kōsi ōd deset liet. Saki je dōbival svoj posel kak je rasel: purandār, gusejnār, svinār, skōtār, vōlār, kōjnār se druge posle na pole. Vōlaru na marōfe ki je ranil volē i oral ž nimi se rēkle birōš. Gošpōdarica ima onu tēra je je pōmagala pri mljeke. Drugi su delali si skup na pole. Posli se deliju pō starōsti i jakōsti. Deca su se svādila v zadržuge, a i dobra si bila. Māla deca njesu imjela nikakvōga posla, a denes mōraju se skup z ocem mučiti ōd māla. Dečku i djekle je bile lepše v zadržuge, neg v samoga oca. Njesu brige imeli kulike sad. Lekše se bile ōženiti. Sneje v zadržuge je bila mēkla i voda, dōk nje mlajša došla, a drugač sāmā mōra se. Devca peru sneje. Za betēznika se brinē negōv najbližeši rod. Če nje imel nikōga svēga bil je gošpōdarice na brige. Sluge nje bile, bile je družine dost. Muž i žena spiju sami v kōmōre i brineju se same za jen posel, a ne za se. Ki dōbi kaj pō žene imel je to kak ōsebiek. (To su mu težaki delali.) Deca i ženē ōstaneju za posla na brige gošpōdarice. V zime ženē tkēju se skup. Sneja zmječe ^Hižu. Mladi muži tešeju z ^Hrastōvoga polena luči. Peč kuriju i luči krešeju sneje na ređe. Gošpōdarica kuva. Vodu nosi sneja, a drva tēri ōdrēdeni muž. Skōtār rani kravē, vōlār volē, kōjnār kojne, svinār svinē, gošpōdarica paži na živad. Družina jje sa skupa. Muži sediju okōl stola, ženē stōjiju, a deca posebne jjeju pri peče. Žlicu je imel saki a nož si skup. Gošpōdar deli krov i mēse i sir. Za aldōmaša su se si vേശelili. Na klaku su mōrali iti si muži i

³⁸ Stojšavljević (1961) Na ovrhi Kaptola 1851. godine (za šumsku štetu je 37 kućegospodara Kraljevca, Cerja, Kobiljaka i Novaka trebalo platiti 590 forinti i 39 krajcara u srebru) je procijenjen gibivi i negibivi imetak 5 gospodara iz Cerja: 1. Tukec Pavao 408 forinti (gibivo 18 f i to 2 vola, 1 krava, 8 centi sijena, 1 kola okovana; a negibivo 300 f i to 4/8 selišta i to sve oranice, sinokoše, grmje i stanja); 2. Filipčič Mato 560 f (2 vola, 2 krave 1 1/8 selišta); 3. Šatovič Pavao 692 f (1 konj, 2 vola, 6 centi sijena, 1 kola, 4 poceka, 16 planki, 2 čelca i 1 3/8 selišta); 4. Malčič Andrija 454 f (2 vola, 1 telička, 6 centi sijena i 7/8 selišta) i 5. Šimaga Stjepan 746 f (2 vola, 1 krava, 2 konja, 1 kola, 10 centi sijena 18 komada brvenja i 4/8 selišta). Nakon 9 godina dražbi i otplaćivanja obroka dug se 1860. nije smanjio već povećao zbog kamata za 3% ili 609 forinti i 21 krajcar!

žene. Zadruga su se počele deliti zate kaj i_n je bile pune. Svadili su se polek dece. Nešte imel male, nešte pune dece, puk mati veli da je druge sneje ne trpiju dece. Druge pak da kad dojde tere žene či tera je v zamuzu puk da drugi ne trpiju kaj ona dojde k ne. Najprije se žene karaju. Onda muži se ^hočeju tuči. Dömari je miriju. Onda dojdeju gšpoda. Ludi to glediju i spöminaju se šte je kriv da se deliju. Oni teri se deliju se kunu i špötau jën drugöga. Nögi put se tak zamrziju, da jën drugömu ništa ne pöpušča. Tak su jëni kad su se delili val prepilili napöl, a jëni sudič. Šubieri su podelili i liepa ^hižna scifrana vrata, sakömu jëne veke i saki je imel na vrate jëne stare a jëne nove veke. Jantöliči na Glamnice su zdenec zarušali s ciglem kad nje bil baš na nove međe i delali krej nega dva nove zdenče. Nö na Glamnice je lake sköpati zdenec kad je voda blizu. Kad se pödeliju onda gövoriju: Da sem se pred dvje lieta podelil, već bi denes bil muž na meste. E, da sem onda znal, kaj denes znam. Šatövičöva družina se je počela deliti 1862. a djel je bil gotöv 1872. Zajni göspödar je bil Pavel Šatövič, ded mega deda Tömaša. Pavel je bil valda stareši brat oca Dugöga Miška čiji brati su šepavi Matija (Matuča) Iöncar, otec Dugöga Joška i Blažica Iöncar, otec Ivana Lugarine (oca Iviča Sruka, Belca), Jaköpa Pandura, Lukiča Čubaka i Tömašeka i Štjefa (Fereka) tasta Lukiča Čubaka i Jadana tasta kövača Janka Mihaliča oca Jeļe Marteköve? Pavel je imel tri sinë: Ivana (sini: Maļi Miške öžejnen s Közaričkö i Lukič Graničar öžejnen z Bedekövičkö otec Imbričöv), Matiju (sini: Pavel öžejnen z Janö Mađaricö otec Lözičöv i Mateka otec Petröv) i Đuru öžejnenög s Kojzakövicö Šašinövec (sin Tömaš zvan Vejvërec rođen 1861. öžejnen z Marušu Böjnčičövu z Drienčec, moj deda pö ocu Šimunu). Bil je još Jadan Šatövičöv pri kem se priženil Jainke Mihalič kövač, otec Jeļe Marteköve, Ružë i Štefana i brat mu Štief Šatövičöv zvan Ferek tast Lukiča Čubaka. (MT: Još 1892. kad sem počel školu iti, zadržne ^hiže su bile pri Filipčiču, Malčiču i Salariču. Tu sem zapamtil zadržnu ^hižu pri Filipčiče. Bila je ode sried Filipčičövoga fonduša stara družinska ^hiža z ritkem pokrita, velika ^hiža. Nütre su bili. Pometim još staröga Filipčiča. A onda, bil je još Frajno Josip, koga su žandari vlovili te služil dvanajst liet. Kad je te stari Filipčič došel za vojsku, bila tam krej Škaničövöga ta stara družinska ^hiža. To sem ju ja zapometil. Onda je on postel imel krej toga öbloka v stjene blizu Škaniča. A tu su se öbloki stjenu sim i tam pörinuli. Ne znam kak bi ti ja to dökažal. Kad se je mazale, znaš, tu se djela deska. Onda iza deske mogel öblök. Nüter se pömikaval. Rëkel je on, znaš, ja sem tu spal, kad budu ružili v noči, i da bi treřili dojt, ja bum same öblök otprl i skočil priek na Škaničöve i mam na Šatövičöve. I onda im bum i rit pökazal. A Šatöviči su bili slöbödnaķi v Čerju i Masani z Krälevca. Ne znam je l'ste još. V Čerije same Šatöviči. K Šatöviču njesu smeli žandari na dvörišče. Same su slöböjnaķi Šatöviči morali ^hrañiti jenoga kojna kakti za kurira. Akö ga bile trejba v Beč pošlati, moräl je iti. Oni njesu bili plemenitaši kak su ovi neki bili dobili posedë Šašinovčani i Döminiči. Döminiči su dobili šezdeset räli šume. Onda Šašinovčani su iste dobili. ^hajnöviči su imeli gore v Nespješë gore kömad kak plemejnščinu. Onda te Salarič, rëkle se Veliki Salarič, on je imel trideset tri räli grunta, a oni si drugi trideset tri. Onda se on zväl Veliki Salarič a nje bil tak visok. Bil je maļi, ali pö gruntu. A övi su se drugi zväli Maļi Salariči. Šte bil vu te

krčmarnice, to ne znam. Nje bila valda ta stara Pemica. Nešte drugi je bil. Onda on tam zalazil na čašu vina ili na rakiju, pak mu je ona, tak sem čul pričajne, da mu ona na ruke konstantjerala da ne bu živ neg dvje lieta, da za dvje lieta prije bude mrl. Onda on počel grunt prodavati i rasprödal se da ni one na čem je bil svoje ^hiže nje bile negve. Same je imel prav onde se doživeti. To neki Rucak bil kupil tu. Onda sem ja preuzel göspödarstve. Bile i mame krive, bum tak rekel. Onda kad sem ja počel i rat se svršil prvi. Došli su brati dimom. Dvadesete sme se delili. Bili sme tri brati i žene šest i mama sedem i onda Rus kad je došel bile osem i sluga devet. Deca sme imeli. Deca su bile male. Mame nekaj nje bile prav, kaj nje bila pri ne kasa, bum tak rekel, znaš. Pri ne nje bila kasa. Ja sem ti bil prodal jeden kup slame ovoga Petra Glögovcöväga ocu, za šest forinti i još nekaj. To ne znam kaj je to bile. Nekaj su žene naše, moja i nevesta Bojnčička po ladice iscale puk su naše cedulicu da sem ja prodal za tulike. Zнала ona za kulike, slamu i još nekaj dvoje. E, mene mama kontröliera. Kad sem išel Zagreb ja sem kupil čistu knigu. I ja sem si pisal: primitak, izdatak. A njesu brati to znali, da si ja to pišem. I saki mesec sem se kontrölieral. No više put me znala tak glava boleti, njesem mogel na kraj dojt. Ja znam da njesem nigde potrošil a nje v redu. Sem pušcal se, a v jutre mi je se išle glatke v redu. To je trajale tak tri lieta. I onda ja pošilam brata Jendraša tu i tu. Več sem ja znal kulike bi to mogle koštati. Ja sem mu dal peněz male više. Je l' išel kovat kojn ili kaj znam kaj. Znal sem otprilike kulike koštale. Kad je došel. Na, ove ti je ostale! To ti košta tulike. Tulike sem potrošil. Ove ti je ostale. I on mi je pređal. Kad sem poslal ovoga brata ki je još denes živ (Matija). I nemu tak dam. Kad je došel, nje rekel ni rieči. Je l' mu ostale, je l' mu nestale. Pošlem ga drugi puta. Iste tak. Pošlem ga trejti puta. Iste tak. Je. Više ga njesem pošilal. Ali je mama to videla, a ja ne smem reči. Mene guti natre. A zakaž ovoga nečeš nekam pošilati, denes zutra, kad bu sam, ne bu znal niš. A ne smem reči zakaž ga ne pošilam. I onda kad mame nje bile najbole ugodne, jeden dan sme sekli jašinu dvadesete (1920.). Ovak je bile o proleču, da peme dole sječ. Prije dan sme sekli. Ja velim, kad sme se nafrostuklali, da peme v Luj: Brati, ja bi vam nekaj povedal. A kaj? Ja bi vam zafalil na göspödarstve. Ste doma obödvä, özejneti obödvä, punödobni obödvä. Birajte göspöđara teroga ^hočetel! Ja nemrem mame za volu nekaj göspöđariti. Ja velim tak, a mama polek. Veli brat Jendraš: A kak bi to zglädale, da bum ja tebe zapövjedal? A iste tak kak ja tebe. Iste tak. On je znal, da bu na jnega kocka pala. A kaj ne buš znal, buš me pital, kaj te bum znal, bum te navčil. Same, rekö, da se ja toga tereta riesim. A mama onda veli od peči, če neči ti göspöđariti, onda se dielete. I mam je bil diel gotöv. Ja sem bil dal napraviti sakömu kola, plug, örnice, imeli sme tri köbile i dvoje lajske žrijebičöv i troje letešne. Več četnajste su si kojni većinom pöbrani. To se za pošpun ötišle. Nje bile autöv. Mi sme imeli dvje köbile. Ali naše su köbile bile bređe, imele su žrijebiče, njesu išle v rat. Bila je nekakva posebna sreča, bum tak rekel. Onda sme sake lete prodali po dvoje žrijebičöv. Baš kad sme se išli delit mi sme imeli šest krav i šesnajst kömadöv stare svin a trideset i pet ödöjköv. Kola imel saki, plug je imel za saköga. To je tak pripiemane. Znali sme da bu došle jemput dö toga.

Plemenitaši, slöbõdnaki i kmeṭi

V Čerije su bili slöbõdnaki same Šatõviči, a v Krälövce Masani. K Šatõviču njesu smeli žandari na dvõrišće. Same su slöbõjnaki Šatõviči morali jenoga kojna za kurira navjek ^hraṇiti i če bile trjeba iti v Beč, moral je iti. V Čerije nje bile plemenitašov. V Drienčece i Budjence ⁱ_h je bile. Plemenitašov je bile najviše v Šašinõvce i Šijavrje³⁹. Tu je bile 1861. sega 40 ^hiž a õd ni_h je bile 15 plemenitaške i 313 plemenitašov ili põpriek 21 duša v sake ^hiže. Tu je bila sučija i za 25 plemenitaške ^hiž z Budjenec, Driencec i Žerevinca. Takaj je tu bila i sučija za nẽplemenitaše z te seł i z Čerija, Põpovca, Glamnicę, Lakteca i Bajne Seł. Bile je sega 1575 nẽplemenitašov v 132 ^hiže ili põpriek v sake 12 duš. Glavar općine Põpovec-Mõravčę *Franc Werner, tajnik Mirko Fabijančić i još tri činovnika* od županije zagrebečke su 1851. leta tri put dõhajali nagõvarjat za obnõvu škole v Čerju. Najviše su bili proti škole plemenitaši Šašinovčani i rekl, da če teři ^hoče djetę školati morę ga dati v Zagreb.

2.2. Prežimena⁴⁰ i pridevki

Pri nas nje pũne ludi v naše fare z istem prežimenem. Same 6 prežimen ima (1948.) õd 50 dõ 75 duš. Čizmekõv je 75, Stubličov 63, Petrasõv 61, ^huničov 61, Pẽršunõv 57 i Kindrõv 50. Još 12 prežimen ima õd 32 dõ 49 duš. To su Fundeliči 49, Plušćeci 43, Švjeļiči 42, Bojnčiči 41, Grajndi 41, Tũkci 40, Šatõviči 36, Blažurci 35, Đurci 34, Kõsi 33, Pãvlõviči 33 i Dõminiči 32. V cijele šašinovečke općine je bile najviše prežimena Jagatič 104 i ^hermęšćec 68. Same v naše fare i nigde drugde v Hrvatske su bila 1948. prežimena: Blažurec (35), Dokšić (22), Ilijač (18), Isomec (18), Rećec (25), Smolin (10), Srbanić (30), Škodan (15), Šarec Miškin (4) i Šubir (9) Najviše prežimen završava na: -ić (45), (õd toga na -ović: 18, na -čić: 10), na -ec: 29, -ek; 11, na -ak: 8, na -an: 11, na -a: 9, na -r: 7, na -š: 7, na -i: 3. Same 8 prežimen su põ ženskem imenu (*Barićević, Mareković, Jagatić, Jalžabetić, Jelić, Katić, Malčić i Mandić*) Male teře se prežime zgõvarja õnak kak se v kniga piše. Žene se gõvori põ prežimenu oca i põ prežimenu muža. Kad Šatõvičõva djekla õtide v zamuž k Malčiću ne se veli: Malčićõva Šatõvička (Nẽjin otec je Šatovič a muž Malčić)⁴¹.

Nekulike familij v Šašinõvcu i Šijavrju je i 1948. põpisane z dvã prežimena: *Dokšić-Košković, Dokšić-Lovriš, Grandã-Jakopic, Grandã-Kozjak, Grandã-Vogrin, Kos-Keglević, Šarec-Gabro, Šarec-Miškin, Šarec-Nemec, Šarec-Isomec, Šarec-Smolin, Šarec-Spudić, Horvatić-Kranjec, Cik-Hunić, Puretić-Vučina,*

³⁹ Od Šinajvrh skraćeno od Kašinavrh na posjedu Kašina južna koji su plemići Pet i Vet 1217. ostavili na čuvanje zagrebačkom kaptolu.

⁴⁰ Iza službenog oblika prezimena navodi se govorni oblik te pridjev za mušku i žensku osobu, selo i broj nositelja. Iza LP je ukupni broj nositelja u Hrvatskoj 1948. godine prema Leksikonu prezimena (Zagreb 1976), zatim naselja ili područja s najvećim brojem, te nakon E broj nositelja prema Hrvatskom enciklopedijskom riječniku iz popisu 1991. godine. Uz podatak iz Šašinovca je podatak o doseljenu prema starom rukopisu. Broj iza zvjezdice * označava godinu prve pisane potvrde prezimena i slovo A (Adamček) ili F (Frančić). U prvom poznatom službenom popisu Zagrepčana kućevlasnika na Gradecu i po njegovom podgrađu (današnjoj Ilici) su od 362 imena i nadimaka: Kozarić, Miškin, Pavlović i Šatović.

⁴¹ Šimunović (1995): U nas je nekad postojala distinkcija, posebno za djevojačko, a posebno za muževljevo prezime, a gramatičkim sredstvima isticala se posvojnost, a time i socijalna ovisnost žene: Jurićeva (otac je Jurić) - Jurička (muž je Jurić) U Cerju je obratno!!

Puretić-Salarić, Peršun-Škodan. Cijele familije imaju prišvarke po poslu gošpodara ili kraju otkud se došeli i tak se veli i negvem nukem i prėnukem kad neĝa više nište ni ne pometi: Lugař, Pandur, Zvőnar, Šikutőř, Pintar, Kőlar, Šustar, Kővač, Glavař (zemlišne zajednice) ili Pjemec, Krajnec, Patistač (špot Krajncem), Šlavunec, Međimurec. Drugem familijam se ĝovori po negdašnjem prežimenu tere se više ne piše: *Puretić* Škanič, *Šimaga* ^Hapčič, *Biškup* ^Habek, *Žakman* Mušič, Čižmek Dőminič, *Bojničić* Štapek, *Puretić* Đurec, *Grandă* Drvarec, *Kemfelja* Vincek, *Kos* Fršteak, *Kos* Rucak, *Švelić* Brozd, *Švelić* ^Hukavec, *Herjavić* Šarutaň, *Palčić* Blaške, *Fundelić* Cik, *Fundelić* Čiča, *Stublić* Jendriš, *Ciglar* Miček. Najkraja prežimena su: *Boc*, *Car*, *Cik*, *Kos*, *Kus*, *Broz*, *Brozd*, *Kralj*, *Krig*, *Kušt* a najduka: *Štabarković*, *Brezovečki*, *Prugovečki*, *Jambrečina*, *Jaľzabetić*, *Ježutković*, *Podbrežnjak*, *Munjaković*, *Vinceković*.

2.3. Imena

Imena dece ődređuju najviše otec i mati ali je predi pune put bile tak kak je pop šteľ. Najviše po svėcu kad se diete zrodile ili krstile. Te kršćene ime je zapisane i v se kniga. Tak ga zőveju v škole i općine ali skorem nigdař ga tak nište doma ni v seľe ne zove. Če je v seľe same jen s tjem imenom i on ima još bar tri imena polek kršćenőga, jene dők je diete, druge kad ődraste i trejte kak őstare. Če je v seľe pune ludi z istem imenom sakőga se drugač zove. *Josipa* se more zvat i na još 22 drugač zĝovorena imena, *Stjepana* na 19, *Ivana* na 16, *Mariju* na 18 a *Anu* na 12 imen.

*Josip*⁴², Joške, Joškič, Joška, Pjepač, Pepek, Pepič, Pepinke, Joza, Joža, Jožek, Jožica, Jožina, Jožinec, Joćo, Joca, Joćo, Joškier, Jožak, Jožec, Jožic, Jožeske, Džodžek. Joške Poške puru kral. Kud je ojdil tud je sraľ. Od Bőžića dő Trőjak pun školak. Nje znal skriti pak je dobiľ po riti.

*Stjepan*⁴³, Štefič, Štefan, Štefek, Štief, Štiefec, Štefina, Štefinec, Štefuca, Štefulak, Šteřak, Šteřanec, Štefiček, Šteřok, Stevo, Pepek, Pepič, Pjepanec, Pišta. Štefek i Marica su liepi pař, zutra pėdu pred jantař Takvőĝ para njema cijeli naš kőtař! Stevo je bečar a Pišta Mađar. *Ivan*⁴⁴, *Ivo*, Ivič, Ivan, Ivke, Ivek, Ivica, Ivina, Ivkec, Ivaneć, Ivineć, Ivak, Ivćier, Ivadija, Iveta, Iva, Ivaca. Iva gliva rit pišiva glavu veže rit nateže, v grabu skoči rit namoči. Alaj Ivo, brkővi ti črni. Deder si je bečarski zavrni! Ruška, jabuka i sliva meňe voli Iva a ja Ive neću strpam ga u vreću. Vuĝa pőpjeva: Ojdi Ive po glive! Zemi sekiru, pőseci glive!

*Marija*⁴⁵, Maruša, Marica, Marica, Marič, Marija, Marena, Maruška, Marušica, Marek, Mareka, Maroka, Marička, Mara, Muša, Juša, Mica, Micika, Maca. Drži se

⁴² Njegov oblik je k nama došao preko grćkog Josif i latinskog Josephus. Korijen imena Josip je u hebrejskom Johosef, složen od dviju riječi: Jo, što je kratice od Jahve (Bog) i glagolskog oblika jasaf - dodao je, umnožio Josip je bio 11. Jakovljevo dijete. Ime se širilo kultom svetog Josipa Marijina supruĝa. [mađ. Jozsef, Joska]

⁴³ Od svetaćkog imena a u Hrvatskoj najviše po Stjepanu prvom ugarskom kralju (mađ. Istvan) patronu zagrebaćke crkve a manje po Stjepanu prvom mućeniku [lat. Stephanus <grć. stephanos: kruna. slično narodnom Krunoslav i Vjenceslav]

⁴⁴ Ime biblijskog podrijetla [grć. Ioannes <hebr. Yehohanan: Jahve je milostiv]

⁴⁵ Od lat. Maria od grć. Mariam od hebr. Mirjam a vjerojatno od egipatskog Meri: voljena. Mara je djevićanska kćerka slavenskog boga Gromovnika Peruna, koja u starosti postaje opasna Morana. Muško ime Mario je od lat. Marius <etrurskog mara u značenju čovjek. (japanski mara: kurac!)

kak drevena Marija. Ana⁴⁶ Jāna, Anka, Jānica, Janič, Anica, Ankica, Jāneka, Janena, Janek, Janička, Januša. Brojilica: Elem belem, stāra ruška, u desetoj bašči, trāva^h oče rāsti, Anka banka, slavija, jabuka jē vān!

Barbara⁴⁷, Bāra, Bara, Bārica, Barena, Baruska, Barusica, Barek, Bāreka, Barič, Barička. ^hojdi Barek z mēnō v jārek. Bārica zlāta otpri mi vrāta. Ti čubāk stāri prēspi ovu nōč vane. Dojdi zutra pō dānu k mōjēmu stānu. Būš mi otpri vuva Sē noči sem bila gluva.

Katarina⁴⁸, Kata, Katica, Katica, Katič, Katiček, Katena, Katalena, Kāteka, Katuša⁴⁹, Katušica. Kata lōpata svijnskōga blata. Sake kače jē ime Katica. Rečica Malčičōva jē zvāla Katicu pō noči puk jē došla kača.

Đuro⁵⁰ (pisan i Gjuro i Juraj), Đuka, Đukica, Đukina, Đukijānec, Đukištāk, Đura, Đurek, Đurica, Đurina, Moj ded pō mame jē bil Đuka, a prēded pō ocu Đura a pisali su i^h Gjuro. I mačku sē veli Đuka. pj. Mēne pišē iz Srbije Đuka, da mu pošlem črlēnōga luka. Đurek i Katica su čučurički. Juraj⁵¹, Jura, Jurica, Jurič, Jurij, Jurina, Jurek. Kunē sē: Basama⁵² Jurica!

Mihovil⁵³ i Mijo, Miške, Miškec, Mihāl, Mijek, Mišek, Miškina, Miškijer, Mišurc, Mišuta, Mišo. Bōg bū pital de stē bili kad pri Miške njestē pili.(piše v Miškōve bertije). Miške piške, pojel drēk friške. Miške sedi na jelove grāne, črvi su mu v glāve. Da jē Miške dober bil na Božič bi doma bil. Mihole rit zakolē. Andrija⁵⁴, Jendraš, Jendrašek, Jendrašec, Jendrašijer, Jendrek, Jendrič, Jendrina, Daša, Dašek, Dašica. Jā sem Jendraš, kaj imaš to mi dāš. Na Jendrina, popi si vina! Mēnē zōvu da prōstītē, Jendrek. Jendrašec, moj pajdašec. Jendraš jē i maček.

Imbro⁵⁵, Emerik, Mirko, Imbrič, Imbrica, Mirke, Mirkec, Imbrek, Imbrina, Imbra. Imbrina jē dōbre vine kak i Imbreki. Nje gōrōpadne i če ga sē čovek napijē nēčē sē tūči. Ime mu jē pō krālu Emeriku (Imre) sinu krāla svētōga Štefana (Istvan) a veli mu sē i krālevina.

Jelica⁵⁶, Jēla, Jēlena, Jēlica, Jēlič, Jelička, Jēleka, Jelena, Jēlka, Jeluša. Jēla debēla pēpela jēla. Jēleka bi jēla mlekeka.

Magdalena⁵⁷, Maga, Mağda, Mağdica, Magica, Magena, Magdaljena, Maṇda,

⁴⁶ Hebrejskog je podrijetla i znači "milost", "naklonost".(Jurić: Yana - milosna) Proširilo se štovanjem Bogorodičine majke, 26. srpnja, a u uporabi je u nas od 16. stoljeća.

⁴⁷ Od grč. barbaros : stranac, tuđinac. Širenju pomogao kult sv. Barbare od IV. stoljeća zaštitnice od munje.

⁴⁸ šireno kultom svetih Katarina (Aleksandrijske smaknute na kotaču pa je zaštitnica kolnog prometa i Sijenske suzaštinice Evrope) a i imenima kraljica [mađ. Katalin <grč. Aikatherine <? katharos: čist, nevin, Nevenka]

⁴⁹ Na kaptolskoj ovrhi u Kraljevcu 22. 3. 1851. "jezičлива Katuša Fundelič svakojake špotnice na Slavni Kaptol larmati stidila se nije i takova pod stražu prijeta i u palčenice metnuta". Palčenice su željezne pločice s vijcima za stiskanje i lomljenje palčeva.

⁵⁰Od grč. georgos: ratar Nastalo prema grčkom izgovoru Georgios preko Đorđe, Đurđe

⁵¹ Svetačko ime od grč. Georgios <georgos: seljak, ratar. Oblici imena Juraj zapisanog još 1086. širenog kultom sveca u čijoj legendije inkamirana borba dobra i zla i liku zmaja prema Jarilo, slavenski bog plodnosti.

⁵² mađarska psovka: baszom a te <baszni: jebati

⁵³ Ime svetačkog podrijetla po arkanđelu vojskovođi svetačke vojske [mađ. Mihaly <lat. Michael <hebr.]

⁵⁴ Od svetačkog imena Andrija [mađ. Andras, Endre od. grč. Andrēas: muževan, hrabar. Slično je starohrvatsko Hrabar, Hrabroslav a znači i zaručnik]

⁵⁵ [mađ. Emerik, Imre <njem. Emmerich] Talijanski oblik imena je imao i Amerigo Vespucci po kojem je prozvana Amerika dakle Imbrekova zemlja ili Imbrina, ali nije i kraljevina!

⁵⁶ po Heleni najljepšoj od svih smrtnih žena [grč. Helēne: sjaj, blistavost]

⁵⁷ Od svetačkog imena zaštitnice dominikanaca i vinara <lat. Magdalene <hebr.: žena iz grada Magdale.

Mandica. Če Mağda kosa i Bāra je brus. (Svādiju se, a ni jene nje jezik zaraščen) Tak saki *Josip* v sele ima svoje posebne ime i točne si v sele znaju šte je Joške, šte Jožek, šte Joža il Jožina. Če šte^h očē da se točne znā čiji je, onda bu rekel Joške Šatovičōv ili Jožek Žakmanōv a iste tak bi za djeklu rekel. Za ženu bi rekel Ruža Šatovička Krajncova ili Ružica Malčička Filipčičōva (Otec je je Malčić a muž Filipčić) Nektere imen je male, a pokle prvōga svetskōga rata nje krščen v ciele fare ni jen Fabek, Ferdek, Gabrek, Gašpar, Grga, Ilija, Jajnke, Jakōp, Jendrek, Lacek, Lovrek, Lukič, Marke, Nacek, Poldek, Rok, Ruda, Vilke, Židōr, Žiga i niti jena Mağda, Margjeta, Nježa, Paluna ni Tereža. Sad su same špicnāmeti Ferek, Gabrek, Gašo, Grga, Ilija, Jendrek, Marke i Rok. Za punē imen je i kakva smješana pesmica ili špotalica a je i takvje pjesmic ke se moreju pōpjevati sakōmu i same se ime premeni. Jadan i Eva v zapečku pōpjeva. Eva zapuši Jadan se zruši. Brojilica: Jadan padan, stričke ričke, gnila glāva, kukec pezdec! Loza koza, Slavica kravica. Tojnček lojnček. Janton žite sjeja, a Vid ga priglēda. De si Blaž naš pajdaš? De je Blaž tu je laž, De ga nje tu su dvie. Rēkli jesu strina Dōra, kaj se mōra, to se mōra. Draga špağa ima vrāga. Franc pēla kusu na lanc. Grga kukurizu trga. Jakup nosi na kup. Rit bu išla Filip Jakōp. (Bu strāvu) Srebrēna zipka zlatni kōtač vu jne se zible Jajnke bez gač. Jajnke, zasuci gačē, buš nēbe nosil! (Zvāli su ga nosit nēbeka na tielōvske prešēcije, kad je kosil, da si ne gačē zrosil pō sinokōša.) Janu Stubličōvu ka je nosila mužku opravu su zvāli Jajnke. Martin v Zagreb, Martin Zagreba. Je kak Poldrugi Martin. Cigani veliju medvedu Martin i pōpjevaju: Tancaj, tancaj Martine za kōmadič slanine! Tancaj, tancaj moj Martin pak buš dobil jen cekin. Sedi Mika v trāve, črvi su mu v glāve. Da je Mika dober bil, na Božič bi doma bil i skup z nami vine pil. Mika je i ime mačka. Kukuvača kukuje, Pēter žite kupuje. Kupil ga je laticu, pojel ga s Katicō. Kūd Pēter tud i Pavel. Ruža koža ti njemaš mužā a ja ženē pak ti zemi mēnē.

2.4. Prišvarki, špicnāmeti i špoti⁵⁸

Skorem saki v sele ima i nekačōv špicnāmet, prišvarek, pridevek ili špot.⁵⁹ Špicnāmeti se mjejnaju a najviše trāja on na koga se čovek srdi. Muške špicnāmetōv je pet put više neg žejnske. Zapisane je 158 mužke i 35 žejnske. Se nje ni moči zapisati kad jeni nestājaju a nōvi nastājaju. Nekteri kratke trājaju a nektere se nje moči rješiti i oštāneju pokle smrti sinu ili nuku⁶⁰. Ima ludi ke se slobōne zove pō špicnāmetu, a drugi se srdiju, a nekteri bi se tukli da i_n šte zove pō špotu. Lojzić Šatovičōv je sekirō lētel, če mu je šte rekel Đuka Cvancig.

Špicnāmeti pō živine: Bijeli bik (naprčene je^h ođal), Barutan (ime bika na kralēvečkem marōfe), Cuzek, Cveta/Cvetava (bil je lisast na čēle kak i krava Cvetava), Glista (tejnek je), Gusek, Kuščar (srdita je kak kuščar), Labud (diže vrat i vija ž nim kak labud), Ligan (plantave idē kak račak), Maca, Mēdved

⁵⁸ U popisu kućevlasnika Zagrepšana iz 1368. su i nadimci: Babojeb, Dragibog, Krivibog, Podoben, Sprdnen, Zdalkalep i dr. Jembrih A. (1997) je objavio rukopis Valjavca iz 1868. sa stotinjak varaždinskih nadimaka, posprdnica i rugalica.

⁵⁹ Šimunović (1995) Za osobni nadimak vrijedi izreka Nomen est omen. Nadimak je sabio bitno obilježje ili značaj osobe. Nadimak je i poruka i poruga a često i smiješna. Gregurić (2005) Saki je v selu imel svoj prišveljek i nišče bez njega nje bil. Prišveljek se dobil za te kaj su jeni druge zesmejajali.

⁶⁰ Gogolj: Kad se prišije komu zgodno izrečeni nadimak, ostat će mu potomstvu i pratit će ga i nakraj svijeta.

Brundo (debel je), Micek (vleče se kak maľi maček), Mõtorna krava (rekel da bi ju trjeba zumiti), Pelikan, Piškör (prevleče se kak piškör race na rit), Racica (maľa i debela je), Rõda (suv je kak rõda), Sokõl (visõk je i daleke videl kak sokõl), Ščuka, Čuka (ima špičasti nos kak riba ščuka), Volek (Valek mu je ime), Vejvač (skače kak vejverica), Vejverec (puzal je põ raste kak vejverica za meľu svinam raniti), Vuk (^hude gledi), Zeko (glõdel je pučaste kak zajec) i Znebač (previja se kad ^hojdi kak znebač).

Špicnãmeti põ neakve razlike: Afrikanec (črnõkožen), Bajs (drobast je), Belec (ima bjele lasi), Bëkavka (bëkave gövori), Biela Noga (falila se z bjelemi nõgami), Bogek (bil je jaķe põbožen), Bontuš (naprčene se drži), Brada (ima vëķšu bradu), Buncëk (ima debele noge), Bus (debela je), Cëclek (cëclave gövori), Cigan (črnõkožen), Čubak (čubast je), Čučke Pučke (ima pučaste joči), Deda i Dedek (õd maľa starõdične zglediju), Dugi Miške, Dugi Joške, Dugijãn i Duglijãn (bili su veliki), Dugi i Dugijãnka (bili su veliki), Dugõnoska (ima dugi nos), Maľi Miške, Maľi Joške i Maľi Matič (bili su maľi niski), Veliki Salarič (bil je maľi čovek al veliki gruntaš), Maľi Salarič (bil je maľi gruntaš a veliki čovek), Glavan (ima veliku glavu), Graničar (ima velike obrve i ^hude gledi), Kisiela mlinarica (drži se kisele), Grofič (jedinec ki se preštimañe držal), Grofica (bila grofica Bezdinarski na pødstave), Jeger (rad je jel jeger), Jendrek (predstavľal je Jendreka), Krajnec (Krajnci ili Patistači su dõseleni õd Gerõva), Keko (na pødstave bil Keko Brigantin), Kurtek (maľi je, kurtav), Litrička (štela se rad napiti), Maks (kitil si je škrľak i kojne z ružicami), Margetan (pune je pil kak kantiniar prema nj. Marketender. I negve žene se rekle Margetajnda), Pajo (bil je na pødstave žandar Pajo), Plãnta (ima velike plantave noge), Popek (škõlal se za popa, al se nje zõškõlal), Pødstava (naprčene se drži), Ritata (ima veliku rit), Skupnak (sluga je ostal kak skupnak pri Biškupe), Sultan (naprčene je hõdal), Svitnak (tejneķ je, rekle mu se i Glista), Šilek (bil je dug i mršav), Šlavunec (dõselil se Šlavunije), Švistek (švistave gövori), Tëca (bila je tëca pune starešõmu sinu sestø), Tmutlek (mutast je), Turujna (ima velike ture), Turčín (puši kak Turčín).

Špicnãmeti põ tuđem pøzimeniu (čõveka z druge seľ komu je sličen põ nečem zveķšinõ lošem): Boček (klataril se põ seľe kak i Boček ki je i pučal z mužara na pøššëjne), Brëber (delal je huncutarije kak i mužikaš Brëber), Burička, Čõmbaj (štel je krasti kak i Čõmbaj s Kašine), Grga Stekõvič (põ kõvaču z Kõbilnaka), Marko Grebenar (põ Ciganu grebenaru), Mrkojnič, Prajs (Prajs je bil negda gõspõdar majura na Pakõvcu), Pukšec, Rukič (Bil je Srukõv sin Srukič i postal Rukič), Sruk, Šatõrnak (Cigani su šatõrnaki il kõritari), Šavuk, Šmit. Karamustafa, Kilesička, Košula (põ pøzimeniu Košutić), Krešina, Pukšec, Rokič, Vajs ili Vaso (od imena Vatroslav, tere se piše a gövori mu se Nacek)

Põ imenu kakve pri nas nje ili ih je male: Cano, Edo, Ferek (od Ferko, Ferdinand), Gašo, Grga, Incica (õd Vincek), Joca, Šedaša (õd Jendraš, Daša),

Špicnãmeti põ klëtve: Ajngel ili Jajngel (otec kleľ jajngela a i sinu ostal špot), Pekel (deda kleľ pekeli a i nuķu ostal špot), Ilija ili Ijija (kleľ je: jebaj tẽ Ijija), Duše dãna (tõbože je kleľ: jesem ti duše dãna), Isus (rekel je, da se muči kak Isus a i mame se rekle Isusõva mater)

Špicnāmeti pō rječe tēru jē rēkel ili pōnāvla: Boğ Isus (gōvoril jē če mu jē kaj dobre naprāvlene), Ma ovaj, ma onaj, Recimo ne, moj Tomo (tak mu jē jōtec pō gospōdski gōvoril), Umentalno (vučitel jē gōvoril: *momentalno*, a Čerci su zapometili umentalno), Majke ti Mare (gōvōril jē žēne), Čika lane se, se (tak jē pijan lugař z(emlišne) zajednice) pōpieval),

Špicnāmeti pō krive zgōvorene rječe: Fata (rēkel meste pōrižak ili grle. Tiči i živad imaju fatu.), Juček (maļi jē gōvoril ju meste ja), Meducina (medicina), Narudnik (narednik), Limač (limaru jē rēkel limač, nē špenglar), Ciparbrit (tak jē prečital v škōle na zemlōvidu), Devenične lače (tak jē rēkel črievu za devenice), Idi (Idi ame, mama kupi amē. Zvaļ jē brata, da mama kupila salame, a nje još znal gōvoriti), Jedno uho, Majček (žēne gōvoril majčica), Mamita (tak jē stārec zvaļ žēnu), Mit mitājne (maļi jē tak zvaļ mačķe), Peci Ivo, jaja (jajca jē nosil, potrl i rēkel: E, sad peci Ivo, jaja), Piha (maļi jē tak zvaļ prasicu Pika), Piral (rēkel piral meste pilar), Sinek Martinek (mama ga tak zvaļa), Skujseka (gōvoril jē kujsa meste kusa, a i nūk jē nasljiēdil špot), Smjesna mēlica (išel jē pōsūditi za zařrig smjesne mēlice). Zeze (bil lugař zemlišne zajednice i rēkel da jē lugař ze ze.), Mēne sē jēmpūt zareķle pō školski sutra meste čerski zutra i bil sem dūge Sutra.

Špicneti pō službe ku jē bāř male ōbnašal (pokle tak zōvū cielu familiju dale): Glavař (bil jē glavāř zemlišne zajednice), Lugař (bil jē lugař), Pandur (bil jē i pandur), Pintar (bil jē pintar), Šikutar (bil jē šikutar), Zvōnař (bil jē prije zvōnař)

Špicnāmeti dece su pūne pūt kak ga nēgvi zōvū (ali male premejnēne): Dziejdzek (tak ga jē majča bez zūbi zvaļa meste Jožek), Sinko (otec lugař ga tak zvaļ), Sinek Martinek (mama ga tak zvaļa), Čtano (deda tak zvaļ Stajnka), Flantetē gantetē (majča bez zūbi ga zvaļa: Francek žgančecē)

Najdūķši špicnāmeti: Ege, gege, gajka, Boğ Marija, Jōžak Šubjerōv zavija (tak jē srdite vikal i zavijal, kad mu nešte gajku spuknul). Đuka Cvancig pēte sēle af na cug (veliju da jē rēkel da sē tak zovē lugařu dōķ jē v grōfove šume drva kral. Šte bi mu tak rēkel, sekirō ga jē nagajnal), Vužgirit, jēne joke čorave a druge niš ne vidi (valda jē tak rēkel), Zlātna kniga i karika. Za pūne spicnāmetōv malešte ili nište nē zna kak su pōštali. Nekterī ne trařaju dūge, jēni nestajaju i nōvi se javlaju.

Drugi mušķi špicnāmeti: Bajtur (ōd bajta), Bengele (rječ z brojilice: Engele bengele...), Bobek (z bobekem sē žabē teraju v sak), Būbnič, Čajnek (čajnek jē krpa za brisati), Čučura, Dinar, Filac, Flaņnek, Kapec, Karamustafa, Krapinski sūdec (visōķ jē), Krunkička, Maca, Milica, Mrilan, Muž z Budienec (Tak sē veli sem Budenčanem), Pekmez, Pufek/Pufič, Stučki, Svēti Janton, Tajnčika, kōjna, Žūta saja, Žūtek.

Drugi žejnski špicnāmeti: Aca ca, marōjnka, Čepřdana, Fařfa, Klinkulata, Kokič, Kuma Lola, Kuta, Letrika (leti kak letrika), Lōdajnek, Majdana, (peva sē: Ajdana majdana niema vina pred nama), Miza, Mrda, Pařienta, Pinđurina, Piška, Raka, Rakija, Tancuzlin i drugi.

Koš kukuriznač

Žrni za mleti

*Sukašnica i sirna
kôšara*

Latičnak

Ježutkôvičôva hiža, Budjenec

Cimermani i pilar na bānde

Vrtani zdenec na kôtač, Čerje

Šjeŕi za vine i rakiju vaditi

Micica i stepica

3. ZEMLJE, ŠUME, GRMJA, SINOKOŠE, POLA I TRSJA

Šašinovečka općina je imala sega zemlje 4107 rali a od toga 1223 rali šume i 440 rali neplodne. Na općine je 1952. v 12 sel bile 2112 stanovnikova na 544 gošpodarstve ili 4 pöpriek v sakem. Sęga skup su imeli 2410 rali öbradive zemlje öd čęga 1530 rali öranice ili ököl 1000 řati (točne 3646 m²) öranice. Same 46 ludi je bile zaposlene zvun gošpodarstva iliti 2 na sake sto žive duš.

3.1. Šume (Na općine su bile 1223 rali šume)

Šuma je vękši kōmad zemlje de řaste drevje. Gaj ili brajnovina je mlada šuma de se ne sme blage pasti, paša je zabrajnena i zagajene je. Krč, Krči, Krcec, Krčevina je zemla na ke je šuma skrčena. Pri nas je dost šum, a najviše ih je ököl Čerija. Zate ludi i veliju: "Šte se pri nas smrzne, taj nie za druge, kad mu je šuma pöd nose. Am šuma řaste a mi spime. Nie grehota šume si dönesti drv, to nie krađa." Dobro je kaj su ököl nas zemlišne zajednice i saki si sirōmak more lake pribaviti drjeva za građu. Nekaj döbi drvarije⁶¹, nekaj kupi, nekaj "krane" v gröfove il v kaptölske šume i ima š čęga delati "hizicu ili štalicu, kotec, kaj mu je vęč trieba. Čerci su poznati šumski řati. V Čerju je bile navjek moči kupiti řat drv za greti, kolija za trsije, brezu za rude ili lepčę, brjest za štele na kole, bukvu za svöru, jelvič za řrt ili stožer. Pö lete si žene nosiju suvalke, sušinu i sekakve šušmerije. To je za zgrec. Brže plasti i froštukel ili obed se prije skuva. V zime idu muži s kōši i brentami piejnov řalat i skapat. Piejni se duge čuliju i pune töpline daju. Kad si čovek nakruše jen kōš piejnov ima se cijeli dan pri čem se greti. Dečki i mladi muži nosiju najviše drva na pleče. Veliju v šale da se oni s tjem jačaju. Teške je to, a najgorje pö zime. Čovek se özebe i sprezebe, a vuva mu se smržavaju i nos mu se črteni kak paprika i još nosi da mu se se štramice vijaju. Listine ili treputi za štraju si ludi vozziju na kole i nosiju v plavta na pleče. Püne put se v listine döveze i kakov h-rastič. h-rastič za polene za luči tesati se lake i na pleče dönesę. Polene se male zapari na peče i tešeju se luči za posvet i sušiju na peče. Dok se z lučmi na večer svjetile jen je morat furt okrese na luče ökresavati. V šume su ludi skuplali i me^hun i pröđavali ga v Zagrebe za zamatajne řuži i sadövja da se ne smrzne priek zime. Skuplala se i šiška rastöva za ledere na Duge sele ki je ž nō kōžu činil. Na jesen su ludi pö šuma zublali listinu i vözili dimom blagu za štraju. Znali su i řeti suvu treput za štraju. Kad se štraji s treputjo onda nie na svina ni na blagu vuši. De nie veliköga drevja neg kupinije, glöžije, leščina, trnina i sekakvi grmi to je grmije. Pöd gröbijem je vuz cestu grmije Töpolije. Gustomu grmju se veli guščara ili grmadina. Mäli kōmadi šume mej polem se zövü pö gošpodare: Salaričöv, Rucaköv, Tükčöv, Malčičöv, Šimağin grm i Šubjerove rastičje. (Dies su z vekšinö pösečeni) Vuz šume ludi sadiju i gaciju za köloseke, de sekü kolije za trsije, kolčę za bažul i proscę za

⁶¹ U zemljišnoj zajednici je svaki zajedničar bio vlasnik udjela u broju öšešija (selišnog posjeda) ili dijela izraženog u osminama slišta. Odluke su donošene većinom vlasništva. Kad je izgradnja elektrovođa 1936. godine išla iznad Kraljevca elektrifikacija sela nije provedena zbog protivljenja najbogatijih suvlasnika zemljišne zajednice. Ipak su sredstvima zajednice kupljene 1940. vatrogasne štrcaljke za DVD-e Kraljevac i Cerje. Kraljevec je elektrificiran 1952. a Cerje 1959. godine

plot. Gōspōdari šum okōl nas su zemlišne zajednice⁶²: Čerje (same Biškuplani), Čerje-Kralōvec (Kaptōlci), Drienčec, Budjenc, Grabjerje i Šašinōvec-Šijavr_h ili je šuma cirkvena (Popōva šuma), kaptōlska (Pōdgorščica) ili grofova (Živice). Biškupija je bila biškupōva a sad je z. z. Čerje Čercōv biškuplanōv. I plemenitaši su imeli svoje šume. V zemlišne zajednice Čerje-Kralōvec su negdašni kmēti i slōbōjnaki zagrebečkōga kaptōla. Tē šume su mej kaptōlsku šumu na is_hōdu i Žliepci vuz put na Kōbilnak i Kralēvečki lūg pōd Kralōvcem. To su Gōrna šuma ili Sekcija (sečēna je i ōmladila se je z piejnōv) i Dōlna šuma (pōd Čerijem je). Najgorneši diel Sekcije ki se zasjekel v čerske pole se zove Dōlna Pōpōdōlca, a ober ni_h je grmije Gōrna Pōpōdōlca. Dieli tē šume su: Vutiščak, Jelvina (vuz liniju s Kaptōlskō šumō su jelviči sađeni, a niže dō cestē rastina de žir sađen), Celine (negda bile pole), Sōdōl (valda je bil suvi dōl), Lōzica (negda bila mālā loza, šumica), Kleštrica (morti je bil kōlosek de se sekla i kleštrile kōlije za trsije), Klajnc (vūski jarek je), Risije (rašla risina), Špitāl, Šafjrnak, Brājnōvina (mlāda brezōva i rastōva šuma, a tu rastu i mālī cmroki ki su dobri za bōžične bore), Šafjrnak je mej glibōkemi jarki i tu su skōtari znali naterati blage i igrati i kartati se, a krave njesu mogle ōtiti v kvar. Vu Špitale su ludi privežovali blage i za raste i vraćili kad je 1873. i 1874. kuga^harala. V Dōlne šume vuz put v Kralōvec se djeli šume zōvu: Sigēčica (mej dve jarki a pōd putem je kak otk⁶³), Marekōvička, Črešnc (pole, valda je bile i čriješen, kad i_h je i sad pō šuma), Cigajnske (tu dojdeju Cigani i tu raste cigajnske perije), Cmročije (cmroki rasteju), Risije je vuz Babičkovu kōp (raste risina ili resina). Na Risiju je ledina Filipčićōva Tōpōlnica i krej ne grmije Tōpōlije) i vuz Gospōdske pole Riepuščak ili Rieparščak (pō draču rjeper ili rjepuv). Pōd Kralōvcem je šuma Kralēvečki Lūg, Svinišča i Gōrne grmije. Čerci Biškuplani imaju šumu Biškupiju v tere je Gaj i Mađdin grob (Tu je zakopana nekakva bōgica Mađda. Kad su ju našli nje je bile kaj na grōbije ōdnešti). Vuz Drienčec su šume: Gōrna loza ili Gorušnica (Čerci je veliju Biškupija) i Dōlna loza (Cerci je veliju Pōdōlnica). Pōd Drienčecem je bila šuma Lūzec, ka je pōsečēna, pōdelēna i skrčēna v sinokōšē. Mej Budjencem i Kōbinakem je šuma Žliepca, a vuž nū je Fakultjetska šuma (prije biškupska, ku je nadbiškup Bauer države prodao 1921. Maksimjerske imajne skup zemlō i šumō v Biškupskem lūgu za fakultjet a tak je fakultjet imel i patrōnat nad čerskō cirkvō!). Pōd Budjencem je šuma Kopanina, a pram Čerju je Budenečki gaj.

⁶² Zemlišne zajednice na području k. o. Šašinovec su razdijeljene ovlaštenicima dovršavanjem komasacije započete za Banovine Hrvatske zalaganjem Ivana Grande tek nešto prije Zakona od 19. travnja 1947. o proglašenju zemljišnih zajednica općenarodnom imovinom kojim je oduzeta i zemljišna zajednica Kraljevec-Cerje. Neobično je oduzimanje nacionalizacijom vlasništva svim užitnicima, kad je drugim vlasnicima zemljišta oduzet samo dio iznad 10 ili 17 ha u vrijeme kad se propagira osnivanje Seljačkih radnih zadruga i po IV. tipu, gdje zadrugari unose kao vlasnički udio svoj posjed. Još je neobičnije da demokratska vlast koja poštuje privatno vlasništvo ne denacionalizira već ponovno podržavljuje imovinu dioničara zajednica. Ni čelnici HSS-a nisu iz područja zemljišnih zajednica a određuju direktore za Hrvatske šume, koje su im i donatori izbora.

⁶³ mađ. sziget: otok

3.2. Pašinci i sinokoš⁶⁴ (Na općine je 1952. bile 115 rali pašincöv i 980 rali sinokoš)

Kõmad zemle teri se ne jorje niti se trava kõsi zove se ledina, tratina spašnik, pašnak, pašnik, pašinec ili gmajnina. Skore saki Čerec ima za ^hizõ pašinec na terem raste sadovje, slive, ruške i jabuke. Če su slive i sadovje tak guste da pod nim ne raste bogzna kakva trava, onda je to slivnik. Na trnace je iste sadovje same se trava na jnem kõsi kak i na travnike ili sinokõše. Travnik i trnac su blizu fonduša i dvorišča. V Čerije je vekši Škaničöv travnik i Malčičöv pašinec. V Drienčece ima Ivica Pintaröv na Zajcövem pašnik. Dolni Budenčani imaju veliku Ledinu tera ima okõl šest rali. Põd nõ je Jama i Putina. Putina je polski put na terem i trava raste. Tüd ludi na štrike blage paseju. Sirõmašneši ki imaju põ jenu kravicu pasu ju põ pole, põ međa i šume. V Čerije je põd Šimaḡci ledina Krčec, de se svinę paseju i ledina Cintorõm krej grõbija i mala ledina v Tõpõlije vuz grmije krej puta. Sinokõša je ona zemla de se trava kõsi za krmu blagu. V Čerije su sinokõše Ledina (põd Malčiči), Jama i Dolec, Bõrnica i Ledinica. Krej grõbija je Gašparevka, dole niže Dolčina i Berek. Põd Filipčiči je Zavrtka, põd Tũkci Dolec, põd Salariči Vrtec (Vrca), Majdačka, Kračõvina i Široka. Ober farõfa je Përšunovka. Čerci imaju još sinokõš põd Kralõvcem. Tu su Dugave (jake su dugę), Latiševka, Majničkõvica, Sabõlinka, Ograda, Zaviječ, Krč, Čret i Gmajnije. Prije se njesu te sinokõše kosile. To je se bile v zajednice i tũd se pasle. Pokle su ludi poćeli kõsiti. Svijet je postal lakomeši i se mejne ima. (Miške Tũkcöv pometi kad je Gmajnije delene i na međa sadene vrbe, kak je to negda kralica Marija Terezija naredila). Drenčiķe sinokõše su Đumlijeve, Krčevina, Gluhacka, Rakitnica, Kindrić. Priek kanala dõ põtoka su šašinoveķe sinokõše Dijakõvščica, Zemlica, Sinokõška, Kašina, Lužec i Kračiķe. Budeneķe sinokõše su Kašina (veliju da je tu negda bil Kaštel građ), Lazina, Krč, Rieđuvina, Filipčiķa, mej Rastekem i Kašinõ je sinokõša Čajneve, a põd Rastekem Parilõščica školnikõva sinokõša. Põ sinokõša vuz međe i jarke se sadiju vrbe za kolije v trsju i prutje za õpljetajne plotõv.

3.3. Pole (Na općine Šašinõvec je 1952. bile 1530 rali pola)

Pole je saka zemla tera se õbdelava. Zemla tera se jorje je jõranica. Brzda je zemla ku plug najemput rieže i prevraća. Više brzdi skup je slog. Negdašni slogi su bili vuski õd 5 brzdi. Če õstane vuz među mejne õd 5 brzdi onda se i tomu veli brzda. (Krampjer sem posadil na brzde) Velikõmu slogu õd 12 i više brzdi se veli postat. mej slõgmi je jarek de se voda slõgõv scjeđa. Na dugše zemla je i priječni jarek čez slogę, a nastavla se i čez međe. Vuklinek je slog teri ima pri jene strane više a pri druge mejne brzdi. To je zate kajti je zemla na jene strane vužeša, a na druge širša. Na sake strane zemle de se dõgõtavlaju slogi su glavice. Jẽn slog teri na glavica vuz potõk ili kanal stõji põprečki, da bi se pri õraju mogle blage s plugem õkretati se zove povrtek (povratek). Međa je kõmad celine mej zemlami dve gõspõdarõv. Tu raste i kakve drijeve il je zapiknen kakõv

⁶⁴ Kmetovi Kraljevca se 1608. žale da ih "Kaptolom suproti njih slobode kositi sinokošu u Širokom Polju i drugu na Tersteniku na 150 koscev pod silu i moraš i deržal v temnice 12 starcev 12 dni i 12 noći."

stup il kamen pōstavlen. To je međaš da se zna de je prava međa. Međaš se veli i gōspōdaru ki ima zemlu krej naše. Celina je jōranica ka nje dvje tri lieta jōrana. Tu je bila detela ili se na strnišće kosile ili pašle. Pri nas su zemle najviše beličine. Kad se glipše jorje dojde se i dō črika (črinka). Pō Đurjenčice je zvekšinō črna trda zemla trdica. Vuz potōk je i pieščenē zemle. Na Dolejnšćice i na Cirkvejnačke je beličina i črik. Najbole rōdi črnica. Pō nižina su bole mašne črnice. Teške se ōbdelaŧa ali je rōdōviteša. (Kad šte veli črnōkožnōmu čōveku da je črn kak Cigan, on reče: Na črne zemle kruv rōdi, a na bjelu idu cucki srat). Najlepše se ōbdelaŧa beličina. Pō Čerije je i kupinač. To je zemla tēra je ōtkrčena i po jne kupinije raštē. Ona je prčka zemla i liepe se ōbdelaŧa. Najgorša je zemla črik. Ima na mesta i ilōvače. Ilōvača je ōdzgōr na Posranice. Ona se teške ōbdelaŧa. Primle se za motiku. Črnica bole rōdi kad je sušne lete, a beličina kad primače. Ne ne bi škodele da saki drugi dan curi. Če v pretuletje ne mōčvāri i če je blaže ne zgāzi ōnda se liepe ōbdelaŧa. Dōk nje bile kanaļōv se je bile vu vode. Dōk je žaba negde gore seknula, več je v budenečkem, drenčičkem i glamniječkem pole bila poplava (povōden). Poplave su bile najviše v pretuletje i kad je kukurizu trjeba ōkapatī. Kak se ide z Kralōvca v Čerije na dešnu ruku je mej šumu velike ōkrugle pole Črešnac (tu je sad šuma), a na lijevu mejnše Cigajnske. Kad se zide šume na lijevu ruku je Marekōvička, Priēčne, Vuklinki, Dōlne, Srijejne i Gōrne Zlāka, Krčec krej Šimaġinōga grma, Reber, Dōlna i Srijejna Dolčina, Gašparevka i Zavrtekē. Na dešne strane puća ober Sigēčice su Ledinice, Bōrnice, Pusteselina i Krāčōvina vuz šumu i Priēčne pōd Zavrtkami. Ober Čerija je Ōgrāda, Oberbriezija, Vrti, de su negda sneje Šatōvičōve sejale konōple, Gōrna, Srijejna, Dōlna i Portōva Đurjenčica. Pōd trsijem na Kiščice je steza kud se ide na Duge sele. Tu su Pōdsteze a dale je Brieg, Posranica, Pōpōdolca, Grabaščica, Brde i Trsišće (de prie bile trsije). Druge zemle se zōvu pō Kraleŧčane čije su negda bile: Penđelōvica (Pavlōvičem su gōvōrili Penđeli), Fundelička, Cigovka, Grgurinka, Srbanička, Masajinka, Stublička, Lisāčka, Blaškōvka, Kōšutička. V kutu krej Kaptōlske šume je Kučec i Zemlica. Ober farofa je Peřšunovka. (Na Fundeličke je bila brezina, borōvina i zaječina. Moj deda je zel ōd Fundeliča Ciga i skrčil i ōnda Fundelič nje smel drugōmu prōdati. I Priēčne Filipčičōve je deda skrčil i zate je imel tri lieta kukurizu, kaj nje djela daŧal. Skore cijela Pōdgorica je bila same borje. I na opčinske Zlāka je bile grmije i zaječina. Ki je zel z rende je krčil i grmje zlačil.) Kak se ide v Budience na lijevu ruku je pōd Salariči Krāčōvina, Gōrna i Srijejna zemla, Majdačka, Popōv Laz, Zavrtnica, Seŧerōve pole, Pašinec, Risnica i Kūta. Na kralēvečkem pole imaju Čerci zemle: Luščak, Dōlne pole i Duga Lazina. Drenčičke zemle su Lūka (Na Lūke je vujec Martin Bojnčičōv ōtkopal pune velikōga cigla, veliju rimskōga, i napravil si sōkašnicu), Đumlijēve, Rastek, Kōlnik (tu se negda kolije sekle), Široka zemla, Sirkōvina, Kušica, Ōgrābajinka, Ruščina, Trdica, Boki, Gorišnice i Pōdgorišnice, Zajcōve (Tu je bil lončar Zajec. Tu je bil i zdēnec i još veda voda zvira ispōd brega. Zajec nje imel familije pak si je biškupija zemlu zēla), Zavrtekē, pōd selem je Knezica, Lazec, a za selem Bok, Dijakōvčica, Snegōščica, Zemlica, Sinōkōška, Kindrice, Dolejnšćice, Dōminička, Kratkē, Kašina, Cirkvejnak, Bōrje i Gospōdske pole dō grabjerske međe. Budenečke zemle su Šešliga, Drkōvica,

Zdejnčina (veliju da je tu negda cirkva prepala), Pašinec, Lūka, Pōdgorušnica, Goričnica, Bočec, Lazina, Dugi slogi, Jesenčvica, Peřsunovka, Zavijetka, Črjnkovka, Őgrađejnka i Őkolec. Tu je nekakvōga cigla i kamiejna, a ludi veliju da tu bil negda grad koga su Turci zruřili. Tu je negda bila sōlana, a djes je tu jama. Kad se tu napajale, voli i krave su lizale. Spudič je na Őkolec ōdoral troje kola nekakvōga cigla. Dale je Őgrada, Doluřica (bila negda Musteka Doluřica, ki se z Budienec ōdselil na granicu), Vugrinōvica, Lāzec, Soput, Crka, Površnica, Zvōrnik, Kōzi ^hrbet, Plesa, Duga, Šokut, Tōpolije, Črik, Gusetičōve, Pōd Iozu, Krč, Rjeđuvina, Pri gaje, Őmejek, Mōkrica, Nivica, Laz, Kračevina, Benakōve, Kruřićka, Levāčka, Žejnkovka, Sirkōvina, Čajneve, Grdolejnřica, Popōv Rastek, Jakōpovčica, Vrt i Vuklinek. Na Glamniječkem pole je Krč, Kučak, Štagielnica, Ruřica, Crnčeve, Bradāčovina, Brjezje i Lāzec.

Pokle kōmasacijē se mejne te imen zemjel govori a druga budu pōžablēna.

3.4. Trsija ili gōrice⁶⁵ (Na řařinovečke katastarske općine su 1952. bile 4 řali trsja, a druga v gorica) Őkōl Čerija⁶⁶ su trsija na Zavrtke, Kiřčice i Trsiřce, a v Budience na Plese, Šokute, Tōpolije, Čriku, Celine i Māle Zemlice, ober Drienčeca na Zajcōvem i pōd řijavrmem a dilektera se i drugde najde. V gorica su trsija na Paruřevine, na Liřeve⁶⁷, na Velikem Vrje, pō kařinske i vugrōvečke bregje i pri svētem Martine ober Prozōrja. řatōvičōva zadruga je imiela trsije Severnāk na Velikem Vrje⁶⁸, ali ga je pokle Goleřōve bunē 1846/47. zagrebečki kaptōl z ovrhō prodal 1850. za řtetu v řume Pōdgorčice⁶⁹

Imēna zemjel: pola, trsja, sinokōř i řum

Vekřina imen za pole, ōranicu i sinokōřu su pō prežimenu negdařne gōřpōdarōv: Bencekōve, Blařkovka, Cigovka, Dōminička, Đumlijēve, Filipčička, Fundelička, Grgurinka, Kalčička, Kindrica, Kōřutička, Kusica, Levāčka, Liřāčka, Majdāčka, Marekōvička, Masājnka, Peřsunovka, Pendelōvica, Severōve, Srbanička, Stublička, Vugrinōvica. Sa tā prežimena su i djes v našem kraju. Pō gōřpōdare čije prežimen nie viře pri nas su: Benākove, Bencekōve, Bradāčevina⁷⁰ (Bradač je bil gōřpōdar majura Ladomōr), Crnčeve, Čajneve (dvōr Čajneve je bil krej Paruřevine), Dijākōvřica, Doluřićka, (Bila je Musteka Doluřica ki se ōdselil), Dragōřřica, Drkōvica (bila je Drkōva), Đurjenčica ili Jurinčica, Gařparevka, Gluhāčka, Grdolejnřica, Gusetičōve, Jakōpovčica, Knezica, Kračićka, Kruřićka, Latiřevka, Majničkōvica (Majnič je imel meľin v čerske řume), Parilōvčica, Sabōlinka, Zajcōve i Žejnkovka.

⁶⁵ Prigorski kařinski vinogradi se prviput spominju 1201. u povelji kralja Emerika (Imre, Imbre) po njemu je i ime imbrina ili kraljevina. Amerika je dobila ime po Talijanu Imbri: Amerigo, pa ona po cerski Imbrina ali ne i kraljevina!

⁶⁶ Među vinorodnim goricama kaptolskih posjeda zvanih řtibra u popisima desetine vina od 1502-1612. spominju se i gorice Čerje. řtibrenci se žale 1608. da im Kaptol zapovijeda " suproti naře pravice Herenřčaka vinograda delat i vu vuze deržaře 25 starcev mesec dan". řtibrenci Čerja kao i ostali su od 1636. obrađivali vlastelinski vinograd.

⁶⁷ Potočić Liřevo (Lixeu) se spominje 1201. u ispravi kralja Emerika i 1217. u ispravi kralja Andrije II.

⁶⁸ Prema osudi iz 1850. godine za řtetu u kaptolskoj řumi řatović Pavao iz Čerja i 9 Kraljevčana imali su vinograde u Velikom vrhu, Malčić Ivan i řimaga Juraj iz Čerja a Tukec Pavao u Gornom Paukovečkom.

⁶⁹ Početkom 20. st. postojali su ostaci podzemnih skloniřta gdje su se ljudi sklanjali za provala Turaka.

⁷⁰ Na Bradāčevini je arheolog V. Sokol otkrio nalaze paljevinskih groblja

Pō krčejnu šume i grmja su imēna: Krč, Krčec, Krči, Krčevina, Krčevinē, Krāčevina i Krāčovina a pō zlačejnu drjevja i kōrejna Zlāka. Pō šume ka jē priē bila i pō drjevju i grmju tere jē tu priē rasle su imēna: Bōrije, Bōrje, Bōrnica, Brjezje, Oberbrjezje, Črešnec, Gaj, Grm, Jesenovka ili Jesenovčica (ober Jadanovca jē seļe Jesenovec), Lōzica (šumica), Lųg, Lųšci, Luščak, Lųzec, Rakitnica, Rastek, Rastičije, Risnica (rašla priē risina), Ruščica (krej Save jē seļe Ruščica a piše se Hruščica), Ruščina, Tōpōlije i Tōpōlnica. Pō mestu de jē, kak zgledi i kakva jē su imēna: Bok, Bočec, Brde, Brieg, Veliki vrj, Goričica, Goričnica, Pōdgorušnica, Rēbre, Kōzi^hrbet, Laz, Lāzec, Lazina, Lazineca, Dolci, Pōpōdolca, Dolčina, Dolenščica, Pōdolnica, Jarek, Žļiepcā, Mōkrica, Zdejnčina, Zvirajnek, Zvōrnik, Čret, Plavišče, Crka, Črik, Črjnkovka, Prašnica, Trdica, Celina, Celinē, Celinščak, Pašnik, Pašinec, Trāmlīk, Sinōkōška, Površnica, Posranica, Zemlica, Maļe zemlice, Nivica, Ōkolec, Ōkolca, Kopanine, Ōgrābajnika, Grabaščica, Ōgrāda, Ōgrādejnika, Vrt, Vrtec, Vrcā, Zāvrtka, Zāvrtnica, Ōmejek, Vuklinek, Pōdsteza, Pustesēlina, Štagielnica, Duga, Dugava, Krātke, Šiřoka, Priēčne, Kučak, Kučec, Kūta, Vutiščak, Zavijēč i Zavijātka. Babičkōva kōp C, Benākove B, Bencekōve B (Bencek pr, Belovar 10), Berek C rupača v Dōlne Dolčine krej šumice (mađ. berek: *šumica*), Biškupija C ili Biškuplajnska šuma, Biškupōv ili^Habekōv brieg C pōd Čerjem na pūtu v Drienčece, Blaškōvka C (bila Blaškōva), Bočec B, Bōrije B, Bōrje D (valda negda bile bōrije), Bōrnica C (valda pō bōrju), Bok D, Bōžakōvčica Ž (valda bila negda ōd frātrōv čija i Bōžakōvina), Bradāčovina G (Pō plemenitāške familije Bradāč z majura Lodomōr), Brājnovina C (mlāda šuma de se ne paše), Brde C (najvišeše v Čerje 181 m n/m), Brieg C, Brjezje G or, Broc C (brodec v Kaptōlske šume de su jağari srne čekali na prielazu priek jarka), Budenečki lųg D, Celinē B na Celina jē rupača ili bajur, Celinē C, Čerski brieg C pōd Čerjem na pūtu v Krālōvec, Cigajnske C (Tu su Cigani dōhajali), Cigovka C (Bila Cigōva), Cintorōm C krej grōbija ledina (od lat. coemeterium), Cirkvejnak D (Bila tu negda cirkva), Crka B, Crnčeve G or, Čajneve B, Črešnec C (valda pō čriešna, bile pole, denes cmrōčje), Črešnōviečka kōp C mej Črešnecem i Brājnovinō, Črik B (v zemle jē črika, črinka), Črjnkovka B (Tu jē črna trda i mašna zemla, al ime jē pō Črjnko⁷¹), Dijakōvščica D (pō Dijaković), Dōlna šuma C (dole pōd Čerjem spram Krālevca jē), Dolci C (v dōlu su), Dolčina C (v dōlu jē), Dolenščica D, Dōlušička B (Mustek Dolušič se ōdselil), Dōminička D (Bila Dōminičōva), Drāgōščica B, Drenčički lųg D, Drkōvica B (Bila Drkōva), Duga B (duga jē), Duga Lazina priē šuma mej Krālevcem i Kopčevcem, Dugava C sin (duga jē), Đumlijeve B Đulijeve D (prezime Đumlija LP181), Đurienčica C (v kniga zapisana Jurinčica), Filipčička B (Bila Filipčičōva), Filipovčica B (pō Filipoviču), Fundelička C (Bila Fundeličōva), Gaj C, Gašparevka C naj ne jē i grōbje, Glāva C v kope v Gōrne šume, Glamniječki lųg D, Glavica C jarek v Čerske Gorne šume, Gluhāčka D (Bila Gluhākova⁷²), Gmajnije D (bile skupne v zemlišne zajednice i tu se pasle), Gōrna Glāva G, Gōrna šuma C (ober Čerja jē), Goričica D, Goričnica B, Gospōdske D,

⁷¹ *1598 A kmet Mattias Chernko in Bwdencz

⁷² *1598 A kmet Georgius Glwhak in Drenchincz

Gospödske pole K, Iver K, Grabaščica C pole, Grdolejščica B, Grgurinka C (Bila Grgurköva), Grm C, Gusetičöve B (Bile Gusetičöve LP 0), Jakopövnica B (*po Jakopović* E 1220 Zagorje), Jarek C, Jesenövkā ili Jesenövnica B, Kalčička B (Bila Kalčičöva), Kaptölska šuma ili Pödgörčica C (bila zagrebečköga Kaptöla), Kašina D, Kindrica D (bila Kindröva), Kiščica C trsije, Klajneg B Klajneg C rupača pöd Ögrādami Klajneg vuz Salaričē, Klaka (valda su tu za kmetstva išli biškupski kmeti na klaku), Klenöfica G (pö klienu, tu se smrzēl 1928. Budek pijan), Kleštrice C (morti se kōlije kleštrile), Knezica D (pö Knez), Köbila C vuski brjeg v Sigēčice mej jarki de počmē Črešnövječka köp, Kölnik B Salaričöv kölnik (kōlije za trsije), Kopaninē B (valda se öbdeľavale i kopale), Köšutička C (pö Köšutiču), Közi ^hrbet B, Krāčevina C, Krāčövinā B, Kračička G (pö Kračiču LP 21 Zelina), Krätke D, Krč B Krč G or (doblēn krčejnem), Krčec C (doblēn krčejnem), Krčevina D (doblēna krčejnem), Krčevinē C (doblēnē krčejnem), Krči B (doblēni krčejnem), Krušička B, Kūčak G or (v kūtu), Kūčec C (mäli kūt), Kusica D (pö Kūš), Kūta C pole (v kūtu), Laktječina G (šuma krej Lakteca), Latiševka C sinoköša, Laz B, Lāzec B Lāzec D Lāzec G sin, Lazina B, Lazina šuma D, Lazinica B, Lāzec B Lāzec D Lāzec G sinokuša, Ledina C, Ledinē B, Ledinica C, Levāčka B (pö Levāk), Levāköv brjeg B (pö Levāk, Blaguša 108), Lisāčka C (pö Lisak), Lisaköv jarek C (pö Lisak), Lisaköva köp C köp vuz kralēvečke pole mej Risjem i Rjepuščakem, Liševe (trsje), Lözica C (mäla loza, šumica), Lūg D, Lūka D (Šlavunci veliju močvarne sinoköše luka), Lūšci D, Luščāk C, Lūžec D, Mağdin grob C (tu zakopana bögica Mağda), Majdačka C (pö Majdač), Majničköfica ⁷³ C, K sinoköša (pö Majnič <Mahenych), Majničöv mēlin je bil v Majničöve Dölca C, Malčičöv grm C (pö Malčič), Marekövička C (pö Marekövič), Masajinka C (pö Masan), Melincöv brjeg B vuz Melincē ili Mijalincē (*Mihalinec*), Möčila v fakultietske šume de lovci slukē löviju, Mökrica B, Nivica B (Nje rieči niva!), Növäčica P, Oberbriezje C, Ögrābajinka D (valda bila ögrābana), Ögrāda C pole Ögrāda B (bila ögrāđenā), Ögrādejinka B, Ökölca B, Ökölec B, Ökruglak G Svinišča krej Ökruglaka v Gospödskem lugu, Ömejek B (U čakavskom području je omejek ögrađen kamenom!), Parilövnica B pole pöd Rastekem (Parilović LP 14), Pašinec C Pašinec D Pašinec G sin, Pašinščāk je bil pašinec Šatövičövē žadrugē, Pašnik D, Penđelöfica C (Pavlövičēm se rēkle Penđeli), Pēršunövkā C pole Pēršunövkā B Pēršunövkā D (pö Pēršun), Pijac C (bil je semen i pijac i mitnica öd 1472.), Plavišče sinoköša K (bile poplavne), Plēso B, Pödgörščica C, D, Pödgörčica C, Pödgörušnica D, Pödklieni C (pö kliene krej zdēnca), Pöd Magdalenom C (tak pišē v kniga a ludi je veliju: Mağdin grob), Pödölnica C (šuma idē pö dölu), Pödsteza C (pöd stezū za Düga sēla), Pöpödolci C (vuz Dolcē), Pöpova šuma C (pöpova je), Portöva Đurienčica. C Pöd Krčecem je Portöv jarek i Đurienčica, Portöv mēlin C bil je na Portövem jarku (Port je bil v Čerje), Posranica C, Površnica C Površnica B, Prašnica Š, Priēčne C (stöji pöpriek spram Zāvrtki), Pustesēlina C, Rakitnica D (valda pö rakite), Rastek D, Rastek Popöv B, Rastičije B, Rēber ili Rēbre C, Ribnak D veliki bajur krej Kindröv de je negda bil ribnak, Rjedövinā B Rjedövinā D, Rjeparščāk C ili Rjepuščāk

⁷³ Godine 1633. suđeni su kaptolski kmetovi Georgius Mahenych in Kralyocz i Valentinus Mahenych in Czerje .

(morti poč dracu rjeparu ili rjepuvu), Risije C negda je tu bile pune risine, Risnica C pole (po risine), Rucakov Grm C (po Rucaku Šašinovca ki ga kupil od Salariča), Ruščica G, Ruščina D, Sabolinka C sinokōša (po Sabol), Seļa C, Sekcija C (sečena je šuma prije sto ljet), Severnak (trsije Šatovičove zadruga v općine Čučerje), Severove pole B Severove pole C, Sigčica C (mej jarki i putem kak otok, mađ. sziget: otok), Sinokōška D, Sirkovina B, C, D, (po sirku), Snegōščica D, Sopot B, Srbanička C (po Srbanič), Srbaničov melin je bil krej Srbaničke C, Stublička C (po Stublič), Sudol C (valda suvi dol: *suhodol*), Svinarjeve P krej Pöpvca, Svinišća G v Gospodskem lugu krej Glamnice se žirile, Šafrijak C, Šešliga B, Šimagin grm C (po Šimaga), Široka C Široka D, Široke pole K, Škaničov brijeg C Pōd Škaničem krej Pijaca, Šokut B (Šokot je i potok v kašinskom kraju), Šokutnica B, Špital C (za kuge tu bile blage), Štagielnica G or, Töpolije B Töpolije C, Töpolnica C Filipčičova je na Risiju, Tramlík B (od travnik, tramlík), Trdica D, Trkōščice C su v Brājnovine, Trnac B, Trsišća C (valda bile trsije), Tuckov grm C (po Tukec), Turove pole L, Veliki vrj C i K (trsje), Vrca ili Vrtec C, Vrt B Vrt C (bil je vrt za povrtele i konople), Vrtec ili Vrca C, Vutiščak C, Vugrinovica B (po Vugrin), Vuklinek B Vuklinki C, Zajcove D (Bil je tu lōnčar Zajec), Zavrta C Zavrta D Zavrtkica C, Zavijatka B, Zavijec C sinokōša, Zemlica C Zemlica D, Zlaka C (krčene i zlačene), Zvirajnek B v Klajnce (zvira voda), Zvornik B, Žejnkovka B (bila Ženkova ili Zenkova), Žljepca C, B (šuma s pune jarkov kak žlebi)

Sinokōša i vrbje vuz kanal "Grānda"

Kupice sjena pri kapjele v Žerevince

Šašinovčani klještriju kolje na drvocepe

Joža i Slavek špricaju trsje v Paruževine

4. KAJ DIVJE RAŠTE – DRIJEVJE, GRMJE, DRAČ, CVIJETJE I GLIVJE

Zo se stran naokoli Cerja su šume a i druga sela v cerske fare su blizu šume. Po šuma se pasle blage i žirile svinje. Si poznaju saku felu drjeva v šume ne same po listu i kore neg i po odsečenomu komadu drjeva kak zgledi i kak diši kad se zagrizne. Pastiri su znali za vadlu (okladu) pogadati kakve je drjeve. Dešte nije prepoznal komad bršćana (bršlana). Prava sramota za naprčenoga mudrijaša mej pastiri je bila kad nije mogel pogoditi kakve je drjeve odrezani komad smrznutoga drčka⁷⁴. Mej sem šumskem drjevjem Cerci bi morali najviše preštimaovati i poštuovati dvije fele drjeva:

1. **hrast cer**⁷⁵ (*Quercus cerris*) po kem je sele dobile ime **Cerje** i

2. **Klien**⁷⁶ (*Acer campestre*) zaštićen zakonom najstareši Cerec živel je do 2010.

Cerove hrastov je i sad još pune po šuma okoli Cerja. Klientov je mejne po šuma ali je veliki klien na križajnu pri dolnem zdencu morti bil stareši od Cerja. Zate je red da o temi dvema felami drjeva govoriti prije se druge. Dok još nije bile tu sele Cerje neg same šuma od cerove hrastov cerje, tud je cez šumu išel put od zemle Svetoga Martina de je cirkva prije 1209. leta na Kobilnak posed zagrebečkoga Gradeca prije 1275. leta. Blizu je i međa svetemartinskoga poseda (fratrov božjakov od 1320, od 1464. banov, od 1530. grofov Zrinske a pokle od 1685. grofov Draškovičov) i kraljevskoga poseda Kraljevca a pokle zagrebečkoga Gradeca i onda kaptolske gospočije. Na liepem brešćece mej šumami na skrčenem cerju je nastale nove sele Novakovec⁷⁷ v cerje. Novakovec nije bil dugo novi pak je na negdašne šume cerje postale sele Cerje. Od cerovoga drjeva je valda napravljena i prva drevena cerska cirkva v tere je već prije 500. liet plebanuš Blaž mešu služil. Hrastu ceru teri ima kapiće žira obrašćene kak kostajn se veli i carič. Cerci hrast cer denes morti iz poštuovajna zovejcu carič⁷⁸, car mej hrasti. Carič je dober za drva. Vu jnem je najviše beli, a čist male srca. Mladi carič je najbolši za polene⁷⁹ z koga se luči⁸⁰ liepe tešeju, kad se male na peče zapari. Negda dok se z lučmi svjetile nije se dečke smel ženiti dok nije znal širočko z cerovoga polena stesati na paščice pokrite z lenenō piečo tak tjejnku luč ka se mogla okoli prsta omotati. Nije smel preseći pečū. Srijena kora od rasta cariča se kuva i naljeva v kravu za vraštije kad krv šči.

⁷⁴ vidi zapisanu šalu Jendrek

⁷⁵ Cer riječ potječe od balkanskolatinske imenice cerrus ili mediteranske riječi cer (tal. cerro).

⁷⁶ Veći klen (pri Donjem zdencu) je zakonom zaštićeni spomenik prirode kao rijetki primjerak drveća jedini te vrste u Hrvatskoj čije deblo na visini jednog metra ima obujam 350 cm.

⁷⁷ Selo "Novakouch" se spominje 1419. godine kao posjed gradske općine Gradec a već 1423. kralj Žigmund zalaže "possessio Novakouch alias Cerya" zajedno s Kobiljakom, Kraljevcem, Svibljem i Nartom a 1433. prodaje zagrebačkom biskupu Ivanu Albenu koji ga daruje Kaptolu. U 1478. Kaptol postavlja u Cerju mitnicu i vjerojatno tri godišnja sajma. U seoskoj općini Kraljevec 1494. ima Cerje 13, Kobiljak 8 a Kraljevec 46 poreznih dimova.

⁷⁸ Hrast cer je simbol najstarijeg europskog naroda Baska (naziv aritz, a odatle i ime grada Biarritz = Cerje) i pod njim su održavali skupštine. Ostatak debela starog hrasta cera čuva se u gradu Guernica kao spomen.

⁷⁹ Početkom 19. stoljeća Cerci i Kraljevcani kaptolski podložnici smatraju šumu Podgoričicu i njen dio od 325 jutara Pod Magdalenom (Magdin grob) svojom skupnom šumom i u njoj sijeku mlade hrastiće vjerojatno polena za tesanje luči. Kaptol stavlja 1819. godine šume pod sekvistar a kolovoza 1836. su šume njemu dosuđene. Kaptol procjenjuje 1849. štetu za posječeno drvo 1846. ali i neostvareni prirast.

⁸⁰ Adamović (Gospodarski pravilnik iz 1774) vlastelin Majkovca, Sv. Helene i Rakovca "horvacki" piše: hrastovo drvo nije polak naredbe kraljevske sići slobodno. Za same luči naj cerovo drvo siku a na vatru nikak.

Kljen ima jače trde drjeve dobre za klinje i zupce na zubača. Mladice imaju pune reškovi i najbolje su za igrati se nebeka i pekla (ajngela i vraga) na paše. Klenovica je šuma ober Glamnice de se dvajstdevete za jače zime Budek smrzel. V pesme veli kljen da on nije ljen. Kljen nije izbila ljen jače duge živeti i zate po mučke raste. Na kraju Pijaca pri donem zdencu krej negdašnje školske Donje Zavrte su dva debeli kljeni, mejnsi i veksi ki su stari nekulike stotin liet.⁸¹ Ti kljeni tak duge živiju da su morti čak videli prve Čerče dok su sekli cerje, šumu cerove hrastov i na lepem brešćece mej šumami skrčili Krče i Krčevine, zlačili na Zlaka drjevje, grmije i kupinije, napravili Vrte, Vrtca i Zavrte, ogradili Ograde i naselili nove seke Novakovec prije 1419. leta v negdašnjem cerju. Šte zna, je su li ti prvi Čerci: ostavili kljene da rasteju ili su ih zabili poseci ili im njesu piejne skopali ni požgali, pak su se omladili ili su ih posadili na prvem pijacu krej cerske mitnice da bu na križajnu hlada Poddkljeni pri Donem zdence. Da nedu sami, Čerci su k nim na Pijacu posadili murve za svilce vucitela Župančiča (1863-1903) a pokle i lipje na proslavu 1000 liet hrvatskoga kraljevstva (5. srpnja 1925.). Kljeni su valda videli i prvu cersku mitnicu 1478. leta i semne na Pijacu, prvu drevnu cirkvu i plebanuša Blaža ki je vu jne 1501. mešu služil, a pokle gledeli zidajne denešnje cirkve ku je dal zozidati 1764. pop Nikola Žugčić a ogradu na šekrstije je okoval zagrebečki kovac Štefan Šimaga i pri Habčiču⁸² se priženil. Videli su i cirkvenu krčmarnicu na Pijacu, otvorejne prve pučke škole 1789. i prve v Hrvatske Praktične gospodarske škole 1802. leta, ciglenicu i djelajne cigla na Zavrte i zidajne škole 1858. leta. Kljeni su gledeli ne same sakoga Čerca neg i sakoga cerskoga farnika z cijele stare cerske fare kad su ga donesli na krst, kad je išel k meše, v školu, na vugledje z djeklō i izamen, na zapis i vjejnčajne a i zajni put kad su ga dovezli na Cintorum i počinek v črinkovnatu ilovaču na Gašparevku ka se betegje vrači. Kljeni su videli i se prešecije, prošcejna, licitare i ringišpile, se svate i muzikaše, fašinke i mačkarase. Več duge su kljeni pod državnō zaštitō, ali se ti zaštitari male za jne briguju, kad im još njesu ni zalječili rane od granate ka je 8. svibnja 1945. mejnsōmu brk raznesla.⁸³ Naš kajkavski pesnik Dragutin Dömjanich rođen v Krče krej Jadanovca je valda baš za stare cerske kljene krej puta i zdenc, dok se tud v kočije k cerskomu popu vozzil, spōpjeval pōpjevku:

*Kljeni su pri putu mam,
V hladu glibok zdenc
Spominek je tu navjek
Smiej se cuje v sele priek.*

Tu krej zdencu pod kljeni v hladu je i dies križajne putov za sa bližesa sela: pod Habekov brjeg v Drienec, Glamnicu, Laktec i negdašni Lodomor; mej Zavrtekami i vuz šumu Poddolnicu v Budjenec, Šijavr, Pöpovec, Šašinovec, Söblinec i Žerevinec; vuz Cintorom v Kralovec a vuz farof i Kiščice dale čez šumu mej

⁸¹ Banović (1951): Na stanu (Brdo, Zaostrog) čobani imaju radi hladovine klen, a to nije bilo malo drveće, kako pišu školske botanike, jer sam vidio klenovih stabala, debela preko 2 m u opsegu. (Cerski klen ima 3.5 m)

⁸² Prezime Habčić je očuvani relikv kao Šimaga-Habčić u Cerju. Prema Leksikonu prezimena 1948. je bio 61 nositelj prezimena Šimaga a 51 Habčić. Joannes Habchych kmet kaptolski se spominje u Cerju 1598, a 1608. Petar Habčić koji ni htio učiti zidati cigla pa je suđen kao i kasnije 1633. Matej Habčić.

⁸³ Jedna granata je pala kraj klenova i 7. travnja 1994. za eksplozije skladišta streljiva u Glibokom jarku kraj Sesveta. Manji klen su Filipčići potpili 1998. bojeći se da ne padne na kuću. Panj ima promjer 120 cm.

Grabjersko i Gröfovö šumö Živice na Světi Martin v prozörske fare (sad dugöšelske) a mej Tükci i Salariči vuz Zläka i negdašni Gliböki jarek na Köbilnak, Növäke i Sëla vu šesvečke fare. Tu je v hlädu na Pödklieni bil skopan kotec (zemlëna jama) i zëliča (malë jamicë) za prasičkajne. Tu su së çerski dečki i dijäki škölë prasičkali i pravdali hitajnem batinë, da bi na kraju on tëri nie mogel naterati prasice v kotec möräl kak bisek vičiti drevënu prasicu, döök su mu drugi pevali i igrali na batinë: Unta, unta, bisa, bisa i bröjili kulike je pajcekövä napravil.

Drjejnëk ili drjen (*Cornus mas*) je morti däl sëlu **Drjenčecu** ime. Negda je v Görne loze ober Drjenčeca bile püne drjejnka tam de je sad trsije na Zajcövem. Djes së drjejnëk sadi na dvörišča da rane lijepe cvetë i diši. Drenövina je jäke trda i dobra za srca v čujнке, zupcë na zubača i prlë na lötra. Na Cvjetnicu së nosi v cirkvu liepi žuti cvjet drjejnka na blagöslövä⁸⁴. Taj së mëčë v peč kad grmi da në pöťučë tucha. (JH: Pri Đurce je bil drjejnëk. Önda smë znalë tam šibije narezati i na blagöslövä nësti. Tak da nësu deca mogle spati, önda je, rečemë, z drjejnëkem pötkaditi, būdu rajši spalë. Znalä sem tri šibicë deti i male vuglëjnija i pötkaditi. Kad së hiza diëla önda së v križ vu vugličë mëčëju penezi i sveti z blagöslövlënem drjejnëkem i svëtö vöddö. Kad je velika bura pö zräku išla, önda smë znali v šporet deti šibicë drjejnka) I vu fara ököl çerskë je sël z imëni pö drjevju: Brestje, Bukjevje, Drjenöva, Grabjerje, hrästje, Jesenovec, Svibje i dr. **Šaş** (*Carex sp.*) ki rästë vuz rupačë i na mökre sinoköša je däl ime sëlu **Šašinövec** a valda i sëlu Šaşkövec krej Duge sël, a trstina Trsteniku. Pripövieda së da su šašinovečki plemenitäši imeli negda ribnakë a ököl nih je räsel šaş i zätë së sële zovë Šašinövec⁸⁵. Tak je pošten da mu së (čak i) za hžö šaş rästë.

DRJEVJE I GRMJE

Na drjevu je stëble, gränë, svrži ili fojë (grajne, grajnije, svržje, svržje, svržövjë ili fojije) i gore brk. De su dvje gränë skup i saka idë na svü stranu, to su skëlë, škëlë, gëgë ili gačë. Takve drjeve je skëlaste ili gačaste. hräst bez brka je vilövnäti hräst. Suve svržë, gränë së veli suväreki ili suväleki. Foja je gräna z listijem. Na drjevu moreju biti i futë, gluntë ili kvrgë a i dupla, luknë kë skopa žuna ili dëtel. V dupla së gnjezdiju tiči. Kad së drjeve pötpili, öklještriju gränë i stëble ötpili veli mu së furek, a v zemle öštänë pjejn ili same štrček öd tjejnköga drjeva. S furka së tëšeju grëdë i slemečki, piliju plajnkë i deskë, röženicë, lëtvë i letvicë. Pö naše šuma rästë najviše hräst. De su sami hrästi veli së hrästina ili hrästje. hrastek ili hrastičje je pä hrästöv srjedi pola. V stäre šuma a i v mläde tërë su sadënë je najviše hrästöv lužnaköv. V šume tëra së ömladila z pjejnöv je najviše hräst gradën i carič (čer). V šuma së pasle bläge i svinë pö lete i pläčala pašövina. Kad žir öbrödi önda së svinë žiriju.⁸⁶ Žirövina së pläčala öd saköga

⁸⁴ Balog: Na Cvjetnicu posvećene grančice (*macoki i drenek*) čuvalë su se, jer se smatralo da štite od groma.

⁸⁵ Prema rukopisu nepoznatog podrijetla selo Šašinovec nosi ime od biskupskog dvorca Šaša ili Šašin sagrađenog oko 1456. u današnjem Lugu, kod mjesta Velika Mlaka. Taj dvorac s dvorskom kapelicom Sv. Mihajla je oštetiо potres 1563. Tu je 1566. sagrađena tvrđa Šamšinovec kojom upravlja Ivan Hajnak a od 1576. Krištof Granijalski. Nakon što je tvrđa razorena vjerojatno od Turaka 1621. Hajnak (današnji Hajnović?) i Granijalski (današnji Grandić?) presele se na mjesto današnjeg Šašinovca.

⁸⁶ Kad je biskup Maksimilijan Vrhovac 18.5.1802. doprimil prvoga vučitelä Dumboviča v Gospodärsku praktičnu škölu v Čerije däl mu je v biškupske šume žiriti 25 glav svin.

svijnčeta, a pōbirala ju ję zemlišna zajednica. Na h₁rašte raste i mēla kų svine rada jiejū, nę same žute jagode neg čak i svrže. Moj deda i otec su mēlu brali pō h₁rašte i h₁rañili svine. Čerci su rekli da lake nim kad svine z drvi h₁rañiju. H₁rastōvu šišku⁸⁷ (leškice) su ludi brali i prōđavali lederu na Duge seke za kožu činiti. Z h₁rastōvemi lopticami su se deca igrala, a somlete su vraštije ōd driske. V pesmice se drijevje spōmina i ōnda sake veli: graber da ję gladen, brjest pak ideme jjest, murva da nje kruva, h₁rast ideme krast, bukva ideme skupa, klijen da on nje lijen, iste takaj i drien, jesen ja nem kesen, kostajn ja nem ostal, tōpola ja dam i kola, rakita i mēne se pita, a njesem baš sita idem če bum i bita. Veli se za drijevje i šumu: Drijevje ōsōvički, žena pōležički (moreju se zdržati). Tak su žilavi, da ih nemre zdrōbiti ni veliki teret ni jake pritiskajne i gnetejnę. Drži se kak drevēna Marija. (Muči i nę meknę se z mesta) Kam se drijevje nagne tam i ōpañę. (Starci ōstaviju imietek ōnomu ki im prije smrti pōmaže) Nie se dobre ni z grbavōga drijeva špotati. Šuma raste, a mi spime. (Dōñesti si drv šume za greti nje grehota). Sušičavci miraju kad se trava kōreni ili list z drijeva ōtidę. Kakvoga ję v šume drijeva najviše? (Grbavōga). Kad ję pop pital Cigana ję l' zna kole za kola napraviti ov ję rekli: *brestovo, hrastovo, okolo bukovo i eto kolo gotovo*⁸⁸. (Glavina ję brestōva, špice h₁rastōve i ōplatnice bukove). Nę sme se pōseći stare vilōvnate drijevje bez brka. Najnem se vile i coprnicę stajaju, jiejū, pijejū i kartaju. Imēna zemiel pō drijevju: Bōrje, Bōrnica, Brjezje, Črešnec, Jesenōvka, Jesenōvčica, Klenōvica, Rakitnica, Rastek, Rastiče, Tōpōlje i Tōpōlnica. Stareši poznaju skorem se kaj divje raste sake drijevje i šibu, saku divlu rožicu i cvetek, drač i travu i znaju ję ime.

Se kaj raste ję za nekakvu korist same trieba znati za kakvu.

Popis pō dijačke imēne⁸⁹

Abies alba, jelvič. Vuz liniju mej Kaptōlsku šumu Pōdgōrščicu i Gōrnu šumu ili Sekciju zemlišne zajednice Kralōvec-Čerije su pred jene stō liet pōsađeni jelviči. Grajnije ludi zimaju a nekteři ōdseču i brk jelviča za bōžični cimer ili bor. Jelviči su dobri za žrti na vōjz siena i stōžer (stōbor) kad se sijene, slama ili kukuriznica slaže v kup. Pastiri pōbiraju smolu pō jelviče i kuriju na jogne da lijepe diši.

Acer campestre, klijen (o njem ję se rečene napre)

Acer monspensulanum, javōr Ōd javōrōvōga drijeva se dijelaju gusli.

Achillea millefolium, jezičec ję vraštije. Skošę se sirem za purekę, da ne parađu⁹⁰.

Aesculus hippocastanum, divji (divli) kostajn. Dober ję za flekę vaditi na oprave i vraštije za želudec, drōb i ōd kolere. Struže se i moči v rakije ili joctu.

Agrostemma githago, kŭkel⁹¹ ję drač pō žitu ki ima liepi cvjet. (MT: Moj otec ję pliel h₁rž i kŭkel pukal na same đurđeve 1893. a bil star čovek, 68 liet i v noči ję zaspal i na posteke mrlj)

⁸⁷ (Tkalac, 1994): U slavonskoj Vojnoj krajini su hrastove šišarice bile carsko dobro. Vojna kompanija je određivala u 19. st. koliko mjerova koja kuća mora skupiti. Plaćena im je 1/3 šišarica, jer su 2/3 bile carske.

⁸⁸ Cigan u pričama ne govori čerški kajkavski već tobože književnim hrvatskim, dok pop i učitelj govore.

⁸⁹ Biljke koje imaju narodna imena su poredane abecedno po znanstvenim nazivima kurzivom.

⁹⁰ I ptica kos u gnijezdo ugrađuje stolisnik.

⁹¹ Adamović (1774): Kada se pšenica i raž na rešetou pušća, i od drugog žitka valja kukolj dobro na suho misto da se spravi, koga majurica malo namočitog naj kokošima zobati daje, ar od njega kokoši verlo jaja nesu, što sam ja i mlogi drugi probuvali.

Agrostis alba, milica, trava na sinokošē kȁ sē ne dȁ kōsiti. Svija sē pōd kōsō. *Ajuga reptans*, gojnščak jē drač ki plȁve cvetē a dajē sē kravam da sē gojniju. *Alectorolophus maior*, šrebeček, škrebeček, šumnȁk drač na sinokōša. Šumi kad jē zrel. Šumnȁk sē veli i vuvnȁku (strošnaku) s kȁjem vȁrȁčiju vuva. *Alium ursinum*, vrȁnin, cuči luk smrdi. Čē ga kravē pōjjeju smrdi mljeke i sir. *Alnus incana*, jȁlša rȁstē vuz jȁrkē i kopi v nișine, črlēnkaste drieve jē dobre za proscē za plōt i kolcē za trsje i bažul. S kōrō su negda žēnē farbalē dōmȁče plȁtne v pōgōrijelu fȁrbu. *Althaea officinalis*, bieli slez za čaj i za ranē vșzati. *Amaranthus retroflexus*, ščir Ščir jē drač za svinē a i jēn spōdoben ki nșe kosmat. *Anemone nemorosa*, biēlčica. Dečki su negda da nē bi išli na frontu Ź nō nogē mazali. Zdignu sē mehuri. Doktōri ne pōmȁžu a vȁrȁči sē s friškem mljekem. *Anthemis cotula* i *A. arvensis*, ^hrmlan ili kōjnska gamilica, Smrdi i nșe za vȁrȁstije kak prȁva gamilica kȁ diši. Ōd nēga glȁva bōli čē sē v jačmēnu žējnē. *Aristolochia clematitis*, divjȁ (vșčja) jabučⁿica rȁstē na Pōdsteze. Ne jjeju jē ni kravē ni svinē. *Artemisia absinthium*, pelin, ōd želuȁ sē pijē z rakijō ili vinem. Źșke kaj pelin. *Arum maculatum*, pureki ili kravica rȁstē vuz Źivicē i pō šuma. Po jni sē pōgȁđa kakva bș letina (kukuriza, jačmen, šenica i vine) *Asclepias cornuti*, cigajnske pșrje rȁstē vuz pōtoke. Vȁdi sē svila za vajnkušē. *Asperula odorata*, jaslejnȁk jē vȁrȁstije ōd jȁsli kē dōbi šte na mēde zaspi i vilē ga nastreliju. *Atriplex hortensis*, lōboda sē bșrē za svinē rȁniti, a i ludi su ju kuvali za jele. *Berberis vulgaris*, Źutelika rȁste pō Źivica. Źēnē bșrș Źștu srjeju kōru i Ź nō fȁrbaju koncē i plȁtne. De jē Źutelikē nșe dobre za ^hrși ni šenice. Naginu ōd ^hrșē. *Betula pendula*, breza⁹², slȁtku mședzgu brezōvu pijș deca i pastiri v pretuletje. Pikmastē (piknȁstē) dșeklicē sē mivaju da im piknē z ōbraza ōtideju. (Slavu jē imșela pikȁstē ōbrazē kak purine jajce i bila strȁvu da ju nē nište štel zșeti i mșrala sē z mședzgș mivati). Ōd šibija sē dșelaju mșklē za dvșrišče, gumne i štalē zmetati a i trșiju sē. Čșrski meklȁri su znali sem brezam v Brȁjnevine ōpseči grȁjnije za mșklē. Ōd brezē kșlȁri dșelaju ruda i drogē za lștrē i lepčē. Brezōva kșra fine gșri kak mȁst. V Čșrije i na Glamnice jē zșmla Brișeije. *Bidens tripartitus*, tericē sē primșeju za opravu. Drși sē kak terica riti i nșe ga sē moči rșēšiti. *Briza media*, materinē sușicē su lijepe cvjetje i kad sē ōsušiju. *Bromus secalinus*, rșpa. Rȁstē v ^hrșē. ^hrș sē v mșkrine morē pșēbrniti v rșpu. Dajē sē odbitem prasicam da sē pșie bucaju. *Bryonia dioica*, zemșena tikva jē vȁrȁstije za mozș pștkșžnȁkē. *Calluna vulgaris*, kalina jē za brukvinē i plșsti kșšȁrē kak i lșeska i za cșevi kak i bedzeg. *Carex vulpina*, šȁš (po jnem sē zșvș Šȁšinșvec. Pošten jē tak da mu sē za ^hiș Źȁš rȁstē. *Carex sp* (?), mșačnȁ trava jē za vȁrȁstije ōd mșȁka. Ima stșble na tri čșškē.

⁹² Kaptolski podșoŹnici Kraljevca, Cerja i Dumovca su 16 studena 1846. odvezli iz šume Podgoričica 85 "vozovș brezșvșh dervșh" a štetșa jē procijenjena 172 forinta i 16 krajcara ili voz 2 forinta i 2,5 krajcara.

Carlina acaulis (?), striček bodę gorje neg ősjak.

Carpinus betulus, graber. Po njem je ime sela Grabierje, tere je pöd grabrövu šumu kak v lisičinem duple. Öd mlade grabričov se sadi živica (bila i oköl çeršköga gröbja). Ludi su i_h pukali i prödávali.

Castanea sativa, kostajn pitömni se bere za jesti. Ima ga v šume i pö trnäce. Jieju se sirovü, kuvani i najviše pečeni. Miši ga spravljaju v luknę za zimu kak i žir za mendu. Listije se bere i meče pöd kruv v peč da se ne zamaže. Da nam je mošta rjezanca i köstajna pücanca!

Centaurea jacea, rastovec raste na sinoköše kak trdi drač.

Chelidonium majus, cimböla za bradövice, za ranę. Speče se na vrjne za mozle
Chrysanthemum leucanthemum, ivajnska röža, ivajncica⁹³ meče se na ivajnske navečerje vu vutlejnkę mej plajnkę na stjene^hize za mrtvě i saköga živöga v^hize. Če mrtvömu dö jutra pövenę on se müči pekle i trieba mu dati mešu služiti a če je vesela on je v dike nebeske. Čija živömu pövenę taj bü betęžen ili mrl te lete.

Cichorium intybus, vuzlika se bere za šalatu a po jne su kak vuzli i plavi cvijeti.

Cicuta virosa, trubelika je za farbati rübače v pögörjelu farbu. Dobra je i za cevi za pređu sukati. Margetan je na cjev öd trubelike čez stjenu popil vine sudiča v zaklučane pemnice. Sudič je bil pemlice krej štağla. Čez vutlejnkę je svedrem prevrtal stjenu i dijene sudiča i stavil čep, vadil ga i nastavlal suvu trubeliku i čez nu točil i pil. Kad je jotec lvek štel prödati vine, nje ga bile v sudiče.

Cirsium arvense, ösjak drač se pleje v könopla. Šte se pörježe, stisnę soka i nejdę krv.

Clematis vitalba, škrebut za vijence delati. Trta za gužvę plęsti

Convallaria maialis, đurđice se bereju i nosiju na plac prödati.

Convolvulus arvensis, slak se spina pö betve a bere se za svinę^hraniti.

Cornus mas, drijejek, drijen (O njem je se rečene napre.)

Cornus sanguinea, sviba, svibövina je trde drieve za zupcę na zubača i za srcece (srce) v čujnkę za cevi. Svibövö gačastö šibö jene lete starö išče Dragič Mrkasöv de je voda v zemle i de se more zdęnec köpati. Vučitelu Kružiču su deca nösile svibövu šibu s kö je packę delil pö rüka, tükel pö böse noga i pö rite prijek lač ili pö göle, dökö su ga držali na klupe. Sviba viba, dö neba se viba? (Dim).

Coryllus avellana, lieska je dobra i za kölije za bažul i trsnę kolę kad se strugačem ž nę köra zguli. Z lieskę se brükvi brukvinije za plęsti bažulnę i sirnę köšare. Pri glave se plitke zarježe, na kolene vija i brükvi. Lješnaki se kad su zreli i đejndavi beru za jesti. Za klakę se z leskövemi batinami batinale.⁹⁴ Bü išla замуž v Leskövec. (Nje za замуž, neg ju trieba tüči z leskövö batinö). Z leskövę mladice jene lete stare se napravi obruč i vu njem čeka na križajne sreča, a šte pöbjegnę pöstanę vukodlak. Da je püne lješnaköv, püne je i fačuköv⁹⁵. (Dečki i djekle беру lješnake pö grmjü).

Crataegus oxyacantha i *C. monogyna*, glog je trn dober za živice. Glogöv kolec duge traja. V priče je pöd glogövem grmem jajce z teroga je zišla djekla kü nje otec delal ni mati rödila.

⁹³ Čulinović (1989): Čija je ivančica (zataknota za grede hiže) uvenula, taj će te godine umrijeti (Cerje, D. Selo)

⁹⁴ Adamović (1774): Dvorski kaštiguje kmetove i čeljad majursku paličjem (6, 12 ili 24) od lješnikovo drvo.

⁹⁵ Krileža ima u Baladama stih: Lešnak je skočil kak fačuk

Bog zna de vrag ž nim gložije meļe. (Klatari.). Lake je s tuđem poč gložiju mlatiti. Da (kad) vrag najbolje stravu? (Kad trn i glog cvete. Beli se pak misli da je cirkva) *Crocus vernus*, plavi podlijesek ili šafran raste v pretuletje poč šume. Je i bieloga, ali mejne.

Cuscuta europea, maček ili grinta⁹⁶ detelu ili prediva poništi. Grinta se veli i slabe črnikovate zemle. Grinta je i beteg, bjela krasta na temenu glave.

Dactylis glomerata, ostrica (jostrica) trava je tak ostrá da se moči na jnu porezati kak na nož. Cucki ju jjeju kad ih drob boli.

Daphne mezereum, vuči jogen cviete rane v pretuletje prije neg stera listje.

Datura stramonium, kužnakov cviet deca napuhuju i igraju se.

Daucus carota, merlun divli, ima črne v sredine cvjeta

Deschampsia caespitosa, bursija, busija ili ostrica je nevalana trava na sinokosa v nizine de je pune rova, rovinija (đombi).

Dipsacus fullonum, češliga, šešliga, šešligovina ili popova škroplnica Da lasi porastu se kuva šibije i listije žalosne vrbe vu vode ka stoji mej listijem šešligovine. V Budjence je zemla Šešliga. Dečki na paše hitaju djeklam v lasi škroplnicu, a one se muciju dok ih ne zvadiju.

Epilobium angustifolium, vrbovec ili rastovec je vrastije blagu kad ima drisku (sračku). Iste se veli i drugem trdem dračem (*Centaurea jacea*, *Lithrum salicaria*)

Equisetum arvense, voščika je za vrastije kad krava krv šči kuva se i vu jnu vleje.

Erica carnea, risina, resina za vijence raste v šume. Šuma je Risije i pole Risnica.

Erigeron canadensis, udoljetnica raste na slabe bjele zemle na ke niš ne rodi.

Euphorbia cyparissias, kačine mlieke. Deca se na paše igraju i djelaju ž no šare farbe na ošlinene zafrknute trave kak na steklu.

Euphorbia lathyris, krtovnak se sieja poč vrčake da nedu krti kopali krtovince a i miši bežiju. Seme zgledi kak konople i če se pojie dobi se driska.

Evonimus europeus, popove gače ili biskupova kapa raste v živica i v grmiju.

Fagus silvatica, bukva. Bukov žir ili bukvice se je sirova ili pečena. Z bukovem žirem se raniju vejverice. Zelenem grajnem se na Jurjeve kitiju krave i svine i djelaju vijenci. Z lista bukve se liže medena rosa v pretuletje. Vu mladi bukov list se zamota i jagode i je. Pastiri zarezuju svoja imena poč glatke bukov kore. Od bukov kore pastiri si djelaju i žlice za jesti na paše. Voda v bukve je za vrastije.

Fragaria vesca, jagoda šumska, Deca ih slažeju v kitice ili na vijenec od sita ili trave. Jagode se i jjeju zamotane v bukov ili brezov list. Prođaju se a lepše dišiju i fineše su od cjeplene.

Fragaria viridis?, jagoda durancija ke ni zrele ne moči otrči od listja.

Fraxinus ornus, jesen v šume ima liepe svijetle drjeve. V Budjence je zemla Jesenovčica. Mej Jadanovcem i Kašin je sele Jesenovac.

Fraxinus excelsior, jesenica ima dobre žilave drjeve. Od ne se djelaju pletena bičala, vretena i preslice. Jesenica rodi i ima semejne a jesen niema. Za bičale se jesenica raskoli na 8 ili 12 šib ke se pletu.

Fritilaria meleagris, volkove jokeke raste v Kopanina poč sinokosa. Ima jake liepi šari cviet a morti je i naš najlepši divli cviet.

⁹⁶ Belostenec: grinta ili drač, koji lan veže.

Galanthus nivalis, visibaba berę sę za prđati.

Galinsoga parviflora, vđdenika na vrčaku sę plięvę a rąstę na gnojne zemle.

Hedera helix, bršlan ili brščan za vjence delati. More zrąsti i kak rųka dębele drjeve. Lugař ga v šuma sećęju da sę pđsuši. Malešte bi prepoznal bršlanđve drjeve bez kđre.

Heleborus viridis, talđve⁹⁷ ili talđvnaķ sę navąđa blaķu, svinam i kojnem. S korena sę dreta spleťę i talđve navąđa na pąřice blaķu, a svinam na vuvu.

Humulus lupulus, mel rąstę pđ řivica i grmju.

Inula helenium, veliki koren, Vuz řivicę rąstę veliki koren ki ima řuti cvjet. Ljek je đd but. řřępcu sę dąę jesti veliki koren meste talđva, a vředi kak talđve.

Iris germanica, divľę sable⁹⁸ imaju řuti cvjet i rastų vuz pđtokę.

Juncus effusus, sit (za řalu mu sę veli i đetela ką ima sřredi gląvę) rąstę na moćvarne sinokđša i vuz rupaćę na pařincu. Deca plęťu remęnę, stolćekę i vjence. Jagđđę sę navąđaju na sit i đjela vienec.

Juniperus communis, bđřovica je dobra za kuvati na putru kak mař đd trgajna i přladę. Berę sę za vřąřtije i mećę v rakiju. ř nđ sę ^hiřa kadi de je beteřnik i de je bil mrtvik na skđlka. Kđřęjne kuva sę i z vđđđ napiraju ludi ki đťięću. Drjeve je jąke řilave i dobre za bićala i kolę ki duęe v trsje trąjaju. Suva bđřovica sę sprąvla za vuzmicu. Brře pląnę i plajem visoke sukņę, ali i brře spląsņę.

Lamium maculatum, mrtva kđpriva rąstę vuz řivicę. Deca cicaju cvjet.

Lappa maior, řępar ili řępuv. Veliju da je saki drać đd nekakvę koristi a řępar řiřokem pęřjem nje bař za niř neg same za rit brisati. Řęparřćak je bila ćistina v řume krej Gospđđskđga pola vuz pųt na Kđbilnaķ. Tu sę kravę i svinę pasų. Đd bedzga, kalinę, trstinę, trubelikę, stebła řępara i kukurizne bąťkđv su sę delalę ćjevi za sukati vųtećnu přęđu za tkale.

Leucojum verum, zvojnćeki, sľiķni k visibabę berų sę za prđati.

Ligustrum vulgare, mrlezđvina, zimđzlđvina ili stvarika je za řąřabajne. Deca su ř nejnine ćrne grozdekđv tintu đjelala. Dobra je za řivicę.

Linaria vulgaris, ząřćeki, Deca sę igraju, stiskaju cvjet da miřę kak ząřćek z vuvi.

Lithrum salicaria, vrbika ili rastovec kuva sę svinam i blaķu da ima drisku.

Lolium temulentum, lur v řitku ili lulka je otrđvna i ř nđ sę moći đřvariti (đřřvati).

Lonicera caprifolium, vųķđpęřina, ciceki. Cvjetu vųķđpęřinę sę veli cmrkđvica.

Ciceķę deca cicaju. Vjenci sę plęťu kravam i svinam na Jurjeve. Nosiju ^{i_h} đimđm. ^hitaju sę na řtalu i kotec.

Loranthus europeus, meľa řuta. Moj deda ju je skuplal pđ ^hrąste v zime i ^hrąnil svinę. Zate imel řpot vejvęrec. Maľi tići sę ľđviju na ľjepok skuvan đd řute meľę.

Lechen islandicus (*Centraria islandica*), me^hun kľuķnaķ rąstę pđ ^hrąstu.

Malva silvestris, ćrni slez za ćaj đd přladę.

Matricaria chamomilla, gamilicę su vřąřtije za ćaj đd kařla i da je blaķę zaprte.

Medicago lupulina, řųťka đetela rąstę pđ sinokđša i dobra je krma.

Mentha piperita, kojnska matica ľjepe điři. Nećęju je ni kravę ni svinę. Kad cvete pųna je ćęľ.

⁹⁷ Belović: Talov je bio korijen kukurrijeka isprepleten s kudeljom, provućen kroz kožu na prsima konja ili podbradak krave.

⁹⁸ Novak (2007): Hrvati u Bosni i Hercegovini peruniku zovu sablja.

Ononis hircina, pȇter, kinder S kindrem sȇ mȃžu biči (šikjeri) da bole pȗcaju.
Ononis spinosa, zaječina, zajcōva rana bode i ima trne po sebe.
Oxalis acetosella, zajčekōva dētelica, zeliče. Deca ju pō šume jiejū kak i kiseliku.
Panicum crus galli, kostrva, kostrava sȇ žejnē blāgu za h̑ranu pō kukurize.
Papaver rhoeas, divli mak ima liepi črleni cvjet i rȃstē pō žitu.
Phragmites communis, trstina rȃstē vuz vodu. Po jne je ime Trstenik vuz Savu.
Pinus silvestris, cmrok. Mlādi cmrok sȇ ōbjesi nad stolem za Bȏžič i nakiti. V Laktece visi za brk, a v Čerje je brk dole ōbrnen. Jā sem majče v Drjenčec z Brājnōvine, šume pōd Bōrnicu, nosil mlādi cmrok za bō̑žični bor ili cimer. Smola ōd cmroka je za vrȃštije. Cmrokōvi purāni su dobri za jogen zakuriti i liepe gōriju. Dōk je kamen trd, voda mokra i bor zelen, Hrvat b̑u bēdast. Gōvoril čerski pop Makōvec. V Budjence i v Drjenčece je zemla Bōrije, a v Čerije Bōrnica. (Morti je ime pō bōrōvice, a ne pō cmroku. Cmročije je bile v Dōlne šume)
Plantago lanceolata, trepūtec v̑ski, dober je za ranē v̑zati.
Plantago maior, trepūtec širōki sȇ mȇče de sȇ čovek pōrijȇe i na mozle.
Polygonum aviculare, trskotec, mlādi sȇ b̑ere za svinē vuz stezē i pūte.
Polygonum persicaria, dȓslin, Po jnem mlieke smrdi kad ga krāve jiejū.
Polypodium vulgare, slātki kōrēnec, deca ga cicaju. Kuvan je vrȃštije ōd kȃšla.
Populus alba, tōpolā ima liepe bjele drjeve. V Čerije i v Dōlnem Budjence je grmije Tōpōlije, a v Čerije i zemla Tōpōlnica na Risiju. Kad je Juda izdal Isusa ōdōnda tōpole listije dȓšče.
Populus nigra, jagnēda je bila na Zāvrtke. Dobra je za kōlije i za kōrita delati.
Populus pyramidalis, polva, veliju mu i jablan, visōke drjeve, na jnem rada vrāpci gnjezda djelaju. Peva sȇ: Oj, jablane širi grane. (Tak su stāri gōvōrili jabuke. Jablan grāne ne širi.)
Portulaca oleracea, t̑stec sȇ b̑ere za svinē v zelju i krampjeru. Ima i liepi cvjet.
Potentilla reptans, p̑etōprstec je za vrȃštije.
Primula vulgaris, őuti pōdljesek ili jaglac je pretuletni cvjet.
Prunus avium, divla čriȇna ima liepe drjeve za lȃgve i vrmare. Kōra je sȇ guli.
Prunus spinosa, trnina⁹⁹ ili črni trn liepe bjele kak snieg cvȇe v živica. Kad trnine cvȇeju ōnda pȗšu trninski vetri ki zemlu ōsȗiju i morē sȇ kukuriza sejati. Kad mraz ōfuri trnine ōnda su dobre za jesti. Pastiri pȇeju trnine na jognu. Nek sām Bōg znā de vrāg ő nim trnije mȇe. Črna māla őenčica, a v rite je škliček? (Trnina) Kaj na pūtu m̑esa čeka? (Trn). Črne māle na pūtu stāle i m̑esa čekale? (Trn)
Pteridium aquilinum, tȓput, ōd zelenȇ tȓputi ōtideju svinskȇ vȗi. Tȓput je za pōkrivati stājnije i za štraju svinam i blāgu. Tȓputi ima i māle drugačkē fȇle.
Pulmonaria officinalis, klučnak je dober za čaj ōd kluč, ki njesu na prsa zdravi.
Quercus robur, h̑rȃst lȗnāk ima liepi d̑gi őir. Lȗnākōv őir je za vrȃštije. Najbol̑i je h̑rȃst za drjeve i őir za svinē. Mȋi nosiju őir v m̑endu i ōdgriznu špičkē na vrju őira, da im i h̑ drugi mȋi ne krad̑. (Njema ga za kaj zubmi prȋeti i ōdn̑esti). V Budjence je zemla Rastičije i Rastek. Na rȃstu zrastȇju i šiskȇ (lȇskicȇ) kē sȇ berȇju i prōdaju lederem za kō̑u činiti. Z lōpticami ōd h̑rȃsta sȇ deca igraju a veliju i da su vrȃštije za őelūdec. K̑esni lȗnāk ili jelejn̑ščak tera listje o Jelejne

⁹⁹ Adamović (1774): Gdi god su grabe načinite valja od ternjine, šipek, drenek seme sijati da se živica načini.

(22. svibna). V Kaptolske šume su imeli coprnicę i coprnaki vilõvnąte kole na jenem brešćece na vilõvnątem Һrąste bez brka.

Quercus petraea, Һrąst graden, žir mu je mejnši õd lužņaka. Һrąsti su: carič ili cęr, graden, rąni lužņak i jelejnšćak (kjesni lužņak). Če na Bartõlõve dežd (24. kolõvõza) curi, nę žira. Na Bartõlõve lugår põzapika gąjķę. Nję sę pasle v šume dõk nje žirõvina precejņena. Sa deca imaju šķrląķę, same ga nјema otec? Sini imaju kape, same je jotec nјema? (Žiri i rąst)

Ramnus frangula, trušlika z čije kõrę v mјedzge dјelaju deca fučķąķę. Kõra sę z glątkem drјevem nariba i õnda sę dą slieči kak cјev. Piknasta kõra sę na jenem kraje male zguli i more sę fučķati. Dјela sę i z vrbę, rakite i ivę. Dobra je za kolčę. *Ranunculus arvensis*, opušnica, drač na polu v žite.

Robinia pseudoacacia, gącija za kõlije, proscę i ličije za trsije. Sadi sę v kõlnike za kõlije seči. Na cvјet idu rada čelę. V pretuletje na gnile grąjnčica rastų glive črlęni vuzmeki (*Sarcoscypha austriaca*), a čak i põ zime.

Rosa canina, šipek a veli mu sę i srbõrit rąstę vu živica i vuz kraj grmija i šume. Rõžę na šipku liępe dišiju. Mładi šipki sę kopaju i prõdaju za cјepiti ružę. Õd šipkovõga drјeva je stepąle na stepice s kјem sę kųči vrjne dõk sę ne naprąvi putre a stepki õstąneju. Kõsmąte lõpte ką rąstę na šipku sę veli põspąjnka ili põspavąjnka¹⁰⁰. Ona sę mečę dece põd gląvu, da rajši spiju. Ž nõ sę kadiju vuva kad bõliju. Na vrčake sę sadi cјepleni šipek na kem rastų liępę dišęčę stiperek rõžę. Õd zrielõga šipka sę pečę pekmez. Liępa dјeklica kak stiperek ružica. Pųn rјeči kak šipek kõšćic. (Pųne gõvori) Si sõldąti v črlenine, sąm generąl v zelenine? (Zrieli šipki i šipķõv grm).

Rubus fruticosus, kupina, kõręjne i listije sę sumpõri õd zųbi, list je za ranę. S kupin deca dјelaju vine v lõnčičķe. Kupin ima višę fęl. Kupinača sę veli zemle de rad kupinije rąstę.

Rumex acetosa, kiselika rąstę põ sinokõša a deca ju berų i jjeju.

Rumex acetosella, kiselika mąla rąstę na sląbe čřinkõvite zemle.

Rumex obtusifolius, ščąvlak kad je blašče betęžne i ima drisku kuvaju ga v črne kąve za vrąštije. Za glądne lјet su ludi mleli sušęni trop i ščąvlakõve seme s kukuriznemi bątki, mјesili i jeli kak křuv. Mogle sę ga põjesti, al je bile teške iti zarad sębę na stran. Mę majčę majča je zapometila tę glądnę lјeta.

Salix alba, vrba¹⁰¹ rąstę vuz põtõķę, jårķę a najvišę na međa vuz sinokõšę. Õpsјekaju sę i bjeliju za kõlije za trsije. Drјeve je dobre za kõřita delati. Cigani kõřitąři dјelaju z vrbõvõga drјeva kõřita za prati, mesitna za křuv mјesiti i slaninu pažmati, grõvačę za křuv grõvati i Һlebę z tјesta delati. Dečki na pašę dјelaju v pretuletje z meždęnę kõrę roęę, šaltvę i fučķąķę. Dvје õbjelene kõrę sę stisņeju skup, primlu na krąje, skřčiju i nągle cukņeju (põtęgneju) da pųcaju. Vrbõva

¹⁰⁰ Brkan (1990) U Moslavini se vjeruje da dijete dobro spava kad mu se "spavača" stavi pod glavu. Čulinović (1989): U okolici Zagreba pospavaču il pospeču ružu stave pod glavu djeteta da ne izgubi san. Messęgue (1975) piše: Ružina glavica ili bedegar (od perzijski bad-awar : vjetrom donešeno) je kosmata glavica purpurnozelene boje što raste nakon uboda ružine ose šiškarice na vrškovima šipka. Naljev od ružine jabučice je izvanredno sredstvo za jačanje organizma, zaraščivanje rana i opekotina, sredstvo protiv znojenja, pospješivanje izlučivanja mokraće i kamenaca.

¹⁰¹ Adamović (1774): Polek naredbe kraljevske polek sinokoše i travnika gospocki, gdi je ograja potrebna i muži takajše naj verbe svako leto kajgod posaðuju, ar ovakovim načinom ploti delati najlakše.

greča i kôberova ôdeča (slabe grijeu.)

Salix caprea, iva ima široki list i ranę lijepe ųute miceke.

Salix fragilis (*i druge*) rakita ima šibije za kôšare plesti. Kôšarači veliju da rakite ima četiri fele: rugana kôsmata je najbolša za plesti, ųutica ima ųutu koru a zlatolika ima črlenu i ôbôdvje su dobre za plesti, bijela glatka je trda i nimale se ne pôvdaje i najgorša je za plesti. I ųivina vrba je dobra za plesti. Međ Budjencem i Drienćecem je zemla Rakitnica.

Salix babilonica, ųalôsna vrba je dobra za vraštije. Da bi lasi pôrasli kuva se šibije i listije ųalôsne vrbę vu vode ka stôji v pazuve listov šešligôvine.

Salix viminalis, bekôvina ima ųutu koru a sadi se krej trsija. Šibijem se veųe trsije i snopi kukuriznice. I ritek se vezal na krove z bekôvinô.

Salvia pratensis, ųalfija je ôd ųubi i trgajna dobra.

Sambucus ebulus, ^hebed mečęju na Ivajnske navečerje pô krove i na vugliče stajna list ^hebda. Mečęju ga i dece v kupel. Gde ^hebed rašte tam se kopa zdęnec.

Sambucus nigra, Bedzeg¹⁰² je za cevi na ke se suče vutečna pređa, deče puške i bridzgalkę, cviet za čaj i list za ranę. Na bedzgu rašte bedzgôva gubica (*Auricula auricularia-Judae*) ka je vraštije za joči. Bedzeg kuriti je velika gre^hota.

Dôk je god bedzgôvôga jogna, nemre Majčica Bôųa sopsti.

Sarothamnus scoparius, kapusta, zaječina, mačava rašte pô ųume.

Scrophularia nodosa, krvnak je za vraštije kad krava krv ųči i za vine da diši kak muškat, muškut. Valda mu se veli i muškatin, kad se meče vine da diši.

Sedum bolonjense, bradôvščak za vraštije ôd bradôvic.

Sonchus oleraceus, mlječnak drač svinę rada jiej.

Stellaria media, črievac drač na vrčaku se plieję za svinę.

Symphytum officinale, gavez je vraštije. Če nogę ôteku ų nim se močiju listajniki.

Tanacetum vulgare, vratič diši kak međ. Maųu se čelčeni koši ų nim i vrjnem kad se čelec ôgrina. Kuva se ôd kršęlov (črvi v kojne). Ôbjesi se na vrata i ôblôkę da muve nejdeju nuter.

Taraxacum officinale, rjetkezuba¹⁰³ ima listije nariezane kak i ščrbava pila z rjetkemi zubmi. Zovu ga i regač, radič, svinska šalata, lampuš, talijanska šalata. Berę se mlade listije za šalatu a i za svinę. Z lampuši (kad seme zôzriele) se deca igraju. ų nim se tôboųe išče ki kaj skrije (na paše) i onda mu se v ųube pôrine. Z lampušem se išče i skrite tiče jajce i pak se lampuš v ųube pôrine, a jajce zdrôbi.

Thymus serpyllum, materina dušica, Z materinô dušicô se perę laticę da bu mljeke bolše i da diši. Če se kravam da pjesti materinę dušicę mljeke lijepe diši.

Tilia platyphylla, lipa ima cvietje za čaj. Z širokem listem deca pucaju na ruke, a ličije je za vežati trsije. Z lipôvine se sveći djelaju. Ima ludi ki kunęju lipôvôga Boga. Lipę na Pijacu krej puta su sađene 5. 7. 1925. na spomen krala

¹⁰² Adamović (1774): Da ųiški ili bile mušice vu ųitek ne dojd, prvo naj se kroz rešet oči, i među njega odozgor bazgovinu, svrųe i listje deti je potrebno, ar od ovoga svi ųiški beųe i mušice takajše ne mogu trpiti.

¹⁰³ Šulek: retkozubka, redkozubica; Lang (Samobor): retkozupka: *Taraxacum laevigatum*; Barlek u ųumberku: U proljeće na livadama beru maslačak - retkozubac (Mrzlo Polje), reskozubicu (Plavci), rijetkozubicu (Reštovo), vrtanjek (Cernik) ili jergot (Oštrc, Kašt; Vivodina, Radatović), omiljenu salatu koju jedu samu s posebnim poljevom ili s krumpirom)

Tomislava. Još rastu dvije ke moj pokojni otec Šimun posadil. Drži se kak lipov bog. (Čuje ali na mare ili se ne zna nikakvog posla prijeti)

Tilia cordata, lipec je sličan lipe ali ima mejnši list i cvjet.

Trifolium pratensis, ^hrvatska detela, črlena. Šte najde s 4 pera denju u molitvenik za sreću.

Trifolium repens, divjača, divjačina, divja detela. Svine se rada pasu po jne i puna je čel. Bode svinare pune put čela grizne za nogu, dok po divjače drčeju.

Trifolium sp., žutka detela raste na sinokosa.

Tussilago farfara, podbelek za vutisku (pokožni mozel) kuva se na vjenu i meče.

Ulmus glabra, briest ima dobre drjeve za glavine i stela na kole delati.

Ulmus laevis, vez se sadi na meda i glavica u trsje a šibe se riežeju i guli se kora s ko se privežuju mladice u trsju. (Reznici i luncni se vežu šibami bekovine).

Urtica dioica, kopriva je proti prelade je dobra a ž no se i maže po tielu. Dobra je za ranu oblagati i leče vrućinu. Mlade koprive se kuvaju i denju se vjna za šlatu. Strijela neče puknuti u nu ^hizu oko l tere je velike koprive. Ne če strijela u koprivu, neg u najbolši ^hrast. Tere drač pozna i sljepac? (Koprivu).

Urtica urens, mala žerguča kopriva jake peče.

Valerianella olitoria, ^harampuc ili karampuc beru ljudi po kukurizišća za za šlatu. Stara Kilešićka ga brala popu i učitelu, pak su je dali male penje za duvan. Ona je bila jedina žena ka je pušila u Čerije. *Verbascum blattaria*, vuričnak ima cveteku kak vuriču na cirkvenem turme. Kad kravu joči boliju i suziju, zdrabi se seme vuričnaka i joči je zasipleju.

Veratrum album, čemerika je za vraštije od vuši na krava.

Verbena officinalis, sporiš je trdi drač ki raste po dvorištu i vuz stežu.

Viburnum lantana, kalina je za brukvinije za plesti košare i cevi za sukati pređu.

Vinca maior, zimzelen se sadi na grōbje a ima ga pune u Pōpove šume.

Viola odorata, lubice su vraštije od kašla i lijepe dišiju. *Viola silvestris*, lubica šumska ne diši.

Vitis silvestris, venika, divli trs raste vuz šume Z veniko su šlatu jōctili.)

Bile je stare žen ke poznaju pune druge cvjetov i dračov ali šte bi za se to zoznal.

GLIVĚ I GUBĚ

Čerci su navjek glive brali i jeli i još se nište nije z glivami oštvaril (ōtroval). Najviše su glive brali Šatovići i Krajnci (Gašparci dōšeleni od Gerōva). Moj deda čerski je rada bral glive a najbolše su mu bile blagva, vrgajni, zajec i lisice. Mojem dedu drenčičkomu su škripli rasli na ^hiznem pōdsjeku i on ^h je sake lete obrezaval i jeli sme ^h kuvane s krampierem. Prije nekulike liet kad je u čerske šuma bile pune vrgajnov, nogi Čerci su ^h brali i prōdavali. Pokle toga sem se stal z Imbričem Tujcōvem i pital ga: - Čul sem da si nabral pune vrgajnov? - Je, viš, kakva su vremeņa došla da i Tujci glive beruju a ne same Šatovići i Krajnci. - rekel je to tak kak da ga je sram ne da je bral neg i prōdaval glive. Glive imaju kapu i capu, kapicu i capicu. Capice se veli i noga (nogica). Stari vrgajni imaju z dolne strane kapu žuta dreka ka se ^hitiju. Vrgajni su rad črvivi. Vrgajnem ki pōplaveju kad se preriežeju se veli turski vrgajni i ne jiejaju se. U šuma je pune gliv ke ljudi ne poznaju. Sem glivam ke se ne jiejaju se veli nore glive. Njesem čul da bi

se šte v čerske fare z glivami oštvaril. Gube su trde žilave, nemaju kapicu i capicu a rasteju na piejne, korejne i drievu. Gube su kuvali i sušili. Ž nimi su s kresilem i jognilem jogen vužigali i dimili kad su se čelę rrojile i čelci oğrinali.

Čerci poznaju ove glive (popis po dijačke imene):

Agaricus campestris, pečurka raste po pole, a najviše v kukurize. Dobra je za jesti i fine diši.

Amanita caesarea, gliva blagva se da dobre prodati, ali i_h male je. Poznaju ju si ki glive prodaju. Bile i_h je vuz kraj Gorne šume (Sekcije), vuz Vrte i Đurienčicu. Ta najlepša i najfineša gliva rada raste v cerje, tam de je cerova šuma.

Amanita muscaria, nora gliva je črlena lepa i ima je dosti. Meće se v čriepec v mlike i muve tamaniju. *Armillaria mellea*, gliva puza je za jesti a i prodaje se. Raste kak grmeki krej piejnöv i puza po jne. Če je ostale kujila od puzę deda nje dal da se vleje v napoj za svinę neg na gnoj da se ne oštvariju.

Armillaria tabescens, gliva glivuzi, grmača raste pri piejne. Jie se mlada pečena i kuva s krampjerem. *Auricularia Judae*, gliva bedzgova gubica je vraštije kad joči bōliju. Za joči od poganice su brai jutre na Vidove¹⁰⁴ rosu i vu jne il v mlike močili bedzgovu gubicu i na joči metali. Ma premajča Jaga Kozjača (Kojzakovica) je brai na Vidove jutre rosu po trave s cajnkem i žmikala vu flašu. Močila je vu jne bedzgovu gubicu i spirala i vezala betežne joči.

Boletus aureus, vrgajn^h ajdinski ili^h ajdinak ima čnu kapicu i najlepši je vrgajn. *Boletus edulis*, vrgajn. Dober kak i^h ajdinak a njema čnu kapicu. Vrgajni ki ne poplaveju kad i_h se prerježe su najbolše glive za jesti. Beru se za sušiti i prodati. Kad se najde vrgajn išče mu se par (brat) negde blizu. Vrgajn više ne raste kad ga čovek vidi makar bil mali i mladi. Vrgajni rasteju kad grmi¹⁰⁵ i dežd curi.

Cantharellus cibarius, lisica je žuta gliva. Peče se z jajci. Nigdar nje črviva.

Entoloma clypeatum, gliva slivovača raste po trnace oko sliv.

Fistulina hepatica, vukov jezik, vukove mese raste na^h rastove piejne.

Fomes fomentarius, kresguba¹⁰⁶, gliva bukova guba se kuva, suši, tuče i diela trud. S trudem se dimi kad se čelę oğrinaju da se rojiju. Ž nim se negda i jogen kuril. S kresilem¹⁰⁷ i jognilem se kresal kreskamen i iskra je skočila na trud (gubu) i onda se puvale da se razgōri i ž nim vužge šušmerije. Gubu su i vužigali na paše da i_h kōmarci tulike ne grizeju. Negda su z gubō nōsili od cirkve pōsvečeni jogen dimom. (JH: He, he! Jęsmę znali kresati. To ti je bile kak i guba. Onda smę ti kresali i onda guba znala gōreti. Same znam, da ja s pōkojnem bratem Šimunem smę se bili i opekli, kad smę one gube strugali.)

Grifola frondosa, zajčeci, zajec raste krej piejnöv, mladi je fin. De je jene lete tu je još dvje. Memu dedu je to bila najbolša gliva.

¹⁰⁴ Žrtvenici starohrvatskog boga sunca Svetovida bili su na vrhovima brda, a u podnožju lokva odakle mu žena nosi u zlatnoj surli vodu simbol svih dobara.

¹⁰⁵ Japansko uzgajalište gljiva vrste shiitake pušta za brži rast gljiva zvukove bubnjeva niske frekvencije koji najviše nalikuje zvuku grmljavine i to u 1 sat u jutro i 1 sat popodne do desetog dana prije pojave gljiva. Rezultati zadovoljavaju i potvrđuju vjerovanje da gljive brže niču kada grmi. (Več. list 7.9.96)

¹⁰⁶ Tkalac (1994): U Slav. vojnoj krajini graničari kupovali su pravo skupljanja gube licitacijom po šumama početkom 19. st. st.

¹⁰⁷ Lang (1911): Najstariji način dobivanja ognja je kresanje. Treba komadić kremena kamena, kresalo od ocala i komadić gube. Najbolja je bila bukova guba. Kuhali su ju u vodi i lugu, sušili i tukli, da omekša.

Lactarius piperatus, gliva mlječ, Pastiri ga mladōga pekū na šibe v jogne.
Lactarius vellereus, veliki mlječ. Cigani i_h berū i kuvaju.
Lactarius volemus, gliva sirōtka, Sirōtka jīe sē sirōva. Valič Šimaġin ju jē jel.
Macrolepiota procera, gliva frajlica ili jambriela Zgledi kak jambriela.
Lycoperdon sp., gliva prda, prdababa, a stāre z tēre idē prāv kad sē pritisnē sē veli i bābina rit. Rastē pō trāve de sē pāsē i vuz pūte i stezē. Deca ju stiščeju kad zōsenē i praši sē ž nē.
Phallus impudicus, gliva smrdlivec jake smrdi i pūna jē mov a zrastē z jajca.
Polyporus squamosus, gliva škripli, Škripli rastū na pīejne i mładi su dobri za jesti. Pri dede v Driēncece su rāsli na ^hižnem pōdsjeku. Sake lete i^h jē bral i jel.
Ramaria sp. gliva vujčeci, prsteki, zajčekōvi pakli. Ima i_h više fēl i de šte jē jie.
Sarcoscypha austriaca, gliva vuzmek ili vuzmēnka¹⁰⁸ kak črlēni cviet rastē v pretuletje pō kōlnike (kōloseke) gācijē na gnile svržica.
Scleroderma vulgare, črna prda ili gojnščak, Prda gojnščak dajē sē kravam da sē gojniju. Gojnščak sē veli i draču (*Ajuga reptans*) ki sē takaj dajē kravam.
Russula foetens, gliva smrdača jē žūta i jake smrdi.
Russula virescens, gliva gōlōmbača jē līepa zelēna i za jesti. Svinē ju rada jīeju.
Taphrina pruni, čukel na slive bistrice, kad cviet ōtpane ne zrastē sliva neg sē sčuklavē i pōstānē bīeli a pokle žūti čukel ki jē dober za jesti. Čukli¹⁰⁹ su dece prvi sād za jesti. Stareši veliju da sē ōd čuklōv kak i grižavōga sadōvjā dōbi griža i driska, ali to deca jake rada jīeju.
Tricholoma Georgii, gliva đurđevača Rastē ō Đurđeve, ali rjetke ju šte pozna.
Ustilago maydis, baguš, snjet na kukurize¹¹⁰. Kad zōzriēlē pūn jē črnōga prāva. S tīem pravem sē moreju ōprati prsti zamāzani ōd jōrejōve lupin.
Xerocomus sp., gliva turski vrgājn, Turski vrgājni su si ki pōplāveju i ti sē nē jīeju, da sē čovek nē bi ōstvāril. Veli im sē i nōrē glivē. Kad (da) grmi i dežđ curi vrgājni rastēju. Kad jē pūne gliv, zima bū jaka. Kad najdeš jen vrgājn, išči mu para (brata)¹¹¹. On jē tu negde blizu. Kad vidiš kak god māli vrgājn, pōberī ga. Vrgājn više ne rastē kad ga jē šte videl. Čē tē vūga ^vkāni (ak ju na tešče čuješ prvi pūt te lete) neš imel srēčē gliv nabrati. Nōre¹¹² gliv sē najel. (Gōvori bedastē) Kapu ima a glāvu nīema? (Gliva). Vūga peva: ^hojdi lva pō glivu, Zemi sekiru, seci glivu!

¹⁰⁸ Iz Kalničkih sela su nosili o Jurjevu i Uskrsu granu s crvenim vuzmenkama u Ludbreg i pjevali: Došo Đuro iz te planine da mu date komad slanine. Koja bi mu gazdarica dala reko bi joj puno, puno hvala).

Lovretić: Babino uvo cvate crveno na trulim granama. Kite na Cvitnicu bunare; u koga uši otiču, cide mu sok.

¹⁰⁹ parazitska gljiva rogač na šljivi *Taphrina pruni*, šljiva proteglica (Šenoa), kila u Moslavini, buc u Kutnjaku (Podravina), rogač u Mutiliću (Lika), pasuljara (u Srbiji). [mađ. csuklō: članak prsta]

¹¹⁰ Mlada snijet (huitlacoche ili meksički tartuf) je cijenjena poslastica u više vrsta meksičkih jela pa se i uzgaja za prodaju. U gradu Meksiku prodaje se 400-500 tona u srpnju i kolovozu. Konzerve proizvodi 6 firmi.

¹¹¹ Učiteljica u Međimurju pitala, što vrganj ima, dobila je odgovor: Pajdaša. U Gregurovcu je I. Jembrih verganje iskal i čul: Pik-pu, verganj, gde ti je pajdaš?! Gaskonjska pjesmica: Champignon, petit champignon, Fais-moi trouver ton compagnon!

¹¹² Bartolić (2008): Andrašec pjeva. Najmre, nore gobe očeš kaj ti ne naškode, Onda ovako napravi hasnilo ti bode. Gobe v rastopljenim putru, lepo dobro speči Posoli je i s papriši na tanjer nameči. I tak z jejčinim belanjkom zgora je poliči, Potem pako prpra vu nje se koli naftiči. Pak nekam za plot dnesi, kud ljudi ne hode, I sigurno nore gobe tebi ne naškode.

5. KAJ SE SJEDA I SADI – LETINA, POVRTELE, SADOVJE I GRÖZDJE

KAJ RASTE NA ÖBDIELANE ZEMLE - LETINA

5.1. Konöplę (Na šašinovečke općine je 1952. bile pösiejane 16 řali kónöpel)

Öd semena dö povesima

Konöplę za seme se sadiju pö kukurize i krampjeru. Najviše se mečeju na glavica i vuz među de je više súnca a i zäte da bläge tak ne vudira na kukurizu. Kad zözriejeju se pösečeju, pösušiju i ömlätiju a seme öčisti i sprävi na suve da se ne vužge. Öd ögulenöga lākna se moreju splęsti biči a za silu i pređa za köberę tkati. Kónöplina se pökuri. Plevu su negda metali v postel da pöparaju stenice öd nejnine jake duve. (JH: Möräle se je sprašiti za kónöplę, önda prevrnuti, önda gnoja navęsti, önda kónöplę pösejati. Ö Tröjake smę znali konöplę navjek sejati i önda pak ö Velike meše se pukale, önda se möčile, önda tükle, önda ... Joj, kulike je tu bile dela! Önda se stükle, önda je bile lākne liepe velike de se njesu premöčilę. Ali de se znale premöčiti, önda se skösale). Za lākne se kónöplę sjejaju na dobre gnojne zemle. Zä jne se triput jorje. Sjejaju se z rukö širem na güste. Kad zideju van pösipleju se s pepelem da i_h kukci ne pöjjeju. Pokle se möraju öplieti öd släka ki se ököl betva ömota, ösjäka i drugöga drača. Pučeju se kad su zrele. Önulike bjetev kónöpel kulike se v röku primle i najemput spukne to je rukövet. Negda su se znale najprije spukati cvetučice ke predi pöžuteju neg črnice i višeše su öd črnice a imaju fineše lākne. Nekulike ruköveti se sveže v ručicu. Ručica se preveže z dvemi päsi, jen gore drugi dole. Päsi se dielaju öd mäle kónöpel, ke njesu dosti düge za ručicu, a veli im se ^hamel. Složi se jedenajst ručic na zemle jena vuz drugu i jena priek ni_h. Na spukane ručica se öpseče širočkö na paščice körejnice i kečkę. Tomu öpsečenömu se veli öpsečkijne. (Nektere ženę veliju da je rukövet i ručica iste). Te dvanajst öpsečene ručic se skup sveže. To je jena möčilnica. (JH: Möčilnica je šesnajst ili sedemnajst ručic, kak je šte štel) Möčilnice se vozziju na Sävü i namačeju v sävske rukäve krej Sopa, Trstenika, Ruščice i na Ivajne Rjeke. dvie tri möčilnice se svežeju z vrbövem šibjem skup i s drevënemi kvakami zabijeju, da i_h voda ne ödneše. Močiju se dvanajst dan. Najbolše vrijeme za kónöplę namakati je öd Velike Meše (15. kolövöza) dö Bartölöva (24. kolövöza), döke je voda topla. Bartölove je zäjni dan za kónöplę namakati. Kad su namöcene, vädiju se z vöde, spiraju i prestiraju na sinoköše da se zösušiju. Päsi na sake ručice se pövlečeju skup v sredinu, bjetva dole raširiju da more ručica stäti i lepše se zösušiti. S konöplami je pune posla, a to je se ženški posel. Muži same prirediju zemlu, sjejaju, öpsekävaju körejnice na ručica, namaču i vädiju z vöde. Muži su znali negda i tüči ali su same ženę držale. Mogli su biti pukači i tukači ali prełci i tkälci nigdar. Muži njesu pri nas nigda trli, mikali, prełi ni tkali. To bi bile sramota i ludi bi tomu müžu rekli da je bapščak ili ženčica i da mu žena gače nosi. Da bi konöplę vekše i lepše räsle möra se kad se navija na snövače östaviti nekulike niti svezane na gorne pričke. Da budu velike möra se na priemnicu (pepelnicu) prije neg se navečer lampa vužge täncati z mahalem. Kad se namöcene i öprane konöplę dobre ösušiju, önda se tučeju v stüpe. Stüpa ima ödödzgora stüpec

(tukač) s k jem s e tuč e i dole stupu, t e r a j e s klini pribita v z e m l u d a s e n e p o m i k a v a . N a t u k a č u j e c i e p e c k i l e ž i v s t u p e . S t u p a i m a č e t i r i i l i š e š t z ū b i a s t u p e c t r i i l i p e t . J e n d r o g i l i ž r t s e p o š t a v i n a d s t u p u i v u p r e z j e n e s t r a n e v z e m l u , a z d r u g e v s t i j e n u ^hiž e i l i š t a l e . Z a j n u s e d r ž i t u k a č i l i t u k a č i c a . T u k a č i c a t u č e n a j p r i j e n a d e b e l e . R i j e t k e d i ž e z j e n o n o g o s t u p e c i z d r u g o j a k e t u č e ž n i m . D r u g a ž e n a d r ž i r u č i c u , p r e v r a č a j u i p o t e ž e o d d o l n o g a k r a j a k v r j u i s t i j e p l e d a p o z d i j e r j e l e t i o d l a k n a . O n d a t u k a č i c a t u č e n a d r o m l e . ^Hi t r e t u č e i p o m a l e v u d i r a k a k d a t a n c a d r o m l i č i c u . L a z i n k e , ž e n e i d j e k l e (p u ž e) z L a z a k r e j B i s t r i c e) s u i š l e t u č z d j e l a . T u k l e s u z d e v e t o g a ¹¹³ . N i m j e b i l a k u d e l a o d s a k e d e v e t e s t u č e n e r u č i c e . Ž e n e s u i m n a k r a j u j o š d o d a l e n e k u l i k e r u č i c . K o n o p l e s e z a t u č i z g r i j e j e j u n a s y n c u p o d a n u i z a m o t a j u v k o b e r e , d a s e m o r e i n a v e č e r d u ž e t u č i , i l i s e z g r i j e j e j u n a k r u š n e p e č e p o k l e k a d s e k r u v z p e č i z v a d i . Z n a l e s e d o g o d i t i d a s e n a p e č e i v u ž g e j u . T r l i c a i m a s t a l e k i g o r e d v j e d e s k e i t r l e c s k i j e m s e m e j n e v u d i r a . N a t r l i c e s e t e r e (t r l i č a) i s t i j e p a (s t i j e p l e) p o z d e r . V l i j e v e r u k e ž e n a d r ž i r u č i c u k u d e l e n a t r l i c e , a z d e s n o t r l c e m p r i t i š č e v t r l i c u i p o m a l e n a d r o m l e v u d i r a . R u č i c u p o m a l e v l i e č e i s t i j e p l e d a o p a n e p o z d i j e r j e . O n e l a k n e k a j o š t a n e n a t r l i c e j e t u r j a č a (k o b e r n a k u d e l a) . O d t u r j a č e s e p r e d e d e b e l a p r e d a z a t k a t i k o b e r e . G r e b e n j e j e n a d e s k a t e r a i m a g u s t e ž e l i j e z n e k o v a č k e z u p c e n a j e n e s t r a n e . N a d r u g u s t r a n s e d e n e k a m e n i l i s e v t e k n e v r e t e n e (v r t e n e) č e z l u k n u v k a k v u k l a d u i l i p i j e j n d a s e n e p o m i k a v a . G r e b e n e d j e l a j u C i g a n i g r e b e n a r i . G r e b e n a r C i g a n M a r k o k i j e i m e l ^hiž u p r i Š i j a v r l s k e m r a s p e l u , a d e l a l j e g r e b e n z a j e n u m u š k u r u b a č u . D e s k a n a g r e b e n u j e s c i f r a n a t a k d a j e z a ž i g a n a z d e b e l e m d r o t e m r a z b i j e l e n e m v j o g n e . N a g r e b e n u s e m i č e , o m i k a v a s t u č e n a r u č i c a k a j e o t r t a n a t r l i c e . R u č i c a s e v l e č e č e z z u p c e n a g r e b e n u , d a s e l a k n e r a š č e š e . O n e l a k n e k a j o š t a n e n a g r e b e n e j e k u d e l a z a p l a v t e , g o r š a i b o l š a , a l a k n e n a o m i k a n e r u č i c e j e p o v e s m e z a p r e s t i n a j f i n e š u k o n o p l e n u p r e d u . P o v e s m e j e n a j f i n e š e l a k n e k e j e o š t a l e n a r u č i c e k a j e n a s t u p e s t u č e n a , n a t r l i c e s t r l i č a n a i n a g r e b e n e o m i k a n a .

Od pov esma d o p r e d e

P o v e s m e , k u d e l u i t u r j a č u t r j e b a r a š č i m a t i i r a z d e t i i n a v i n u t i n a p r e s l i c u . T o s e z o v e n a v i t e k i z j e n o d r i j e t o s e p o m o t a . P r e s l i c u s i ž e n a z a t e k n e z a p a s i l i v l u k n u n a k l u p e i l i v u v u g e l n a p o s t e l e . P r e l a z l i j e v o r u k o p u č e l a k n e , n a t e j n k e r a s č e s a v a , s l i n o p o s l i n i , f r č e i n a m a t a n a v r e t e n e . V r e t e n e i m a d r o b i k l u n , t e r i s e d r ž i m e j p r s t i i v r t i s e i p r e d e p r e d a . D a b i s e v r e t e n e l i j e p e v r t e l e m o r a b i t i z o s j e m r a m n e . O d z d o l n a g o l e v r e t e n e s e k a d s e p o č m e p r e s t i n a p i k n e o k r u g l i k r a m p i e r d a s e p r a z n e l e ž e v r t i . P r e s l i c u i v r e t e n e j e m o r a l n a p r a v i t i m l a d e n e c m l a d e j n k e . P r e s l i c a i v r e t e n e s u b i l i l i j e p e s c i f r a n i . V r e t e n a s u s e d e l a l e ž i l a v o g a d r i j e v a j e s e n i c e . V e l i j u d a j e ž e n a s p r e s l i c o m o g l a i v u k o d l a k a z a t u č i . K a d s u m l a d e j n k u d o p r i j e m i l i k d e č k u v ^hiž u , d a l i s u j e p r e s l i c u s p o v e s m e m i v r e t e n e i o n a j e m o r a l a p o k a z a t i j e l ' z n a p r e s t i . (J H : P r e s l i c u j e m o r a l a s a k a (m l a d e j n k a) i m e t i . T o m o r a l m u ž n a p r a v i t i . K a d s u j u v ^hiž u p e l a l i i o n d a d e v e r m o r a l p r e s l i c u n e s t i . O n d a m o r a l a v ^hiž e p r e s t i m l a d e j n k a . M o r a l a p o k a z a t i , j e l i z n a v r t e n e v r t e t i . K a d s u m e v u t u ^hiž u d o p e l a l i , o n d a s e m p r e l a , p r e l a . O n d a v e l i j u : E , t a z n a p r e s t i !) Č e j e

¹¹³ Eckhel (1988): Tukačice iz Prigorja i Zagorja su tukle konoplje u selima Turopolja za 15-tu ili 20-tu. rukovet.

spređena nit debela da nije predena neg vrlena. Strina same vrliju. Ne vrlim. Ja tejnke pređem. Če je nit negde tejnša a drugde debelša veli se da pređe: De las de kvas, de vrapcova glava. Tak pređe nevalana prela. Muži njesu pri nas nigdar preli. Pri Döminiče v Budjence je bil na stanu Imbrek ki je počime preli počiza. Pređe se i na kolvret. Kolvret ima kōtač, klāčnik ili podložnak ki se z nogogazi, stolec na tri noge ili stolec za preslicu i špulu s perutnicami. Kolvret ima stup, šarāf, kōtač, dretu, špulu, perutnice, drot, devet lukni. Stolec na tri noge, podložnak s terjem se vrti kōtač. Dugi stup de je šarāf, da se nit pōpušča ili diže. Na kolvretu je i bigulica? (Kunę se: jebem ti bigulicu!) Spređena zelena (neōprana i neōbjelena) pređa se namata na mahale. Mahale ima gore dva roge i dole drijeve (prijecku) i boke, lievi i desni. Djela se od gačastoga leskovoga drijeva a duga je laketi ili jen meter¹¹⁴. Pređa se mjeri na predena. Z mahala se odbroji v predene. Čiselnica su 3 niti, 4 čiselnice ili 12 niti je prama, 5 pram ili 20 čiselnic ili 60 niti je pasme a 12 pašem ili 60 pram ili 240 čiselnic ili 720 niti je predene ili mahale pređe. (Druge veliju: Više pašem je jene mahale. 20 čiselnic ili 60 niti je jene pasme¹¹⁵). Metvuz je nit s tero se vežeju pašma. Takvu zelenu pređu treba kaliniti v pepelu, a onda se zove kalenica. Kalenica se pari v parenice i pere. V parenice se poljeva z lugem. Od pepela se skuva lug. Za lug je najbolši pepel od vrbę. Parenica je napravljena od drevene dužic a na djene ima luknu vu tere je curilek od sirka po kem curi lug v škafe. S hrgem od tikve se vruci lug poljeva poč parile v parenice. Lug se scjeđa cez parile i curi v škafe i pak se i žnim poljeva tak duge dok se ne ohladi. Oparena predena se spiraju v korite. Kad se spereju, predene se ožmiče, rastrese i objesi na drog ili plot da se osuši. Kad se osuši onda se predena strčeju. Predene mora biti dobre strkane da se niti zamlaju. Pređu treba bar triput pariti, prati i sušiti da bu lijepe bijela.

Od pređe do osnovę i vutka

Objelena pređa se navija z predena na vitlu v klupka za osnovu s ko se snuje i za vutek s kĳem se tkę. Vitel ima dvje vitlenice tere se vrtiju okol ciceka, teri je na koleke a kolek je na paščice. Na vitlenica su četiri narjezane ručice (v Gajcu perjačice). Na ručice se denę predene i onda se vija šmičkem (s krpico v ruke) ili z dildajćecem na klupke. Vitel visoki ima dvje duge letve, tere su zadjelane na teme potpore. To su četiri letve krajše. Lukne v tere je drot i na drote kōtači. Na kōtače se denę predene i vija se z dildajćecem. Kad je dosta bijela pređa denę se na vitel i namata suknem od čove v ruke na klupka. S klupka se navija če je za osnovu na snovaču. Če je pređa za vutek, onda se suče na sukaču na cjevi. Cjevi su od bedzga, kaline, trstine ili šešlige (popove škroplnice) ili od kukuriznoga batka ki se prežge žergučem železem. Cevi se na kraju moraju zarezati da se nit ne razmata. Najbolše su cjevi od kukuriznoga batka. Najnem se niti najbole držiju i ne rasipavaju se. Snovača ima 4 drogę i 4 križe, a treba i kištra z 12 pręratkov v tere se denę 12 klupke i deščica (deščićka) z 12 luknic. Srjedi snovače je jene drijeve tere se vrti. Onda su križi. Dolni križ ima dva roge, a gorni tri roge. Snovača ima jeden srjejni drog, teri je na dolne strane debelši da

¹¹⁴ Večenaj: U Goli rašek je dužine 130 cm.

¹¹⁵ Gavazzi (1925); 12 niti čine 1 pramu, 5 prama je 1 pasmo, koje ima 60 niti.

nemreju pričekę ziti van. Ima dvje dolne i dvje gorne pričekę, tere su jena v drugu vriezanę na prekriz dolne, a gorne je jena zgorne strane, a dvje druge z dolne v drijeve zabite. I to se jene v druge denę. Na dvje i dvje (jena gorna, jena dolna) pričekę su zadjelani drogi. Onda su to četiri drogi. Snovače djelaju ludi sami doma. Srijelni drog snovače se tekne v luknu na podlavke ili slemečku, de je zabite jene grbave drijeve, a dok se snuje, na podu je paščicka v ku se denę srijelni drog da se ne smiče po^{hiže}. Najprije se na mahale namota pređa na saku stran četiri. (to su četiri rogi) Četiri niti mahale, onda se svilo ili š čiem napravi mustač da se zna. Tu se previne nit i tak zaveže, a onda se denę svila. Tu je lukna. Onda se to zvadi i primota nazaj na klupke. To je i pređa ka je određena za ošnovu. Treba deščicka i križi snovače. Na snovače je od zajnoga navijajna ostale svežane nekulike niti, tere visiju z gorne pričekę, da budu vekše konople rasle. Deščicka ima sake strane šest luknic. Srijedi je jena velika kak srce i obere male mejnša okrugla. Najprije se gore priveže križ s tremi zupci za krajne droge. Gore se z jakšem veže. Tu se pređa prevodi čez luknu na križ sake strane na dva droge. Na klupke je parta one pređe kaj se na jen red navijale. Navodi se saka nit v jenu luknicu v deščicke. Na druge strane se svežeju niti z jene strane lukne i z druge. To se se natekne na prvi klin gornoga križa. Onda se z dvema niti kak plot plete na te tri klinę i dale se vija. Ta prama (je nekulike prsti mej nimi) namataju po druge. Klupka su v laticę i posude i odmataju se. Na onem drogu dole de se mahala s^hajaju se svežeju dolni križi i tu se zaplete i nazaj okol drugoga klina i na jne se navijaju po prama po snovače, v desne ruke se drži deščica, a z lijevo niti se skup. Gore se križa puk dvje niti na prvi klin druge dvje na drugi, trejte na prvi, četrtę na drugi, petę na prvi okol trejte se okrene. Kak ti se god plot plete tak ti se i križa. Šmiček (šviček) je onda kad nit zafrknena prejde čez luknicu, a pokle se raširi na snovače. Na drugu na prvu po dvje niti okol trejte je se okrene. Onda pak na drugu na prvu dok se snuje po prama. Dole se za jenu zaplete za drugu, za prvu i okrene pak nazaj. Kad bi se z jene prame prešle na drugu gore ili dole bila bi kriška šviček. Prefrček je de se prefrkne. Taj more puknuti. Če nit pukne i če se odmaⁿ ne najde, mora se pokle voditi. Če je čez dolne križ bez jene niti, moraju se onda dvje voditi. Na zajne se krej prvoga i drugoga prevoda (12 niti) i (dolne z dolnem) sveže gorne z gornem. To je sad jen krug zavezan. Dole si z jene vuz tak iste na dolne križe. Sad se prama prevodi mej zajno lukno. mej tu dupličnu pređu pak dale. Tak nastane lanc. Na početku se veli: Bog dragi pomozji, da bi se lijepe snovale. Kad je ošnovane treba sneti i omotati v lanc. Lanc se na kraj namieče v korpu za prigled i slaže naokrug. Lanc se sveže tak da se one z dolnoga križa skup stisne i s pređo se sveže da se lanc ne razveže. Razvežu se križi i rastepe se. Na dolne i gorne križe su rogi. Dolne križe se prevodi i metvoz zaveže i snovajne je gotove. Sad se more reći: Fala Bogu, to je dobre zišle. Ošnovana pređa se vadila tak da se delal lanc kak na kitu i namotal se kak gibanica v korpu dok se ne navijal na razboj.

Navijajne na razboj

Tkale se v družinske^{hiže} na razboju. Razboj ima dvje statelnice. Na statelnice je zo zajne strane jen široki stup, teri je zarjezan na krug kam dojde vratile. Sprieda

jē jēn māli stūpek. Na te ōnda dojdē blazinica. Prvi i zājni stūp drži jēna širōka priēčka. Na dēsne strāne jē na jne klin i na jnem kusa tēra zapira vratile. Na te stūpe jē gore jēne driēve na tēre sē zavežē. Statelnice su dole spojene z dōlnō priēčkō na tēre su podlōžnaki. Gore drži statelnice gōrna priēčka. Čez dōlnē priēčkē na statelnica čez ōkruglē luknē jē dōlne vratile. Na jēne strāne ima kōtāč tēri sē zapira s kusō kā jē na mālem stūpu spriēda. Na gōrnem vratilu su dvā kōtāči tiejnki mej tēre sē prēda navija. Mrzla prēda sē nē smē mām na rāzbōj, neg sē mōra male tōpiti. Na ljeve strāne na gōrnem vratile su dvie luknē na prekriž. Vu tē luknē sē deneju želiēzni klini (lūci, lūdec jē i na jarme a z lūcem sē igra v gūsli i v bajs!) z jarma i ž nimi vrtiju vratile dvie ženē, a jēna jakša ili najviše muž drži lanc prēdē v ruka napete i pōpušča z rukē v ruku. Lanc ōd prēdē sē razvežē. Ona dreta kā jē bila vu ne lukne mej klini na križe, denē sē v kōpajnicu na vratile. V prvu luknu sē denē palica i ž nō sē denē. Zubačice imaju dvie driēva dūgē. Na jēne su nabiti māli klinci jēn ōd drugōga pō prst dālke: v druge driēve jē kōpajnica na sakem kraju jē zadubēne brlce. Na brlca sē nateknē driēve v kupajnice i tak su zaprtē. Zubačice sē rasprēju i pramē namēčeju mej zupcē. Dōk jēn drži lanc a druga baba ramlā z zubačicami. Prēda idē čez blazinicu. Čē nit pūknē, svēžē sē za onu pramu z tēre jē. Dvie palice skup ili jēna debēlša raskolena na pōl sē na jēne strāne svēžē. To su škarice. Jēna palica sē prevodi čez zājnu luknu, jēna čez drugu de sē svēžēju na jēne i na druge strāne. Onde de jē pri snōvajnu prevlečēna prēda. Na podlōžnake su kōjneci (kōjnec jē i na gūsli i na tambure) Brde i niēlnice sē zovu spriēma. Niēlnice diēlaju samē ženē ili mužī doma. Zā jnē jē triēba četiri ciejpcē i batinē na četiri vūglē, na tēre sē vežē niēlnična prēda. Na sake niēlnice jē kotuc i na sake strāne brāda. Na ciejpcē sē zariēžē tulike zārezōv kulike imaju niēlnice više pašem ōd dēset. Čē su dvā ōnda imaju 12 pašem. Navāda sē v niēlnice, jēn kotuc jēna nit. Brde diēlaju brdari z dōlne krajōv i nosiju pō sēle i prōdāvaju na semne. Brde ima dvoja bilca sakē strānē i četiri dūgē tiejnkē driēva, tēre sē deneju na saku strānu jenoga i drugōga bilca, a mej nē sē deneju čiselnice i ōnda sē s smolenem koncem zapliēčeju. Čiselnice su z trstinē. Na brlca su zārezi kulike ima brde pašem, kak i na niēlnica. Tri luknē mej trscem jēna čiselnica. V saku trscu idu dvie niti, kad sē prezienē jēna dole druga gore. V brde sē navāda na nož mej trscē pō dvie niti. Triēba stolnica i zatke sē. V čujnke jē srčēce. Triēba još i sprūga (sprūgica) za natēgnuti plātne i deska za prebirati. Rāzbōj ima prve i zājne vratile, kusē, niēlnice, čigice, ciejpcē, brde, bile, pōdlōžnakē. Triēba i zubačice z 12 rup za navijajne ōsnōvē na rāzbōj. Čujnek ima srce (srčēce) ōd svibōvinē ili drenōvinē na tēre sē denē ciev s prēdō vūtkā (vūčēnō prēdō). Da ciev z namotanō prēdō ne curi vān zaprē sē na jenēm kraju z vojskem.

Navāđajne v niēlnice i tkajne

Na drogē i palice sē pramē svēžēju. Denē sē driēve gore na statelnice. Nā nē čigice sē ōbiesiju niēlnice. Vratile sē denē na višēše čē ženē ^hočeju na stōjēcke navāđati. Palice sē privēžēju na priēčkē. Jēna nit v kotuc prvē niēlnice nējnina parica v kotuc druge niēlnice i tak dale. Kriški nē smē biti. V saku trscu dvie niti parice sē navāđaju. Navāda sē žlicu ili z nožem. Niti sē deneju na kuhale žlice i prepēlaju čez trscu. Niti pred brdem sē razriēdiju v pramicē i tē sē pramē svēžēju

za stolnicu s štrajunki. Stolnica se primota na vratile. Kojneci se privežeju za ničelnice ōdzdol, a čigice ōdzgōr. Brde se denę v bile. Pritisnę se pōdlōžņak i tak se prezienę. Denę se vu ti prvi zjev batina tjejnka ili svitnak.

Drugi put se zjevnę i čujnek priek z dešnę stranę a nit se z bili pritisnę. Z dešnō rukō se pōtera a z lievō na lijeve stranę primlę, pak se prezienę i z lievō pretera i z dešnō na dešne stranę primlę. Prazna trsca je ščrbec. Če se mōraju, se dvje niti čez ciele plātne vodi. Vōščile je drieve na tērem je vojsk. Ž nim se vojšči pređa da ne kōsmata. V čigica je kōtačec ili kōturec. Ober ničelnic se deneju šķarice. Če je v ^hiže pōd, mōraju se pōd nogę rāzboja deti paščice tēre imaju kak kōpajnice. Vu tę se kōpajnice deneju nogę rāzboja. De je zēmla, kopa se jama, da se morę pōdlōžņak pritisnuti da se prezienę. Spruge se mečeju na plātne da se natęgnę i da se lepše tkę. Krajec je kad idę plātne na jēn kraj. Stolnica se natkę tak da se pisme (pōfārbarani pamuk) vutkę na nekulike mjest. Dole ima štrajnkę. Vutek se sučę na bedzgōvę ili kalinōvę cjevi na sukačę. Klupke se denę v site ili v kōšaru i tu se ž nęga sučę pređa. Tkę se s pređō pō pređe, s kojncecem ili z ježekem za biele plātne (kojnčec ili ježek je vutek). Morę se i natkati s pismem, pōfārbanem pamukem za stolnakę i ručnikę. S pōfārbanem pamukem, z vunō ili svilō se i prebira za prebiranę rubačę, fertunę, ōplęča, plajetę i ručnikę. Na bjelem plātne se morę i našvavati svilō i to napamet ili pō papjere. Papjere za našvavati i prebirati z ružami je dielala na Duge seļe Marija Gregurić r. Pelesko, krsna kuma meģa brata Slaviča. Širine tkajna se veli pola. Pōdōblača se šiva ōd tri polę, rubača ōd četiri a bōgatešę nosiju i rubačę ōd pęť pol. Širokę gačę su bilę ōd dvje polę. (JH: Djeķla si sama se tkala i prebiralala za zamuž. Kad sem ja škōlē došla, njesu menę moji starci ōtpravili van, neg sem mōrala iti za rāzbōj. Ja sem bila dvanajst liet stara, kad sem ja vęč mōrala tkati i ōnda sem to tam prebiralala) Veruje se: Če ^hočę žęna da je bu žęnske diete imele liepę laši, velikę i duge, nek vlečę za sōbō kad je neseča konōplę ili sirek. Bor (bōžični) se ne nosi nigda z ^hiže vun, neg se požgę, da nejdeju vrapci na konōplę. Da budu velikę konōplę rāslę trieba na prijemnicu (pepelnicu) prije neg se navečer lampa vužgę tancati z mahalem. S prešlicō je žęna mogla i vukodlaka zatųči, a muų mu nje niš mogel ni s proscem. Diete tēre vrti snōvaču dōķ se snuje mōra dōbiti jajce. Kad se završava snōvajne mōra se z vrati triput zjevnuti (ōtprieti i zaprieti triput) da se zjevi dobre razjevaju i liepe tkę. Na gōrne prijeķke na snōvačę se mōra ōstaviti nekulike niti da budu konōplę vęķšę rāslę. Na Januša (27. prosinca) trieba ^hižu 9 put zmetati, da budu konōplę velikę zrāslę. Šte ima bradōvice nek je pripečę s konōplinō na mlādu nedelu prije neg sunce zidę. S kōnōplenō pređō se mjeri čovek i čę je širši raširene ruk neg dugši ōd glāvę dō pęť, ōnda ima mjernicu. Bolša je i debęla nitca neg gōla ritca. De gde laš, de gde kvās, a negde i vrapcova glāva. (Tak se veli za pređu tēra nje dobre, jenāk tejnke sprędena). Dōķ baba Luca dōķluca, ja vrtęne (vretęne) nasmucam. (Rękla baba, ka je pręla na Luciju, a nę smę se). Iščę si rite vutka. Kiemala, driemala rubačice niemala. (Ljena pręla). Ki mahale sečę, nę bu duge živ. Ki mahale sečę, nęga vrag lečę. (Tak je liena pręla muųža strāšila v šume kad je išel sječ mahale) Slab je to muų komu žęna gačę nosi. Smrdi kųdela - diši bajs, kuba na stran! Spi kak cucek na pōzdjerje. Vrbōva greča i kōbęrova ōdeča. (Slabe

griju). Zmotana je kak zmotane prđene. Će (ak) cveť ōnda ne rōdi, a Će ne cveť ōnda rōdi? (Konōpla muška, cvetuĉica cveť a ne rōdi, a ĉrnica, semenica ne cveť i rōdi). Kaj v Źenske ruĉa ime mĵejna? (Konōpla v lĉkne, povese, prđu, plĉtne). Kulike je niti na mahalu prđe? (Same jěna). Pět tera, pět ĉeka i sem desětem vujde? (Pět prsti ^hita ĉujnek i pět ĉeka z druge strane kad se tĉe) Sto ⁱh ide, jěn pŭkne i si stĀneju? (Nit na rĀzboju) Kŭdelica prělica kad bi te njemala. Kak bi si lijepe kĵemala drĵemala. Lĵene prěle se veli: Kĵemala, drĵemala, ruĉaĉice njemala. Kōnōplejnkě su ĉrlěne slĀtkě ruškě a zrele su ō Velike Meše.

5.2. Prđive (len, lenek)¹¹⁶

Prđive, len ili lenek (*Linum usitatissimum*) se mejne sejale. Sĵejane je na fine vrtne zemle. Priređuvala se kak i za konōple. Morati ga je bile jĀke ĉiste ōplĵeti. Len se pukal kak i konōple i v ruĉica sušil na pole. Ruĉicam je ōpseĉene kōrejnije šĵroĉkō na paščice. Najprije je seme zvĀđene z glavic na grěben. Ruĉice leneka bez semena su se prestirale razvezane i na tejnke rašěrene pō trĀve na sinokōše da ga rosa premoĉi. Kad se namoĉi ōnda se suši i tuĉe i djela kak i s konōplami. Leněne lĉkne je fineše ōd kōnōplenōga. Leněne povese i peĉe su se davale i na jantĀr na světkě. Na leněnem plĉtne su djekle i Źene prebirale i našvĀvale ruĉaĉe, fertune, ōpleĉa i paculice. Na leněne peĉe negda, dōk se z luĉmi svĵetile, morĀl je deĉke, prije neg se smel Źeniti, znati stesati ōd cerōvoga polena finu tejnku luĉ ka se mogla ōkōl prsta ōvinuti i da nĵe pŭkla. Šĵroĉkō je tešal polene na paščice pokrite z leněnō pieĉō těru nĵe smel preseĉi. Seme leněne je bile i za vrĀštije. (JH: Lenek smě navĵek znali sejati kad smě kukurizu pōsejali. JĀ sem imĵela lenek jěne lete, bila sem dōpriemila seme ōd děvera. Neĵa sem jĀ v jesěne pōsĵejala. On je bil ōvak velik. Te je bile tak velike lijepe lĉkne, da se neĵa štele glědeti. Prđive su mu rekli ili lenek. Kad se krava němre ōplōditi (plodive neĵde Ź ne vun) kuvaju leněne seme i vu jnu nalĵevaju. A leněne seme je bile i za vrĀštije da dojdeju kravam butě. To sem ti kuvala na mĵeke i vězala kravam. Ōnda ti je to ōtišle)

5.3. Kukuriza¹¹⁷ (Na opĉine su 1952. bile pōsĵejane 802 rĀli kukurize)

Kad se kukuriza pōsĵeja, zrnije kliĵe v zemle. Kad klica zide zemle vun veli se da je zišla (znikla). Kad je zrĀstu ĉetiri pěra more se prvi pŭt ōĉapati. Će su bĵetva jĀke na gŭste jěne betve dō drugōga trieba kukurizu rĵediti tak da bu na jěn korak betve ōd betva. Će je bila v draĉu morati ju je bile plĵeti. Ōkopana, ōplĵeta i prerĵedena lijepe rĀste. Kad narĀste dō kolena trieba ju drugi pŭt ōĉapati i

¹¹⁶ Ōko 1730. su kmetovi S. Škrĵica u Kopĉevcu prisiljeni povrh tlake i na 4 teŹaka za obradu vlastelinskog lana a ōko 1735. i kmetovi N. Petkoviĉa u Dugom Selu. Prije su davali 2 teŹaka a J. Raffay ih je prisilio da rade, dok se ne obradi sav lan.

¹¹⁷ Ōko 1735 je N. Petkoviĉ kmetovima Dugog Sela nametnuo prekobrojni tlaku i 2 dana okopavanje turske pšenice (kukuruza). Adamoviĉ (1774): Desetak kukuruza vzeti nije slobodno; zarad gnoja vozenje na bliŹnjem polju sijati; zimu i jesen valja da se napervo pod kukuruz zemle pooru; pervo đurđeva sijati po stubiĉanski, a ne velikom robote trošenjem, za motikami saditi; gdi je kukuruz poleh puta ili šume sirka sijati valjade, tako lĵudi, marva niti ptice na kukuruz ne udaraju; kada se sĵe sas ubitim vranami, svrakami, ptĉi plašiti je potrebno; vu jutru doklam je rosa more se okapati a posle sino spravljati valjade; kukuruzno betovje vu jeden dugaĉki kup spraviti i tak zvoziti da ga vitar propuhava i ovo naj maršici polaŹe, da se sino obĉuva.

ögrinati. Dök se sjejala z rukö, mogla se ökapati i ögrinati same z motikö. (MT: Kukurizu sem i ja sejal širem na celini, širem se to ^hitale i önda se zaörale. Tak se i bob sejal. Onë brázde smë nakapali ředem, znaš, kad je kukuriza išla van. Imeli smë težaköv) Kad se ögrinala, z motikö se zemla nagrinala k betvu i napravil se gröbajnek kak mali grobek ököl betva. Kad se počela sejati sijáčö v ředë s kojnem, mogla se i ököpati s plugem ökapáčem i ögrnuti z ögrinačem.) Kad se kukuriza ögrne počme tak naęle rasti da se čuje kak raste i puckjeta dök se z bjetva zvläči kečka vis. Jemput v lete sem ja z dedem pri miru sedel na Črešnece i pošlušali smë kak kukuriza raste. Kukuriza se kiečka, dök se ne skiečka i sa bjetva imaju kečku. Sřiedi betva z pazuva mej listem i kolenem, kötrigem tera zaperek i kukuriza se zmieče. Kad öd zaperköv zrastu bati kukuriza se zmëtala. Na vrje bata idu vun lasjejnke, lasejne ili mustäči. Kad se prav z kiečki spräši pö mustäče oni se počmeju sušiti i počme zrnije na bate rasti. Nektëre betve se i öbnoži, tera pri zemle obnöške. Na vrje obnöška je kečka, a de teri obnöžek ima i bat. Obnöške trieba trgati. Obnöški se i žejneju srpem, a tak i jalöva bjetva i ^hraniju kravam. Kad zrnije na bate liepe zraste a još je pune mljeka, takvomu batu se veli mlečec. Mlečeci se pečeju na jognu natekneni na šibu kak i meše na ražne. Moreju se i kuvati al njesu tak fini kak pečeni. Najbolši mlečeci su öd dömače kukurize stödanke ka ima plitke velike zrnije i rjetke ředë, najviše osem ili deset ředöv zrn na bate. Takov mlečec se dobre speče. Nektëri göspödari riežeju bjetva ober bata i s tjem krave raniju. Veliju i da se bati kukurize bole sušiju i prije dözrijeleju. Dök kukuriza zrijele na skrajne redje se nekulike listöv pöbjeli z vapnem i napne pređa ököl kukurize da ju vranë tak ne napadaju. Na nektëre bate i bjetva zrasteju, biele butë ke kad su zrele su pune čnögä prava. To je sniet ili bagöš. Kad se listije na betvu, perušine i zrnije na batu ösušiju ide se kukurize brät. Bere se tak da se z lievö rukö primle betve i kocen pöd batem pretrgne (ili ötrgne s kocenem öd betva če je mejnši ili tak dëbel da ga nje moči pretrči) a bat s perušinijem ^hiti v koš (muži ga nosiju na pleča) ili v köšaru (žene ju nosiju v ruka). Nosi se na vrpe krej kukurizišča ili se vu jnem preseče put za kola (pöseče betjevije). Vojzi se v truge ili v lotra tere se s köberi prekriju, da bati ne curiju. Gore se na köle naököl lotri i šarajzlinöv napičeju bati öšövički da more više kukurize stati na kola.

Trebitva (trieblejne)

Bati s perušinijem se vojziju na köle dimom i znosiju v štaęel v kut ili na gumne ili pak se znosi v ^hižu ki njema štaęla. Navëčer se skupiju dömaři, süsedi i rodbina i triebi se kukuriza. Triebi se tak da se z bata sleče perušinije i skup s kocenem pritrgne. Če si göspödar nje još prije na pole zöbral za seme najlepše bate na najbolše bjetva, on sada zöbira i na stran ^hiče. Dömaři i röđaki pömažeju jen drugömu triebiti, a sełski dečki ideju z jene trebitve na drugu. Pri trebitve se pije mošt če je grözdije pöbrane. Kad je aldömaš önda se i jjeju gibanice, suvi sir i špek s kruvem. Dečki na trieblejnu próbaju je l' im gläva trda i na glave trgaju bate. Na ^hitavaju se v djekle s perinijem i lasmi. Šte najde tri črlene bate more iti spat. Na trieblejnu se pripövjedaju priče, šali se i pöpjeva. Perušinije se metale v strožak meste slame i v blazine na ke se späle, pleli su se cekeri i zamätale su se vrata, pipe i špilki na sudiče v pemnice i zätiki na flaša. Ötrieblena kukuriza se

prebira. Zelēni, grižavi, māli bati z male zrnija sē^hitaju na stran za^hraņu svinam i kravam. To su rilki. Dobre spūjnēni bati sē^hnosiju v kukuriznāk (koš) splēten z vrbōvōga prūṭja ili zbit z letvic. Nekṭēri i prirīēžēju kocenē i frluncē bez zrnja na bāte, da i^h jē lepšē v kukuriznāke videti. Šte nīema kukuriznāka¹¹⁸ sprāvla kukurizu na nājze ili nākōmōrje. Kad sē prvi pūt triēbi rāna kukuriza nekṭēri ōstāviju pāṛ perušin na bate i vēžēju pō dva ili čētiri bāte skup i sušiju i^h na drogu pred^hižō ili de ima višē sūnca. To su vešanice. Morē sē i ōsušiti i čistē bāte v krušne pēče pokle kad sē kruv zvādi ili v rōle. Tak ōsušēnu kukurizu žēnē ōruliju i mēleju na žrna za žgancē i jaglē. Sirōmāki mōraju sušiti i za kruv. Ōrulenōmu batu bez zrnija sē veli bātek. Z bātkem sē na ruke ruli zrnije z bātōv kukurize. Bātki sē namāčēju v napoje i tučēju kravam za jesti kad jē male krmē. Suvemi bātki sē kuriju pēči. Vūglenē ōd bātkōv^hitaju vu vodu pregōvarālē kad dīelaju vurekē. Bātek jē dober i zātik za flašu a i za cjev za sukati vūčenu prēdu kad mu sē srce žergučem železem prēžgē. Z bātkem sē zateknē i zaklanōmu svijnčētu vrāt kad jē fureš. Bātek jē dober i za držālē na srp, kōsjer, rašpu, ōbručnāk i drugi alāt. (MT: Za mēnē bila kukuriza najvažneša i najviše smē ju sejali. Sejali smē kukurizu, žite, jačmen i^hrž i šenicu, za mōjē pameti) (JH: Nigdar nje bile, kaj sē nē bi v jutre žganci kuvali. Ili su žganci ili juva ili su jajca pečēnē, pražetina) Kukuriznica na pole sē sečē s kōsjerem ili srpem, vēžē s pāsi ōd^hrženē slamē ili šibjem ōd bēkōvinē v snope. Snopi sē slāžēju v stavicē na polu. Gore sē snopi v kečka stisneju i stavica prevēžē s tikvājnskō rodzgō da ju veter ne pre^hiti i da ne zamāčē. S pola sē kukuriznica vozi kad ju veter sprepušē i ōsuši na kōle ili v zime na sanā dimōm. Tu sē sprāvi v štagel ili složi v kup okōl stōbora (stōžēra). Na stobōr sē denē kakvi stari veliki lonec da ne zamāčē. Pō zime sē ž nō^hraņiju kravē. Marliveši gōspōdāri sječkaju ili sekirō nasečēju kukuriznicu da kravē rajši i leže pōjjeju. Drugač jē gnōj pūn stēblōvija i nje moči ž nim dōkajnatī. Tēške sē rastrgāva kad sē vojzi na pole. Kad su bati suvi kukuriza sē ruli na rukē z ōrulenem bātkem ili na rulaču. V dēsne ruke sē drži bat a v līeve bātek i ž nim sē ruli zrne. Ōrulena i na rešēte ōčiščēna i prevjetrana sē vojzi v mēlin ili sprāvla v fršlōg ili v kakvu kācu. Ž nō sē^hraņi živad. Za svinē i blāge sē šrōta i šrotem^hraņi. Svinam sē znāju^hititi i cīeli bati na dvōrišču ili v kotec. Čē na Nove lete rane sūnce griējē, ōnda su dobrē rānē kukurizē. Čē sē kukuriza priē zmēčē neg skječka ōnda bū rodneša. Čē kukurizne bjetve pōtera tri zaperkē nē bu rodne. Da nīedu vranē pōsjejanu kukurizu zōbalē triēba jē na fašinek priē neg sūnce zidē na pole stārem loncem stūči. Kad (da) kukuriza dōbi debēlu rybaču (pūne jē perušin na bāte), ōnda bū jāka zima. Kad (da) miši dīelaju gnjezda na betvu kukurizē, bū močvarna zima, bū povōden. Kad (da) sē rodzga tikvājnska spina pō betvu kukurizē, ōnda^hočē biti mēka, gnila zima. Na Fašinek sē mōra semejska kukuriza pōčēti ruliti priē neg sūnce zidē i dōk sē ruli, nē smē sē gōvōriti, da jē nēdu (nē budu) vranē trgālē. Kad (da) v sječnu grmi, kukuriza bū te lete dobra. Čē mlečec kukurizē pūca, kad sē pēčē, vkrājnen jē. (Pastiri najviše pēkū tuđē, a saki pūca kad sē pēčē!). Šte najdē 3 (9) črlēne bātōv, kad sē

¹¹⁸ U svibnju 1851. je Kaptol ovrhom zaplijenio u Sesvetama, Selima, Gajišču i Kobiljaku 430 vagana kuruze u štruku procijenjene 516 forinti ili vagan zrna 2 forinta i 40 krajcara. U Cerju i Kraljevcu nije zaplijenjen kukuruz.

kukuriza triebi, ide slobodne spat. (Veli se za šalu). Njesem ja z bikem kukurizinja (kukurizja, kukuriznice) jel. Njesem tak bedast kak misliš. Premale si žganec pojel. (Slab si da me tučeš) Kad se pjezanci pjezaju (pućanci pućaju) od kukurize pućanke ka ima male batę i bijele špičaste zrnije, deca pöpjevaju: Pućajte, pućajte pjezanci, zutra peme v Zagreb, Vu taj bijeli varoš po črleni kraluž.

5.4. Šenica (Na općine je bile 1952. leta pošejane 245 rali šenice)

(JH: Kad sem ja došla na Glamnicu (1898.), nište nje sejali šenicu¹¹⁹. Prvi sme ju mi sejali i stari Plušec¹²⁰. Bil je mučki šepavi na drevene noge. Onda tate dojde i veli: - Blaže¹²¹, am sem čul da vene pri Škodane ima šenice. Su oni pošejali. Imaju šenice. Idem ja gore Škodanu. Škodan ima šenice. Morti bi mi štel dati barem pol vagana? 'Budetę rekli da bi i ja.' Stari Jainke (Škodan) rekeli: 'Ja dam če hocę vreće velike svemu Čizmeku.' Onda ti je saki pol vagana šenice doneseli. Onda su pošejali. Pokle su i si drugi išli za jnimi sejati. Moji su pošejali totu kaj su od Kindra kupili zemlu. Prije nje bile šenice na Glamnice kaj bi se bile z bijele melje delale, neg se je sploh mljela hrz, pak su se ž ne mlinci mjesili i krpice delale. Se kupovala melja. Kad sem ja sim došla. Su mene pokojni sveker dvaput Zagreba vreće melje dovezli, rješ melje, kaj sem imjela za riezance i za krpice. Nje se bila šenica sejala kaj bi se bile na pajtlin prijemile. To kad sme prvi put pošejali, onda sme na Vrböve prijemili) (MT: Šenica se v Cerje sejala same je slabe rodila. Ali same jene liete, ne bum sad rekeli koje to godine bile, ne znam bum li se setili, još sme bili brati zajedne (delili sme se dvadesete, 1920.) Onda sme mi imeli šenice pošejane, naše starinske šenice v sušne lete. Onda je šenica obrödila, to sušne lete. Ne znam mi sme dobili pun beden 16 vaganöv, 8 hekt i slamę je bila puna jena parma. Više posle ne znam da tak obrödila. Same te lete imeli sme mi fajn komad šenice. Više pokle ne znam da bi obrödila. Same to jene lete. Žuta slama kak cekin. Nit je bile megle, ni kiše. A siena nje zrastle. Sme imeli v Dugave s 3 i pol rali, sme na triput dovezli. Ne da su to bili vozi, neg da se dovezle. Bile zrastle male. Onda na proleće znaš siena je ludem nestale. Onda kam. K Tukcu. Ni mi njesme imeli neg za svoje blage siena neg je bila ta parma slamę, velika parma sedem širine i pet je li šest dužine slamę. Saki je same došel je l' ima još slamę za prodati. Prodavali sme šeničnu slamu za hranu. Čak sem čul stara Rečica Malčićova, si ju zapamtil. Ona je poranila z postele kravam one sjene na čem je morti deset liet spala. Takve je bile zlo) Šenica i drugi domli žitek (hrz, jačmen, zob, žite i hajdina) se žejne srpmi. S tjem se najviše baviju žene. Jena druge pomaže bez plaće. Z lievö rukö se primle rukövet Kad je lati i z desno ödrježe dober peden od zemle. Više ruköveti se s pašem ili vijencem prevęže sredine v snop. Snopi se postavljaju na vrpe da se

¹¹⁹ Adamović (1774): Zato da se more pšenica ranije sijati, potrebno je kukuruza prvo Đurđeva sijati. Na jedno jutro poldrugi vagan pšenice dosta je, ako ne bi ljudi (koji bolje znadu) naši i muži morebiti više za hasen gospocki potrebuvati. Seme naj dvorski prvo vu vodi od gnoja čisto crnoj namoči i posle toga sas negasitim krečom dobro stučenim i prosijatom tako poškropi, da na svako seme mišajući malo kreča padne. Ovak nikada magla navadna ne bude pšenici i raži naškoditi mogla. Vu prah pšenicu, a vu blato zobi sijati je potrebno.

¹²⁰ Bivši "gazda" marofa Ladomir.

¹²¹ Blaž Čizmek, svekar Jage Habekovke, bio je član podružnice Sv. Ivan Zelina Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva kao i župnik cerski te Bojničić Mijo i Stefan, Kinder Mijo i Šubir Pavao.

pösušiju. Žeņe žejneju bose same si noge ömotaju s pašeci da im strnišće ne pödrapa listajņķe. Kad je se žitek pošet žeņe napraviju za aldömaš öd svöjje črlene rupcöv i fertunöv barjak. Nosi ga młada i lępa sneja i ideju dimom pöpjevajuč kojekakve pesme. Kad se zösuši šenica se vojzi na vršitvu ili mlatitvu. Vršaj se napravi tak da se snopi složiju ředem na ökrugle segde jenak dębel kup. Önda jęden čovek stane sriedi vršaja. Drži kojna za öglamnik i tera ga z bičem naököl sebe, a drugi z roglami natęple žite kud kojñ gazi. Sad se tak vrši najviše jačmen ili žite, teri se male sęejaju. Šenica se vojzi młatit na mašinu v Kralövec na maröfu. Ömlaçena šenica se mörala sušiti če je bila fajtna ili prati öd snieti i sušiti. Mlęla se Frštekövem męlinu na kašijnskem pötöku v Šašinöve ili v mötörnem męlinu pri Tükcu v Kralövcu ili Šimraku v Drienćece. Šte je štel imeti finę męle vojzil je na pajtlin k Severu na Šaškövec.

Če se s šumskö gajkö i z nadöštuknenim proscem z plotu prije neg sunce zide triput gol öbleti ököl žitka nędu na jņega išli vřapci. Če se z vezalem öd męlinske vřeče zaveže sku šumskö gajkö p nekulike lați, önda ni vřaži (ni jęn) vřabec ne bu išel na žitek. Če zapikneš v žitek drijeve s terjem si kaču vřmoril, nejdeju vřapci na jņega. Ne sme se kriv peči kad se prvi put sęja žitek ili sadi krampier. Petrovska (29. lipna) meglu struni seme (strni naginu). Če se jutre štrik prevleče i rosa öbali, ne nagine. Kad žena ima najviše lukni? (Kad žejne žitek).

5.5. ^hrž (Na šašinovečke öpćine je 1952. leta bile pösęejane 167 řali ^hrži)

(JH: Negda nije bile kak je sad. Kaj bi se bile z bijele męle delale, neg se je splö_h mlęla ^hrž. Nije bile šenice neg ^hrž. pak su se ž ne mlinci miesili i krpice delale. z ^hržene męle) (MT: Ja sem išel prvi řazled školu kad je otec mrl. I on je bil zdrav. Pliel je ^hrž. Kųkel je pukal pö ^hrže na same Đurđeve, a već je bil star čovek (68 lęet), a nije bil sene möjje lęet, i v noči je mrl) ^hrž nekteři ludi młatiju sami doma da budu imeli ritka za vęzati kukurizije, prekri kaköv stari slamnati krov ili plesti lögöžare, čelčene koše ili korpę. Za ritek se möra ^hrž dobre öplieti i kad se žejne öčistiti öd drača. Önda se młati na sudiču pöleke da se lați ne pötrgaju i da bu dober ritek da mešter pökrivač (krovec) more napraviti dober ričeni krov s pökrivačö (deska s klinem s kọ se pökriva) Öd ^hržene męle i kukurizne ili šenične męle se peče smjesni kriv. V ^hrže je negda znale biti pune črne trde snetlive zrn.¹²² Veliju da su negda ludi bili tak młi da i_h je dvanajst mogle v krušne peče ^hrž młatiti i si su imeli dosti mesta. ^hrž se na mөkre zęmle preöbrne v řepu (*Bromus secalinus*). Na mөkre zęmle zną zrąsti više řepe neg ^hrži. S takvo ^hržjo punö řepe se ^hřaniju prasice kad se ödbijeju ili pödaju ödöjki da bi se prije bucale (pujale, terale). Sęja se i za futraš, zęlenu krmu. Najraneše döjde za kösiti i da döbru krmu.

5.6. Jačmen (Na öpćine je 1952. leta bile pösęejane 12 řali jačmena)

Šte ima male žita ili jačmena taj si sam to doma ömlati. Z jenö batinö tųče na

¹²² Posljedne vještice spaljene na Kaptolu u Zagrebu 2. 5. 1752. Bara Brukec i Magda Brckovič su na mučenju priznale da su na polju öko Svete Helene s vragovima brale cvijet raži i pekle kolače za coprije. Adamovič (1774) vlastelin Svete Helene i Majkovca naređuje 22. godine kasnije dvorskom: Nigdo öd čeljadi naj se nikak ne podufa kakkvom goder coprijom suprot pervu böžu zapovest, ar takovi bude se vu tevnicu varmecku poslal.

jene deske ka je oprčena na jene strane, a na druge strane stoji na zemle. Jačmen ima jake joštre resijne. Z jačmenem se hraniju mali pajceki. Neki ljudi daju si napraviti jačmenu kašu ili ga meļu za kruv ili žgancu teri su jake fini. (JH: Nje bile šenice. Navjek je bile žita, bile je jačmena. To se navjek svinam mlele. Znali su pokojni stric Đurina, ovoga Ivana Čizmekovoga jotec. Znal je s tatem saki tijeden gore Fučkanu otpriemiti. Onda se mlele za kruv, za žgancu i za svinu gore v Biškupce. To bile saki tijeden. Jačmen je bil zimski. Jaroga nje bile. Smę ga mi bili ode dole posejali. Čača onda veli: bum ja i detelu posejal. To ga detela zarasla. Njesmę ga mogli žeti) Jačmen i žite se tuču za jačmenu ili žitnu kašu v stupe. Ta stupa je imela po jen lakat visoku kačicu i stupec teri je na te kačice stal tak kak i stupec na stupe za konople tuči. Jena je žena stala na stupcu i ž nim tukla po jačmenu a druga je mješala jačmen z rukami. Jačmen se je prije polejal z mlacno vodo. Kad se je stukul onda ga je bile treba v kōrite spuvati od plevę. Jačmena kaša se kuva sama ili s krumpierem ili z bažulem. Jabuke jačmenjke i ruške jačmenjke dozrijeļu kad se jačmen žejne. Jačmenec zraste na joku čoveku.

5.7. Zōb

Zōb se sjeja za zobajne kojnem, a i zōbena slama je dobra za krmu. Na marofe su je više sejali i pop. Zōbejnka je feła rušek ke su zrele da se zōb žejne. Zōb se nje mliela za kruv. Če se zōb sjeja v siečnu ima jenu, če velaču dvje, če v ožujke tri, a če v travnu ima četiri rubaču.¹²³ Kojn ne beži neg zobajne.

5.8. Žite ili Drōmne žite (*Proso Panicum milliaceum*)

(MT: Žite se dosta sejale. To smę sejali za popa i za piščencu. To je obvezatne se sejale za lukne popu. Lukne¹²⁴ se tekar za popa Jāneša 1936. dōtrgle) (JH: Negda smę žitnu kašu delali doma v stupe. A ha! Žita bi mi dobili, ja ni ne znam kulike vaganov i onda su cjeļu zimu svinam dali mleti, š čiem se primetale. Nje bile kak sad. Joj, nijemam š čiem primetati. Sad s posejami. Navjek je bile žita, bile je jačmena. To se navjek svinam mlele) Žita se sad male sjeja za živad, piščencu, racu i gušku. Negda se kuvala žitna kaša od žita ke se zosušile na peče tak da se dalje drobiti s kamenem i stuči v stupe kak i jačmen. Žite se sjeja kad počmeļu lietati svjetli kukci ili žitni sejači. Žite se sjeja na Jantonove, a znikne na Vidove. Na stolcu ki se djela od Lucije do Bōžića se moreju na polnočke videti se coprnice vu fare. Stolec se mora ostaviti v cirkve i pōbeči z cirkve prije neg pop mešu prekrži. Za sobō se mora hitati žite, koga si je nametal punę žepę. Coprnice moraju to žite brati. Zate ga nemreju vlōviti do hize, a pokle mu više niš nemreju. Janton žite sjeja, a Vid ga prigleda (a Vid mu se nagleda v rit). Žitna kaša hrana naša. Žite v pravu, hajdu v kaļu (treba sejati). (Žite dobre rodi v sušnem letu, a hajda v mokrem)

¹²³ Lovrečić: Koja se zob sije u veljači o sv. Matiji, 24. veljače, vele: teška je na vagi. U ožujku posijana zob malko je lakša. Koja se u travnju sije, sasvim je lagana: kad je viju na vitrenjači, moraju je polako okretati, jer će sva zob izletiti s plivom.

¹²⁴ Crkvena desetina je ukinuta 2. ožujka 1853.

5.9. ¹²⁵Hajda (*Heljda Fagopyrum esculentum*)

I hajda se predi više sjejala. Hajda se ōpkuvala i ōnda se to morale zōsenuti i ōnda na ŗrni. Ōnda bila hajdina kaša. Z hajdinō kašō se nadjevaju devenice. Hajdina kaša je jaka hŕana. Nosi se koscem za froštukel. Pripōvjeda se kak je ŗena dōnešla koscem v zemlenem lonce hajdinu kašu. Kaša bila vruća i prvi se spēkel i zaviknul: Uhu, kak je nēbe visoke! Drugi su pōgledali v nēbe i zlejali ŗlicu vruće kaše v zŭbē i si se spēkli. Prvi ih je pōgledal i dovršil: A pōd nēbem pŭne bedaķōv! Nosil se škilak na hajdine zrne. Gore je bil stisnen na tri vŭgļē. Nosil ga fōringaš Tōmaš Kindrōv. Pripōvjeda se da su se negda Šesvećani v hajde¹²⁶ taŭlali, kad su išli v noći z kljeti i pijani ōpali v hajdu ka je vuz pŭt cvela i bjelela se kak voda. Ŗite v pravu, hajda v kaļu (se sjeja). (Ŗite dobre rōdi v sušnem letu, a hajda v mokrem) Kaj na tri vŭgļe na najŷe dojdē? (hajda)

5.10. Sirek¹²⁷ (*Sorghum vulgare*)

Sirek se sjeja na glavica v kukurize, da blaēe tak ne vudira na kukurizu. Sjeja se i pō krampjere. Ŗ nēga se djelaju sirčene mēklē za hŷē zmetati. (MT: Neki Maks Majer Ŗidōv bil ŷel z arendē Gospōdske pole (ober Kralōvca). Cjele imajne on ŷel z arendē. Imel je tu previzōra. Cjeli Gōrni, mōgŭće i Dōlni Iver na Gospōdskem polu sirkem bil pōsejal. Te sirek je na ŷesen došel za ŷeti. Ōnda tu je bil nekakvi Burič na ŷtanu, je li cugsfirer, je li feldbjeblin, maļi čovek, i na marōfe delal čitavu godinu. Nē znam kakvu je plaču imel. Ōnda on nas nadziral. Tu nas je bile morti pedesēt ludi na posle. Četiri sekserē je plačal ō svoje košte muŷem i ŷenam ōnak jakšem, da bi sirek ŷeli. Ja sem imel dva sekserē kak djete i bil sem zadōvolen. Sem tri danē ŷel dobil sem ŷest sekserōv.) Sirka se djelaju sirčene mēklē za hŷē zmetati. Sirek se sjeja na glavica pō kukurize da blaēe tak ne vudira na kukurizu ali su zate bolše konōplē. Sirkem hŕaniju ŷrjebiče da im se glaka svjeti. Kad se paŕi parile denē se na parenicu curilek ōd sirka kŭd lŭg curi. Jēne zemle se veli Sirkōvica¹²⁸. Čē hŷē ŷena da je bŭ ŷenske djete imele lipeē laši i duēē, nek vleče za sōbō kad je nesēča konōplē ili sirek

5.11. Krampjer¹²⁹ (Na općine je bile 1952. leta pōsađene 114 ŗaļi krampjera)

¹²⁵ Doseljeni kmetovi u Gračecu su oslobođeni desetine hajdine 1629. a 1661. svi na vlastelinstvu Boŷjakovine. Adamović (1774): hajdinu naj sije takajše ranije mlogo, nego muŷi seju. hajdina se naj seje na takovo sternjišče, gdi jednim oranjem posijati se ili sas dva more. Takajše hajdinsku kašu vu terlici tući ozdik u Svetoj Heleni. Slama hajdinska nikada ni za štraju nije dobra, ar ova uvik vušļljivu marfu čini. Za vinograd gnoja najboljšega izbrati, naimre od pleve hajdinske.

¹²⁶ Domjanić u popevkama ima 3 kipca o hajdini, koju pita: hajda moja. ti hajdina kaj se za me gdo spomina? Roŷić je 1880. zapisao u Svetoj Jani pjesmicu: Stara baba, stari ded. Išli jesu ajde mljet. baba v grabu - ded na babu; Baba cvili - ded pripili; Baba juca - ded prituca; Baba rŷe - ded još mrŷe! U Đurđevcu fraza: plivati po hajdine = biti lukav i spretan. Ivančan: Sigečki svati so se išli kopat v hajdinu i jen se zahrčkal (utopio) po brojenju Marene Belovarčeve.

¹²⁷ Adamović (1774): Sirak valja da se čisto ritko i malo gušće od kukuruza na vlažnom mistu leŷečoŷ zemļji i vu suhi leta vu barečnoŷ zemļji sije. Kojega visoko ŷeti valja dati, ar slama nikaj ne valja i teŷinu vu vozidbi dodaje. Kojega vu zimi konjem i starima svinjema najbolše davati ali za praščiči mali i mladinu nikaj ne valja, ar praščičem malim creva a mladini sva jaja izgore. Gdi se kukuruz sije uvik polek puta ili šume sirka sijati valjade, niti ljuđi, niti marva niti ptice tako na kukuruz udaraju.

¹²⁸ Sirkōvina se negda zvaj i Zrinevec v Zagrēbe, de se sejal sirek za gradske meklare.

¹²⁹ Adamović (1774): Da se pako čelad legļje ishraniti more, za zimu baŷul, leču, bob, okicu, kiru, zelje, repu,

Krampjer je za hrānu ludem, svinam i blāgu a i za vraštije. (JH: Nište nje čudaj krampjera sadil. To je veliki gōspōdar bil ki je četiri slogē krampjera posadil. Nēg pō kukurize sē znale saditi. Kad sē kukuriza pōsjejala, ōnda krampjer smē sadili. Jēmpūt smē gore na Gorne Glāve imeli mi krampjera. Ōvak je bil velik v kukurize). Krampjer sē sadi na dobre gnōjēne zemle. Vu jnem sē sadi i bažul kolenec, tikvajnē, pečenice a vuz kraj i konōplē i sirek. Debēli krampjer sē kuva i peče ludem za jele, a drōmli (svinščak) i ōbelinije sē dajē svinam. Pastiri ga pekū na paše v jognu, a deca ga doma ōbjeļiju i rježu na šnitē i pekū na tāble šporeta. Cima sē ne dajē blāgu. Ima ļepi bjeli ili rōzi cvjet z teroga zrasteju jabučice kak māli zelēni paradajz. Čuva sē v pemnice ili zakāpa v kōtār, ōbmēče slāmō i pōkrijē zemļō i s pažutjō.

Sirovi razrjezan na šnitē sē meče na čele kad glāva bōli. Nē smē sē krūv peči kad sē prvi pūt sieja žitek ili sadi krampjer. Ki sadiju krampjer mōraju sē na^hitavati jēn pō drugem z gruđijem i če sē z vėkšem na^hitavaju debēļši bū krampjer. Bedāku debēli krampjer raste.

5.12. Zelijē (Na šašinovečke općine je bile 1952. leta pōsađene 45 rāli zelijā)

Čerske¹³⁰ zelijē rade kupuju v Zagrēbe. Najviše ga sadiju Glamničani i Laktečani¹³¹ de vuz kašinski i glamniječki potōk i Zelinu dobre raste. Seme si saki doma na vrčaku sām zgāja. Za flancē sē sieja na vrčaku ili na ōgrađene grēde blizu sēla. Kad su dost veliki grēda sē dobre zalejē i ōnda sē pučeju i prebiraju. Sadiju sē same ļepi flanci ki imaju srce i dobre kōrejnije. Flanci sē namačeju v razrjeđene gnojčine. S pikāčem sē napravi na triput jōrane i ļepe pripravlene zemle na pole v jamice. Tu sē presađaju flanci i zaljevaju da sē lepše primleju. Zelijē sē seče sekirō, s kōsierem ili rježe z nožem. Za glāvu sē primlē i ōdriježe ili ōdseče. Kad je zelijē pōsečene, dōmōm dōpriemlene ōnda sē vojzi na plac v Zagrēb. Pred vėčer su Drenčičani, Glamničani i Laktečani zvezli zelijē v Čerije. Pūt ōd Lakteca čez Glamnicu i Drienčece je v jesen pūn jam i blata dō kolena. V^Habekōv (Biškupōv) brjeg su mōrali biti bar četiri jākī kojni za zvēsti vojz zelijā v Čerije. Tu su na dvōrišče pri rōđaku, prijetelu ili kumu ōčišćene kola ōd blata i v jutre rane sē išle v Zagrēb. Doma si je saki gōspōdar ōstavil zelijā za sē. To sē je kiselile v kāca. Na vėčer sē glāvē nanosiju v^hižu. Tu sē čisti ōd suve, žute i blatne listōv i kōcejna. Kocen sē zriježe vun z glāvē. Zelinijem sē hrāniju kravē i svinē. Bjele srce ōd zelovōga kocena je bolše i slajše za jesti neg repa kruglica ili kōrāba. Pastiri pō zime bjelijū kōcejnije pō zelišča i jjeju. Ōčišćene glāvē sē ribaju na ribež teri sē denē na kācu ili beden. V ladicu ribeža sē namačeju glāvē i ladica sē rinē pō ribežu. Glāvē sē pritiščeju, a noži rježeju zelijē na tejnke. Kad sē nariba dosta zelijā, ōnda si jēn muž ōperē čiste nogē v tople vode i idē gazit zelijā. Drugi mu v kōrpe nosiju zelijē, a on soli i gāzi. Gāzi sē tak dūge dōk voda gore ne zidē. Kad sē nagāzi, deneju sē na beden ili kācu skōlki. Skōlki su krātke plājnke kē pōkrivaju zelijē v kāce. (Skōlki su i dūge plājnke na kē sē meče mrtvik

jabuke krumpir, buče naj oficial sijati i takajše prosenu, hajdinsku i ječmenu kašu vu terlici tući, ozdik dade.

¹³⁰ Kaptol spominje 1851. u Cerju kmeta Kuretić Josip Tukec zvani Zeljac. (vjerojatno je sadio više zelja!) U Poljoprivrednoj znanstvenoj smotri je 1969. god. objavljen rad Paule Pavlek o sorti cersko zelje.

¹³¹ U 2004. Udruga proizvođača zelja "Laktec" okuplja zeljare Zagrebačke županije.

kad merne) Na jne se denē žmekši kamen i zēlije se pōdavi. Tak pōdavlene ōstane zēlije okōl dvā tjeņe na toplem. Kad se skisne, preneše se na ^hladneše v pemnicu ili kōmōru de se ne loži. (JH: To ti je male šte sadil prije prvōga rata na Glamnice pō tri četiri slogē zēlija. Njesmē nigdar čudaj zēlja sadili. I tak kad se zēlije sadile i to se v Zagreb vōzile. Jemput je pōkojni svēker Zagreb vēzel. Ōnda smē mi bili posadili gore v Krče pēt postāti. Jē bile lijepe zēlije. Ōnda su ti je v Zagreb vōzili. Ōnda su im na Belōvare nōvi nōvcāti kober vkrali. Oni su ōtišli v dučan, nekaj su kupili. Nešte došel i kober ōdnešel. Nje bile moči čez Čerje vōziti, kad je bile naviek blate i voda, a sad liepi put, neg se mōrale čez Belōvar vōziti čez pole) Zēlije je najbolše vraštije kad kolene bōli. Zemē se list zēlija i stučē i priveže. Čē se fašijnska juva v tere se kuvale zēlije ^hiti v rupaču, žabē ni pukači nēmreju reglati. Same se napuhuju. Čē se s fašijnskō juvō namažu nogē, nēdu kačē grizlē. I blažu se nogē mažeju. Kad v siečnu grmi, bū dobre zēlije. Saka glāva zēlija ima svō pamet. (Kad se vožz zēlija pre^hiti, saka glāva leti na svō stran.) Čerci su im glāvē odsekli a krv nje išla? (Sekli su glāvē zēlija)

5.13. Bob (*Faba vulgaris*)

Bob se sjejal za svinē na polu i na vrčake za ludi. (MT: A bob se sejal. A to ja znam. Opče Drienčece de su trdē zemlē. To su rēkli ludi da nje trieba dražiti, Tu se sejal bob širem na celini, širem se to ^hitale i ōnda se zaōrale. Bobu nje bile trieba nakapati. On je mogel prebiti i trdu drenčičku zemlu. Oni su više sejali. Mi njesmē, Čerci, sejali. Mi imame lāvku zemlu. Jā njesem boba sejal. To je jako dobre za svinē ^hraniti. Jā sem bil dečec. S kjiem sēm išel Krālevce? Ōnda te Burič, još ti to njesem povjedal, ō pōl dan je bila glija ili kad se išle jiest, te ti je Burič zvadil rūbec. Nē znam je li žēpa ili mōguče imel kakvu drugu kōšaricu. Ōnda ti je prestrl rūbec. Nūtre je bil kuvani bob i jel bez kruva. To je pr^hka stvar, znaš. Jā sem to prōbal jesti. Ali je sipek bob ko da bi krampjera skuval i v rūpce dōnešel. To sem ti zapometil da sem toga Buriča videl da je kuvani bob jel) (JH: Bila sem v četirinajstem lete deklica kad sem išla v Budjence. Su bili zēli ōd Stajncjera pōkojni moji čača, z rēndē jēnu rāl zemlē. Ōnda su totu bili bob pōsejali. Joj, kuliki je totu bob bil. Ōnda se bob žel. Kad se zvršil, čača su bob s kojni zvršili i ōnda su majem išli kumat svinam. Oni su za mesec dan takvē svinē imeli, da njesu moglē na noga stāti, kak su bilē dēbelē ōd boba) Veli se: Bob je bob, pop je pop. Bob v stjenu ^hitati ili nēmu gōvōriti. Ne vriedi ni pišivōga boba.

5.14. Bažul (*Phaseolus vulgaris*)

Bažul se sjeja skup s kukurizō i on idē pō betve. Niski se sadi pō redje kukurize vuz jarkē slogōv. Bažul rada pōjjeju zajci. Kad zōzriele niski bažul se pōpučē, zōsuši, z batinō na plavte ōmlāti, ōčisti i preberē. Zrele mešujnije bažula ki idē pō betjevije se berē v bažulnū kōšaru, spravi na najže i kad se pōsuši i kad nje drugōga dela ōtrjebi ili ōmlāti. Bažul je rad žiškaiv (žižliv, pišiv). Z bažulinijem se ^hraniju krave. Bažula ima niskōga ili čēpeka i visōkōga ili kolenca, a mej nimi je pūne fēl. Bažul se jje kuan na mešunije, mlādi i suve zrnije. Bažula ima jāke pūne fēl. Morē biti bjeli, zeleni, žuti, črni, šari, smiesni. Črešnak (črešnar, črešnovec), moslavčan, čepani, zelejnčec, kiflin, puter, farōfski, šķeber ili balon

(škeber je kukec), cigančec ili dan i noč. Bažul žuti domli po kukurize je ^hudoljetnak. Žogar je veliki debeli bažul (*Phaseolus coccinaeus*) ki lijepe¹³² črlene cvete. (JH: O poldan je za obed znal biti bažul, zelije z bažulem, krampier z bažulem) Če šte jje bažul mej Bžičem i Novem letem, cjele lete je žmek. Če na Veliki Petek dežd curi, onda bu bažul i sadovje pišive. Devet brače - jene gače? (Bažulova mešuna z devet zrn bažula). Mrtvi živoga drži? (Mrtvi kolec drži živi bažul na vrčake). Če bu onda ne bu, če ne bu onda bu, tam de suvi sirovoga drži? Rekla je sneja susedovomu dečku, da se staneju v bažulu če ne nejninoga muža doma. (On ju je pital, da je l' bu kaj denes i de bu?)

5.15. Tikvajne¹³³ i pečenice

Tikvajne (*Cucurbita Pepo*), buče, kuvanice se sjejaju skup s kukurizom ili se sadiju po redje kukurize kad znikne a i vuz plotu na vrčake i blizu gnoja. Na općine je 1952. zrastle oko 185 vagonov tikvaj. Kad tikvajna prejde čez među onda je onoga na čijem je, ali ludi z većinom ne zimlju. Kuvanice se kuvaju ludem za jesti dok su još zelene i ojd ni se peče skup sirem bučnica. Zrele i žute se potereju i hraniju svinam i kravam. prije su znali vaditi košćice i očistiti od mezdrinija a onda se sušiju i jjeju ili diela olije ili mjejnaju za olije. Od zrijele tikvaj se dielaju museki, ki se mečeju na obloke. Od rodzge se dielaju fučkalku. Rodžina tikvajnska je dobra i za prevezati stavicu kukurizja na polu dok se suši. Pečenice (*Cucurbita maxima*) su najbolje za peči ke imaju krajnsku rit a zglediju kak debeli tajner. Svine se hraniju ž nimi. Sadiju se po krampiere, zeliju i kukurize. Na Bžične navečerje se peče i je kak posna hrana. Pastiri pečeju pečenice v jesen. Najbolje su ke su pečene sipke kak i pečeni krampier a ne one ke se pošćiju i postaneju vodene. Pečeju se i v krušne peče kad se kruz peče. prije se očistiju od mezdrinija i zvadiju košćice. Sipke se poznaju i po kocenu a da im se mese oblezne su kak pjesek. Kad (da) se rodzga tikvajnska spina po betvu kukurize, onda ^hoče biti meka, gnila zima. I saka tikvajna ima svo pomet. (Kad se vozi tikvaj prevrne saka tikvajna na svo stran leti) Muž nije tak dugo star dok more tikvajnu zdiči. (Još more de kaj povenogvati) Navjek se kocen i pišek od tikvajne ^hiti. Kaj na svojem posjeaš, a na tuđem zraste (beresh)? (Tikvajna ili pečenica). Puna škola dece, nigde obloka ni vrat? (Tikvajna i košćice).

5.16. Burak (Na šašinovečke općine je bile 1952. leta posadene 14 rali buraka) Burak (*Beta vulgaris v. crassa*) je za hrani svinam i kravam. Flanci zrastu na vrčake i presađaju se na pole. Buračinije ili burinije (burakove listije) se optrgava i svinu hraniju. Ima ga črlenoga i žutoga buraka. Burak se spravlja za zimu v pemnice ili se zakapa v kotar (traj). Jake je dober za dojne kravu.

5.17. Repa kruglica

Repa kruglica (*Brassica rapa rapifera*), kruglica je za jele slatka i kisjela, za ranu

¹³² D. Domjanić je Razmišljanjima zapisao: Bažulj ne cvate za ljepotu nego za plod.

¹³³ Adamović (1774): Buče iliti bundeve velika je pomoć za svinje. Ove na gustom sijati. Vu takovo mesto, gdi se ne smerznu, deti valja. Ja nahajam nabolše na nahiži majurice da se derži, ar uvik ob zimu vručina ide gori.

kravam i za vraštije. Repa more pōstati ruḃena (suva kak strunute drjeve) i ōnda nje dobra za jesti. Rjepari z Krajnske su nōsili pō seḷe i prōḃavali rjepine seme. Vikali su: Rjepnōga semena za dōbrōga vremena! Sjeja se pō strnišću i če ōpaṇe deḃḃ zna ḷepa zrasti. Repa se puḷe i ōbreḃava. Doma se spravlja v pemnicu ili se zakapa v trap kak i krampjer. Kad se repa na polu bjeli za jesti mora se na dōlne strane de je koren najprije z noḃem prekriḃiti (male zarezati na kriḃ) a ne ōdrezati cjeli kōlōḃar, da se ne bi krava zaguṭila. Repa more biti i ruḃena, nekak je suva i nje za jesti. Repa se kuva slaṭka ili se kiseli kak i zelije za zimu. Repinije se ^hraṇi kravam. Kad detetu ōpaṇeju prvi zubi, veliju mu: Naj se niš plakati, bume ti lepše zube z repē napravili. Šte neḷe jesti repē ne bu imel Ńene ḷepe. Boḃu ti repu! Bili su si duḃe dobri ōd rjepnōga pukajna dō ōbreḃavajna¹³⁴. (Repa se spukne i maṃ ōbreḃava!) Da se repa sjeja? (Nigda. Sjeja se rjepine seme). Tanca se: Ja pōsejam repu, Ńena veli mak.

5.18. Duvan

Za Austrije su ludi sadili duvan pō vrḥake v reḃu na grēdica. Pljeli su ga i ōkaḃali. Kad je listje pōḃutele su ga ōptrgali, navōdili na konec i de god se pōd krovem ōbješen sušil. Kad se zosušil ōnda su ga rezali na dromle i pušili. Stebloḃije su takaj sušili i ḃkali ili pušili v zemḷene lula. Kaniš je bil ōrejōv. Da ne stebloḃije imele velike duve zakapleju ga nekulike danōv v zemlu. Pinter Bojnḃiḃōv v Drienḷe ce ga je znal imeti pun vrḥak pred ^hiḃō. Da mu ga ne bi šte pokral, nastavil je bil nekakoḃ topiḃ. Ōd neḃa je bila Ńica naḷelana na prele i če šte tuḃ išel, drbnul je Ńicu a top je puḃnul na prele kak je bil topiḃ nariktan i strelil bi ga bil. Jemput mu se Flukavec ki je bil v Ḳerije skupnak pri ^habeke na^hitil z batinō v prele i topiḃ je bil splōḃjeral, same kaj nje nikōmu niš napravil. Za Jugōslavije su ludi znali saditi duvan pō skriveḷki v kukurize, same kaj su se jaḷe bōjali financōv. Bile su velike globe, če financ našel i teṛi koren duvana. Cigaretline su pušaḷi sami frkali i duvan zamaṭali najviše v nōvine ili vu papjerec. (Kad je švapska vojska išla 10. travna 1941. leta čez Kralōvec v Zagreb delili su nōvine i valda se ḱudili kak se ludi rjevleju da bi i_n dobili. Al taj Ńilavi papjer nje bil dober ni za cigaretline a niti za rit brisati.) Ḳikal je de teṛi starec potajne, a ōd Ńen je same pušila stara Kilesiḷka v Ḳerje. Meste duvana se pušil trsōv i ōrejōv list. Baguš z lulē se meḷe na zub kad bōli. Baguš se veli i butam na kukurize, kukurizne snjete vu ke je ḱrn prav. Če ti cigaretlin na Ńen kraj gōri, baba ti se kurva (prehamila je). Lula, britva, kosa i Ńena se ne pōsuḃuju. Se imam za pušiti same njemam šibic, papjereca i duvan. (Rekel je pušaḷ.) Puši kak Turḱin. Ḳerski pop Teḃak je pital slugu: "Je l' ti, Pepiḷ, pušiš?" Pepiḷ je brḃe rekel: "Pušim, pušim, veliḱasni" Misli je da bu dobil cigaretlin. A pop je rekel: "Baš sem ti štel dati cigaretlin, ali kad pušiš, puši." I nje mu ḃal cigaretlina. (Trebalo je reḷi: Bi pušil, da imam kaj.)

5.19. Deṭele¹³⁵ (Na opḱine je 1952. bile 55 raḷi ^hrvatske i 30 raḷi talijanske deṭele)

¹³⁴ Brkan (1990) Soldat si bil tekar od repnoga brajna do obrezavajna (vrlo kratko)

¹³⁵ Adamović (1774): Svako drugo leto valja detelicu sijati i zato od stare detelice seme dobro valja postavljati, sušiti, izbiti i prerešetati, ali takovo misto valja izabrati, gdi pod ogradom more detelina rasti. Gdi deteline nema, a šaš i debela trava raste, najbolje je iz dimnjaka spravljati saču i posipati valjade.

Za zelenu i najbolšu suvu krmu se v šenicu i jačmen pōdsejāva dētela. V Čerju se najviše sjeja ^hrvātska ili črlēna dētela. Ona ^hoče rāsti na čerske beličina. Šenica ili jačmen se žejnē male višeše tak da se te lete morē više strnokōsa nakōsiti. Druge lete se kōsi dvāput čista dētela. Če se v dētele zakoti grinta (*Cuscuta europea*) ōnda ž nē nje niš. Na močvarne sinokōša rāstē sit (*Juncus effusus*) teromu se veli za šālu dētela kā ima sriedi lāti glāvē, a nje neg za štraju. (JH: Smē mi bili ode dole jačmēna pōsejali, zimskōga, jārōga nje bile. Čača ōnda veli: būm jā i dētelu pōsejal. To ga dētela zarāsla. Njesmē ga mogli žēti)

Talijānska dētela ili lucierna rāstē same na bolše zemla. Sjeja se i pō trsišče prije neg se idē pak regulat za trsije. Sjene ōd dētele se dāje kojnem kad je kakve tēške dele. Pripōvjedaju da je nekačōv Pāvlovič kad je nosil vreče v mēlin, del si suvē dētele pōd pazuve i pō male jel. Če blašče dojdē na rosnu dētelu, najje se, napu_hnē i krepa. Naliēvaju vu jne rakiju i ribaju ga z rakijō. Šte najdē dētelu š četiri pēra našel je srēču. Trjeba ju spraviti v mōlitvenik.

5.20. Trāva i sijene¹³⁶ (Na opčine je 1952. leta bile 1095 rāli sinokōš¹³⁷ i pašincōv)

Trāva se kōsi v jutre dōk je još rosa ili na večer kad ōpanē rosa. Ljepe je kōsiti kad je trāva rezna. Kosu nište rad ne pōsudi. Kōsa, lula, britva ni žēna se ne pōsuduju. Kosa je nasađēna na drevenē kōsišče tēre ima kvāčec. Saki kosēc mōra imeti za pāsem vōdijer v tērem je voda i brus, da ima š čiem nabrusiti kosu. Vōdijer je ōd krāvskōga roga ili naprāvlen ōd drjeva. Stāri Ferek Šatōvičōv je pripōvjedal svēmu nuku Blažu, da je negda pūkla strjela v čersku cirkvu dōk je pop mešu služil. Našli su ju za jantārem. Bila je kak brus. Stāri je Ferek ž nō brusil kosu. Kosa je bila joštra, če same jēmput pōtēgnul pō kose. Kad strjela kam pūknē tu v zemle ōstānē kamen. Ludi pripōvjedaju da kamen ōd strjele morē zemlē ōtkōpati same dečāk sēdem liet star. Kosci kōsiju rēdē jēn za drugem. Saki gōspōdar pōstāvi najbōlše kosē na sakem krāju, jenoga napre prvōga, a drugōga zajnōga¹³⁸. Kad prvi stānē i počmē brusiti kosu, ōnda si stāneju i brusiju. To tak zvoni kak najlepša mužika. Da bi kosa mogla dobre kōsiti trjeba ju dobre sklepati. Klēplē se na drvōčjepu (drvocepu). Tu se zabijē željezna babica, kak māli nākōvajn i ōštrica kosē klēplē željeznem klēpcem. Kad kosci kōsiju nosi im se froštukel na sinokōšu. Kōšna je tēški posel, a trjeba i znati kōsiti. Negda dok su bile velikē družinē dečke nje kosil dō trideset liet. Kad se kosa ōdbrusi ōnda ljepe kōsi, če je trāva rezna. Nje saki brus za saku kosu. Tēške se kōsi same trāva milica, kā se pōdvija i tēške ju kosa rježē. Kosa najrajši v pēte pūknē. Ōnda trjeba deti ōvu pētu ōd kakvē stārē kōsē, same nē smē tā pēta biti kōvāčka. Zanjeta se i pak je moči ž nō kōsiti. Kosa je ōtēgnena ili prikrčēna. Skōšēni rēdi trāvē se z roglami rastrgāvaju, a pokle prevrāčaju da se

¹³⁶ U svibnju 1851. Kaptol je ovrhom zaplijenio u Cerju 30 centi sijena, Kraljevcu 180 centi, Kobiljaku 26 centi i Novakima 8 centi. To je ukupno 244 centi procijenjeno 244 forinta.

¹³⁷ U Šašinovcu je Ivan Grandā osnovao 1925. Zadrugu naprednih livadara koja širi sjetvu krmnog bilja i 1930 gradi silose 3 x 1,6 m za siliranje krme.

¹³⁸ Adamović (1774): Ko je najbolši kosac, njega jednoga napervo, drugoga straga naj oficial dene i takovima ne samo vino, nego ako vidi, da je nagovaral drugi i šesticu pokloni, ali tako da ostali ne zemu vu pamet.

trava i z druge strane pošuši. Pred večer se prizublava v redę i če je suveše kupča v male kupice, da se mejne zrōsi i mejne namoči če dežd curi. Zutra se če je liepi dan redi ili kupice rastrgavaju, a navečer se z roglami sjene prikupla i z drevēnemi zubačami prizublava i pak djelaju kupice. Če je suve djelaju se vękše kupice. Kad je dosta suve namječe se na kola z lepčami i slaže vōjz. Trjeba paziti da se vugli na vōzu dobre vežeju, da se sjene dobre drži. Vōjz se žrtjo požrti i štrikem vršitnakem zaveže. Grgur Salaričōv nje nigdar siena žrtil ni vežal. Rekel je da šte se ^hoče vōjziti taj se neg drži. Veliju da je on imel vrāga ki mu je vōz držal. Če se suve sjene oštavla više nōči na sinokōše mōra se slōžiti v velike kupice kem se veli plasnice. Sjene se spravlja na štagel i gazi da ga više stanę ili se slaže v kup na dvōrišču okōl v zemlu zakopanōga stōbora ili stōžera. Drugi put se kōsi oštava, a trejti put oštavič. Na oštave ka fine diši je tak liepe spati. To je fineša krma, al se teže suši. Spravlja se v sušu ili v parmu. Daje se dojnem kravam, mladōmu i betežnōmu blagu. Na sinokōša rastēju travę i detele ali i drač, sit i šaš. Če na Filipōve (1. svibna) dežd curi, nę bu siena. Če i zraste, z reda zgine. Nę smę se trava skupsti (z rukami trgati). To se Majčice Bōže lasi skubeju. Če kosci pōkōsiju lasice mladę v gnjezde na sinokōše, lasica im se pōbluje vu vodu i oštvari (ōtruje) ju. Sejnati za sjene. Bu grij (svađa) fiže. Am se trava kōsi puk sene de tera cjela oštane, a se se okōle ōdrieže.

Kad koscu oštane travę nepōkōšene v redū, veli se da ga je tu drob bolel. Zelen je kaj (kak) trava. Nje saki brus za saku kosu. Če je kosa, je i brus. Če Mađda kosa i Bāra je brus. (Svadiju se (kāraju) dvje babe a ni jene nje jezik zaraščen.) Mužu trjeba dobra kosa, dobra britva i dobra žena. Lula, britva, kosa i žena se ne pōsūduju. Pijanōga se i vōjz siena ognę (vugne). Leska se kak deska, deska nje, žive nje, a travu jje? (Kosa kad se trava kōsi.)

Trsije, grozdije i vine

Trsija okol Čerija su na Zavrteke i Kiščice. Moj pokojni deda Tomaš (1861-1939) zvan Vejvrec, Bōg mu dušu zveliči, je pometil da nje bile na Zavrteke ničije trsije. Same je stric Blažica lōnčar na Zavrteke imel lōnčarsku peč i nekulike trsov, tēri njesu bili pōsađeni v redū neg je bil jen stari trs a drugi mladi su bili okōl nęga kak su mladice valene. Pokle su ludi počeli regulati v Čeriju i saditi v redę. Ali su Čerci i prje imeli trsija v Paruževine, v Liševe i Velikem Vrje ōd tere su davali gōrnicu. (Jaga ^habekōvica Čižmekōva veli da je bile trsije na Kiščice naviek¹³⁹. "Moj brat gore imel dvā kōmadę trsija. Joj, je bile liepe trsije, znale rōditi liepe, cjeplene trsije. Kad sem ja ōtišla z Čerja sim, ōnda sem ja s pōkōjnem ^hojdila prve lete, ōnda smę išli brat gore. S kōbilami smę ōtišli, kaj smę se ōdvęzli, ōnda smę gore brali i dolę vōjzili, kaj smę brali. Ovak je bila dēbela dētela dole krej trsija." (MT: Trsije bile de i sad. Ja sem regulal za trsije prje neg sem se ženil (1909.). Kad sem se ja već ōženil, ōnda je bile vina tulike, da je bile i u bednu) Djes je okōl Čerja najviše dilektera i izabele, a ima i cjeplenōga ili kak nešte veli goričkōga. Trsiju se veli i gorice, ali kad se veli goričke vine ōnda se misli vine tere je z bregov i z cjeplenōga grozdija. Tu imaju i kljeti vękši gōspōdari. Nōgi

¹³⁹ U kaptolskim popisima stoji da od 1502. do 1612. ubirana desetina (gornica) od gorica u Cerju.

göşpöđari imaju na glavica trsija brąđije. V trsiju su postati (postat je široki slog) na terę su četiri ředi trsov. Pö trsiju se sadiju breskę ąalajnkę i duranciję¹⁴⁰, a na glavica öreji, slivę, ąabukę, muşmulę i tujnę. Vuų ne se sadiju i tikvę i řiefi (*Lagenaria sp.*) a moreju se pösaditi i na vrčaku. Na dölne glavica se skopa i mejnša rupa de se skupi voda za şpricajne i zaljevajne kad se koli. Voda se nosi v tikve. Sadi se i ųta vrba (*Salix. viminalis*) ili bekövin¹⁴¹ i vęz (*Ulmus laevis*). řibami bekövine se veų trsije (lucni i rezniki za kolec) a i snopi kukurizija. Vęzöve řibe se guliju i s křö se priveųuje trsije. Priveųuje se i z ličjem ąaciję ili lipę. Ličije ąaciję se naguli öđ öbelinija kad se bieliju ąacövi kolci s köşjerem. Se vişe se kupuje trąa za vęzati trsije.

Rięzajne, kolejne, vęzajne i priveųujavne

Na Vinceköve (22. sječna) se mřa pöčęti rezati (öbreųavati) trsije. Rięų se na lucen i reznik. To je ^hrvatski rez. Kad se rięų önda se i trs öčisti öđ starę křę. Öbrięzane řibije se öštavi na vřpa křę trsija. Dö Ivajna se ösuři i öđ suvöga se kuri krię na Ivajne. Kõije se sečę v köloseke (kölnike) ąaciję ki ga imaju ili se öpsekavaju vřbę kę su pösadęnę vuz međę na sinoköša ili se sečę v şume. I jagnęđę se moreju öpsiekati za kõije. I murve se öpsiekaju za kõije. Kõije se öbjeli s köşjerem i pödoştri řiročkö. Na dölmem křaju teri se pödoştrąa se öštavi neöbjelen. Öbelinije se pöřrąi kravam, a öştrinije se pökuri. Deca deneju dvije öbeline skup, stisneju i nagle natęgneju (cukneju) da pųcaju. Kolčę öđ ąřabra, lięskę i drugöga drięva teri se ne daju guliti, se struų z öbeličem ili struąaćem. Kõije se mieri i pröđaje na merę. Jęna mera je 40 kölov, a jęn vöjz je 10 mjer (400 kölov). Sake lete se v trsije dõbra truska još jemput pödoştri i ų nõ koli, a nevalana se zameni z novemi koli. Stara truska se vojzi dimõm i pökuri. Kad se koli će je suve zaljeva se z vöđö z tikvę. V trsije je na dölne glavica skopana jama i vujne je öđ deųđđ vöđę. ököl ne je pösadęna bekövin¹⁴¹ ili vęz za vęzati lųčnę i pödvęzavati mladice.

V gorica pri Svętem Martinu se ne zaljeva z vöđö kad se koli, neg nabija sekiru kol v zemlu. Veliju da je negda pijani količ pri svętem Martinu tikvu pövenõgval. I sad je druge ludi sřam tikvu nõsiti kad se koli. Če je kolec grbav, önda mu vr^h mřa biti ökrejnem k bregu. Če ga teri kölič ökreņę na strąnu ili k jame önda mu se veli: Dej se na Boga zmisli! Kolcu ki je vuz trs se veli kol, a kolcu za koga se veų lucen pötkölek. Starõmu ląjnskõmu kolu se veli truska.

Rezniki i lucni se veų za kolę řibami bekövine, z ögulenö křö vęza, z ličjem öđ lipę ili ąaciję ili s kuplenö trąvö. Kad mladice (lastari) zrasteju velikę, önda se ştucaju i priveųavaju.

Fęļę ąřözdija

Fęļę cęplenöga ili goričköga ąřözdija su: plemęjnka ili plemenika more biti biel^a, dişęća i črlęna a se tri fęļę su dobre za zöbati, imbrina¹⁴² ili křalevina (črlęna rijetka dişęća je najbolša za zöbati, a i za vine same male rödi, zelęna ima nabite

¹⁴⁰ Adamović (1774) I breskve durančje takajše prisaditi posle dva leta potrebno je ne samo vu vertu, nego i polak mladine vinograda ono berdo.

¹⁴¹ Adamović (1774): Bekve iliti ųtu verbu okolo svi vinogradi saditi valjade, koja se tak prime, kako človek řibicu vu proleće odreže i vu zemlju vupiči, koji ako je na krių posade, misto ograde sluųiti s vrmenom mogu.

¹⁴² Adamović (1774) naređuje svako leto grebenice saditi, ali dobre fele lozom, kak je Imbrina i ostala.

grozde i pune rōdi), grašovina ili grašica a gōspoda je veliju rizling talijanski, žlajf ili žlajt (jake je sladek, a ima žute špičaste dromleše jagode), peršunec (ima listije rasečene kak peršun), kozjak (ima špičaste jagode i more se dūge v zime čuvati, a dober je za zobati), drišček (ima bele jagode a na grozdu navjek ima velike i male, zrijele i zelene), volovina (ima velike bele jagode), pokupske (fine diši), akadarka ili kadarka, portugizec črni, ranina, črnina, muškat beli i črni, krka bel, belina, lipovčina, moslavec, moščina, kapčina ili kavčina a ima i fel bez imena. Fele dilektera, direktora ili tuduma su beli, črni i členi direktor, črna, člena i žuta izabela, otela, noja, seksarda, delavar ili grozdice. Delavar ima male člene grozdeke ki prvi dozrijeju. Od izabele se ostavljaju na lūcne grozdi za zobati v zime. Dobro je za zobati kad nje bolšoga same ima kak i dilekter debelu i žilavu pečku ko da je z kože.

Pudar

Pudar čuva grozdije v sake gorica (Paruževina, Liševe, Sveti Martin) i paži da ga tati ne krađeju. Negda je valda više pudil škvorce i druge tiče a sad pudi i če more i lōvi tate ki krađeju grozdije v trsje i vine z kljeti. Tiče ludi teraju i s klepotci¹⁴³ ki se na vetru vrtiju i klepočeju. Al kad seđe jate škvorcōv oni za čas obereju do čistoga. Na pole si saki paži sam. Kad šte napravi kakōv kvar, onda se ide po precenitele štete, če se nemreju sami nagōditi. Prdi vrana na pudara kad se grozdja nazobala.

Bratva¹⁴⁴

Kad grozdije zamekne i počme šareti, onda ga treba čuvati od škvorcōv i druge tičōv. V trsije se postavljaju klepotci da teraju tiče. I pudari čuvaju trsije od tičōv i dvōnožne zverine. Na Jejngelsku nedelu, nedelu prije Male Meše se grozdije prigleda kak zrijele. Grozdije se bere ō Miholu (29. rujna). Pōpjeva se: Dojde nam, dojde sveti Mihael, grozdije dozrijele, ja ga bum braj. Sveti Martin (11. studena) krsti mošt. Pōpjeva se: Dojde nam dojde sveti Martin, on ga bu krstil, ja ga bum pil. Sveti Ivan (Janōš, 27. prosinca) sveti (blagoslavla) vine. Pijan kak sveti Ivan. Prije neg se ide braj grozdija moraju se prirediti škafi, brente, grešalice, bedni, koške, preše, sudiči (lajti), lakōmice. Se to treba ōprati, zapariti i zapu_nnuti če se rasele. Bere se v škafe, zejmače i lonce, a ž ni_n se zōsiplē v brentu. Brentari nosiju grozdije v brenta, zgreštaju ga z grešalicō i naljevaju čez lakōmicu v sudič (lajt) na kole ili ōdmā v beden če je trsije blizu doma ili je v trsiju kljet. Brentar zarezuje na greštālke kulike brenti ōdneše. Grozdije se rieže s kusturō, švāpcem, nožem ili trsnemi škarjama ili se trga z rukō če se grozdi daju lake ōtrči. Stareši riežaju grozde a mlajši beru jagode po zemle če se trusi. Beli dilekter se jake trusi i teške je grozd ōdrezati da ga trejtina ne ōpane na zemlu. Lepši grozdi imbrine, plemejnke, muškata i druge fel ke su dobre za zobati se najprije pōriježu za zobati. Rodneši lūcni kozjaka, črne izabele i druge fel ke

¹⁴³ Adamović (1774): Klopoteći iliti vitla vu vinogradi mlogo su vredni, kada se više ob zimu priprave i opet posle vinobere (beritbe) sprave, ar se ptice boje. I zato oficiali naj takovi klopoteći više dadu načiniti i njih najbolše polek šume naj vežu, kojima na verh kano jeden človek na strašilo privežu. Kada se kukuruz, konopljina i lan sije uvik klopoteći privezati, strašilo deti.

¹⁴⁴ Adamović (1774): Taki augusta miseca naj obruči, lagvi, košare, bednji, prešu, preseke i ostala beritbi potrebna pripraviti dade, a ne po staroj pesji navadi na vrat na nos. Posle vinobere klopoteći se sprave.

moreju duže stāti sē ōdriēžēju cīeli i ōbjesiju v pemnice ili v klīete za slēmēčkē, da būdu v zime za zōbati.

Mošt i vine

Grōzdije sē priređuje v klīete ili doma v pemnice. Kad sē grōzdije v sudiču dōvēzē dimōm, stāčē sē v beden i mošt pōtpulāva. Grēšta sē z greštalicō (greštālkō). Zgrēštanōmu grōzdiju sē veli žmētki. Čisti mošt, lit ili like sē nalīeva v čisti ōprāni i zažlēpreni sūdič. V beden sē pōrinē kōška splētēna ōd neōgulenōga šibija i ž nē sē grābi mošt ki sē vu jnu scjēda, v škafe. Taj mošt ki sē scjēda same ōd zgrēštanōga grōzdija sē zovē lik ili lit. Lit sē pōtpulāva i nalīeva z bedna v sūdič, a ojd nega jē najbolše vine. V škafe sē nosi na sūdič i čez lakōmicu nalīeva. Kad sē sē mošt scedi ōnda sē trop prēša.

Māla prēša

Kad sē pōtpulāvajnem zvādi lit žmētki sē mēčēju v prēšu. Māla prēša ima kōpajnu nasadēnu na četiri nogē. Kōpajna jē debēlša plājinka v tēre jē v sredine zdublēna jama na četiri vūglē. Na jne su dvie priēčkē z dugšē strān, a vu tu jamu dojdē kotec ili zbojnica kam sē mēčē trop. Kotec ili zbojnica jē z desjēk složena kak škrina. Da sē desķē ne razideju držiju i_n skupa križi ili križnāki. Žmētki ki sē nameču najēmpu v prēšu sē zovēju zboj ili nābōj. Ōdzgōr na kotec dojdē jēna debēleša i jakša četverevuglāsta klada ka sē zovē pop ili pōgača. Mošt ki sē sprēša sē zovē prēšōvina tēra sē morē naljevati posebne v drugi sūdič, kajti jē ōd prēšōvinē slabeše vine neg ōd lita. Sprēšanem žmētkem sē veli trop (petlōvije, pečkē i kōščicē) i on sē sprāvi v sūdič. Ž nega sē pokle pečkē rakija tropica.

Orgulāš v cērskē cirkve jē pōbiral mošt pō ciele farē. Još četrdeset trējtē jē učitel Šepak pōbiral pō se seļe mošt same nje pō Cērju. Dōk mošt vrje na špilku sudiča sē denē vrielnica. Vrielnice dīelaju lončari. Kad mošt prēvrē i vine sē ščisti pokle sē pretāčē. Ōstānejū drožđē a ojd ni_n sē pečkē rakija drōžđejnka. Mūder jē kak i on ki si jē z drožđami rit ōbrisal. Za pravē pijāncē sē veli da i drožđē precjēdaju same da bi imeli kaj piti. ^Hāpa, cuca, pizdōžmika, kiseliš, bučkuriš, polvōdica jē vine v tērem jē pōl vōdē ili jē kisele. Pōkvārjenōmu vinu tēre zōvrje sē veli zōvrielnica. Vine sē morē i sciknuti. V sudiču v tērem jē nekulike liet vine sē napravī znūtra bīersa kak kamen. Bīersa sē stūčē i morē sē prōdati. Pijāncem sē veli: Bīersa ti sē bū napravila v želūcu, kulike piješ.

Kljet i pemnica

Nekēri gōspōdāri imaju v gorica ķē su dale ōd doma na glavica trsija napravlenu kljet, de držiju vine i orudele za trsije. Cirkvena kljet su Cērci gōvōrili krčmārnice na Pijācu de sē prōdāvale cirkvene vine. Vu pemnice su sudiči (lajti), beden, brēnta, škafe, kōška, lagva, čuturica, pipē, šjef, šlāf, pevārci, kupicē, lakōmica, vrielnica, greštālica (greštālka), prēša, šprica, motikē, sekirē, škarjē, tikvē za vodu i sē kaj trieba za trsje ōbdelati i vine spraviti. Veli sē da mōra navjēk biti i kaj za pregristi i črlēna luka za žēju gasiti. (Posavci veliju kōmore vu ke mlādi spiju kljet). Na Kiščica, trsevju ober Cērja nje bile kljeti. Grōzdije i vine su spravīlali v pemnice. Pemnica (pemlica, pevnica) jē male zakopana v zemle pōd ^hižnem stājnjem. Vu jnu sē idē dole pō štiejnga pōd zidanō bōltō. De šte jē imel pemnicu krēj štalnōga stājnjia a iste tak male zakopanū v zemle. Sūdič ili lajt ima

drevene dužice, dijene, obruče i vrata. Dužice imaju na sakem kraju žajke a natičeju se na dijena. Na prijerne strane sudiča su vrata. Na vrata je pipnak, okrugla lukna zateknena špilkom. Priek vrat je kloblin, drevena priječka s ko se vrata na sudiču čvrste pritegneju. Kad se vine toči, zvadi se špilek i na pipnak denē pipa. Gore na drōbu srijedi sudiča je špilka, okrugla lukna na ku se denē lakōmica, kad se mošt ili vine v sudič nalieva a vrielnica dok mošt vrije. Čez špilku se vine vadi sudiča na šief ili na šlaf. Špilka se zapre z okruglem drevenem špilkom. Špilek, pipa i vrata se zabrtviju s kukuriznem perušinjem. Sudiča se vine vadi na šief ili na šlaf ili toči na pipu. Sudiči v kljete ili vu pemnice su na drevene gvantare. Pōd sudič se na gvantare sake strane deneju zagvōzde da se sudič ne gible sim tam, da čvrste stōji. Sudiče, kaće, čebre, parenice, stepice, bedne, brente, lakōmice, lagve i čuturice djelaju pintari. V beden se zleje grozdije kad se pōbere i ōnda se mošt pōtpulava. V beden se denē koška z vrbōvōga šibija i ž ne se mošt grabi. Grešta se z greštalici (greštalku). Kad se se scedi ōnda se ide prešat. Kad (da) na trsje list ōtpaņe a petlōvije ōstaņe, ōnda bu k letu trsje rodne. Na Vincekōve (22. sječna) se mōra pōčeti rezati (ōbrezavati) trsije. Če na Vincekōve (22. sječna) nje na trsu ni kaple vōde da bi se vrābec napil, ne bu te lete vina. Če je na Vincekōve (22. sječna) na zemle bar tulike vōde da se vrābec morē ōkupati, te lete bu pūne vina. Dō jajngelske nedele (druga pō Velike Meše) ne sme žena ka imiela mrtve diete a nje kršćene, zōbati grozdija ni jesti lješnaķe. Ne bi je diete došle v diku nebesku. Drugi veliju da diete ne bi dobile grozdija i lješnaķōv kad ga jajngeli deliju. Na jajngelsku nedelu se mōra zarad šegē zōbati grozdije. Na Martijne mošt pōstaņe vine. Svēti Martin ga krsti. Jie se pečena guska z mlinci. Dō Martijna se pije mošt rjezanec i jie kostajn pućanec. Kad se v trsiju dōbere, nešte zabode dvje tri jagōde na škliček lista, nek i trs male piye, da bu bole k letu rodile. Kad (da) na trsje ōtpaņe list a same petlōvije ōstaņe, ōnda bu k letu trsje rodne. Če ōpaņe z listijem i petlōvije, k letu bu slabe rodile. Kad (da) se kupica vina nehōtice razleje na koga ili k nemu, to znači krstitķe pri nem. Na Šesvete se mōra deti na stol jesti i vina v kupica, da dojdeju na mrtve jutre duše dimōm. Pō pureki ili kravice (Arum maculatum) ki rastu vuz živice se pōgađa kakva bu letina (kukuriza, jačmen, šenica i vine) Biersa ti se napravila v želuce. (Pijańcu ki pūne vina piye) Dej se na Boga zmisli! (V trsije kad kōlić grbavi kol ne ōkreņe k bregu) Prdi vrana na pudara kad se grozdja nazobala. Suv (mršav) kak truska. Velaće se rježe za grozdije, a ožujka za roždije. Bere kulike mu Bog da, a preša kulike ^hoće. (Onem tēri imaju više vina neg grozdija) Gōvori kak z bedna. (Ima dēbel glas). Bi ga popil da i kaća vujnem leži. (Pravi je pijańec) Bi vkral i zapil i svētōga Pētra opajńķe same da morē do jni_n. Da se i v kōbiline rite svjetile i nūter bi se bil navrnul. (Pijańcu tēri se v saku bertiju navrne) Denes bi mu v rite grbave šile zamlal (pōramlal). Tak je dober i miren djes, a kakōv je čera bil. Veli se za pijańca kad se drugi dan striezni. Kaj bu ōnda kad saki kolec dōbi kapicu. Kad snieg zapane i dojde zima, ōnda bu zlo. Kaj na trjezne misli, to na pijane gōvori. (Pijańcu ki ne zna kaj je pijan gōvoril) Lake je žabu vu vodu natirati kad i sama bejži. (Tak i pijańca v bertiju) Misli kōčijaš če on pijan da i kojń. Najel se trsōve juve. (Pijan je) Nosi vine, seci kruv, zutra menē ne bu tu. (Pōpieva se na gōšte). Ōd čega sit ōd toga i pijan. Pijan kak svēti Ivan (Svēti

Ivan (27.12) sveti (blagoslavlja) vine i onda je jake. Čerški patron je sveti Ivan i valda su zate skorem si Čerci pijanci i pune put pijani kak sveti Ivan, kak top i kak zemla. Pijan kak top. Pijan kak zemla. Pijanoga i Bog čuva. Pijanoga se i vož siena ognę (vugnę). Pije kak drotar (Drotari su ^hojdili po sele i krpali lonce Pije kak smuk (Smuk je debela kača ka kravę sesnę). Pije kak Turčin. Pije tak duęe dok mu nje i mačka strina a mekla teća. Prvi liter (vina) je najskupleši. Tak je kisele (vine) da ki bi ga del kože na rep, bečala bi. V ime krsta do maloga prsta! (Nazdravlja se z kupico v ruka, a mali prst je na djene kupice. Pokle se kupica okrene na glave). Vine ima zmiembu, a krv njema. Za decu nje vine kak ni za guske sijene. Z droždami si je rit obrisal. (Tak je muder) Voda ni v opajнке ne vala. Na kulike jok se lusen a na kulike reznik na trsu rježe? (I lusen i reznik se rježu na dva joka ili čak i na jene joke če rezáč na druge ne vidi. Treba pitati kulike jok se oštavlja). Je l' v Prigorje više trsove kolov (kolcov) il na Posavine bjele kojnov? (Bjele kojnov je više. Kolca (kola) od trsova drjeva nje! Letes je on a k letu ona? (Kol v trsije bu k letu truska). V jeniem sudiču dvoje vine? (Jajce). Sin je jakši mesec dan star, neg je otec pedeset let star? (Vine i trs). Sin je naviek pri meše, a oca nje nigdar? (Vine i trs). Drob na drob i dugi nuter? (Kad se vadi vine sudiča na šjef). Dugoga v zubje zaslina, drob na drob pritisni i nuter ga porini? (Kad se vine sudiča vadi, cicek na šjefu se primle zubmi i drob na drob sudiča pritisne i šjef porine). Pesmice: Vince slatke, grle glatke pak tu ide gut, gut. Joči spuči i vu se skuči. Kulke kاپlic tulke let dej nam Bog na svijet živiet! Koji neče z nami pit ^horvackoga vina nek on ide Švabe v rit živet kak živina. Pime ga, pime ga, dok ne puk - ne zorja jerbo je to navada našega Prigorja

Sadovje¹⁴⁵ (Na općine je 1958. bile 7906 rodne sliv, 1370 jabuk, 1011 rušek, 434 oreži, 282 črešne, 132 breske, 117 mandul, 94 tujne i 22 višne ili sega 11 370.) Sadovje¹⁴⁶ (sliva, jabuka, ruška, črešna, višna, breska, tujna, mandula ili marelica, murva, mešpula, oškoruš, kostajn pitomni, lješnaki, fige) se sadile po dvorišća, slivnike, trnace, pašince, vuz trsije po glavica, vuz pute a i po živica i međa. Na vrčake se sadile i grozdice, ribizlin ili ribiz, ogrōzd i ^himper. Najviše je bile sliv a drugoga sadovja mejne. Sliv¹⁴⁷ je v čerske fare dvaput više neg sega drugoga sadovja. Najstareši vōčnak v Čerje je popov na farofu. Vōčnak je tu bil od Celiniča¹⁴⁸ ki je bil pop 42. ljeta (1841-1883). Pokle ga obnovil Težak

¹⁴⁵ Adamović (1774): Uvik vu jesen divje ruške, jabuke, kutine, črešnje, višnje i glogovo dervje mlado pokopati, vu trnaci, verti na sigurna mista posaditi i drugoga leta od dobre fele razumnim človekom precipiti dati. "Sadi Gjurić sada, da odvetek ne vumre od glada i da te pofali, koji vazda vlada".

¹⁴⁶ U pogodbi kaptolskog provizora Kraljevca i Štefana Horvata o preuzimanju 1. Majuša 1847. u arendu na 32 godine selište u selu Čista Mlaka fara Nartska procijenjena su "rodovita dreva 95 sliv svaka po 20 krajcara, 2 kruške svaka 2 f, 6 jabuka svaka po 3 f i 5 orehov svaki 4 f.

¹⁴⁷ Draškovićevi kmetovi Brckovljana i Božjakovine su 1755. davali i desetinu šljiva.

Adamović (1774) naređuje. Slive da bolje rađaju i svaki sad svako tretje leto vu jesen okolo korena okopati, pljevu na koren deti i opet taki zemljom dobro pokriti i da svako leto rode jeden debeli koren od severa odsiči i zvaditi. Grane koje su suhe ili preveć guste ili kak na slive se nahaja, one fačuke, koji sok vuzimlju, sve očistiti, obsiči, ar ova tak jedu plodno drevo, kak goder mlogo vuši človeka.

¹⁴⁸ Luka Celinić župnik cerski (1841-1883) je od 7 srpnja 1864. novi član gospodarske podružnice dugoselske (Nikola Celinić je tajnik a grof Stjepan Drašković predsjednik) i položio je 6 forinti za nagrade svrh promicanja voćarstva i vrtlarstva (na II. izložbi podružnica Sv. Ivan Zelina i Dugoselo u Božjakovini (Gosp. List 36/1864)

pop ki je došel z Lobjora i bil v Cerju (1891-1920)

Školski vrt na Dolne Zavrteke postavljen 1856. za učitelja Fabijančiča. Za sadovje v cijele cerske fare je najviše napravil učitelj Petar Župajnič. On je bil učitelj v Cerju 40 let (1863-1903)¹⁴⁹. Župajnič je bio član hrvatskoga gospodarskoga društva u Sv. Ivanu Zelini. Osnovao je cepilnik u školskom vrtu na Dolne Zavrteke i posadio školski voćnjak. Dečak su šumu nosila divjaka rušak i jabuk, cijeplila i cijepila doma sadila. Same 1903. kad je umirovlen dijaci su odnesli 250 cijepljivih ke su sami cijepili. V Cerju je učitelj orguljaš vužival od 1780. nadarbenu zemlju koju je dao biskup Galjuf ki je i 1781. daroval cijelu ošješiju (selište) zemlju za Praktičnu gospodarsku školu u Cerju. Ta škola je trajala za biskupa Vrhovca same jene lete 1802/03. a štel ju je obnoviti 1813. leta al nije uspel.

Sad ili sadovje (mandule, murve, slive, jabuke, ruške, višnje, črješnje, tujne, oreži, kostajni, grozdice ili ribiz) bereju deca kad dozrijele i jiejue. Rane črješnje, jabuke i ruške deca počmu brati čjem počmu zreleti. Bere se z rukami na drjevu ili na lotre ili se stjeple ili trese s kolcem i bere po zemle. Same fine jabuke i ruške tere moreju duže stati i do terje nije moći doći z lotre bereju se z obiračem. Obirač se doma napravi. To je jena deščička u teru su zavrtani drevni klinici. Pribije se na dugi kolec i onda je moći brati sad na brku ili na najdužše grana. Jabuke i ruške se za zimu spravljaju u drmlji žitek (šenicu ili hrz). Slive za rakiju se bereju tak da se najprije z rukami primle stjeble i stjeple tak duge dok se ima kaj stepsti ili se zemle dugši kolec i ž nim tuče po grana dok se se slive ne otreseju i dole opaneju. Pobiraju se i nosiju u kucu ili sudici de stojiju dok ne prekipiju.

Jabuke za jabučnicu i ruške za rakiju se stjepleju ili treseju i po zemle pobiraju.

Kostajni pitomni¹⁵⁰ (*Castanea sativa*) se bere za jesti. Peče se i kuva a jje i siröv. Zagorci su ga vježili po naše sele i mjejnali za kukurizu. Davali su mera za meru, za zdelu ili korpu kukurize su dali zdelu kostajna. Listje kostajnove se meče pod lebe kruva u krušnu peč, da se pepel i vuglejnije ne primle za jnega. Miši ga spravljaju u lukne za zimu kak i žir za mendu. Mošta rjezanca i kostajna pucanca! Ljeska¹⁵¹ (*Coryllus avellana*) Lješnaki se beru i po šuma za jesti. Zreli su kad ođejndaveju i kad se daju oluščiti. Z lješke se brukvi brukvinije za plēsti bažulne i sirne košare, a s prutjem se pleteju ploti a dobri su i kolci za bažul. Ljeska¹⁵² se sadi po živica uuz trnace i vrčake. Do jejngeleske nedele (druga po Velike Meše) ne sme žena ka imjela mrtve djete a nije kršćene, zobati grozdija ni jesti lješnake. Ne bi je djete došle u diku nebesku. Z leškovo mladice lete dan staro se zaokružiti on ki čeka sreće na križajne. Če zide vun onda postane vukodlak. Bu išla u zamuz u Leskovec. Pune rešete lješnakov, a mej nimi jorej? (Zvezde i mesec).

Tujna (*Cydonia oblonga*) meče se i u zelije da diši i na vrmare u komore.

Orej ili orej (*Juglans regia*) za jesti i za gibanicu orejnaču. Liepe drjeve. Oreži kostiši se teške kalaju. Listije suve se puši meste duvana i meče pod krov u

¹⁴⁹ Župajnič je došao u Cerje po preporuke ravnatelja Učiteljske škole u Zagrebu Franje Klaića ki je napisao prve gospodarske knjige za pučke škole.

¹⁵⁰ Adamović (1774): Da mogu kostanje u maikovački jarki porasti, potrebno je ondik ritko ostaviti i da se ni obruci ne siku, nego mjesto njih brezovo drvo je veoma dobro.

¹⁵¹ Adamović (1774): Koga dvorski kaštiguje, nikada u penez, nego ili jednostrukim korbačem ili paličjem od lješnikovo drvo, kak kaprali imadu.

¹⁵² Adamović (1774): Čerleni lešnjak iz Zagreba priskerbiti valjade. Lešnjaki se posade okolo plotovi.

krušnu peč¹⁵³. Őrejŕve listije se meęę v rubję da se mŕlci razideju. To se da ŕprati z bagušem na kukurize. Őreji se řistiju ŕd kŕę, sušiju i spravljaju za zimu. Ojd ni_h se peęę ŕrejnaća gibanica. Őreji mekiši imaju meku lupinu. Orej se nie smel seći prez dozvolę, jel je država kupŕovala drjeve za kundakę. Joža Bręber (*1888) tišlar je mačku obul na se řetiri capę ŕrejŕve lusķę i zakelil s keljo i pustil na najže jene^hize v noći. Ludi su mislili da vřag^hŕda pŕ najžu.

Na Pijacu v Čerju su murvę (*Morus alba*, *M. nigra*) belice, řnlice, mŕdricę i jen murvec ki je cvel a nie rodil. Ali mej belicami, řnricami i mŕdricami ima više řel, mejnše, vęķše, slajše i kiseleše, řane i ķiesne. Murvę su jele deca, živad i svinę. Z listjem se řaniju svilnę ĝusenice, svinę i živad. Murvę se ŕpsiekaju kak i vrbę v glavu, da bi na mladica bile vęķše i lepše listije a zrastu i kolci za trsije. Murvŕvi kolci se ŕbjeliju kak i vrbŕvi za trsije a za bažu su dobri slabeši i grbaveši i neŕbjeleni. (JH: Murvę su poęeli saditi za vućitela Župajńćića¹⁵⁴. To su bile murvę debele kak řuka. Su bile s trjнем ŕmetane. Njesu nas (decu, dijakę) nigđar pustili kaj bi bili okŕl ni_h skakali. Si su imeli ĝusenice pŕ sele. Joj, kulike sem znała listije nabrati pak sem nešla Pętru Župajńćiću. On je imel nŕtre ĝusenice.) Varalica: Dej řeci murva, a ře řeęę, veli mu se: mama ti je kurva.

Rušķę (*Pirus communis*) se ĉepiju na divjaku ki se v šume skopa. Fele rušek su stuķę ili stuķkice (zglediju kak małe stuķkice), sveķęęę (zrele su okŕl Šęsvet), mejmješnice (zrele su mej mešami ŕd 15. kolŕvŕza dŕ 8. rujna), jaķmejńķę (zrele su kad se jaķmen žejńę), kŕnŕplejńķę (neķęęę lete i dvaput řŕdiju, a dŕzrieleju kad se kŕnŕple puķęę), funtarice (žmęķę moreju biti jen funt), grŕzdejńķę (zrele su kad se grŕzdiie bęęę), štrfiķi, (štefiķi), stenice (imaju duvu male pŕ stenica), margjetuščice (zrele su okŕl Margetejna 13. srpna),^hřejńķę (zrele su kad se^hř žejńę), zŕbejńķę (zrele su kad se zŕb žejńę), maslejńķę (rastŕpiju se v zubje kak masle) i druge. Tęķę rušķę su ķiesńę, zrastu velike i visŕķę drjeve¹⁵⁵. Rušķę su trde i trķę kad zŕrieleju. Za jesti su dobre kad zŕĝniję. (MT: "To su bile rušķę više za ocet ili za rakiju.) Zŕbira kak i mędved rušķę. Zgledi ko da opal z rušķę.

Jabuka (*Pirus malus*) se ĉepi na divjaku ki se v šume skopa. Fele jабuk su: jaķmejńķę (fine dišiju, a zrele su kad se jaķmen žejńę), predivike (zrele su kad se pędive puķęę), bŕbŕvķę (zrele su kad se bob młati), bŕžiķnice (liepe su i daruju se v bŕžiķńę đane), zelenike (imaju zelenu kŕę), pŕgaķę ili pŕgaķice (ŕkręgle su kak pŕgaķa), pisanike (imaju šare pŕęę pŕ sebe), kŕlevine (zrele su okŕl Kŕleķa), krastaķę (imaju krastavu kŕę), rumenike,^hřejńķę (zrele su kad se^hř žejńę), muškutin (dišiju kak muškat), zimsķę (v zime dŕzrieleju) i druge. (MT: Bile je jабuk da ne znam koliko, ali to se nie prodavale. Imeli sme familije na Glamnice, na Laktece. Őnda neķę žejńķę, naviek je jęna neķakvoga Pęřšuna, neķakva familija, kad su bobŕvķę zrele bile, neg je posela pred pŕ liet. Őnda je došla. Bile je jабuk đeset metri gore namętane na naše komŕę. Ja pamtim, ja sem bil kištre gore nastavil, kaj sme nasipařali. Őnda sme prebirali, ĝnilę^hitali. Mama nie đala zdravę jesti.)

¹⁵³ Brkan (1990) "spod sakoga leba poddeni jorehovoga listja"

¹⁵⁴ Županja traži 1888. godine "da se ima ustrojiti murvinjak uz svaku puķku školu kod koje ne postoji".

¹⁵⁵ U Gorskom kotaru pŕiķaju da se tęķę tako zovu jer su sađene po carskoj naredbi uz ceste a koji ih nisu posadili njih su "tepli" batinali. (Mođda zato što su visoka rasta i mora ih se "těpsti".)

Mandula¹⁵⁶ (*Prunus armeniaca*) il marelica je na vrčake i v trsije, ali brže pošene. Sliv (*Prunus domestica*) je v Čerje dvaput više neg sega drugoga sadovja. Zate i ludi veliju da imaju slivnik a ne voćnak. Sliv ima više fel: bistrice, petrovke ili patrovke, belice (dromle), oslače (žute velike), drfajne i črnice. Za rakiju je najbolša bistrica i zate je najviše ima.

Slive bistrice a i petrovke se najviše stiepleju na zemlu ili na plavtu i beru v škafe. Spravljaju se v sudič. Kad prekipiju, žge se (peče) v žgajnařskem kufernem kotlu žganica, rakija slivovica. Pেকে se v kuvanice (žgajnařnice) ili na dvorišće. Slabe prve rakije se veli plaviš. Kad se rakija speče oštane slivaš koga rada jiej u svinę. Rakije od tropa kad se spreša grozdije je tropica¹⁵⁷, a od droždı ke oštaneju kad se pretače vine je droždějka.¹⁵⁸ Prve kotle za peći rakiju su v Čerju kupili Grgur Salarićov, Mikićov deda i Jagę¹⁵⁹ abekovicę otec bertaš. Negda su ludi sušili na slivnice slive. Gore je imjela krov od pletęra, de su bile slive. Vu jne je gorele kojekakve drijeve tere se čulile ili stari piejn ki se pómale žunil. Negda su ludi sušili na slivnice i ruške i jabuke. Bila je spletena z leščevja, ořazana z blatem, okrugla kak kaća i krov od pletęra. Sad se male suši. Od sliv se djes više peče pekmez. (MT: Od Filipčića i dole ispod to je bil se slivnik. Mi sme dole bili (^hiža) de je sad brat Matija. Jene lete sme nabrali osemdešet pet vjeder sliv. Četrdeset i pet vaganov sme i_h prodali. A to nie sake lete. Onda rakija bila forint liter za Austrije na malo. Jemput sem ja morat zeti, kak se to veli, ovoga mařetara, da mi je prodal rakiju. A to bil baš moj kum Dujan. Bil je ovde Duge sele de sad ova gostijona na ceste kak se skriječę za Ruǒlicu. Onda pri nem neki šostar uvijek pil rakiju. Onda za teru mu rakiju on řekel, da dobra, onda tu Dujan kupil. Ja sem nemu prodal tri vjedra rakije. Ja nemu, kumu. On pak šostaru. Kad sem ja rakiju donešel. Da nemu kušati: dobra rakija. Dvajstosem forinti mi je vjedre platil. Na slive (na drijeve) se, kad se bere, dvje tri slive ořtaviju, da bu bole k letu řodila. Ruška, jabuka i sliva mene voli lva a ja lve neču strpam ga u vreću.

Čriešna (*Prunus cerassus*) divla i cieplena za jesti i prđati. Biele (belice), črne (črnice) i črleņę, řaņę i kiesne. Pop me na prve spovede pital, je l' sem kral, rekel sem da jesem čriešne. Mam je pital. je l' neņve. Ne, neg strica Miška Duǒga, řekel sem, a to je bil valda mejnši grjej.

Višni (*Prunus acida*) kisjele čriešen je male, de tera.

Breske (*Prunus persica*) su kaļajņke i durancije. Breske v trsiju imaju žute ili roze meše, a liepe dišiju i fine su za jesti. Kad se grozdije bere jiej u se breske i zoble grozdije. Breskam se listije sfrče, ořaņę a ořmolaveju i za par liet pošeneju.

Ogrozd (*Ribes grossularia*) jake piče a sadi se na vrčake vuz plot.

Ribiz (*Ribes rubrum*), ribizlin ili grozdice raštę pō vrčake krej ogrōzda.

^Himper (*Rubus idaeus*) raštę na vrčake vuz plot ili živicu a ima ga de de i v šume.

Figa¹⁵⁹ (*Ficus carica*) se de tera mogla najti krej stajna vu zavjetju. Buš dobil

¹⁵⁶ Adamović (1774): Moremo se mandule dobiti i okolo grada od zapada sunca i podne na cigel posaditi, ar miluje kamenje i cigel okolo korena. Mandule mnogo kořtaju i u gospockem dvoru potrebne su. Berdo koje se iskerči, more se breskvami i mandulami posaditi, ali dobro ritko.

¹⁵⁷ Adamović (1774): Kada se bude pekla rakija iz tropa valja naglo pustiti, na slavonsku modu slabu rakiju i posle taki vu jedno vedro suhi sliv jedno četiri šake saz koščicami skup, nutri dati, hoće na slive mirišati.

¹⁵⁸ Adamović (1774): Droždę iz prazni lagvi naj vun zeme i vu lagav spravlja i taki žganicu peći dati.

¹⁵⁹ Adamović (1774): Plevom posipati i ritkom zamotati mlado drevje da ne ozebe a fige čisto se pokvare.

frišku figu. (Neš dobil niš. Dō friške fige je bile zbila teške dojtī). (Figa se veli i paľcu pōrinutōmu mej kažijem i srijejnem prstem). Lake je v žepe fige ^hitati drugōmu a ne vupaš mu se pōkazati je. Lake ti figu v žepe kažeš i kralu. Picica pūna gnidica? (figa) Če se na Majku Božu Sadōvnu, Sadōvnicu, Nagōveščejne Majčice Bože (25. ožujka) sadi sadōvje, rad se primle. Če je na Veliki Petek im (imje), ōnda bŭ sad pišiv. Če na Veliki Petek dežd curi, ōnda bŭ bažul i sadōvje pišive. Na Januša se sadōvje i trsije daruje z bōžičnō slāmō da bole rōdi.

Povrtele¹⁶⁰

(Šalaťa, peršun, merlun, luk črlēnec, bjeli ili češņak, pōri luk, turščak luk, ^hren, cikla, vugōrki, grašek, bažul na mešunije, kava, povrtnica, kōrȧba, kel, paprika, paradajz, tikva, šjef) (JH: Na vrčake je rāsla šalaťa, luk, bažul i krampier, bjeli, črlēni luk, puk turček su mu gōvōrili, on kaj je na kupu. Vugarkōv je znale biti i merluna. Ima ōs kak vugarek. Paprike i paradajza se nje sadile. Kad sem ja gje otkud došla, paķ su me mama, nejdeš ništa ti sele, ideš ti na vrčak pljet¹⁶¹. Mōrala sem ja pljeti na vrčake)

Luk črlēnec¹⁶² (*Alium cepa*) črlēni luk je v sakem vrčake. Lučice se kupuju ōd Turōpōlki i sadiju na vrčake. V kliete i v pemnice je i vjenec črlēnca luka za žeju gasiti. Pōpova sluškina je pevala na paše: Lukek, mōj lukek, grizem ja tēbē, grizeš ti mēnē, grizel nēga vrag ki je tēbē mēne dā¹⁶³. Dober kak luk bez kruva. Bjeli luk ili češņak (*Alium sativum*) je za jesti i za vraštiye. Bjeli luk se nē smē sōliti i zate on veli: Čuvaj ti mēnē ōd soli, ja bŭm tēbē ōd boli. On se meče v bjele devenice. Zrezati dva češle bielōga luka prepēči na masle je vraštiye ōd kaša ili vrvne z bjelem lukem spēči i ōnda to jesti ōd kaša. Bjeli luk mōraju sōbō nōsiti snuboki. Če ga nijemaju nēdu nasnŭbili.

Turščak luk, turček. Luka ima črlēnca, bielōga, pōrōga, turščaka i stoletnōga.

^hren (*Armoracia rusticana*) se sadi na vrčaku. Jje se z govedinō na sōs. Listije ^hrena je za pōdmjetati pōd krv i tjejnku gibanicu kad se peče v krušne peče da ne zamazane ōd vuglējnija i pēpela (a i listije ōreja i pitōmnōga kōstajna se meče). (JH: Ej, kulike je ^hrena znale biti, dvje grēde, samoga ^hrena. Su znali dō^hajati, kad ōvak kakvi godi su bili. Idemē k Biškupu, ima ^hrena, bŭmē si nakōpali, bŭmē si ribali.

Šparge (*Asparagus officinalis*) je imel same Frigan v Pōpovce.

Cikla (*Beta vulgaris ssp. rapa f. rubra*) se sadi na vrčaku ludēm za jesti.

Kōrȧba (*Brassica oleracea gongyloides*,) ŷuta repa se sjeja i presađa pō ŷeliju.

Kumin (*Carum carvi*) mečeju v ku^hile da diši i v krv i kōlače.

Dina (*Cucumis melo*) sadiju na vrčaku. Šte se na dinē ^hita ōstane i bez vugōrkōv. Vugōrki (*Cucumis sativus*) na vrčaku za jesti sirōvi i kuvani. Sjejaju se na svētōga Furijana. Ima ōs kak vugōrek. Cigan krade vugōrke, dok se lisiče i moli:

¹⁶⁰ Adamović (1774): Da se pako čelad leglje ishraniti more, za zimu bažul, leću, bob, okicu, kiru, zelje, repu, jabuke krumpir, buče naj oficial sijati dade. Ob leto vu pramaletu vu bašči salatu, kel, zelje rano, dinje, povrtnicu, ranu repu, baburke saditi dade, ar zelenina iz vrta mlogo troška zakloni.

¹⁶¹ Adamović: Vrta okopati, presaditi, opleti more oficial saz dekle i drugom čeljadjom, kada dešč padne i ne more se taki za njim poslovati, ili polako kaplje, ar človek nije od dreka, da ga dešč opere i vu ništa vučini.

¹⁶² Adamović (1774): Dobro je vu škrinje nutri vu čisti žitek čerlenoga luka da se pomeče.

¹⁶³ Večenaj (1997): Lukek, lukek teški smokek, tebe neće pes ni maček, ja te moram siromaček.

Mysni, Bogek, da bum videl vugarek, gōspōdar ga ję mysnul s kolcem.

Merlun¹⁶⁴ (*Daucus carota*) sę sjeja na vrčaku i prepučę če gust.

Jagōda (*Fragaria elatior*) cjeplena¹⁶⁵ sę sadi na vrčaku za jesti.

Šalata (*Lactuca sp.*) sę sjeja na vrčake. Mōra sę na vrčake krile stepati i šalata ję dobra. (Pljeti drač). Žęna morę delati tri posla najęmput: Šči, sęřę i šalatu bęřę.

Tikvę (*Lagenaria vulgaris*) i šjeři (*Lagenaria vulgaris v. cogourda*) sę sadiju v trsiju i na vrčaku vuz plot, kakve drjeve ili sę nakoliju. Tikvę su za vodu nōsiti i zalivati kolcę kad sę trsje koli. S^hrgem ōd tikvę sę piję voda z škafa v gajnku, mošt pōtpulava z kōškę v bedne kad sę grōzdije gręšta i pōljeva lųg pō parilu v parenice. I žitek sę s hrgem presipava. Ōd vrata tikve sę napravi i kluč (tulek) za devenicę nadjevati. Vęlikōga tjęna sę sadiju šjeři (*Lagenaria vulgaris v. cogourda*), ali čez gačelnicu da budu veliki i dųgi. Šjefem sę vine i rakija vadi sudiča. Oni v jęnu tikvu pezdiju (prdiju). Dųgōga zaslini, drōb na drōb pritisni i nųter pōrini? (Vine sę vadi sudiča na šjef).

Mak (*Papaver somniferum*) za gibanicę z maka makōvnačę Nigdar nje vreča ōrjejev tak pūna da nę bi još šaka vujnu stala maka. (Pōzvani k jelu veli da ję sit.)

Pęřsun (*Petroselinum sativum*) sę mečę v juvu. Pręzime Pęřsun ję v Čęrju i na Glamnice. Pęřsunec ję i fęla bjelōga grōzdiya kę ima pęřsunaste listije.

Bažul žōhar (*Phaseolus coccineus*) ję jake dębel i lijepe cvetę črlęne ili bjele.

Bažul (*Phaseolus vulgaris*) niski i visōki za jesti zrnije i mešujnije

Grašek (*Pisum sativum*) sjeajau na vrčake i na pole za jesti i prōdavati.

Povrtnica¹⁶⁶ (*Raphanus sativus*) ili črna repa ima črnu kōru.

Paprika (*Solanum annuum*) na vrčaku za jesti ludęm. Lut (črlęn) kaj paprika. Nōs mu sę črlęni kak paprika. Bląž paprikąš ję prōdaval pō sęle papriku somletu.

Paradajz (*Solanum lycopersicum*) za jesti ludęm sę sadi na vrčake

Dōmačę cvjetje

Žutę ružę, katarinčicę, mrtvječkę ili sęsvečkę ružę, trōjačkę ružę, dišųčę zęliče, grginę, stiperek, jorgōvan, bušpun, drjejnęk, lilijan

Katarinčicę (*Aster sp.*) rastų pō vrčake. Nosiju sę na grōbije i veli im sę sęsvetskę ili mrtvječkę ružę. Bušpun (*Buxus sempervirens*) sę sadi na vrčake i pō grōbie. Djelaju sę ž nim i kiticę za svatę.

Dišęčę, dišųčę zęliče¹⁶⁷ (*Chrysanthemum balsamita*) sę sadi na vrčake. Listije mu fine diši, a narugane ję i spōdobne listiju žutōga pōdljeska.

Drjejnęk (*Cornus mas*) Na Cvjetnicu sę nosi v cirkvu cvjet na blagōslōv. Drieve ję jake trde i dobre za srca v čųjnke i zųpcę na zubača. (JH: Kaj sę z drjejnękem ki sę nosil v cirkvu delale? A z drjejnękem tak da njesu deca moglę spatı, ōnda ję, rečęmę, z drjejnękem pōdkaditi, budu rajši spalę. Znala sem tri šibicę ōvak deti i male vuglęjnija i ōnda pōdkaditi, kad mi deca njesu moglę spatı. To ti ję tak bile.

¹⁶⁴ Adamović (1774): Merle vertanske seju se kano kukuruz i okopaju se.

¹⁶⁵ Adamović (1774): Iz Zagreba priskerbiti valjade one velike vertarske jagode se posade vu jeden kut.

¹⁶⁶ Adamović (1774): određuje vu bašči povertnicu i ranu repu saditi za zimu dovolno.

¹⁶⁷ Drugde mu veliju: božje zeljiče, svete Marije zelje, božja plahica, kaloper. Belostenec (1740): Trave iz keh se napitek ljubavi kuha. Vzemi trave dragoljuba ka se zove kalopera. Balog: Na sam Uskrs se sadilo i Božje zeliče - bažulek ili bosiljak, mirisna trava koja nekim čudom raste samoniklo po vrtovima u Podravini.

V Gorne loze ober Drienčeca je bile drjejnka, kak je one trsije. I pri Đurce je bil drjejnec. Znale sme šibije narezati i na blagoslöv nęsti. Kad je velika bura pō zrāku išla sme znali v šporet deti šibice drjejnka.) Cimpresa (*Cupressus sempervirens*) se sadi na grōbiju a ž nō se vijenci djelaju. Za vijence delati je i jelvina, risina, bršlan, škrebūt, ruže katarinčice i druge.

Žute ruže (*Dahlia sp.*) visoke rasteju pri hize i na grōbiju. V sakem sele naše fare rasteju žute ruže. Sunčenica (*Helianthus annuus*) je za cvjet i kōščice za jesti. Sadi se na vrčaku i pō krampjere i zelije. Sable divle (*Iris germanica*) imaju žuti cvjet i rasteju vuz pōtoke, a na vrčake se sadiju plāve.

Bieli cvjet lilijan (*Lilium candidum*) raste na vrčake.

Trōjačke ruže (*Peonia officinalis*) su velike i lijepe.

Stiperek roža (*Rosa canina*) cjepleni šipek. Ljepa djeklica kak stiperek rožica.

Naziv stiperek je možda nastao od ruža stoperka (*Rosa centifolia*)

Sedum spectabile, zdravilnak sadi se na vrčake kak cvjet za vraštije i cvjetje. Z lista se zguli dōlna tjejnka kōžica i privine de se čovek pōseče.

Strōšnak, vuvnak ili šumnak (*Sempervivum tectorum*) je vraštije za šumastę. Ne če strjela v krov de raste strōšnak.

Jorgōvan bijeli i črleni (*Syringa vulgaris*) sadi se vuz plote i na grōbije. Cvjet jorgōvana se stavlja na palec vu faldu na kōtrigu i djekla maše ž nim dok ne ōpane, da zna kulike liet je dečke ima rada. Drugi veliju da bu tulike liet živela.

Cvjetje v zemlenę tiegline (cvjetnake) se nje sadile. Pō šuma su znali brati visibabe, zvojnčke, đurđice, ivajničice i risinu i na plācu prōđavati.

Maruša Tukčica Malčićova na Pašince z naševem pri kōnopla 1952., Čerje

Na stupe se tuče kōnōpla

Na trlice se terę kūdela

Na rāzboju se tkę prēđa

6. KAJ DIVJE ŽIVI – DIVJAČ, ŽABE, KAČE, TIČI, KUKCI I PŖLIJETI

Sem živem stvŖrejnem ka ne gŖvoriju se veli žvina, nemina ili životine. Za su žvinu divju i pitŖmnu se veli da krepa a same za čelu da mernę kak i čovek. Kad se za žvinu kaj pripŖvieda da nekaj djela ko da ima razum kak i čovek, Ńnda se reęe: Svęti krst poštuj. Prię dŖk je bile više šum, vękše i gusteše šume okŖl nas, bile je više i sekakve divjači a i zvjeri. Ludi su i_h više pŖznali. Bile i_h je Ńd koristi a i Ńnje ke su delale kvęr.

Zverina i divjač

Vuk (*Canis lupus*) zavija, đvejnġla: đvejnġ, đvejnġ. Vuki imaju gŖspŖdara tęri im deli kaj budu jeli. To je svęti Juraj. Vuk¹⁶⁸ more zaklati same Ńne š čiem je te lete nadelen. Čę naharępi na Ńne kaj mu nje dŖdelęne nemre lampe razienuti. Vukodlak je jakši Ńd vuka. Jęn kŖjnęr je štel videti kak svęti Juraj nadjela vuke. Pred Jurjeve je Ńtišel v šumu de znal da se vuki skupljaju. Zišel je na h_hrašt i čekal. Vuki su se skupili. DŖjašil je svęti Juraj na bjelem kojne v zelęne oprave i počel je vuke nadjelati. Tębe bu Ńvoga tęle, tębe Ńvoga svinče i tak ředem. Kak je tęri vuk nadelen, tak je i mam Ńtišel. Na zęjne je došel jęn šępavi vuk. Nęmu je řekel, da mu bu Ńvaj gore na h_hrašte. Svęti Juraj je Ńdjašil, a vuk je počel pŖtkępati h_hrašt. Čovek se prestrašil, opal dole, moril se i vuk ga je pojel. Drugi pripŖviedaju da su se si vuki razišli i kŖjnęr je Ńtišel mej druge kŖjnęrę. Al ipak bile ga je stręv i v kŖlibe de su spęli je ľegel srijedi mej druge. Šępavi vuk je došel i sakŖga prięl za noęni palec. Te kŖjnęr tęri je nęmu dŖdelen je zmecal i vuk ga je pojel. Ki mahale seęe nęga vuk vleęe (PŖpjevala je nepreļa i muę nje Ńdsiekel mahale.) Negda su vuki bili Ńbuvęni a sad su bos. Nę mre biti vuk sit i koza cęla. Vuk vuka ne čę zaklati, čovek čŖveka h_hoęe. Vuku bi šumu kažal, a zna šte je. Vuku dati svinę pasti. Ględen kak vuk. Pastiri tuliju na řŖg: Dini dini duka Došel je vuka Dini dini da se Ńdnešel je pręse Dini dini dukaste Baš najlepše kurtaste. Vuk je i rana ka se za velikę vrućinę napravi mej nŖgami. Zajele mi se mej nŖgami Ńd švica. Dobil sem vuka¹⁶⁹. VukŖv (vuč) jogen (*Daphne mezereum*) raštę v šuma i rane cvetę prię neg prelista. VukŖpętina, cmrkŖvica ili ciceki (*Lonicera caprifolium*) raštę pŖ žvica. Deca cęaju cicekę a pastiri djelaju vjęnce na Jurjeve. Gliva vukŖv jezik il vukŖve męse (*Fistulina hepatica*) raštę na h_hrašte i pęjne a dobra je za jesti. MedvjedŖv (*Ursus arctos*) nje pri nas bile makar Medvjednica nje daleke. Cigani su i_h znali dŖprięmiti. Mędved bi tęncal a Cigan pŖpjeval: Tęncaj, tęncaj męde, da tę ludi ględe ili tęncaj, tęncaj, moj Martin, pak buš dobil jęn cekin! Za medvedę se pripŖvieda da rad jęju męd i ruške. Mędved rada zruši čęlcę i męd pŖjje. Mędved prespi zimu v lukne. Mędved idę na Svjećnicu z luknę se naględati van i čę je zima Ńštęne blizu a čę sęnce grięje zavleęe se glibje, jęka bu zima. Žęna ga vŖda kak Cigan medveda. (Muęu bępšćaku baba zapŖvieda.) ZŖbira kak i

¹⁶⁸ Adamović (1774): Da vuki ne ujeđu maršicu, uzmi na vuzem posvećenje od jagnjeta kerv i u ovu, pervo nego se bude blagoslovilo, mali komadi kruha namoči, toliko, koliko maršice i konji imadeš, pak posle daj blagosloviti i ovi komadi daj marfi i konjem svakomu po jedan komad pojesti. Da vuki kojega vola ili juna ne zakolju naj se zvona metnu (na paši)

¹⁶⁹ Belostenec: Vuk na zadnjice od jahanja, koji ga zvręiti hoęe, naj ga ovcam pokaže, i taki za ovcam poje.

mędved ruške. Idę kak mędved. Jaki ję kak mędved.

Lisica (*Canis vulpes*) kolę kokōši¹⁷⁰, laja kak cucek i jake ję mędra. Laktečani veliju lisica i zate im ję špot laktięčke lisice. Grabierje ję sele krej Drienčeca pōd grabrōvō šumō kak v lisičinem duple. I za prefriganōga čōveka sę veli: Baš ję prava lisica. Lisica (lisička) velimę i fine žute glive.

Jazveci (*Meles meles*) živiju v šume v lukna v zemle. Ima i_h dvje fele: svijnski ki ję dober za jesti a ima ^hr^hnec kak svinče i cuči ki ima ^hr^hnec kak cucek i nje za jesti. Jazvec kak i mędved prespi zimu v lukne. Jazvecōva mašča ję priek žuta kak vojsk i dobra za vraštije, za ranę de sę čovek pōsečę ili pōriježę.

Moj pōkōjni deda Tōmaš (Bog mu de j duše leke! Bog mu dušu zveliči!) ję pripōvjedal kak ję jazveca strelil. Imel ję na Đurienčice kukurizu i jazveci su sę na jnu namerili. Otišel ję on navečer s puškō čuvat. I vidi on kak su došli dvj jazveci. Jęn si ję legel na pleča i osōvil sę četiri nogę. Drugi sę pōpinal pō bjetva kukurizę, trgal zubmi bātę i slagal i_h mej nogę jazveca ki ję ležal. Kad ję namętal bātę priel ję zubmi jazveca za rep i vliekel ga v šumu.¹⁷¹ Ded a ję pōmeril pušku i strelil kojna a kola su vušle. Jęne lete smę jazveca vlovili v pitōmjerane role na grabe pred našiem vuvozem. Spi kak jazvec.

Svine divle (*Sus scrofa*) imaju jake lije pajceke šare s prugicami. Dōk sę žirile pō šuma su i dōmačę turōpolske prasice znale takve odōjke zleči. V lovu na jne trjeba paziti, kajti sę divli bicke znę mej nogę zaleteti i jagaru jajca odgristi. Pripōvjeda sę da ję banu grofu Mikule Zrinskōmu v lovu divli bicke jajca odgrizel i tak ga zaklal v Međimurju v Kuršanečkōmu Luge. Nęga vojska ję za štibrenskę bunę (12/13. ožujka 1654.) poklala pune ludi i pōžgala ^hiže v Čerje i Krālōvce i baš na Grgurove "da kačę ideju zemle van". Pune ludi ję zagrebečki kaptōl raselil krej grada Petrine. Tu ję nastale sele Kralečani. (Ni_h su pak 1991. leta Vlaji klali i ^hiže im pōžgali i sterali i_h). Kad ję divli bicke Zrinskōga v Međimurju zaklal naš i ludi su rekli, da ga ję drađi Bog kaštigōval. Ōd ōnda sę a još i djes veli: Grof Mikula Zrinski pojel ję dręk svinski. V priče ję divli bicke sekači joral za šenicu, mędved s paņdami brąde nakapal, zajec sejal šenicu a lisica z repem zadržila. Srne i srnaki (*Capreolus capreolus*) su pō šuma a i sad i_h ima. Srna beči kak tele. Srne su lovili na drot privezan na brk svinutōga drjeva ki ju ^hiti v zrāk kad sę vlōvi. Kuna (*Martes foina*) ję imjela fine krzne. Bile i_h ję male.

Lasica (*Mustela nivalis*) lōvi miše pō lukna na polu a ^hoče i mlade piščence pōjesti. Ludi lasicu zōveju, da gamad v ^hiže pōništi, kad ju vidiju: Lasičica gōspičica, pozvali su tę moji mišeki i stakōreki na gosti, same dojd i buš imjela jesti dosti! Lasica ję otrōvna i more koscem vodu otrōvati, če ję mlade pōkōsiju. Pōbluje im sę vu vodu v pevarcu i ōstvāri ju.

Divli maček (*Felix silvestris*) ję bil prije tu. More joči skōpati. Lovi sę za krzne.

Veјverice (*Sciurus vulgaris*) sę ^hraņiju z liješnaki, kōstajni, ōrijeji i žirem. Pastiri

¹⁷⁰ Adamović (1774): Da lisica kokoši ne jede, nasadi jajca pod kokoš i pod ovi deni lisičji rep, ne će ji bantuvati. I takajše daj lisičje serce zobati kokošem, koje pojede, ne će ga bantuvati.

¹⁷¹ Rožić (1907) Jazbaci ovak kradeću kukuruzu: jen se leže na pleča, da mu nege strčidu kak ručice na koli, a drugi meće klase. Lang (1914): Jazbec ide po noći sa svojom ženkom u kukuruzu. On se podigne na zadnjim nogama, zahvati zubima štruk kukuruze i otkine ga. Ženka legne na hrbat, pruži u vis noge kao ručice na kolima. On joj natovari štrukove i zubima za rep odvuče do jazbine.

teraju vejvericu z h₁rašta na h₁rašt da vidiju kak đalke more škōčiti. Vejveričin řep si lovci mečeju za školak. Męga deda Tōmaša su zvali Vejverec zate kaj je puzal pō h₁rašte kak vejverica i bral męlu i ž nō svinę h₁ranil. Da nięma tak đugōga řepa ne bi bila tak lępa? (Vejverica)

Zajcōv (*Lepus europeus*) je negda bile pūne više. Ludi su i_h lovili¹⁷² na drot koga su pōstavljali na prięla v živice i jutre išli glejet je l' se vlovil. Zajcu kad se vlōvi v drot srce pūknę ōd strāva i ōd toga krepa. Zajci su delali kvār. Pōjeli su bažul, zęlije i ōbjeli kōru na sadōvju. I jęne glive dobre za jesti kā rāstę na pęjne se veli zajec (*Grifola frondosa*). Męmu dedu je to bila najbolša gliva, bolša i ōd blāgvę i vrgajna. Zajec se veli i jenomu dięlu męsa na svijnčetu ispōd lalōvkę. Kuva se kad se gnoj vojzi na pole i ludi veliju: Zajec gnoj vojzi. Zajčeki se veli žutōmu pōlskōmu cvietu (*Linaria vulgaris*) i jenomu vrtnōmu cvietu, tęri se mej prsti stiščeju da griskaju kak zajec. Zajęčina (*Sarothamnus scoparius*) rāstę v šuma i zajci ju rada jęju. Za męga tatu Šimuna su řekli da ima vrāga i će pūknę i v kōjnski dręk da streli zajca. Ali mōra se takvoga zajca pōjesti prię neg pęvec prvi put zapōpęva. Pokle toga se tā zajetina prevrnę v dręk. (To je zbila prāva živa istina!). Kad se nębe dira ni zajcem nę mira. Rāžen dięla, a još nę ni zajca vlovil. Sę noči bu zajec iskal svō mater (Jāka bu zima). Spi kak zajec (Spi i gledi). Zajec i spi z otrptemi jōčmi. Gledi kak zajec. (Ima pūčastę joči) Sęmu je strāvu kak zajec. (Zajcu ōd strāva srce pūknę v drotu). Zajca je strelil. (Opal je, pōsmięknul se v blate). Kam idę zajec kad pōl šumę prebejži? (V drugu pōlōvicu). V kakvięm grmju zajec spi kad dežd curi (V mōkrem). Ober Drienčec je pole Zajcōve de je negda bil lončar Zajec.

Jež (*Erinaceus europeus*) kvokčę. Ježica ležę mlāđę (ježi se). Ježek je mālį jež al i tјejnki pamučni konec za tkati. Ježa su i metalí v h₁žu da gamad (būvę, vuši pōlōvi). Z ježōvō kōžō kadiju i vrāčiju vrbānec i to je pūne valāne. Ředem se ježi ježiju.¹⁷³ V priče je jež zobrał vuka za mesāra, ki je se męse zęl sębę i jež ga je tužil. Vuk je pōkūčil sūcu v železe i vlovil sę.

Pūvę (*Glis glis*) su ludi lovili pō šume. Męse im je jāke fine. Z dupla i_h teraju z dimem. Najrajši su v lukna pō bukva i vrba. Dębel kak pūv. Spi kak pūv v duple. Tvōrci (*Putorius putorius*) spijaju jājca živadska i zate i_h ludi tamāniju. Živi pōd kupem sјena ali tu ne kolę kokōši ni ne spija jājca¹⁷⁴. Lōviju i_h v želiezje. Tvōrec kmrkla i jāke smrdi. Nięma đugi vrāt da si nęmrę zubmi dōsęči svō nogu da ju srdit ne ōdgriznę. Smrdiš kak tvōrec. Srdit kak tvōrec. Šte zatamāni tvōrca nosi ga pō sęle i žęnę mu daju jājca.

Miši (*Mus musculus*) napraviju pūne kvāra pō pole kad i_h se pūne nakoti. Mišica zležę pūne mālę. Miši cviliju i cvigljaju. S cōprijami moreju nektęri ludi mišę ōterati. Miši si sprāvlaju žir i kostajn v luknę za h₁ranu v zime. Kad svinče na žirejnu v šume najđę takōv žir v lukne tomu se veli menda. Tętec Đurec z Glamnice je pūnę put pripōvjedal kak su miši mūdri. On je pazil na mišę ki su nōsili kostajn v trsije v luknu. Miš primlē kostajn za špiček (a tak i žir) i na rit ga nosi v luknu. V lukne miš slāžę žir ili kostajn kak drva v klajnu. Kad ga pōstaví

¹⁷² Prvo hrvatsko seljačko lovačko društvo kotara Sv. Ivan Zelina osnovano je 1925. inicijativom Ivana Grandę.

¹⁷³ Adamović (1774): Ježi se redom ježe, ar i Bog je redom stvori stvoril.

¹⁷⁴ Večenaj (1997) Tvorec nigdar ne krade gazdu gde stanuje.

onda mu špiček na vrju odgrizne, da mu ga drugi miš nemre^v krasti i odnesti. Dők imaju miši kaj jesti dō toga imameⁱ i mi. Nigdār nje mālī miš pōd velikem kupem krepal. (Tak se veli da ide slāba dīekla v замуž za velikōga i jakōga dečka, a de šte pita da kak ga bū zbavila) Gledi kak miš z mēlē. Kad miši dīelaju gnjezde na betve kukurize, bū močvarna jesen.

^Hrčov (*Cricetus cricetus*) je bile takaj. ^Hrč ili ^Hrček cvili. Dīelaju kvār kak i miši. Vleče k sebe kak ^Hrček. Štakōrōv (*Epimys rattus*) je znale biti pune pō ^Hiža. Stakōrē se lōvi v stakōrōvku zbitu z desjek. Nektēri napraviju điku. Đika je željezni šilek nabit na kolec. Nabodu na kolec zaoštreni (zrašpani) kōmad željezne šibe ōd jambrijele i ōnda z đikō kolu stakōrē na najžu za slemečki, de se skrivaju. (Veliju da se bivoli ki imaju trdu kožu z đikō teraju). Če se mej Bōžičem i Nōvem letem pō najžu skuči z bōkcovō batinō si stakōri i miši būdu ōtišli. Stric Lukič Čubāk nje mogel spati kulike su stakōri drkali pō kukurize na najže. Prevrtal je svedrem prasnice i na slemeček ōbesil křavski zvonec. Dretu je spustil krej své postele. Kad su v noči stakōri počeli ružiti, on je same pozvōnil, pak su se razbježali i primirili (IV26). Stari Joška Krajnec prnar je furt klel: Preklēta gamad, kad se nažerē samo glođe. Stakōri znaju svinam v zime v koce vuva ōbjesti. Vōdēne stakōrōv ima velike kak mālī maček.

Krt (*Talpa europea*) cvigla. Krtari lōviju krtē. Čēne, pō tije ideju pō sinokōša i kad vidiju nōvi krtōvinec de krt kopa, ōtkapaju ga s kōpačo (cujnkicō) i kožu guliju. Krtōva koža s krznem se prōdaje za krznenē kaputē. Da krti nē bi na vrčaku kōpali sjeja se krtōvnāk, jēn drač kak kačine mlīeke same lepši (*Euphorbia lathyrus*). Priča se da je krt postal ōd jenoga lakōmōga brata ki je mēđu pō noči premješčal i Bōg ga kažnil. Zemlō z krtōvinca se mōra na Jožefōve (19. ožujka) prije neg sūnce zide pōsipati čelce da se bole rojiju. Ti imaš krtā ki ti v rite vrta (Veli se nemirnōmu detētu). Sljepi miši (*Myotis myotis*) letiju pō mraku, pō noči. V cirkvenem turme za nogē ōbješeni visiju. Ludi i_n se bōjiju, da ^Hočeju krv piti. Deca se igraju šiša miša.

Kačē, žabē i ribē

Kačē idu vān zemlē na Grgurove (13. trāven). Kačē imaju svēga křala. To je kačec¹⁷⁵ tēri ima krunu na glāve, črlēnu ružu kak pīevac. On morē zajuknuti (zafučkati) i ōnda se se kačē skupiju. Kačec je gōspōdār kačam. Kačec zafučka ōkōl Jurjeva i se kačē se zbudiju i ōkōl nēga skupiju. Mā majča je vidla kačeca š črlēnō rōžō na glāve kad je vol na jnega stal. Kačec je zafučkal a majča je pōbjegla i nje vidla je l' su se kačē skupilē. Stārōga Krajnca je bila kača grizla i noga mu je bila zakopana v zemle jēn dān i ostal je živ ali mu je noga kvārna. Jōžina Peršunōv z Glamnice je znal ōd kačē pregōvarjati i tēca Kelebuva na Laktece. Ki kaču mōri nē smē biejžati rāmne, da ga ne vlōvi kačec, neg se sfrknuti i male sim male tam (drčati šigu migu). Šte skuva kaču i pōjie tū juvu saka mu trāva veli ōd kakvē je bolesti vřaštije kad ju primlē. Če se nabodeš na kačinu kōst, to se ne dā zvrāčiti. Na Lōvrēčēve (10. kolōvōza) kad idu kačē spat

¹⁷⁵ Balog (2011): Kačji cesar je mala crlena zmijica z krestom, kak krunom na glavi. Nad semi kačami lada. Pofučne, gda čuti grožnju i mam silna vojska dojde plazeći v te čas kaj ga bude branila.

pred zimu, obližeju nekačōv kamen. Jēn pastir jē obleznuł kamen koga su kačē lizale i spal jē dō pretuletja. Kača tēra oštānē pō Lōvrēčeve vane, tā smrti čeka ili svoje ili čije druge. Kačine mljēke (*Euphorbia cyparissias*) sē nē smē trgati, bŭ tē kača grizla. Kaču kŭ sē ōdjorjē sē nē smē mōriti. Sē kaj zrāstē na zēmlē de jē mōrjēna jē mrtvjēčka ^hrāna. Ki to jje mernē. Jenomu kukcu ki lječē ober vōdē i sjēda na suvē šibē sē veli kačīn pastir (*Libellula depressa*). Deca sē ga bōjjiju. ^hižnu (dōmaču) kaču¹⁷⁶ sē nē smē mōriti. Slava Klapšecova jē mōrila ^hižnu kaču, kŭ jē bila pōd priēzlamnicō puk jē jē mati mrla. Ni žēna nē smē kaču vmōriti. Kača žēne veli: Kad mē njēsi vmōrila dōk si bila svila (dīēkla) nē smēš mē ni sad kad si svina (žēna). Da nējdeju kačē v ^hižu¹⁷⁷ triēba s fašijnskō juvō vugličē zalejati. Vōdēna kača (*Tropidonotus natrix*) zidē z vōdē.

Riđavka, riđōvka, kača jadōvača (*Vipera berus*) jē najōtrovneša kača. Šāra jē i ^hočē jake gristi a navjek bŭdzga z jezikem. Nē sē ludi najviše bōjjiju. Čē sē s fašijnskō juvō namāžēju nogē nēdu kačē grizlē. Dobre jē ž nō i kravam namazati nogē i vime i nēdu i_n kačē grizlē.

Tičarica kača (*Coluber longissimus*) ^hodi pō ^hrāstē i pojje mlādē tičē v gnjēzde. (JH: Priē su znālē kačē tičaricē iti pō zrāku. Same jē fučkale kak kamen kad sē jake iti. Kaj jē to bile nē znam. Priē jē sēga bile. Djes nje ništa i nikaj sē ne kážē. Vēč sē ōvoga naroda i vrāg bōjji.)

Valtuk ili valštuk (*Vipera ammodytes*) jē kača za tēru veliju da jē jē rēp presečen pak jē krātka, debēla i ōkrŭgla tak kak i valštuk teroga ima vlekič na kīem stājnīje prevlači. Gajd jē ista ili slična debēla črna kača kŭ sē pōleke vlečē. Ljena jē kak gajd i prevrnē sē na postel i spi kak gajd. (Veli sē za liēnu žēnu.) Smŭk (*Coluber longissimus*) jē debēla kača kŭ kravē sesnē. Pijē kak smŭk.

Slepōvŭža¹⁷⁸ (*Anguis fragilis*) sē ludi bōjjiju kak i kačē. On ne vidi, a rēp mu meca kak i kačē još 24 vurē kad sē mōri. Slepōvŭž jē ōtrovneši neg dēvet kač. Juriča Malčičōvōga jē slepōvŭž grizel. Stal jē na jnega kad jē kosil i bil bi mrl da mu nje nekačva baba pregōvārāla i otrōv mu sē ōpuščal na zŭbē i na nōs. I kad kravu griznē, pregōvārjaju. Kad sē bažul dŭge kuva, pōzelēnē kak slepōvŭž.

Kuščar (*Lacerta viridis*) ^hočē pōd kožu vlesti. Srdit kaj kuščar. Plug bez jōrnica jē kuščar. Bēteg kuščari jē na vrātu kad sē žriēle stisnē. Koga kača griznē, te sē i kuščara bōjji.

Znēbač, deždēvnāk ili mađarōn (*Salamandra salamandra*) ōpānē z nēba deždēm. V Pōdōlnice i_n jē pŭne. Znēbač ima jākī glās i kad zacvili čovek bi ōšumastel. ^Hōda kak znēbač.

Pukač ili kmukač (*Bombina variegata*) puka ili kmuka. Živi v mlaka, v rupa i v rupača. Pukač jē i vrāštije za joči. Drenčičanem i Glamničanem sē špōtaju Čerci da su pukači.

Žabē zelēnē (*Rana esculenta*) lōvijū žābari v mrežu, guliju i jjeju bocē (bēdrice, bēdrē ili māndekē). Žābine jajec sē zležēju vujčeki (vujčeci), a ōd ni_n pōstānejū

¹⁷⁶ Balog (2011): Hižna kača je pod pocekom, njo ne smeti hmarjati, to ti je hižna sreča.

¹⁷⁷ Adamović (1774): Da se zmije, žabe naimre vu štali ne obderžavaju, koje konje i maršicu vujesti mogu, dobro je u štali biloga luka, ožinga, ruticu i na vrata i na vuglji metniti.

¹⁷⁸ Slepovuš bolje piči neg devet kač, zapisal jē v Lōbore Josip Kotarski, ki jē pokle bil i pop pri Svētēm Martinu v Prozorju. Bartolić (2008): Kače su največ štere, jludi zoveju slepa vuš; te su kače ne čemerne.

žabe. Žabe ni pukači neđu (ne budu) reglale, če se v rupu ^{hi}iti juve od fašinskoga zelija vu kem se kuvala svinska lalovka. Lake je žabu vu vodu natirati, kad i sama bejži. (Tak i pijanca v bertiju). Raščepjerila se kak žaba. (Žene ili djele ka sedi z raširenemi nogami). Napuhuje se kak žaba. (Onomu ki se srdi). Čerški žabari Švarlek, Sruk, Blaž Šatovičov i Cecelja z Kobilnaka su lovili žabe i v Zagrebe prodavali. Mreža ili sak v teru se žabe lvi ima očiće ili lukne i sačišće tere je slične zubačišću. Ima deblje drijve raskolene i okrugli okvjer kak luk na košare. Bobek ima na dugem kolcu zabitu gumiju ili kožu š čiem se tera žabe. Žabe se lvi v jesen od rujna i dale v pretuletje do svibna. Na briegu žaba sedi, pod nju se denje sak i nuter same skoči. Sači se tak da se sak prevrne i k sebe povlači. Žabe se mečeju saka v torbu. Kad se pune nalvi, onda se pokoleju. Prekrne se na pleća i na zemle z nožem odrježu zajne noge ili bedrice (mandeki). Operuju se od krvi i deneju v ruksak. Doma se zosipleju v kōrite. Slaćiju se tak da se primje za kosti i z novtem na palcu sleće koža i ^{hi}iti van. Onda se pakli v kōtrigu odrježu. Operu se v troje vode. V trejte vode ^{ih} se ostavi da se napu^hneju. Noge se deneju za kost. Veliju da kad se na žabine noge ^{hi}iti soli, da one se poškačeju z posude. Mreža se plete z drevno iglo i brlcem. Na iglu je namotan konec, a brlce je komad okrugloga djeva pri jenjem kraju vužeše a pri drugem širše okol teroga se z iglo omata. Par niti se gore nabere i počme šest oćic plesti i se više preširavati.

Kralova žabica ili kraljevica (*Hyla arborea*) je zelena i vraštije je za joči. S kralov žabic se trieba, kad ju prvi put vidiš, triput opasati da križa ne boliju. Kad kralove žabice reglaju bu dežd curen. Od ne djelaju coprnice mast s ko se mžeju kad letiju k drugem coprnicam.

Poscajnka ili poscāni Martin (*Rana agilis*) je žuta žaba s piknicami. Furt sekče kad skače i pošči se kad skoči. Poscāni Martin more jake bježati. Zime pod ledem pune ^{ih} pokrepa.

Želva žaba (*Emus europea*). Škornač ili želvi je vuz Kašinski potok. Želvu mečeju v čeber da napoj svinam mješa. Želvu je mej noge djela kuma kad ju je obzorni dečke štel povenogvati. Krastača žaba¹⁷⁹ (*Bufo vulgaris*) je morti coprnica v žabu preobrnena i nosi nesreću. Trieba ju nabosti na kolec i požgati. Kad ju je Ivan Fundeličov videl na Ivajne v pemnice, sin mu se v Nemačke topil. Pijavke (*Hirundo medicinalis*) si ludi sami mečeju na noge da se pripiju, meste da im barbjer meče roge. Pijavke su lovili po vode i djevali vu flašu.

Gliste (*Lumbricus terrestris*) ne smeju mali žugići jesti. Stječeju za jnima i onda poparaju. Žirovne svine roveju i jjeju gliste po šumske ledina. Kad se svine najjeju žira onda ^{ih} se tera na rov. Glista je špot dugomu i mršavomu čoveku.

Puž (*Helix pomatia*) nekteri ludi jjeju. Pekli su ^{ih} na paše v prhavke na jognu. Puž je devet¹⁸⁰ liet pužal na rast. Desete lete se male požuril, opal i rekel, da ni jena naglost ne vala. Priča se kak su Zagorci vidli puža v Čerje i njesu znali kaj to je. Kaj je na svijetu najjakše? (Puž, teri i svu cjelu ^{hi}žu sobo nosi). Deca pōpjejavu pužu: Puž muž, kaži roge van, da ti kuću ne prodam stare babe za duvan!

¹⁷⁹ Balog: Žaba krastača mora se ubiti jer ako se skriva oko kuće, onda je to "coprija".

¹⁸⁰ Lang (Samobor) Rekel je puž, kad je trinajst dan na jen zid puzel, i onda je doli opal.

Rib i rakōv ima v kašinskem i glamniječkem (belōvārskem) pōtōku a i v Sāve. Naši su ludi male da ribę ili rakę lovili. Posavci su znali pred pōstę dōvesti rib. Moj deda ję jęne lete pokle velikōga deždā, flojsa i plove, nabral v kukurize na Grabaščice ober Čerja pūnu bažulnų kōšaru rib kę su z oblaka ōpale. Rakōv (*Astacus actacus*) ję prije bile više. Kad ję potres, ōnda sę raki zdōjdeju, potres i_h vuništi. Potres nastānę kad svęti Mātej ki zęmlu drži na plęče, puk mu prižmeknę i premješča ju na druge plęče. Črlęn kak rak (kuvani). Razišli su sę kak rakōva deca širem pō svjētu. Vu priče su Zāgōrci raka vtopili. Šaranōv ili krapōv (*Cyprinus carpio*), ščuk (*Esox lucius*) i vuric (?) ję v Črncu. Tā vurica ima po sebe kak škudę plāvē i tak sę preljevā. Z vuricę sę ne dā kōra dole. Najviše i_h ję za mirna tōplōga vremena jutre kad idę sūnce vān i pāk pōd večer. Nekteri ludi veliju da su krapī drugački ōd šaranōv, bole sivi. Som (*Silurus glanis*) ima črnu kōžu na sebe i mustāčę. Bielčic, bielki (*Leucaspis delineatus*), māle ribic ima v kašinskem pōtōku. Nę i z kōšarō lōvijū. Kad sę konōplę namāčęju morę sę i_h i z rųku vlōviti. Ōnda su kak ōmāmlenę. Ima i rib kem veliju kljeni (*Leuciscus cephalus*). Ščuka (*Esox lucius*) ję dūga stisnuta a ima špičastu glāvu. Dūge mršave žęne sę veli ščuka. Ščukec ję on ki ima dūgi špičasti nōs. Piškōra (*Misgurnus fossilis*, *Cobitis f.*) kad raca pregūtnę on ję mām zidę z riti vun. Piškōr ję i špot mālōmu vižlāstōmu dečku.

Tiči

Tičę su najviše lovili pastiri na pāše v šuma. Vrapcem ki su jāke kvār delali sę rušaju gnjězda i vādiu jājca. Štiglecę i drugę mālē tičę sę lovile na lipek skuvan ōd mēlē. Lovile sę i s pračkō i v prųgle. V prųgle sę lōvijū vękši tiči (fazāni). Doma su držali tičę v grlietke. Tiči sę ženiju na svętōga Valentina. prije ję videti da leti i jęn sām, a pokle letiju sę pō dvā skupa. Rane v jutre prije sūnčenōga is_hōda mēnę ję deda bōsōga pōšilal na Zāvrtku za živicu, da su tam bili tiči na gōstę. Tu sem našel gibanicę i kōlāčov kakvę ję i mama pękla. Pastiri su iskali gnjězda tičov pō grājniju i v lukna. Pōbirali su jājca ili mlādě tičę kad ōpernāteju, skubli, pękli i jeli. Šte najdě tičę, nę smę zā jnę pōvedati pōd krovem niti na pūtu, da nejdeju mramlicę i kača v gnjězde i spiję jājca ili pōjje mlādě. Tičja jājca su vękši dečki dāvali mejnšem dečkem i djeklam da būdu tōbože navčili svilu pręsti. Jājce im deneju v šakę i da nek pō male vrtiju dōk nę svila pōčęla iti. Ōnda im stisneju šakę i jājca sę razleju. Saki tič svōjjem klunem zoblē. Māli tič - veliki krič. Prāvi tič ne sęrę v svoje gnjězde. Pišči kak tica, tič v prųgle. Tiči nędu konōplę trgali če sę pōleju s fašijnskō zēlōvō juvō i če sę denę v konōplę jajce. Za nektęrę tičę sę veli posebne muškōmu a posebne žęnskōmu (vrapc i vrabica, kōs i kōsica, grlec i grlica, škvorec i škvērica, golub i gōlubica, slekōpar i slekōparica, jāstreb i jastrebica, fazān i fazājinka) a drugi imaju same jęne ime muške ili žęnske.

Vrapc (*Passer domesticus*) živčę: živ, živ! Če ti šte ^hiti tōplōga kōlāča v šenicu (žitek) ōnda ga vrapci ^hočęju raznęsti. Kad sę dečke zrōdi vrapci (i mramlicę) Boga moliju. Dečke nјema fertuna da bi mu drōvtinije kad jje ōstale v krile kak djekle, neg ōpānę na zęmlu i vrapci i mramlicę imaju kaj jesti. Misliš da ti būdu tam pečęni vrapci v zūbę leteli. Ti same zјeni, būdu ti pečęni vrapci sami v zūbę

leteli. (Veliju da v bogateše kraje liečeju pečeni golubi!) Đavraju kak vrapci. (Kad deca ili babe pune govorišu). Kulike put vrapac na lete korači? (Ni jempu, on skače) Kunę se tobože: Vrapac te da! te te da! (meste vrag ili vreck) Vrapci se moreju zacrpati da nejdeju na žite. Čovek mora gol na mladu nedelu tri put obleteti oko žitka na pole i zabosti šumsku gajku i nadostukneni prostec z plotu, ali ga ne sme nište videti. Če ga šte vidi, onda ne vrijedi cōpria.

Senica (*Parus sp.*) pōpieva če je zima: kupi gujn, kupi gujn ili krpaj gujn ili vleci gujn! Če tople pōpieva: seci gujn ili cici gujn! Bi se senica i z mejnšem zagūtila. Špotala se sova senice da ima veliku glavu. Žuna (*Picus viridis*) kopa luknę po suve stēble i jje črvę. Žuna pozna travu ka more saka vrata otprieti. Kad čovek zabię luknu na drievu de su žunini mladi tiči, onda žuna dōnese nekakvu travu tēru prislojni na te drieve i one same zide z luknę. Ali se mora blizu toga žuninōga gnjezda deti nekakva črlēna krpa. Žuna nosi tu travu i spusti ju na tu krpku. Misli da je jogen. S to travō je moći saku klučenicu otprieti. Kad pōtkōvani kojn stanę na tu travu otpaņę mu potkōva. Žuna pōpieva, kad na drieve luknu vrta: Brr, brr, pēkla bi pōgaču, nijemam drvv, drvv!.

Vuga (*Oriolus oriolus*) pōpieva: ^Hojdi Iva po glivu! Zemi sekiru pōseci glivu! ili Iva, na glivu, zemi sekiru, seci glivu! Drugi veliju da pōpieva (kak i mačka mejuče kad je maček na jne): Joj tatek, joj mamek, kaj sad bu! Če te vuga ^Vkani neš te lete imel srēče kad ideš gliv brat. Jempu su kosci kosili a vuga je pōpievala na ^Hrastu i pōčeli Tōmurada Žerevinec srditi, da vuga pōpieva: Jožina Tōmurad, piš me v rit! Škvorci (*Sturnus vulgaris*) djelaju pune kvāra v trsije. Ludi pōstavljaju klepocę i pudari i_H nagajnađu. Grlica (*Turtur turtur*) grgūče: Drrv, nijemam drrrv, pōgaču bi pēkla, nijemam drvv.

Sraka (*Pica pica*) dređdi: Dreķ! Zate deca pōpievaju sad jenomu sad drugomu: Sraka ima dūgi řęp i pisane řęrje. Pazi se, ti lvek, da te ne pōserę!

Sojka (*Garrulus glandarius*) jake krešči. Sojkina pęra se mečeju za škilak i ž nimi se kitiju lovci i lugaři. Škrlec, orač ili ševa (*Alauda arvensis*) cjele lete jorę. Kad leti gore onda pōpieva: ajd, ajd, ajd, ča, ča, ča! Kad se dole spušća: Šti, šti, vo, vo, bič mi opal. Kad v zime na putu najde smrzneni kojnski dreķ vesel viče: cipeka, cipeka!

Golub (*Columba livia*) je preštimani tič. Nigdā nje vrana zlēgla goluba. Drži se kak posrani golub. Bole vrapac v ruke neg golub na grāne. Pōpieva seō golubeku i golubice bjele.

Kukuvača (*Cuculus canorus*) ne djela gnjezda, neg pōdnešę jajce drugem tičem v gnjezde. Kukuvača pōpieva od Jurjeva do Petrova: Kupuj kum! ^Hupec je odgōvarja: Būm, būm! Kulike tjeņōv počme kukuvati prie Jurjeva tulike tjeņōv prestance prie Petrova. Če počme kukuvati prie neg šuma prelista, ne dobra letina. Pokle Petrova se kukuvača preōbrne v jastrebinca. Kad koga kukuvača ^Vkani, taj cjele lete srēče njema. Če kukuvača ^Vkani gazdaricu bu je cjele lete sir črviv. Kukuvača kukuje, Pęter žite kupuje. Kupil ga je laticu, pojel ga je s Katicō.

^Hupec, lupec, vupec, futač, (*Upupa epops*) ima ljevu kukmu na glāve. V Šašinōvce mu veliju lumpač. Smrdi kak ^Hupec! Koga ^Hupec ^Vkani bu se pōdrisťal, bu se posťal v gače, bu ga nos srbel, bu imel cjele lete kuntar, imel bu dūgi nos.

Pōpjeva: hup, hup, nosi drēk na kup!¹⁸¹

Vrana (*Corvus cornix*) kvāra. Da vrane ne pučēju pōsjejanu kukurizu mōra sē semejska kukuriza na fašinek prje neg sūnce zide mūčēč ōbruliti i pōškrōpiti s fašijnskō juvō. Nē bŭ vrana vrane joka skopala. Gledi kūd bijelē vrane pršeju (lječeju). Vrane su mu možđane popile. Nigdar nje vrana zlēgla goluba. Bijel je kak vrana pōd koalenem. Mlādencu sē veli kad niš ne priženī: Dobil jē sinokōšu na Sāve i sē vrane dō Lublane. Nōvi član lovačkōga društva mōral jē vubiti nekulike vran i dōņesti ōdriežane klunē. Vrane kvāraju kvār, kvār.

Kāvka (*Corvus monedula*) kāvčē a spōdobna jē k vrane ali mejnša i gnjezde djela v lukne.

Krumpač, kavrān (*Corvus corax*) ide: krūm, krūm. Kad dojdeju k nam ōnda dojde zima. Oni bejžiju pred zimō. On jē kak i krumpač (koga Noja poslal). Kam ga pōšeleš, tam i ōstane.

Dētel (*Dendrocopus maior*) klikčē. Dētel ima ljepe kukmu na glave. Hraņi sē š črvi i kopa dupla pō suvem drievju. Pōpjeva kak sljep dētel.

Jarež, ^harež¹⁸² (*Crex crex*) jē tič v trave kak trčka tēri broji: šest - pet, šest - pet!

Trčkē (*Perdix perdix*) živiju pō polu i sinokōša a lovci i_h lōviju.

Pučpuliga (*Coturnix coturnix*) jē v trave i pōpjeva: puč pulik, puč pulik¹⁸³!

Fazan (*Phasianus colchicus*) kukuričē kak pjevec. Fazajnika jē mejnša i njema tak liepe pērje. Lovci i_h lōviju, a pastiri im pōbiraju jajca i pekŭ. Lovili su i_h i na železe. Fazanove pērije sē mečē za škilak. Pastiričica (*Motacilla alba*) furt miga z rēpem. Kad pastiričica dojde k blagu, ōnda sē blage mirne pāsē. Slaviček (*Luscinia megarhyncha*) liepe pōpjeva. Na saki Veliki Pētek pusti slaviček tri kaplice krvi. Kad jē Isus bil na križu si tiči su mūčali same jē slaviček pōpjeval. Štiglec¹⁸⁴ (*Carduelis carduelis*) liepe pōpjeva i zate ga deca lōviju na liepek ōd meļē i držiju v grlietke. Sleķopar ili slakopar (*Lanius collurio*) leti pō živica. Morē sekak pōpjevati i tak ko da vrata škripleju. Slakopar zove svē mlade: ts ts, tc dz kak i neki ludi svinē k sēbe. Slakopar jē najsrditeši tič ki morē i kaču zaklati. Sleķopar vlōvi osu i šršana i nateknē v živice na trn a pokle ga pōjje. Srdit kaj slakopar. Lāstavicē (*Hirundo rustica*) djelaju z blata gnjezda na štala. V stajnije de su lāstavicē nē čē strijela pūknuti. Čē lāstavicē niske letiju bŭ dežd curel a čjem nižeše letiju bŭ bole curele. Čē lāstavičicē visōke letiju bŭ liepe vrieme. Lāstavicam sē nē smē gnjezde zrušati. Moreju jogen dōņesti i stajnije vužgati. Divlē racē (*Anas fera*) su sē negda gnjezdile na Vŭtiščaku v Gorne šume. To jē bil jēn široki krātki jarek v tērem jē stala voda i rāsle jalševje. Divlē racē su znale biti i v Kopanina. Divlē gŭskē (*Anser ferus*) prelječu v tople kraje. Čē idu na jug bŭ loše, čē na sever liepe. Slŭkē (*Scolopax rusticola*) zapikneju klun v late i tak sē hraņiju. Lovci i_h lōviju a jjeju i slŭkin drēk¹⁸⁵ (cĭeli drōb). Lovili su i_h v Mōčila vu fakultjetske šume.

¹⁸¹ Zov pupavca u parenju je šuplji: huk, huk piše Vlatko Šarić u prijevodu Brehma. Stubičani su to razumjeli: fuk, fuk, fuk!

¹⁸² Bartolić (2008): Rekel mi je, da ga vkanil jedno jutro hariš, i već leto mu je vek bil prazen buđelariš. Ve si mislim, da i mene moral je vkaniti, pričeli su nek i meni penezi faliti.

¹⁸³ Hirtz: Prepelica pjeva u Božjakovini pučpulik.

¹⁸⁴ od njem. Stjeglitz: češljugar

¹⁸⁵ I. Birling u Sokačkoj knigi (1813.) ima recept za blato od sluk prpravljati.

Jastreb (*Accipiter gentilis*) jake cvili. Jastreb je lien. Djela gnjezde sake pете lete. Mladi su dobri za jesti. Imaju slatke mеse. Od ni_h moraju deca чувati piceк, raceк, pureк и жугек, da i_h ne оdnesеju. Ludi fučkaju kad vidiju da idе jastreb i piščenci i sa mladina se skriva. Kad se djete zrоdi ocu se veli gusак i оpоmina se ga da nek pazi da mu jastreb жуge ne оdnesе. Za jnim se viče ejs, kak se gusкe tiraju i fučka kak i na jastreba kad ^hоče da mladinu оdnesе. Če se smetje na Prijemnicu ^hiti komu na dvorišče, bu mu jastreb poklal su živad.

Jastrebinec (*Accipiter nisus*) pоstаne оd kukuvače kа se pо Petrovu preоbrne. Sova (*Bubo bubo*) juče. Sova miše lоvi. Vidi i pо noći. Špоtala se sova senice da ima veliku glavu. Sova znа dvanajst jezikov. Kad sova ^huče, juče nešte bu mrl. Kос (*Turdus merula*) fučka i lijepe pоpjeva¹⁸⁶. Deca pоpjevaju kосу: Tаncaj, tаncaj črni kос! Kak bum tаncal kad sem bos. Njemam drete ni smole, da zakrpam cokole! Pоpjeva kak posrani kос. Оdreži si nos, buš fučkal kak stari kос. Če kос ^vkani gazdaricu ne bu cjele lete imjela sreče pri mljeke. Kос mora na Veliki Petek zapоpjevati i če baš v jajce. Gnjezde djela kос najrajši na glogu. Pałčec¹⁸⁷, pałček (*Troglodytes troglodytes*) je najmenši tič. Tiči su iskali krala i rekli da teri bu najviše mogel оdleteti bu kral. Pałčec si je sel orlu na krile. Zate se i veli orlu da je kral, a pałčec car al je mali i veli mu se carič. Velime i _hrastu ceru carič. (A Cerje nie Caričje?!) Juričica (*Carduelis cannabina*) je mala tičica a djela gnjezde v trnacu. Zeba, zebica (*Fringilla coelebs*) mala tičica. Na Valentina kad se tiči ženiju pošila se decu bosu pо sniegu na gosti. Če idu pо tije i čene moreju vlōviti i zebicu. I zbila kad ozebū, zebica i_h vlōvi za noge. Zlatōvrājinka, zlatōvrana (*Coracias garrulus*) je liepi tič teri se gnjezdi v lukne. V Gorne šume na jenomu mestu Celine su skorem si rasti šuplasti makar i njesu jake debeli i v dupla se tiči gnjezdiju. Tu je negda (kak je pripōviedala moja premajča memu dedu) bile pole i ona je po jnem pasla blage. Tu su se gnjezdile zlatōvranе a sad i_h više nie. Žerjav (žerev?), ždrāl (*Grus grus*) je valda prije dōhājal v Žerevinec (Žerjavinec). Štrk ili rōda (*Ciconia ciconia*) dōhāja kak i čapla (*Ardea adulta*) krej pōtoka Kašine. V Drienčece na Kūsōvem dimnake je rōdine gnjezde. Sada se rjetke da more videti: drozd (*Turdus sp.*) sličен kосу i lijepe pоpjeva a niti dlesk (*Coccothrausta coccothrausta*), brzdel (*Sitta europea caesia*), brjnūg (*Turdus pilaris*), milōglavka (*Junx torquilla*) i druge tiče terje je prije tu bile.

Kukci i pōljeti

Rogač (*Lucanus cervus*) je najvekši kukec. Leti pо noći. Roge оd rōgača nosiju na vratu, da čōveka zimica¹⁸⁸ ne terе i da ga nie moči vrēči.

Boži volek (*Coccinella septempunctata*) meče diekla na ruku i pоpjeva: Boži volek, boži volek, kaži de moj domek¹⁸⁹, de moj drađi je! Na teru stranu оdleti z toga kraja bu došel nejnin mladenec pо jnu. Dečki mu pоpjevaju: Boži volek, boži

¹⁸⁶ Hirtz (1938): Svaka ptica hajde pjeva, ali kos, ali kos! (Ispustio je: I domaćin dobro jebe, ali gost, ali gost!)

¹⁸⁷ Adamovič (1774): Ako hočeš, da pervotelkinja mlogo mlaka daje, ufati pałčeca pticu ter ga osuši i taj prah, pervo nego se oteli, jedno 5-6 dana daj njoj na kruhu pojesti, hoče dobra biti na mliko.

¹⁸⁸ Belostenec (1740) Rogač kukec kojega roge deca na vratu proti zimljice nose.

¹⁸⁹ Brkan (1990) U Moslavini djeca pjevaju: Boži volek de mi grobek dej mi ga pokaži. Balog: Bože kravice, kralice ili ovčice se stavljaju na palac: Leti, leti, boža kravica! Kamo poleti, tamo te čeka smrt ili ženidba.

volek, pokaži de moja draga je!

Šmrček (*Gryllus campestris*) pobjeva vane na ledina. Van z lukne na polu ga pastiri vabiju s kakvo travčico i govori mu: "Vozim vreću v mešin. Žmaka mi je, pomoz mi zvesti!" I šmrček zide vun za travu. Ili mu govori: "Kume, dej mi porini. Vozim gnoj gorica, puk mi je kojn spešal." I onda se pomučke leče slamina a za nj oide i šmrček i zide vun¹⁹⁰.

Domaći šmrček (*Gryllus domesticus*) se zavleče v^{hi}že mej pečnake na peče i po noći pobjeva. V zapeček mu deca^{hi}itaju zvađeni zub: Na ti staroga košćenoga¹⁹¹, ti mene dej novoga željeznoga!

Drekar (*Scarabeus sacer*) ima rog na glave. On diela krej steze ili puta z friškoga kravskog dreka loptice kak jorej i kótura jih v luknu.

Svijetli kukci ili žitni sejači, krijesnice (*Lampyrus noctiluca*, *L. spendidula*) letiju o Ivajne kad se žite sieja. Deca^{ih} bereju po živica i onda^{ih} na večer v^{hi}že pustiju.

Smrdući Martin (*Pentatome baccharum*) je zeleni i jake smrdi, a najrajši ide na zrije kupine. Ima i male smrduće Martinov ki njesu zeleni.

Sklopec (*Ixodes ricinus*) se pripije v kožu i jake srbi. Drži me se kak sklopec.

Komarci, komari (*Culex pipiens*) pobjevaju: moj, moj i piju krv. Kak Čerci zovu komarce? (Nikak, sami dojdeju). Veli se, da komarec teri pobjeva ne grize i to je istina, dok pobjeva, moj, moj, ne grize. Žogarov (žoharov) ima dvije fele. Črni su švabi (*Blatta orientalis*), a žuti (*Blatella germanica*) su rusi.

Kačin pastir ili kojnska smrt (*Libellula depressa*) leti nad vodo i sjeda na suve šibe. Deca se ga bojiu. De je on tu je blizu kača.

Zelene kobilice i kojneki (*Tettigonia viridissima*) i druge kukce loviju purani po trave. Kojneki¹⁹² je vekši od kobilice. Za gladi su brali, sušili, mleli i jeli kobilice.

Ščuric (*Cicada minor*) pobjeva kad grozdi je dozrieva i počme zamekati: črn, bijel!

Lepice (*Sitotroga cerealella*) su v žitku. Čercem se špotaju druga sela ka su na bolše zemle: Gladne čerske lepice pojele drek stepice! Mršavi ste kak lepice!

Cvilidrete (*Cerambycidae*) ideju po drjevu. V priče se patulek zval Cvilidreta.

Štrige¹⁹³ (*Forficula auricularia*) se ludi bojiu. Hoće vuve vlesti i bubnec prerezati.

Žiški (*Bruchidae*) se ležeju v zrnju bažula, boba i graška. Onda se veli da je bažul žiškaiv, žiliv, črviv ili pišiv. Če na Veliki Petek dežd curi bažul je žiškaiv.

Mramlic (*Formicidae*) ima pune fel. Djelaju mraivilnak ili mraviče. Žute mramlice najviše grizu. Od njih najbole peče. Bože mraviče se veli i dugovače, pruge, prugovače, Majčice Bože pasu. Šte ne vidi Božoga mraviča, ne daj mu Bog zdraviča. (Veli on ki prvi spazi Bože mraviče). Mramlice ideju v prešecije. Mramlice Boga moliju kad se dečke zrodi. On ne nosi kak djekla fertun i se drovtinije kad jje opane nakel a djekle oštane v krile na fertune.

Obadi (*Tabanidae*) piju krv blagu i ludem. Pastiri pošilaju obade z vriječ v mešin.

¹⁹⁰ Na livadi kraj dvorca Lavardens u Francuskoj se održava prvenstvo svijeta u lovu na zrikavce. Cilj je utvrditi stanište cvrčka dok zriče, a zatim, šaklajući ga travkom, istjerati iz njegove rupe. Pobjednik je onaj koji u ulovi najveći broj zrikavaca u manje od pola sata. Zlatnu palmu 1996. osvojio je Pierre Florens iz Toulousea koji je ulovio tri zrikavca u 22 minute i 38 sekundi. (Večernji list 28.6.1996)

¹⁹¹ F. Mažuranić (1927) piše da je bacajući izvađeni zub preko glave govorio: Moji su zubi košćeni, a miševi vošćeni; gnjilo drvo crvi jeli, mene zubi ne boleli!

¹⁹² Gradišćanski Hrvati vele skakavcu konjac!

¹⁹³ Habelić:(1662) Videl sem vu Varaždine ženu, ktere je čez vuho do moždjani prišla strižavka i črve zakotila.

Nateknu mu v pišek travu ka ima rep i pustiju ga¹⁹⁴. On ödleti i ödnešę vreću v mešin. Zlegu se z pejne ku se vidi po trave. Pizdemierka (*Hippobosca equina*?) ili kojnska muva (*podrepna ili podguzna muha*) je trda žuta muva ka se zavlači kobilam i kojnem pod rep. Tak je trda da ju ni s kamenem nije moći zdrobiti. Koga grizne, duge i jake boli. V priče je mati poslala bedastoga sina k meše i rekla mu da nek ide dok ne vidi velike bijele i de drugi vlezavaju nek vlezne i on. On je došiel do bijele kobile i štel pod rep kam i muve al ga je kobile ritnula.

Kršeli¹⁹⁵ (*Helminthes*) su črvi ki se zavlečuju kojnem v rit i kojni furt z repi mašu i rit češuju v drijeve ili zid. Šte nemre pri miru sedeti, neg se furt vrti, se veli: kaj imaš kršele v rite?

Keber, škeber ili rušč (*Melolontha melolontha*) se v nektera lieta jake namnoži. Pöljeti (leptiri) poštanaju od gusenice. Pöljet se drmla jajca z terje se ležuju gusenice. Nešte veli da su pöljeti same oni mali plavi ki piju vodu z blata, drugi su leptiri. Kakvoga pöljeta prvu put vidiš takve buš farbe cijele lete. Ima jih bijele, žute, plave i šare. Z jajec bijele pöljetov (*Pieris brassicae*) se zležuju gusenice na zeliju i znaju ga sega uništiti da nije kaj prđati ni ribati za zimu. Na takvjem zelišće smrdi kak mrcina. Gusenica merača ili mjernica hoda ko da mjeri. Krava se napune kad gusenicu pojje.

Pavuki (*Arahneae*) djelaju pavučinu. Šte pavuka mōri devet grijev mu je oprašćene. Kaj na stijene visi bez čavla? (pavučina).

Škorpion (*Scorpionidae*) je jake otroven i ludi se ga bojju. Pri nas ih nije.

Vrlec (*Gryllotalpa gryllotalpa*) djela kvar po vrčake i pojje se do čega dojde.

Drötejnaki (*Agriotes lineatus*) su žuti črvi trdi kak drot. Pödgrižu bjetva kukurize.

Črvi dojdeju v črješne, slive, breske, jabuke, ruške, tujne, oreje, liešnake, kostajne, sir, mese i onda se veli da je sadovje pišive, a sir i mese su črvi.

Muv (*Musca domestica*, *Calliphora vomitoria*) je v lete pune. Ludi nastavljaju vratič na obloke i vrata da nejdaju muve v ižu i štalu. Če muve jake grizeju, bu skorem dežd curel. Za silu vrag i muvu skoše (pojje). Leti kak muva prez glave. V pesmice veli muva: Nije kruva. Veli komar: Pun je vrmar. Šte je najslōbodneši v cirkve? (Muva ka sjeda sem svjećem na nos).

Buv (*Pulex irritans*) je negda pune bile. Dok su ludi nōsili kōnōplene gače i rubače i pokrivali se s kōnōplēnemi plavtami bar se čovek mogel počesati kad su ga buve grizle. Buv su si imeli i to nije bile sramota. Buv se legu v pravu na zemle de nije poda v iže ili vu vutlejnami mej deskami de je pod. Črne male mej gōspōdō spale? Črne male gingave cijelu kladu digale? (buv). Išel sem v lov. Se kaj sem polōvil, to sem ostavil, a se kaj je pōvušle dimom sem dōnešel. (Lovil je buve ili vuši) Če se na fašinek iža zmetę z novō meklō, ne bu buv. Vuši imeti to je bila sramota. Vuši je bile dvie fele. Prtene vuši (*Pediculus vestimenti*) su bile pod ōrubem i mej faldami na rubenine, a glavne vuši (*Pediculus capitis*) na lasę a zlegle su se z gnid. Dobra mati je trijebila dece gnide z lasi na glave i čistila decu od vuši. V priče se veli da je Isus stvoril vuši z prava, teroga je zagrabil na putu i itil na lienu djeklu ka je rekla da njema kaj delati. Na Fašinek se ne smeju

¹⁹⁴ Funda (2004) Jedino on je decu vučil kak obadom riti bušiti ter ih puščati leteti - pa koteri bu dalje zdural.

¹⁹⁵ Belōstenec: elmins, elmintes. Keršelj, pl. keršelji t.j. červi vu terbuhi marhe. Belović: Ti v riti kršlji kopajo?

drva v ^{hi}žu nōsiti, da nē bu nesnāga (būvē, vuši i žōhari) sē v ^{hi}že držāla. Nje čōveku krive če ga vuš griznē, neg kad ga gnida grizē. (veli Lovrek mužikaš) Biele mālē mej gōspōdō spālē? (vuš) Mrtvi živē z grmija vlečēju? (Čēšel vuši z lāsī). Vuši na blāgu¹⁹⁶ sē tamaniju š čemerikō (*Veratrum alba*)

Stenice (*Cimex lectularius*) sē zavlečēju v postel. Jāke smrdiju a de griznē naprāvi sē disnica ko da bi tē z bičem vudril. Kad sē stenice zakotiju v poste, to jē nekaj najgoršōga. Znaju sē najviše zaperiti na vūglē blazin i začelkē na poste. Ōnda sē postel i pōstelina znēsē vān. Zakipi sē vōdē i s kropem sē pōpāri postel. Sē pucketinē na poste sē ōgledāvaju i ōčistiju i pārijū dōk sē i de tēra najdē. Veliju da stenice pōpāraju če sē postel pōsiple s tjerjem ōd semejske kōnōpel kad sē mlatiju. Fēla mālē rušek stenice imaju duvu pō stenica ali su finē za jesti.

Tēkuti¹⁹⁷ (*Mallophaga*, *Menopon pallidum*) su kōkōšinske vuši, dōjdu i na čōveka i srbi gorje neg vuši.

Moli ili mōlci (*Tineidae*) jjeju rubjē, opravu, ōdjeve i krzne. Ōrejōve listije sē mēčē da sē mōlci razideju.

Metili (*Fasciola hepatica*) idu na blāge kad sē pāsē pō berēčne sinokōša.

Osa (*Vespa vulgaris*) griznē bole neg čēla. Same osa ne ōstāvi žālec kad piknē kak čēla kā ōnda i mernē. Osē znaju biti prāva nāpast kad ruškē zrijeleju. V trsije znaju spiti slatkē grozdekē žūtē izabele. Šršana (*Vespa crabro*) sē bōjjiju deca a i stareši. Kad on same šupi (male žālcem piknē), to ōtēčē i bōli a kad griznē (cijeli žālec zabodē) morē čovek i mrjeti. Slakopari lōviju osē i šršanē i jjeju.

Čmēlec, bumbar (*Bombus terrestris*) diēla gnjezde v zēmlē v grmju i nēčē gristi. V čmēlcovem setju jēmāle trdōga mēda, tēri jē dober za jesti.

Znēbač (deždēvnač) ōpānē z nēba z deždēm i previja sē hōdēč

¹⁹⁶ Adamović (1774): Kada voli i maršica vuši dobiju najbolše na večer sokom od zelja svuda oprati jedno četiriput te se posle česalom dlaka doli očēše, a ako su vuši vrlo priuzele, vzeme človek olje i namaže.

¹⁹⁷ Lang: tekuti (Mallophaga); Gola: tekot; Varaždin: tekut: nametnik peradi

*Đaci škole Cerje 1930. (učiteljica Josipa Sedmak, župnik Makovec i upravitelj Ante Kružić)
Učenice nose domaće fertune i rubače*

*Đaci škole Kraljevec 1931. (prvi učitelj Vladimir Molk) u dvorištu Matije Palčiča (Blaška)
u čijoj kući je 12. prosinca 1928. škola otvorena*

7. DŌMAČA ŽIVINA – SVINĚ, BŁAŁE, KOJNI, ŽIVAD I ČĚŁE

V Čerske fare ludi ^hraŋiju (držiju) živad (pernatu živinu, kokŋŋi, purane, guške i race), blaġe (marvu), kojne i svinĚ. Nekteri držiju pitomne zajce i ĉele. prije su i svilce ^hraŋili z murvŋvem listjem. De ŋte ima ĉuĉuriĉke i morske kokŋŋi. Negda su raŋili i golube. Ovce i koze je rjetke ŋte imel. Kozu imeti to bi bila sramota. Ōslŋv pri nas nje bile, ĉe ne raĉuname one na dve noga. Bivolġe su držali na majure v Lodomŋru. Skorem si imaju maĉke a ima i dosti cuckŋv. Blaġe i svinĚ se viŋe pasle a doma v pŋjate (ŋtale) i v koce (svince) se ^hraŋile same v zime. **Pastiri** (veli se i pastieri, ali mejne) su najviŋe deca, deĉki i djekle ili ŋtarci. Deca poĉmeju pasti ŋd pet liet purane i guške, a veliju im purandŋr i gusejŋar. Purani se tiraju pŋ sinokŋŋa i pŋ pole da se najieju kŋbilib i druge kukcŋv. Guške se tiraju na paŋu na ledine de ima i v rupaĉa vŋde. Ťkŋlska deca su svinari i skŋtari i paseju svinĚ i kravġ. Svinar i skŋtar more biti djeťe i ĉovek sake dŋbe. Kŋjŋar a prije i vŋlar je bil same stareŋi deĉke ili muŋ. Oni su iŋli rane v noĉi na paŋu da se dŋ jutra dŋ ŋraŋna voli ili kojni napaseju. Pokle ŋkolġ ideju deĉki s kojni na paŋu, a kŋjŋari su i kad se ŋŋeniju. Svinari i skŋtari spiju doma, a kŋjŋari spiju na kŋbere ili gujne krej jogna i paziju pŋ noĉi na kojne, da ^h ŋte ne ^vkrane. ĉe su slugi ŋnda skŋtari spiju na ŋtagle krej blaga, a svinari ki su mejŋi v ^hiŋe. V sake ^hiŋe ideju najmlajŋi najviŋe na paŋu. V tere ^hiŋe nje deĉe ni stareŋe bať i ludi zemeju si slugu ili sluŋkinu. V pretuletje se paŋe pŋ pole dŋk se ŋkŋl Jurjeva ne zagaji a pokle pŋ pŋlske pute i ŋuma ili saki pŋ svŋjiem. Kad se pŋkŋsi trava ŋnda se kravġ i kojni paseju na Gmajne. Pastiri pasu pŋ lete na pŋl dŋna, a pŋd jesen idu na ĉieli dŋn na paŋu svinami v ŋumu ili s kravami na gmajne. Za jesti se na paŋu nosi kruva, sira ili meŋa, jabuk i ruŋek. Jġmput sem videl Popeka, Iviĉa Tuĉcŋvŋga da jje ĉrlġni sir. Pital sem ga da zaĉaj je neġŋv sir ĉrlġni a moť bjeľi. On mi je pŋkaľal da su neġve kravġ ĉrlġne da dojiju ĉrlġne mľeke a moťe bjeľe i imaju bjeľe mľeke. To sem mame pŋvedal a ŋnda ona i meŋe napravila s papriĉkŋ ĉrlġni sir. Na paŋu sme nŋsili jen kŋmad kruva i jen kŋmad sira. Je sem ^h prerezal na pŋl i imel dvŋ kruve i dvŋ sire. To sem ŋnda pŋkaľal mŋľŋmu Pihe strica Duġŋga Miŋka. On je plaĉuĉ ŋtiŋel k mame da zaĉaj on dŋbi same jen sir i jen krov a Franc dvŋ sire i dvŋ kruve. Jele se nosi na paŋu v platnene tŋrbe v kakve se nosila ploĉica i knige v ŋkŋlu. Pastiri nosiju i krampiera sirovŋga teroga na paŋe peĉu i jjeju. Pastiri iŋĉeju gnġezda ŋd tiĉŋv, pŋbiraju jajca ili tiĉġ kad ŋpernateju i peĉeju ^h. V pretuletje se pŋ ŋvica i vuz kraj ŋume cicaju ciceki cmrkŋvice (*Lonicera caprifolium*) i cvieti mrtve kŋprive (*Lamium sp.*) Kad pŋ mľadem bukŋvem listju ŋpane medġna rosa, liŋe se slaťki list. Bereju se jagŋde, navodiju na travu i dġelaju vġenci ili se zamotanġ v brezŋv ili bukŋv list jjeju. Bereju se i kupine i ľeŋnaki. Pokle deŋĉda se glive bereju i peĉeju na jogne nateknute na ŋibu. Trnġne se ŋdrġeŋeju na dukŋe grana i peĉeju na jogne. Sirove su trpkġ i kad ^h mraz pŋfuri. Kŋstajni se jjeju sirovi i peĉġni, a v zime se i ŋir peĉġ. On je male ŋukek ali se more jesti. Kad poĉme zreľi kukuriza, peĉeju se mľġeci, a v jesen krampier i peĉenice. Mľġec ki puĉa kad se peĉġ je ^vkrŋjnen. Zaistinu saki puĉa, a navġek i jesu ^vkrŋjneni v najbliŋeŋe kukurize. Na sinokŋŋa se bere i jje kiselika (*Rumex acetosa*) a v ŋuma zajĉekŋva dġetela (*Oxalis acetosella*). Dobre su za

žēju. Na pole sę za žēju v jęsen najdę vđę v zęłřvem listju ili sę repa kruglica řbjeli i jje. Pred zimu kad na polu nje niř bolřřga rjeżę sę zęłřve křcejne, řbrijeżę kora i jje srce.

Svinę¹⁹⁸ (Na řařinovečke općine ję 1952. leta bile 1209 glav svin)

Vęć prvi kmęti nasęleni na breřćecu de su skrćeni ćerřvi hřsti v ćerju su valda v řuma řirili¹⁹⁹ svinę. Ni djes ni najvękři sirřmak nje bez prasęta. Bolři gřřpřđari su imeli pųne svin. Prasica nosi 3 mesećę, 3 tjęnę i 3 đanę. Dřk odřjki sesneju, prasica tak řmrřavi da sę sfrknę kak srp i mogla bi semi ćeteremi nřgami stati na dinar. Kad sę odřjki řđbijeju i prřđaju, prasice sę daję hřz ili repa²⁰⁰ z hřzjo da sę ćiem prije buca (puja, tera), da ju bicke zvići i da bu bređa. Će sę hřćę odřjķę řstaviti za hřřniti, řnda sę pķķřpiju. Veliju da su za hřřniti najbolři odřjki sećnaki, zleżęni sjećna meseća i će im ję řęp na đęsnu strąnu zafrknę. Ludi su drżali řarę đřmaćę svinę i turřpřlsķę rudąstę z đųgemi hřnci. Męga deda Třmařa su zvali Vejvęrec ząte kaj ję pųzal př rąste kak vejverica i brąl męlu i ř nř svinę řanil. Rękli su da ję nęmu lake řiveti kad svinę z drvi hřřni. Svinę s hřřneneż z męłř su imełř finu slaninu a řirřvnę su sę mřrale jřř male s kukurizř đř hřřniti. Miři si spravljaju řir i kostajn v luknę za řanu v zime. Kad svinćę na řirejnu v řume najđę takřv řir v lukne tomu sę veli męnda²⁰¹. Tętec Đurec z Glamnice ję pųnę pųt pripřviedal kak su miři mųdri. On ję pazil na miřę tęri su nřsili kostajn v trsije v luknu. Miř primęłř kostajn za řpićek na vrju (a tak i řir) i na rit ga nosi v luknu. V lukne miř slażę řir ili kostajn kak kąłana drva vu řat. Kad ga přřtąvi řnda mu řklićek řđgriznę, da mu ga drugi miř nęmřę vkrasti i řđnęsti. Njęma ga za kaj prijęti. Prior sę viřę boba sejale za svinę. Jaga hřabekřvka pripřvieda: Ćaća su bob s křjni zvrřili i řnda su majęm iřli kuvat svinam. Oni su za mesec đan takvę svinę imeli, da njęsu mogłę na noga řtąti, kak su bile đębele řđ boba. Djes sę svinę hřřniju s tikvajnama, krampjęrem a za slaninu řiriju v řume i pitaju s kukurizř. Př starinsķę sę rękle: odřjek, pajcek, pajcica, prasica, prasićka, bisek, bicke, prasęc (skřplęni bicke) Imęna imaju svinę najviřę po tem kakva im ję

¹⁹⁸ Svinjogojsķa udruga řařinovec za uzgoj ćistokrvnih bijelih svinja osnovana je 1928. godine. ali su uvezene svinje uginule od kuge iste godine.

¹⁹⁹ Adamćek (1980): Kmetovi u Selima kod Siska Valentin i Stjepan řatović posjedovali su 1502. ćopore s viřę od 100 svinja. Po odredbi zagrebaćķog kaptola iz 1470. kmetovi nisu smjeli prije desetinsķog popisa prodati viřę od 4 svinje. Kaptol je ovrhom u svibnju 1851. zaplijenio radi řumsķe řtete od 18 gospodara u Kraljevcu 30 komada svinja a u Cerju od 5 gospodara ni jednu (vjerojatno su istjerane u řumu!) Prosjećno je i svinja procijenjena 4 forinta i 50 krajcara a kretalo se od 1 ("kermak mali od 1 leto zloćesti") do 15 forinti. Kaptolsķi kmetovi Kraljevca se řale 1608. da su prije mogli "vu lugu slobodno řelud brati, a sada ako pastir ga nabere samo pol vagana ne grusti se ga gospodinu dekanu i smetmi z nahiřja pobrati. Kernjake tako đęzmaju (desetinaju) da kad dva imaju desetero i skupan je izrenu, vazmu koteroga hřće."

Praktiķna gospodarsķa řkola u Cerju poćinje 17. svibnja 1802. dolaskom gospodarsķog ućitelja Pavla Đumbovića pitomca jedne od prvih takvih řkola u svijetu u řzarvasu u Ugarsķoj. (Dekan vugrovećki je tad Franjo Galjuf, dekan zelinski N. Đumbović, a biskup Galjuf [tal. gaglioffo: tat, lopov] je pokretać řķole!) Za řkolu su dali kod osnutķa 1789 godine biskup Vrhovac i općina Popovec po 30 ft, crķva Cerje 25 ft, a Kaptol dopustio ućitelju řiriti 24 svinje,

²⁰⁰ Belović (2008) Boř se gonil da jeř repo!

²⁰¹ Debeljak (1911): Ćvetnići iz Zeline imaju nadimak Mendek. Jedan pasao svinje u řumi i nařao rupu řira i viknuo: Gleć, kakva je to męnda! Od tada su ga drugi zvali: Mendek, jesi l' nařel pak koju mędu?" Na podrųđu Zlatara je prezime Mendek. Lang: Znam ja negovu mędu. (Męda je mjesto, kam se gđo zahaja; npr. vol vu kvar, kokoř jajce znesti, đęķko k puci itd)

glaka: Bela, Cimerā, Črna, Klapa (s klapastemi vuvi), Pika i Pikša (pikaste su), Preka (priek je prepasana), Ruda (rudaste je glake), Siva, Šara, Žuta. Svine se zöveju k sebe: um na, um na, pajco, mali, mali na, na pajco ili ts, ts, a teraju od sebe: kiš, kiš. V kotec se teraju: lukš, lukš! Če na Bartölöve dežd (24. kolövöza) curi, ne žira. Na Bartölöve lugar požapika gajke. Nje se pasle v šume dök nje žirövina precejnena. Döbrömu svijnčetu je rep na desnu stranu zafrknen. Ne sme se svijnčetu davati jesti v krilu. Na Fašinek se kuva svinska glavina a kost se mora deti na kotec. Meče se na vienec v koce i veli: Letes jena k letu dvje! Kad se prasica kupi mora se na rit v kotec deti da bu sręča. Zlöčestömu svijnčetu je rep na lijevu stran zafrknen. Sejnati za svine znači: Buš imel z göspödo posla. Dobre je zelije kad se vu jnem prasica skali. Göspoda su kak svine a muži kak cucki²⁰². (Kad šte vudri svinče, se svine bejžiju k ne na kup, a kad šte vudri jenoga cucka si se razbejžiju. Tak je Radič gövoril) Kaj god daš prascu i mužu to ti se se pövrne²⁰³. Ljena prasica nigdar topli dręk ne pojje. (Kad se jutre svine pustiju z koca, onda najbržeše prve pojjeju oköl vugličöv dręke, a lienę niš ne döpane)²⁰⁴. Niema tice nad prasice. (Svinske mese je bolše öd živadsköga). Njesem ja s tobö svin pasel²⁰⁵. (Njesme mi na ti. Ti bi mene moral poštvati, gövöriti mi Vi) Ban Mikula Zrinski pojel je dręk svinski²⁰⁶. Nigdar nje sem svinam kak je bicku (nerosc). (Navjek je nekömu bole neg sem drugem) Poznal bi te mej stö glav svin. Gövori se kad nešte pita poznatöga je ' ga pozna. Prasica leže zleže devet ödöjköv neg koköš znese jene jajce. (kad je Isus biejžal pred Židövi prasica negve trage zarövavala a koköš ödčiflala.) Svine se pö plešine poznaju. Šte se mej pöseje mieša, svine ga pojjeju. Več je doba iti jjest i önomu teri je svine zgubil. (Veli se kad nje duge öbeda.) Vuku dati svine pasti. Grbave prase se pole pöpase? (Srp). Kaj ide na pašu site, a z pašę glädne? (Törba). Budenečki mužikaši su igrali:

Prvista na gusli: Prasica se prasi, prasica se prasi!

Bajsar na bajs: Bög zna kakvi budu, budu?

Begljater na begljat: Črni, bjeli, pikasti, črni, bjeli, pikasti!

Svinari V jesen i zime svinari žiriju svine v šume. Ököl Čerija je pune rastöve šum i zna roditi pune žira. Na Bartölöve su zemlišne zajednice preciejnalę kulike je žira rodile i kulika bu žirövina. Najbolši žir je öd lužnaka ^hrašta (veliki

²⁰² Večenaj (1997) Gospoda su kak svinje: jenoga vudriš, si dobeže i rokčo i brane ga; a selaki so kak cucki: jenoga vudriš, on zacvili i si se drugi razbejžiju.

²⁰³ Večenaj (1997) Kaj daš mužu i nerosc, navek se vrne.

²⁰⁴ Sveti Antun Pustinjak osnivač fratara Antunovaca prikazuje se ikonografskim znacima svinjom, zvončićem i plamenom u ruci. Zbog zasluga u liječenju bolesti ognja Svetog Antuna (trovanje raženom glavnicom u kruhu) imali su franjevci privilegiju da u europskim gradovima srednjeg vijeka slobodno puštaju svinje da jedu izmetine po gradu ali su morale nositi zvončić o vratu. Desni oltar u cerskoj crkvi je posvećen Svätömu Jantönu maršęčömu patrönu i pred negöv god 16. siečna je Klečajne.

²⁰⁵ Nakon smaknuća bana Petra Zrinskog bili su banski namjesnici grof N. Erdödy i biskup M. Borković. Biskup je pozvao grofa k sebi na dogovor. Grof mu je poručio po sluzi: "Reci biškupu da nisem s njim svinje pasel!" Sluga se vratio s biskupovom porukom: Reci njih milosti, gospodinu grofu, da ja nisem svinje pasel, ar su Borkovići siromašni bili, imeli su samo jedno svinjče i to se je privezano za drvo samo paslo; ali da sem i bil svinjar to sem ipak biškup postal, a gospodin grof, da je bil vu mladosti svinjar, on bi i pod starost svinjar ostal.

²⁰⁶ Vojska bana Nikole Zrinskoga je u noći 11/12 öžujka 1654. na Grgurevo kad "kače idu zemle van" palila kuće i klala kmetove po Kraljevcu i Cerju. Kad je vepar u Kuršanovečkom lugu usmrtio bana nastala uzrečica.

duglōvati), a dober je i ōd gradna (dromleši) i ōd cariča (ōkrugli debeli). Svine rada jjeju i bukvicu (bukōv žir). Kad se žiriju svine ōnda se kuri jogen i krej nēga grijeje. Peče se krampier, kostajn i pečenice. Kad se svine najjeju žira, ōnda idu rovat i jjeju gliste. Žir i_h žari i rada pijēju pō mlaka vodu, a doma im se daju tikvajne. Kad svinče najde v zemle žira, koga su si miši tu v lukne spravili, tomu se veli menda. Kad se svine počmeju žiriti, ōnda im se najprije pozna na vrātu, pōd brādu i mej nōgami ōdzaj. Raste im šišek (na vrātu), pōdbrajna (pōd brādō) i gačice (mej nōgami). Žirene svine se dō_hra_niju s kukurizō dvā tje_ne da imaju bolšu slaninu. Vuz jogen svinari_hra_niju kakve ma_le prase. Kad trieba skupiti svine za iti dimōm, jeden pastir spuže na kakōv gačasti rast. Daju mu prase i on mu zafrkne vuve. Prase cvili a se svine se skupiju. Same ne sme mam ziti dole ni prase pustiti, dok se svine ne smiriju. Če bi zišel majem dole ili spustil prase bi svine rastrgale prase i nēga. Svinari imaju pleteni kōnōpleni bič šikier. Ž nim pucaju kad idu na pašu i z paše kak lovci v lovu. Da svine ne rovleju tam de se ne sme (kad se pasu pō polu) denē im se brunda ōd drota na^hnec. Da nemreju jake biejžati ōbjesi im se ōkōl vrāta klāter ki je tuče pō kōljene. Svinari su na paše tulili na rog ōd kravskōga roga ili ōd vrbōve kore. Nadmjetali su se šte more duže i lepše tuliti. Igrali su i na dvojke ili dvojnice.

Fureš - svinče za slaninu Svine se koleju, smudiju v slame i furiju s kropem. Tomu se veli fureš, klajne svinčeta za slaninu, a de šte veli i pō gōspōdski kōlinije. Kolē se najviše ōd Mikulē dō Tōmijneva ili pak priē Fašijnka. Čovek ki kolē si pōzove dvā tri susede, da mu pōmoreju držati. Najbole je če se pōzove čovek ki se razme z mesarejnem, ki znā svinče lijepe rastrančjerati i on kolē. Tak su v Čerju klali Matič Salaričōv i Đuka Filipčičōv. Zate kaj kolē i priredi dōbi dvje tri kilē meša. A kolē si i čovek sam kad mu se neče dati meša. Svinče tere se kolē nje čerašni dan niš jele, da se budu lepše devenice raspustile. Kad se ludi prikupiju, zemeju si jen štrik, on ki kolē nože i^hajd kocu, de je svinče. Ōtpreju vrāta i primle jen svinče za vuva, jen za rep a trejti za nōge i zleču ga van z koca. Svinče cvili i^hiče sōbō, ko da znā kaj mu bu. Gubicu mu štrikem stisneju da ne mogle tak cviliti. Pre^hitiju ga na jenu stran i držiju, a ōnda ga on ki kolē pikne mej prvemi nōgami z nožem k srcu. Žena ka bu krv prejela v zdelu, pōdstavi zdelu i krv drudzga. Svinče^hrči i cvili i^hiče sōbō.

Znā se de tere duže mučiti če nje dobre pōgōđene v srce. Ōnda najemput se strēse, pretegne noge i zdenē si, kak svēti krst poštuj, čovek i krepa. Kad već nejde krv, zatekne se tu luknu s kukuriznem batkem. Kad već ne meca sōbō, ōnda ga ōdnesu na smudelišče. Če je vėkse i žmekše svinče nosiju ga na lotre. Pōd svinče deneju snop kukurizija ili slame. Deneju ga tak da na drobu leži, a noge mu raširiju. Ōnda namečeju na jnega slame i prižgeju zō se stran. S kolcem se nadiže slama da bole gōri i da se se glake ōsmudiju. Znā se svinče i vtajiti, puk se na smudelišču, kad ga počmeju smuditi zdigne i beži, dōk ga ludi ne primlu i dōtuču sekirō ili dōkoleju. Deca se skupiju puk se grijeju. (Pripōvjeda se da jen sirōmak nje imel kaj klati ni smuditi. Ōnda je jen piejn ōbmetal slamō i prižgal da buju ludi mislili da i on ima fureš). Kad se dobre ōsmudi, ōnda ga ōkreneju na^hrbet i z tē se strane ōsmudi. Ōnda se zōzujeju pački. Če se ne daju, sfrkne se slame kak gužva i vužge, puk se pōtpuha_va dōk se pački zapariju i

daju zujti. Onda se struže glaka dole s kakvem starešem nožem. Dobra bi se zaparil. Kad se ostruže, odnese se na stol v ^{hi}žu će zima, a će nje jaka zima znese se stol van i tu se denē svinče. Perē se z mlačnō vōdō. Jēden struže z nožem a drugi mu pōljeva. Kad se se zōperē, prevrne se slanina na ^hrbet i počmē raspravlati. Slanina se veli za špek, a i svinčetu za klājne. Slanina je bila i četiri prstē dēbela. Če se kolē prasica i če se je već prasila, onda je se ōbriježu ciceki i svinar je ōdnese i v kotec ^{hiti}²⁰⁷ da se budu bole pajceki legli. Napravi se z nožem mej prvemi nōgami križ na mēse i tu se denē vu tē rjezi male soli. Onda se ōkruži z nožem prva noga i ōdriježe v kōtrige.). To je buncak. Onda se ōdriježe zājna noga i to v križ. Če bila prva lijeva onda se ōdriježe zājna desna. Kad se buncaki ōdriježu onda se skrene svinče na drōb i zarježe se vrāt i ōdriježe glavina. Onda se rježe ^hrbet na tri prstē široke z lokōti. Sekirō se preseču rēbra. To se ōperē kak i glavina ōd krvi i denē se v kōrite zate pripravlene. Glavina se kuva na fašinek a kōst se mōra deti na vjenec na kocu. Kad se prerježe mrejna v drōbu onda se prepušča krv ka je ōstala još nūtre. Onda se zvādiju kluča i srce i to se ōperē i denē v zdelu. Zvādiju se jētra žučem i žuč se ōdriježe i ^{hiti}. One mrejne se veli rječica, a druge paculica. Jētra, kluča i paculica se denē na krop da se ōbari (ōpkuva). Črijeve se zvādi, devenice, želūdec, sležena i denē v jēne kōrite. To ženē raspūcaju de krej vōdē. Onda se zvādi sale, pisana pečejnka, rēbra, kūki i lōpatice. Ōdriježe se pōdbrajna i zājec. Zā nē kosti na zājcu se veli da su mu to vuva. Zājec se kuva kad se gnoj vojzi i zate se veli: Zājec gnoj vojzi. Špek se razriježe na tri dijele. Drōbuž zā se a saka stran zā se. Na sake strane su vešanice za kaj se mēse ōbjesi v dim. Dece ka vane trpiju zimu veli se da budu dobili vitlicu i prsten. Deca čekaju i na mehur, puk ga napuhuju. Prije su se mehuri sušili i vujni su mužī spravljali duvan za lulu i cigaretline. Kad se se rastrajncijera, ōperē i ōčisti, na glave se zvādiju joči i ōčistiju vuva. Ženē dō toga ōčistiju devenice. Črnē ili tjejnke posebne, a bijele ili debеле posebne. Najdebelšōmu črievu se veli kūtel. Ritnica se ^{hiti}. Mēse se onda nasoli v mesitnem kōrite i pača se nekulike dan. Dō toga se jētra spečēju i ide se jjest. Na fureš, jētra za froštukel se pōzovē i tēri sused, bar oni ki su držali. Onda se skuvaju jagli, a rječica i paculica se zocvre i s tō se mašču začiniju jagli. Ōčišćenē devenice se deneju vu frišku vodu i na jnē se zriježe luka črlēna, da prezeme onu duvu i da po jnem dišiju. Kad se kaša ōhladi, onda se naleje vu jnu krv i to se skup premješa i predrudzga. Prije neg se počmē nadjevati devenice, pošele se se pō deveničnu meru nekōga ki nē zna kaj je to. Pošelevu ga k ōnomu ki rad ^huncutarije zvāda. Taj se spričava da mu je devenična mera²⁰⁸ baš rastepēna, ali kad im je trjeba puk si ju budu mōrali sami slađati. Nameče mu v kakvu stāru vreću ili v mažu pūne ciglovija, čriepa i stārōga željezija, da ima kaj nōsiti. Još mu lijepe pōmore zdiči na pleča. Kad ov to teške dōnese, si se smeju i ž nēga bedāka dielaju, a on srdite gledī kaj je to tak žmēke nosil. Sad ženē z

²⁰⁷ Gregurić (2004) U Bedekovčini su se trebali odrezati "cecki" malo njuške, repa i uha.

²⁰⁸ Gregurić (2004) U Bedekovčini: Navek su našli nekakvog bedaka kaj su po njemu pošiljali "meru za devenice" i on bi bogec donesl kakev stari obruč i si bi mu se smejali a dobl je čvrčkec meseke. Hrg (1996) U Ivancu je "mrtuk" imaginarni pribor po koji se netko šalje šale radi. Književnik Milčec je (1975) napisao feljton o starom štosu na furešu mjeri za kobase.

veksinō nadjevaju na mašinu, a prije su više na kluč (tulek ōd vrata tikve). Same na kluč ide mune (mudne) i dūge traja. Bjele devenice se nadjevaju z mēlu, z mēsem i bjelem lukem, a negde im veliju i češnovke. V črne devenice se skošlu (skošeju) kluča v kašu. Kad se devenice nadeneju ōnda se ōbvariju v lonce i mēčeju sušit. Če krvi kaj ōstane to se ōbari peče i jje. Ōd krvi se more i skuvati črna juva. Črna juva dober smok, a pō noči velik skok.

Krave²⁰⁹ i voli (Na općine je 1952. bile 1068 glav blaga, 758 krav i same 4 voli) (MT: Smę si v Čerje prije prvōga rata volę²¹⁰ imeli. Mę bile v Čerije vōlov, ne znam, saki gōspōdār skore. Z voli se orale i vōzile. Pār dobre vōlov je koštāl tristō forinti. Kad jā znam kak se mēne štele. Jā sem i_h imel za dvjestō forinti, a Šašinovčani su imeli za tristō. Sad se mēne štele da bi jā imel volę za tristō forinti. Kad sem jā ipak došel dō toga, da sem imel volę za tristō forinti, već su oni imeli za četiristō forinti. Njesem i_h mogel stiči) Voli²¹¹ i krave vōziju v jarme. Jarem ima pōdbradu i željezne lūce. Za rude privezan gužvō. Imēna volēm (ōd teleka zraste telec, junec, volem i vol): Čadec, Lisak, Liske, Peran, Perga, Plavec, Rumen, Šarec. Krave i voli se prizavaju k sebe: ojdi, na, na Šareka, Perga! Voli i krave se teraju: ^hajd, ^hajda (da kręę); ^hajs, ^hajs (da ide nadesne); ^hot. ^hot, ^hot (da ide naljeve); šti, šti (da nejde brže); vo, vo ha (da stanę); na meste (da ide v štalu na meste) Krave²¹² se dojjiju dvaput v jutre i na večer. vu vōdričku ili dojaču. Mljeke²¹³ se precedi na sice i naleje v laticę ili v čupe. Kad se mljeke stanę ōnda se vrjne ōbere i naleje v stepicu. Vrne se kuči stepalem v stepice i skuči putre a ostanęju stepki. Ōd ōbranōga mljeka se šćini sir. Na sice se precedi sirutka a sir se denę v zdelicu da se sira sirutka scedi i da male ōvenę. Sir se jje friški z mlađem lukem ili vejņęni ili se suši i jje suvi trdi. Sirutka se jje ili daje svinam za

²⁰⁹ I. Granda je 1928. u Šašinovcu osnovao Marvogojsku udrugu za uzgoj simentalca za kotar Sv. Ivan Zelina.

²¹⁰ Za 4 dana ovrhe naplatili su za dnevnicu i dangubu pored plaće sudac Nikola Pucz 72 forinta tj. 4 prodane krave, odvjetnik prečasnoga Katedralnog Kaptola Zagrebačkog Franjo Kellemen 62 f ili 3 krave i "sena 1 kup celi", starješina općine 42 f ili 2 krave i "sena 1 kup celi" provizor Kaptolske gospoštije Kraljevec Folnegović 37 f ili samo 2 krave te županski pandur Tomo Bedenik 5 f i 20 krajcara ili telica 1 mala i još mu je 17 krajcara ostalo. No odvjetnik je na dražbi kupio za 125 forinti i 75 krajcara: 1 kravu, 2 kupa sijena i 37 komada brvenja, a zato mu je trebalo još 4 slične dangube

²¹¹ Adamović (1774): Najvekša briga da volovi, koji cil dan dugi posluju, mogu se za dovoljno ob noć napasti. Pod 15 paličje zapričujem, da ni jedan bireš ne imade voli tak tirati da terčeti moraju. To je za konji, vola je Bog naredil, da hodom hodi. Koji bireš ob leta triput voli ne napoji, volom sino ne polaže, prvi put 6, drugi put 12 paličja zasluži. I takajše kada terhe vozi, na kola ili saunice sisti se podufa. Nikada stati prid ostariom ili piti, pod 24 paličje nije slobodno.

²¹² U Cerju je Kaptol zaplijenio radi šumske štete ožujka 1851. od 5 gospodara 4 krave, 1 teličku i 1 tele, u Kraljevcu od 18 gospodara 26 krava i 1 telicu a 1 telicu pod sudskom zabranom su zaklali i pojeli. U ostalih 5 sela (Kobiljak, Dumovec, Novaki, Sesvete i Gajišće) je od 27 gospodara zaplijenjeno 56 krava i 11 telica. Procjena junica i krava se kretala od 8 (telička) do 50 forinti. Prosječna procjena krave je bila 23 forinte a na dražbi 26-29. studena 1851. prodano je 10 krava za prosječno 18 forinti. Za četverodnevnu ovru naplatili su za dnevnicu i dangubu pored svoje plaće sudac Nikola Pucz 72 forinta tj. 4 prodane krave, odvjetnik prečasnoga Katedralnog Kaptola Zagrebačkog Franjo Kellemen 62 forinta ili 3 krave i "sena 1 kup celi", starješina općine 42 forinta ili 2 krave i "sena 1 kup celi" provizor Kaptolske gospoštije Kraljevec Folnegović 37 forinti ili samo 2 krave te pandur 5 forinti i 20 krajcara ili telica 1 mala i još mu je 17 krajcara ostalo. Odvjetnik je na dražbi kupio za 125 forinti i 75 krajcara: 1 kravu, 2 kupa sijena i 37 komada brvenja, a zato mu treba još 4 slične dangube.

²¹³ Mljekarsku zadrugu Šašinovec je osnovao I. Granda 1931. Već 1935. prodaje u Zagrebu dnevno 3500 litara mljeka. U 1936. je osnovan Savez mljekarskih zadruga od kojeg je nastala Zagrebačka mljekara. Danas je u francuskom vlasništvu a Grandya je galsko pohrvaćeno 1328. ime farme topuskih cistercita! (granda, grange)

napōj. Sir se suši v sirne košare od brukvinija vane na drogu obješene tak dūge dōk ne ōtrde kak košt. Takōv se čuva za smōk. Nektere žene dielaju i črleni sir s paprikō. Sir i krv nosiju pastiri na pašu za jesti. Ōd vrjna se kuči putre v stepice. Stepica je drevena visoka i vuska pōsuda. Pōklōpec ima srjedi luknu čez teru ide stepalek (stepale) z ōkruglō pločicō z luknami. Stepale je ōd šipkōvoga drjeva. Vrne se kuči stepalkem v stepice tak dūge dōk se ne skupi putre ōd stepkōv. Stepki se jjeju ili daju svinam. Ōd putra se peče masle a ōstaneju drōždice ili masleci. Masle se spravlja v šplejnatu pōcinanu bajnu kak i mašt. Z maslem se začínaju žganci i druge jele. V maslece deca mačaju krv i jjeju a drōždice su fine za začiniti žgance. (MT: Stara Kindrovica na Glamnice je imjela dvje kravē. Jena se zvala Čugava, Čugeka. Bila male čugava. A jena Čadava, Čadeka. Bila male črna. Čugeka i Čadeka, neg. Ali je ta Čadeka imjela teličku, kaj se bile pretuletje zlēgle ili v zime, ne znam. Ali je ta starica mrla. A svāk je je te kak dečke pašel, svōje kravē i te nejnine kravē. Ōnda kad je puter kuvala, to sem si dobre zapometil, naviek svāka zvala: Stefo, ojdi buš jel maslece, da si bu mačal krv, znaš. Al je ta stara vmrla. Ōnda su zeti došli. Saki je ōtpriemil jenu kravu. To su si ōtpriemili. A ta telička, to tele ōstale. To bile več v jesene, kad je stara vmrla. Ōnda kad je stara vmrla su si ōtpriemili kravē, tele ōstale. Tele nie nište štel štalu deti niti si ga zeti. Nie bile v štale, neg je pō pole ōjdile kam je štele. Bile več puste pole. To ja pometim, dobre. Ōnda si na svāka toga, još je bil dečke, da si nek on to tele zemē i štalu denē. I ōnda to on dōteral, nakon jene osem dan. Štalu nuter i on je ōd toga ōtrānil i prodal je kad je bila več telica. Ōnda pokle ōd svōjje krav kad se ōženil ōd nas, on je imel jenoga bikčeka, kad je več dōrašel, on ga štel za vola. (MT: Kad smē se delili tri ōžejneni brati Tūkci dvadesete (1920.) ōnda bile je šest krav.) Ōd krav se prōdaje mlieke, sir (friški, veli i suvi trdi) i putre na plaču v Zagrebe. Imena krav: Beba, Beka, Belava, Bjeleka, Cveta, Cvetava, Cvjeteka, Čadeka, Lisava, Liseka, Milava, Mileka, Muca, Perga, Plavana, Plaveka, Rumava, Rumeka. Rumejnka, Ruža, Šarava, Šareka, Zora. Srjejna kōra ōd rasta cariča se kuva za vraštije krave kad krv šči. Kad je na zaplene blāge pōpisavane, a krava je ležala v pōjate pōd vrati, baba je viknula: "Šareka, diži rit, ideju gospōn sudec nuter!"

Skotari i volari

Dōk su bile velikē družine vōlari su volē pasli, nranili, ž nimi orali i privāžali sjene, drva i z pola letinu. Skotari su pasli kravē i teliče. Kravē se paseju v pretuletje pō pole dōk se ne zagaji a pokle pō sinōkōša i šuma. Čerci Kaptolci su pasli blāge pō svōjem polu ōd Zlak dō Mağdinōga groba, na gmajnije ōd Kralōvca dō Narta i v šume zemlišne zajednice Kralōvec-Čerje. (MT) Se blāge, se naš kraj, se pasle zajednički ōd Tūkca dō Šmage, ōd ōdōvud na Krčec i čez šumu na Risije i ōvud pūtem dimom. Čerci Biškuplani su pasli pō svōjem polu pōd Salariči i pōd šumu Pōdolnicu dō budenečkōga i drenčičkōga pola. (JH: Jemput sem bila i kravē zapasla. Bile su mi v Budjence ōtišle pōlek šprukajna. he, he! Bili smē v Rasteke. Mi smē se šprukali. puk smē kravē pustili a kravē bejži dō Budjenec) Za šalu se veli (dece) da se krava napasla i da je sita kad je rēp dole visi i kad je je glava trda. Krava je zaprav sita kad je je zateščina krej kūka više spujnena. Da krava nemre jake biežati, zakōljenča se štrikem za roge i pōd kolenem. Sirōmaki ki su

imeli same jenu kravu su ju držali na štrike i pasli pō pōlske međa, steza i pūte. Kad se jje mljeke ili sirutka i pokle piје mām voda, kravę šćiju kad se dojiju. Če na Filipōve (1. svibna) dežd curi, nę bu siena. Če i zrąstę, z ręda zginę. Nę smę se łastavicu mōriti ni gnjezde je zrušati. Ki to naprąvi bu mu krava krv sćala. Nę smę se mivati na kōpajne ili vu pōsude z tere se bląge napąja. Čovek bude lišaj dobil. Če je na štale ili na stąjnije łastavićine gnjezde, nę će vu jnu striela pūknuti. Če krava ima jake narāncan vrąt, dobra je dojka. Kad (da) kukuvaća na suvem (nје još listja) kukuje, nјemaju kravę mlјeka te lete. Na bōžićnu noć se bląge razgōvąrja. Na jeseјnskem deždę bląge same ōvušivę. Če se krava ną tę ^huli, nјesi se v jutre prekrižil. Będast kak tęle, furt mej nogę bejži. (Veli se ōbzojnōmu dećku, mužu tęri ne dą djeklam, snejam mira, dižę im rųbaćę). Bųtę vi znąli poćem je rјef²¹⁴ sirutkę! (Ćekaju vas velikę mukę.) Če drągi Bōg ^hoće i vol bu prdnul. Gledi kak bik bjela vrąta. (Gledi kak da se nećemu ćudi) I tą Milava kilava. (Same je jęn i te nје kak tręba). Kad vol na mōstu prdnę, ti mōraš ręći: Falem Isus i Marija. (Nјesi ti još za te posel). Kakōv pastir, takve bląge. Kam idę krava nek idę i tęle. Krąvę su navјek sličnę gōspōdąrem. Če je gōspōdar miren i kravę su mu mirnę, a će furt drćę i kravę su mu takvę. Krava se doji na zųbec (gųbec). Kuj (=kaj) se boriš za kuj nјesi? (Rękel je Zągōrec kad je tęle zapręgel i pręšle ćez jąrem). Rękel je mąli trąven siećnu: Da sem ją na tvęm mestu, ćovek bi se pri jogne smrząval, steral bi z kravę tęle i ženę diete. Nejdeju jasli k volem, neg voli k jaslam. (Veli se na gōstę). Nјesem ją s bikem kukuriziniја (kukurizja, kukuriznićę) jel. (Nјesem tak będast kak misliš). Ōd sira se svira. Ōd vola nје neg gōvędina. Veli se kad šte naprąvi kakvu będastōću. Opal je z kojna na osla (vola, kravu). Saka krava svoje tęle ōbližę. Svјoj svōјemu pōmažę. Tak se marōfski tęlići vąrąju. To je dobil za stępicu stępkōv. (To je kupil tak rekųć zabądōve). Ćjela šuma zmoknę same ćetiri klini nę? (Krąvini sesci). Ćjeli vol more v štalu, same mu rogi nęmřęju? (Sveder se ćjeli zavrta v drieve same su rućiće vane). Ćetiri pušķę v jęn grm cilaju? (Krąvini sesci kad žęna doji vu vōdrićku). Dvје riti, a mej nimi gospōdski froštukel? (Žęna kravu doji). Kaj idę na pašu site, a z paše glądne? (Zvonec na krave). Pųna štala ćrlęne volękōv, dojdę ćrni i se je spudi? (Raskurјena krušna peć, vugleјnije i jožeg). Stō kupōv, pōd sakem kupem stō vōļov, kulike je tu rōgōv? (Dvajst ^hilada. 20 000) Deј pōđjeli 17 žive vōļov na 3 brate, da bu najstarešōmu pōļōvina, srјejnōmu treјtina, a najmlajšōmu devetina kak je otec v opōruke ōdrędil? (Ją sem ōnda bil sųdec pri Svętem Ivąnu. K te 17 vōļov sem dodal još jenoga svōјęga, tak da je bile 18 vōļov. Ōnda sem podelil ōvak: Najstarešōmu pōļōvinu 9, srјejnōmu treјtinu 6 i najmlašōmu devetinu 2. To je seęa skupa 17 i ją sem si zęl svęga vola naząj).

Kojni (Na šašinovećke općine je 1952. leta bile 476 glav kojn, a ōd toga 330 zaprežne) (MH: Kojni su se poćeli više držati ōd prvōga rata. Prię su imeli kojne plemenitąši. Kojne su ōd negda imeli i slōbōjnąki, Šatōvići v Ćerје i Masani v Kralōvce, ki su mōrali držati i rąniti jenoga kojna navјek spremnōga kakti za kurira. Če ga bile tręba v Beć pōslati, mōral je iti. I pop je imel kojne i kōćjąša.

²¹⁴. Po Belostencu ref:laket. rif, lakat, stara ugarska mjera za dužinu (70-75 cm) platna [mađ. rof]

Pōpovōmu kōčijašu sē nje rēkle sluga neg parādni. Ōnda pokle, tak negda, dōk su bili zadržuge su Malčiči, Matičōv otec i Štefinōv otec i Ivič imeli kojne. Su navjek, pōviedali su, na Trkoščica bila jēna ledina. Ober Sōdola Srbaničōvōg bila Trkoščica. Tam su bili ti kojni Malčičōvi na paše. Teri jē bil kōjnar, to nē znam. Svāk nje bil neg če bil Matičōv otec. Došli su Cigani da bi kojne krali²¹⁵ ali nekteri Cigan veli: Nikud, to su Malčičōvi kojni. Bile jē krađe kojn. Same njesu šteli tu naši Cigani v Čerije krasti, da bi ja pometil. Ali su krali bjeli Cigani, Jadani z Čerja i Matiček z Budienec koga su zvali Rade. Ranije mōgūče da jē bile. Kad jē mēne te Salarič stric, mi jē stric, znaš, kad jē mā mama ōd Salariča, Miške, znal reči za toga Jadana, da jē on kojna kral i ōnda jē nekam prijemil, nē znam kam, i same ga jē puščave pustil i išel gazde pō peneze. Dēvetstō dvanajstē (1912) sem ja prvu kōbilu kupil. Biškup jē imel dučan, on jē prije neg ja imel kojne. Imel sem vole, ali već njesmē mogli ōbdelavati. Neg da bi si kupili jēnu kōbilu da bi bila za ōdvēsti i za vršiti, kak smē nekad vršili žite, jačmen, a čak i šenicu. Ivanič sem ōtišiel i ja ti našel jēnu kōbilu žrebētem i jēnu briēdu. Ova koštala dvjestō sēdemdeset forinti žrebētem, a ova dvjestō trideset briēda, samer jē bila pūne slabija. A drugu sem kōbilu kupil četnajstē. Več sem volē bil prodal. Nikaj, mōramē mi kojne imeti. Imeli smē više grunta pō Kralōvce i tak. Nēmremē ōbdelati. Mi smē imeli dvje kōbile. Njesu nikad našē kōbile v rat išlē. Bila jē nekakva posebna srēča, būm tak rēkel. Našē su kōbile bilē bređe, imelē su žrijebičē, njesu išlē v rat. Ōnda smē sake lete prodali pō dvoje žrijebičōv. Več četnajstē su si kojni većinō pōbrani. To sē za pošpun²¹⁶ ōtišle. Nje bile autōv. Kad smē mi prešli priek Drinē i prešli priek nekakvē jašine, kojni su ōstali. Te pošpun jē ostal vu te šikare. Tu jē prvi put počele topništve tuči. Tu su sē kojni si zōptrgali, naši dōmači kojni si zōptrgali. Polōvili su jē posle. Več drugi dan njesu ni kojni čuli topništva. Su sē privčili)

Kōjnari su bili najpreštimateši mej pastiri. To su bili same pravi dečki za ženiti. Oni su lijepe jašili na pašu i z paše. Si drugi pastiri su mōrali terati svē svinē, kravē ili volē. Da kojni ne liječuju pō sinokōša trjeba i_n spūtati, deti im pute. Nim sē svēžeju prve nogē s putem ōd štrika. Kojni sē teraju na pašu pō noči kad zide zvijezda Kōjnarica, da kad sē kaj ž nimi diēla. Imēna kōbilam: Bjelka, Ceza, Cuza, Dereška (siva š črnemi flekicami), Đana (ōd Riđana), Linda, Lisa (priek nosa bjela), Mica, Mira, Puba, Riđana, Rička, Sivka, Šarga (žuta z bjelō grivō, mađ. sarga: žut), Vrajnka, Zelejnka, Zora, Žutka. Imēna kojnem: Belec, Dereške (siv š črnemi flekicami)²¹⁷, Pubek, Pubič, Riđan, Ričke, Sivec, Šimlin, Vranec, Žutke. Kojnska lorma: ^ham, vuzda, žvalē, ogrlin ili spust, ōglamnik ili oglava, parta, pōdrōbnak, nožnice, štrajnge, vojke, komut, vagjer (na Glamnice ige), potkōva, klinci, kober, deka. (V rādne zadržuge sē delale na nōrmu za trudōdanē a kōjnar sē bunil da mu jē lorma prevelika) Kojni sē teraju: gija (ajde), bista, bistar ha (k sēbe), ^hot (od sēbe), ve, ve ha ili prr (za stat), curik ili cruk (za nazaj). Veli sē: Da sē i v kōbiline rite svjetile i nučer bi sē bil navrnul. (V saku bertiju sē navrne.) Dješkina škrina, pōpova mošna i kōbilina rit, nigdar pūne. Došel jē z kojna na vola

²¹⁵ Književnik Tito Brezovački bio je 1792. kapelan Cerju. U komediji "Diogeneš" je Cigan Cerju kobilu vkral..

²¹⁶ Brezovački ima riječ podšpan u značenju prisilan podvoz.

²¹⁷ Večenaj (1997): dēreš - konj zelene, sive dlake, zelenko, sivač (mađ. deres : zelenko).

(osla). I kojn se pöpikne na četere noga, a kak se ne bi čovek na dve. Ivajnski dani i martinske noći zemeju kojnem moći. Duge djelaju na druge dane a druge ne jiejue na druge noći. Kojn kojna za kojna privezal. (Rekel je Blaž sinu Dragiču kad je privezal kojna za drevenoća kojna na kjeu se drva piliju i kojn je kojna odljekel.) Kojn ne beži neg zobajne. Kojnske kože se boj i kad visi na drogu. Kojnski drek je velik, ali je male vu jnem koristi. (Velik je a male je od nega koristi.) Misli kočijaš će on pijan da i kojn. Naviek se kojnu liepe miže, dök se vuzda na njega ne denę. Ne vupaj se vu me, moj kume, neg vu se i svoje kluse. Od staroga kojna se nie moći plemena zadobaviti. (Rekel je Čubak nuku Dragiču, ki je pokle rata dopriemil staroga kojna, a ov mu je v štale krepal i plajuku na stiene zbil vun dök je parual.) Kad kojn paruva (krepava) on se silę potrijebi. Prikazanomu (daruvanomu) kojnu se zubi ne glediju. Saki Cigan svega kojna fali. Staroga kojna je teške navčiti vöjziti (jahati). Teri god kojn ima kösmate vuva, nie mu za verovati. Ni jenomu kojnu se ne sme verovati. Saki ima kösmata vuva. Za kojnski novet ni sim ni tam. (Kad se mera baš ne slaže.) Za staroga kojna nie novi ham. Jebal te carski pastuv teri je otpočiven, da ti ne bi gödele neg da bi te bölele! (Klela je stara Škanička svo sneju.) Če se malomu žrebeku priveže cofek črlenoga sukna, ne ga moći vreći. Sejnatu za debele kojne je dobre, a za mršave nie. Žriebe tak druge dobre ne vidi dök se köbilenoga dreka ne najje. Kojnu se otrgne potköva će stanę na travu ka se otpira. (Pozna ju žuna i doneše će je šte zabije luknu z mlademi.) Če je mladejnka vekša od dečka, budu imeli sreću pri kojne. Je l' v Prigörje više trsove kölov (kölcov) ili na Posavine bijele köjnov? (Bijele köjnov je više. Kola od trsovoća djeva nie). O, moj Bog, osem nog, tri glave, tri riti, jeden rep?! (Pop na kojnu nosi križec.). Brojilica: Ja sem ja, ti si ti, on je on, ti si stari kojn! Bržolica: Bijela köbila pod pogodbu stöji.

Pitömni zajci

Pitömne zajce (*Oryctolagus cuniculus*) držiju v štale. Od dišek im se zbije pod jaslami de spiju i de se zajce zajiju. Pitömni zajci znaju i mačku cicati. Deca im bereju detelu i hraniju ih. Kotiju se kak zajci. **Koze** nie nište imel pri nas. To bi bile sramota. Bi mu se špotali, da si nek i gumene čizme kupi. Pripövjedaju da nečistec (vrag) zgledi kak kozel. Male dale od svetoga Martina je sele Közinščak a blizu Majke Bože Bistričke je brjeg Közelin. Da koza ima dugi rep bi si ga posrala. Da ne bi kozla zvrigel, na ti! Kad diete nekaj druge čendra, pak mu se daje da ga se rieši. Kaj je god one koze ka je na ražnu, to je i one ka je za plot privezana. Kakva mati takva či, kakva koza tak beči. Kozla bu zvrigel. (Jake želne čeka da mu se nekaj da.) Kozla je zvrigel. (Kad se šte pijan pöbluje). Tak je kisele (vine) da ki bi ga del koze na rep, bečala bi. Ne mre biti vuk sit i koza cijela.

Ovcę²¹⁸

Ovcę su negda držali na maröfe. V Cerje je Matič Salaričöv imel ovce i oven je decu nagajnal, če su došla na dvorišće. Ti bi štel ovce i novce V priče je bedasti brat ovce čuval i stepel jabuke. Pötukel je ovce a ovna östavil ki mu je jabuku na

²¹⁸ Zagrebački biskup Mihajlo (1295-1303) je trgovište Vugrovec podigao na slobodni varoš ali uz kmetsku obavezu davanja uskrne ovce i jedne kokoši biskupu a kaštelanu na Uskrs, Božić i blagdan sv. kralja Stjepana po ovcu, 20 kokoši i 50 pogača.

rogu ostavil. Otec je sina poslal z ovnem na semen. Ne sme ovna ni prodati ni zaklati a mora ga dimom doterati i donesti penez i mesa? (Ostregel je ovna i prodal vnu, skopcar ga skopil i doteral dimom ovna i donesl penez i mesa).

Osl

Osla ne niste pri nas imel, ce ne racunamo one na dve noga. V prica: je medved videl osla i ne znal kakva je to zivina pak je vodil vka da mu on povje, osel je frklevecki muzikas a spi znutresne strane podseka v rabarske kolibe. Opal je z kojna na osla. Osel jeden! (Veli se bedaku). Saki osel zna svoj posel.

Bivoli

Negda su drzali bivole na marofu v Lodomore pripovedala je Jaga Cizmekova. V Lodomore kad sem znala v gorice iti, sem znala same stravu biti. Bivoli su znali skok leteti. Steli su za ludmi. Bivoli su bili. Kojn je bile. Onda sme znali iti v gorica. Onda sme se znali nagledeti. Su znali bivoli se tak valukati i mackati, ali kad su videli da ide covek, oni skok kaj se da mej ni. Bedast (jak) kak bivol.

Macki

Ni jene ^hiže v sele ne bez macka. Mackek je najrajši krej peči na toplem spi i prede. Če si mustače ošmudi onda nemre miša vlöviti. Kad macka omaci pune mačičov, onda i_h ludi taplaju, a kad su vekši odvezeju vu vreče kad ideju kam na dugši put, ali se puneput vrneju nazaj. Macki se prizavaju k sebe: mic, mic, a teraju od sebe: šic, šic! Imena: Đuka, Jendraš, Mikič, Miške. Če se mackek miva z dešno capō (nōgo), bu došla strajnska baba, a če z lievō, bu došel strajnski muž. Če ti mackek prejde čez put (priek puta preleti), bu nesreča. Zeme ti sreču i najbole se vrnuti. Če mackek prejde priek mrtvika na skolka, mrtvik se povukodlači²¹⁹. Nemre ni macka o_hraniti, kam bi kaj druge. Šte niema pri macke sreče, niema pri ničem. Prez strava ni macki ne valaju. Bil je mackek na slanine. (Misli se: muž na žene). Kaj macka leže v slamu bejži. Mackek i biškupa gledi, slobōne i ja tebe. (Kad šte pita: kaj me glediš?) Oblizava se kak mackek. Sita macka dobra lōvica, gladna sneja luta tatica. De je mackek, da ne ni v ^hiže ni vane? (Na obloku ili pōdsieku.) Prica se: Kak je mackek bil: muzikas, sudec bicku i medvedu, svedok cucku na sudu i kak je biejzal čez popov oblōk. Kak se macki spominaju: Mackek zove macku velače meseca: Maarro, Maarro, za rojničku razdrap! Macka mu se moli: Naj me v joke, naj me v joke! Mackek kad ju zgrabi: Če v joke, če v rit, če v joke, če v rit! Macka kad je mackek na jne: Joj, mameek, kaj sad bu? Kad su snuboki došli dō dvorišča mackek (ki je lizal tajnere tere ne ljena djekla prala) mejkal je: miime, miime!

Cucki

Skorem saka ^hiža ima cucka. Nektəri imaju i kusnicu de cucek spi i de je na lancu privezan. Z vekšinō su prosti, njesu privežani. Lovci imaju lovačke cucke. V Cerje je imel lovapazitel Vinke Peršunōv lovačkōg cucka Rekxa i pop a imeli su je i šašinovecki i kraljevecki lovci. Cucek laja: ^ham, ^ham. Kad su snuboki dō dvorišča djekle, cucek je lajal: k nam, k nam! Cucki se dražiju: rrr, rrr!, justiju na koga: puci ga, puci ga! Prizavaju se k sebe: na, na a teraju od sebe: marš, marš! Imena: Fila, ^Hektōr, Kastōr, Pazič, Lisič, Reks, Gospōn, Sokōl, Šarke, Šeks i

²¹⁹ Balog: Vukodlaki postaju gda crna macka okrampa mrtvika. To se mrtvec povukodlači.

Šeki. Če cucek tuli (zavija), smrt vidi, pri^hiže bu mrtvik. Ne sme se jesti rep od svijnčeta. Ki jje budu ga cucki šteli. Kad ima ni car bole, kad njema ni cucek gorje. Bu si zalizal kak i cucek. (Ta rana mu bu prešla bez vraštija.) Cucek cucka pozna. Neče ga gristi, kad su obodva pesi. Cucek ki laja, ne grize. Cucek ne zna pluti (plivati) dok si vuv ne zaleje. Mota se okol nog kak vižlin. Cucek v zime^hizu djela. Veli kad se skrči od zime, da bi ju delal, a v lete kad se od vrućine rastegne, veli da de bi tak velike podseke zel kak je dug. Deni cucka na stol, a on neče neg pod stol. Kaj za cucke zvoniš? (Sedi na klupe i maše z nogami.) Ni jen cucek se sam za rep ne grizne. (Za svađu su trjeba dva.) Nejde cucek za kusu dok mu ona z repem ne maše a tak ni kurvieš za ženę. Od cucka nigdar govedine (slanine). (Od lošoga čoveka nigda koristi.) Prost kak cucek bez lanca. Si gošpodari, kak cucki mesari. Spiš kak cucek na pozdjerje. Veter mrzel kak cucek. Mrzle je kaj v kusnice. Rešt je za ludi a nie za cucke. Na črne zemle kruz raste, a na bijelu idu cucki srat. (Govoriju črnokožni ludi.) Na kaj cucek laja po noči? (Na dolnu lalō(v)ku). Na tere strane ima cucek više glak, na lieve ili desne? (Na ne kam z repem maše). Videl sem da je čera cucek z grobija glavu nosil? (Nosil je svoju glavu. Nie išel bež ne). Zajak cucek laja? (Da zna govoriti bi govoril). Želiezna kusica beži po drevnem jarke, beži i laja? (Žlica struže po mesitnem kōritu ostajne tjestu). Pōpjeva se: Šarke Marke pes Mikula zdigni vuva, dam ti kruva.

Kokōši (Na šašinovečke općine je 1952. bile 2736 kōkōši)

Kokōši su po danu na dvorišću. Čiflaju po smetišću, paseju travu i vlōviju de teroga kukčeca a^hiti im se kukurize i drugoga žitka. Na večer ideju na sied v kurilnak (kōkōšilnak, kōkōšinec). Držiju se radi jajec za pražetinu i riezance, za mese za juvu i pečene piščence a i za perje. Jajca i piščenci se prodavaju na placu. prije su jajčari kupovali jajca po sele i za jajca se kupovale v štacune sol, šibice, patrolija, duvan i bomboni dece. Da kokōši idu rajši na gnjezde nešti, denę se jene jajce za položek. Kad kokōš počme kvocati vidi se da^hoče biti kvočka, nasadi ju se na jajca i ona sedi dok se zležju piceki. Pod kvočku se meče 13 jajec. Tere jajce nie oplodene poštane šleprček, šlepuček, šlafutek. Piceke trjeba čuvati da i vrana ili jastreb ne odnese. Če tekuti dojdeju na jne maže i^h se s patrolijō. Če piščenci dobiju kiku, mora im se z jezika oguliti. Radi kōkōši se pune put žene pošvadiju, če ideju v tuđi vrčak i kvār djelaju ili nesaju jajca pri susede. Malomu jajcu ke kokōš zneše kad prestaja nešti se veli znešek. Tak se veli i malomu i zmotanomu čoveku. Znešek se ne jje neg se mora^hititi prijek međe ili na put. Same de tere kokōš ima ime: Golōvratka, Rugajinka, Žutka. Kokōši se prizavaju k sebe kad im se daje zōbati: Pi pi, picica mālā! Ču, ču, čučica, mālā! Od sebe se teraju: Oš, oš! Na večer se teraju na sied na droge v kurilnake (kōkōšilnake): Sed, sed, čučica! (čuje se: ce, ce!) De šte ima i čučuričke. Pjencu čučuričku se veli Đurek, a čučuričke Katica. Gōspoda im veliju cvergli. Najde se i tere morska kokōš (perlinka). Kad one jake kreščiju bu dežđa. Da kokōši ne paraju trjeba zaklati kokōš na fašinek, odseči je glavu, ^hititi prijek ^hižnoga krova i de opane zakōpati. Dijete tere vrti snōvaču kad se navija, mora dobiti jajce. Piščenci se moraju nasaditi v sriedu ili subotu, onda se pišćejne

ležu. Če se pievec čudi (krešči), vidi smrt. Kad (da) kokoš pōpjeva kak mladi pievec, nesreču k ^hiže zove (nešte bu mrl). Ta kokoš se mōra zaklati. Kad (da) kokōši ideju rane na sjeđ, drugi đan bu lijepe vrieme, a če ideju kesne spāt ōnda bu grde vrieme. Kad šte dojde v ^hižu mōra bar male sešti da budu kokōši (kvočke) rajši sedele na jajca i deca bole spāla. Betěžnik tak dūge spi, dōk se jajce speče. (Betěžen male spi.) I čorava kokoš najde zrne. Jakši je pievec neg kokoš. Muž ima navjek vėkše prave neg žena. Muder je kak pievec tēri i mej perjem pizdu najde. Peš v nēbe de kokōši spiju. I kunę se za šalu nēbe de kokōši spiju. Slabe ti kokōši kašlaju. (Ne bōjim tē se.) Pusti kokoš v jarek, ona se i sloga primle. Smrdi kak šlepuček (šleputek, šlafutek, šleprček) Stara kokoš juvu zamasti. (Za starešu držeču ženu.) Tak je muder, kak da se mej kokōšmi ōt_hranil. Ōd Bōžiča su đani se dukši i na Božič je đan dūgši kulike pievec ziene, a na Nove lete kulike kōrači. Kaj čez stjenu soli prosi? (Jajce). Kaj je mejnše ōd kokōši, a vėkše ōd čoveka? (Škrlak, škilak). Kvočka drevena - piščenci željezni? (Brana i zupci). Pet kōkōši, sedem groši. Počem saka dojde? (Pō dve noga). Zākaj pievec žmiri kad pōpjeva? (Znā svo, svoju pesmu napamet). Zākaj pievec njema ruk? (Kokoš njema cicekōv da bi petal) Pōpjeva se: lšel je Krajnec na vugarski kraj Kupil si je pišče ōdzaj i to pišče zmirem drišče ojdi pō dvōrišče. Kokoš i pievec se spōminaju: Kokoš jutre kad trieba ziti z droga preteže se i krēkōli: Maarke, ja sem ti je betěžna! Pievec se dole vrti i šešuri: ^hodi dole, ^hodi dole, ja sem apatekaar, apatekaar!

Guske (Na cjele općine šašinovečke je bile 1952. leta 279 gusek)

Guske se držiju za mēse, mašču i perje za vajnikuše i blazine. Guske se nasadaju i zvodiju žugeke, žugice. K sebe se zovu: žu žu, žugica mālā, a teraju ajs, ajs, ejs, ejs! Guske gaču: ga, ga ga! Gusak čuva žugice i ^hoče napasti diete i čoveka če ide k nim. Mlādōmu ocu se veli gusak. Fučkaju za jnim kak se fučka kad ide jastreb na živad i vičeju mu da nek paži da mu jastreb žuge ne ōdneše. Deca kā još nejdeju škōlu su gusejnari i paseju guske i pažiju nā jne. Da guske nejdeju čez živicu zapikne im se čez klun pere. Gusaku se zapikne pere da ne ide na žugice. Guske se šopaju da budu debelše. Kad se šopaju ōnda im se zez gore na repe zapeče da ne mastiju perije. Koleju se pred Bōžičem. Perije se skube i čješe za vajnikuše i blazine. Guskina perut se ōdrježe za perjaču. S perjačō se mrvije stola zmieče. Ōd guskinōga pera se diela fučkalka. Na Martijne se peče guska z mlinci. Guskina perjača se meče na Božič pōd stolnak i ž nō se ōgrinaju čele. Za guske nie siene. Njemaju ga kaj ni kravę jesti. Za decu nie vine, kak ni za guske siene. Nie trieba masne guske zez mazati²²⁰. Pōpjeva se: Kad su gusku zaklali Ōnda su se plakali A kad su je pojeli Si su bili vēseli.

Racę (Na cjele općine šašinovečke su bile 1952. leta 222 race)

Racę ili ligę se mejne držiju a imaju dobre i masne mēse. Mālem se veli raceki ili ligeke. Zōveju se k sebe: li li, li li, ligica mālā! Teraju se ōd sebe: rac, rac. Racak ili ligan se pozna pō zafrknutem perju na repe. I race imaju kak i guske zez na

²²⁰ Večenaj (1997) Debeli guski ne treba rit mazati.

repe otkud si s klunem z mašču mažeju perje da im se ne smoči vu vode. Ligan je bil špot Marteku ki je z nogo za^hitaval kak i raca. Racica je bil špot male debele žene s kratkemi nogami. Če raca pōjie piškōra, on je mam zide na rit vun. ^hoda kak raca (Plantav je i za^hitava z nogo) Peva se: Tera cura racice preko vode Savice Raca veli li li li dojdi k mene moj mili!

Išel je Krajnec na vugarski kraj kupil si je racu odzaj i ta raca blate tanca

Purani (Na ciele općine šašinovečke je 1952. leta bile 139 puranōv)

Purane teraju deca purajndari na pašu po pole, da se nazobleju kobilic i druge kukcōv. Malem purekem, puricem se bere drač jezičec, koše i mieša sirem za ranu. Pureke se prizava: pi pi, pureki, a purane: pur, pur! Tera i^h se: purš, purš!; vš, vš, vš. Purine jajce je pergave, pikmaste. Tak zna biti i dekličkam i dečkjerem lice a to se vrači mivajnem z brezōvō miedzgō v pretuletje. Purani se šopaju i s cjelemi ōrjeji a purajnski želudec prebavi i ōrejōvu lupinu. Mōravečki Prigōrci i Lazinci drži ju više puranōv. Oni sjeaju i purajnsku kukurizu ka ima jake visoke na betve bate. Purani ščukaju i pōjieju dolne perije a bat je tak visoke da do jnega nemreju skōčiti. Če dragi Bōg oče i krepana pura prdnē²²¹. (Rekel je Zagōrec kad su ^hitali zaklane pure na vru i pura prdnula.) Drži se ko da mu je pura dudu ^vkrala (kruv zela). Pōpušča nos kak puran dudu. (Srdi se.) Ima pergave (pikmaste) lice kak purine jajce. Žmek ek si kak lazinski puran. (Veli se detetu.) Pōpieva se: Puru i purana To je dobra i^hrana Za gōspona kapelana repa neōprana Sirōtka kipuča gibanica vruča Pura pita ku Zagōrec nosi na plac: Kūd kam, kūd kam? Puran spusti dudu i zderē se: Na kaptōlom! Svēti tri krali puru ^vkrali Njesu znali skriti pak su dobili po riti. (tak se pōpieva zvezdarem) Bi se cure udale Al nemaju blazine Blazine su vu dučanu Perje još je na puranu.

Čeļe²²², **mēd i vojsk** (Na šašinovečke općine su 1952. leta bili 134 čeļeni koši a ōd toga 54 umetni). Nište niema posebnōga čeļijnaka. Čeļe²²³ ludi drži ju zvekšino na polica ōd plajniki pōd strovu ^hiže z južne strane a s krovkem su koši natkriti. Čeļeni koši su spleteni ōd ^hrženē slame ili zbiti ōd desjek ili spleteni ōd šibija ili brukvinja i zmažani z blatem ili kravskem drēkem. Znutra v koše je drevēni križ, na kēm čeļe napraviju setje. Dole na koše je zriježane vuletje (liete) kūd čeļe zliečeju van. Umetne kōšov nje bile. Dan prije na večer neg se čeļe budu rojile more se čujti maticu kak pōpieva. Kad se čeļe rojiju, ōnda se zvōni (tuče) v motiku ili sekiru s kakvijem železem da prije roj seđe. De šte ^hita i z meklō napōj š čebra ili vodu škafa po čeļa ili se na^hitava s prašinō i dromlō zemlō. Roj se ōgrina s perjačō ka je na Božič bila na stole v koš tēri je namazan z vratičem i vrjnem da diši kak mēd. Kad se roj ōgrne de je sel ōnda se da ne bi pak čeļe tam seđale kadi z dimem ōd suve gube. Saki roj čeļ ima maticu i trute. Kad se čeļec zroji, ōnda čeļe steraju trute van i oni se drži ju vuz vuletje. Če su roji slabi moreju se z dve kōšov deti skup v jen. Navēčer se pōd tē koše denē črļenca luka i v jutre

²²¹ Balog: Če Bōg hoče, i šunka prdne!

²²² Prva pčelarska škola u Vojnoj Krajini Hrvatske je osnovana 1773. u Petrovom selu kraj Gradiške

²²³ Dana 24. ožujka 1851. Kaptol je zaplijenio radi šumske štete Šatović Pavlu u Cerju među ostalim i "čelcov koši 2 " procjenjenih po 2 forinta a Broz Šimunu u Dumovcu "čelcov 12 košov".

rane se denę jęn koš na drugi, prevežeju skup i čelę přejdeju z dolnõga koša v gornj. Ljete (vuletje) na košu se přiek zimę zapira, da miši ne vlezneju v koš. Přie se mogle najti i v šume čelę v kakviem šuplastem ^hrašte. Męd se dobi i vojsk se djela õd setjā kad se čelę põdušiju. Čelec se zaduši žlęprem. Štajngica žutõga žlępra se vužgę põd koš i koš õmota s kakvõ plavtu. Čelę se s perjāčõ õmeteju i v zemlu zakopaju. Zvādi se setję i zdrudzga męd. Õd męda se djelala medica i gvjerc i pečeju kõlači medejnāki. Tāti su znali krasti čelca i põrinuti koš v rupu vodu i same setjā s perjāčõ zmęsti čelę i tak dojt i dõ męda. Čelę nemreju leteti ni gristi kad su im krila mokrę. Setję se denę na mrzlu vodu i kuva se dõk zakipi. Õnda se v jęne kõrite naleję mrzlę võdę. Nad kõritem se drži plavta i vu jnu se zõsiple z lonca kuvane setję. Jęn primlę vuglę plavtę skup i frčę a dvā držiju dvje batinę skup i stiščeju setję v plavte, a on same frčę da vojsk curi. Batinę se õčistiju i kad se õhladi põbira se vojsk z rukõ i õžmeknę vu vode i męčę v kakvu kõzicu. To se v kõzice rastõpi na peče i precjeda se čez povese tere ję na gačastem drievu v zdeličicu v tere ję võdę i tu se stanę. Õd vojska su se delale svječe. Vojsk ję i na võščile, na deščice s terõ se võščila õsnõva na razboje kad se tkale da se niti ne kuštraju. Licitari (medičari i võščari) su delali õd męda kõlače i gvjerc a õd vojska svječe i zavetnę (zagõvõrnę) kipečę ki su se davali na jantār za zagõvorę za zdravje i sręču pri familije, blāge i gõspõdarstve. One setję kaj ostanę v plavte ję dobre za vrāštije za reum, kad tę trga v noge. Otec Franca Mičkovõga ję znal pregõvarjati õd jāsli puk ję znal i s tjem vezati. Vu setiju ję sačkõvõga cvjetja i drača i morę põmoči. Ki se ^hoče zadõbaviti čel i imeti pri ni sręču, mõra prvõga čelca dõbiti kak dār ili ga platiti žitkem, a nę s penęzi. Najbolša ję sręča pri čela če se prvi čelec ^vkrānę. Čelci se õgrinaju i čistiju kõi s perjāčõ kā ję bila na Božič na stole, da bų pri ni ^hsręčę. Da bi roji na niske sedali, mõra gõspõdar skup ženõ na Božič na slame na niske spati, a nę na posteले. Da roj ne õdleti dālke i da niske sedę ^hita se põ čela napõj š čębra z meklõ ili voda škafa. ^hitaju i zemlęni prāv. Dvā se nę smeju skup brisati v jęn ručnik, da se roji nę põmiešaju, kad se čelę rojiju. Na Jožefa (19. ožujka) přie neg sunce zidę se mõraju čelci zbuditi (zružiti põ kõiše). Sejnat i za čelę znači da bų jogen. Nę smę se čelę klęti. Ki čelu prekunę duša mu ję grięšna. Nę smę se ręči za čelu da krepa kak se veli za drugu neminu. Čela ne krepa kak druga nemina neg merne kak i kršćene tjele. Da (kad) se męd tere, õnda se i prsti ližeju. Marliv ję kak čela. Męd ję sladek, ali si nje još nište prstõv pojel ž nim. Slatke kak męd. Baš ję kak trųt. Ljen ję kak trųt. Niš ne djela a same bi jel. Živi na tuđi račun kak trųt. Žut kak vojsk. De su čelę tu ję męd. De ję voda tu ję lęd. V přie su mędved, bicke, lisica i zajec krčili i sejali šenicu. Za jele su si spravili męda. Lisica põjiela męd a zajcu namāzala rit z mędem dõk ję spal i nęga põkrivila. V druge ję Svęti Pęter prigõvoril Isusu kad ję štel radi jenoga grięšnika põništiti cjele sele akad su se pokle toga võjzili v čune přiek võdę i roj čel ję sel Pętru na ruku, jęna ga grizla i on ję mam cijeli roj topil.

Svilci

Za vučitelu Župajničiča (1863-1903) su põsađene murvę na Pijācu i si su imeli gusenice põ sele. Vučitel ję skup škõlskõ decõ brāl murvõve listije i ^hrañil

svilce²²⁴. Tu su rāsle murve belice, modrice i črnice a bil je i je i jen murvec ki ne rodi. Sa sełska deca i dijaki su puzali na murve i jeli murve a po zemle je naviek bile dosta i za sełsku živad. (JH: Joj, kulike sem znała murvove listje nabrati pak sem nešla Petru Župajničiu. On je imel nūtre gusenice.)

Ŗupani kup siena

Friġanov silos, Pöpovec

Plug z jörniami

Kurilnak (kököšinec) i kotec

Svinci, köpajna i šarajzlin

Krušna peč

Kuvarna i krušna peč

²²⁴ Prva stručna poljoprivredna dvogodišnja svilarska škola u Vojnoj krajini Hrvatske je osnovana 1767. Učitelj Talijan K. Solenghi je 1768. u Zagrebu objavio knjigu: Dudovo drevi i svilni črveki. Paviševićeva Uputa o sađenju dudova je tiskana u Osijeku 1765. Posljednje čahure u Hrvatskoj uzgojene su u Bapskoj 1964. godine.

8. DVÖRIŠČE, STAJNIJE, POHIŠTVE I ORUDELE

Vekšina dvörišč je ögradžena s plotem ili živico. Plot je spleten öd leskövöga ili vrböväga prütja ili je napravljen öd stupöv na terë su pribite dvie letve a na letve letvice. Na druge dvörišče se ide priek plota čez prielaz, na kïem su pletena vrata. S puta se ide s koli na dvörišče čez vuvöz. Na vuvoze je lesa öd prütja ili öd letvic ka se ötpira ököl stupa. Zapira se z gužvö ili željeznem kölöbarem ki je nateknut na kolec na lese i za tesani stup. Vuz lesu su i mäla vrata küd ludi ideju. Dvörišče je zvekšino zaraščene s travö i dračem (trskotec, dreslin, črni slez, spöriš i drugi) a po jnem je pösađene sadövje. V Čerje je se stajnije bile drevene. Same je cirkva, faröf i škola bila zidana öd cigla. Na selskem dvörišču je ^hižne i štaglene stajnije, sökačnica (sökašnica) ili kuvarna (žgajnarica), svinci, kurilnak (kökösilnak), zdenec, rupa, drvocep i drva, kupi sïena, slame i kukuriznice, sadövje, vrčak i plot ili živica če je ögradžene. Pune put se dvörišča drži i slivnik, trnac, pašnik ili pašinec. Glavne stajnije je ^hižne. Na fondušu (^hižnem gruntu) jenoga göspöđara z vekšinöm je öd stajna ^hiža, komore, štagel, priströšek, štala, koci, krušna peč (pečnica) i kukuriznak. (MT: Staru zadržnu ^hižu sem zapometil pri Filipčiču. Vu tem gajniku su krave tukli kad se ko ženil. Vu te zadržne ^hiže, ne nütre, neg bil je veliki gajnk. I önda su bile öd severne strane dvie kakti kömöre. Jena bila öd gajnika a druga bila male dale na kraju) ^hiže su još zvekšino drevene i pödzidane s ciglem. ^hižne i se druge stajnije je sad pökrite š čriepem i žlebnäki. Dölni vienec je öd pödsjeköv teri su pödzidani s ciglem. Na pödsieke su pöberuvi, a vu jne su vtekne plajнке. Pöberuvi smieju biti jen öd drugöga najviše dvä metre. Plajнке su na vuglie zasečene jena v drugu tak da van štrčiju (^hrvatski starinski vuglič) ili su ravne ödpilene (njemški vuglič). Ober stien je görni vienec (nästejn). Na jnem je pödlavka (pölavka) ili tram ili glavna gređa i gređe ke držiju slemečke a pöprasničane su s prasnicami. Na slemečke su röženice terë su pöletvane z letvami. Na letva su biber čriepi, a rjetke folcani čriepi. Gore na vrje, na frluncu krova su čriepi pövezani žlebnäki. Skrajni žlebnäki na nektere ^hiža imaju i pjevca. Začelki su začeleni z deskami. V ^hižu se vlezäva pö štiejnga v gajnk. Ravne öd gajnika je kujna, a na lijevu stran je vekša soba družinska ^hiža i na desnu stran mejnša soba kömöra. V gajniku je drevena lotra pö ke se ide na najže. Same bolše ^hiže imele su pod öd ^hrastöve desjek. V druge ^hiža je bila nabita zemla. Plajнке na stïena su z nütrašne strane bile nasečene (naklucane) i z mazem zmazane. Meštrem ki su z blata i plevë delali maz i mazali ^hižne stajnije se rekke maziči. Maz se bole držala če su stïene bile pöleşčene. Kalale se lesköve prütje na pöl i pribijale na plajнке i önda je gore ^hitana maz. Zmazane stïene su bjelene z vapnem. Pödlavka, slemečki i prasnice nïesu bjeleni. Vrata na gajнке su bile na dvä pära, a druge na ^hiže, kömöre i kujne su bile na jene päre. Same na gajčene vräte je bil kluč i mögle su se zaklučati. Negde bil i zasun znütra i mögle su se zasunuti. Na kömöre su znale biti i željezne gatë na öbloke. Za vrata i öbloke se napraviju štoki. Na öbloke v kömöre su bile firajnge. Negda su bile štale, a i pune ^hiž pökrite z ritkem öd ^hrženë slame. Saka ^hiža ima tri sobë i gajnk. Sredi je gajnk küd se vlezäva. Pred gajnkem su štiejnge ili palutan. Palutani su lijepe scifrani, na priliku kak Štefiča Žakmanövöga na ^hiže i na štale. Z

gajnka se ide nalieve v največšu sobu ke se veli ^{hi}ža, a nadšne v kômrû. V ^{hi}že družina jje pri drevenem stolu v kûtu, terti ima četiri noge, mej nimi rišpete, gore je ploča i pôd nû ladica. V ^{hi}že spiju starci i deca. Pô zime se kuri, a v nektere i pô lete, če se tu i kuva. V kômrû spiju mladi gôspôdari. Mej kômrô i ^{hi}žô je kujna, de se kuva pô zime a zvekšino i pô lete, če niemaju sôkašnice. Z gajnka se pô lotre ide na najže. Tu se spravlja letina, žitek, bažul i suši na dimu mese i slanina. Pôd ^{hi}žô je negde i pemnica (pevnica, pemlica), če nje podvôdne. Nekteri imaju pred pemnicu zidanu bôltu kak na priliku Lukič Graničar i Šavuk. Same najsirômašneši su imeli kôlibu ili bajtu ôd pletera i z blatem zmazanu. Kôliba ima same jenu sobu. Tu se i kuva i tu spi cijela družina. Kad su Šatôviči pôgôreli ônda je v takve kôlibe živel Pavel koga su zvali Šatôrňak. Na paše si pastiri spleteju v šume kôlibu de se skupiju kad dežd curi a v zime grijejeju kad svinu žiriju. Dale ôd ^{hi}že je štala (stareši veliju pôjata) za blage i kojne. Pôd istem krovem je zvekšino i štagel, de su kola i orudele. Štaglena vrata moreju biti i scifrana s kojnskemi glavami. Bolši gôspôdari imaju štaglena vrata na glajz. Gore na stupe ki držiju grede su blazinice. Vuz štagel more biti i parma ili suša za sijene, ôtavu, slamu, strnokôs, listinu i drugu štraju. Negde je i napustek ili paretek napravljen vuz štalu. Nektera štala ima i palutan pred vrati. Za vrata i ôbloke se napraviju štoki. Štalne stjene ôd plajniki niesu pôlešcene ni z blatem zmazane. Pred zimu se vutlejnke mej plajnkami zamazu s kravskem gnojem, da bu v štale topleše. Pred blagem su v štale drevene jasli a ober ni lotra. V jasli se meče zelena krma i repa, a v lotru sijene i kukuriznica za krmu blagu. Na jasla je gelender i karike za lance s kemi se blage priveže. Lotra ima dva droge i prlke. Dole je pomôst ôd môsnic, plajniki ili cigla, a sriedi štale je žlieb kud gnojčina teče i gnoj se snaži štale van na gnôjišče. Krej štale je gnôjišče de se gnoj ^{hi}če i jama za gnojčinu. Nekteri gôspôdari imaju gnôjišče ôgrađene s pitômieranem zidem i zôzidanu jamu za gnojčinu. Nekteri liepe slažeju gnoj na četiri vugle i v lete ga pôlijevaju z gnojčino. Z vekšino živad čifla i raskaple gnoj de je na vrpû s^{hi}itan štale, a gnojčina teče v grabu krej puta. Če se blage rani s cijelmi snôpmi kukuriznice, ônda duge steblovije dojde v gnoj i ž nim je teške dôkajnati i rastrgavati ga na polu kad se gnôji. Zate nekteri gôspôdari sečeju kukuriznicu sekirô ili na sečkare sječakaju da blage rajše i više pôjie. Prije se stajnije pokrivala z ritkem. Krovci (pôkrivači), meštiri ki su pokrivali su imeli pokrivaču (drevenu lôparku na ke je klin). Ritek²²⁵ se delal ôd čiste ^{hr}žene slame. Požeti snopi ^{hr}ži čisti ôd drača su mlačeni na deske ili na sudiču tak da se slama ne pôtrga. (JH: A je. ^{hi}že su bile z ritkem pokrite. Vene pri Šatôviče, de bil Pavel Šatôvičôv. Ona bila z ritkem pokrita i prijek dô zemle visele. Ônda pri Šimage i gore bila, de je Tukec i onde je bila z ritkem ^{hi}ža. A je. Bile pune ^{hi}ž zgôrele, kad se to jene drugôga držale a se bile z ritki pokrite. Ôd šibice bile stajnije zgôrele. Ônda sem školu ^{ho}jdila kad je pri Šatôviče gôrele. Veliju da su bile deca vužgale. To ti je bile stajnije. Ritki su bili dole dotik dô zemle. Joj, kak je bila parada, kulika bila parada, kak je gôrele to jake, z ritkem a stare stajne. Nje vôle bile. Ônda su ti bili

²²⁵ Kraljevečki kmetovi se 1608. žale da moraju davati "desetinu ritkov i nje voziti na ciglenicu i pokrivati. Kaptolska ovrha je 1851. zaplijenila Grgi Fundelič Čiča u Kraljevcu šopa (ritka) i procjenila 2 forinta.

ludi se ras^hitali. Ki je došel s krampami, ki z rāšuvami, ki s cunjnicō. To bile stare stajnije. To nje bile ništa drugōga. Same je štagel zgorel. Druge su bili ōbranili. Štaglinec je bil Pavlōvōga joca.) Pitōmni zajci sū v štale. Čelci se držiju v čelijnake. Na polica ōd plajniki vuz stjenu ^hiže ili štalē na južne strane pōd strovo su čelčeni slamnati koši ili drevēni ōd desjek zbiti. Svinci su za svinē, kurilnak (kōkōšilnak, kōkōšinec) je za kokōši i drugu živad. Krej kōkōšilnaka je kočak de kokōši neseju jajca. V košu ili kukuriznaku spletenem ōd leskōvōga ili vrbōvōga prutja ili zbitem ōd letvic se spravlja ōtrjeblena kukuriza na bāte. On je pōdignut na stupe, tak da se pojd nega zavlečēju kokōši kad dežd curi. Pred ^hižō je zdēnec zidan ōd cigla i ōgrađen s stublem ōd pitōma ili ōd drieva. Na stublu je čiga na kų se lečē voda zejmačem na štriku. Če zejmač ōpanē v zdēnec vadi se ga željeznō mačkō. Zdēnec morē biti i natkrit s krovekem, a ōnda je tu i vitel na teroga se voda v drevēne vōdrice (škafu) lečē. Krušna peč je zidana i zmazana z blatem (mazem). Krušnē peči su delali pečari. Miške Kušov z Drienčec je delal krušnē peči. Ilōvaču je zmjesil s pljevō, napravil maz kak za pōlješčene stjene mazati i delal peč. Veli se da ludi ideju se mejnši i mejnši, dōk i_n dvanajst ne mogle ^hrž mlātiti v krušne peče. Krušna peč ima vustije i žriele kud se peč kuri i kud se kruz meče v peč. Jogen se razgarja i razgrina vuglejnije z jōžegem. Žerjavka i pepel se zgrineju na vustije zgrēblicō. Kruz se mjesi vu velikem mesitnem kōrite z dōmačem kvāsem. Kruz se ōstavi v kōrite pokrit stolnicō da se zdigne. Saki put kad se kruz peče ōstavla se nōvi kvās. Kruz se pēkel najviše kukurizni ōd čistē kukuriznē mēlē i smjesni ōd kukuriznē i ^hrženē, jačmenē ili šeničnē mēlē. Bjeli kruz ili cipōv se kupuval dece kad se iše na plac ili na semen. Ōkrugli ⁿleb kruva se napravi z tjestā vu mesitnem korite i v grōvače zgrōšē i denē na lōparku. Pēkle se devet ili dvanajst ⁿliebōv kruva v krušne peče. Pōd ⁿleb se denē listije ōreja ili ⁿrena ili pitōmnōga kōstajna, pōškrōpi z vōdō i z rukō zagladi. Na lōparke se meče v peč i ž nō se vadi. Bolši gōspōdari imaju krušnu peč na (sōkačnice) sōkašnice. (Ženam kē na gōstē pripravljaju jele veli se sōkačice) V sōkašnice se pō lete i jele kuva a veli je se i kuvarna (kuvārnica) ili kuharna (kuhārnica). Ōd tjestā kaj se pōstruže pō mesitnem kōrite se napravi paluv, māli ⁿlebek ki se denē v peč blizu vustija. On se najprije spēče i deca ga se jēdva ščekaju. Vrući kruz se nē smē jesti a ni cucku dati. Ojd nēga je moči pōbjēsneti (stēči). Ōd vručōga kruva i cucek pōbjēsne. Negde je vuz sōkašnicu i još jēna kōmōra. Ōnda takve stajnije ima i prasnicē i nākōmōrje. V kōmōre živiju i spiju mladi muž i žena, de je više ōžejnene bratōv pri ^hiže. Nekteri ludi držiju v kōmōre krampjer, burak i drugu letinu i orudele. Sama sōkašnica njema prasnic. Na gnoj pred kurilnakem i svinci se nosi smetjē z ^hiže i dvōrišča i pepel z peči, pak se ōnda veli da je to smetišče i pepelišče. Na smetišče je moči naginuti (ōbetežati). Drvocep je meste de se drva piliju, sečēju i kālaju. Ne veli se cjepati drva neg kālati, ali se veli cepanicē drv v klajne. Tu je drevēni kojn na tērem se piliju drva. Tu je i kakōv kvrgavi piejn na kjiem se sečēju tejnšē grānē i kālaju z velikō sekirō naramnicō spilena drva i pōdjaštra kolije za trsije i kolci za bažul. Kolije se bjeli na drvocepu s kōsierem ili srpem. Z ōbeličem stružeju se kolci (na priliku leskōvi ili grabrōvi) ki se ne daju srpem i kōsierem bjeliti. Koli se joštriju (pōdjaštraju) širōčkō na piejne. Kolije se prōdaje na merē. Jēna mera je 40 kōlov.

Ōbelinije vrbŏve se pŏrani kravam, a ōd gacŏvŏga se guli like (liĉije) za trsije privezavati. Deca pucaju z dvije ōbeline. Krej ūtalę su i kupi sĉena, slamę ili kukurizija sloŹeni vuz stobŏr. Na vr^h stŏbora (stŏŹęra) se denę stari lonec da kup ne zamaĉę kad deŹđ curi. Sĉene se z kupa puĉę z drevęnem ili Źeljeznem pukaĉem. Ŗekrijetŏv je v seĉle male, a male ĉiji osim pŏpovŏga, ūkolnikŏvŏga i ūkolūskŏga je pŏd ^hiŹnem krovem. Z vekūiⁿŏ je vuz ūtalu ili svinec blizu gnoja. Napravlen je ōd stare desjek i pokrit z deskami. V dosta ^hiŹ idu zarad seĉę na stran (kam i car ide peūica) v ūtalu (pŏjatu). Negda je znala sa druŹina iti v noĉi scať v ĉeber v napŏj²²⁶. Vuz ^hiŹu je ōgraĉen vrt (vrĉak). Na vrata na prielaz i na plot okŏl vrta se meĉę trnije da kokŏūi ne mreju iti ĉiflat na vrĉak.

Alať i orudele²²⁷

Ōd alaťa skorem saka ^hiŹa ima: sekirę, baľtu, nařamnicu (nařavnicu), ūiroĉku, plajnkaĉu, ^hobliĉ, obruĉnak, glietve, keūer, sveder, kladivec, raūpu, bat, kljeūĉa, srp, kŏūier, ōbeliĉ (strugaĉ), Źiviĉnak, koūę, rogle, zubaĉę, motikę, kŏpaĉu (cujnikicu), lŏpatu pŏbiraĉu i ūtijaĉu, klepec, babicu, vŏdjerę i bruse. (MT: **Pluga drevęnŏga** njesem zapamtil, neŹ Źelieznŏga veĉ. Nekat nje bile brane za mŏje pameti. Nje bile brane ni drevęne. Za mŏje mladŏsti je ziūla drevęna, mŏgųĉę je ūte i prije imel a mi njesme). **Plug** ima greĉel, greĉielnicu, ĉrtalek, ōrne Źeleze, Źeljeznu pluŹnu desku, plaŹ, kozuc, kureū, zagŏzdu, preĉku, ūteĉna (ruĉę). ^hotka triĉba da se Ź nŏ ^hotka Źęmĉa i draĉ i ĉisti kad se jorje. Jŏrnicę (ŏrnicę) imaju kŏtaĉę, maĉku, ruĉiĉę. Plug se vozi na pole na ĉare (smike) ōd gaĉastŏga drjeva.

Veliki **brus** se vrti nad kŏpajnicŏ ka je na ĉetere noga. Pŏljeva se dŏk se brusiju sekirę. Kosa, srp ili motika se kleple na babice s klepcem. Zeljezna babica se zabije na pjejn ili kakvu veliku glamnu na drvŏĉjepu i tu se kleple. Za lĉenu Źęnu se veli: Ta nje klepa razĉrla, ni vrųĉa se vŏde napila. **Ŗępica** ima stepale(k) ōd ūipka i ōkrųgli preluknani drevęni kŏtaĉ kak pŏkrivaĉle. Stepalem se kuĉi dŏk se ne napravi putre, a ōūanu ūępki. Ŗępki se nadrŏbiju s kruvem i jjeju. Ŗte nekaj jevtine kupi veli: To sem dobl za ūępicu ūępkŏv.

Ŗajnije i pŏiūtve

Na fonduūu je ūajnije i dvŏriūĉe. Nektęri fonduū je ōgraĉen s plotem, letvicami ili Źivicŏ. Tu je ^hiŹne ūajnije (^hiŹa), ūtalne ūajnije (ūtala, ūtaĉel i pařma), svinec, kurilnak (kŏkŏūilnak, kŏkŏūinec), sukaūnica (kuvařnica), kruūna peĉ, koū (kukuriznak), ĉelijnak, zĉenec i drvocep. Krej ūtalę je gnŏjiūĉe i jama za gnojĉinu. Tu se ^hiĉę i svinski i Źivadski gnŏj, ĉe su svinci i kŏkŏūinci blizu. De su dale ōd ūtalę tu se svinci i kŏkŏūinci snaŹiju na gnŏjiūĉe i smetiūĉe blizu ni^h a tu se ^hiĉę i smetje z ^hiŹę i dvŏriūĉa. Ludi ideju na dvŏriūĉe ĉez prielaz i vrata na plotu a s kŏli se navaŹa ĉez vuvŏz i lesu. Vrata se zapiraju s kvųĉkem ili s kuūŏ, a lesa se zapira z guŹvŏ ōd ūibja. Pŏ dvŏriūĉu raūte sadŏvje, trava i draĉ. Tųd se paūę

²²⁶ Adamoviĉ (1774): Sva druŹina, gdi god je marfa ili se voli pitaju, koliko je moguĉę, naimre na veĉer, piūati iliti scať idu vu jeden lonec, ter se ova piūaĉka soljom smiūa i voli se na takvo mesto skupe, gdi se mogu lizati.

²²⁷ Hrvatsko gospodarsko druūtvo Ŗaūinovec - Cerje osnovano je 9. XII. 1906. I. Grandja je predsjednik a uĉitelj I. Gaūparoviĉ tajnik. Druūtvo nabavlja Źeljezne plugove, brane, sijaĉice i okopaĉę kukuruza, trijere i sjeme.

živad i svinę. Tu je i drevena kőpajna z tere svinę jjeju napőj. Na dvőriřu je i rupa v tere je voda. Vu jne su guske i race. Pri rupe ili pri zdencu je vekša drevena ili pitőmierana kőpajna de se blage i kojni napajaju. Krej ^hiže je i vrčak de raste povrtele i cvjetje. Na dvőriřu je i stozer (stobőr). okől neĝa se slaže kup slame, kukuriznice ili siena. Na velikem fondušu je za štalő ili ^hižő trnac, pašinec, slivnik. ^hiža je drevena, pődzidana s ciglem i pokrita š čriepem. Srijedi su vrata čez tere se vliezne v gajnk. Z lieve strane je vekša soba tere se veli ^hiža a z dešne mejnša kőmőra. Ravne z gajnka se ide v kujnu. V gajnke je lotra ka ima dva droge a vu jne su zavrtani priki pő ke se ide na najže. Tu je i vődričnak (stolek ili klup) kam se meče vődrica z vődō. Vuz vődricu je i ^hrg őd tikve ili lojnček za vodu grabiti i piti. V kujne se prije (predi) v zime kuvale jele i nje bile prasnici. V kujne stőji i čeber z napojem (kaj őstane őd jela i kaj se spere pősudje). Negda su znali v napőj deti želvu žabu da ga furt mieša. S kujne se kurila i v ^hiže velika zidana peč napravljena őd pečnakőv za greti se v zime. Imjela je i role kam su se v zime ruke tikale da se zgrijejeju. V ^hiže su spali starci, otec i mati i tu je družina jila. V ^hiže je stol v kutu i okől neĝa klupi. Okől stola na zidu su police. Tu je na zidu raspele i kakva sveta slika. Na stjene krej stola je zidna vura ka se navijala z bati. Preštimateši gőspődari imaju na stjene i kip ki igra kad ga se s klucem navine. Na jnem je sveta familija. Krej vrat je ručnica i na jne ručnik. Krej zida vuz peč je postel i krej ne drevena klup z našlonem na preklőp. Tu se na klupe napravi i vekšőmu detetu meste za spati. V kőmőre nje bile peči i tu su spali sin i sneja. Tu je bila postel, vrmar i ladica. Pred hižő na južne strane na debelše polica su čelci vu slamnate kőše. Pred hižő visi sirna kőšara spletena őd brukvinija. Tu negde je i laticnak, kolec s pribitemi reški de se sušiju laticę.

Pohištve

Stol ima ploču i rišpete²²⁸. Na rišpete su četiri nogę, četiri letve i ladica. Ploča ima pijavke ili je na klinę. Dvie male pijavke de je ladica. Ploča more biti i őblečena. Najbolši je brestőv, klenőv ili črešnőv. Vuz stol su klupi z našlonem vuz stjene. Najlepši je őd őrejővine, a z vekšinő su őd ^hrastőve plajniki. Stol se pőkrija saki dan stolnicő a v nedelu i svetke stolnakem. Na ručnice krej vrati visi ručnik. Krej peči su stolčeki na tri nogę, negde i klupica. Dole na peče je pečnik (lukna) kam pepel curi. S pečnika se pepel zgrina za lug kuvati i pariti parile. Kut krej peči je zapeček de mački spiju. Na peče ili za polavkő (podlavkő) su luči za posvet. Na stjene je vura na bate, a ima cegarę, šetalicu i lance z bati (batmi) za navijajne. V kute ober stola su i drevene police. Na stjene ober stola je križ i svete slike. Preštimateše ^hiže imaju i sliku ka se navija i igra mužika.

Postel ima dva zaėlke, dva skrajke, letve dvie i dole deske. Na deska je stroža v tere je slama ili perušinije, kober ili plavta. Őnda dőjdeju blazine v tere je perje. Pita se: Četiri rogi a dva drobi? (Blazina). Na zglavje je priezlamnica, vajnkuš, a vu jnem je vajnkušnica s perjem. V svetek je gore kőperta ili plajet teri je prebran same na strane de visi i ima štrajнке. Kőperta je cjela prebrana i ima dole špice ili pletejнке. (JH: Kad sem ja došla sim, ja sem dőpriemila veliku pőstelinu. Tri

²²⁸ U Šušnjevom selu u Lici stol ima krišpete tj. križpete, a u Trebarjevu škripete.

plajetę prebiranę. To sem ja tjejnke prebrala kad sem ja školu^hojdila. Dala sem Jainku jęn plajet, dala sem Martinu jęn plajet a jenoga sem zakopala pőkójnõmu detętu kad mi ję mrl) Krej postelę ję klup na tere sę pők danu sedi, a na večer sę nąslõn prevrnę na drugu stran i složi da diete more spatı. Põd prasnicami su slemečkı i pølavka (põdlavka). Na õblõke su v kõmore su željezne gatre. Škrina ima veke kak krovke na pantę tere sę õdigne i gore õtpira. Kištra (fršlõg) ję zbıta z desjek i ima ramnu ploču (tablu), tera sę õdigne gore i õtprę. Vu jne sę spravla žitek i męla. Ladica ima tri ladicę ke sę zvląčiju van i vu jne męčę rubenina. Vrmar ima vrata na jene pere (krile) ka sę k sębe õtpiraju ili vrata na dvę pera (krila) ka sę õtpiraju na saku stran. Zamužna djekla ję negda õd oca dõbila škrinu, pokle ladicę i vrmare. Prve vrmare meste škrine i ladic v Čerije imjela Jaga Biškupõva da ję išla k Čizmeku na Glamnicu zamuž. Pokle su djekle prijemile i psiju (veliki špigel).

Muški i žejnski posli

Muž priređuje v štale blage, a žena svine, živad i kuva jesti. Žena doji i brinę sę õ mlieke, õbira vrjne z mlieka, kuči v stepice stepalem putre, spravla sir i suši v sirne kõšare, a brinę sę za sirotku i stepkę, peče masle z putra i ž nim i z drõždicami začina jele. To sę ję same žejnski posel i ni jęn muž nę bi sę toga priel kak ni pręsilice da pręde ili da tkę. Tomu bi rękli ženčica (bapšćak). Muž sę brinę za jõrajne, kõšnu i sę druge posle na pole. Na večer õdrędi kaj sę bu zutra delale. Muž zove ženu pők imene i veli ję navjek ti, če su stareši veli ję baba ili stara. Ona nęga zove pők imenu i veli mu ti (negda su gõvõrile ženę mužu Vi i to če ję bil pune stareši õd nę. Starešę veliju moj stari. (*Slikar Slavko Tomerlin z Kobilnaka ję naslikal Tųkcõvu sneju na drvocepu a i Čubakovu krušnu peč!*)

Kola imaju četiri kõtąče, prvi i ząjni štel, rude i svõru. Kõtąč ima glavinu v tere ję željezna puškenica. Na glavine su špicę a na špica su õplatnicę. Na sake strane puškenice ję nateknę šteclin i z lujnkem (zašpičkem) zateknę čez luknu na puškenice da kole nejde van. Őplatnicę (platnicę) su õkõvanę željeznõ šinõ. Na kõtąče ję nıtre puška (puškenica) vu tery dojde trąp. Őnda ję glavina na tere su željezni rinki. Na jne su nateknutę špicę, okõl špic õplatnicę, a na õplatnica šina. Da kõtąč ne zide z trapi ję šteclin, a čež nęga i trąp sę tekne željezni lujnek ili zašpiček tery sę z drotom svęžę. Na sakem štelu ję oplę i ručicę. Na ząjnem õpljenu ję pęt željezne pąntõv i cifer pri kõtąče železa. Križ ję na kole z dvemi željeznemi vitelnicami skopčę s prvem štelem. Da ručica ne zide vu jne su zašpičkı željezni. Svõra drži prvi i ząjni štel. Na kole moreju biti lõtřę, lepčę ili truga, prvi i ząjni šarąglin (šarąjzlin). Drijeve i furki sę vojziju na gõle kole. Saka lõtřa ima dva droęę i mej nimi prlkę. Droęi za lõtřę i lepčę i rude su brezõvi. Na kole z lõtřami ili lepčami su napre i õdzaj šarąglini. Kad sę sjene, žitek ili slama vojzi deneju sę lepčę (velikę lõtřę), õdõzdola jęna škęla, a na kõtąče sę deneju vupõřę. Na šteclin sę nateknę železe vupõřę i denę lujnek. Kad sę v lepča vojzi õnda sę na vojz sjena denę i žrt i põžrti. Sjene ili slama sę põvēžę štrikem vršitnakem. Kad sę vojzi šuder, piesek, zemla ili krampjer, õnda sę denę na kola truga. Őd desjek su zbıti skrajki, põd i začelki. I gnõj na pole sę vojzi v truge

same se zvadžiju začelki. Będre i šiba su na rude. Będre dojdeju na jezik škariča. (Pita se: Jęnu budenečku babu su za jezik kojni dōvliekli na čęrske grōbije?) Na škariču je puza, a po jne puže svōra. Na rude se natekne jarem če vozziju voli ili kravę. Na jarmu se željeznemi lūdcı sprijemi volę ili kravę v jarem. Kad vozziju kojni ōnda se na križ pri prvem štelu prikopčaju vagjeri i za jne štrajnge. Na križe su tri ^hakli, dvę na sakem kraju križa a jęden na dęsne strane bliže k rudu na koga se zakopča vagjer kad jęn kojn sam vozzı. Na tęretne kōle je i zapōrni lanc s kęm se zapira zajni kōtač kad se kōla spuščaju pōd vękši brięg. Nektera kola imaju i žlajf i drieve s kęm se morę zažlajfati zajne kōtačę kad se vozzı pōdbrięg. (Ja imam radi takvoga žlajfa tri strgana rębra. Kak dijak bil sem na semne v Zagrebe kad su erōplani mitraljerali. Lęgli sme vuz kola zelijem. Ali su se kojni pōplašili, kad je počele pucati i pōljekli kola, męne je žlajf priel kaput, kōle je prešle čęz mę i rębra su pukla). Mačka je trieba kad se vozzı na vękši brięg, da tęret na kōle ne pōvlečę i kola i kojne nazaj v jamu. Preštımaneši gōspōđari su imeli i lekša kola v kie su se ludi vōzzili. To je šlavunar i švajvaglin tęri je imel fiedre da se mejne drōncale a napre je bil sic i ōtręga trugica. Veli se: Pune se na kōle vozzı. **Tačķę** imaju same jęn kōtač, trugu i ručice. Na drevęne tręgla se nosi. **Sani** imaju dvje sanice (smike). Na smika su štramice a na jni prvi i zajni oplęn z ručicami. Napre je križ, a na njem ^hakli i rude zadubęne v prvi oplęn. Na sani se denę truga ili lōtre. **Plug** se vozzı na pole na čare (smike). Plug ima grędel, gredjelnicu, črtalek, plužne železe, desku, ručę (ručice) s kemi se pluži, ^hotku za čistiti ōd drača i jōrnicę z dvęmi kōtači.

Drevęne stajne

Na pōdseķę se meķęju plajnkę, a na vugle se zaseķęju i vęķęju s ^horvatski (^hrvatskemi) vugliči, kad se jęna v drugu zaseķę na križ ili z njęmški vugliči, kad se zadubę i ōnda je vugel čist. ^hiža ima pōdseķę i na jni pōberuvę i vteknutę plajnkę za stjenu. Pōdlavku (dužnu grędu ili tram pō sredine) imaju same starešę ^hižę. Na slemeķę su prasnice. Ōnda gōrni vęz (nastejn), rōženice, na jne letvice i ōnda čriep i žlebnaki. Vręta i ōbloķę. Nektere ^hižę imaju pievca na krovu. Sake vęķše štalne stajne (stajnije) ima štalu, štagel i parmu. Štala je pōtaręcana s kamenem ili pōmoščena z drevęnem pōmostem. Ima žlęb kųd gnojčina ōtjęčę i gnoj sņęži, jasli de se meķę zelęna krma a ober jasli je lōtra otkud blęge jie sjene. Štagel ima jęna ili dvojna velika vręta, ka se na pantę ōtpiraju ili su štaglęna vręta na glajz. V štagle je i nabita zemla za gumne²²⁹ de se vrši žitek. Štalne stajnije ima krovek kųd se meķę sjene na štagel i štalu. Pristrōšek je krov na severne strane da ne zamakale ōd deždę. ^hiža ima dupličnę ōbloķę, pōpōđena je ili nie i ōnda ima zemlu nabitu. Znųtra se plajnkę pōleščiju i z mązem zamaķę i pōbjeli z vąpnem. Plajnkę na stjenu v ^hižę moreju biti same naklucanę (nasečęne) i zmaķanę z mązem. Mąz se djela tak da se zemla i pleva z vōđo zmjęšaju kak tjestę i to se ^hita na stjenu, zamaķę i zaględi. Zvęna su drevęne ^hižę kakvę i jęsu. Zidanę stjenu se i zvęna bjeliju. Desķę na začelke ^hižę su negda

²²⁹ Kmetovi Kraljevca se 1608. žale da su prije bili "dužni guvnoga 1 krajcar, a sada su jemali 3 denare a lončari za guvnene k rožnju (u svibnju) lonec" (vrijednosti 40 denara).

scifranę a tak i vrata obłoki. Štaglena vrata su negda scifrana s kojnskemi glavami. Zna i pred štalu a z vekšinō pred ^{hi}žnem gajnkem biti dreveni palutan z nacifranemi stupi i deskami.

Žrni imaju ōžrijelce, srcece, dva žrnejnskę kamenę, zagvōzdu, žrnejnski stol, vrtielni droę i nōgarę. Ludi su si mleli za žgancę i jaglę doma na žrni. Saka družinska ^{hi}ža je imjela žrni v gajnku ili v kuvarne. Veliju da Pavlič Fundeličōv znal cjeļu noč mleti kukurizu na žrnje. Z jenō rukō je vrtel a z drugu namjetal v ōžrijelce i driemal. Dō jutra je somlel i naspal sę. Jačmęnu, žitnu i ^{hi}ajdinu kašu su tukli nafajtanu v mužare ili v stupe drevene. (JH: Ja bi i djes pōkazala de je bila (krčmarnica v Čerje na Pijacu). Njesu bili vugli kak su sad. Neg ōvak na križ, kakvi su i sad vene pri Jurkine. Ōnda su sę dečki gore pō vugliče spinali. Ta krčmarnica nje bila ni š čriepem pokrita neg gore su bilę deskę za krov. Deskę su bilę za krov. ^{hi}že su bilę z ritkem pokrite. Vene pri Šatōviče, de bil Pavel Šatōvičōv. Ona bila z ritkem pokrita i priek dō zemlę visele. Oni njesu pak vrat imeli na gajnke. Bile je širem otprte. He, he! Na pōdsjeku su si drva sekli. Am je tak bile i pri Škōdane. Ōnda pri Šimage i gore bila, de je Tukec i onde je bila z ritkem ^{hi}ža. Biškupi su imeli ^{hi}že. Bili su čača moj pōkojni kupili nekak ōd kōtara. Ōnda totu bila ^{hi}žica, same kakti kuvarnica, Ōnda su si oni dāli ^{hi}žu delati. Ōnda su oni, prijemili su drijeve. Pōkojni Spudič lugar. Su si bili kumi. Sę drijeve sekle i ōnda su bili dāli ^{hi}žu napraviti.)

Peči (JH: V kujne sę nakle kuvale. Joj, kulike sem i ja skuvala nakle. Kad sem ja došla k Čizmeku, oni su za gosti sōkašnice kovali. I kad je lete došle, mi nje dala sekrva v ^{hi}žu. Ja sem cjele lete mōrala v sōkašnice nakle kuvati jesti. I težakę imjela i mōrala sem nakle kuvati. (MT: Kuvale sę na ognišće v kujne. Dęvetstō dęvetę (1909.) sem sę ženil i ōnda sę kuvale na ognišču v kujne. Pometim da sę nje v ^{hi}že kurile, neg z kujnę. V ^{hi}že je bila peč same za greti a v kujne bil otvor za kuriti. Bilę su peči za greti, ja sem je zapamtil. Peč bila visoka (v ^{hi}že za greti) ovak kak je ovaj ōrmār. Ōnda imjela tri ili četiri cevi, onę rōlę gore zemlenę. Tu su sę rukę tikalę, kad je bile zima. A inače drugač, dole bil zid, temel i tak a dale su bili pečnaki. Ti Šatōviči tvoji, lōnčari, su delali pečnakę. Same njesu oni delali farbanę, kak Grabjerci, neg običnę. I ōnda sę otud z kujnę kurile. Nje bile ni tam vrat na peče, neg ōtvorene. Tu išel plajem i dim. Nje smele biti pūne prasnice neg su bilę prasnice same tulike da štitiju krov. (JH: Bila visoka peč vu ne ^{hi}že ku je Jajnke ōtprijemil. Su bilę rōlę nūtre kak cevi. Ōnda su si rukę v rōli tikali, kad su (zime) znali dōjti otkud. Tu su bilę cevi. Kruv sę nje pekel na jognišču nęg v krušne peče. Saki tijeden sem ja mōrala dęvet liebōv kruva ōmjesiti i peči. Saki gōspōdar imel krušnu peč. Mi sę vidi da je prvi šporet na Glamnice kupil pōkojni kum Špolar, ōvoga Đuka Špolarōvōga deda. On je bil kupil tǎblu. Ōnda je bil dāl napraviti šporet. Ōnda tata pōkojni, moj svęker: A idem ja svęmu kumu dole, bŭm ja videl de on tǎblę kupil. Ōnda smę i mi dāli napraviti vu te ^{hi}že šporet)

9. JELE I PILE, BETEĀI I VRAŠTJA, OPRAVA I ŐBUĀA

Nāvadę pri jele

Doma sę jje okōl dęvet vur v jutre. V jutre sę pri froštukle froštukla, ō pōdan sę pri ōbјedu ōbјedva, a na vęĉer pri vęĉerje vęĉerja. Mi ne velimę ruĉek kak Posavci. Mi nę ruĉimę pri jele, mi mirne ōbјedvamę. V lete sę jje i ō juŹne dobe okōl ĉetere pęt vur. To je juŹina. Stol je pokrit stolnakem (stolnicō). Za stol sę sјeda k jelu prez škrlāka. Prije jela sę moli ōtecnaš ali nę v sake ^hiŹe. Jje sę Źlicami Ź tajnјerōv ili zdele. Pri jele je trieba i šiefla, vilice i noŹ. Najprije sę nosi na stol jušne jele (ku^hile), a ōnda suve i nazajne smōk, sir ili meše. Őnda sę piję vine, a ĉe ga nje voda. Na gōstje veli dōmaĉi ĉesnik: Je l' bume pō svinski ili pō vōlvski. Pō svinski sę piję dōk sę i jje, a pō vōlvski sę najprije jje i ōnda piję. (Tak Šlavunci pijū). Za stolem sę sedi dōk sę jje, same gōspōdarica tęra nosi jele ona stōji i jje na stōjeĉke. Kad sę jje mljeke ili sirutka, nę sme za tjem mam piti voda da nę bi krave scale kad sę dojiju. Jele v tajnјer si najprije nameĉę stareši a ōnda mlajši. Dece nameĉę mati ili jotec i kruv im rieĹę. Kruv nę sme rezati ki ga nę zna još pridelati. Šte nje bil još kum ili kuma mōra kruv kad ga rieĹę zęti v ruķę. Same on ki je bil kum ili kuma slobōne ga ōdrieĹę da ga ne zeme v ruķę. Leb kruva mōra naviek biti pōstavlen na dōlne kōre, a nę na nōpak. Kad sę leb kruva naĉina mōra sę prije dōlna kōra prekriŹiti z noŹem i ōnda sę prerieĹę na pōl. Őd pōlvicę kruv sę rieĹę na šnite i skrajķę. Kad sę leb prerezāva ĉe sę toĉne ne prerieĹę, neg ōstane kakva šnita, veli sę ōnomu ki rieĹę: E, tulike si denes lagal. Će mlajši kruv rieĹę puk ga zdrōbi veliju mu: Ki nę zna kruva pridelati, nę zna ga ni ōdrezati. Kruv je bōŹi dar i drŹi sę v dęsne ruķe s terō sę kriŹa. Će kōmad kruva komu ōpane nakel mōra ga zdiĉi, triput spuⁿnuti, kušnuti, pōjesti ili deti na stol. Kōmad kruva sę pōsuđaval i vraĉal zmјerjen na ruĉnu vaġu. Će šte dojde v ^hiŹu dōk je druŹina pri jele veli: "Bōg blagōslovi!" (dele i teŹake, zna de šte za šalu još reĉi) Gōspōdar mu ōdgōvori: "Fala, lјepa. Ojdi i ti k nam!" On veli: "Fala, ja bum ili Fala, ja ješem. Fala, baš sem ōbјedval." Naę mu sę veli: "Jele na jele naviek more, same da njesu batine na batine²³⁰. Nigdar nje vreĉa ōriejōv tak pūna da nę bi vu jnu još stala šaka maka." Voda sę piję z lojnĉeka ili kaņte, a vine Ź kupicę. Kad sę voda na pole piję Ź flaše mōra sę je male ōdlejati prije neg sę piję. Kad sę piję vine i ĉe je šte strajnski veli sę: Bōg tę pōŹivi! ili zdravo! i kūca sę, trkne sę s kupicami. Će komu pō brade curi kad piję, veli sę: Am ti je brada prјnava. Predi sę voda drŹala v gajnku v škafe i s ^hrgem (na pōl preriezana tikva) sę grābila i pila. Dōk su bile stare velike druŹine pri stole su sedeli i jeli same muški z jene zdele. Źene su stale okōl stola i zlicami grabile i jele na stōjeĉke. Dece su jјela pri stoleke vuz peĉ a beteŹnikom sę dale jesti na poste. Pō jele sę moli: "Fala Bogu i Majĉice BōŹe, ka mę naraņila svōjјem svętem darekem. Naj mę draġi Bogek naraņani višekrat i višeput z mirem i blagōslovem bōŹem!"

²³⁰ Kotarski (1913) za Lobor: Jele na jele ne škodi, neg batine na batine.

Jele

Kuvane jele je ku^hile/kuⁱile a pečene pecile. Jela su segdašna i svetiešna, pošna i mašna, na gostje, na krstitka, na krmina. Pile je voda, vine, rakija, gvjerc, piva, šabesa, krajer, pelinkovec, ruškovec, kojnak, soda i kisiela voda. (JH: Nigdar nje, kaj se ne bi v jutre žganci kuvali. Ili su žganci ili juva ili su jajca pečene, pražetina. To nje bile petkōv kaj se nje juva kuvala i za jnimi jajca. To navjek bile troje jele. Ō poldan je znal biti bažul, zelje z bažulem. K tomu je bile kak sme negda žitnu kašu delali. To se se doma delale. V stupe? A ha! I onda ^hajdinu. ^hajda se ōpkuvala se, onda se to morale zōsenuti i onda na žrni. Onda bila ^hajdina kaša. Negda nje bile kak je sad. Kaj bi se bile z bijele melje delale, neg se je splō^h mliela ^hrž. Nje bile šenice neg ^hrž. Pak su se ž ne mlinci miesili i krpice delale. Navjek je na goste bila juva i rjezanci i dinstane meše. Dinstale se meše govedina. To sem najpriredi diela mast onda luk onda se to meše pekle dōk se je spēkle. Onda sem diela vrjne i male melje. Onda je došel kakti sok. To su rajši ludi jeli neg ikakve meše.

Ku^hile, skujnina - kuvane jele žganci kukurizni, jačmeni, s krampjerem i ^hajdini, Kaša žitna, ^hajdina, jačmena i jagli ōd presjejanę kukuriznę melę kaj debelše ōstane, jačmena kaša z bažulem ili s krampjerem rjezanci, krpice, trganci, bijela juva kukurizna mela z mliekem zamučena i na vode skuvana, prežgana juva, bažulōva juva, bažul na suve, bob kuvani, slatka repa kruglica, žuta repa (kōrȧba), kisiela repa, cikla, slatke zelje, kisiela zelje, kisiela repa z bažulem, zelje z bažulem, krampjer na mandur ili neōbjeleni, krampjer temfani ili pōdrōbleni, krampjer z bažulem, bažul na mešujne, slivaš slive bistrice prez kōščic s kukuriznō melō, kuvani kōstajn, kuvane tikvajne s temfanem krampjerem, porī luk, meše živadske, svinske i govedske, bijele devenice, črne devenice, čvarki, lanetina, jajca; vrgajni, lisice, grmače, puze s krampjerem,

Pecile - pečene jele: jajca na gole, pražetina (jajca s kukuriznō melō ili sirem), krampjer (na table ōbjeleni, v jogne na mandur), pečenice, mlečeci, kōstajn, meše živadske, svinske, govedske, pūvi, zajci, srne, jazveci svinski, fazani, pitōmni zajci, tiči, vrapci, kōsi, škvorci, golubi, grlice, sojke, jastrebi,, žabine bedre (mandeki) z jajci, glive, lisice, vrgajni, blaḡve, zajec, mlieči, pečurke, grmače, puze, gōlōmbače, škriplini, žuti prsteki, vukōve meše,

Začini: mašt, vrjne, putre, masle, drōždice, čvarki, ulje,

Kōlači: tjejnka i debela gibanica, bučnica, sirnica, štrukli, kraflini, ōrejnača, makōvnača, kravajica. **Sirōve jele:** mlieke, sirutka, stepki, sir friški, veli, suvi trdi, sir z vrjnem i lukem, slanina (špek), suve meše; vugarki (vugōrki), merlun, repa kruglica, kōrȧba, šalȧta, karampuc, luk črlēnec, luk turščak, bijeli luk, paprika, paradajz, dinę, lubenice, slive, čriješne, mandule, grōzdiče ili ribiz, ogrozd, ruška, jabuka, tujna, mešpula, murva, breska, kōstajn, orej, lješnak, jagoda, kupina, ^himper, pekmez ōd sliv i šipka.

Betegi i vraštija

Bol more biti: glavna, grlna, križna, jočna, vuvna, zubna., beteg vōdeni ili vōdene ošpice, bodec ili trgajne kad prebada pōd rēbri, bradōvice, bru^h kad se predigne ili kila, bute na vrātu, bol grlna, disnice, driska ili sračka, pikmaste lice, frašt,

glisťe, griža, jačmenec kad kaj jješ i ne ponuđiš neseču ženu, a gledí tē, more tē dati jačmenec na joke tak da se ščekne za rit., jasli, kašel, kolera, krč je kad se žila zaštopa i nje moči z nogo meknuti, kraste, kuntar, kuvec se na prstu zagnoji i ne curi kak mozel, kurje joči na noga, kuščari su na vratu kad se žrijele stisne, kucati se kad ti se kupa nešte se za tē spomina., lasiejnke, lišaj, madron, mozel curi kuvec ne curi, neduva ili siput, nevla ili, padavica, poganec, prišč, prediči se ili bru^h, prelada, rana, reum, siput (neduva, asma) nemre sopsti neg sipuče i ^hrgla kak šopana guska, srbec (srab, tjele srbi), trdek (napravi se na ruka kad pune djelaš z držalem) , vrbaneć po kože je plave ili črlene, vuk²³¹ zajjedina mej ritesnicami, vutiska da se priščepčiš i poplave, zanovtica kad se novet začene, gnoji se i zanovta ti, zimica ili vručina da zimica tere se z gujnom pokrije da se zošvica, žul, žvale se dobiju da za nekem piješ vine ili vodu ki ima žvale, žvalav je ki ima žvale.

Tjele

Cjele tjele ili živoť. Na tjele su glava, ruke, noge i truple. Truple je tjele bez glave, nog i ruk. Na glave je obraz z lievem i desnem licem, brada, podbrajnek, čele, teme i lasi. Na obrazu su joči, nos z nosnicami i vuva. Nos more biti špičast, frntast, mali ili veliki dugi za duplije²³² gašati. Pijanci imaju črleni nos kak paprika. Ki se srdi, veli mu se, da popuša nos kak puran dudu. Vuva moreju biti klapava (klapasta), a nešte ima vuva kak zajec. Ki se preštimañe drži, veli mu se, da diže nos. Za zube se veli ođurne i lampe. Tu je gorna i dolna laloka. Na vratu su i mandule i ođaga šiška. Na zubje su vusnice, a če su velike veli se čubje. V zubje je jezik, zubi, zuberejne i nebeke. (Oštija na pričeste se ^hoče za nebeke prijeti) Na gorne vusnice ima muž mustače, a na brade bradu. V joku je bielek, djeklica, a na jnem je miga i ober mige obrva. Krmežlivec se veli onomu komu su joči krmežlive. Gore je čele. Šte ima velike čele je čelav. Šte njema lasi je plešiv. Teme je na glave de su lasi zafrkneni. Ođaj na glave je šiška ili šišak, a sprieda obraz i lica. Nekteri ludi imaju na lica jamice kad se smeju. V glave je modzg, modzeg ili možđani. Modzg je i v šuplaste kostje. Bedastomu se veli da je za vuvi debel. Mladomu mužu glediju tobože vuva i veliju, da mu se čez vuva svieti, kak je ošlabel ođ kad spi žen. Pođ glavu je vrat i vu jnem požirak (pořirak) i dušni i voden žrlec. Če voda vlezne dušni žrlec, čovek se zalikne. Na pleče su lōpatice. Na prsa su sesci ili ciceki z gumbeki, a v prsa su kluća, srce i jetra i žuč. Pođ prsi je drob, a ođaj križa. Ođ glave do riti je ^hrptejnaća i ^hrbet. V drobu je želudac i črieve, a ođaga su bubrezi i slezena. Dolni djel črieva je ritnica. Rit ima dvje ritesnice i duple. Na ruka ober lakta je mišica. Na šake su prsti: palec, kaži prst (kaži), srijejni prst, prstejnak i mali prst. (Detetu se govori i prima za prste: Ov (palec) ide v lov, ov (kaži) za jnim, ov (srijejni) doma čuva i žgance kuva, a ov (prstejnak) se pojede i malomu ništa neda i mali plače ciju, ciju!) Prst ima kōtrige i novet. Ščepci su jamice pođ novtmi. Na noge je kolene. Ober kolena je bedra, a pođ kolenem je listajnek. Na noga su prsti, planta i peta. Pripetek je one mese

²³¹ Belostenec: vuk: bolest na zadnjici, vuka dobiti jašuć

²³² Zlobin: Z nosun mu se sviće moru gasit.

ober petę. Mej nŕgami ję dimje de ję kŕsmatile i sřam. Kralova čę v priče ję imjela na dimju znamejnk u kak suncę. Čubak ima velike vusnice, čubę ili mu čuba visi, čubast ję. Slinav (slinavec) ję on komu slinę curiju zubi. Źvalav (źvalavec) ima Źvale v kute na vusnica. (Źvale su i Źeleze kę ima kojn v lampu) Glavan ima veliku glavu. Čęlav ima velike čęle. Ščukec ima duęi špičasti nos kak ščuka. Plešivec ję plešiv, njema lasi. Kępavec ję kępav, nje pŕčęsan. Puklavec i puklavka su puklavi, imaju puklu na ^hrptu, ^hrptejnača im ję pukla. Bękavec i bękavka su bękavi (mucavi), nęmreju dobre zgŕvarjati ciele řięči neg pŕnavljaju. Bękavŕga nadgŕvŕriti i šępavŕga nad^hŕditi (nje moči). Fųflav dobre ne zgŕvarja i teške ga ję razmeti. Rejnqlav nęmre r dobre řięči. Švistav ne zgŕvarja dobre ř i s. Ceclav gŕvori c i meste s. Slękav gŕvori na nos. Sipųtliv i neduřliv ję ki nęmre dobre sopsti neg fučka dŕk sopenę. Šumak ję šumast, a gluvu ne čuje dŕbre. Nemak ję niem, ne nęmre gŕvŕriti. Veli se kad se ludi spŕminaju a ne razmeju se ili se nečęju razmeti: Se gluvu z niemem spŕmina. Čorav (čoravec) ne vidi na jene joke, a sliepec ję sliep i ne vidi na ŕbŕdvu jŕka. Kriřak ję kriřast, v kriř gledi. Gledi v Kriř a Klořter vidi. Pučke ję pučast ima velike i spučenje joči kak zajec. Ki ima małe joči, veli se da gledi kak miř z mełe. Krmeřliv (krmeřlivec) ima krmęle na joče. Cmizdrav (cmizdravec) se za sekaj plače, suze mu curiju, a najleže da kaj prosi i cędra. Nje mu smeti grbavŕga prsta pŕkazati, mam se plače. Šmrkav, řmrklav ili řmrkliv (řmrkavec, řmrklavec i řmrklivec) ję komu řmrkli visiju z nosa. řmrklav se mŕa ŕřęknuti, a ne řmrkle vlieči na najže. řmrkel ima rajři gŕspodu neg muřę. Gospŕn řmrkla lijepe spravi v rųpček, a muř ga ^hiti nakel da si se řębra pŕtrga. Čųklav (čųklavec) ję bez rųke ili ima skvarjenu rųku. Pejttast ję ki djela s pejtáčŕ (ljevu rųku). (Levak ili desnak se veli volu ili kojnu tęri na lijeve ili dęsne strane vojzi) řantav (řantavec) ili šępav (šępavec) šępa na nogu. Kročav ide z rařirenemi nŕgami. Plantav ili pęntav ^hŕda plantave (pęntave) kak raca. Plantav za^hitavu z nŕgami na stran kak raca. Pajsar si nogę v kŕliene tųče kad ^hŕda. Kilav (kilavec) ję ki ima same jene jajce. Čŕvek morę biti vudren z mŕkrŕ krpŕ, trknen, zamęten, řiknen, zmotan kak zmotane pędene, sųglast ili sųglin, bedast kak nŕč (tełe, bik), mujnen. Nevolen čŕvek ję betęžen, ima nevŕlu. Lasi ima najviře črne. Źųti lasi su najlepři. Ima i ludi s kŕstajnstemi i z rudęstemi lasmi. Stęrem ludęm pŕsiedeju lasi. Veli se da se morę i mlad čŕvek ŕd velikŕga stravu i ŕd velike brige i mukę pŕsiedeti za jęnu nŕč.

Oprava

Muři su nŕsili gače, rųbaču, lače (pantalŕne), lajbek i reklec (kaput), řkilak (řkrlak), řkŕne (čiřme), opajnkę z remejnem i ŕbŕjke. Stareři su v lete iřli v řiroke gača. Stric Jakŕp řikutŕ, Ivek řimaęin, Lukič Čubak, Mali Miře, Duęi Miře i Tŕmař Vejvęrec su iřli v lete na pole v gača ŕkapat kukurize. **Gače** imaju imaju dvje řiroke gačelnice ŕd jene polę plątna, mej nimi ję djene, gore su ŕbrųblene i imaju svitnak za vęzati, dole na su řtrajniki (řęse).

Muřka rųbača ima prvi i zajni stan, ŕkŕl vrąta ję ŕgŕriel a rukavi imaju na kraju ŕřvice. Stareři ludi priek řęzdeset liet nosiju črne řkrlake z malemi krili. Na řkilaku ję spletęna dreta meste prevezača, a na jne ję svietla řplejnata rŕža. Tulec mu ję ŕkrųgel i zęte mu se řpŕtaju, veliju mu vrgajni řkilak. Se mejne se

nosi. V Čerju ga još nosi mali Miške, Jakop i Tomaš Šatovičov i Ivek Šimašin. **Ženska ručaba** ima četiri polje platna. Na prijetne pole je rasporek. (JH: Bile su tri ručabe, mala (poddoblača), male vekša (dolinača) i onda dojde gorna (gornača) i napre fertun. Onda je bile oplate. Ja njesem nigdar ništa pod oplatećem imjela. To su bile stani narancani. Kak je gie žep na oplateć bil prebiran tak su bili i rukavi prebirani. Meste oplateća se nosila švabica od domačoga platna ili pluza od cajga. Stareše žene nosiju bijele proste peče na četiri vugle. Nektere su na vugle našite z bijelo svilu. Peča se nosi k meše i na sprečod. Se više se nosiju kupleni šari rupci. Peče i sir su se davale v cirkve na jantar na cirkvenę godę i prošćejna. Žene nosiju **paculicu**, **poćulicu** ku našvavaju po papiere, tere djela Marija Gregurička z Duge Sel. Djekele imaju našvavale i na paše i tu našvavaju. Negda su žene išle k meše v dugem kepejnke. **Kujnd** je napravljen od drota ili trte i oćotan s plätmem. Na jnega se namataju lasi. Morala bi ga saka žena nositi, tere je v zamuže, ali ga već zapušćaju, puk si žene kak i djekele namataju lasi bež neĝa. Negda su ludi nosili kožuve. Starci znaju reći kad sem se v kožuv zamotal prešpal sem vane i če sever snjegem pućal nje mi bile zima. Ludi su ih kupuvali v Karlövce, v Žagrebe i kam su išli v semen.

Reklec (kaput) dielaju šnajdari. Ženski reklec je črn i veže se zakopčki. Ručaba muška je kuplena i veli je se krajnska, a stareši imaju z domačoga platna. Ručaba ima prijetni i zajni stan, rukave z ošvicami, oĝoriel okol vrata i na prsa falde nabrane. **Gaće** su negda nosili na dvije polje saka gaćelnica. Muži su vu jne i v lete delali. Šte je imel vuske gaće tomu su se špotali: "Ne smeš kol zdići, budu ti gaće pukle, če se napneš." Gaće imaju dvije gaćelnice, diene, svitnak za zavezati, dole su rešice i običkanę su. Sada pod laćami nosiju se vuske gaće z domačoga platna. Laće, reklece i lajbeke ludi kupuju pri šnajdare na semne. **Sukne** su negda nosili muži i dečki a bile su scifranę z ružami. **Kožuve** su nosile žene i vu jne išle v cirkvu. Bil je scifran suknenemi ružami, za mlade š črlenemi a za stare s prostemi. Delal ih je nekakvi Jakić šnajdar tere je po sele ojdil, a stanuvaj je v Budjence. **Čovu** nosiju stareše žene i ta je prosta čova a scifrana je s bijelimi i črnimi suknenemi ružicami. Ima rukave ali se na jne ne oblaći. Kapić tere leži na pleće je jake scifran. Na zađe je razrjezana i tu je scifrana. Još su scifrani na kraju rukavi i prsa i žepi v tere se ne more ruka deti. Mlajše sneje su nosile negda črlene čove, a bile su lepše scifranę. Za mrtvikem se nosi prošćina i to bijele ručabe, črne bluže, črne fertune i črne rupce ili bijele peče. Muži same ne nosiju niš črlenoĝa.

Oplateće, široki rukavi, ošvice i taćlini, laticę su pod rukavi kak jeziki, okol vrata je ošvica opšita s formicō. Na prsa su dva vunenii cofi. Prvi stan i zajni stan. Po tielu je nabrane na dromle. Ima falde, naborine, guzelnice. Rukavi su prebrani v jenu polu. Črlena formica je okol rukavov. **Fertun** ima gore ošvicu. V dvije polje v dvadeset pašem. Naborine ima. Okole je prebrane i špicami (pletejnke) opšite. Okole je obrublene z obrubem, Rancejnę su dielanę na kladu. **Ručaba** je na četiri pole. Bōgateše i preštimateše djekele i sneje su nosile i ručabe na četiri i pet pol. Tri polje su prebrane, a prva je cijela bijela i na jne je rasporek. Če je preduga onda se podfalca. Dole su špice (pletejnke) a iste obrublene. Prebrane mam od obruba, če je dale onda je podkolenec. Če je djekele ili babe ručaba zavrneņa, bu

denes bijena. Dugši ti je petek od subote²³³. (Rubača dolnača je se vidi pod gornacu) (JH: Se se delale doma. Ja njesem imela nigde ništa kupovnoğa na sebe neg same rubec na glave, neg se domače. Se se doma tkale i prele. Ja sem doprijemila dvije ladice. Sad je jena gore na najze. Jenu sem bila Jainku dala. dvije velike ladice, da se totu čudile i čudile, kad su se dovezle. Da de je Biškupica tulike zmogla. Mama su moji naviek dali presti. Bila pokojna Marekovička Šimašina. Sirota imjela ja dvoje glav dece. Nje ništa imjela. Naviek su i_h moji čača i mama h_h ranili. Ona je tkala a mama su rezali. Kad se zotkale, su porezali i dali zošiti. Pokojna Jana Mađarkina (Mađarica) Nu si zapometil, ona naviek tu šivala. Ona mi je se bila spošivala. Nje bile mašine. Se na rukę. Kad sem ja išla zamuž. Ja sem imjela lijepe rubače i opleče je bile. Kulike bile gje za rubaču tulike bile i za opleče. Ja njesem nigdar gač imjela. **Rubače** su dugše bile neg su sad kikle. Nje bile kak je sad riti videti. Ne sme se prignuti ni jena. Se je je videti. Kad se moj (muž Blaž) ženil, onda se nemu v Zagrebe delal, kak se zval, **bekes** (kožnati kaput) i lače. Su lače imele žnoru okole. Naokole je bekesh imel bundu i okol vrata micu (krzne od ovce). To se skupa koštale deset forinti. (MH: Kad sem se 1909. ženili, bile su lače već. A prije sem nosil gače i rubače. To bile domače. Kad te buva grizla si se ovak počesal. He, he!) (JH: Da mene su k Čizmeku doprijemili, onda pokojna Fundelička vene Joška mati, onda su tude tak pod oblök stale. On je bil v sukne. Je l' si zapometil sukne? Je si. I onda sme se si mi svati zdigli, pak su pod oblök išli, kak je dole bila h_h iža. Pokojni sveker, Oni pak njesu nigdar njesu lač imeli v lete kad bi oni k meše išli neg gole gače. Same su si nuter v sari teknuli i lajbek su imeli. Tak je išel k meše. Kad je veter puval, onda si je kaput znal oblieči. Imel je črni **škilak** okrugli. Vrgajn su mu rekli. A ha! Djele su išle gole glave. Onda sme bile počesane. Tri kite su bile. Dvije ovak, jena odzaj. Kad sem išla zamuž onda su mi bili ode pri Petrasedu napravili. **Parta** je bila tak gore široke, imjela gore kitice a odzaj su bili prevežaci složeni. Sem imjela jene pet prevežáčov velike ovak odzaja. Kad sem ja drugi put ožavana, ja sem morala v parte k meše iti. I na vjejnčajne sem išla v parte. Same sem ja išla na vjenčajne v kapute a ove su druge znale iti v opleča. I v čizma sem išla na vjejnčajne. Njesem išla v cipelje. Mene su čača moji pokojni čovu dali napraviti, kad sem išla sim (Na Glamnicu). Bundu su mi kupili. Četiri kapute sem doprijemila i čizme sem doprijemila i cipele. Jšem ja i **zobun** doprijemila. Djele morala pune toga imeti kad je išla v zamuž. Ki su bili i bogateši dosta im teške je bile. Me morale se kupiti ladice. Ja sem prva vrmar doprijemila. Još su si vikali, kad je mene čača pokojni, mene Bastalič na Belovare ladice napravil i vrmar. Onda, joj, joj, sad je Biškup pak pošvadi se, puk je i on vrmar kupil visoki. Jene pere imel. Onda kad su sim dovezli. Njesu na jene kole neg su na dvije kole vozili. Bile je sedem cul. Korite morale biti, pahulice, onda mekla. Onda kad se doprijemile, onda se cjele sele trgnule. Ajde, ideme mi glejet. Biškup je kupil vrmar. Bume videli kakov je vrmar. Onda pokojna svekrva veli: ^Hojte gledet, bute vidli. Još su mama pokojni čovu gore obesili. I bunda je visela. Kožujnu mi je pokle Jakič napravil. Posavke su više nosile **cabajke**. Ja sem bila dvanajst liet

²³³ Lang (1911) za Samobor: Sobota ti gleda spod nedele.

stara, kad sem ja več morala tkati i onda sem to tam prebiral. Kad sem ja došla sim, ja sem dopriemila veliko poštelinu. Tri plajete prebirane. Dala sem Jainku jen plajet, dala sem Martinu jen plajet a jenoga sem zakopala pokojnōmu detetu kad mi je mrl. To sem ja tjejnke prebrala kad sem ja školu ^hojdila. Kad sem ja škole došla, njesu mene moji starci otpravili, neg sem morala iti za razboj. Bile su **tri rubače**, mala, male vekša i onda dojde gorna i fertun (**pōdōblača, dōlnača i gōrnača**). Onda je bile opleče. Ja njesem nigdar ništa pōd oplečem imjela, nje bila **švabica** ni **pluza**. To su bile stani narancani, kak je gje žep bil prebiran tak su bili i rukavi prebirani. Sem bila, kad su bile gosti, bila v opleče, fortune i rubače. Njesem imjela pluze. Nje bile švabice niti pluze neg same opleče. Ja sem pluzu, kaj je znam, kad je brat pokojni išel je na Kašinu, dōk su bili pandur, išel gore na Kašinu. Rekel je da su gore jake kupuvalē cajg. Onda je kupil mene dva metre i kupil je si žene dva metre. Šte bu to šival. Gašparōvička učitelica ona nam je šivala. Joj, ona je znala liepe šivati. Onda sme mi. To bile. To ti je bile na Tjelōve. Je baš bile na Tjelōve. Onda sme ja i moja nevesta pokojna išle k meše. To bila pršača. To se širem stale. Joj de su to ove zmogle? Mi sme to prve to bile znesele. Ja i nevesta pokojna. Joj, de su ove ^Habekovice zmogle, de su ove zmogle? Ja i moja nevesta pokojna, kaj nam je pokojni brat Šimun kupil. Mi sme prve bile to znesele. Pak kad su se **perli** nōsili, pak nam ga je i perlin bijeli kupil. Onda nam je perlin kupil. On je pak bil dō ōvak, kraluž, perlin bijeli. Črleni je bil ōvak i onda pak ov gore. Joj, am ti je bile dosta gizde. Onda je druge lete išel. Išel je pokojni brat Zagreb z demlō. Onda je mi, mene kupil svilni rubec. Ja sem onda imjela svilni rubec i pokojna nevesta. On si je kupil žene i ja sem sebe kupila. To su bili rupci. Onda sme pak išle vu tem rupce k meše. pak su nas štele zakleti. Kaj bume pak paradu napravile? Am su djekle gole glave ōjdile k meše. Nevesta je bila ōd Bojnčiča, ōd pokojnoga Štefina Bojnčičōvōga sestra bila, ōd ōnje de su Tukci. Torbu su prije muži navjek sobō nōsili. Vu jne je bila lula z duvanem. Kad su išli dalje, pōnesli su si strošek, jesti i piti. Na pokrivala su bili črleni vuneni cofi, pak se rekli da je **torba š čriepem pokrita**. Imjela je i široki kožnati scifrani remen. (JH: I moj gōspōdar imel, torbu. Takvu kad se je ženil torbu. Je bil kapič se z ōnemi črlenemi cōfekmi. Črlene su ti bile cofe. Tak je bile. Rekli su š čriepem pokrita. Onda su moji čača na jnega vikali kad je znal imeti k meše torbu takvu črlenu: Ōtidi ti gore Svēti Ivan. Bu tebe gore napravil **kōžnatu torbu**. Onda su počeli kōžnatē torbē nōsiti. Na kapiče su bili svinski pački.)

Ōbuča

(JH: Žene su nōsile **škorne** (čižme), **ōpajnkē z remejnem i opajnkē vlašiče**. Sem imjela obujkē i opajnkē ōvak na prekriž. Tak sme ōmatali onda z remejnem su bili opajnki. Ja njesem štumfē razdrla svōjie kak sem ja djekla bila, neg obōjkē. Male šte ti je štumfē imel. Onda sem ti ja išla Zagreb s pokojnem bratem Ivanem pak. Onda sme mi bili vlezli k ōpajnčaru. Sad bume mi totu našli ōnē vlašiče. Sad kaj bu, rekel je. Sad ja niemam tulike penēz. Je l' imaš ti kaj? Dala sem forint i pol za opajnkē vlašiče. Neg kad sme te vlašiče imeli, onda sme ti štumfē imeli. E, ja idem nedelu k meše. Joj, de je ta ^Habekovica opajnkē takve zela? He, he, he! Tak ti je, viđ, bile sekajke kak je i sad. Štumfi se sad nosiju

kupleni. Najpreštimateše su bile **škorne na škrip**, ke se škripale. Same si stareši muži i žene obuvaju oböjke teri imaju četiri vugle kak peča. Žene si prevëžeju noge s **paseci** kad žejneju, da im strn ne spiče i pödraple noge. Opajнке niske nosiju žene. Opajнки z remejnem imaju kapič i remejne tere se ömata ööl noge i privijaju oböjki. To nosiju sad stareše žene i to rjetke. Čizme (škorne) su prije muži nösili i ž nimi se štimali pö göse. Šte i_n nie imel, si je pösudil za gosti i sene je pöpjeval: ^Hop, čizme moje, još su doma troje! Otec Karleka Peška je došel z Pjemske, delal škorne i pokle kupil öd biškupa zemlu na križajnu v Söblince i napravil ciglanu. Moj je gazda bil dvajset i četiri ljeta star, kad sem ja za njega došla. On je same čizme imel pak opajнке. On nie imel cipelov. To z remejnem opajнке. Morala sem ja saku subotu, nemu velike davati oböjke, kaj se on z remejnem ömotal. Pökojni sveker, oni pak njesu nigdar... E, sad ti to čuj! Kak su oni došli öd meše, oni su se zuli. Zablatili su se bili. Velike blate bile pö dvörišče i sekud. 'Ajda, to su tvoje.' Ja sem i_n morala tak ščistiti ko da bi öd šostara došli. Al oni njesu nikad, njesu lač imeli v lete kad bi oni k meše išli neg gole gače. Same su si nuter v sari teknuili. Tak je bile.) Stari Čerci (Ivek Šimašin Duše Dana, Mali Miške Šatövičöv, Jakup Šatövičöv Šikutör i moj deda Tömaš Šatövičöv Vejverec) su prije drugöga rata nösili dömače široke gače, rübaču i išli pö lete bos i nösili opajнке. Na glave su imeli črni ökrugli **škilak vrgajn** ki je imel na prevezače šplejnatu ružicu. Priek pleč im je bila torba črlenemi cöfmi. Vu jne je bil švabec ili kustura, duvan, lula, guba i jögnile a i jele (kruv, sir, luk ili mese) kad su kam dale išli. Pometim da je tak bil öblečen najstareši Čerec Ivek Šimašin. Dök sem išel v školu i svinami na pašu navjek sem mu čital biblijske priče, tere je on pokle drugem pripöviedal. Jemput je tak pöslušal da nie čul dök mu je mali Ivič Piha se remejnije na öpajnkje švapcem öbrezal. Ivek se bil rasrdil al je sene same preklel svoju najveksü kletvu: O, deče, jesem ti oblak, kaj si to napravil!? Stareši muži su nösili visoke opajнке saricami, teri su kak cipeli. Bögati Šapek je znal iti bos još za drugöga rata v Zagreb pešica v dömače široke gača i rübače. Priek pleč je bila pisana torba š črlenemi cofeki a na ramene je imel novë novcäte još ne nošene visoke opajнке da ludi vidiju da on nejdë bos pölag sirömaštva, neg mu se tak ^höče. Pokle drugöga rata najviše se nosiju niski i visoki cipeli a više črni i mejne žuti

Dvörišče, kotec i štala, Kralevec

Zdenec š čigö na stuble, Čerje

10. DŌMAČI SĚLSKI MĚŠTRI I SLUŽBE

V čerske fare su si ludi mužī selāki i ōbdeľavali zĕmlu i ^hrānili blāge. Rĭetke ŝte je imel kakvu službu i išel na kakvi stālni posel za plāču. Nekteri su se bavili sekakvemi posli da bi leže preživeli. Ki su znali kakvu meštriju nim je bile leže. A navjek je bile ludi ki su znali napraviti se kaj im joči vidiju. Takŏv je bil v Čerje Šimun Šimaĝin. On je znal švapcem ili s kusturŏ napraviti z drĕva maľi razbŏj, prešu i sekačkę kipe i igračkę. Delal je i tambure i ĝusli. Mene je napravil pečat z svibŏvŏga drĕva baš tak kak sem se pŏtpisal a same je dodal zafrkačkę kak su se pisari pŏtpisavali. Znal je pŏpraviti saku vuru, beciklin, singericu i sekakvu mašinu. V čerske fare i v sele okŏl ne su bili sekački meštri (majstŏri) teri su kojekaj znali napraviti a bile i ludi teri su sekakve službe ōbavľali. Oni su to napravili za druge ili te posel delali drugem za plāču. Skorem si ti meštri i ludi v služba su imeli i nekaj zemľe. Nekteri meštri su dŏhajali pŏ sela i nŏsili su svo meštriju sŏbŏ a tak i kojekakvi trgovci i pretršci. Meštri imaju svoj alat i znaju ž nim nekaj napraviti ili nekaj pŏpraviti i to im ludi plāčaju: kŏvač, kŏľar, ľŏjnčar, pilar, tesar, paljer, cimerman, mazič, krovec ili pŏkrivač, vlekič, tišlar, šostar, ōpajnčar, šnajdar, meklar, kŏšarač, pečar, zidar, zdenčar, sitar, brdar, grebenar, kŏritar, sotlar, želar, pintar, mlinar, žabar, krtar, barbjer, babica, šviela, preľa, sŏkačica, vrač, vračila, pregŏvaraľa, skŏpčar, mužíkaš, tamburaš, bajsar, berdist, ōrgulaš, vurmŏgar, jambrelar, špenglar, drŏtar, šľajfar, grabar, řabar, řŏringaš, ĵamar ili grŏbar, šintar a ŝte znā se kakve još je bile i bu. Trguju, kupuju i prŏdaju: bertaš, štacunar, kramar, prnar, tŏrbar, mešetar, pretržec, paprikaš, cukŏrlinar, sladŏledar, řepar, jajčar i drugi. Imaju službu: zvŏnar, šikutŏr, vinceljer, pudar, kŏčijaš, pastir, pandur, putar ili cĕstar, zelezničar (vaktar, bremzar, ^hajcar), poštar, lugar, lovapazitel, glavar i drugi. V Čerju su dva kŏvači, ĵen kŏľar, ĵen šostar i ĵen tišlar, ali i oni ōbdeľavaju svoju zĕmlu. Ludi im ili plāčaju ili ĵaju težakę na polu. Same šostar niĕma zemľe, živi ōd šŏstarije i ludi mu mam plāčaju. Dva kŏšarači su v sele teri prŏđavaju kŏšare, koše, koške, sirne i bažulne kŏšare z brukvinija, prigledne kŏšare z ōgulenŏga šibija, koške z neŏgulenŏga šibija za mošt z bedna pŏtputavati a ōplieču i flaše. Nekteri ludi si sami pľetų kŏšare i koše šibija i brukvinija, ĵelaju si brezŏve i sirčene mękle, kŏrpe i čelčene koše z ^hržene slame, ľŏgŏžare (rŏgŏžare) z rŏgoza i cekere z kukuriznŏga perinija, ali to ne prŏdaju. Meklari su delali mękle z brezŏvoga šibja za čistiti dvŏrišče, gumne i štalu. Prŏđavali su ⁱh v Zaĝrebe Meštri ĵelaju doma a ideju i pŏ sele da napraviju komu kaj trĕba. ĵelaju i za prŏdati na semne i prŏščejne. Cigani²³⁴ kŏritari su delali z vrbŏvine i jagnedŏvine kŏrita: mala kŏritca za decu kupati, kŏrita za prati parile i vaľati rubje, velika mesitna kŏrita za kruz mĕsiti i zaklane svinę pažmati i grŏvače za grŏvati tieste i delati lebe kruva. Došli bi na Cigajnske krej Črešneca v Dŏlne šume. I grebenari su bili Cigani ki su kovali klince i delali grebene za mikati ōtrličanu kudelu, kovali kŏsjere za kolije bjeliti i živičnakę za živicu ōpsekavati, mačkę za vaditi zejmačkę zdenca, pukačkę za pukati sjene i slamu z kupa. Jambrelari, vurmŏgari, špenglari, drŏtari i šľajfari

²³⁴ Cigani od bizantinskog "atsinganoi" prokleti; nedodirljivi

su ^hodali poč se le i počpravlali jambrijele, vure, krpali šplejnatę lončę i z drotem opletali zemleņę stučkę za vodu nōsiti na pole i brusili nožę. Źelari su pleli z kuđele vuža (štrike), vužince (štrikince), vršitnake, vuzde i štrajņę za kojņę. Sotlari su delali z kožę ^hame i komute, ogrline, oġlamnike, vojķę i bičę. Riepari su prōđavali riepane seme repę okruglice, cukorlinari cukorlin, paprikaši črlenu lutu i slatku papriku, a prnari su prjnķę počbirali i za jņę dávali sekačkę drangulije (zrcala, kusture).

Grōbar ili jamar je kopal grobę i zakapal mrtvikę. Nō to su z vekšinō bili susedi ili rōđaki mrtvika. Martek je pūne put bil grōbar da bi se mogel napiti na krmina. Glavar Franc Pavlovičōv je ġospōdaril zemlišnō zajednicō Kralōvec-Cerije i delil drvariju sakōmu kulike je imel ošešij ili ošmin ošešije. Brinul se da se plača pašovina i žirōvina ili prōdaje trava tam de se nje pasle. Skōpčar je kopil odōķę, bicķę, bikę i žriepečę. Odōķę je znale kōpiti pūne ludi a bicka, bika i žriepeca same de teri. Šintar ki je zakapal krepane blaģę je bil v Obrežu krej Sōblinca. Ali i Cigani su zimali kad je kaj krepale ili su ludi sami zakapali krepane blaģę. Grābari su kōpali grabę, kanale i regulali zemlu za trsije. Franc Trbušić i Ličan Milan Jelič su grabe kōpali i regōlali za trsje. Rābari su sekli drva v ġospōdske šuma. Pūne toga su si sami ludi doma znali napraviti z drjeva: mahale, prešlicu, vretena, tōpōrišče za nasaditi sekiru, držale za roģle i lōpatu, kōpajņę za svinę ^hraniti i za blaģę napajati. Sami su si pleli plotę, lese i vrata na prielaze.

Lōnčar

Lōnčari imaju drevęni kōlōmbar (lōjnčarski kōtač) na terem z ōmješenōga ščinēnōga blata ziđeu lončę i lōjnčarsku peč de peču lončę kad se ōsušiju. Delali su laticę, čupe, pevarčę, zdele, zdelice, ōctejņķę, cedilnice, pečņake za širōķę peči za greti ^hizu, cvietņake (tieģline za cvietje), stučkę za vodu na pole nōsiti ķę su drotari z drotem opletali, velike lončę v terje se na jognišče kuvale jele i rigle na laticę. (MT: V Cerju su bili pri Šatōviče dva lōnčari, Blažica Šatōvičōv (otec Jakōpōv, Lugarinōv, Lukičōv i Tōmašekōv) i šepavi Matija, Matuča (otec Duģōga Joška i brat Duģōga Miška a muž Barusice Petrasķę). Same je Matija lepše lončę delal. Oni su najviše peharčę delali za Čučerje za prōščejne Ime Marije, Marejne. Te pevarčę zvali su srahlivci. Njesu bili počinani. Morti bi i_n još denes tam de teri te peharec v Čučerje i našli. Oni su kōpali zemlu vęnde dole v kope, one tam pōd Zlakō. Pometim ti Blažicu. On je ġemput kopal. Iste smę bili na paše. On je nūtre zdubel. Blažica si je bil napravil štienģę i v kōrite zemlu van znašal. Ĥemput je gore nosil kōrite te zemle. Štel je gore odvrci a kōrite je nęga prevrnule. On čez kōrite, kōrite čez nęga. On same idę: Ho ho hop, ho ho hop. To sem ġleđel. Bil sem na paše svinami. Lōnčarska peč je bila na Zavrtke. To je na zemle napravljena peč, same ima ġeden otvōr kak vrata kuđ je i čovek mogel. Bile okrugle spletene i z blatem i pljevō (mažem) zmazane. Ōnda plot zgorel a peč je ostala. Kak krušna peč same male vekša. Bile su desķę de se sušile. Kad su se lonci zosušili, ōnda su se pekli. To sem ja još bole videl pri svōjem kume krsnem pri Dujane lōnčare v Grabierje. On je delal liepe cinane lončę. Bili su dva Dujani lōnčari. Na Bregje su se lonci delali ispōd Ivaniča. Ōnda su si išli u navuk dole i lončę delali i prōđavali. Te je ġeden lōnčar mēņę na krste držal. Ōnda me

mama negda poslala dole za laticę za mlieke, znaš. Ōnda sem ti ja došel k tomu mōjemu kumu. O, jesem mu šklōcu! Buš mi pōmogel lončę v peč nōsiti suvę. I ōnda smę nōsili. A ja sem ti prijel ōvak zdelu a to męne v ruka ōstale (ruča). Bile mę sram. Denes znam kak mę bile sram, kaj mi sę to dogōdile. U, jesem mu šklōcu, zętec! Sad sem sekser kvaren Bila ję zdela sekser. Ali, veli, bume ju sene v peč deli. Bu ju nešte kupil kaj budų pureki ž nę zōbali. Je, ne da sę to pōpraviti više. I videl sem kak to djela. To ti ję kole kak ōd žrni kole. Ōnda oni su delali z biele zemlę kaj su gore tam negde v Stakorōvcu kōpali. I ti z Brega su išli pō zemlu v Stakorōvec lōnčari. Negde tam biela ruda. Nę znam de to ję. Ōnda sem ględel kak to djela. Zemlu zmješa. Tu nę smę biti ništa. Šatōviči njesu tak delali. Oni su delali jakę lončę. Kad ję Blažica pehar napravil, si ga slobōne čez ^hižu ^hitil. Nje sę potrl. Nje imel ni prometa. Ali Matija, on ję delal sprętnęše i lepše. Blažica, ōvje dečakōv otec, on ję bil pazdrast. Ali sene ję išel Čučerje i znal ję prōdati. Matija ję duže delal. On ję bil i duže živ. Ōnda sem videl kad ję bil te mōj kum lōnčar. Nęga sem ględel kak dečec kad sem sę čez šumu vęč sam usūdil iti v Grabjerje. Tak kak žena napravi tjestę za jęden mlinec. Tak ti bum rēkel, tak ję on napravil zemlu, tak širine i debline i ōnda si ję del na svoj obelpant. Dole bil kōtač, kaj z nōgu teral. To sę vrtele. On ję prijel te tjestę zemlene. To same rāsle, rāsle. Najprię napravil kakti mužar. Negda njesmę imeli mēlina smę v mužare tukli) Ober Drienčeca ję pōd šumu pole Zajcōve de ję negda bil lōnčar Zajec. Ręci mi i črni lonec, same ga naj vu mę ^hititi. Tęri ję męšter najgizdaveši? (Lōnčar. Lonec ōpane, nęčę sę prignuti)

Kōvač

Kōvači su i delali potkōvę, pōtkavali kojne, ōkavali kola (šinami kōtačę, vupōrę, vagijerę), drevęne plugę i brane želięznemi zupci. Krave sę njesu pri nas pōtkavale makar su i vōzile v jarme. Vu kōvačnice ję bil nakōvajn, veliki kladivec ^hamer, više kojekakve kladivcōv i klješči, mjeħ ki sę mešil da sę jogen ražari. Kōvač²³⁵ nosi kožnati fertun. (JH: V Čerje bil i kōvač Jainke Mihalič. On ję imel dvoje glav dečę. Mama su i_n na krste držali. Mu žena dvojčičę imjela. Ōnda su saki dan mama skuvali juvu. Dej ōdnęsi dečę) (MT: Bil ję v Čerje i kōvač Janko Mihalič ōd Karlōvca. Bil ję prižejnen pri tem Jadane Šatōvičōvem pri Štiefōvem bratu. Gōvōrili su mu Ferek, kak i sad negvomu nuku Štefiču. Same ję te Jadani bil nekakvi ekstra čovek. Njesem ga zapamtil. Ženu sem mu zapamtil kak su ju na grobije prijemili. Iste sem tak z mamō došel kak i toga popa Volmuta glęjet. Bila ję Mijelinka to. Te kōvač bil ję jaki čovek. Nje bil visōk. Koščen ję bil. On ję otec Jęlę Martekōvę, Ružę ka ję bila pri Krāle i ōd Štiefi ki ję bil mōj vršnak. Ruža i Jęla su si bile pravę sestre. Ruža ję bila mi sę čini najstareša, ōnda ję bil Štief. To sem si zapamtil. Jęmput sem nekaj tam došel. Mę to bil veliki lōpōv i tak ję nekak prešel. Ōnda ga te Janko prijel ōvak i v stjenu mu z glavu trkal. To sem ględel ja) Pokle ję bil kōvač Šokōvič ki ję ōženil Janu Međimurku Šatōvičōvu.

²³⁵ Kasnobarokni prozor sakristije cerske crkve vaŕan je primjer kovačkog umijeća iz 1764. god. Na njem je vjerojatno prviput kod nas primijenjena stanca kojom se signira kovač kovačkim znakom. Pretpostavlja se da je to bio zagrebački kovački majstor Štefan Šimaga koji se (?) priženio u Cerju k Habčiću. Na kotaru Sv. Ivan Zelina je 1908. bilo 27 kovača. (mesara 40!)

Koval je pri Žakmanu. Ojd neĝa se navčil Dragič Žakmanov. On se priženil v Šašinovce i tam je imel kovačnicu. V Šašinovcu je i kovač Šobak. Pri raspele kak se ide na Šijavrh je bil kovač Cigan Marke komu su govõrili grebenar. Delal je i grebene, kosiere, sekire, klepal plužne železe i črtalkę a i põtkaval kojne. V Kralovcu su bili dva kovači Grgurek i Peter Filipčič. Na Kobilnaku je bil Grga Stekovič kovač. V Budjence, Drienčece nje bile kovača. (JH: Na Glamnice nje bile nigdar kovača. Põkõjni su svęker bili jemput (rekli), ja bum dõpriemil kovača. Da mu budu daji kuvarnicu naj bu totu koval. Nje se dal. Nejdem ja na Glamnicu. Nje ti totu bile kõlara ni kovača) Veli se: Zakaj ima kovač klješča? (Da si ruk ne speče, dõk žrguče železe z jogna vadi) Pita se: Šte najbole stõji v sele? (Bogme kovač ki cijeli dan na stõječke kuję) Brojilica: Jędan kovač kojna kuję, kulke čavilov põtrebuję? To mi reči ti će znaš brojiti.

Kõlar²³⁶

Kõlari dielaju kola, sani, razboje i druge õd drjeva. V Čerije je bil Piemec Mariška kõlar. Z Brcka se dõselil v krčmarnicu na Pijacu. Bil visoki mršavi i on je bil kõlar. A to su bili kõlari. Su kola delali. Oni su bili pravi Piemci. Oni su bili z Piemskõga došli. Stari Joške bil visoki mršavi čovek. Znal dojtı. Saki večer je došel k Biškupu. Same mi dva deci vina dõneši, sem ti znaš õnak jake delal puk sem ti slab. Dej mi dvę deci vina dõneši. Veli čača moj põkõjni: Ojdi, Jago, dõneši mu pol litra. Kaj mu je dvę deci. Dej dõneši pol litra) Nęgov sin Pepinke (Pepič) Kõlarov je bil kõšarač i znal je pripõvjedati pune prič. Őženil se z Kralovca õd Čičę. Ta stara Čičica je dõživela priek 100 liet. I djes sem õd te kõlarovę familiję i sem prižejnem govõrijı Kõlari a nje više ni Mariške ni kõlara. Kõlari su delali kola, lotre, lepče (drugę, prlkę i vupõre), ruda, šarajzline, kõtąče, truge, sani i tačkę. Delali su i zubače, řasõve (drevęne rogle) i držala i tõpõriřca. To su si i sami ludi znali napraviti. Glavinę na kõtąče su bile rastõve, řpicę i řteli brestõvi a õplatnice bukõve. Ruda i drogi na lotra i lepča su bili brezõvi.

Pintar

Pintari dielaju sudiče i sudčkę (lajtę i lajtčkę), kačę i kačice, čebre, parenice, preseke, řepice, bedne, bręte, lakõmicę, lagve, řkafę i čturice kak řte naruči a i na semne prõdaju. Pintar diela z õbručnakem i kesęrem. V Drienčece je bil Bojnčič pintar i tu familiju još i djes zõvu Pintari. Drugi Bojnčiči su řtapeki, a trejti řlavunci. (Moja majča, õcova mati, je bila õd Bojnčičõv řlavuncõv).

Paljer, tesar i pilar

Paljeri dielaju drevęne stajnije, a imaju plajnkaču, řiročku, klajbu, vinklin, vaservagu, keřer, nit i řarbu, klajbas, colřtuk, sveder trifrtalni, gļetve, kladivec za čavle vaditi, klješča, ručnu pilu, snõvaču pilu, ^hoblič. Vu vugličę se na križ mečeju penezi. I sveti se v križ z drijenkem i svetõ võdõ i govõri: Svęti križ prekriži i čuvaj i brani õd jogna i sake nesreče. Tesari teřeju slemečkę, põdseke i drijeve za dolni

²³⁶ Na kotaru je bilo 1908. godine 15 kolara. Sav alat kolarnice kařinskog kolara Piska doseljenog 1938. iz Zagorja je 1998. preneřen u otvoreni muzej u Kumrovec.

i gorní vèz a i pòdlavku. Za tèsajne sè najprije furek òkòri na dvije stràne, da sè more pònititi. Namoči sè nit v fàrbe, zmìeri kak trjeba širòke, nit napnè i vudri. Òndasè nasečè, to òbali dole i glatke stèšè. Sad sè pàk pòniti i tak dale sè òptesàva. Drijeve za građu sè pòdsjeka sekirò nàramnicò (nàramlicu) i pòdpiluje s pilò. Tèšè sè s plajnkàčò i širòčkò. Mjèri sè z drjetò nafàrbanò i raspiluje s pilò snòvàčò tak da sè složi bànda, denè drijeve i pilari raspiliju. Ne more saki na bànde piliti. On ramna s pilò pò pòničene črte. Stajnije djelaju dòmàči ludi ili strajnski paljeri ili cimermani. V Budjence su Stajnjèri bili paljeri. Pilari ideju pò sešè òd ^hižè dò ^hižè i piliju z velikò pilò snòvàčò na bànde plajnkè, grèdè, slèmečkè i kaj jè vèč trjeba. Složi sè grušt ili bànda za furek. Jèden pilar jè gore na bànde, drži pilu za cicekè i pòvlači pilu gore i ž nò ramla da sè pili kak jè pòničene i zaklajbane a dvà saki z jènè stràne vlečèju pilu dole. Šimec jè znal delati màlòga pilara z drijeva kak igračku za decu. Na pilu sè dole òbesil krampjer i pila jè sama pilila. Veli sè: Nè zna saki na bànde piliti.

Tišlar

Dragič Brèber jè bil tišlar v Kràlòvce, Joža Brèber v Šašinòvce i Srèčič v Budjence. Srèčiču jè zemlišna zajednica bila dàla zemlu vuz put òd Cèrja i tu si jè ^hižu napravil. Tišlari su delali stolè, stolcè, vrmare, ladice, škrine, òblòkè, vràta, lièsè za mrtvikè. Nò, Joža Brèber jè bil i tesar, cimerman, zidar i mužikàš. Pokle jè bil v Kràlòvce tišlar Benkòvič. V Drijenčecu sè bil zvučil za tišlara nemàk Slavič Bojničòv. Alàt tišlaròv jè: pila, ^hoblìč, glijetve, sveder, klàdivec, kljèšča, colštuk, vinklin, obručnak

Kòšaràč

(JH: A kòšarè su znali plèsti. Pòkòjni Miške Majdàkòv jè kòšarè plèl. Nè znam, njèsi ga ti pometil. Miške, moj deda Salarič, ònda Pavel Šatòvičòv, si Pavla pometil. I on jè kòšarè znal plèsti. I pòkòjni Pepinke (Kòlaròv, *Mariška*) jè znal lièpè kòšarè napraviti z ògulenòga rakitòvòga šibija i rujnakè z neòhulenòga. Kad jè bile mène trjeba, sem znàla òtiti k Pepinku. Bù mène Pepinke napravil) Pepič jè i mènè vučil kòšarè plèsti. Òplètali smè flašè i sirnè kòšarè z leskòvòga brukvinija plèli. On jè znal pùne i lièpè pričè pòvjèdati i dòk jè pripòvjèdal jà sem vučil plèsti.

Pòkrivàč (krovec)

Prije sè stajnije pòkrivale z ritkem. Pòkrivàči, mèštri ki su pòkrivali su imeli pòkrivačò (drevena lòpàrka na ke jè klin). Ritek sè vèzal na krove z bèkòvinò. Ritek sè delal òd čistè ^hržènè slame. Najprve sè snopa òčisti se drač. Požeti snopi ^hrži sè òmlàtiju na deske ili na sudiču tak da sè slama ne pòtrga. Z ^hržènè slame sè pleteju kòrpè, čelčèni koši i lògòžari.

Vlekič²³⁷

(MT: Bil tu v Biškupòve ^hižè Budjence neakvi Krajnec Jànez ^vlekič òd koga jè

²³⁷ U Turopolju je vlekač stajna ili rulec premještao drvene kuće.

Vajdič meštriju naslijedil. Vajdič je bil pri nem kakti pōmōčnik. Ōnda te je Krajnec zapil grunt pri Biškupe i se kaj je imel pri Ježutkōviče. Ōnda je i tu meštriju zapil pri ^Habeke. Došel mu je tu bratič i on se navčil prevlačiti stājnije. Stari se vozil z Jēlkōvca z vlečejna, bil se napil i opal je z kōl na glavu i moril se. Vajdič je bil skupnak pri ^Habeke. Ōnda je te Vajdič pōložil ispit i počel vlječi hiže, kad je on mrl. Priženil se i bil je vlekič. Prevlačil je ^hiže. Glavni alat vlekičōv je drevēni bik i valštuki ili valci. Na šarafe je digal stājnije i na valce prevlačil. (JH: Vlekič Vajdič, on mi je bil pravi moj tētec, mojēga tatē sestrič.).

Ciglar

Cigel se najprije delal v ciglenica. Kaptōl je svoje kmēte ki njesu šteli iti vučit cigla delat daj batinati. Ciglenica je bila na Plavišču²³⁸ pōd Kralōvcem a v Cerju pōd Šimašinem grmem krej Posranice. ²³⁹Pijemec *Antun Peška* otec Karleka je prvi napravil 1892. v Sōblincu vuz križajne ciglanu. On je došel z Praga i delal je škornē. Nēgōv sin Karlek je v Zagrebe bil poznat kak rušitel Zakladnē bolnice²⁴⁰ na Jelačić placu. On je rušil bolnicu same za stari cigel, a drugi su šteli da im se još i rušejne plati. Dōbri cigel je prodal i dosti zaradil. Za jaldōmaš je daj 1931. speči vola na ražne za Zagrepce.

Mazič i pečar

Mazič maže z mazem nūtrešne stijene na drevēne ^hiže. Plajnkę se pōlješčiju ili same naklucaju (nasečēju) i ōnda se na stijenu ^hita maz napravljen ōd zemle i plevę. Bila je ljeska raskolena na pol i pribita a bile i toga de same naklucane da se mogle blate (maz) držati. Ludi su gōvōrili: Idemę pō šumaka Crtinovōga, bų mi ^hižu zmazal. Bil je v Grabjerje neakvi šumasti Crtin. On je bil mazič, majstōr ōd toga. To se na stijene zagladi i z vāpnem pōbjeli. Maziči su delali i krušne peči. I Miške Kušōv v Driēncece je znal delati krušne peči.

Zdenčar

Zdenci su se počeli kōpati najviše pokle dvadesete (1920). Znūtra su ōbzidavani s kamenem z Kašine. Prije toga su bili v sele same opčinski zdenci. V Cerje je bil zdencac pōd kljeni pri Filipčiće i pōd ^Habekōvim bregem vuz put za Driēncece a v Kralōvce krej kanala Klajnac. Za jēn zdencac je bile trieba 10-15 kōl kamena. Zdenčari su kōpali zdencę, ōbzidavali i s kamenem i pokle zdenčarskem ciglem. Delali su i stubla,²⁴¹ najprije drevēna na četiri vūgle s krovekem. Pokle su djelana

²³⁸ Na Plavišču su Kraljevčani izrađivali ciglu za kaptolske zgrade i utvrde od početka 17. stoljeća. Kmetovi se 1608. žale da moraju davati desetinu "ritkōv" (snopova ražene slame) i pokrivati ciglenicu na Plavišču. Petar Habčić iz Cerja je suđen jer nije htio učiti cigla delati i 19. ožujka 1610. mu je krvnik zarobljeni Turčin na Kaptolu odrubio glavu. Godine 1633. su kmetovi Matej Habčić i Petar Tuhec zbog toga suđeni i batinani.

²³⁹ Prva građevina od cigle u Cerju je crkva izgrađena 1765. donacijom župnika N. Žugčića. Zgrada pučke škole je izgrađena 1858. "Opeku žgahu sami seljaci na školskoj oranici Dolnja Završka ispod Dolnjeg zdenca". Na kotaru Sv. Ivan Zelina je 1908. bilo 9 ciglara.

²⁴⁰ Zakladna bolnica Milosrdne braće je prva u Zagrebu (1804-1931) a bila je pretežno ubožnica i umobolnica. U njoj su bolesnici uzimali službeno pola litre starog vina uz svaki obrok jer to najviše krijepi i vraća zdravlje. Bolničari su i prodavali mimo toga lakšim bolesnicima vino i tako su Milosrdna braća brže prodala svoje vino, a bolesnici su znali i pijani zapjevati.

²⁴¹ Golub (1979): "štublo" šuplji deblji dio debla na kojem se udaranjem snopa žita, istresa zrnje iz klasa.

pitömjerana ökrugla stubla i köpajne za blage napajati. Na stublu je bila zapisana i godina da je napravlene. Zdenec se kopal tam de na dvörišće raste ^hebed. Jën šumak Šašinövec stari Dumič je znal z gačastö šibö najti de na dvörišću ima vöde i kak je na gliböke. Zdenčara su spuščali v köšare v zdenec da kopa zemlu i öbzidaöa. Voda se vliækla zdenca štrikem na rukę ili na čigu zejmačem. Nekteri zdenec je bil natkrit a voda se vliækla vu drevenem škafe na vitle. Kad je zejmač opal v zdenec, vadil se željeznö mačkö ka ima tri roęe. Voda zdenca je bila same za piti, kuvati i mivati se. Za blage napajati i prati parile je bila voda z ruęe. Na sakem vëkšem dvörišću je bila skopana rupa (jama) za vodu. Tu su bile race i guske. Krej ne je bila köpajna za blage napajati. Bila je i velika sełska rupa na Krčecu ober Šimačcöv. Pokle su zdenčari vrtali vuske zdence i röle metali.

Čizmar ili škörnar i šostar²⁴²

Prije neg je došel Srkul v Čerje pö sele je ^hojdil šostar Črni Franc i krpal ludem cipele. Neđa su Paviłoviči, Cvajnek i Štefina saki dvaput šupili i morili ga i ödslužili. V Krälövcę je bil šustar Miške Rožič v Blažinövičeve ^hiže. Čerski šostar Srkul je imel övåköv alat: Kladivec za čavle i kline zabijati, borel šile za lukne za kline, ajmpuk šile grbave za privlačiti kožu, rašpa za kline rašpati, rajpaglin košt za gladiti đon, knajp nož za kožu rezati, gleštik za gladiti kožu, žlica za öbuvati, kalupi za nabijati v cipel, željezna noga za pödbijati cipel, klješća, federvajs (kak i meła se pösiple), klema š čjem se čizme zuvaju, sotlarska stolica, viršešnajer za okravati, folcange klješća za natezati kožu, kloštajn, đoni se tu nabijaju šina, folcrašpa za kline rašpati, ^hasrašpa za gladiti, ampus s kiem se gladiju petę z vojskem, cvikanci su oni čavli dugi, brandzolin pöd pötplatem, afterleder je one trde na petę. Oberflek na špicu se denę. Štrufli za kaj se leče na čizma. Kördövajnske čizme se zuvaju na ^hakle. Priglava je one kaj se prišije šaram. Keđer pöd đoni na ököle. Štajkapica trda nütre koža.

Öpajnčar

(JH: Joj, njesem štumfe imjela kad sem išla v školu neg öböjke. Sem imjela öböjke i opajne ovak na překriž. Tak sme ömatali. Z remejnem su önda bili opajniki. Önda sem ti ja išla Zagreb s pököjнем bratem Ivanem. Önda sme mi vlezli k öpajnčaru. Sad bumę totu našli one vlašiče²⁴³. Sad kaj bu, rekel je. Sad ja njemam tulike penęz. Je l' imaš ti kaj? Dała sem forint i pol za opajne vlašiče. E, ja idem nedelu k meše. Joj, de je ta ^habekovica opajne takve zela? He, he, he! Tak ti je, viđ, bile sekajke kak je i sad. Malešte ti je štumfe imel. Neg kad sme te vlašiče imeli önda sme ti štumfe imeli. Ja njesem štumfe razdrla svöjje kak sem ja djekla bila. Ne znam, je li sem ja koje štumfe, neg öböjke.)

Šnajdar i suknar

Sukne su negda nösilu muži i dečki a bile su scifranę z ružami. Köžuve su nösilę

²⁴² Na kotaru Sv. Ivan Zelina je 1908. bilo 16 postolara, ali 20 čizmara (škornara) a samo 1 opančar. Međutim slavni ceh čizmarske meštije je već 1844. brojio 14 majstora od kojih je bilo 10 plemenitih, pa je i kuma prve zastave bila Julijana pl. Fodroczy. Godine 1865. je u čizmarskom cehu bilo 28 majstora.

²⁴³ Benc-Bošković (1988) spominje vlaške opanke koji su se nabavljali u Vlaškoj u Zagrebu, odakle im i naziv.

žene i vu jne išle v cirkvu. Bil je scifran suknenemi ružami, za mlade š črlenemi a za stare s prostemi. Delal i_n je nekakvi Jakič šnajdar teri je po sele ojdil, a stanual je v Budjence. Čovu nosiju stareše žene i ta je prsta čova scifrana je z bjelemi i črnemi suknenemi ružicami.

Mlatci

Ludi su najviše sami mlatili žitek ili vršili s kojni na gumne. Dohajali su i mlaci Zagorci i mlatili z djela. Mlatili su s cjepci. Cjepec ima jenu dukšu i jenu krajšu kőstajnovő ili leskővő batinu ke su svezane skup s kožő. Dukša se drži v ruka a s krajšő se mlati po latje da zrnije curi. Snopi su postavleni naokrug na gumnu i preokriječu se dok se zrnije ne opanę dole. Prva mlatača je bila na kralęvečkem marőfe a terala ju z remeni je danfarica. **Tukačice** su dohajale Zagorja i tukle konople z djela kak su se de pogodile negde z devętőga a negde i z dvadesętőga. Z vekšinő su žene same tukle, trle i mikale i mej sőbő si pomaęale.

Mlinari i mēlini²⁴⁴

Negda je v jarke po šuma okol Cerija bile više vőde i tu su bili mēlini na vodu. V Čerskem Gornem polu ide jarek od Šimaģinőga grma krej Grabaščice vuz Posranicu i Srbaničku v Gornu šumu. Vu tem jarke su imeli Srbaniči mēlin. Od rupače Klajnc krej Šimaķcöv ide vuz Vrte i Đurienčice Portöv jarek de je bil Portöv mēlin. Dole niže krej Majničőve Dolec je vu tem jarke bil Majničöv mēlin. (Krej Kralővca je i sinokőša Majničővica, a Majniča više nje a ni mēlinöv na vodu) Na Kašinskem pőtoku²⁴⁵ mej Pöpovcem i Šašinövcm je bil Kősöv (Fršteköv) mēlin. Vu jnem se mlele i pokle 1945. leta. Si drugi mēlini su bili mőtorni. V Drienčecu je bil Tukec z Prozorja prvi mlinar a pokle Šimrak. Jendraš Tukec je bil mlinar v Kralővce krej Blašköv a pokle je došel Sigečan. Na Glamnice je imel mēlin Kős ki se priženil Šašinövca. Sin mu se školal za popa i pokle za doktōra al mu se zmješale i nje završil. V Klenővice si bil gnjezde na raste napravil. Mēlin je bil i v Soblincu i v Žerevincu. Za finu šeničnu mēlu su ludi vőzili šenicu pajtlat na pajtlin v Šaškovec k Severu. Veli se: V mēline se dvaput govori. Šte prvi dojde v mēlin, on prvi mēle. Nje sake djele rit prašna kak je mlinarőve. Gledi kak miš z mēle. Kad šte nosi vreče v mēlin pita se ga: Kaj nosiš mēlin? Če ődgovori, nosim, őnda se pita: A de buš őnda mlel?

Bertaš

Cirkvena kljet na Pijacu. Ta krčmarnica nje bila ni š čriepem pokrita neg gore su bile deske za krov. Cirkvena krčmarnica je bila v Cerije (vjerojatno otkad i mitnica od 1478. a vujne se prđavale biškupske vine). V krčmarnice je bila škola 1851., a őnda je pokle bila v drevēne^h iže Pavla Tūkcövoga. Biškup je pri^habeke imel bertiju i dučan. Bertije sad njema nište, ali dok je vina more se kupiti skore pri sakem. Prvu bertiju v Kralővce je imel Joža Lisak od 1920. krej železničke

²⁴⁴ Kaptol je 1851. ovrom procjenio "mēlin Genzić Mihalja i Šavuk Tome" iz Sesevskih Sela 100 forinti dok su 2 vola Kordek Lovrenca procijenjena 200 forinti.

²⁴⁵ Godine 1423. se žale građani Vugre (Vugrovca) biskupu Albenu da su im biskupovi podanici iz Cerja oteli šumu i mlin na potoku Kašini ispod sela Popovca i ponovno 1437. banu Talovcu koji je potvrdio njihovo pravo.

stanice. Cugi su počeli stajati v Kráľovce tekár 1925. a prúga je zgraďena 1870.

Štacunár

(JH: Joške prnár je otprl dučan pri Martinu Filipčiču. Ňnda je pri Majďake kupil ōd pŏkojnŏga Tŏmaša, kad je on opal z rasta puk se moril. Joške i Matek, on mu bil stric, oni su Pŏpŏvce stanovali. Koše prjnke nŏsili. Babe su za prjnke kupuvalę. Su znali spati pri moje. Ňnda su balę slagali pri mŏjem ocu. Tržili su žnierance, iglę, konce, prevezačę, rupčecę malę i velike. To su ti tak tržili. Ňnda ti je najędempuť Joške otišel v Krajnsku, Ňnda ti je z Krajnske donęsel nekaj penęz. Ne znam šte mu je bil đal. Ňnda ti je pri Filipčiče dučan otprl. Bil je dučan de je sad Đuka) Dŏmači ludi ne trguju z ničem. V Čerju su dvą štacuni Biškupŏv i Krajncŏv. Biškup ili ^Habek je dŏmači čovek i on i zemlu djela, a drugi je dŏseleni Krajnec z Gerŏva. On je na stąnu pri jenjem drugem Krajncu. Taj je bil prnár ili prjnkar i tu se nastąnil i bil otprl štacun. Đaval je na veru i vera mu ōdņesla štacun. V Kralŏvce je imel ōkŏl 1928. dučan ^Herjanič a pokle ga zęl Franjo Miloš, baš kak se zide z čerskŏga puća na pitŏmjeranu cestu ōd Zągręba. Vu Šašinŏvce je imel Rucak štacun a v Budjence, Drienčece i na Glamnice nje bile dučana. V štacune se mogle kupiti i za jajca a hŏdali su pŏ seľe i jajčari ki su kupuvali jajca. I sladŏledar je prŏđaval sladŏled za jajca.

Prętršci, pijac, plac i semni

Ludi idu na semen (sejem) kupuvat i prŏdavat ōdŏjke, teličę, kravę i kojnę sriedu v Zągreb, pondelek na Dųga sęla, četrtrek Sęsveta, Ivanič, Vrbŏvec i Svęti Ivan. prije su ludi išli dale na semne pŏ telcę ili volę. Bile je i mešjetarŏv i prętrščŏv. Žerevinčani su bili svinski prętršci. Na plac jajca, sir, putre, mljeko i živad nosiju v Zągreb na maľi plac. V jęsen vozziju na plac zęlije i krampier. V Dųbrave je bila mitnica i mitničari (đacari) su pŏbirali dacŏvinu (đac). Na placu se plaća placŏvina. Na semnu ludi i kupuju na štante opravu, ōbuću i se alat za dele.

Prnár (prjnkar) i tŏrbari

Joške Krajnec š Črnŏga Lųga krej Gerŏva je svŏjjem stricem skuplal prjnke pŏ seľe za fabriku papjera v Rjeke. Za prjnke su đavali robu ku su nŏsili v kištre pred sŏbŏ na drŏbu. Tak su nŏsili i Dalmatinci i prŏđavali za penezę a zvąli su i_n Ilija, Mate ili Rođo. Joške Krajnec je imel dozvolu za řad na tere mu piše da je robonoša. Dalmatinci su tržili britvę, kusturę, kamjencę za fajercage, pajntlekę, zrcąla (špiglę), kralužę i kojekaj. Pŏgađali su se i Ňn bi zdigel v ruke ober seľę i kľę se: Osljepio, Bog đaj, ako više mene ne stoji!

Vurmŏgar

V Budjence je Đuka Kalčičŏv bil vurmŏgar i vure pŏpravlal. On je bil črnŏkožni čovek i dŏņesel je pŏpravlenu vuru v Kráľovec previzŏru. Previzŏra nje bile doma i gŏspą previzŏrica nje Kalčiča pustila na marŏf. Mislila je da je Cigan. Kalčič je je Ňnda řekel: "Gŏspą, njesem ja Cigan! Ja sem muž z Budjencem! Dŏņesel sem vam vuru ku sem pŏpravil." Őđ toga je špot Budenčanem "muž z Budjencem". Pŏ seľe su znali i ōjditi vurmŏgari ki su na plęća nŏsili kištru z alątem i vure

popravljali. Vurę su bile na stijene i navijale su se z bați na lance. Kad šte v^hiže mernę šetalica na vure se zastavi, a špigel se pokrįę. Fjermanski kum je zęcu kupuval žępnu vuru z lancem ka se nosila v žępeke na lajbeke. Pokle su kupovali vurę na ruku. Pita se: Kaj furt ide a nikam ne zajde? (vura). Kad šte pita kulike je vur, reęę mu se za šalu: Kulike i čęra vu tu dobu. Ili: Tri frtale na kōsmate. V kašinskem pōtoku je bile i rib kem se veli vurice. Draču ki ima lijepe žute cveteke na visokem betve kak vura na cirkve, se veli vuričnak.

Šlajfar

Pō sele su^hojdili šlajfari i brusili sekire, nože, škarje i britve. Šimun šlajfar je brusil pō Čerje. Jęmput je popu Jęnešu brusil britvu. Kad ju je nabrusil prosil je popovu Klāricu da mu pridrži remen da britvu dō kraja zbigjeca. On je zvadil remen z lač i Klārica ga prijela za jęn kraj. Šimun je brusil i tak sōbō^hital da su mu lačę ōpalę a bil je prez gač i meštija je klapantala. Mām je Klārica pōbjegla pō popa. Pop Jęneš ga je špotal a šlajfar se spričaval, da si on sirōmak nęmre pōmoči kad je više glāden neg sit puk mu lačę mām spųznej.

Paprikaš, cukōrlinar i rјepar²⁴⁶

Blāž paprikaš je^hōdal z bābō Jagicō pō sele i prōđaval somletu papriku (slatku i lutu), cukōrlin, rјepne seme, kamiencę za fajercage. Jagica nје Blāža pustila samoga pō sele, da se nę bi tuđem bābam prišmajlal i šocu našel.

Pandur

V Čerju su bili panduri Ceclek Filipčičōv ki nје znal čitati puk si je na batine zarežaval komu je mōral dati pisme, Štefina Malčičōv, Jakup Šatōvičōv i Miške Tųkcōv. Panduru su govōrili i sęlski starešina. Za panduriju se dōbivala plača.

Barbјeri i vrači

Barbјeri barbјeriju blāęe i kojne. Pušćaju krv na vrātu, a blāgu i na repe sečų žilu. V Čerije je blāęe i kojne barbјeril Matič Salaričōv. Barbјer i ludęm rieže žile i mečę roęę. Sekalcem²⁴⁷ zarięę kožu i denę roę. Pō žile se 1941. plačale 10 a ōd roga 5 dinarōv. Pri nas je najviše Vrbān barbјeril. Ludi veruju barbјerem više neg dōktōru i živināru, a i mejne se plača ili mu se vrne s težakem. Zųbę je vadil zvočem stāri Vuęrin. Dece su vadili s koncem. Kad se detętu zvādi zųb mōra se ga^hititi v zapečęk šmrčku i reči: Šmrček, ja dām tębe kōščenōga ti męne deј željeznōga. Stāra Škanička (Štefičōva pręmajča) je znāla ramlati kosti kad se komu kōst v kōtrigu zmekne. Mačala je s toplō vōdō i ramlala dōk nје kōst naramlala. (MT: Tā stāra Škanička mi je ruku naramlala. A nę znam kulike mi je bile liet) Kad starešę ludi bōliju križa, lęgneju na postel ili na pode na drōb i kakve dјete ga zgāzi. Vrač ili vračila veliju ludi za sakōga čōveka ili žęnu ka vrači kak bile, če ne prepisāva vraštija z apatјeķę. Vrač ili vračila dāju kakvu trāvu ili vraštije a i pregōvārajaju još z vuęlenem ili bјelem lukem.

²⁴⁶ Golub (1979): repar - prodavač repe repinog sjemenja; u prenesenom smislu: nasrtlјivac, brblјavac.

²⁴⁷ Na studentskoј praksi u Njemačkoј 1951. kupio sam barbiru iz Miholjanca "sekalec za roęe metati".

Zvõnar

Zvõnar zvõni v cirkve saki dan v jutre Põzdravljene, Põdan, i večer Zdravu Mariju. Zvõni k meše, večernice i zõrnice. Zvõni za mrtvika a to mu plača rodbina mrtvika. Zvõni na stran kad je jogen i zvõni na oblak da pretera tuču. Najviše mora paziti da ne zakesne zvõniti na oblak. Kad se õblaçi mora biti blizu cirkve da zazvõni i rastera oblake. Če bi zakesnel, to mu ne bi ludi oprõstili i ne bi mu šteli platiti zvõnariju. Zate kaj zvõni põbira zvõnariju põ sełe. Nosil je i põsveçeni jogen põ sełe vu zejmaçe. Zvõnar more biti i šikutõr ali mora znati dõmištrõvati. Zvõnar je pèkel vu željeznem mõdline ^hoštije i dece ðaval skrajke (obreske). Zvõnari su v Cerju bili tetec Lukič Malčičõv, stric Lukič Šatõvičõv Čubak, strina Kata Malčička Šatõvičõva i pokle Tukci.

Šikutõr

Šikutõr põmaže popu v cirkve. Nažiže i gaša dupliere v cirkve pak mu veliju i nažigač. Põmaže popu v šekrstije da se õbleče. Nosi kadilnicu i škroplnicu. Dvori popa pri meše kad nije dijakõv dõmištrantõv. Ide s popem k betežniku na mrijele. Šikutõr njema plaču, če mu pop kaj ne ða. To je više služba za časť. Šikutõr je bil stric Jakup Šatõvičõv. Dõmištranti su bili dijaki škole. (Joške Imbričõv je z diemlõ dõmištrõval popu Jãnešu. Znal nam je pop dati põl dinara. Mi sme zate kupili pri Krajnce 5 bombõnõv i delili. Sakõmu põ dva ciele a pети bombõn sme pregrizli na põl i õnda se svadili čija je veksa põlõvica.

Kõčijaš i fõringaš

Same pop v Cerje i previzõr v Kralõvce su imeli kõčijaša. Tak je Franc paradni vozil popa v kõčije. Bõgateši ludi su imeli šlavunar ili flajšvaglin za võziti se kam dale. Fõringaši su prevãžali za plaču drva v Zagreb i najviše trgovcem robu dõvažali. Veliki Kinder Tõmaš je služil s foringõ. Imel je bič na ðugem bičale a nosil je škrlak na ^hajdine zrne na tri vuGLE.

Lugar i lovapazitel

Lugar paži na šumu, da ludi ne kradu drva. Ðuka Filipčičõv zemlišne zajednice Kralõvec-Cerje. On se preštimał da je "lugar ze ze" i zate mu je bil špot Ze ze. V Budience je bil lugar Ivan Šubier. On je v noći pred Malõ Miešõ 1920. põzałal ludi na bunu proti žigõsajna blaga. V Driençece je bil lugar otac Matiča Bojnčičõvõga i zate i djes ciele negve familije gõvoriju Lugarovi. Na fakultjetsku šumu v Žljepca su več ðuge lugari Spudiči a na fakultjetsku šumu v Lugu je pazil Bõc z Glamnice. Lovapazitel je pazil na rapšicare da ne lõviju zajcõv, srnakõv i fazanõv i pazil da se ne põstavljaju droti. V Cerje je bil lovapazitel Vincek Peršunõv zvan Recimonẽ, ratni invalid bez lijeve ruke. On je svõjijem lõvnem cuckem Reksem õbilazil põ šuma i polu. I lugar i lovapazitel su nõsili puške.

Mužikaši

V sełe su jeni mužikaši, teri igraju za plaču põ zime na gõste, a põ lete na zařava i na prõšçeju. Oni ne živiju same õd igrajna neg i õbdełavaju zemlu. *Veli se*: Male je mužikaške ili kartaške ^hiž. Igraju najviše zate da se na gõste veseliju,

najēju i napiju. (MT: Zapometil sem Lõvrinu Šimaģinõģa, stari čovek v sukne svinę pašel. Naviek ję stal pri jogne. Nę znam ję l' sem bil osem liet. Si su mu gõvõrili kume Lõvrina, sveker Puretičkin, mamę Drage ķa ję zēla Kõšutiča) i Tõmina su bili mužikaši. Bili su tri obične mužikaši. Tõmina ję naprve igral, a Lõvrina ga ję pratil, kontrõval. Trejti ję bil bajsar. Pokle su igrali Štefina sin Lõvrinõv i Ivek sin Tõminõv) Kad sę Jagušt Salaričõv ženil bili su same dvā mužikaši, nje bile bajsara. "Zāte i ję mā baba bedasta, kad su ję same dvā mužikaši igrali.", gõvoril ję Jagušt) V Budjence su bili mužikaši Đuka, Ivan i Štjef Stajncjērõv (Geręci), Joža i Ivan Sręčič, Pęter i Joške Stajncjērõv, Štjef Kučišõv i Štefina Fundeličõv. V Čerju su igrali v ģusli Štjef Koščec (Cano) i Joža Malčičõv (Turčin). Dragič Šimaģin ję tak igral v tamburu da ję sę na jnem tancale. V Drienčece Lovrek Bojnčičõv v tamburu. Na Laktecu su Krāli bili mužikaši. V Šašinõvce ję bil najpõznateši mužikaš Joža Bręberõv ki ję naviek zvodil ^huncutariję na ģõstję. Pokle ję bil Franc Njemcõv, Štjef Vugrinõv i drugi.

Slugi

V tere ^hiže nje decę ni stareše bāb i ludi zemeju si slugu ili sluškinu za pasti svinę ili krave. Sluge i sluškinę su bili najviše z Laza i Stybice. I čerski pop ję naviek imel slugę za blāģe raniti i kõčijaša. V Čerje su imęli slugę Škanič, Salarič, Filipčič i Malčič. To su bili mlajši dečki ki su pasli svinę i blāģe i delali sę druge posļę za stan i ^hranu, opravu i õbuču. Miške Flukavec (pisał sę *Plukavec*) ję bil sluga pri Šimunu ^habekõvõmu, a kad ję Šimun põģinul v prvem rate, tu i ostal i kak skupnak sę dõživel. Slugi veliju da sę pri dõbrem ģõspõđaru vrūče jele ladi s kruvem a pri lošem s puvem. Moj deda drenčički Đuka Kųsõv rođen Vurnõvce i majča Pepa (*Josipa*) Smriekar rođena v Orehõvice krej Bedekõvčine su bili sluga i sluškina pri Pintare v Drienčece. Tu su sę õženili, imeli dvję čeri i õstali živeti v Drienčece. Priskrbeli su si ^hižu, štalu i nekaj zemļę, trsja i šumę.

Čersķę sneķę idu s prigļędem v Budjence

Krsni kumi i zętec na Bistrice 1928.

11. STARE NAVAĐE OD PRIGLEDA DO KRMIN

Neseča žena, babelnica i diete

Kulike ima djevla faldi (nağuznic) na glave tulike bu imiela dece. Sejnati za jogen znači: nešte ti v rodu zanosi. Sejnati za jogen bez dima buš imel diete. Kad kaj jješ i ne pōnudiš neseču ženu, a gledi te, more ti dati jačmenec na joke tak da se ščekne za rit. Kad se za neseču ženu šte na^hiti s kakviem jelem, bu diete gladne (lakōme). Kad se za neseču ženu šte nahiti s kamenem ili drevem, bu se diete štele tuči. Kad se za nesečo ženu šte nahiti zemlo, bu diete štele jesti zemlu. Če^h oče žena da je bu ženske diete imele liepe lasi, velike i duge, nek vlieče za sobo kad je neseča konople ili sirek. Neseča žena nesme jesti dvojčekę od sliv da ne dvojčekę rodila. Neseča žena se ne sme čuklavōmu il šepavōmu špotati, da je ne diete nakazne, a ne sme ni nikaj grdōga gledeti da je ne diete grde. Najviše su babelnicam pōmagale same stareše ženę. Babelnica je rodila na slame v^h iže pri peče. Staza Pemica Kōlarova je bila prva v Cerju zvučena babica. Denes ženę ideju roditi v rodilišće v Zagreb i tak mlade Zagrepčane dōnesu živet i Cerje. Dies sem ja najstareši rodeni Čerec i.

Veliju da je kukurizna kaša za decu najbolša i najjakša^h rana, a od griza odrisliveju. Diете se ne sme štriči, dōk nie jene lete stare, da ne bi tat bil. Negda njesu žene odbijale dece od sesca dō trejtōga leta, da ne bi tak duge ostale neseče. Sad diete odbijaju i dō lete dan. Kilesičkin Ivek si je stolčeka nosil da bi mogel mamu cicati. Če si sedem liet stare diete same razveže pōd stolem pupek²⁴⁸, ki je svezan kad se zrodil, bu muder, more si se zapometiti i kaj mu joči vidiju to rukę moreju napraviti. Prije jangelske nedele ne sme žena ka imiela mrtve diete (tere nie kršcene) zōbati grozdija ni liešnakę jesti, ne je diete videle dike nebeske. Ne sme diete^h diti (iti) narit. Kad ide (^hoda) diete narit, svu mater v pekel gojni. Ne sme se na detetu niš šivati, da mu se pomet ne zašije. Ne se mogle niš navčiti, ne mu išle v glavu. Ne sme neōžejneni sedeti na vuglu stola, ne se mogel oženiti. Ne sme se diete kad na zemle leži prekōračiti, ne bu rase²⁴⁹. Če je mladejnka stareša ili vekša od dečka, budu imeli sreću pri kojne. Čovek njema brade če se na krstu posral. Kad te jajca srbiju²⁵⁰, nešte ti punicu venogva. Kad ti cigaretlin na jen kraj gōri, onda ti je baba prehamila (preštrajngala), kurva se. Sejnati za male diete bu griję (svađa) v^h iže.

Kumstve (kumuvija)

Veliju da si je predi jotec kad je išel kuma iskat gačelnicu zafrknul. I sad se veli ōnomu ki dojde zafrknuto lačelnicu: Kaj ideš kuma iskat? Krsna kuma drži diete na krstu. Fjermanski kum veže fjermu (pajntlek na glave). Zaštriženi kum zaštriže jenu pramu lasi na mladu nedelu. Sad se diete zaštriže isti dan kad se i krsti. Tak su na krstitka dva kumi. Kum i kuma imaju zetca ili zeticu. Za kuma se ne zima rođak. Kumstve se jake poštuje i velika je gre^hota pošvaditi se s kumem. Zate se i veli: Ženi se z bliza a kumi z daleka. Neš se s kumem mōral pošvaditi. Kad su

²⁴⁸ Orlić (2008) Kad dite fini sedan lit ko si je samo razmotalo smotan pupak, pokle bude pametno.

²⁴⁹ Gregurić (2004) U Bedekovćini diete se ne smije prekoračiti jer više neće rasti.

²⁵⁰ Belović: Srbijo me moda, f peklo bo sejem.

sę kumę pösvalidę i karalę, jęna ję druge rękla, da nie liepe da sę kumę karaju. Druga ję ödgövorila: Čast kumstvu, kumstve poštujem a tębę pösęrem. Šte ję bil kum sloböne rježę kruz z jenö rukö, a šte nie bil mōra kruz zęti v ruku i z drugö ödrežati šnitü ili skräjek. Mrtvikü ki ję bil kum sę na skölka rukę prekrižiju na dröbu, a ki nie spustiju mu sę vuz tjele. Dęveru i podsneše na vjejnčajnu sę na sväte veli i debęli kum i debęla kuma. Al sę veli i kumi sę z bliza a žęni z daleka. Nę ti žęna mām pöbjęgla k matere kad sę kaj male pösvalidę. Moj kume ne vupaj sę vu mę, neg vu sę i svoje kluse. Kum kumicu smica za kōmačec suvöga sirca. Idę kak v kuminu. V lete dą više klun (kosę), neg v zime kum. V lete sę skrbi za sijene, döč sę kōsi. Bų došel k sębe kak i kumöva čizma. Veli sę, kad sę šte srdi, da ga trieba pustiti da sę smiri. Tak ję i kum kad nie srdit mogel öbujti čizmu, ^hitil ju v zapeček, a pokle ju miren obul. V priča mędved veli lisice da sę v kumöviju mōra iti. Ona išla jiest męda i gövöřila da ję sę zętci zövēju: Pričetek, Ösrjedek i Dököjnček. Kum sirömak spričaval pijan na krstitka svęmu kumu ki nie bil na najbolšömu gläsu, da si nie mogel detętu bolšöga kuma najti. Kuma ję z postele mužä špötala, da kaj god ne gövori, da bi kum da ję pošten čovek, mogel mu zameriti. Kad ję böğati kum nastavil na brv penezę kumu sirömakü ki nie sręčę imel, on ję taj put přęšel čez brv na žmirečke.

Ženitva i zamuž

Dečke sę žęni i na zdāvajnu zima djeklu i ž nō sę vjejnča a djekla ide na zdāvajnu i vjejnčajnu v zamuž. Za žęniti ję dečke kad ję barem 18 liet star i čę ję prilične jāk i spometen. Kad ję djekla barem 16 liet stara i čę ję dost zräsla, önda sę veli da ję zamužna djekla, za zamuž, zdāvajne i vjejnčajne. Na ženitvu počmę dečke misliti, da bi sę žęnil v sedemnajstem lete, a djekla i prije četrnajstöga leta. Dö četrnajstöga leta im sę veli deččak i djeklica. Čę sę djeklince denę škrłak na glävu, bų imjela velikę cicekę (sesčę). Starešem sę veli dečke za žęniti i zamužna djekla. Djekla nę smę fučkati, bųdu ję mustäči zräsli. Djeklu ję grde čujti kad fučka. Djekle sę ne šika fučkati²⁵¹. Dečki i djekle na päše kad najdeju böžöga voleka deneju ga na ruku i pöpjevaju mu, da ödleti tam de ję nęgva dräga ili nejnin drägi. Djekle mu pöpjevaju: "Böži volek, böži volek, pökäži de moj domek, de moj drägi ję?" Dečki mu pöpjevaju: "Böži volek, böži volek, pökäži de moja dräga ję?" Sręčič z Budjēnec ję pripövjedal kak ję on zoznal za svü djeklu. Kupil ję bjeli rubec i namočil ga v škröpilnice pri Svętem Krälu v Žagrębe. Navečer ga ję del pöd glävu, kad ję išel späť. Sejnäl ję zävu (za ovu) djeklu, kü ję zęl, kak ję na štriku kravę päsla. Dečku počmeju stareši v šäle gövöřiti ö ženitve vęč v petnajstem lete: "Kam pęmę pö mlädejnkü v snuboke? Ję l' ^höčeš Posavkü debęlu črlęnu i širöku kä ti bų döņęsla sinoköšu na Sävä, zdęnec i krušnu peč ili ^höčeš Prigörkü mršävu, žilävu i jäku kä ti bų v köše gnoj pö trsiju nosila, a v tačka na pole vojzila. Kopala ti bų zęmlu, nę trieba öřati, nęš trebal kojna. Ž nō bųš prižęnil i sę vranę dö Lublanę." Dečke näte ne vęli niš, neg sę smeję. Dečki sę pö vęčer klatärijü pö sęle, pijü i pöpjevaju. Idu k sake ^hiže de ję djekel i tam de sę djekle skuplaju. Ludi i_n špötaju a nektęri bräniju, da kaj bųdu doma v zapečku

²⁵¹ Polić Kamov (Isušena kaljuža) Kad žena fićuka majka božja plače.

sedeli. Nek se veseľiju dök su mľadi. Će dečke napravi kaj ne bi smel, ludi veliju: Am sme i mi takvi bili ili pripetile mu se. Teri se dečke duge ne ženi veliju mu semejnäk. Zamužne djekle se öpravlaju v lepše rübaće, našvavaju i prebiraju rübaće i paculice za замуž. Na tanc idu z materjō ili z drugemi djeklam i snejami. Otec i mati više ne vičeju na jne i ne tuču ih, kajti je to sramota. Će djekla pöštane neseća z dečkem, ti se onda i zemeju, kajti ne bi štel više nište nu ni neğa zeti. Da dečke i djekla jen drugōga rad glediju i skup tancaju, spöminaju se i smeju jen drugōmu i Ćrleniju se, onda ludi veliju da se jen drugōmu döpada i da se imaju rada. Dečke i djekla teri se rada imaju naviek skup tancaju, milne se glediju i lijepe se spöminaju. Kad šte pita djeklu da kaj bu zela toga dečka, onda ona niš ne veli, neg se smeje. Djekla ne sme iti замуž dök ne zna kruv ömjesiti, peć raskuriti i kruv nametati v peć, da si more kruva speći, Će je je svekrva betežna. Veli se: kurva je ona žena ka z dobre mele nevalani kruv speće, a ne ona ka se da tuđōmu mužu pövenogvati. Djekla ne sme strugati lonće, bu dežd cures, da pe замуž. Će se djekla pöleje z vōdō kad pere, muž je bu pijanec. Djekla ne sme prati zajnōga parila, ke se pari prie nejnine gosti. Djekla tera nemre ötiti v замуž öštane pri matere. Pokle smrti oca i matere ötidē stara djekla k sestre ili k bratu i tu živi skorem kak sluškina. Djekle gövori za замуž otec i mati. Dečke pak veli svōjemu jocu i matere teru djeklu ima rad i da bi se ženil. Otec i mati pune put siliju sina ili Ćer da zeme önoga ki je nje pō vole. Nō sad je to se mejne. prie je djekla i dečke moral oca i mater pöslu, nuti. Obične se ženiju z istōga sela ili z bližne sel iste fare, a de šte i z dalneše sel. I z rodbine se ženiju makar se ne sme Će su si rod dö trejtōga kolena. To najviše zate da bögatstve ne ötidē v tuđe ruke. Platiju dobre popa i on napiše molbu na duhovni stol i Će im se ödobri, vienčaju se. Negda dok su bile velike družine leže se bile öženiti. Z djeklō se nje niš davale. De šte je dal Ćere kakōv kōmaćec zemle (sinokōšu) kaj je jene tri četiri lieta vžival zet puk pušćal. (Bum ti dal na tulike liet, penezē da si bu vadil kaj je travu tržil. Kad se počele više davati, te ösebjek (ösebjunek) je bil zrok svađam vu velike družina.

Vugledi

Teri se ženiju z daleka ideju na vugledē²⁵² na prošćejne da se spoznaju. Diekla i dečke se za vugledē zrikćeju i lepše öblećeju. Zbigieca ju mati za vugledē. Zriktaľ se ko da ide na vugledē. Kaj se tulike kinduriš, kaj ideš na vugledē?

Snuboki

Prie neg se ide v snubokę spituju süsedę djekline da kakva je djekla i nejnini, Će su z drugōga sela, a drugaĆ se poznaju. Snuboki dojdeju na večer, a djeklinem se to već pō nekem pörući. Će se snuboki da ideju snubit štaneju z mužem onda bu, a Će ženō onda ne sreće. Snuboki moraju sobō imeti bielōga luka i Će ga njemaju nēdu nasnubili. Kulike prstōv pukne djekle kad prste nateže tulike bu imjela snubokōv. Djekla se lepše öpravi. Otec döneše piti. Snuboki su dva ili tri muži, dečkovi röđaki. Oni veliju da taj i taj ^höće nivu Ćer zeti, da je li to oni daju. Sad otec veli da Će ona ^höće. Onda nu pitaju. Pokle se pōgađaju kaj bu ž nō dal.

²⁵² Lipljin (2002) vugledi: *ogledi, završni postupak prošnja djevojke* Na vuglede (u Varaždinu) sobom zemeš kokota, unda ga pustiš i delaš se da ti je pobegel, pak dok ga nagajnaš, ogleđneš si ne samo pucu nek i stajne. Većenaj (1997) U Goli su vugledi dolazak roditelja mladoženje u mladenkinu kuću i upoznavanje mladenke.

Daje se nekaj zemlje, krava, mašina za šivati. Se kaj djekle trieba mora si sejene donesti od joca. Tak ladice z rubacami i postelinu, korite, meklu, skaf i korpu za prigled. Kad su jemput došli snuboki do dvorišča cucek je lajal: k nam, k nam, a maček ki je lizal tajnere ke djekla nje oprala je mejkal: mime, mime.

Kapara

Nekulike tjenov kak je nasnublene ide dečke v jenu subotu ili nedelu na večer k djekle s kaparo (ide kaparit). Ž nim ide obične on ki mu bu dever i svat, onda brat, a sad i otec z materjo. Pri djekle se skupile domarov (susedov) i bližne rođakov. Si oblečeni v svetječne. Stoli su prestrti. Kad ovi dojdeju, posjedaju okol stola. Najprije se spominaju o svojem putu kak su išli. Onda se počmeju pogađati de se budu mladi kušuli. Na djekline strane je jena baba ili muž teri zna lijepe govoriti. Taj se z deverem pogađa. Dever ^hoće da se pri stole kušneju, da ide djekla k dečku, a taj da ide dečke k djekle, dok se nekak ne pogodiju obične na sriedi ^hiže. Dečke zide za stola i ide k djekle tera ide k nemu. De se staneju se kušneju v obodvje lica. Dečke da ne kaj je sprijemil i nekaj peněz, a djekla nemu rubec glavni. Nekteri daje i jabuku za kaparu i djeklu je zakaparil. Sedeju skup za stol. Sad se dale nosi jele na stol. Pokle se pije, a i muzikaši dopriemiju. Tak se veseliju do jutra, a onda ide dečke dimom.

Ižamen i zapis

Jenu drugu nedelu idu na zapis. (Veliju da je Šubier kad ga je pop pital: kaj je to sveti šakrament ženidbe rekel: To je kad muž i žena skup spiju i živiju). Če mladenec ne zna dobre veronauk, onda se veličasnomu pošele napre puran, puk i on, veliju ludi, male pomore. (Tak sem i ja vučil za ižamen kumovoga Štefiča i on je skup s puranem dobre prešel. I tak ne znam je l' sem mu više pomogel ja ili puran). Pop ožava mladence v tri nedele. Pokle tri ožova ideju na vjejnčajne. Jake velika sramota bi bile da šte ožvani zbignu vjejnčajne. Če je teri od mladichov prisilen, onda idu odmah kak je v noći kapara, jutre, obične nedelu, ideju na zapis. Platiju se tripot ožavajne i odmah ⁱh pop vienča, a i gosti male skratiju kulike se da. Mogel bi se prisileni spuntati. Dečkova ^hiža mora kupiti kravu če ju njema doma i prasicu, pobrinuti se za melu za kolače, a i djeklina. Djekla mora dečku rubacu i gače zošiti i donesti. Dečke kupi vuru ili tašku.

Za **stare šege**²⁵³ su mi pripovjedali moje majce i dedi i Jaga Habekovica. Oni su se vjejnčali prije 1900. (hiladudevetstotoga leta) kad je vekšina stare velike družin već bila podelena. (JH: Negda njesu dali župniki, nigda neg kad su došle Šesvete do Katalejna su bile gosti. Od Katalejna pak dok nje Božič prešel. Župnik nje dal nek same dvije sriede v jesene i pokle Božiča do Fašijnka. I pokle nje nište se vjejnčal i niti nje se ženil niti ništa. Kad sem ja došla zamuž. Bile nas je dvanajst parov na vjejnčajne okol jantara.) Prama tak određenem danem vjejnčajna morale su se obavlati se druge navade. Dečke ki se je štel ženiti te lete i djekla ka štela iti v zamuž išli su cjele lete k večerne na krščanski navuk. Dečke je zel onu tera mu se dopala. Dečke je redem išel pitat djeklu je l'

²⁵³ Dijelovi svatovskih običaja nisu pravim redom niti iscrpno opisani jer su dijelovi rukopisa bili nečitljivi, Ispravci i dopune nisu više moguće. Objavljen je detaljan i ilustriran opis vrlo sličnih iz susjednih područja Jagode Vondraček-Mesar Svadbeni običaji ssevetskog Prigorja 2004.

ga ^hoče. Če mu nje štela otpovedati išel je po dva tri put. Rekla je da nejde. Nje mu prigovarjala da ga neče. Onda je išel dečke š črleno jabuko k dijkle (vu tu jabuku je del forint). Djeklini su se priredili, stroške pripravili i pili su. Onda je dijklu zval k sebe da je l' ^hoče zeti jabuku. Ili je dečke išel k ne i dal je jabuku. Kad je kaparu zela, dala je nemu glavni rubec. Pokle su se zabavljali, pili i jeli i spominjali. Kaparile se v nedelu a i v delatni dan. Onda su skončali dogda budu svate delali. Morali su iti na izamen k popu. Na izamenu i_h pop spitava kršćajnski veronauk. Dečke morali biti star dvajst liet, dijkla šesnajst do osemnajst liet. Na zapis su išli dva muži z dečkom k dijkle. Ti su se zvali pokloniči. Išli su v jutre rane z rakijo. Jen poklonič rekel: Poklajna se mladenec lvek mladejnke Maruše i križal je z batinom po prasnica. Pripravil se froštukel i zvali su bližne bolše domare na rakiju. Z dijklu išla na zapis jena žena i z mladencem sam poklonič. Kad idu na zapis je froštukel na teroga požoveju domare. Kad je ožavan išel je zet z rakijo. Morali je triput nositi rakiju, saku nedelu kad je ožavan. Punice pol litra, a sem po ^hiže liter rakije. Kad je trejti put ožvane, onda su zapitki (zaruki). Dečke doprijemil cijeli strošek. Cijeli strošek je poldruga viedre vina, pečejnka, leb kruva, jenu lopaticu svinsku, pet kil govedine i tri mlinci. Požavali su rođiju, a dečke doprijemil je dvanajst ludi (svate a i druge). On je morali doprijemiti za se ludi, a dijklini su to same dali na stol. Poklonjili su se, poseli za stol. Saki (mladenec i mladejnka) je išel na pol ^hiže de su se kušnuli. Dečke je ne dal prsten, a ona nemu rubec glavni. Dečke je otišel nazaj za stol, a dijkla je ostala vune. Dale su pili i jeli i muzikaši su igrali. Tancale se do dana. Zaruki su bili v nedelu, v tork se ladice vozziju. a sriedu je dijkla vodena. Kad se kočijaši dovezu k dijkle po ladice moraju dobre paziti na kola i kojne. Sneje im znaju raspreči kojne, skriti vagiere ili lujnke zvaditi s kotalcov da nemreju voziti. Deca sediju na ladica i mlenc mora i_h otplatiti. Rekli su mu da je zaplejnene. Dal po dva, tri seksera. Onda su nosili ladice na kola. Na ladica se vozzil mladenec. Svati se spravljaju tork na vecer pri dečke. Svati su vuz mladenca i mladejnu još zastavnik, svat, stari svat, dever i podsneš. Dever je stareši ožejneni brat a negva žena podsneš. Če mladenec njema brata onda je dever fjemanski kum i kuma ili ožejneni rođak. Dever nosi batinu i lagvu z vinem. Deveru se veli i debeli kum a i vjenčani kum a podsneš je i debela ili vjenčana kuma. Svati su rođaki ili pajdaši mladenca. Zastavnik je dečak okol 14 liet. Podsneš (pocneš) i zastavnik sloziju zastavu. Zastava se djela od šare rupcov ki se privezeju na zastavišče. (^hrvatske zastave črlen, bijeli plavi se pri nas veli barjak) Zastavnik nosi zastavu, ž no maše, tanca i juče. Na svate Štefiča Salaričovoga 1940. leta su bili dva zastavniki, jen je nosil zastavu a drugi hrvatski barjak. Sriedu jutre su svati i muzikaši došli k dečku na froštukel. Od tu su išli k dijkle. Svati čerske mladencov su išli pešica od dečka k dijkle i pešica v cirkvu na vjenčajne. Svati z druge sel su se vozzili na kole. Kad svati od dečka dojdeju k dijkline ^hiže tu na vrate stoji domači česnik (Štief Masanov z Kralovca je bil mrti i priek ^hiladu put domači česnik!) pak i_h pita da po kaj su došli. (Vane se ^hiti prije komad kakve krpe). Ovi veliju da su lovci i da im je tica vušla i da je ove pere nejnine. Domači česnik veli da takve tice pri te ^hiže nje. Dever ga

nagövarja da nek pöišče pak bu ju morti našel. Svati pred ^{hiž} čekaju dök dōmači česnik išče. Najprije dōpriemi nekakvu stāru babu i pita je l' to niva tica. Dēver mu ödgövarja da to nije i da je niva tica mlajša i lepša. Önda dōmači dōpriemi mlādu djeklicu. Dēver pak veli da ni to nije niva tica. Dōmači trejti put vodi djeklu, pravu mlādejnkū na zdāvajne. i pita svate sakōga je li to negve, a mlādenca preskoči. Na zajne i mlādenca pita da je l' to negva tica. Če on reče same da je, dōmači mu je strgne z ruk i ^{hoče} ju ödpelati v ^{hiž}. Mlādenec mōra reči: Moja je z Božō pōmočjo. Önda mu ju na zajne da i veli: Jā ti predajem buduču ženu z mojo rečjo i z Božu pōmočjo i nek vas dragi Bōg čuva dō tvōje i nejnine smrti. Mlādenec ju tri put rukō öbrne i kušneju se i stanē krej nega. Sad im dōmači zbraja kak se mōraju pōnašati. Da ne naviek tak priređene, bu i zamāzane. Da ne sme biti tak da bu on na vrāta v ^{hiž}, a ona na oblök vun. Za stol idu kak sūnce idē ředem: zastavnik, mlādi svat, stāri svat, mlādejnkā, mlādenec, podsneš i na zajne dēver. Za stolem litre piju. Saki svat ima liter same zastavnik pōl litra. *Veli se:* Mlādenec je došel pō mlādejnkū a svati pō litre. Zastavnik i mlādiči ne piju a si drugi svati mōraju svoj liter pōpiti. Sad dōnese jēna žena kitice, da dēver plati. Kitice su öd bušpuna. Žēna zbraja kak se je pōdrāpala dök je tē ruže brāla pō trjne i grmije. Kad plati namiečeju kitice i pōpiju litre, ideju na vjejnčajne. Jaga Biškupōva imjela je na glāve partu na vjejnčajne i kuplenē čizmē i kaput. Druge sirōmašneše su išle v öpleča.

Stavišće

Pokle vjejnčajna su dō večera bili na stāvišće v bertije, da ne dojdeju prerane k djekline ^{hiže} dök još nije se za gosti pripravlene. Tu se najviše pile kuvane vine. Jēmput v Čerije "car se ženil krali su mu igrali a k biškupu su došli na obed". Car z Köbilnaka se ženil, Krali z Lakteca su igrali, a k Biškupu v čersku bertiju su došli pokle vjejnčajna na obed, na stāvišće.

Gosti pri djekle

Kad su došli z vjejnčajna k djekle, tri novte zigrāju pred ^{hiž}. Zastavnik tānca, a önda idu v ^{hiž}. Kad su došli za stol, pak su pili litre. Mlādiči ne mōraju. Kad mlādejnkā prisēde kaput mlādencu, önda je ona gazdarica, nemre ju önda tuči. Prva se nek öbriše, nek mlādenca ne čeka. Pokle idē jele, prva večerja. Žēne ke nosiju jučeju i vičeju: "Pōmojzi Bōg! kaj idē i dojde. Vojziju i nosiju i još im östaja!" i pak jučeju: I ju ju, i ju ju! Juva z řezanci, juva govedska, pečene mēse svinske i živadske i digana gibanica. To je prva večerja. Önda se napitnice napijaju svatem i preštimatešem göšćenikom, svēcu gödövnaku i svetice gödövnāče. Kad se napija Světömu Trojstvu i Trem Kralēm piju se tri kupice vina. I dō jutra se tānca, pōpieva i napija. Na gosti je pōžaval pōzovič²⁵⁴ i dojdeju same oni ki su pōzvāni. Nepōzvāni dojdeju kak mačkarāši. Oni tāncaju tri novte i da im se piti. Nektēri se i ötkriju i östāneju dale na göštje. K jutru ideju dāri. Jēn mužikāš zemē tajnier i počmē dāre pōbirati. Prvi dār daju otec i mati. Mužikāš nosi k stolu: "Falem Isus i Marija! Bili šteli da vas dragi Bōg pōmogne?" "Šte rajši

²⁵⁴ Bartolić (2008): Pozoviči su bili ljudi šaljivci izebrani vu seli, koji su pozivali na gosti, znali govoriti smešne pozovičke verše i nosili čuturu (vu polovici vino, a vu drugi proso), okinčeni celinder škrlak, z ružami opletenu botu i ježevu kožu.

neg i mi", odgovarja mu dever. "Ovaj liepi dar daruje gošpu mladu otec i mati." Dare se mora pobirati po redu, da ne bi šte od rodbine zameril. Onda daruju ded i majča i po redu brat, sestra, stric i strina, tetec i teća, vujec i vujna i druga rodbina a onda dever i podsneš i drugi gosti. Kad su dări gōtovi mužikaš križa s tajnjerem po polavke (podlavke). "Prve lete dečke, druge lete djevla, pokle sake lete djete." Pokle darōv je išla druga večerja. Za drugem jelem kesneše dōnese se zelije i onda moraju ōtiti. Još z večera su došli pošvetari i bili na goste.

Gosti pri dečke

Če se ide ōd djevla k dečku i po danu pošvetari svjetiju i vodiju svate. Mladejnka bu marna i srēčna če ju pošvetari dōpelaju. Kad ideju svati mužikaši igraju putnu novtu i pōpjevaju:

Teraj kočiš kojne, si katanę svoje
Da nam ne bu mlada putę spōznavala
I da ne bu gūste k majki ōdhajala
Sunčece lublene de me būdeš grele
Kaj me ne bu moje srčeke bōlele
Zbogem otec mili i ti majka drađa
Drugač nemre biti morame se raziti.

Kad mladejnu dōpriemiju k dečku i sēdeju za stol dōnesu jenoga mālōga dečeca za nakōlenče. Mladejnka ga kušne i da mu v rupčece zavezane jabuku, penęz i kōlačov. Kad mužikaši novtę ōdigraju dōnesu zelije. Mladejnka ^hiti tri put pōd stol. Drugi prigōvarjaju: "Kakve su to sōkačice? Njesu niš pripravile zelija kad mladejnka prigōvarja." Onda mladejnka vujde, mladenec za jno i podsneš ide. Dever viče da kam būdu si pōvušli. Sad se zōveju, da ideju spāt: šte ide spāt? Jene dvie vure spiju. Kad mladiči legneju na postel, ^hiti dever mejne penęz. Kad se zbudiju ide pocneš nūter napletat kujndā. Kujnd je napravljen z drola. Pokle ide dečke po punicu i tasta. Dōpela i_h okōl devet, deset vur. Mladejnka stōji v gajнке čeka prvičę i sakōga če ^hoče more kušnuti. Idu za stol prvičę²⁵⁵ i svati. Dōk jele prejdę. Onda pokle mladiči tancaju. Z lučmi svjetiju dōk mlada sneja tancā da vidiju je l' je šepava. Mladejnka ide na zdēnec zvleče vodu i v škař nāleje da nešę podsneš. Ras^hitava pōgaču, sir i kōlače. Deca to pōbiraju dōk i_h pōļevaju z vodo. Ide rakija, pōgača, sir. okōl pōldan se beru dări. Pō dare ide jele i viešajne. Onda dōnesu zelije²⁵⁶ i ras^hajaju se. Kad se gosti dōgōtavljaju (završavaju) tancā se kole. Vu jnem su si svati a srjedi je zastavnik i drži vajnkuš v ruka. ^hiti vajnkuš pred tēru djevla ili žēnu ^hoče, ōnda se ž nō kušne stōječki i ōna ide v kole. Ōna ga pak ^hiti pred drugōga koga god ^hoče, ž nim se kušne i ōvaj ōstane v kole. Nazajne se kušneju mladiči. Kad se kušneju pōbjegneju i kole se rastēpe. V pētek jutre mladejnka zmječe ^hižu, a drugi je mrvije ras^hitavaju. V subotu

²⁵⁵ Bartolić (2008) 401:Prviči (stari običaj) su navadno tretji den po gostovanju, najpredi pri mladoženji, ōnda pak pri mladenkinom japi. Tu se pozoveju samo kapitan, dever, podsnehalja, zastavnik i kumovi ili koji bližnji rod i to se zove prviči. Negda neje smela iti mlada sneha na nikvo zabavo svojim mladim mužom, dok niso minoli prviči.

²⁵⁶ Bartolić(2008) 408: (Na gostovanju) idu i mužikaši k obedu i da dojde zelje na stol, ōnda moraju na zelje igrati.i tu plešu za obdelavanje polja ōdmah kak kapitan zelje spriča.

pžavaju na froštukel dōmāre. Nedelu su bili odvrački. Na odvračke idu svati i djecklina rođija. Idę jele dvaput. Drugi put lanetina i zęlije i ōnda idę kušajec. Saki kušņę ōnoga ki ję krej nęga. K jutru sę razideju. Kad sę male razviđavale ōnda ōtideju. Na gostije sę tanca: Drmeš, Ciganica, Dromličica, Šimujnski rjezanec, Suvi most, Polka, Valcer.

Vuz nektęre tance sę i pōpjeva:

Črni kōs	Tancaj, tancaj, črni kōs! Kak bum tancal kad sem bos Njemam dretę nit smolę Da zakrpam cokōlę
Stare site i kōrite	Stare site i kōrite, zākaj to, pōkaj to, Stara baba kak kōraba, zākaj to, pōkaj to, Stari dedek kak medvedek, zākaj to, pōkaj to
Jā pōsiejam repu	Jā pōsiejam repu, repu, žena veli mak ^h ej, haj ženo moja nek sę vrši vōla tvoja Oj, haj, tik, tak , neka būdę z repę mak.
Tri kōrake sim	Tri kōrake sim, tri kōrake tam. Okreņi sę mila moja, če sę imaš kam.

Putna (kad svati ideju) "Teraj kōčiš kojņę si katanę svoję..."

Kole s kušuvajnem sę tanca kad sę gosti dōgōtavljaju. Vu jnem su si svati a srjedi ję zastavnik i drži vajnkuš v ruka. ^hiti vajnkuš pred tęru ^hoče djecklu ili ženu, ōnda sę ž nō kušņę stōjęčki i ona idę v kole. Ona ga pak ^hiti pred drugōga koga god ^hoče, ž nim sę kušņę i ōvaj ōstanę v kole. Na zajne sę kušņęju mlādiči i pōbjęgneju a kole sę rastępę.

Napelavajne²⁵⁷

V subotu ję išla mlādejnkā na napelavajne v cirkvu (Prię pop služil saki dān mešu) Ona nę smę vlesti na cirkvena vrata neg ju pred vrati šekrstiję čeka pop, spōvjeda ju i ōnda ju pęla v cirkvu. Pred jantarem pōklekņę i ōnda on moli. Ōnda ona idę jęmput okōle jantara i diela ję na jantar groš. Ž nō idę na pelavajne podsneš če ję blizu, če nje idę tęra druga ž nō. (Deda Kušov 23. 2. 1942). Žena ję išla na napelavajne i saki put četrtinasti dān pokle kad rōdi.

Mrtvik

Kad čovek mira mōra nešte pri nem biti i svečicu mu prižgati i v rukę dati. Kad mernę vura sę stavi i zrcale pokrije. Mrtvik sę priređuję na skōlkę. (skōlkę su i na kace kad sę zęlje kiseli) Najprię sę ōpęrę, pōdbrije i pōčęšę. Ōblečę sę v biele i na skōlkę pōložī. Deskę sę pōložiju de sę denę i pōd nęga plajet. Ōnda sę zbije ljes i vu jņęga pōložī. Tu čeka spręvōd. Na čęrskem grōbiju nje bile kōstilnice (mrtvāčnice) kak ję djes.

Če bil kum, prekrižiju mu rukę na drobu, če nje ōnda same vuž nęga. Če gledī deneju mu krejcer na joči. Kad ję priređen ideju pō križę. Križi sę z bielemi rupci v

²⁵⁷ Bartolić (2008) Mladenka je u Međimurju išla v peči na vpelavajne. U Molvama je išla na "speljavanje" i darovala "groša".

plot krej vuvoza pikneju. Zvõnar zvõni za mrtvu ženu na dva roge (rožne) a za muža na tri. Dõk je mrtvik na skõlka ideju ga ludi glejet. Šte v ^hižu dojde ne pøklojni se. Pøklekne i moli jene dva tri õtecnaše, da mu Bõg dušice dej leke i õnda õtideju ili se spõminaju v druge ^hiže.

Veruje se: Če cucek tuli (zavija), smrt vidi, pri ^hiže bu mrtvik. Če se pievec čudi (krešči), vidi smrt. Če sova juče, bu mrtvik mrtvik v hiže. Če ti dešne joke skače, nešte ti bu v rodu mrl. Če zajec ide putem, bu nešte v sele mrl. Čez mrtvika na skõlka ne sme prejši maček, da se mrtvik ne pøvukõdlači. Dõk je mrtvik na skõlka nečeju delati na gruntu. Kad betežnik mjejna meste, bu skore mrl. Kad dva mernēju v rodu jen za drugem, õnda bu brže i trejši. Kad kokõš põpieva kak mladi pievec, smrt (nesreču) k ^hiže zove (nešte bu mrl). Ta kokõš se mõra zaklati, glavu je õdseči, ^hititi priek krova i de õpanę zakõpati. Kad se čovek stręse, õnda ga je smrt preskočila. Kad (da) se zvoni slažēju, kad se za mrtvikem zvõni, bude skorem pak mrtvik. Kad (da) sova ^huče põ noči pri ^hiže, smrt prizava. Kad (da) zviezda õpanę, nešte mernę. Jena dušica premine. Koga je strav, nek sede na meste de su bile skõlka i ne bu ga više strav.

Na Šesvete se navečer denę na stol jesti i vina v kupica, da dojdú na mrtve jutre duše. Saki čovek ima svoju zviezdu, kad ona õpanę čovek mernę. Šte õbeteža na kvatre, šest dan je betežen a sedmi mernę. Vračar Fugeš je videl smrt i vrąa pri betežniku. Če smrt bila pri glave nje štel pačati se, če bila pri noga, vračil je.

Sprevd

Kad mrtvika nosiju z ^hiže, a bil je gõspõdar ili gõspõdarica mora se blage sterati štalę i fršlõge de je žitek genuti z mesta. Za mrtvikem se ^hiti voda, da mrtvik ne bu dale išel dimõm neg dõ võde. Koga je strav, mõra na ne meste de su bile skõlke sešti, da ga ne strav. Mrtvika nosiju tak da nogę idu naprve. Za lesem ide rođija, õnda muži pak ženę. Rodbina plače i narječe za jnega. Veliju da je jena čerčica narjekala: Joj mila moja mamica kak ti je črna i mokra jamica! Pri nas se na sprevd ne põzava. Na Laktece i na Lužanu na sprevd põzavaju. Koga ^hõčeju imeti toga põzõvu. Šte nje põzvan, nejde.

Cõprnaka Fugeša z Krålõvca v ljesu nje mogel pop genuti. Kad je prekrižil počeł se ljes digati. Mõra dojši čisti (bez grjejev) pop i on ga mõra võditi.

Pita se je li to istina:

Da su jenu budenečku babu bez fertuna zakõpali? (Jamari nemaju fertuna.)

Da su jenu laktječku babu na stõječke zakõpali? (Jamari na stõječke zakapaju.)

Da su jenu drenčičku babu za jezik dõvlekli zakapat? (Jezik je na sake kole.)

Da je jen Čerec videl cucka da nosi glavu z grõbja? (Cucek je nosil svoju glavu.)

Žena je išla põsuditi kaj je ne nigdar vrne? (Išla na sprevd i mrtvi je ne vrnul.)

Krmine

Pokle spreveda su krmine. Sirõmaķi ne spravlaju krmine. Na krmine moreju iti si ki su bili na sprevide. Ludi idu više na sprevd de su krmine. Na Laktecu i na Lužane põzavaju na krmine. Ki nejde na jene põzvané krmine - taj mõra na devet ne põzvané. Jamaru (ki je jamu kopal) je dužnõst na krmina kad se dõneše trejte

jele, zelijе z mešem, da se zdigne i veli: "H očeme se Bogu pōmōliti." Moli se ōčenaš. Nō znā se višе pūt dōgōditi, da se na krmīna napiju i zapōpiјevaju si. Za mrtvikem nosi najbližеša rodbina črninu. Nē smē se zemlē otkopanu kaču mōriti. Mrl bu te lete ki bu jel kaj zrāstē na te zemle. To jē za krmīne. Veli se: Idu kak Vlaji na krmīnē. (Jāke se žuriju i drčiju.) Čē se priе nosi črlenina, priе se duša zveliči. Mrtvi ōstāvļaju, živi deliju. Pita se: Mrtvi živōga vlečē? (Čēšel vuš).

Nāvadē ōd jutra dō vēčera

Stājajne i mivajne

Kad se čovek prebudi nje dobre mām na oblōk pōglēdati²⁵⁸, ōnda se zābi kaj jē sejnal. Kad čovek se stānē mōra glēdeti da na dēsnu nogu stānē. Čē se stānē na ljevu bų cјeli dān srdit. Kad se stānē trieba se prekrižiti. Kad se na koga krava nahuli, veli se da se nje prekrižil kad se jutre stal. Pri mivajnu obične mlajši starešōmu pōļeva, a ōnda pāk stareši mlajšōmu. V ručnik se smје najēmput same jēn čovek brisati. Čē se dvā skup brišeju v jēn ručnik būdu se čelci mјеšali kad puščaju. Stareši ludi i moliju jutriešnu mōlitvu dōk se brišeju. Ludi se nē smeju mivati na kōpajne ili vu pōsude z tēre se blāge napāja. Čovek bi lišaj dobil.

Łasi i brāda

Dečki łasi čēšeju na zaj. Negda jē stāri Kindrōv kitaš plēl dvје kitē kak i dјeklē vu ne vrieme. Si brādē pōdbrivaju, a mustāčē imaju same nektēri stareši. Sami se doma pōdbrivaju z britvō. Łasi strižeju jēden drugōmu. Ludi se kitiju s pērijem ōd sojķē, fazāna i mēču za prevezač na škilake. Dјeklē se kitiju s cvietjem, nosiju kraluž na vrātu i rinčēķē na vuva. Šte se preveč cifra veliju mu Maks.

Dјeklē pletu kitu. Nektēre imaju kuklin (ōtrāga su łasi nafrknēni). Łasi dјeklē čēšeju na rudu, a steza jē na jēn kraj ili ima spletēnu kitu. Kad idē dјekla k meše ima na kite pāntlek. Žēnē imaju nektēre kuklin, łasi namotanē ōdzaj i paculicu i kujnđ na glāve. Na drote ima nafrkan kujnđ. (JH: Dјeklē su išlē golē glāvē. Ōnda smē bilē pōčēsanē. Tri kitē su bilē dvје ōvak, jēna ōdzaj. Sekak jē bile na pāše. Dečki su dјeklē za kitē vļekli. Martin Salaričōv, on jē najgore mej nami delal. Joj, kak jē on bil. Znal mēnē i ōnda Ružu, kā jē pōkojnōga Jajnka Šatōvičōvōga (kōvača Mihaliča), kad smē znalē biti skupa, on nam jē kitē znal pōvezati skupa. Kitu moju i nejninu. Njesmē se moglē ōdvēzati.)

Na verōnauku jē pop diјāķē ki njesu znali skubel za łasi ober vuv de najvišē bōli. Na dјekline kite se broji pō putejna: nēbe - pekel - čiščelišče. I kaj se veli na zajne putejne tam pē ili v nēbe ili v pekel ili v čiščelišče. Nē smē se dјete štriči dōk nje jēne lete stare, da nē 'i tāt bil. Čovek nјem a brādē čē se na krstu posral. Nē smē se trāva skupsti. To se Majčice Bōže łasi skubeju. Veli se: Britva, kosa, lula i žēna se ne pōsduđu.

Zmјetajne i prājne

Kad se jutre postelē pōspraviju, ōnda se z mēklō pōmētē ^hiža. Najpriе se z vōdō

²⁵⁸ U Slavoniji vjeruju da se pogledom kroz prozor snovi zaboravljaju. Z. Crnković je bilježio sne i izdao Knjigu snova.

pškrōpi da se ne praši. Nje dobre dojt i v ^{hi}žu na smetjē kad se zmječe, nē srēče te đan. V lietnē đanē se v nedelu i na svētkē mēte i pred ^{hi}žō na dvōrišče. Pokle froštukla se pōsudjē pēre i mēče pō stjēne ili na zdielnak i žličnak da se suši. Laticē ōd mljeka se sušiju v lete vane na drjevu pō tērem su reški pribiti ili zavrtani kam se laticē natekneju. ^{hi}žē se bjeliju z vāpnem pō tri i više put na lete. Jēmpuť pred Bōžičem, jēmpuť ō Trōjake i ō Velike ili Māle Meše. Pred svētki se pēre i pōd v ^{hi}ža tēre su pōpođene, a ōnda se i stol, klupi i postele pēreju i ribaju s kēfō. Rubjē (parile) se pāri v parenice i pōljeva z lūgem. Priē pārejna se parile zgrōše. Pēre se v rupe na dvōrišče ili na pōtoku če tēče čez sele (kašinski ili glamnječki). Ima pūne đan da se nē smē pariti. Kad se parile zōsuši, vāla se ili glādi s kōritem v tērem jē kamiejnije, a pōd kōritem jē mlečejnak (mlinčejnak), ōkrugli kōmad drjeva ki se s kōritem vāla. Meste kamiejna mati bi znāla staviti djetē v kōrite i ž nim vālati. Deca su se jake rada v kōrite cōkalē. Muškē rūbače i ženski fertuni i rūpci se pjegljaju s pjeglō v tēre jē žrgučē vuglejnije.

Rodbina (rođija), familija. Jotec (otec, tata, čača, japa) i mati (mama, mamica, mamičica) veliju sini i čeri ali z vekšinō i pastrk i pastrkina svēmu očuvu i mačuve. Brat (brātec) i sestra (sestrica) su deca ōd istōga oca i materē (prāvi brat i prāva sestra) i brat i sestra same pō ocu ili same pō matere). Ded ili deda (dedek) jē tatin i mamin otec. Majča (majčica) jē tatina i mamina mati. Prēded jē dedōv i majčin otec. Prēmajča jē dedōva i majčina mama. Nučiči (nuk i nuka ili nukēk i nučica) su sinōva ili čerina deca a prēnučiči (prēnuk i prēnuka, prēnukēk i prēnučica) su nukōva i nukina deca. Stric (striček) jē ocōv, dedōv ili prēdedōv brat, nivē ženē su strinē (strinica) a niva deca stričić i stričična. Stric se veli i sem v sele ki imaju iste prēzime (ili su tu prižejneni) a njesu bližeši rōd. Tēca (tēčica) jē mamina, tatina (ōcova), majčina, dedōva i prēmajčina i prēdedōva sestra, nivi mužī su tēci (tēčeki) a deca tēčić i tēčična. Če su stareši i nim se veli tētec i tēca. Vujec (vujča, vujček) jē mamin, majčin i prēmajčin brat, nivē ženē su vujnē (vujnice) a niva deca su vujčić i vujčična. I nim se veli vujec i vujna. Svēker i svekrva (sekrva) su mužōv otec i mati a sneja jē sinōva žena. Sneja se veli i sake mlāde žene. Tāst i pūnica su ženin otec i mati a zēt jē čerin muž. Dēver jē mužōv brat ali i vjenčani ili debeli kum na svāte če i nje mužōv brat. Nevesta jē bratōva žena, svjēst jē ženina sestra a zelva ili čeča jē mužōva sestra. Svāk jē muž ženinē sestrē a šurjāk jē ženin brat. Nekterī svāk i šurjāk si mej sōbō gōvoriju švōgari ili šōgōri. Švōgari ili šōgōri se veli i šocem istē šocē. Prijetel jē snejin ili zētōv otec a prijetelica jē snejina ili zētōva mati. Da rodbina živi ljepe vidi se pō tomu če jēn drugōga pōmagaju pri poslu, jēni druge pōzdravljaju de se stāneju. Kad se rodbinu pōzdravla navjēk se veli i kakōv jē rōd: dobre jutre strina, dober đan tētec, dober večer vujec, falem Bōg tēca, leku nōč stric.

Oni v sele ki si njesu rodbina su si zveksinō kumi i oni se tak pōzdravljaju. I nive rodbine se veli kumi. V sele se same pōsvāđeni ne pōzdravljaju i kad se stāneju jēn drugōmu rit ōbrnē. Kad šte komu reče da su si v rōdu a nēmre se setiti po kem, ōnda se veli, da su im majče ili tēče skup pri krušne peče rit si grele. Pita se: Moja jē mati nēgvu rōdila, rēkla jē žena kā z mužem skup išla. Kakōv su si rōd? (Mati i sin). Djekla jē zrōdila djetē i jenoga jē pōkrivila da jē otec detēta, a djetē nje ničiji sin? (Djetē jē či, nje sin) Veli se: Če sme si mi brača - al si žepi

(šatoflini) njesu (keše si njesu sestře). Da je brat dober i Bóg bi ga imel. (Kad se seče betve kukurize de je pregušte). Šte ima svetôga Pëtra za strica leke se i v nebe dôsmica. Piję tak dęge dôk mu nie mačka strina a mękla tęca. Pijānec je mačku pital: strina kaj spiš, a mękle rękel: tęca kaj još ne spiš. Komu su svěci tęci tomu je i Bóg vujec.

Dõmarì (susedi)

Dõmar dõmara treba da mu pòmore vojz v štagel narinuti, betěžnu kravu v štale pòmochi zdiči, svinče držati kad se kolę i püne put za kakvu drugu pòmoch. Da dõmarì dobre živiju vidi se pò tem će idu jęni k drugem na spòminek. Kad jęn ôt^haja ôd drugôga veli: Najtę kaj zameriti! Susedi se svądiju najviše radi žen, radi dečę tęra se tučęju, radi živadi.

Põzdravljajne

Stareši ludi su najviše põzdravljali: Falem Bóg! - Nasuveke Bóg fałę vrieden! Nasuveke Bóg fał mu i dika budi! Sad se veli same: Naveke! Falem Isus i Marija, veličasni! Tak su stareši põzdravljali popa. Školska deca su to zgõvarjalę: Falsmarija! Sad se više põzdravla: Dobre jutre! (Põzdravla se prije froštukla) Dober dan! (Ôd froštukla dô predvečer) Dober večer! (predvečer prije mrąka) K tem pozdravem se dodale i: stric, strina ili već kakõv je rõd on koga se põzdravla ili kum, kuma. V sełe su si skorem si v nekakvem rõdu ili su si kumi. Sem istõga pręzimęna i prižejnenem vu tę družinę se veli stric i strina makar to i njesu. Stareši su ôdgõvarjali na tę põzdrave: Bóg deј! Bóg deј saki dan! Mlajši djes najviše ôdpõzdravljaju z istem pozdravem. Kad se idę spat ili idę z^hižę na večer ili v noči põzdravla se: Laku noč! Za šalu nekteri dôdaju i: Buvę tę jełę cijelu noč! a i: I moje ti došle na pòmoch! Kad šte idę ôtiti veli se: Zbõgem! Najtę kaj zameriti! Ôdpõzdravla se će idę kam dale: Srečen put! Kad šte doјdę baš na jele põzdravi: Bóg blagõsłovi! Ôdgõvori mu se: Fala! Oјdi i ti k nam! Na to se veli: Ljepe zafalim kak da ješem. Męnę doma čeka. Nešte zną i nąte ręči: Nikaj ząte. Jele na jele naviek more same da njesu batinę na batinę. Če je rękel: Je baš ješem, onda mu veliju: Nigdar nie vreča ôrjejõv tak puna da vu jnu nę bi još stala šaka maka. Kad se põcima posel veli se: V ime Bõže, pòmojzi Bóg i Majčica Bõža! Če je rane nek bu na znane (na zdrave) a će je kesne nek bu põspešne! Kad se nadoјdę na ludę na poslu ili težakę na polu põzdravla se: Bóg blagõsłovi dele i težakę! Kad je posel gotõv veli se: Bóg prekriži! Za djes je bile dosta. Kad šte idę ôd meše i vlięznę v^hižu põzdravi: Bóg Vam deј diel svęte meše!²⁵⁹

Karajne

Žeņę se svądiju a znaju se i zgrabiti i pučęju si ląsi kad se za šoca ili muža svądiju. Babe se karaju prijek plota, a muži najnę vičęju, da nek mučiju. Kad se karaju, žeņę jęna druge nabrąja grięę i jęna drugu špõta. Tak je došel bõgec de su se babe karalę. Veli on jęne babe: "Oјdi mi nekaj deј! A, niemam čas, oјdi zbõgem, viš, da se moram karati. Oјdi ti, same dôņesi! Јa se bum meste tębe

²⁵⁹ Zlobin: Bog daj del svete maše! Belović (20008) Dej vam Bok svete meše blagoslova!

karal. I ona je otišla, a veli božec one druge babe: - Dej muči, ti si baš kakva ti je i mati. - Kaj ti imaš z mu materju? Kakva je ona? - Ona je kakva si i ti. Vute je baba donesla bokcu i nastavila se dale karati. Kad teta više ne zna kaj bi druge rekla ili je se više neće karati onda zdigne rubaču i druge pokazuje golu rit i veli: Na, tu me piši!. I onda ova otide v^{hi}žu, a druga još nastavla z većšem špotem. Negda se prva povrne i nastaviju dale dok i^h muži ne rasteraju. Druge žene glediju, poslušaju i smeju se.

Tati²⁶⁰ i pijanci

Ne krade se baš pune. Najviše kradu kojekakvi lenčine i to kokoshi i na pole kukurizu i bažul. Si takvi nepošteni ludi živiju kak se one veli: Kad ima ni car bole, kad njema ni cucek gorje. Ludi se nerada ž nimi spominaju. Ti ludi su v sele kak sami i malešte se ž nimi supreži i družu. Ima ludi ki pune kradu drva i drijeve v šume a nekteri i prodavaju. Veliju da to nije gre^hota. Gre^hota bi bile smrznuti se, a šuma je okol naokol. Šuma raste, a mi spime.

V Čerije je pune pijancov²⁶¹. Trsija imaju i pri svetem Mihale ki grozdije bere i pri svetem Martine ki mošt krsti a sveti Ivan evanđelista ki vine blagoslavla je patron cerske cirkve. I kak onda neš pil?! Kad se mošt vjači onda po cijele noći pijanci trajlaliču, poplevaju, viču i tuku se, obloke tereju, svadiju se doma i posudje tereju i sekakve bedastoče dielaju. Najviše je pijancov takvie ki su se od mala navčili piti (još od škole) i nemreju se ostaviti. Ima i takvie tereju su za mala joci branili, a oni su počeli krasti vine. Margetan pripovjeda kak je čez stjenu štagla na cjev od trubelike ljeke vine sudiča v pemnice, a otec lvek mu nije dal piti. Sudič je bil pemlice krej štagla. Čez vutlejnke je svedrem prevrtal na zajnem diene sudič i stavil čep, vadi ga i nastavlal suvu trubeliku i čez nu točil i pil. Kad je jotec štel prodati vine, videl je da ga nije v sudiče. Margetan nije pokle štel piti z kupice neg z lojnčeka ili z litrene bertaške flaše. Flašu bi same nagnul i bez gutajna vu se zlejal. I nektere žene piju, ali potajne kajti je sramota videti babu pijanu. Kad se baba napije pusti se betežna. Ludi veliju, da valda ima vrbaneć kad je se nos črleni kak paprika. Muži i^h kuneju, a da se muž napije, baba mora čkometi. Če kaj veli i če ga špota, zna dobiti batin. Jen Kralječan tak jake rad pil pak je i molil: Dej dragi Bogek, da bi grozdije rodile ne same na trseku neg na sakem trneku i grmeku i da bi saka jagoda tulike mošta dala kulike bu moja baba zosćala i da bi kupica bila široka kak jambriela i visoka kak telegrafštajnga. (MT. Pometim kak su jenoga napajali na goste. Kak skolke su složili. Našli su pašćicu na čem se luči tešeju. To su mu deli pod glavu za priezlamnicu. Sad su ga napajali z kupice na ležečke. Kad njesu već mogli z kupice, onda su žlicu ga

²⁶⁰ Adamović (1774) Mladinu i sada vukrasti naj se ne podufaju. Onima pako, koji lepram jednu iglu i konec od drugoga vukrane polak navade soldačke 32 paličje on hip dati potrebno.

²⁶¹ Adamović (1774) Pauri pianci okolo Martina počmu i piju dokgod vina vu kleti imade. I zato naređujem Dvorskom da: Pijanci koji pijančuju, prvi put lipo opomene i prosi, drugi put naj izpsuje, a tretji put naj prid sucem selskim i prisežnikom takovim, koji dicu, ženu vkanjuju, hižu na ništa meču i sebe vu siromaštvo devaju, prvič i drugič saz 6, a tretji put i četvrti put saz 12 paličja izbiti dade. Linčine pako i nemarljivu čeljad prvi put lipim opomene, drugi put ispsuje, a tretji put saz 6 i 12 paličja toliko, koliko zasluži, odsukne, ali pred drugima navečer, da si drugi peldu zemu, kojemu na zemlji lače ogledajuč, sve polako jednu za drugim predikami paličje po riti vudriti dade.

napajali. To sem videl. I ɔnda kad mu je veĉ iŝle na saki kraj van, ɔnda su negde zmogli Źnɔrɛ, ɔnda su mu bradu pɔdvɛzali kak mrtviku. I tak je tu spal. Nje mu bile niŝ kak ni Marteku. Bil se veĉ privĉil) Matiĉu Ŗvajgɔviĉu su rekli da ne ĉuva vine. On se srdil, da to nje istina. Dok je ikakva kaplica vina v sudiĉu on ga saki dan priglɛda i ĉuva. I vidi se kak je liɛpa steza k pemnice. Đuka Kindrɔv Brada ima zlo nad sɔbɔ. Iŝel je k vraĉile na Kɔzinŝĉak. I rekla mu je da je to dobil v bertije. Neŝte mu je dal spɔd stola kupicu vina, tɛru je triput taj kuŝal i nazaj se to zubi pustil, a Brada je to popil i to zlo dobil. Vraĉila mu je rekla da je to na bertije dobil i na bertije mɔra ɔstaviti. Ali on nje zgɔvɛrjal one kaj mu je rekla i nje se zla rieŝil. Na pijacu na prɔŝĉejne se skore saki put ludi kad se napiju pɔtukuj. To najviŝe ŝte se komu zamjeri ili mu reĉɛ kakvu grdu rieĉ kad je pijan. I na gɔstɛ se ludi znaju pɔtuĉi. Ŗaŝinoveĉki vatrɔgasci su na prɔŝĉejne v Ćerje iŝli ɔbleĉeni vatrɔgasnju opravu i imeli svjetle kape. Oni su negda i sablɛ nɔsili kak plemenitaŝi. Navjek su se preŝtimaneŝe drŝali i s Ćerci se svadili. Nekteri je Ćerec viknul: Svjetle kape dole! Ludi su pɔtrgali letvice na Ŗkaniĉɔvem plotu i vudri pɔ svjetle kapa. Pripɔvjedaju se da je pred jene pɛdeset liet jen deĉec vuŹgal starinskemi Źlɛprenemi ŝibicami staju dɔmaĉinsku (druŹinskju) ŝtalu Ŗatɔviĉɔvu. Nosil je ocu ŝtacuna ŝibice, puk je jenu vuŹgal. Ŗibica mu se prijelaju za prŝte i kak ga je spɛkle na^htil se zɔ siem. Ŗibica je baŝ ɔpala pɔd ŝtalu, tɛra je bila pokrita z ritkem i mam je slama plɛnula. Pred jene deŝet liet je zgɔriela jena suŝa za tɛru se ne zna ŝte ju je vuŹgal. Ludi misliju da je gɔspɔdarov sin puŝil skriveĉ nɛtre i^htil ĉik i tak se vuŹgala. Źenɛ zgajnajaju decu. To je sim dɔneŝla i navĉila babe vuĉitelka (Źena vuĉitela) Ŗĉrbaĉiĉka. Predi su se Źenɛ znale predirati z vretenem. Kurve i kurvjeŝi se skuplaju pri kakve stare babe tɛra vuŹ ne dobre Źivi.

Pralɛ pereju na pɔtjeku v kɔrita

Blagɔslɔv ŝprice DVD-a, Ćerje 1940.

HiŹa z dɛgem gajnkem, Driɛnĉec

Koŝ kukuriznak ɔd letvic, Ćerje

12. STARE NAVADE NA CIRKVENE GODE I SVETKE

Vera i prošćejna

Naši ludi su skorem si katoliki. Same najpobožneše babe ideju saku nedelu k meše a ideju i k sake zornice i večernice. (JH: Pkojni moj sveker su bili pak navjek jake za mešu. Oni to kad je došla nedela: Ajda si k meše. Same mora jena doma oštati ka bu jesti skuvala i z deco. Si su k meše išli.) Više k meše idu ludi²⁶² na velike svetke i na prošćejne ili kad su svati na vjejnčajnu. Onda je puna cirkva. Navjek je najviše ludi išle k polnočke tak da njesu ni si mogli stati v cirkvu. Veli se: Čerec je navjek k meše kesen. Laktječice škapularkę ke su najdale od cirkve prve dojdeju. Šte se navčil od starcov, moli v jutre kad zvoni Pözdravlejne, o poldan kad zvoni Poldan i navečer kad zvoni Zdrava Marija²⁶³, a i prije i pokle jela. Nekteri se prije jela same otkrijeju (zvadiju šklak z glavę) i prekrižiju. Mlajši rjetke moliju. Na spoved idu najviše ženę, a muži mejne. Ludi postiju pred vęksemi godi, tak da ne jjeju niš mašnoga ni niš od krave. Same si male kruva čovek zagrizne i vđe se napije. Ili pöjje teri pečeni krampjer ili pečene mlince.

Ludi idu rada na prošćejne. Naši prošćeniki idu najviše na Bistricu k Majke Bøže Bistričke na Veliku Mešu na dva dane. Speče se kolačöv i meša, zeme suvoga sira i pogače. Ženę si zemeju po dvoje rubače. V jenje ideju do Bistricę, a v druge idu v cirkvu k meše. S koli se vozziju do Kobilaka, tam do ploče bana Mažuraniča i tu se napiju vđe i dale čez brjeg ideju pešica priek Maťeja i Laza. Tu lazinske puže (djeklice) i dečaki nosiju v kanta vodu i vičeju: Dejte mi kolača dam vam vede (vđe)! Na Bistricu moraju iti oni ki su se zagovörili Majčice Bøže Bistričke. Zagovarja se za zdravje v iže i pri blage i gošpodarstve. Pri licitare se more kupiti od vojska pajcek, kravica, kojn, kokoš, ruka, noga, joke, vuve, žaba i to se denę na jantar. Šikutöri to na večer pobiraju i pak prodavaju licitaru. Kad se potrga ili zdröbi, onda licitar to rastali i djela nove. Kad se zide na ramnu cestu k Bistričke cirkve, onda ženę ke su se tak zagovörile ideju na gole koljene. Nektere ideju na gole koljene od prvoga zafarka na putu š čiem se vidi bistrička cirkva, nektere od brega pod cirkvo a nektere same oköl jantara nekulike put. Vuz put do cirkve je sake strane ceste bile se pune bokcov i lazaröv ki su prošili. Tu su bili čuklavi, puklavi, čoravi i sljepi, bez nog ili ruk, skulavi i sekačkemi ranami po sebe. Na Bistricę se pod celtem pije gvjerc, kupiju kojneki, čisla, srca, bjebe, vure, bistrička šara batina na ku se fučka ili kakvi tičeki na kōtače ki se vozziju i mašu s perutmi ili tamburice za decu. Prošćeniki prespiju v čijem štagle a drugi dan ideju dimom pešica do Kobilaka de in čekaju kola. Kad je pop vodio prešćciju z cijele fare, onda se išle pešica od Cerja do Bistricę pod raspelem. Mölile su se litanije i pöpjevale bistričke pesme²⁶⁴. Dök je prešćcija išla čez Laz pöpjevale se: Išli sme na Bistricu, došli sme na Laz, Majko Bøža bistrička moli se za nas! Ide se i na prošćejnije v Žerevinec k svetömu Jantönu (13. lipna), k svetömu Martinu ober Prozörja i sad na Duge sela (11. studena), k Brcku (13. studena), v Nart, Čučerje (na Marejne, Ime Marijine 12. rujna), Granešinu, na Trški vrh.

Ludi živiju najviše kak vera zapövjeda, kajti se böjjiju Boga, a nekteri od navade. Nekteri su jake pobožni. To su najviše stareše ženę. Je i takvje teri jantare ližeju, a krali bi i svetömu Pëtru opajnkę da moreju do jnega. Ima ludi ki se male brineju za svo veru, ali veruju v Boga.

²⁶² Adamović (1774) K meši, prediki sigdar naj sam dvorski svu čeljad vodi i posle meše tak skup kano dobar pastir dimom svojima ovčicami ide.

²⁶³ Domjanić: Stari zazvonel je zvon Čas je počinut se, spat, Zdrava Marija!

²⁶⁴ Kad je 1945. išla prešćcija s Cerja na Bistricu, raspele je nosil Pëter Kral z Lakteca. Da god bi završile litanije ili pesma omladinci su vikali: Dole kral Pëter!

V Šašinovcu je nekulike familij v Jehöve vere (Jehövcu)²⁶⁵. Oni ne dielaju v subotu i njesu išli na glasuvajne. Jën drugömu pömažeju, skrbni su ludi i ^hočeju delati. Ludi tერი bi baš bili bez Boga nie. Negda je bil v Krälovce Šimun Stubličöv tერი nie veröval v Boga i nie štel popu križec kušnuti²⁶⁶, neg mu je klël šplejnatöga Boga, da kaj bi on šplej lizal. Kad je Šimun bil na mriele, njesu ga mogli nagöväriti da se spövie, da bi mogel biti zakopan na pösvečenem djelu gröbija. Rëkel je sinu, da kad mernë da nek ga s köbilö ödleče v Gorne Grmije pöd Krälovcem i tam zakopa. (Za Boga, svëce, cirkvu, popa i vräga je püne zapisane poslövic i zagönetki skup semi drugemi.)

NAVADE NA STAŁNE SVETKE

Böžične năvečerje (böžični post) 24. prosinca. Na Böžične năvečerje se pečeju pečenice i mlinci i jieju kak pösna ^hrăna. Kuva se lanetina kă se jie kad se dojde öd polnöčke. Kad se na večer zmrači i prižge lămpa, postavla se i kiti böžični bor (cimer) ober stola ili jelvičöve grăjnije v kütu na stjene ober stola. Na bor se vēžeju jabuke, jöreji, licitarska srca, križi, tičeki i črlëni papjer. V de tere hiže visi ober stola luster doma naprăvlen öd slamë i bažula.

Kad je bor gotöv dönesë göspödar v plăvte štagla slamu. Na vrăta pöküči, vljezne, zvădi z glăve škrăk i rëče: - Falem Isus i Marija! Na tem mlădem letu dej nam Bög seğa kaj si sami öd Boga najviše želimë a najviše mira i Bözöga blagöslöva! Nekteri i nabrăja se kaj se sjeti: Dej nam Bög piceköv, raceköv, pureköv, žugeköv, pajceköv, teleköv, žrebeköv, pünü ^hižu sekakvöga žitka a pemnicu vina i rakije, pünë štalë blăga, pünë kocë svin, pünë šumë žira a najviše zdravja i böžöga mira. Slamu stăvi s plăvtö na pod (zëmlö će nie v ^hiže poda) krej stola i na slamu si sedë. Göspödarica mu dăje v rukë mlinec i pevarec vina. On male zagriznë i pöpije. Stănë se i naprăvi na stolu öd slamë križ i spoji slamö vuglë stola. Gazdarica dönesë v slamnate korpice zrnije se fël žitka tერი se sieja. S tjem se pösiple pö križu na stolu. Na stol se denë bjeli luk, nož, perjača, brus a nogi mečeju i još püne toga. Sad se dönesë stolnak i prestre pö stole. Če je decë v ^hiže zabije se stolnak na vuglje stola da ga deca ne zleču dole. To bi bila nesreča. Önda se dönesë vjenec spleten öd zăjnöga te lete požetöga žitka i stăvi se na sredinu stola. Vu tem vjencu stöji kruz, a za vrijeme jela zdelä z jelem. Kad je to se götöve stareši se pömoliju Bogu, a mlăjši pöpjevaju böžične pesmë. Jogen v peče në smë gasnuti. Bila bi to velika nesreča. Zăte ženë furt mečeju drva a i v peče je kakva vëkša glamna kă pöleke düge göri. Če prvi mužki ki^hnë, önda se būdu te lete lëgli mužki teliči i žrebiči, a će prva ki^hnë žena, önda se būdu lëgle teličke i žrebičke. Na polnöčku ideju si ki moreju. Cirkva je tak puna ludi da nëmreju ni si vlesti nuter. Dečki pucăju z klüčöv napujnenemi z glavicama öd šibic. Pöpjeva se v cirkve i oköl në. Pö ^hiža se svjeti cjelu nöč i nie smeti lămpu gasiti. Kak šte dojde öd polnöčke pözdrăvla: Falem Isus i Marija na tem Mlădem letu! Sad se idë jiest. Donëse se na stol lanetina, mëse, vine i köläči. Pokle polnöčke dăje se jesti i kravam i kojnem, da znăju da je Böžič. Göspödar ki ima čelë spi ženö dole na slame, da roji čelcöv na niske sjedaju.

Božič ili Mlăde lete je najvëkši svëtek. Za Böžič se östăvla i sprăvla se najbolše kaj se v ^hiže za jele i pile morë imeti. Na Böžič se ^hiža ne zmječe ni pöjata ne snăži. Blăgu se same poštrăji slamö. Nejde se v tuđë ^hiže. Ali sad se mlăjši toga se više në držiju. Nekteri ideju pred večer gratuljerat (nazdrăvat) štefičem gödövnö. Če se z nožem ki je bil na Böžič na stole prekriži oblak, në tūča pötukla. S bjelem lukem ki je bil na Böžič na stole se

²⁶⁵ U Hrvatskoj je 2004. godine bilo 5409 jehovinih svjedoka.

²⁶⁶ Ni žena Roka Kalčičövöga nie križec kušnula kad je pop Jezerinac svetil hiže, neg je čëz oblök van gledela..

Ја̄ноšōve (Ја̄ноš) 27. prosinca. Svęti Ivan Evandelistaja je ćerske cirkve patrōn. Svęti Ivan vine blagōslavlja²⁶⁹. Pijan kak svęti Ivan. a Ја̄ноša prije neg sūnce zide nosi se slama z^hiže. Z bōžičnōga stola se zvadi vjenec, žite i se kaj je bile pōd stōlnakem. Žitka se male meće v seme za sejati. Denes se^hiža zmjeće (Na Božić i Štiefajne se ne zmjeće!) Na Ја̄ноša trieba^hižu 9 put zmetati, da būdu konōplę velike zrasle. Z bōžičnō slāmō se daruju slive, jabuke i druge sadōvje a i trsje će nie daleke da bu bole rodile. Na stēble se zaveže male slamę i tu stōji dō pretuletja kad se stēbla bijeliu i ōnda se požge. Bōžične slame²⁷⁰ se male meće vu štraju blagu i svinam a male se denę v gnjezde de kokōši nesu. Žita se daje kravam, svinam, kojnem i živadi. Žitni vjenec se nosi v žite na polu da bole rōdi. (JH: Bōžična slama se nosi vun z^hiže. A znali su ju na slive namjetati, da rajši rōdi. Ōnda pōd blage, na najže i sekud sme znali namjetati, da je se bole srēće. Јe, tak je bile negda. Sad (1974.) toga nie. Same de šte tak djela i daruje z bōžičnō slāmō sadōvje) Na Ја̄ноša je gōdōvnō i Jajnkem. V ćerske fare je najmlajši Jajnke kršćen 1911. i same je bil još јen Jajnke v Šašinōvec dōseleni Zagōrec. V Kralōvce je bila јena baba Ја̄na tеra se muški ōblačila i gōvōrili su je Jajnke Stubličōv.

Deca hojdiu po sece i se šibami tučeju da budu zdravi. Deca dobiju kolačev.

²⁶⁸ Gregurić (2004) U Bedekovčini su dječaci "položari rajili" na Novu Godinu.

²⁷⁰ Čulinović (1989): Stanovnici Cerja sjećaju se "na Januša ujutro, deda znal slamice pod pazuhu deti i vinograd darivati". Ivančan (1999) Da bi sadje bolje rodilo, omata se božićnom slamom

Nove lete 1. sječna Novomu letu se nigdar ne veli Mlade lete. Same se Božiču veli Mlade lete i pōpjeva: Na tem Mladem letu sega obilja. Na Nove lete nečeju iti ludi v sele. Če na Nove lete rane sūnce grijeje, ōnda su dobre rane kukurize, a če kesne, ōnda je bolša kesneše sjejana kukuriza. Kakōv si na Nove lete takōv buš te ciele lete.

Trekralske navečerje - Trekralski post 5. sječna Predvečer se krej cirkve blagōslavlja voda v bedne a ōnda si ludi nosiju te svete vōde dimom. Kad se na trekralski post prede, te lete budu konople gorše.

Tri krali 6. sječna je zajni božični svetek. Na dan pokle Tre Kralōv se božični bor rastepē. Veruje se: Bor (božični) ili cimer se ne nosi z ^hiže vun, neg se požge v peče, da nejdeju vrapci na konople. I šte ima čelē ne smē bor znesti vun neg ga pōkuriti, da se ne ⁱ roji gubili i da se čelē bole rojiju. Božična šenica se nosi na pole i denē mej žite da bi bole rodile.

Zvezdari Negda su ō Tre krale i pokle ni, znali iti dečki z Prigōrja s Tremi krali. Nōsili su na batine ōd sita i papjera napravlenu zvjezdu a na glave su imeli krunē napravlēne ōd škrleclinōv. Rēkle se idu zvezdari s tremi krali. Išli su pō sele ōd ^hiže dō ^hiže nazdravljali Sveta Tri Krala i pōpjevali su: O, sveta tri krala blažen Vaš dan I svjetla zvezdica svjetila Vam. Popjevaju i: Narodil nam se kral nebeski od Marije čiste device i druge božične pesme. Ludi su im dāvali kudelu, predivē, jajca, kōlače i tak.

Klečajne (16. sječna) v čerske cirkve.

Sveti Janton (17. sječna) pustijnak ili zimski Janton

Sveti Janton je zaštitnik ōd kuge. Zimski Janton je maršēci patron i svinski Tojnček. Zate se svetōga Jantona i zazava kad se betēžnōmu blagu dielaju vureki a i zagōvarja mu se kad je blage betēžne. Svetōmu Jantonu se daruju na ōltar lenēne peče, povese, suvi sir i suve mēse za srēču pri blagu.

Sveta Nježa 21. sječna Sveta Nježa skupa mieša a Sveta Klara skupa spravlja.

Vincekove 22. sječna Počme se trsije rezati i bar jēn trs ōbrieže. Če je na Vincekove na zemle bar tulike vōde da se vřabec more ōkupati, te lete bu pune vina. Če na Vincekove nje na trsu ni kaple vōde da bi se vřabec napil, ne bu te lete vina.

Ōbrneni Pavel 25. sječna Komu se na te dan koren ne genē taj bu te lete mrl.

Napelavajne²⁷² Majčice Bože (Sviečnica) 2. velače Na Sviečnicu se nosiju na pōsvetile svieče tere se vužijeju i daju ludem v ručicu na mriele. Medved se na Sviečnicu nalukava van z lukne. Če je oblačne ōstane bliže, bu lepše vrijeme a če je vedre i sūnce grijeje zavleče se glibje v luknu, bu još jaka zima. Če na Sviečnicu sūnce grijeje, ōnda su v mašem travnu fruki. Medved ide na Sviečnicu z lukne i nalukava se van i če je zima ōstane blizu a če sūnce grijeje zavleče se glibje, jaka bu zima²⁷³.

Blažev 3. velače Sveti Blaž²⁷⁴ je zaštitnik ōd betēga grla. Jabuke se nosiju v cirkvu i svetiju na Blaža. Zagōvarja mu se kad grle bōli i jieju se blagōslōvlēne jabuke.

Palunija 9. velače Sveta Paluna je zagōvōrnica ōd zubi. Kad je čerski pop na jantare svetōga Jantona (slikal ga Slavko Tomerlin z Kōbilnaka) dal gore ober neĝa naslikati i svētu Paluniju rēkli su Čerci da je svetōga Jantona svetō Palunijō ōženil. Kad je pokle del na jantar i kip svetōga Jantona Padōvajnskōga, rēkli su da se to baš nikak ne šika, da ni sveta Palunija ne smē imeti dvā mužje.

²⁷² Hranjec (1997): Epeljavanje je 6 tjedana poslije poroda i nakon ženidbe (Mlinarić: Opeljavanje 40 dnevi)

²⁷³ Bartolić (2008): Či je na Svečnicu zlo vreme, jazvec z jame vun gleda. ako li sunce sveti, v jamu se žuri.

²⁷⁴ Čulinović (1989): U balkanskoj tradiciji sv. Blaž je zaštitnik stada, ali se poistovjećuje sa slavenskim božanstvom Volosom (Blaž - Vlaho - Volos - Veles), koji se smatrao zaštitnikom zemljoradnje. Jabuka simbolizira plodnost i daruje se djevojci.

Valentin 14. velače Svēti Valentin sē zazāva kad sē djelaju vureki blāgu²⁷⁵. Tiči sē ženiju na Valentina. To jē prvi pretuljetni dān. Decu sē pošila pō pogaču, rakiju i kōlačē i to bōsē i v gača de gie za živicu na gosti de sē vrapci ženiju²⁷⁶. Dō Valentina jē saki tič sam, a kad sē ōženiju ideju sē pō dvā skupa. Na Valentina sē pōgača bēre. Stajnke jē išel jutre rane, još jē bila kmica tam dō Klārinē rupe glejet da sē tam vrapci ženiju. Pripōvjedal jē: "Jā ōtidem v gača i golē glāvē, kak sem sē jutre zdigel same sem si ōblikel kaput. Veli mi deda, ^hojdi bos, būdu ti dāli čižmē i golē glāvē, būdu ti dāli kapu z rukāvi. Tam nameči pōgače v žepē puk bejži dimōm. Bil jē snieg dō kolena, a bome mē zēble. Niesem niš našel i ajde jā plāčuč dimōm. Ruža Mārtēkōva jē išla na Priēčne (Klāra ju poslala), de jē našla srce, vuru i kōlačōv ōd licitara. Jā sem takaj išel kak mē deda poslal za živicu na Zāvrtke. Mōra sē iti bos i pōleke, pōtije i čēne da sē vidiju vrapci kak sē gōstiju. Morē sē i zēbicu vlōviti. Jā sem izbila vlovil i zēbicu²⁷⁷, zēble mē za nogē a našel sem kōlačōv baš istē kakvē i mama pēkla."

Matija 24. velače Svēti Matija lēd razbija, a če ga nēma ōnda ga sprjema²⁷⁸.

Četrdēset mučenikōv 10. ōžujka Kakve vrieme te dān takve bū četrdēset dān.

Grgurove ili Grgur 12. ōžujka Na Grgura sē žabē prvi pūt pōkāžeju z vōdē, a če lēd ōnda kak čez stekle glediju. Grgur tera žabē i kačē vun.

Jožefōve ili Jožef 19. ōžujka Na Jožefa priē neg sūnce zidē sē mōraju čelci zbuditi (zružiti pō kōšje) i pōsipati zemlō ōd krtōvinca ili ōd prvē brāzdē da sē bole rojiju. Na Jožefa sē cjepi sadōvjē i cjepi sē rada primleju.

Sadōvenica, Sadōvnica, Mājka Bōža Sadōvnā 25. ōžujka Če sē na Mājku Bōžu Sadōvnū, Sadōvnicu sadi sadōvjē rad sē primlē.

Židōr (Žindōr) 4. trāvna Na Židōra sē mōra pole zagajiti. Svēti Židōr pole čuva. V Odrē jē v cirkve kip svēca Židōra s plugem i v muške turōpōlske oprave.

Jurjevske nāvečerje 22. trāvna Na jurjevske nāvečerje sē kuriju veliki krjesi. Naprāviju sē najviše z trsōvoga šibja kaj jē ōd ōbrezāvajna na glavica ōstāvlene i ōsušile sē ili ōd suvē bōrovicē kā jē priē nasečēna. Pri krjesu sē pōpieva: Svēti Juraj krjesē kuri, joj pole, joj! Priek krjesa sē skāčē da bi bili zdravi. Na Jurjevske nāvečerje su priē i strnokōs žgāli pō strne ki nje bil pōkošen. Svināri pletū vijencē svinam, a skōtāri kravam. Svinē i kravē nosiju vijencē na vrātu kad ideju z pašē. Māli krjes sē kuri ōd kukurizja i male slamē na vuvoze na Jurjevske nāvečerje. Kravē sē preterāvaju čez jurjevski krjes i pōljevaju z vōdō da budu imelē više mljeka. Vijenci kē kravē i svinē nosiju sē ^hitaju na štalū i svinec. Kulike pūt vienec ōpānē nakel z krova priē neg sē zastāvi, tulike pūt būdē to blašče ili svinče kvār napravile. Če ti trejti pūt ōpānē būš zgubil blašče ili svinče na pašē.

Jurjeve (Đurđeve) Priē jē Jurjeve bile 24., a sad jē 23. trāvna Veliju da jē to pō srpski.²⁷⁹ Pripōvjeda sē da su negda Kralēvčāni krali Dumovčanem kip nijōvōga svēca

²⁷⁵ Dan sv. Valentina je proglasio papa 498. i kristijanizirao rimsku pastirsku svetkovinu istjerivanja vukova Luperkalije.

²⁷⁶ Večenaj (1997) Valentinje, vrapčje svatovinje.

²⁷⁷ Kožić (1980) piše: na dan kad se ptice žene roditelji šalju bosonogu djeci i u šali govore: Odi tam v grmlje, buš našel zebu.

²⁷⁸ Bartolić (2008): Sveti Matjaš led razbija, nigdi ga ne stavi, Ako pak ga nemre najti, sam si ga napravi. Sada više ne može jer su ga prenesli na 14. svibnja.

²⁷⁹ Sv. Juraj (po legendi rimski časnik koji ubija zmaja je pogubljen 23. travnja 303) i taj dan je slavljen. No kasnije je proglašen svecem sv. Vojtjeh krštenog imena Adalbert širitelj kršćanstva u Mađarskoj i Poljskoj, kojega su Prusi ubili 23. IV. 997. Taj dan je postao državni blagdan i potisnuo manje važnog sveca Jurja na 24. travnja. Vojtjeh/Adalbert je prvi svetac Hrvat, sin kneza Slavnika i sestre sv. VACLAVA. Nakon I svjetskog rata vraćeno je staro Đurđevo.

Đurđeca i ōdnešli ga v ęersku cirkvu. Od Jurjeva se ne sme više na sinokōša pasti. Sinokōše se zagajiju. Zapikne se gajka. To je kak prst đebela leskōva šiba tere se z nožem zaguli kōra ōdzgor i pōd tiem ōdzdol, al tak da se ta zabijelena kōra drži. Od Jurjeva se pase same tam de nie zagajene a još nie zōrane. Svęti Juraj je vukem gōspōdar i on i_n nadiela na Jurjeve kaj budu te lete mogli zaklati. Će vuk naharapi na one kaj mu nie dōdelene nemre lampe razienuti. Jęn kōjnar je štel videti kak svęti Juraj nadiela vuke. Pred Jurjeve je ōtišel v šumu na jęnu čistinu mej h_rasti de znal da se vuki skuplaju. Zišel je na h_rast i čekal. Vuki su se skupili. Dōjašil je svęti Juraj na bjelem kojne v zelene oprave i počel je vuke nadijelati. Tębe bu ōvoga tęle, tębe ōvoga svinęe i tak ředem. Kak je tęri vuk nadelen, tak je i mam ōtišel. Na zajne je jędva došepesal jęn šępavi vuk. Nęmu je řekel, da mu bu ōvaj gore na h_raste.²⁸⁰ Svęti Juraj je ōdjašil, a vuk je počel pōtkapati h_rast. Ćovek se prestrašil, opal dole, moril se i vuk ga je pojel. Drugi pripōvjedaju da su se si vuki razišli i kōjnar je ōtišel mej druge kōjnarę. Bile ga je strav i v kōlibe de su spalil je ľegel mej druge. Šępavi vuk je došel i sakōga priel za nožni palec. Te kōjnar tęri je nęmu dōdelen je zmecal s palcem i vuk ga je pojel. Veli se: Jurjevska rosa i Trōjačka vedrina²⁸¹ da kruva i vina.

Markōve 25. travna Te dan ide prešęcija pō pole i blagōslavlja se pole. Blagōslōvlęne šenice se male ōtrgne i da blagu jesti.

Filipōve 1. svibna Će na Filipōve dežd curi, ne bu siena. Će i zraste, z ředa zginę. Će na Filipōve curi dežd ōnda bu curel dō Šōfije. Filip napija, Šōfija dōpija.²⁸² Mesecu svibnu se řekle filipovčak i ružnak.

Furijan²⁸³ 4. svibna Svęti Furijan je vatrōgasni patron i čuva ōd jogna. Ne sme se z jognem delati. Na Furijana kōvači ne kaju. Ne sme se kriv peči, ni gnoj²⁸⁴ vōjziti da se jogen ne pripeti. Tōmiči v Trstenike su vōjzili gnoj na Furijana i ō pōdan, kad su jeli, vužgal im se stup na lese sam ōd sebe.

Medar²⁸⁵ 8. svibna Će na Medara dežd curi curel bu mesec dan.

Mi^holicę/Mi^holicę 9. svibna Na Mi^holicę je Vuğrōvce prōšęjne.

Šōfija 15. svibna O Šōfije h^oće cureti dežd. Filip napija - Šōfija dōpija. Veliju da je Šōfija bila Filipōva šoca. Pōsvadili su se i kad je štel iti k ne spat, pōsćala mu se v poste.

Jelejne 22. svibna Na svętu Jeleđu lista kjesni h_rast jelenščak.

Vrban, Vrbanōve 25. svibna

Jantōn, Jantōnove 13. lipna Padōvanski ili ľietni Jantōn. Svęti Jantōn žite sjeja a svęti Vid ga prigleđa v rit. Pokle Jantōna se niš ne sjeja same repa kruglica.

Vidōve 15. lipna Pregōvarale su pōstile svętōmu Vidu, da bi pregōvori vrjedeli. Vid žite prigleđa, a Jantōn ga sjeja. Vidōvska rosa²⁸⁶ je vraštije za joči. Vu jne se moči bedzgōva gubica i betęzne joči spiraju i maćaju a još i pregōvaraju vureki.

Ivajnski krię Na ivajnske navečerje se kuri krię ōd suvōga ōbrjezanōga rōžđija trsja.

Ivajne 24. lipna Beręju se ivajničę, ivajnsķe ruže i h^ebed i mečęju se vu vutlejnķe mej plajnkami na stjenu hⁱže za sakōga živođa v hⁱže. Čija pōvenę dō jutra taj bu te lete

²⁸⁰ Ilić (1846) Sv. Đurađ dao šępavom vuku šępavca na hrastu.

²⁸¹ Balog: Đurđevska rosa, Trojačko vedro.

²⁸² Balog: Filip popije, Žofija napije. (Ako za Filipa bude sušno, za Sofiju će biti kišno)

²⁸³ Ōd Florijana postal je Furijan ki jake furi a i zaklane svinęe se furi na fureš v zime (der Sautanz, KAJRj)

²⁸⁴ Ćulinović (1989): U Cerju su kitili konje na Filipovo olistalom grančicom bukve konje kad voze gnoj na njive.

²⁸⁵ Sijerković (1996): "Što sveti Medardo daje, to četrdeset dana traje". Meteoroložima je sv. Medardo zaštitnik. Brkan (1990) U Moslavini vjeruju da vrijeme kakvo je na Medara traje 40 dana, kao za općeg potopa.

²⁸⁶ Vidovo, Jurjevo i Duhovo su kristijanizirane pretrščanske velike svetkovine i njihova rosa je čarobni lijek.

betеžen ili bu mrl. Mečeju se i za mrtvę i čija pövene, on se muči pekle, te nje još v dike nebeske i trieba za njęga dati mešu služiti a će je vęsela on je v dike nebeske.

Kresničarke To su išle zamužne diekle na ivajnske navečerje. Bile su od Svęte Jelęne. Bjele öblečene nösile su natkane sriedi rubače. Imele su öpleča širokemi öšvicami (ajtaše) kak kerepuvi²⁸⁷. (To su muž i žene nösile na rukave. Ober öšvice išle je širše i to su bili kerepuvi. Gole glav su öjdile. Onda njesu diekle nösile rupcöv neg peče, ke su imele) Imele su dvje kite pletęne. Išle su četiri diekle i dva dečki. Jęn dečke je nosil köšaru, kaj je jajca pöbiral. Same jajca su bräle. A drugi dečke je z batiničkö^hojdil, da ih ne bi cucky i nosil im je v köšare jele. Dečeci su bili precek. Tak ököl dvanajst trinajst liet. Išle su najviše bose. ^hojdile su pred ratem (1914/18.) sake lete. Več su žene pripravile za jne jajca. Spöminale su se: Budy došli kresničari! Znali su im dati pö pet, šest jajec.

Pokle rata više njesu išle. Išle su pö dvje skupa v řed. Jęn dečke pred nimi, jęn za jnimi. Pütem njesu pöpjevale. Same kad su došle na dvörišće.

Se četiri su se pöstavile pö dvje. Prve su pövödile. Onda su druge dögötöville:

Falem budi Jezuš Kristuš,
mladi göspödari!
(Tio j' leto, ljepo j' Bog daj)
Naj se stajaju mlade sneje
I devojke i junaki si jenaki
Naj pömetaju novę dvore
I ököle do kömore Ivanove.
Naj pöčešu žute kosę
Žute kosę do pöjase

A junaki naj pöčešu vole
I pömeču novę dvore
De njesu dobile dar, same su ötišle.
Kad su dobile dar, onda su zafalile:
Fala, fala, göspödari,
Ki ste mene darek dali.
Ja vam falim, Bog vam plati
I Marija Boža mati! Na nebeske vrati

Petrove 29. lipna Dö pöldan je Pęter a pöpöldan Pavel. O Petrove su zrele slive petrovke. Petrovska meglu struni seme (strni nagineju). Če se jutre štrik prevleče i rosa öbali, ne nagine. Pokle Petrova kukuvača se preöbrne v jastrebinca. Veli se: Kud Pęter tud i Pavel. Kral bi i Svętömu Pętru opajнке, da more do njega i zapil. Šte ima Svętöga Pętra za strica leke se v nebe dösmica.

Neverövani Tömaš 3. srpna Am si ti da znaš baš pravi neverövani Tömaš.

Margetejne 13. srpna Öb Margetejnu su zrele ruške margietuščice.

Ilija/Ilijne 20. srpna Svęti Ilija puca kad grmi. Nište mu neče pövedati da mu je gödövnö (20. ilinščaka, srpna) i zate on najviše strielami puca prije i pokle svega goda. Špicnemet Ilija ili Ilija imel je muž ki je klel: "Jebajte Ilija!"

Magdalejne 22. srpna. Žena ke je diete mrle ne sme prije Magdalejna jesti jabuk. Ne bi nejne diete dobile jabuke kad ajngeli na nebe deliju.

Jaköpöve 25. srpna Kad na Jaköpove sunce grijeje, onda bu luta (jaka) zima.

Jana 26. srpna Na svętu Janu se krampjer öględa. Jaköp pali - Jana žari.

Lövřečeve, Lövrenc 10. kolövöza Prvi jesejnski dan. Na Lövřečeve idu kače spat pred zimu, öbližaju nekaköv kamen. Jęn pastir je öbleznul kamen koga su lizale i spal je dö pretuletja. Kača tęra öštane pö Lövřečeve vane, ta smrti čeka ili svoje ili čije druge.

Svęta Klara 11. kolövöza je zaštitnica televizije Svęta Klara skupa spravla. (dečka z dieklö)

²⁸⁷ Siromašniji Zagrepčani su se odijevali u tkaninu zvanu kerentuh.

Velika meša 15. kolovōza²⁸⁸ Vremenu ōd Velike dō Maļe meše se veli Mejmešami. Sada dōzrijeļu ruške mejmešnice.

Kraļeve 16. kolovōza Veliki kraļevski semen i proščejne je bile na Svetōga Kraļa²⁸⁹ v Zagrebe. To je i gōdōvno Štefičem kem nje gōdōvna Štefan mučenik neg Štefan kraļ²⁹⁰, a sad je to i gōdōvno Krunoslavem. (Prije bile 20. kolovōza.)

Bartōlōve 24. kolovōza Če na Bartōlōve dežd curi, ne žira. Na Bartōlōve lugař požapika gajke. Ne paše se dōk nje žirōvina precejnena. Bartōlove je zajni dan za konōple namakati.

Sveti Ivan Glavosek 29. kolovōza Ne sme se zelije seči, da glave ne gniju.

Maļa meša 8. rujna Maļa Meša rit napaša, Mihole rit zakole a sveti Martinec zabije v rit klinac.

Marejne (Ime Marijine) 12. rujna Na Marejne su išli čerski lōjnčari Šatōviči v Čučerje de su na proščejnu prōđavali pevarce srahlivce, laticce, stučke, čupe i druge zemlene pōsudje.

Sveti Matej²⁹¹ **21. rujna** Potres je ōnda kad sveti Matej ki drži zemlu na pleče i kad mu prižmekne, premiešča ju z jenoga pleča na druge pleče i zemla se treše.

Mihole, Mijoje 29. rujna Dojde nam dojde sveti Mihaļ, grozdije dōzriele, ja ga bum braļ. Dojde nam Mijole i rit zakole.

Lukove 18. listōpada Sveti Luka snegem fruka. Sveti Luka v prste huka.

Šimujneve 28. listōpada Ō Šimujnevem je veliki semen v Zagrebe.

Sešvete 1. studena Večer se zvōni da ideju duše k meše. Mrtvi popi te dan služiju meše. Denje se na stol jesti i vina v kupica, da dojdeju na mrtve jutre duše dimōm.

Mrtve duš dan, Mrtve jutre 2. studena

Martijne 11. studena Sveti Martin krsti mošt. Jje se guska z mlinci. Na Martijne mora biti kōstajna pućanca i mošta riezanca. Maļa meša rit napaša, Mijoje rit zakole a Sveti Martinec zabije v rit klinac. Dojde nam dojde sveti Martin, on bu ga krstil, ja bum ga pil.

Brcke 13. studena Same dvje cirkve Sv. Brcka su Brckōvlan i krej Križevca.

Katalejne, Katarejne 25. studena Sveta Kata snjeg na vrata.

Sveta Kata šibō šibōvana, bičem bičōvana, pō kōljene bita, jaingel za jnu pita.

Jendraš, Jendrašove 30. studena Prvi zimski dan. Zima pōčima.

Sveti Jendraš djekle v zamuž daš. Kad dojde Jendraš, pazi komu kaj daš.

Barbarejne 4. prosinca Na svetu Barbaru se počme delati stolček za coprnice. Na Barbaru se napravi jena noga. Druga noga se napravi na Mikulu, trejta na Luciju, a ōnda se ploča djela ōd jene deske. Saki dan se mora bar jemput zaseči i na Bōžični post mora gotōv biti. Drugi veliju da se taj stolček djela ōd Lucije²⁹².

Mikulejne, Mikula 6. prosinca Sveti Mikula deli dare dece. Te dan ide sveti Mikula s krampusem. Pō Čeriju su išli Štefič Žakmanōv i negōv zeteć Švarlek. Žakman je bil sveti Mikula. Imel je biškupsku kapu ōd škrneclina, brađu ōd povesma i nosil bōmbōne kaj je

²⁸⁸ Blagdan Uznesenja Blažene Djecice Marije slavi se tek od 1950. kad je dogmu proglasio papa Pio XII.

²⁸⁹ Domjanić: V senci od Svetoga Krala i kulah dremal je Kaptol, a dale cirkva Marijina čuvala hiže.

²⁹⁰ Mađarski kralj Istvan naredio je okupljenom narodu pokršćavanje (ili krštenj milom, ili robovi krštenj silom ili mrtvi) i svećenici su zelenim granama prskali i tko nije osjetio kap morao se javiti za ponovno škropljenje a kralj je proglašen svetim Stjepanom i kasniji patron zagrebačke katedrale.

²⁹¹ apostol i evanđelist Matej zvan i Levi carinik Mattheus

²⁹² Večenaj (1997) Dela se kak Lucijski stolec. Ivančan: Od Lucije dela se stolčec a od crkve seja proso.

dece delil. Švarlek je bil krampus z vuglējnijem namažan pō ōbrāzu, na glāve imel roge, v ruķa rogle i bil ōpašan z lanca s teremi je furt ružil (zvonil) i nosil je koš na plēče. Išli su ōd ^hiže dō ^hiže. Decu su pitali je l' su dobra, je l' se znaju prekrižiti i otecnaš zmōliti. Če ne zna, ōnda se krampus zaletāva da ga bu ōdnešel a mati ga brāni, da se bu on navčil. Svēti Mikula je popu (v priča) vrjne pojel v cirkve de se ^hladile.

Lucija 13. prosinca Na Luciju se sjeja šenica za Božič v tajnjere i počme delati stolec (drugi veliju na Barbaru!) na kjem se na polnočke v cirkve vidiju coprnicē. Kad se v Lucijski tjeden pari parile, ōnda se denē kōmad kakvoga žezeza ili žlica za parenicu, da bu blāge zdrave. Na Luciju se ne smē prešti, ni tkati ni šivati. Jēna žēna je rekla: Dok baba Luca dōkluca²⁹³, ja vrete ne nasmucam. (JH: Ōd Lucije dō Bōžičnōga (posta) se delal stolec. Ōnda kad je bila v noči ona meša, polnočka ōnda je pōkojni Zēbec Tūkcōv, on je delal i ōnda je on išel cirkvu. Još sem ja bila pri mame. Ja sem bila ōkōl trinajstōga leta. Navjek one ja pometim kad je on prvi stolec napravil. Ōnda je ōtišel i ōnda je cirkve stal na stolec. Ali rekel je da kad je počel pop mešu služiti to je se na jnem same najēmput pōstale. I kad je on vušel vun to za jnim letele. To navjek pōvjedal, joj rekel mēmu tate, to bile tak ko da bi prešēcija išla, kak su duše išle za jnim. Je. Dō Božiča je delal stolec. Taj pōkojni Zēbec, bil je Miške Zēbec pri pōkojnjem Tūkce. Sluga je bil. Kad je on dōlletel dimom tri su ga zimlice strle onu nōč)

Tōmijneve 21. prosinca Na Tōmijneve se ne smē pariti parile. Na Posavine je jēna baba parila puk je se parile vužgale.

NAVADE NA NESTALNE SVETKE

Mlada nedela

To je prva nedela pokle mlādōga meseca. Al nje mlāde nedele bez mlādōga pētkā. Če je mladi mesec v subotu ōnda je Mlāda Nedela tek druga nedela. Zaštriženi kum zaštriže pramu laši na mlādu nedelu. Šte ima bradōvice nek je pripeče s konōplinō na mlādu nedelu prije neg sūnce zide. Čovek mōra gol na mlādu nedelu tri put ōbleteti ōkōl žitka na pole i zabosti šumsku gajku i nadōštukneni prostec z plotā, ali ga ne smē nište videti. Šte ^hoče biti dober jagar, da ima dost zājco v i da more zgōditi, ide Mlādu nedelu na pričest, zēme ^hoštiju i vu jnu pūkne. Coprnečka mašt se djela od kralōve žabice. Zapazi se tri danē pred Mlādō Nedeljō kralōva žabica a na Mlādu Nedelu spravi v škatulu ōd šibic.

Vrtičova srijeda²⁹⁴ (**vrteča**) je zājna srijeda prije fašinka. Nje se sme le prešti.

Fašinek je tork prije Prijemnice (Pepelnice) velače meseca. Semenska kukuriza se mōra na fašinek ōbruliti. Da nejdeju tiči na jnu, da je vranē ne trgaju, trjeba pōčeti prije neg sūnce zide i ne smē se gōvōriti dōk se ruli. Na fašinek jutre prije neg sūnce zide trjeba na pole stārem loncem stūči, da nēdu (ne budu) vranē pōsjejanu kukurizu pukale i zōbalē. Da kokōši ne paraju trjeba zaklati kokōš na fašinek, ōdseči je glāvu, ^hititi prije ^hiznōga krova i de ōpanē zakōpati, da ne paraju kokōši. Če se fašijnska kokōš ne zakole, ona sēne v lete krepa. Ōčisti se sadōvje ōd suve i preguste svrži (grān), da bude bole rodile. Te dan se ne smeju drva v ^hižu nōsiti, da ne bu nesnāga (būve, vuši, žōhari) se v ^hiže držala. Mōra z nōvō meklō zmēsti ^hiža da ne nesnāge (būv, vuši i žōharōv). Na fašinek se

²⁹³ Ivančan: Kad je žena tako rekla, došla je Luca s košarjō vreten da to napredu za jeno vuro. Balog: Dok Luca dokluca Ja belo zoperim, Se perilo zobelim. Lucije su žene kaj v navečerje svete Lucije ophode sele plašeč i darujuč decu. Opravljale so se kak strašila v doge bele vilane i ropce, a zobi z bele repe štrčali so kak kleve.

²⁹⁴ Bartolić (2008): Verteča sreda - srijeda prije Fašnika; nije se smjelo presti niti bilo što vrtjeti..

ně smě šivati, da se kōkōšem riti ne zaši jeju. Ně bi jajec mogle něsti. Ně smě se přesti na fašinek kak ni na Božič. Nekterě babě pariju. Da (kad) se druge niš ne djela, da bār ne mudiju. Mōra se gnoj raskōpati ili bār početi. Na Fašinek se zarad šegē kuva glavina ōd slanine v zeliju. Pečeju se i krafli i gibanica. Pō poldan i na večer ideju pō sele mačkarāši. Mačkarāši su dečki i deca ōpravljeni v ženskę rybače, a na glave imaju mačkaru tēru doma napraviju z papiera ili čajnkōv ili ju kupiju. Oni dojdeju v ^hižu i tancaju kole. Male gōvoriju da i ně bi pō glasu pōznali. Ludi im daju piti i jesti. Nekteri su v gača i imaju kōrite na pleče, kak Cigani kōritari. Negda znaju slōžiti mužikaše i napraviti ciele svate i ideju igrajuč pō sele. Fašijinka napraviju tak da v kakvu stāru opravu nabijeju slame. Napraviju mu glavu a za nos ima pjevcōv klun. Nega nosiju mej sōbu. Pred nimi ide zastavnik tēri ima mačkaru i zastavu na tere su koje kakvi šari čajniki. Dēver nosi lagvu i de dōbiju piti to naleju v lagvu. Za jnimi ide pune dece v mačkara i bež ni_h. Na večer fašijinka streliju ili vtōpiju, a v jēne ^hiže nastaviju bali. Tu tancaju i piju one vine kaj su dobili. Žēnē veliju mužem da im jē na fašijnek gōdōvnō (imendan), a mužī veliju da jē ženam gōdōvnō na prijemnicu ili pepelnicu.

Prijemnica, Pepelnica jē srieda pō fašinke. Na Pepelnicu prije neg sūnce zide mōra svinar ōdnēsti v kotec lalōku kā se kuvala na Fašinek v zeliju. ^hiti lalōku v kotec ili denē za slameček, da bŭ srēče pri svina i veli: "Dej Bog, da bi se k letu nōsilē dvje lalōkē!" Na prijemnicu se vu fašinske juve ōperu ili namažeju nogē dō kolena i rukē dō lakta i vusnice da nēdu kače ni kuščari grizli. Z juvu zaleju i vugliče da nejdeju kače v ^hižu. Nalejē se fašijnskę juvę i v rupu de jē voda na dvōrišče za blāge napajati, da nē pēju nesnāgę z rupę vān i da žabę ni pukači nēdu (nē budu) krēščali. Same se napuhuju ali nemreju reglati. Nie griej ni kravam s fašinskō juvō namazati vimēna i nogę, da i nēdu (nē budu) kače grizlē. Zēlōva juva i jajce se denē v konōplē da i nēdu (nē budu) tiči trgali. Nešte i sprāvi fašinskę juvę vu flašu za pokle. Čē se s fašijnskō juvō pōškrōpi semejska kukuriza nēdu jē vranę pukalē. Čē se s fašijnskō juvō pōlejē pō vrčake i pō pole nēdu (nē budu) krti rōvali. Deca idu s prijemnicō pō sele pō jajca. Dīete dojde v jutre v ^hižu i sēdę v zapeček, same muči i niš ne veli. Žēnē daju dece jajca da budu kokōši neslē. Čē se smetjē na Prijemnicu ^hiti komu na dvōrišče, bŭ mŭ jastreb poklal sŭ živad. Prije neg se navēčer lāmpa vužgę na prijemnicu mōra se tancati z mahalem, da budu velikę konōplē zraslē. Na Ostrne se na Pepelnicu dvā složiju, zemeju si plug i kojnē. Jēn tera, a drugi pluži. Na sakem dvōrišče zajōrju jēnu brāzdu. Ludi im daju bažula ili kaj. To pokle tržiju i prirediju zabavu.

Kvatrę²⁹⁵ su srieda, pētek i subota v prve kōrizmene nedele, prve pokle Prijemnice (Pepelnice) i pokle još triput. Kvatrę su veliki post. Ně smě se na kvatrę přesti ni kruv pečī. Šte ōbetēža na kvatrę, šest dān jē betēžen a sēdmi mernē.

Cvijetnica, nedela pred Vuzmem. Nosi se driejnek v cirkvu na blagōslōv.

Veliki Četrtek jē vu velikem tiјēnu. V cirkve se zvoni zavēžu a dōmištranti škrebetalkami škrebečeju. Velikōga tјēna se sadiju šjefi za vine vaditi čez gačelnicu da budu veliki i dŭgi.

Veliki Pētek jē pētek pred Vuzmem. Na Veliki pētek se djelaju pisanci. Rastōpi se vojska i s pērem se nacifra jajce. Ōnda se denē kuvat vu vodu v tere jē fārba ili lupinije ōd črlēna luka. De jē vojsk ōstānē jajce bjele, a se druge se nafařba. Pisanci se daju dece, tēra i_h pokle pōjjeju. Verujē se: Čē na Veliki pētek bār de na mōstu male mrāza, nē bu

²⁹⁵ Novak (2007): U Međimurju se priča o 4 personificirana vjetra ili kvatra (možda Perunovi sinovi) Katolička crkva naglašava post u kvatrene dane četiri puta godišnje. Četiri Kvatre držiju svet (Samobor) a mogu ljude razbiti u "sunčani prah".

cjele lete mraz mogel naškodeti. i. Kad (da) je na Veliki Petek im (imje), onda bu sad pišiv. Kad na Veliki Petek dežd curi bažul i sadovje bu pišive. Ne sme se na Veliki Petek zemla dirati, ni ōrati ni kōpati²⁹⁶. Denes kaneju slavičku tri kaple krvi, zate kad je na Veliki petek Isus mrl na križe, si su tiči mučali, same je slaviček pōpjeval. Na Veliki Petek su cerski Pjemci Kōlari ōvak mōlili: *Šel pan Ježuš Kristuš do zahradi. U su svete umučeni. Pilat šel za jnim. Pane maš zimicu netresenicu. Pane nemam a bih ja hrišni človek nedostal. Sveta Trojice jeden si Bože, da sem ja svili stat molilo že račilos mne hraniti, podle ove koupiti i na krstu svetem posvetiti.* (Tak je Pepinke molil)

Velika subota. V cirkve mām pri vrāte je napravljen Isusōv grobek s cvjetjem. Vatrōgasci su ga svjetlemi kapami na glāve čuvali. Ludi su išli glējet grobeka i molit. Na Veliku subotu se blagōslāvla jogen pred cirkvō. Zvōnar (ili šikuter) nosi blagōslōvlēni jogen v zejmače pō sele (ide z jognem) i na saku peč male zōsiple. Ludi mu daju zate jajec. Da mu ne bi zmejn kale on kad denē v peč blagōslōvlēnōga vuglējnija male zmješa i z peči nagrne nazaj v zejmač i dale nosi. V gorne kraje a prije i pri nas zemeju si ludi na Veliku subotu kad idu k meše trūd (gūbu) i vužgeju na blagōslōvlēnem jogne i ōnda na tjem doma zakuriju blagōslōvlēni jogen v peče. Pastiri (skōtari i svinari) djelaju vuzmicu. Zabiyeju četiri stūpe i mej ne mečeju drva. To napraviju okōl tri četiri metre visōke. Šimāgci djelaju na Krćece veliku vuzmicu pri tere znaju i mužikaši igrati.

Vuzem je zājna nedela velikōga tijēna. Vuzmica se vužiže na Vuzem jutre. Na Krćece ju vužižeju okōl dve vur, a pastiri okōl pet. Pūne put jen vužge drugōmu vuzmicu još na Veliku subotu večer. To je sramota i vuzmice se zate čuvaju. Pri vuzmice se pražiju jajca. Šte je zājni došel k vuzmice, špōtaju mu se da je slepuček (šlafutek). Sad ideju k vuzmice bez krāv i svin a negda su i_n znali. Na Vuzem se nosi k rane meše jele na blagōslōv.²⁹⁷

Križeve (Spasovo) četrtak v svibnu. Ne sme se prije Križevske prešēcije iti bos. Ōd ōnda su vetri blagōslōvlēni i smje se iti bos.

Trōjaki²⁹⁸ Duhovi su v sēdmu nedelu pokle Vuzma. Trōjāčka rōsa je vrāštije za jōči. Jurjevska rosa i trōjāčka vedrina, daju kruva i vina. Trōjaki i Trōjāčki pondelek je veliki svētek i ne smeju se delati žejnski posli (prešti, prati, kruv peči) ni pōlski (gnōj vōjziti, kōpati). Pred Trōjake se hiže bijeliju. Trōjāčke ruže (*Peonia sp.*) su velike i lipepe. Veli se: Buš bedač ōd ōd Bōžiča dō Trōjāk. Klētva: Jašōj tē vrāg ōd Bōžiča dō Trōjāk! Pesmica: Joške poške puru kral. Nje znal skriti pak je dobil pō riti. Kūd je ojdl tūd je srāl. Od Bōžiča dō Trōjāk nasral je pūn škilāk.

Tjelōve je v četrtak v lipnu. V Čerje je bile prōščejne na Pijācu. Tu je bil licitar, sladōledar, ringišpil a bila je i vatrōgasna zabava. Išla je prešēcija, nōsile se nēbeke z cirkve dō prve kōlibe napravlēne zelenōga leskōvōga i drugōga grājnija na Pijācu, druge kōlibe Pōdkljeni i čez Filipčičove dvōrišče dō trejte kōlibe na Cintorōmu pred grōbjem. Veli se: Jajinke, zasuci gače i brže dojdj buš nēbe nosil! (Zvāl su ga z pola da je trjeba nēbeke na prešēcije nōsiti.)

²⁹⁶ Polić Kamov (Isušena kaljuža) Kopajući na Veliki Petak može se naići na Hristovo tijelo.

²⁹⁷ Adamović (1774): Da tuča ne potuče ili da coprije ne mogu naškoditi, najbolše je kosti posvećeni, koji na vuzem ostaju, u vinogradu, sinokoše, orače zemlje, vrti i drugi mista na vugli pokopati i deti na četiri vuglja.

²⁹⁸ Novak (2007): Trojaki je pretkršćanska svetkovina a katolička crkva slavi na Duhovo silazak Duha Svetoga. Bijele i crvene božure u Joševici zovu duhovnjače, a u D. Viduševcu trojačke ruže. U Dalmaciji Duhovo zovu Rusalje (lat. rosalia, dies rosae)

Jejngelska²⁹⁹ ili Andělska nedela. To je druga nedela po Velike Meše. Na jejngelsku nedelu se mora zarad šegę zóbatı grózdije. Prije jengelskę nedelę ne smę žęna kę imjela mrtve diete (i nje kršćene) zóbatı grózdija ni liešnakę jesti, ne je diete videle dikę nebeskę. Starę žęnę još znaju za püne svętkóv na terę se ne smę přesti, šivati, tkati, parile pariti i krup pečı i da se još mora póstiti. Tem svętkem mužı i mlajši se smeju i veliju da su babe to zmislile da ne bi delale.

Djeklice, Kraljavec 1940.

Djekla, Pöppvec

Kraljevice v öplęče 1952.

Sneję i djekla, Žerevinec

Sneję, Budjenec i Čerje

Mama, strina i sin z vurö

Spominek 3 sedęć na dvörišču, Šašinövec

Spominek 3 stöjęć na gróbjı, Čerje

²⁹⁹ Gregurić (2004) U Bedekovćini se vjeruje da ne smiju jesti grožđe do Male Gospe.

13. VERUJE SE – PRIPEČEJNA, VUREKI, PRĚGŮVŮRI, CŮPRIJE I SEJNE

Pripečejna³⁰⁰

Prije se mogle videti i čujti sekakve pripečejn, a djes se nikaj ne kažę. Več se ōvoga naroda i vřag bŃji. Stareši ludi veliju, da je prije bile pŃne više coprnic, coprnakov, vračil i vračarŃv. V priča se coprnicam veli veštice. Bile i ludi ki su imeli vřaga, bili vukodlaki ili znali tuču delati. Mogle se prije videti pŃzoja, mušekę, vilę, nečisteca i čujti nekršćene diete de plačę. Znale se i za suđenice, mŃrskę djeklę, PŃleg, Pesijanca, Muru, Drăgu Mumu, Kvajnu, Mračnaķa, Moguta i PoldrugŃg Martina.

Coprnicę³⁰¹ i coprnaki

Za Ĥajstara su gŃvŃrili da je coprnak bil. Coprati je znal. Ĥajstar je išel z Grgurem SalaričŃvem, svăkem si z Kašine z kljeti. Kad su došli Budience soprt Spudiča řekel je Ĥajstar: "Svăķ, đej stani na moju lijevu nogu buš nekaj videl". On stăņę i tu vidi řęn, decę, muři, pŃne Budience ludi. "Je l' si kaj videl?" "Ješem." "Jeřik za zŃbę, da njesi niř gŃvoril. To su ti si ludi z našę farę řeri su pomrli pred stŃ liet." I FŃgeř z KřalŃvca je bil coprnak. FŃgeř je bil i vračar. On je videl je l' je smrt i vřag pri betęznike. Čę smrt bila pri glăve nje řtel pačati se, neg čę bila pri noga, Ńnda je vračil. Kad je FŃgeř mrl nje ga v ljesu mogel pop genuti. Kad je prekřiřil počel se ljes digati. Same čisti pop ga morę vŃditi. V KaptŃlske řume su imeli coprnaki i coprnicę vilŃvnăķę kole pŃd pŃrečnŃ linijŃ na jęnem breřćece na vilŃvnăķem Ĥřăste. Jęna baba z Paruřevine je bila coprnica. Nje imjela muřa, neg same sina. Večęr je pŃřla. Sin si je řegel i řęřal pŃd Ńdjevem. Nje řpal. Ńnda je mati ga Ńķrila, a on se pustil z kŃmęndiję ko da spi. "Spi sineķ, spi same male." Dale je pŃřla i pŃ drugi pŃt išla glęjet. On se păķ pustil da spi, puk je ględel spŃd Ńdjeva. Ńnda si je djela stolec, zvădila spŃd slemęķka măřt, zgrnula řubačę i năřabila masti. S kařijem lijevę rŃķę si măřala pŃd kolenem i pŃd pazuvem i pŃd brăđŃ i gŃvorila: "Se ober trnija, se ober grmija³⁰²." Zăřăřila męķlu, ŃķpŃla vřata, gasila luč i řekla: Hu hu huj, u hu! Slăp je puĤnul, male se stępla Ĥiřa i nestale je. Dečķe se zdigel, je l' (stal, počel) zvati mater, ali nę nje. Našel je gŃbu i kresile mej pečnăķi na pečę i pŃřiřgal luč. Zeļ je măřt i namazal se đęřnem kařijem z măřčŃđ i dŃřtel je v KaptŃlsku řumu kŃřę Čęřja. Tu su coprnicę i coprnaki imeli na jęnem breřćece pŃd pŃrečnŃ linijŃ stăřaliřće na stăřem futlajivem Ĥřăste bez brķa³⁰³. To je bil vilŃvnăķi Ĥřăřt. Tu coprnak FŃgeř miřę nă jnu (mater toga dečķa): "Kaj je, tu je. Kad je došel mŃramę ga pŃřijeti." Pili su z kŃjnskŃga kopita i saki je napijal: "Vřag pŃmojzil!" Kad je došel na dečķa řęd on je napil: "BŃg pŃmojzil!" Năte su se na suvăķę rařrgale grăņę. Si coprnaki i coprnicę Ńpali su dole z Ĥřăřta i mŃřali peřica đimŃm. Za leteti viře njesu imeli snăęę. Za coprneķku măřt tŃřeba măčķŃv modzeg i křalŃva řăbica. Coprnačķa măřt se Ńvăķ djela: Zapăři se tŃ đanę pred mlădu nedjelu křalŃva řăbica. (Mlăda nedela

³⁰⁰ ČŃdnŃvato pripečęnje je prva kajkavsķa pjesma Dragutina Domjaničķa ispjevana 1915. a tičę se řŃpnika u Vrapču Horvata, koji ga je kao sumnjivķa pŃrijavio Ńpciņi.

³⁰¹ Prvi progoni vjeřtica u Zagrebu počinju 1360. Spaljeno je 248 osoba. Zădnje vjeřtice spaljene na Kaptolu 2. 5. 1752. Bara Brukeć i Magda Brckovič su na mučęnju priznale da su na polju Ńko Svete Helene s vřagovima zajedno brale cvijet řăři i peķle kolačę za coprije. Zădnji lovac vjeřtica u Hrvatsķoj bio je Ivan Saić Ńd Pernice. Njegov zet Adamovič je naslijedio vlastelinstvo Sveta Helena i Ńn năřęđuje. 22. godine kasnije dvorsķom: Nigđo Ńd čęljadi naj se nikak ne podufa kakvom gŃder coprijom suprot pŃrvu bŃřķu zapŃvest, aŃ takŃvi bude se vu tevnicu varmecku poslal. Lang: Coprnicę su grđe stare babe, a l i mlade.. řęna se spari z vřagom, rodi dete, skŃnčķa ga i skuha mast s kŃjom se măřę ispod pazuha i leti na spraviřće.

³⁰² Ńrlić (1986): řŃřiga u Istri govŃri pŃriķo grma, pŃriķo trna, pŃriķo điva, pŃriķo smŃričķe đo Ńčķę.

³⁰³ ČŃulinovič (1989) Copernjaki su se sastajali u kŃrořnji hrasta a namařu se neķom masti ispod pazuha i lete na metli. Valvasor piře da su seljaci zagrebačķe okolice 1686. nakon nerŃdne godine spalili neķoliko vjeřtica.

je prva nedela pō mladōmu mesecu. Ali mladē nedelē nje bez mladōga pētkā!) Ōnda se denē na Mladu Nedelu v škatulu ōd šibic. Mōra se najti vilōvnāte žriebe. Nē smē biti stareše dvje ljeta a da ima splētenu grivu. (Vilōvnāta griva se nē smē rasplēsti, niti vilōvnāti ^hrašt pōseči, bi čovek tri put nastrādal) Ōnda se dā kōvačkōmu šegrtu dō jēne lete tēri još nje nikakvōga čavla napravil, nek napravi čavel. S tjem čavlem piknē se žriebe pōd grivu. Čavel se spuknē, pušča se dō 9 kaplic krvi i nazaj se čavel pōstavi. Najdē se maček sivi, nē tri ljeta stareši (lete i pōl dō tri) komu se joči svjetiju kak da svieče gōriju. Kupi se nōvi lanc, tēri nje nigde bil ōd bakra. Na lonec prebušen kam se denē lanc i skopči v šume ili pole de nje pjevca čujti ni zvona. Veliju da jē takve meste bile v järke mej Kaptōlskō i grōfovō šumō. Prije su to bile velikē i gūstē šumē da nje bile tu čujti zvona ni z Cērja ni ōd Svētōga Martina. Jogen se mōra kuriti šušmerijem kaj voda nanosi. Jogen se mōra jake nakuriti. Maček se kuva v tjem lonce. Lanc se zakopči za kakve drijeve. Mōra biti gōtove frtal dō tri frtalē vurē. Kad jē gōtove mōra se najti jēne lete stara leskōva šiba i ž nō, ōkružiti na dvā metre ōd jogna. Sē mōra biti raskuvane tak da mēse idē ōd kōsti. S tō se šibō mōra raznēsti to kōščjē na sē četiri stranē. Jēn mōra zēti ōd zajnē ili prvē nōgē kōst. Kad stisnē zubmi kōst pita: "Jē l' mē vidiš?" I tak dūge kosti zimati v zubē dok ne najdē vilōvnātu kōst. Kad ju ima v zubē, nište ga ne vidi. Modzeg mačkōv sē prepēčē s krālovō žabicō i čavel mōra biti zanavjek mej mastjō. Tā mast jē i za vukodlakē. Kakvu denē kōžu takōv jē. Kōža sē mōra spravlati pōd krušnō pečjō. Cigan z Gajec jē bil jakši coprnāk ōd cērskē babē. Kad jē dojila če su ju vidlē nevilōvnāte joči jē mogla deti kōst v zubē i ^hititi kōžu. Šatovič Matič jē vlovil coprnicu. Jēna krava mu nje imjela mljeka³⁰⁴, a druga prekō pēt litri. Išel jē dati vurekē delati. Ōtišel jē Ciganu. Čul jē da jē on vračar. Spuknul jē pēt forinti, nō nje jē štel. "Pēmē kockē glejet. Būmē triebali kockē metati čōveku." Del jē sē kosti i svētstva i travē. "Namaži vime i pazi saku nōč ōd dēset dō dvje vurē (v dvje pjevec pōpjeva prvi put). Kupi si dvje potkōvē i 6 nōve čavlōv. Najdi si dečeca nē starešōga 12 liet. Pribiješ potkōvē. Dečec ti bū pōmogel. Ōnda būš znāl šte ti jē. Pusti ju ōtiti." Došla jē suseda: "Matič, šte mi to napravil?" Smilōval jē sē i ōtišel Ciganu. On mu jē rēkel da nek mu da pečū nōvu v tēre jē same k meše išla. Cigan mu jē dāl prav i vužgal jē prije neg sūnce zidē pred štaglem. Kad jē ōtišel z dečecem štalē, nje išel z ^hižē dō jutra. Ōnda mōral mēklu pōtēgnuti pred sōbō pō pōdsjeku da pēpela ^hiti ili mačka ōtera pred sōbō vān. Bedekōvička Šatōvičōva jē ^hojdila na dōlni zdēnec pōd kljeni pō nōči pō vodu. Segde jē bila drevēna (ljena), ali nje bila ljena iti pō jabukē na škōlski vrt na Dōlne Zavrteke. Ōnda sē vučitelka Ščrbačička (vučitelka jē vučitelōva ženā, a vučitelica jē ona kā vuči decu) tužila svēmu jocu, da nešte jabukē krādē. Ōnda jē on rēkel: "Dēj mira, bū sē već zōznale šte krādē." I ōnda jē on nekaj napravil. Bedekōvička jē išla pō jabukē i na nekaj jē zišla i ōbetēžala. Baš jē Imbriča imjela (rōdila). I noga jē jē ōcurela i još denes curi. Ščrbačička jē rēkla da bār nje tata v jogen ^hitil. Nē bu nigdar sē zvrāčila. (Ščrbačička jē navčila ženē decu tirati i pūne jē penēz dōbila. Nē ōd pōštēne žen neg ōd kurvi). Cōprije nēmreju sakōmu naškodeti. Fabek sē jē pravdal z jenō bābō, da ne verujē v cōprije. "Nō čekaj, būm ti jā naprāvila da tē bū dēvet zimic trle. Idem prije pōglēdati." (Išla jē vān i kockē mētala). "E, srēčen si! Takvu si sē vuru rodil. Nēmrem ti niš." Roka Kalčičōvōga ženā jē bila cōprnica. Kad jē pop vlijēzel s križecem v ^hižu ona sē k ōblōku ōkrenula i nje štela križeca kušnuti. Cērski pop Jezerinec jē rēkel da kad sē vlezāva v coprničinu ^hižu trieba statī na pōdsjek a nē prekōrāčiti i ōnda ti coprnica niš nēmre. Đuka Kindrōv Brāda ima zlo nad sōbō. Išel jē k vračile na Kōzinščak i rēkla mu jē, da jē to dobil v bertije. Nešte mu jē dāl spōd stola kupicu vina, tēru jē triput taj kušal i nazaj sē to zubi pustil, a Brāda jē to popil i to zlo dobil. Vračila mu jē rēkla da jē to na bertije dobil i na bertije mōra ōstaviti.

³⁰⁴ Balog: Copernice krado mleko kravam, znajo vetre napraviti i kajdar sakakve betege.

Ali on nje zgōvarjal one kaj mu je rēkla i nje sē toga zla rješil. Jēmpuť sē ōd polnōčkē prva jēna baba pōborila dimōm i sakem plotem scukala, da nēdu kokōši nēsle. Za jnō jē išel jēn dečke tak čene, pō tije, da ga nje čula ni vidla i segde de i ona, scukal s plotem. Kad jē došla dō svēga plota i ōnda ona nje štela scukati. Ali jē on scukal i viknul: "Kaj bŷ god onem de si ti scukala, nek bŷ i tēbe de sem ja scukal." Na Barbaru sē počmē stolec delati i na Barbaru sē naprāvi jēna noga. Druga noga sē naprāvi na Mikulu, trejta na Luciju, a ōnda sē ploča djela ōd jēnē deskē. Saki dān sē mōra bāř jēmpuť zaseči i na Bōžični post prije nek pjevci pōpjevaju mōra stolec gotōv biti. Na polnōčku sē stolec nosi v cirkvu, ali si trieba nametati žita pūnē žepē. Kad stanē na stolec vidi sē coprnicē v cirkve. Onē su z ritjō k ōltaru ōkrejnēnē i tancaju. Coprnicē na jnēga škripļu zubmi. Stolec mōra ōstaviti v cirkve i ōtiti z cirkvē prije neg pop mešu prekriži. Za sōbō mōra ^hitati žite, a coprnicē mōraju to žite brati i zāte ga nēmreju vlōviti. Kad bi ga vlovilē, sē bi na jnem rastrgalē. I kad dōjdē ōd polnōčkē v ^hižu, coprnicē mu pokle vēc nēmreju niš. Tak on znā za sē babe tēre su coprnicē vu fare. (JH: Miške Zēbec sluga pri Pavle Tŷkce jē delal stolec³⁰⁵ ōd Lucijē dō Bōžičnōga posta. Ōnda kad jē bila v noči ona meša, polnōčka ōnda jē on išel cirkvusem ja bila gore pri svoje mame. Ja sem bila tak okōl trinajstōga leta. Navjek one ja pometim kad jē on prvi stolec napravil. Ali rēkel jē da kad jē počel pop mešu služit, to jē sē na jnem same najēmpuť pōstale. I kad jē on vušel vun, to za jnim letele. To navjek pōvjedal. Joj, rēkel mēmu tate, to bile tak ko da bi prešēcija išla, kak su dušē išle za jnim. Jē. Ōnda jē rēkel kad jē došel, kad jē on dōlētēl v ^hižu. Još, tri su ga zimlicē strlē onu noč.)

Vukodlak³⁰⁶

Sakmanec Žerevinca jē bil vukodlak. Vukodlak jē postal tak da jē išel iskat srēču na križajne v mlādu nedelu ō pōl noči. Zēl si jē leskōvu šibu ōd jenoga leta i splēl vienec. Del ga na zemlu, stal vu tē kole i čekal. Nē smē ziti vun z kola če ^hoče, da mu vrāg, ki sē bŷ dōvēzel, da srēču. Tak jē čekal i najēmpuť jē nekaj počele ružiti kak da letiju kola z ōbzojnemi kōjni pūnē željezija. On jē ōd strāva vušel z kola. Čjem jē skočil, na jnēga jē z te kōl vrāg ^hitil nekakōv vienec ōd šibja kak ōgōrjel splēten i ōdmā jē postal vŷk. I mrtvik sē morē pōvukodlačiti, če priek nēga na skōlka prējde maček. Vukodlak jē vŷkem gōspōdār i si su pōd negvu vlaščō. Kad sē vučica gōjnča vukodlak jē prvi na jne. Vukodlak kolē z vŷki ili sām kravē i telicē i pijē im krv, a jje same mēse ōd mlādōga telēta. Kad dōjdeju mlādi dāni, ō omlade i ō ščepe vukodlak mōra ōtiti. Sakmanec jē mogel jēnu noč Žerevinec dōjti v šumu Pāku krēj Nōvōga Marōfa. Vu jne jē znale biti rāzbōjnikov. Vukodlaka nje moči vubiti z puškē neg če bi bila puška blagōslōvlēna. Ali ga jē mogel mōriti muž z djelanem proscem, a žēna s prēslicō. Sakmanec sē ōžēnil, a nēgva žēna nje znāla da jē on vukodlak. Drugi su jē pripōvjedali da jē jē muž vukodlak, al ona nje verōvala. Kad jē on pō noči ōt^hajal, del jē na postel mēklu krēj žēnē. Jēmpuť jē ženō sušil siene i kad su natēpli rēdē, sēli su si pōd vrbu. Tu jē on pōglēdal na nejnine nogē i rēkel: "Ala su ti nogē lipepe bjelē, bilē bi dobrē za pōjesti. Al bi jē ja pōrustal!" Ona sē prestrašila i pōvjedala materē. Mati jē ōtišla k vračile v Žagōrje. Vračila jē rēkla da nek nabere šibija kaj voda nosi pōtokem i to nasuši. S tjem šušmērijem sē raskuri jogen v krušne peče bole neg za kruv. Na kolcu dōnēsē ōgōrjel vukodlakōv, ^hiti v peč i peč zaprē s kakvō klādō. Žēna na jnēga pāzila i išla pō skrivēč za jnim kad god bi išel z ^hižē vun pō dānu i noči, da bi vidla kaj mēčē nā sē i de sprāvla. Sakmanec nje niš zā te znal, neg jē i dale ^hōdal pō

³⁰⁵ Lang: Stolček na četiri noge se dela od Lucijinega do Božiča bez čavla. K polnočke se nosi i mak ili proso. Hranjec: Stolček se delati počel od Sv. Lucije do Badnjaka. Od polnočke pobeči i proso sejati.

³⁰⁶ Zapisano 4. srpnja 1941. U Omišlju ga zovu vokudlak, kudlak i kudlačina.

noći kak vukodlak. Kad se vrne i vienec zvadi poštanę nazaj čovek. Vienec je spravlal pđd krušnu peč. Tak je žena zoznala za taj ōgōrjel ōd šibja i vidla de ga spravla. Jęn đan je Sakmanec ōtišel ōbrezavat v Liševe trsije. Babe su fest raskurilę krušnu peč i ^hitilę vukodlakōv vienec v peč i jake držalę kladu na vustje dōk nje se zgōrele. Sakmanec je kad su ^hitilę v peč mam znal. I bejži dimōm. Došel je se moker i srdit, ali je pokle bil zadovolen, kaj se rješil tę pōkōrę.

Vilę³⁰⁷ i vilejnaki

Vilę su kak lipe djekle a imaju dō paša ųtę lasi kak cekin, kak złate. Onę jašiju vilōvnate kojne tęri imaju zapletęnu grivu. Griva se nę sme raspletati, da čovek triput nę nastrada. Šte fučka pō mraku taj vilę zove, more mu se pomet pōmješati, pō šume more iti četiri pet đan, nę jel i nę gladen. Doktōri ga ne zliečiju. Tak je jęn čovek dōstigel v šume lipeu ženu i počel se okōl nę ōfrkavati: "Tak si lipea. Rad bi tę kušnul." "Nę bi ti niš kušual." veli ona nęmu i pōkazuje mu nogu, a to kojnska noga. Ki spi na međe vilę ga nastreliju i on ōbeteža. (Tak je Slavič Blaškōv na međe dobil jasli na vratu). Jęne djekle se štele kupati a vu vode su bilę vilę. Ona bejži ōjd ni_h a onę su ju zvalę sekačkemi imęni dōk nje jęna pōgōdila nęjnine ime. Djekla se pōpiknula i ōstala je šępava. Tam de se prav vrti to vilę v kole tancaju i šte tu dojde more naginuti. Drieve tere njema brka a drugač je se futlajive se nę sme pōseči. To je vilōvnate drieve. Na jnem vilę stanuju i tu se vilę kartaju. Na takve drieve dōhajaju i coprnice i coprnaki i tu se gōstiju. Jęn Kralęvčan je na svę joči videl vile kak si lipe ųtę lasi čęšeju na brežajniku v šume Risje. Vila sesnę pō noći de teromu čōveku lijevi sesec. On nę zna. Same ga sesec srbi.

Suđenice³⁰⁸

Kad se dijete zrōdi dojdeju mu tri suđenice pōd oblōk sudit. V priče ō vuglenarōvōmu sinu je bile tak kak je trejta suđenica rekla, da bu ōženil kralovu čęr. V priče ō mlinarōve djekle se spunile se kaj su se tri suđenice rekle. Prva suđenica je rekla da bu na kolec napiknena. Druga da se bu mej medvjedi ōt_hranila, a trejta da bu ju zęl kralōv sin. Kralōv sin ki je spal na najže v męlinu je to čul i vkral je dijete i nateknul na kolec v trsije. Medvedica ju je snęla zubmi z kolca i ōdnęsla v luknu i ōt_hranila. Jęn drugi kral v lōvu je našel lipeu djeklu. ōtprjemil na dvōr i ōnaj kralęvič ju ōženil.

Mōrskę djekle

Moj deda je čul pripōvjedati svęga šurjaka Ivadjiju Bojnčičōvōga, tęri se je vozil čęz morje, da v morju živiju mōrskę djekle kę su pōl ribę a pōl djekle i znaju jake lipe pōpjevati.

Mura³⁰⁹, Drąga Muma i Kvajna Mrak

Mura cica decu pō noći pak im ciceki ōtečęju, srbiju i_h bōliju. (I vila sesnę de teromu

³⁰⁷ Lang : Vile su lipe mlade ženske s dugim krasnim vlasima i u bijelom ruhu. Gospodar im je vilovnak ili kosmati čovek. Lipljin: Veliju da je špilja Vindija dobila ime po vili, koja je vu ri živila.

³⁰⁸ Lang: Suđenice (sujenice, sudnice) prorokavaju sudbinu detete. Kak četrti veli tak je. Balog: Tri so Sujenice, veliko i Rojenice, dojde sudit detetu - prva daje zdravje, druga bogatstvo, a treća klupko odmota, tak boš dugo živel. Treba im deti večerjo na stol i vino i novce pod glavo detetu.

³⁰⁹ U Gornjoj Voći u Zagorju vele da "muōra" djeci krv siše. U Gotalovu Mora je ženski neduh, to je zlo, dojde po noći pak gnjete čoveka, na prsaj sedi pak neda dihati, pak to dok im aš čame i vidiš nesi se naspal, tak znaš da te je mora gnjela. (Balog, 2011) U Koprivnici vjeruju da mora noću ljude gnjete i sisa. Treba staviti nož pod glavu. Lang: Mura je kak žena na trih nogah, a na nogah ima parkle. Cica najrašji malu decu, pak teliće i krave. Dete mora tri put plunit na figu od prstov napravlenu i trikrat prekrižat cicu. Mora je u Omišlju mačka koja sjeda spavaču na prsa. Čulinović (1989): Mura se pretvara u zmiju, mačku, konja, dlaku, pa velikom težinom pritisne osobu u snu, i time mori, muči i guši.

čoveku lijevi sesec. On ne zna. Same ga sesec srbi) Decu plašiju z dragō Mumō i Kvajnu. Draga Muma^h oće dece joči skōpati, a Kvajna čeka decu pōd mostem i lōvi.

Pesijānec³¹⁰, Pōleg³¹¹, Mračnāk³¹²

Pripōvieda se da Pesijānci jiejū ludi na Bistričkem Lazū. Na čoveka morē dojtī i Pōleg. Kad koga kaj prosiš, ōnda ti ne napravi, a ti ga zamržeš, ōnda nēmu dojdē Pōleg, da nēmre podenuti tak dūge dōk nabroji dēvet. Mračnāk³¹³ duši čoveka dōk spi. Veli se: ^Hojdi (vleče se) kak Mračnāk.

Mogut i Poldrugi Martin³¹⁴ To su neakvi jākī i visōki ludi ki su mogli pūne pōjesti. Oni jiejū kak nebeski Mogut. Lakōm i jje kak Poldrugi Martin.

Mūsek se vidi kak svetle tere^h ōda ili leti pō zraku.³¹⁵ V Čeriju i_h se mogle pūne put videti kak^h ōdaju pō sinokōše Dolec pōd Malčiči vuz Bōrnicu k Brājnevīne. I ja sem i_h tu videl skup z Dragičem Šatōvičōvem. Vidli su ga i kak se zdigel iza Kopanina i prēšel spram Čerju. Ludi veliju da su mūseki nečisti ludi. Drugi veruju da mūsekē morē coprnak delati. Z vetrem se^h ita z loncem z jōgnišča. Ivan Stajncjerōv, mužikāš jē išel z gōsti z Drjenčec dimōm v Budjence. Krēj Goričnicē jē zišel prēj d nēga mūsek. On ga jē prēklel, da kaj bū on nēmu svjetil. Pōlētel jē najnēga i mūsek mu jē tamburu v živicu potrl tak da nje mogel ni trješčija pōbrati. Stārī kōvāč jē išel pijan z Glamnicē Čerje. Ōnda jē spazil mūseka. Mislił jē da to čovek puši cigaretlin. "Dēj stāni, būm si zapušił!" On same se brže za njim. Kad jē god pōlētel za njim, ōnda jē mūsek skočil v grmije. Prēklel mu mater. Ōnda ga jē mūsek motal i motal a on nje znal kūd^h ōjdi, dōk nje došel na križajne pri Biškupe. Dō jutra prēspal pōd murvō pri Biškupe. Tu mu se stoprem presvjetile, došel jē k sebe. Znał jē da jē bil čak pri Svētem Ivānu v Zeline. Tam jē videl sūd i se. (Čerije jē bile v zelinskem kōtāre i ludi su tam najviše išli k sūdu, kad su se pō fiškāle pravdali. Bil jē fiškāl Gubin ki jē pārnice gubil i Berōvič ki jē furt penezē brāl) Jēn Posavec se vozzil pō noči. Molil jē Boga. Nāte dojdē k nēmu jēn mūsek. On moli dale. Dojdē i drugi mūsek i trējti. On jē počel se bole mōliti, a mūseki su se više k nēmu išli, dōk i_h nje bile okōl kak mramlic. Ōnda se jē rasrdil, prēklel im Boga, da kaj būdu još dōhājali. I te čas i_h jē nestale. Mūsek jē i zamūsani dečec, zamūsanec. Mūsek se i djela ōd tikvajne³¹⁶ i svječō vu jne mečē na ōblōk prije Mrtve duš dāna.

³¹⁰ U Velikom Trgovišču kažu "pesjak" je hudi človek, koj krščane lovi, jede i ob tom žive". U Istri (Orlić, 1986): Mora se rodi s repom i nimaju dlak na pizdi. Mora je najprisutniji lik u vjerovanjima, a "cika cice" i "guši čovika". Za obranu užge se kus ulike i š njim tri noći maše i viče: užgati ću ti lase i ud pizde muštace! Mora žena, što dolazi noću da siše ljude. (Balota, 1996). Balog piše za Gotalovo: Pesoglavac je čovek s cuckečom glavom, ima jeno oko i ženam cecke reže, to je. Tu je i više iz drugih sela.

³¹¹ U Gornjoj Voći "polegač" noću legne na čovjeka i jaše ga. Ako stavi "kosturu" na prsa ne može mu ništa.

³¹² Lang: Mračnak je sličan muri, samo kaj on ne cica čoveka, nek ga duši. Koga duši mračnak, dobre se saki večer nakaditi z dračem mračnakem (? kosmača Hjeracium pilosella) Malnar: Mračnik je nepostojeće biće kojim su u Čabru plašili djecu.

³¹³ Belović: mroki - imaginarna čudovišta koja u snu jašu žrtvu i guše ju.

³¹⁴ U Turropolju je poznat mogul. Lipljin (2002): Poldrugi Martin je snažan čovjek koji može mnogo pojesti.

³¹⁵ Riječ Mūsek znači bljesak od musiknūti: bljesnuti. U Podravini takvoj pojavi plamena od zemnog plina vele "belo danje", "svečuri i pōsvečkar", a u Moslavini "dajne". V Čerju su vrtali na Ledinice (tu sam iznad jarka kao dijete višeput vidio "Mūseka") i Peršunovke za naftu ali jē njesu našli neg same toplu vodu, ali su pri Svētem Martinu našli i naftu. Čulinović (1989): "Museki" ili "važlini" tj. neakva deca, mole, svete i bežiju s tim svetlom, kak da ide s lampašem!" (Cerje).

³¹⁶ Balog: Z navečerjem Dušnega dneva z Dušicami zihadaju i Glođani, proklete duši, a sigurna obramba jesu razgotom nasmejane tikvanje z duplerom. Balog piše da je noć vještica u Gotalovu identična američkom običaju Halloween, ali iz Amerike nije mogla biti uvezena, jer je to stari keltski običaj. (FŠ. bundeva iz Amerike!)

Pozoj³¹⁷ ili **zmaj** je zakleti čovek. Pop ga more odmoliti, ali same on ki je išel četiri leta više v školu neg drugi popi. Sveti Juraj jaši na požoju i de teri pop more na požoju jašiti³¹⁸ i ž nim zapovjedati. Pozoj ima glavu pōd cirkvō svetōga Martina nad Prozōrjem a rep pōd cerskō cirkvō³¹⁹. Kad pozoj šči nastane poplava a kad maše z repem nastane vihōr i flojs. Nektēre Mrkaso ve djetē je videle svetōga Juraja na požoju kak je jašil. Rep požoja se za krov zadjel i mām je se žlebnake zrušal v rupu de su ženē prale. Negda je vihōr ōdnešel krov Šatōvičōve štalē i spuknul pōpovu rušku v trnace i ōd jamē ju ōdljikel 14 metri. Valda je bil pozoj. Ludi priōviedaju da su videli kak je pozoj letel pō zraku kak kup siena i zadel se z repem za štagel na marōfe Ladomōre ober Lakteca i zrušal ga.

Vrāg, šatan, nečistec ili on ki pred Boga nē smē.

Nektēri ludi imaju vrāga (nečisteca). Prodali su dušu vrāgu i on im pōmaže. Jēn jagar je s pōsvećenem pravem strelil vrāga. Bil je kak kozel. Grgur Salaričōv je imel vrāga. On je imel penezē v škrine, veke ōdigel i snel baš tulike kulike je težaku trieba dati. Vrāg mu broji penezē. Grgur nje nigdar vojs siena žrtil. Rēkel je: šte se ^hoče vōjziti nek se drži. Vrāg mu je držal sienne. Žēna Grgura Salariča se bila nekaj negvomu vrāgu zamierila i vrāg ju je bil zdēnec ^hitil i visela je na čige. Grgur ju je zvadil. Jōžeske Fundeličōv je vojsil sienne i dōvēzel je pūne vrapcōv ki su sedeli na rōgie volem. Nēmu se bile pōmješale. ^Hajstar je baš išel ōd meše i navrnul se. (Gōvōrili su da je coprjnak.). V podsek je ^Hajstar z nōgo triput vudril i rēkel: "Deče, kaj tu djelaš? ^Hojdi dimōm!" Pokle su vrāga našli na najže v bažulinije. Šimun Vejvercōv je imel vrāga. Velijuju da je on mogel pō stjene i pō prasnica ^hōjditi. Nēgōv svāk Fundelič je pripōviedal kak su oni dvā išli skup v lov z Miškem Flukavcem. Šimun je rēkel da v prvōga i drugōga zajca nek nē pūcaju. I došel je prvi zajec z velikem repem i on je išel vuz Šimuna i z repem ga pōd nōsem pōgladil. Šimun je mogel kad je god štel zajca streliti. On je nosil v žēpe kojnski drēk i same ga je ^hitil i zajec je zletel. On ga je strelil, ali se taj zajec mōral taj dan najkesneše dō pōl noči pōjesti. Pokle se v drēk³²⁰ preōbrnē. (A to je živa istina!). Drugi veliju da je Šimun same pūknul v kojnski drēk i strelēni zajec se prevrnul i zbrsal z nōgami. Na Planine je bil jēn bōgati stārec. Žēna mu je mrla, puk si je zel djeklu za sluškinu a ona je spāla v kōmōre de i stārec. Dečki su je pōd ōblōki ružili. Djekla je rēkla da je to stārōga vrāg v kōmōre i ōtišla van k dečkem. Stāri je išel k coprnaku Pasariču na Kōzinščak, da bi vrāga steral z kōmōre. Taj coprnak je bil fōt, pak su ga zvāli Pasarič pō bertašu ki ga je napravil. Za mlāda je bil kojekaj i sekud se vljikel, a pōd starōst je postal coprjnak i vāčil je. Pasarič si je bil zel mlādōga i jakōga dečka z Budijenec Tōmaša Stajncjerovōga, da ga bū vučil cōprati. Ōtišli su oni na Planinu. I Tōmaš je spāl v kōmōre z djeklō, a coprjnak stārcem v ^hiže. Tak su ōjdili spāt saku večer. I vrāg nje k djekle dōhājal, a oni su živeli kak gōspoda. Pasarič rēkel stārōmu da nek Tōmaša ōžēni z djeklō. Stāri videl da ga varaju i steral i_n je.

³¹⁷ Belostenec (1740): pozoj, (D) drakun, Draco. pozoica. Dracaena. pozojna trava, Dracunculus, kozlec trava (zmijavičica). Lang (1915): U Samoboru se vjeruje da kad je pijetlu 13 (drugi vele 9) godina, snese jaje; ako se to jaje grije pod pazuhom 13 (9) godina, izleže se iz njega pozoj (zmaj). Kad se digne veliki vihar te poruši i polomi drveće, kažu, da je "pozoj letel"

³¹⁸ U Gotalovu su na polju Paveliči podigli križ "da se ne vrne iz najglibše graburine velika grdoba Pozoj, zver na vsem zverinjem i da se zaštite od toče." Imal je četiri glave, jezike kak poskok, telo kak kušćar, a krila kak šišmiš - sod po sebi škrge, leskave luske i peraje - to kleve kak veper, silne krampe - dok je zletel je točo sral i zlato je mogel srali.

³¹⁹ U pjesmi T. Prpića "Ti pozoj je velik tak Da mu glava, požirak V jenom selu se nahaja, A rep sredi stranjskoga kraja." U Štrigovi je glava pozoja pod crkvom sv. Jeronima a rep pod crkvom sv. Marije Magdalene.

³²⁰ Ivančan: Zec lovca s vražjom moći se pretvorio u konjsko blato ako bi se kod jela tko prekrizio.

Popi ki tuču djelaju

Tuču zna delati črnóškolec³²¹ ki je zvučil trinajstu³²² školu. Sin se vučil za popa. Onda je došel dimom. Pita ga otec kaj si se navčil? Ov tjeđen sme se vučili tuču delati. Naj mi kaj god pripovjedati! Am sem i ja već to čul, da popi moreju tuču napraviti. je l' bi ti mogel tuču napraviti? "Kak ne. Bi." "A je l' bi mogel napraviti, da bi pótukla same jenoga čoveka žitek?" Veli on, da bi. "No, dobre! Vene dole ti je šenica. Dej ti napravi, da bu same tu našu šenicu pótukla, a ničiju drugu ne bu." Sin je zel knigu si i otišiel na pole i ondak okóle je išel okól šenice pō međa i mrmlal i došel dimom. Najemput se stvori oblak. Počele grmeti i dežd cureti. Za čas je prestala ta bura. Onda veli otec: "Sinek, kaj misliš, je l' tuča pótukla ili nje?" On veli: "Tata, ja ne mislim, neg znam da je tuča pótukla. Moreme iti glejet." Zel je otec batinu kak i navjek kad je kam išel i ajd sinem glejet šenicu. I ondak kad su došli na pole, videl je otec da sa pótučena, zabita zōsiem šenica v zemlu. Onda veli otec sinu: "Sinek, kaj se ti toga vučiš? Druge ludi uprōpašćavati? Prvoga si mene uprōpaštil i već neš nikōga." Počel ga je tuči pō glave z batinō i tak dūge tukel dok ga nje moril. (1943.)

^Hošcija³²³ ili Bože tjele

Kad pop pōdigne šakrament, ne sme ga spustiti dōk ne zameca. To same on vidi. Jemput je videle diete tere je bile čiste, bez grijea, i viknule: "Glejte, vene dečeca kak meca!" Onda je pop rekel da nek diete otprijemiju van z cirkve, da ne mre meše pōdiči. Če ideš na pričest grješen, ^Hošcija ti se primle za nebeke. Če deneš ^Hošciju (Bože tjele) kad si na pričeste k srcu, ne mre te kugla prestreliti. Šte oče biti dober jagar (lovec) ili rapšicar i da ima dosti zajčov i da more zgōditi, mora se v subotu pred mlādō nedjelō spōvedati i v mlādu nedelu se pričestiti. ^Hoštijē nek ne pōjje. Dene ^Hošciju na drjeve mej škele i vu jnu pukne. Jen je lovec videl kad je opašil da je diete zamecale i na drugem svijete je kažnen.

Nekršćene diete

Diete bez krsta nemre dōbiti svjetlōsti na drugem svijete. Pō devet mesjec se plače v grobu. Šte ga čuje mora ga krstiti ōvak: "Ja te krstim v ime oca i sina i duva svetōga. Če si ženske Barica, če si muške Mijek." Same mora zgōvōriti to dok tri put začuje plač. I onda diete dōbi svjetlōst. Če krop v loncu pišči, to plače nečija dušica v čiščelišču. (Morti v limbuše³²⁴ de su nekršćena deca.)

Vureki³²⁵

Če čovek, kršćene tjele ili neminče (blašče, svinče) zbetēža, a bēteg se ne vidi, onda je zbetēžal zate, kaj ga je nešte vrekel ili je nabasal na bēteg, na mrak, na veter. Šte ima zarašćene obrve, te more vreči, kad pōgleda. Nekteri ludi imaju vrečlive joči i če te vrečlivec³²⁶ same pōpriek pōgleda ili reče: "Joj, kak je to lijepe diete!" ili se šćudava i diete

³²¹ Jedvaj (1956) Černeškyelec noprovil tuču. Svaki župnik ima svoga zmaja (pezeja) i može ga zajašiti i tuču napraviti. Bartolić (2008): U Štrigovi črnóškolec na pozaju jaše uzrokujući tuču koja po cesti razbija i kamenje.

³²² Balog: Črnóškolec ki se ne zaredil i proda dušu Vragu da bi spoznal meštrije dvanajste škole zna napraviti ili pretirati točo.

³²³ Laszowsky (1925): Vojnik Miljaković katolik uhićen je zbog čaranja 1738. godine u Zagrebu jer je nosio česticu oštije da ga čuva od metka. Mučen je od palčnice do najteže torture na želježnim šiljcima. Posvećenu oštiju kupio je od popa u Španjolskoj još 1714. Ostali vojnici su vjerovali u moć oštije, jer ju je stavio na ovcu, koju nisu pucnjevi ubili, pa je komadiće oštije prodavao. Vjerojatno je spaljen zbog svetogrđa.

³²⁴ Jambrešić: limbus meste pōleg pekla za neokeršćenu decu. Papa Benedikt XVI. je 2007. ukinuo dječji limb.

³²⁵ Belostenec: vuroki: fascinum, vrečen: fascinatus. Lang: Uroke prelijevaju žene, ali se danas već malo koja tim bavi. HRT televizija i u trećem tisućljeću poslije Krista uspješno reklamira usluge za "uklanjanje uroka!"

³²⁶ Za jednog najvećih urečljivaca u povijesti slovio je papa Pio IX. (1792-1878). On je proglasio dogmu o

ili stareši čovek je vrečen. Ima vurekë. Betežen je i slab, a ni sam ne zna kaj mu je. Kad se šte tak ščudava i govori detetu, starešomu čoveku ili neminčetu kak je lijepe, mora se nate reći: "V rite ti joči, de su bile i se nočil!" ili "V torbe ti glava, na čele ti dręk!" ili "Kaj ti je to na nęsu?" Onda ne dębi vurekōv. Őpčuvati ōd vurekōv se more i tak da na se čovek kaj ōd opravę na nępak oblečę. Onda ga nę ga moči vreči. Šte nosi sōbō bjeli luk tęri je bil na Božič na stolu nište ga nemre vreči. Ima i ludi ki su se v sręčnu vuru zrodili i nim cōprije niš nemreju. Mlade neminče (cuzek ili telek) se more ōpčuvati, da ga šte ne vrečę, tak da mu se okōl vrata priveže črlęni cofek ili kakva črlęna krpica. Skore v sakem sele bar jęna stareša žena, pregōvarala ili vračila, zna pregōvarjati i vračiti, delati vurekę z vųglenem ili z bjelem lukem. Pō vurekę ne mora baš sam betežnik iti. More mu vurekę i šte drugi dati delati i dōnesti. Vureki moreju biti muški, žęjnski, junački, devōjački, veterni i coprnski. V Čerje su znale pregōvarjati Šeremetka Žakmanōva, Bōjnčička Šatōvičōva i stara Mađarica (Jana Mađarka), v Budjence Kusica Fundeličōva, v Kralōvce Jęlica Jantōlička Stubličōva i Franca Mičkovōga otec, v Šašinōvce tęca Vincekōva, na Glamnice baba Lukiča Puretičōvōga i Jōžina Pęršunōv a na Laktece Šatōvička Kelebuva.

Pregōvarjale se ōd sekakve betęgōv: vurekōv (kad je čovek ili blašće vrečęne), vetra (kad je čovek naginul na vetre de se prāv vrti i vile kole tancaju ili je išel bos prije Križevske prešęciję dōk njesu vetri blagōslōvlęni a drugi veliju prije blagōslova pola na Markōve), mraka (koga je vlovil pō mraku pōd strōvō, na smetišće, pepelišće, križajnu, na rupe vōdę ili je na jnęga opal čę je spal pri otprtem ōbloke), poganicę (kad joči bōliju), pōganca (kad čovek ōtęčę kak vųk), jasli (koga vile nastreliju, naginę na męde i ima velikę butę, mozle na vratu i ž ni, curi gnoj), mjernicę (ak je širši neg dugši kad se mјeri zelenō kōnōplęnō prędō ōd glavę dō pętę i raširenę rukę a dōbi se kad se piję voda ili vine čęz oblōk ili prijek pōdseka i kad se prekōrači prijek mekle ili jōžęga), truda, kukca, tvorca i tvōricę, kuščera i kuščericę. Pregōvarja se i kad kača ili slepōvųž griznę i kad idę grdi oblak i tųča. Vurekę pregōvarjati se majča navčila ōd svę materę a ona se navčila ōd Kōzaričkę z Rјetkōvca. Rękla je: "Dej se navči, sirota si, bu ti tręba, a šte ti bu drugi pōmogel, čę si nęš (nę buš) sama." Jęmput je majča imjela vrbānec. Bila je ōtečęna kak vųk. Deda ju je prijemil k Mađde Liparōve vu Vurnōvec, tęra je znala pregōvarjati ōd vrbānca. Ta Mađda je pri nas kōnōplę tųkla i z majčō se poznala. Onda je ona zriekō pregōvarjala, da se nek majča navči, da ne mōrala k ne iti. I majča se navčila. Nę znala pisati i nę si mogla zapisati. Őd kačę je znal pregōvarjati Jōžina Pęršunōv z Glamnicę i tęca Kelebuva z Lakteca. Otec Franca Mičkovōga (dedōv šurjāk) z Kralōvca je znal pregōvarjati ōd jasli i neakva baba v Šimunčevce. Moja pręmajča, męga deda cęrskōga mati, Jaga Kōzjača Šatōvičōva (r. 1830. Grandā Kozjak) je pregōvarjala ōd poganicę. Őd poganicę, kad joči bōliju, delali su se vureki i brała se vidōvska rosa v jutre prije isōda sunca s cajnکم pō trave i ōžmekavala vu flašicu. Brała se za vraštije još i Jurjevska i Trōjačka rosa³²⁷. Vu te vode se močila bedzgōva gųbica i s tјem vęzale joči. Kad je deda bil mālī bōlele su ga joči. Onda ga je mati vōdila na Vupōglav (Lupōglav). Tu je neakōv čovek znal pregōvarjati ōd poganicę. On je pręmajču navčil. Rękel je je, da je je dālke iti, puk bu nek sama pregōvarjala. I navčila se. Jęmput je bil pri ne jęn dečke z Gajec, tęri nę niš videl. Mati ga je sim dōpelala i tu je bil osem dān. Pasel je z dedem purānę i pręmajča ga zvračila. Kad je bila pręmajča na mјiele, prosila ju je majča da je nek pōvје pregōvarjati. Al je nę štela. Rękla je da se nek niš nę vuči, da je bųdu ludi gōvōrili da je coprnica. Da bųdu pregōvōri vriđili pregōvarale su pōstilę svętōmu Vidu. Ka nę postila pred Videm (na Vidōvske nāvečęrje) postila je baš na Vida. Tęcu Vincekōvu Šašinōvca je navčil pregōvarjati ōd

bezgrešnom začęću Bogorodice 1854. i dogmu o nepogrešivosti pape.

³²⁷ Sve su to kristijanizirane pretkršćanske svetkovine.

tuče Beštak z Blaškovec ki se vučil za popa, ali se nje štel dō kraja zvučiti i nje mešu služil. Tak je jemput tēca Vincekōva prekrižila z nožem (ki je bil na Božič na stole) zrak i pregōvorila i nje bile tuče. I cerski pop Težak je jemput prekrižil šakramentem zrak i tuča je prešla. I v cirkve se zvōni na stran kad idu grdi oblaki. Glamniječki zvonček v kapijelicē svētōga Križa je bil jake dober proti tuče. Juriča Malčičōvōga je slepōvuž grizel i bil bi mrl. Ōnda mu je nekakva baba pregōvarala i otrōv mu se opuščal na zubē i nos. Slepōvuž je jake ōtroven. On ne vidi. Kad se mōri, rēp mu meca kak i kače dvajstčētiri vure. I kad krāvu griznē slepōvuž pregōvaraju. Jōžina Pēršunōv z Glamnice je znal ōd kače pregōvarjati i tēca Keļebuva (dedōva sestra) na Laktece. (JH: Najviše je vurekē v Čerje dielala majča tvoja Bōjnčička. Ona je znāla to delati. Dielala je vurekē z vuglējnem. Boga molila i ōnda je vuglējne vodu puščala. Ōnda je rēkla, da kad one vuglen tonē da su ōnda vureki, a kad je gore, ōnda njesu. He, he! Delali su se vureki ōd mrāka, i ōnda da ti dojdē tak kakva nēmōč. Jā sem ti imjela djetē. Bil je tri lijeta mlajši ōd venoga (Jajnka). Ōnda ti je pōkojni moj dever dōvēzel grōzdije z goric. Ōnda sem ti jā ōtišla ž nim, kaj sem jā nēmu pōmogla te sūdič. A djetē mi je v ^hiže bile. Nēga, Bōg čuvaj, brani, nēvōlica zgrābila. One pejnice ^hitale, počele kōsati, na bjele joči prevrnuti, ^hitale one sōbō, tak delale. Jā sem počēla vikati. Joj, stric ^hojtē v ^hižu, kaj mi se dogōdile. Ōnda je stric Pavel došel, šajbu zēl, ōnda ga je triput šajbō omel, ōmeknul i tak je stale. Sēga ti je bile vēč. Jā sem ti došla z pašē. To se se bile vime krave vužgale. Bila pri Puretīče baba, pōkojnōga Lukiča Puretīčōvōga, stari poštar, on babu imel. Ona je rēkla da ju je mōrala kača griznuti. I ona je mēne tē vurekē napravila. I same dimōm ^hojdi. Svētē vōdē dej deni, blagōslōvēnē vōdē, i ti namaži. Došla jā, namāzala vime krave i to je ōtišle. I je prošle. Jasli. Aha, to se na vrātu delale i to je mēne ode curele. To su ti navjek, gore v Šimunčevce bila baba kā ti je to znāla ōd jasli pregōvarjati. Ōnda je došel ōd Svētōga Ivana doktōr v škōlu mej decu. Mēne je to bile ōvak ōcrnele. Ōnda čača moji veliju: ^hotē, butē videli kaj je moje Jagice. Ōnda mi je nekakvu māst dāl. To je prejele. Bila je buta velika. Triput je curele, zelēne kak trāva, ko da bi trāva bila zelēna). Ōd jasli (mozli na vrātu) morē naginuti djetē i stareši čovek ōd vil če zaspi na polu, na mēde. Naginuti je moči i na prālīšče, smetišče, pōd strovō. Naginul je na mēde kak djetē Slavič Blaškōv z Krālevca i dobil jasli. Miček je pregōvarjal i vračil ōd jasli i vēzal z ōnjem setjem kaj ōstānē kad se vojsk diela. Ōd jasli se vrači i z jaslejnakem tēri rāstē pō šuma.

PREĠŌVŌRI

1a. Ōd vurekōv (Zapisala Jēla Šeremētkā Žakmanōva 15. 12. 1943. svēmu nūkeku Mijeku, tēri se zōškōlal za doktōra i vračil je ludi v Amerike)

Vu ime oca i sina i duva svētōga! (amen se nē smē rēči, da se one ne pretvori v kamen). Drāgi Bōg i si svēci i svetičicē bōžē i denešni danek i godek pristupetē k mēmu Marku Šimašinōmu. (To se još jem put tak veli). Jā dielam ovē vurekē svōjō rečjo i z Bōžō pōmōčjo. Drāgi Bogek i Majčica Bōža i si svēci i svetičicē bōžē i svēti Marke nēgōv gōdōvnāk! Če su muški nek ōstāneju pōd muškem škilakem! Če su ženski nek ōstāneju pōd ženskō piečō! Če su junāčki nek ōstāneju pōd junāčkem vijencem! Če su devōjački nek ōstāneju pōd devōjačkem vijencem! Če su veterni nek ōtideju pō vetre! Če su coprnski nek ōtideju za cōprijami! Tak se naj razideju: kak travica pō zemlice, kak pejnica pō vōdice, kak listek pō drjevce! I tak se mēčē bjeli luk tēri je bil na Božič na stole, da se daju cōprije ōdvrnuti. I ōnda iste tak još jemput, a mēčē se i žrguče vuglējnije. Če vuglējnije pōtone, ōnda jēsu vureki, če ne pōtone ōnda njesu. Ōnda još, šte ^hoče, moli se Ōčenāš i Zdrāva Marija i Vera Bōža i Opčinska spoved. To je za krščenē tjele! Ōd vurekōv i vetra se pregōvarja i telekem, žrebekem i pajcekem a i blāgu. Za neminče je

iste se a meste imena veli se djelam vureke blaščetu ili svijnčetu toga i toga, a zazačaju se (meste svēca gödövnäka betežnika) světi Janton i světi Valentin. Ne sme se reči v mōlitva amen, a ne moli se Opčinska spoved).

1b. Ōd vurekōv (Gövorila 24. 4. 1941. Maruša Böjnčička Šatövičöva (r. 1865.) nuku Franceku ki se zōškölal za agranōma i vučil v Zagrebe druge za agranōmę)

Za sake přegövrę najprije se zmoli Ōtecnaš, a onda se tri put gövori přegövör i pokle se zmoli Opčinska spoved. (JH: Najviše je djelala vureke majča tvoja Böjnčička. Ona je znala to delati. Vureke z vuglejnem. Boga molila i onda je vuglejne vodu puščala. Onda je rekla, da kad one vuglen tone da su onda vureki, a kad je gore, onda njesu. He, he! Onda sem znala po vureke gore dojt):

Vureki, če ste muški ili ženski z mōjo rečjo i božō pōmōčjo i majčice božę mōčjo ^hojte van z Barę Šubjerove tielca! Če ste junački ili devōjački z mōjo rečjo i božō pōmōčjo i majčice božę mōčjo ^hojte van z Barę Šubjerove tielca! Če ste copnački z mōjo rečjo i božō pōmōčjo i Majčice Božę mōčjo ^hojte van z Barę Šubjerove tielca! (Triput se to gövori)

1c. Ōd vurekōv (Jęla Jantölička Stubličöva je djelala svęmu nuku Drageku, kad mu se nje dale v jutre iti na pašu, puk je rekel da ga glava böli. Natočila je vöde v pösudu i sęla si pred peč i molila.). Vureki, vureki, če ste muški ili ženski, ote van z mega Drageka da ga glava ne böljela. Molila je Ōčenáš i Zdravu Mariju i žlicö vädila vuglen i puščala vodu. S to vödo je Drageku glavu namakala.

2. Ōd vetra i mräka

Veter i mräk če si vlovlen: - na drvöcjepu , - na pödsjeku ili pöd strövö, na smetišće - na pepelišće, - na putu, - na vode, - na križajnu; Če si - sunčeni, - öpöldäšni, - vurečni, - mräčni ^hojdi van z Jęle Marteköve tielca. (Pri otrptem öbloke se ne sme spati ni po mräku iti v rupu po vodu, da se ne döbi mräk, nagine il öšępave)

3. Ōd kukca, trüda i vrbanca i saköjaköga zlöčęstöga pöganca

Išel je putem rajneni Jezuš. Ž nim se stala Majčica Boža. - Kam ideš?- Idem přegövarjat, vračıt Lubu Šatövičövu.- Ōd čęga?- Ōd kukca, trüda i vrbanca i saköjaköga zlöčęstöga pöganca. - Nejdı nikam! Zdrava je bila i nikaj je nje! Ja je gövorim, Bog je pōmojzi i Svęte Trojstvo büdi je na pōmoči!

- Če bile v nejnine glave kukca, trüda i vrbanca i saköjaköga zlöčęstöga pöganca devet, nek i ne büde neg osem!
- Če bile osem, nek ne büde neg sedem!
- Če sedem nek, ne bü neg šest!
- Če šest nek, ne bü neg pet!
- Če pet nek, ne bü neg četiri!
- Če četiri nek, ne bü neg tri!
- Če tri nek, ne neg dva!
- Če dva nek, ne neg jęn!
- Če jęn nek, ne ni jęn! Razišli se kak: z travice röšica, z vödice pejnica i z lözice listek!

4. Ōd mjernice i mräka

Išla je putem mera i devet mjeričöv. Kam ideš putem mera i devet mjeričöv? Idem k Loze Malčičöve. Ona je betęžna. Mjernica i mräk! Če si vlövlęna vurečna i mräčna, pred pečjo, na pödsjeku, na löparke, na vräte, pöd strövö, na smetišće, na pepelišće, na svinskem smudelišće, na putu, na vode, na križajne, v sunčenem zaöde, ^hojdi van z Loze

Malčičově tjelca. Zna se da čovek ima mjernicu kad ga se s kōnōplēnō prēdō zmjeri ōd pēte dō glāve i raširene ruk ōd prsti na lijeve dō prsti na dēsne ruke. I če je širši neg dūgši - ima mjernicu. (JH: A mjernica se mjeri. He, he! Mora raširiti rukę a ōnda mjeri ōvak dole i ōnda ōvak širem i če je mjernica, ōnda dojdę ōvak dreta širša neg dūgša i ōnda se idę vurekōv ōd mjernice delat.)

Čez oblōk z^{hi}že ni čez podsek na vrāte se ne smę nekōmu dāti piti ni voda ni vine. Dobil bi mjernicu i vine bu zōvrele ōnomu ki daję. Mjernicu dōbi i šte prekōrači priek mekle ili jōžęga.

5. Ōd tvorca i kuščera³²⁸

- Tvorec i tvōrica, kušcer i kuščerica!
- Ojdi van z tjeła Maruše Filipčičově!
- Če vas je devet, nek vas ne bu, neg osem,
- Če vas je osem nek vas ne bu neg sedem,
- Če vas je sedem nek vas ne bu neg šest,
- Če vas je šest nek vas ne bu neg pet,
- Če vas je pet nek vas ne bu neg četiri,
- Če vas je četiri nek vas ne bu neg tri,
- Če vas je tri nek vas ne bu neg dva,
- Če vas je dva nek vas ne bu neg jeden,
- Če vas je jeden nek vas ne bu ni jeden!
- Razišli se kak z travice rōsica,
- z vōdice pejnica, z lōzice listek!
- (Ōd tvorca se i blaгу pregōvarja)

6. Ōd kuščera (Jana Mađarka Šatōvičova gōvorila svoje nuke Mile Parklecove)

Kušcerice jastrebičę, se stę pole preoralę s pjeskem pōsipalę!

Pjesek ne smę tu rōditi, ni vi ne smęte tu biti!

Če stę kušceri^hojte živičicu, če stę žabice^hojte mlačicu!

Sad se razidetę z Katę Biškupově tjelca kak listek z drjevca! (zmoli se ōčenaš)

Cōprije Kaj nektęri ludi veruju a zvekšinō se gōvori ōvak:

- Če nekaj je ili je bile i kaj pokle toga bu?
- Če i kad se nekaj napravi i kaj se ōnda pripeti?
- Kaj se mora (trjeba) napraviti da nekaj bu ili ne bu
- Kaj se ne smę i zākaj to nije ili ne bu dobre?

a. Če nekaj je ili je bile- kaj pokle toga bu

Buę se lęu v prāvu na zemle de nije poda v^{hi}že i vu vutlejnkami mej deskami de je pod.

Če cucek pōjie vrūčōga kruva bu pōbjesnel. (Vrūči kruv se ne smę jesti.)

Če cucek tuli smrt vidi, pri^{hi}že bu mrtvik. Če cucka drōb bōli, sam najdę i jje trāvu jōštricu.

Če čovek niema glāk na brādę ōnda se na krstu posral.

Če čovek vljezne tam de se vrti prav, tu vile v kole tancaju i tu more naginuti.

Če čovek stanę na nekavtu trāvu ōnda mu se zmješa i pōbludi.

Če iskre jake skāčęju z jogna, bu došel nešte strajnski.

³²⁸ Bajalica od gušobolje (Ražanj, Srbija) Izašle zmije i gušteri Milivoju na gušu. Izašle devet od devet-osam od osam-sedam od sedam-šest od šest-pet od pet-četiri od četiri-tri od tri-dve od dve-jedna od jedne-nijedna. Ustu, ustuknite u kamen udarite u goru i vodu da štuknete i ostanete manje od makova zrna.

Če je čovek širši neg dukši, on je betežen i ima mjernicu. (S kōnōplenō pređō sę mjeri.)
 Če je djekle ili babe rušača ōdzaj zavrņena (zafkrņena), bų denes bijęna.
 Če je mlādejinka stareša ili vękša ōd dečka, bųdu imeli sreću pri kojne.
 Če je mesec ōbješen na jęn rog, nę deždā (scjeđen je!).
 Če je na dugōvače više črlęnę farbę³²⁹, bų više vina, če plāvē kukurizę a če zelęnę trāvē.
 Če je na štale laštavičine gnjezde, nę če vu jnu striela pųknuti.
 Če je navečer nębe krvāve, ōnda bu drugi đan veter i dežd.
 Če kača priek putā prejde, bų dežd. Če kęfa ōpaņę dok sę kęfaš, bų tę sram tam de ideš.
 Če kojn stāņę na trāvu kā sę ōtpira ōtrgņę mu sę potkōva.
 Če kokōši ideju rane na sјed, vrijeme sę bu premenile, dežd bu curel.
 Če krava ima jake narāncan (naregan) vrāt, dobra je doјka.
 Če kukuriza prije zmęče neg skječka bų rodneša. Če laštavice nižeše letiju, više bų deždā.
 Če mōrske kokōši jake kreščiju, bų deždā. Če muvē ili buvē jake grizų, bų dežd curel.
 Če na Bartōlove (24. kolōvōza) dežd curi, nę žira.
 Če na Božič v^hize prva ki^hņę žęnska ōnda sę bųdu te lete lęglę teličkę i žrebičkę.
 Če na Božič v^hize prvi ki^hņę muški ōnda sę bųdu te lete lęgli bikeki i žriepci.
 Če na Božič v peče jogen gāsņę, nę sreče pri^hize.
 Če na Filipōve (1. svibna) dežd curi, nę bu sјena a če i zrāstę, z ręda zgine.
 Če na Jakōpōve (25. srpna) sųnce grijeje, bų luta zima.
 Če na mrvje doјdeš (kad sę^hiza zmječe), neš te đan sreče imel.
 Če na Nōve lete rane sųnce grijeje, dobre su rāņę kukurize, a če kesne ōnda kesneše.
 Če na Svječnicu sųnce grijeje, ōnda su v maļem trāvnu frųki (frukōvice).
 Če na Vęliki Pętek bā de na mōstu male mraza, nę te lete mraz naškodel.
 Če na Vinceka (22. sјęčna) sųnce peče, v sudiče vince tęče.
 Če na Vincekōve na zęmle je vōdę, da sę vrābec morę ōkųpati³³⁰, te lete bų pųne vina.
 Če na Vincekōve nје na trsu ni kaple vōdę da sę vrābec napije, nę te lete vina.
 Če nož ōpaņę na pod i zapikņę sę, nę bu dobre (nesreča).
 Če sę jutre štrik prevleče pō šenice i drugem žitku i rosa ōbali, ne nagine ōd meglę.
 Če sę krava nā tę^huli, nјesi sę v jutre prekrižil.
 Če sę maček miva z đesņō çapō (nōgō), bų došla strājnska baba.
 Če sę maček miva z lјevō nōgō (çapō), bų došel strājnski muž.
 Če sę mačka miva, došel bu nešte strājnski. Če sę pievec čudi (krešči), vidi smrt.
 Če sę repača pōkaže, bų došel rat.
 Če sę čovek najęmput stręsę kak ōd zimice, smrt ga je preskočila.
 Če sę čōveku kųca (štuca), nešte sę za jņęga spōmina.
 Če sova juče, bų mrtvik v^hize. Če sraka dreždi, ōnda buš dobil list.
 Če su rogi mlāđōga meseca gore obrņeni, bu sušne vu prvem i vu zajnem frtālu, a če su dole ōnda bu dežd. Če škarje ōpaņeju na pod i zapikņeju sę, bų došel nešte strājnski.
 Če šte ide za tōbō i gāzi pō tvōjemi trāgi, bų znal kaj ti misliš.
 Če tę đesna rųka srbi, buš đal penezę. Če tę jezik peče, nešte ti zlo želje.
 Če tę lјeva rųka srbi, buš dobil penezę. Če tę lјevi sesec srbi, to tę vila sesņę.
 Če tę nōs srbi, buš sę z nekem pōsvādil. Če tę rųka srbi, buš imel s penęzi posla.
 Če tę đesna rųka srbi buš đaval penezę, a če tę lјeva buš đōbival³³¹.
 Če ti češel ōpaņę, đōk sę češęš, bų tę sram tam kam ideš.
 Če ti đesne joke skāče, nešte ti bu v rōdu mrl.

³²⁹ Balog: Ako je puno crvene (farbe na Dundači), bit će vina, žute, žita, a ako zelene "obilno bu rasla trava za pašu".

³³⁰ Balog: Ako se na Vincekovo vrabec vu vodi kople, bode puno vina.

³³¹ Gregurić (2004) Isto se vjeruje u Bedekovčini.

Če ti kefa ôpanë, dok se kefaš, bu të sram tam kam ideš.
 Če ti maček prejde čez put (priek puta preleti), bu nesreča i bole se vrnuti.
 Če ti se kiše, onda ti se puti kažeju. Če ti se kuca, nešte se za të spömina.
 Če ti se na Ôbrnënga Pavla (25. siečna) koren ne gene, buš te lete mrl.
 Če ti se na pričeste primle^h oštija za nebeke, njesi se grijeje spövedal.
 Če ti v dësnem vuve zvöni, buš zlöčesti glas čul a če v lievem, buš dober glas čul.
 Če ti zajec priek puta preleti, bu nesreča. Če vrana kvara, onda je kvar, nesreča ili zlo.
 Če zajec ide putem, bu nešte v sele mrl. Če nečëga jëne lete preöbrödi, druge zmajinka.
 Če je svi^h nčëtu rëp na dësnu stranu zafrknën, dobre je za^h raniti i takvi ödöjki se östavlaju.
 Če je svi^h nčëtu rëp na lievu stran zafrknën, zlöčeste je i nie dobre za^h raniti.
 Kad³³² dim ide ravne vu vis, liepe bu vrijeme. Kad dva merneju v rödu, onda bu brže i trejti.
 Kad grmi i dežd curi onda vrgajni rasteju. Kad je kölböar ököl meseca, bu dežd curel.
 Kad je na Veliki Pëtek im (imje), onda bu sad pišiv. Kad muve jake grizeju, bu dežda.
 Kad na Veliki Pëtek dežd curi bažul i sadövjë bu pišive.
 Kad je nebe črlëne, bu dežd, bu se vrijeme pösvadile.
 Kad je nešte bez razloga vesel, tomu je soprt glavë nesreča i nekaj se pripeti.
 Kad je potres, onda se raki zdojdeju, potres i^h vuništi.
 Kad je v böžične danë im (imje), onda je sad roden i rodne lete.
 Kad je v çërskem zdencu pöd kljeni v pretuletje pune vöde, v lete bu suša.
 Kad je vrijeme zglasne (se se liepe čuje), bu se vrijeme premenile.
 Kad kaj jješ i presëne ti, nešte ti je za te kaj jješ jalen. Kad kesne grmi, bu jaka (luta) zima.
 Kad koköš pöpjeva kak mladi pievec, smrt (nesreču) k^h iže zove i möra ju se zaklati.
 Kad koköši ideju kesne spät, bu zutra grde vrijeme. a kad rane, drugi dan bu liepe vrijeme.
 Kad krava gusenicu pöjje, napune se. Kad mörske koköši jake kreščiju, bu dežda.
 Kad komu pu^h neš v joči ili ma^h neš z rukö, če premegne onda znaš da je s ciganicö spät.
 Kad kukuriza döbi debëlu rubaču (pune je perušin na bate), onda bu luta zima.
 Kad kukuvača kukuje na suvem (nie još listja), nie vrjna na mljeke.
 Kad lastövice niske letiju, bu dežda, a kad visöke bu liepe vrijeme.
 Kad miši djelaju gnjezda na betve kukurize, bu močvarna zima, bu povöden.
 Kad na Jaköpöve (25. srpna) sünce grijeje, onda bu jaka zima.
 Kad na trsje list ötpaë a petlövijë östane, onda bu k letu trsje rodne.
 Kad prele vretëne öpaë dökö prede, ne pune të večeri.
 Kad se čovek strëse, smrt ga preskočila.
 Kad se dečke zrödi mramlicë i vrapci Boga moliju. (Njema krila i dröptinije öpaë nakel.)
 Kad se kupica vina nehöteč razleje na koga ili k nemu, to znači krstitkë pri nem.
 Kad se rodzga tikvajnska spina pö betve kukurize, onda bu mëka, gnila zima.
 Kad se trava köreni ili list z drjeva ötidë önda sušičavci miraju.
 Kad se zvoni slažeju, kad se za mrtvikem zvöni, bude skorem pak mrtvik.
 Kad se žëne rubača ödzaj zafrkne, bu ju muž tukel.
 Kad sova^h uče pö noči pri^h iže, smrt prizava. Kad sünce grijeje i dežd curi, Cigani se ženiju.
 Kad ti cigaretlin na jën kraj göri, baba ti je prehamila, preštrajngala, kurva se.
 Kad ti kruv öpaë z ruk dökö jješ, nešte ti je v rodbine gladen.
 Kad vidiš vrgajn, on više ne raste makar je mladi i mali.
 Kad v siečnu grmi, bu dobre želije. Kad (da) v siečnu grmi, kukuriza bu te lete dobra.
 Kad zvjezda öpaë, onda nešte mënë. Saki čovek ima svoju zvjezdu i zate se onda veli da je jëna dušica preminula. Kam rëp repače (repaticë) kaže, ödonde bu došel rat.
 Kakve je vrijeme na dvanajst dan öd Lucijë dö Böžiča takve bu v dvanajst mesecöw.

³³² Stariji govore umjesto kad i katkad da, gda i dagda, dada.

Kravę su na paše sitę, kad im rępi dole visiju, a glęwa im ję trda. (pastirska šęla)
 Kukuvaća sę pokle Petrova preōbrnę v jastrebinca.
 Kulike ima djekla řaldi (naęuznic) na glęve tulike bų imjela decę.
 Kulike penęz imaš v řępe, da prvi pųt vidiš mlędi mesec, tulike bųš imel cјeli mesec.
 Majćice Bōęę pas sę pōkaęę kad deęđ curi i piję vodu Sęvę.
 Męli tręven (sušec ili oęujek) ję řekel sjećnu: Da sem ję na tvęm mestu, čovek bi sę pri jogne smrzęval, steral bi z kravę tęle i řenę diete.
 Mesec morę čōveka mesećnaķa ōdljeći za sōbō kam ^hoćę, da on nę zna.
 Na Bōžić ję đan đųđši kulike pievec zjęnę, a na Nōve lete kulike pievec kōřęči.
 Na bōžićnu nōć sę blęę spōmina (razgōvęrja) i sę kravę su na jęnu stręn ōbrnenę.
 Na jesęjskem deęđe blęę same ōvušivę.
 Na Svjęćnicu, Napelęvajne Majćice Bōęę (2. velaćę) sę mędved naględa³³³ z dupla i čę ję sunce, glible sę zavlećę, a čę ję grde ōstęnę blięę, nę đųę zima.
 Na tęru stręnu ōdleti bōži volec z dećkovōga prsta na te stręne ję nęgva đręga.
 Na tęru stręnu ōdleti bōži volec z djeklinōga prsta, otud bų došel nęjnin mlędenec pō jnu.
 Pętek ję řalosni i nesręćni đan a i tork ję nesręćni đani.
 Petrovska meġla stręni seme i strni nagineju.
 Potres ję kad svęťōmu Mętejmu priřmeknę Zęmļa, kų drži i premjęšća ju na druge plęće.
 Rati³³⁴ su zęte, kad ję Isus za nas krv preljevęl, ōnda mōraju i ludi za jnęga
 Svęti Luka (18. listōpada) snegem fruka. Svęta Kata (25. studena) snjęg za vręta.
 Svęti Matija (24. velaćę) lęd razbija, a čę ga nięma ōnda ga sprjema.
 Šte ję v pętek vęsel v nedelu sę plęćę. Šte sę v pętek smeję, taj sę v subotu plęćę.
 Šte prekōřęči priķ meķlę ili jōęęga, đōbi mjernicu.
 Šte najđę 9 črlęne bęťōv na trięblejnu kukurizę, idę slobōne spęt. (*Veli sę za šęlu 9 ili 3.*)
 Šte ōbetęęa na kvatre, řęst đan ję betęęen a sędmi mernę.
 Vųk sę nęmrę razjevnuti kad bi řtel zaklati one kaj mu nję ōdręđene (sųđene).
 Vųki moreju same one zaklati ř čjem i_n za tę lete svęti Juraj v pretuletję nadeli.
 řrijebe tak đųę dobre ne vidi dok sę kōbilynōga đręķa ne najję.

b. Čę i kad sę nekaj napręvi - kaj sę ōnda pripeti?

(Stareši gōvoriju višę **čę**, da i **gđa** a mlajši **ak**, **akō** i **kad**. Vu ovem popisu su si Čę i Kad.)
 Čę cјeli řivōť pųne gōvoriš, bų ti na mrjele zmejnķale řieći i nęš mogel zajnu vōlu řręći.
 Čę dećķę đųđđę na mrvije, kad sę ^hiřa zmjęćę, nę sę te lete ōęęnil.
 Čę dećķę přjęđę pōđ dugōvęčō, bų postal djekla, a čę djekla bų pōstęla dećķę.
 Čę deneš ^hōštiju k srcu, kō si zęl na prićeste, nęmrę tę kugla prestreliti.
 Čę djekla fućķa, bųđu ję mustęči zřęli.
 Čę djekla strųę lonćę, bų deęđ curel, da pę zamųž. Čę diete prekōřęčiř nę višę řęsle.
 Čę diete same ōdvęęę pupek svęzan kad sę zrodile, pōđ stolem kad ję sędem ljet stare, ōnda bų mųdre. Morę si sę zapometiti i kaj mu jōći vidiју, to rukę moreju napraviti.
 Čę diete višę plęćę bu mejne scęle i ljepe pōpjevale, kad zřęstę.
 Čę đvę skup prekōřęćiju podsek kad ideју v ^hiřu ili z ^hiřę bųđu i skup mrli.
 Čę ^hoćę řęna da ję bų řęnsķe diete imele ljepe řęsi, vęlikę i đųęę, nek vljęćę za sōbō kad ję nesęća konōplę ili sireķ. Čę hoćęš da tę řęliју merni, čę hoćęš da tę kudiju, ōęęni sę.
 Čę ideř za nekem i gęziř pō negvemi tręgi, bų ga glęva bōljęla.
 Čę jjeř zelęnę jabukę kę njesu zrele ili drugi řęđ, buř đobil řrižu.

³³³ U Pensilvaniji (Punxsutawney) se slavi izlaz svisca na Svjęćnicu i ako vidi svoju sjenu, zima ćę se produljiti.

³³⁴ Poljeřar u Međimurju čęstita i: Hiřa okinćena z mlademi detići koji ne miluju puške, sablje gori zdići v tabor iti krřćęnjsku krv preljevati vu ime onoga koji visoko sedi řiroko gledi v roki belo řljeluju đerži.

Če kravę pōjjeju drač cuči (divji, vranin) luk, mlijeke i sir tak smrdi da ga nje moči jesti.
 Če kravę pōjjeju drač dręslin ki raste pō dvōrišća i jake smrdi i mlijeke smrdi.
 Če krop v loncu pišči, to plače nečija dušica v čiščelišću.
 Če kukuvača ^vkani gazdaricu, nę bu imjela sręče pri mlijeke i ciele lete ję bu sir črviv.
 (Tič čōveka ^vkani če ga te lete čuje prvi pūt na tešče. Zate sę v pretuletje nę smę ōtiti z ^hiže, dōk sę nekaj v zube ne ^hiti).
 Če lastōvičice na niske letiju bu dežd, a če visōke bu lijepe vrijeme.
 Če mlādejinka pokle vjejnčajna kad sędeju prvi pūt za stol prisęde mlādencu kaput, ōnda bu ona gazda v ^hiže. Če mlādejinku pōsvetari dōpelaju, ona bu marna i mlādiči sręčni.
 Če mlečec kukurizę puca, kad sę peče, ^vkrajnen ję. (Pastiri pęku tuđe, a saki puca!)
 Če muve jake grizeju, bu skorem dežd curesl.
 Če na Bartōlōve (24. kolōvōza) dežd curi nę žira te lete.
 Če na Božić držiš rukę z laktmi (lakti) na stole, buš imel mozle pō ruka.
 Če na Božić v peče jogen gasne, bu nesreča, nę te lete sręče pri ^hiže.
 Če na Filipōve dežd curi nę siena a če i ōbrōdi z ręda zgine.
 Če na mater pluješ, gube budu pō tebe rāslę i bu ti ruka z groba van ględela.
 Če zaspiš na međe i vila te nastreli i dōbiš jasli, mozle na vrātu.
 Če na Svječnicu sūnce grijeje, v maļem trāvne su fruki (frukōvice).
 Če na Svječnicu sūnce mędved sę gible zavleče, a če grde ōstane bliže v lukne.
 Če na trsje list ōpāneę a petlōvije ōstane, ōnda bu kletu jake rodne.
 Če najdeš dętelu s četiri pęra (četeremi pęri) deni ju v mōlitvenik za sręču.
 Če ne pōjješ cijelu šnitru kruva ku si si pri jele zel, neš (nę buš) mogel nikam dōspeti.
 Če nekaj nā sę na opak ōblečeš nę te nište mogle vreči.
 Če ōpaziš prvi pūt mlādi mesec spōd krova, bu te cijeli mesec živōt (tjele) srbel.
 Če prejde pōd dugōvaču dečke, bu postal djekla, a če djekla bu pōstala dečke³³⁵.
 Če priek jōžęga prekōračiš, buš dobio mjernicu ili sę buš poscal v posteale.
 Če sę diete, dečec na krstu pōsere, nęmu ne raste brāda.
 Če sę denę v pōsjejanę konōple jajce tiči i_n nędu trgali.
 Če sę denę v zube zelęni list z drjeva de sę roj čel ōgrina, čelę nę grizeju.
 Če sę djekla pōleje z vōdō kad pęre, muž ję bu pijanec.
 Če sę djeklice denę škrļak na glāvu, bu imjela velike ciceke (sesce).
 Dečki na paše mečeju djeklam škrļakę na glāvu a onę bežiju.
 Če sę dvā skup v jęn ručnik brišeju, budu sę roji kad sę čelę rojiju pōmješali.
 Če sę fašijnska juva v tere sę kuvalę zelije i svinska glavina ^hiti v rupaču, ōnda žabę ni pukači nęmreju reglati. Same sę napuhuju a nęmreju kreščati.
 Če sę jutre staneš z postele na lijevu nogu, cijeli dan buš srdit. Navjek sę stani na dęsnu.
 Če sę kravam dā pōjesti materine dušice mlijeke lijepe diši.
 Če sę kvočka nasadi v muški dan (tork ili četrtrek) pevčeci sę legu.
 Če sę maček miva z dęsnō capō, bu došla strājnska baba, a če z lievō, bu strājnski muž.
 Če sę na bōžične nāvečerje najprije muški ki^hne, te lete sę budu višę legli bikeki i žrebeki.
 Če sę na bōžične nāvečerje najprije ki^hne žena, te lete bu sę legle višę telički i žrebički.
 Če sę na fašinek ^hiža zmetę z novō meklō nę buv. Če na Jožefōve cjepiš sad, primle sę.
 Če sę na Mājku Božu Sadōvnu, Sadōv^enicu (25. ožujka) sadi sadōvje, rad sę primle.
 Če sę nabodeš na kačinu kōst to sę ne dā zvrāčiti.
 Če sę prije nosi črlenina za mrtvikem, prije mu sę duša zveliči.
 Če sę s fašijnskō juvō pōleje pō vrčaku i pō pole nędu (nę budu) krti rōvali.
 Če sę s fašijnskō juvō pōškrōpi semejsna kukuriza nędu ję vranę pukalę.

³³⁵ D. Šimunović piše isto u pripovijesti Duga.

Če se s fašijnsko želvō juvō pōleju pōsjejanē konōplē tiči i^h nēdu trgali.
 Če se s šumsko gajkō i z nadōštuknenim proscem z plotu prije neg sūnce zidē triput gol
 ōbleti okōl žitka nēdu na jnēga išli vrapci (tiči).
 Če se s tjerjem ōd semejske kōnōpel pōsiple postel de su stenice onē pōparaju.
 Če se smetjē na Prijemnicu (Pepelnicu) ^hiti komu na dvōrišče, bŭ jastreb poklal sŭ živad.
 Če se snuboki da ideju snūbit, stāneju z mužem, ōnda bŭ, a če z bābō ōnda nē srēčē.
 Če se z vezālem ōd vrečē zavežē skup par la^ti, ni v^rāži (nijēn) v^rābec nē išel na žitek.
 Če se z nožem ki jē bil na Božič na stole prekriži oblak, nē tŭča pōtŭkla.
 Če se zabiju žŭne mlādi v duple (lukne) s kakvem drjevem, ona dōnēsē trāvu k^a sē ōtpira
 i če blizu črlēna krpa (misli da jogen) i tu ju ^hiti. (T^atⁱ dōjdeju dō jnē i ōtpru saku klučenicu).
 Če se zōb sieja siečna ima jēnu, če velačē dvjē, če ōžujka tri, a če trāvna četiri rŭbačē.
 Če se žrebeku ili tēleku privēžē črlēnōga sukna na v^rat, nēm^rē ga nište v^rēči.
 Če si maček mustāčē ōsmudi ōnda nēm^rē miša vlōviti.
 Če si šte kōmād opravē na ōpak ōblečē, njē ga moči v^rēči.
 Če skuvaš kačŭ i pōjješ tē juvē saka ti bu trāva rēkla kad ju primlēš za kakōv jē bēteg.
 Če snuboki njemaju sōbō bjelōga luka nēdu nasnūbili.
 Če sova hučē (jučē) pri hiže, smrt prizāva i nešte bu mrl.
 Če stāneš na podsek kad vlezāvaš v strājnsku ^hižu, ni coprnica ni v^rag niš ti nēm^rēju.
 Če šte s fašijnsko juvō nogē ōpērē nēdu ga kačē grizlē. I blāgu nogē s tō juvō ōblejati.
 Če šte ^hiti tōplōga kruva ili kōlāča v žitek (šenicu), vrapci ga ^hočēju raznēsti.
 Če šte jje bažul mej Bōžičem i Ōvem letem, cjele lete jē žmēkek (truden, nevalan).
 Če tē diete na Šibarjēve vudri šibō, te lete buš zdrav. Če tē kōs ^vkāni, buš si prstē ōptŭkel.
 Če tē lupec, ^hupec vkāni, bŭ tē nōs srbel i imel kuntar, buš sē pōdristal i v gačē posral.
 Če tē vuğa vkāni (prvi pŭt ju čuješ na tešče), neš te lete imel srēčē gliv nab^rati.
 Če ti cigaretlin na jēn kraj gōri, baba ti jē pre^hāmila, preštrājngala, njē pōštēna i kurva sē.
 Če ti kēfa ōpānē, dōk si cipele glāncaš, bŭ tē s^ram tam kam ideš.
 Če ti pop ili fiškāl prisēdē kaputa, to mām ōdreži, da ne ōstāneš bez cjelōga kaputa.
 Če ti češel ōpānē, dōk sē češeš, bŭ tē s^ram tam kam ideš.
 Če ti sē kišē, ōnda ti sē pŭti k^ažēju. Če ti sē kŭca, nešte sē z^a tē spōmina.
 Če ti skāčē dēsne joke nešte ti bŭ v rōdu mrl.
 Če ti v ljevem vuve zvōni, buš dober glāš čul, a če v dēsⁿem zlōčēsti.
 Če vrana kvāra, kvār i zlo bu. Če zapikneš v žitek drjeve s kjiem si kačŭ moril, nēdu vrapci.
 Čelci sē mōrajŭ pōsipati zemlō ōd krtōvinca ili ōd prvē brāzdē da sē bole rojiju.
 Kad betežnik mjeina meste de leži, bŭ skorem mrl.
 Kad blāge pijē vodu, nēm^u sē fučka da rajše i više pijē i bŭ siteše.
 Kad jē suša ōnda sē voda k^a ōstānē na pole mōra nōsiti dimōm, da bi dežd cūrel.
 Kad kaj jješ i ne pōnūdiš nesēču žēnu, a gledⁱ tē i ščeknē za rit, dōbiš jačmēnec na joke.
 Kad kravē ideju na Jurjevske nāvečerje z pašē prijek krjesa na vuvoze pōljēvaju sē z vōdō
 da bŭdu imelē više mljeka. Kad liešnaki ōbrōdiju, bŭ pŭne fačukōv (fōtōv, pajnkrtōv)
 Kad mlādejnk^a prisēdē kaput mlāden^cu, ōnda jē ona gazdarica, nēm^rē ju tŭči. Prva sē
 nek ōbriše, nek mlādenca ne čeka. Kad najdeš vrgājⁿ, iščⁱ mu p^ara (brata), tēri jē blizu.
 Kad prvi pŭt nekaj nōvōga ōblečeš trieba tē zaskupsti, da to nē pōdrāpaš.
 Kad sē voda nosi z pola dimōm, ōnda dežd curi.
 Kad sē za nesēčō žēnō šte na^hiti s kakvjēm jelem, bŭ diete glā^dne (lakōme).
 Kad sē za nesēčō žēnō šte na^hiti s kamenem ili drjevem, bŭ sē diete šte^le tŭči.
 Kad sē za nesēčō žēnō šte na^hiti zemlō, bŭ diete šte^le jesti zemlu.
 Kad zvjezda curi, kaj si zamisliš (zaželiš), tak bŭ.

c. Kaj se mōra (trjeba) napraviti da nekaj bu ili ne bu:

Bor (bōžični) se ne nosi z ^{hi}že vun, neg se požge v peče, da nejdeju vrapci na konople.
Da bi roji kad se čelę rojiju niske sedali, mōra gōspōdar ženō na Božič spati na slame.
Da budu velike konople trjeba na prijemnicu prije neg se lampa vužge tancati z mahalem.
Da kokōši ne paraju trjeba zaklati kokōš na fašinek, ōdseči je glavu, ^{hi}ititi priek ^{hi}žnōga krova i de ōpanę zakōpati. Da njeđu vranę pōsjejanu kukurizu zōbalę trjeba je na fašinek prije neg sūnce zide na pole starem loncem stūči.
Dijete tere vrti snōvaču kad se navija, mōra dōbiti jajce.
Kad se dojde v ^{hi}žu, mōra se male sesti, da kvočkę rajši sediju i sen se ne ōdnese.
Kad se mrtvika znese z ^{hi}že, mōra se za jnim ^{hi}ititi vodu, da mu se duša ne vrača.
Kad se novti rježeju, mōraju se deti za rubaču, da se ne mōraju na drugem svijetu pōbirati.
Kad se prasica zakolę za slaninu, cicekę ōbriezanę svinar ^{hi}iti v kotec da se više prasiju.
Kad se rježu mladice sadja za cjepiti mōra se spuzati na drijeve, da cjepi dobre rodiju.
Kad se v Lucijski tjeden pari, denę senkōmad železa za parenicu, da bu blaže zdrave.
Kad se v trsiju dōbere, zabodu se tri jagōde na škliček lista, da i trs pije i bole k letu rodi.
Kad se zgōtovi navijajne ōsnove na razbōj mōra se triput z vrti na ^{hi}že zjevnuti (ōtprieti i zaprieti) da se dobre zjevi ōtpiraju i lijepe tkę.
Kad se zvija pēdene, zvadi se jena ručica i denę na vitelnicu, da ne bi vrag vijal.
Kad v pretuletje prvi put grmi trjeba se valukati pō zemle da ne budu križa bōlele.
Ki sadiju krampier mōraju se na ^{hi}tavati jēn pō drugem z gruđijem da bu tak debel.
Koga je strāv, nek sedę na ne meste de bil na skōlka mrtvik i ne bu ga više strāv.
Kulike prstōv pūknę diekle kad prstę natęže tulike bu imjela snōbokōv.
Kuplene svinče ili blašče za držati trjeba na rit deti v kotec ili štalu da bu sręča.
Lasicu se zove v ^{hi}žu, kad ju se vidi, da pōništi sū gamad:
Lasičica gōspičica, pozvali su tę moji mišeki i stakōreki na gosti, imaju mēsa dosti!
Na Fašinek se kuva glavina ōd slanine v zeliju a lalō^vka se denę na kotec, da bu sręče.
Na Fašinek semejska kukuriza pōčeti se ruliti prije neg sūnce zide i dok se ruli, ne smę se gōvōriti, da je nēđu vranę tgalę.
Na gorne priječke snōvače se mōra ōstaviti nekulike niti da konople vękšę rasteju.
Na Januša (27. prosinca) trjeba ^{hi}žu 9 put zmetati, da budu konople vęlike zrśle.
Na jejngelsku nedelu (druga pō Velike meše) se mōra zarad šegę zōbati grozdije. Prije jengelskę nedelę ne smę žena kę imjela mrtve dijete (tere nje kršcene) zōbati grozdija ni liješnakę jesti, ne je dijete videle dıkę nebēsķę.
Na Jožefa (19. ožujka) prije neg sūnce zide se mōraju čelci zbuditi (zružiti pō kōšje).
Na Šesvetę se denę na stol jesti i vina v kupica, da dojdeju na mrtve jutre dušę dimōm.
Na slive (i sakem sadu) kad se bēre za dar 3 slivę ili vęč kaj je ōstaviti, da bole k letu rōdi.
Piščenci ili žugeki se mōraju nasaditi v ženski dan (v sriedu ili subotu), ōnda se piščejnkę i žugicę legu. Čę se nasadiju v muški dan (tork ili četrtrek) ōnda se pevčeci i žugeki legu.
Prvi čelec se mōra vkrasti, dōbiti ili kupiti za žitek, ōnda je sręča pri čela.
Rogę ōd rōgača nosiju ludi na sebe, da i_n ne bu trla zimica.
Snuboki mōraju imeti pri sebe bielōga luka kad idu snūbit i ōnda moreju nasnūbiti.
Strjela nečę pūknuti vu nu ^{hi}žu ōkōl tere je velike kōprivje.
Šte dojde de se prav vrti, a tu vilę tancaju, nagine, dōbi živčenu bolest.
Šte fučka pō mraku te vilę zove, morę mu se pomet pōmješati i doktōri ga ne zliečiju.
Šte ^hoče biti dober jagar i zgōditi, na Mladu nedelu, zemę ^hoštiju i vu jnu pūknę.
Šte ima bradōvice nek je pripečę s kōnōplinō na mladu nedelu prije neg sūnce zide.
Šte ima zaraščęne obrve, te morę vręči, kad pōgleda.
Šte mahale sečę, nęga vuk vlečę. Šte mahale sečę ne bu duge živ.
Šte na sębe (ili: na sebe) šiva, taj si pomet zašije, ne mogel pōbeči, kad ga šte tera.

Šte ne prerježe točne ^hleb kruva neg mu oštane šnita, tulike je već djes lagal.
 Šte nosi na sebe nekaj od opravę na nopak, nje ga moći vręči.
 Šte nosi sobjo bjeli luk tęri je bil na Božić na stole nje ga moći vręči.
 Šte pavuka mōri đevet grjeđov mu je oprašćene.
 V noći nje vriedne nikōga pōzdraviti. Morę se đovek i z duvem stati.

d. Kaj se ne sme i zakaž to nje dobre?

- bedzeg kuriti i đōk je bedzgovōga jogna nemre Majčica Boža sopsti.
- bježzati ramne on ki kaču vmōri neg šigu migu, da ga kačec ne vlōvi.
- bōžični bor znęsti vun z hiže šte ima čelę neg ga pōkuriti, da se čelę bole rojiju.
- čelų prekleći. Ki čelų prekune duša³³⁶ mu je grješana. Čela mernę (Sa nemina krepa.)
- čez podsek ni oblōk dati piti vine, da ne vine zōvrele i da ne đōbi mjernicu on ki piję.
- đovek spati de mesec svjeti i će ga pōtegnę sejna da gazi pō brdina, a ^hoda pō krovu.
- đjekla đōpresti zajnōga povesma neg male oštaviti za snōbokę, da vidiju da zną presti.
- đjekla fučkati, budu je mustači zrasli. Đjeklu je grde čujti kad fučka.
- đjekla iti zamuž đōk ne zna kriv omjesiti, krušnu peč raskuriti i kriv speći.
- đjekla ni žena jesti dvojke sliv, da ne rōdila dvojkeke.
- đjekla strugati lončę (ostajnkę jela), bu dežd curel, da bu išla zamuž.
- đjete čez oblōk ględeti mladi mesec, ne bu rasle.
- đjete drbati pō jognu v peče da se pō noći ne pōšči v poste.
- đjete ^hoditi (iti) na rit. Kad ide (^hoda) đjete na rit, svų mater v pekel gojni.
- đjete jesti obelinije³³⁷ od jабuk ili rušek, ne si mogle niš zapometiti ni mōliti se navčiti.
- đjete kad na zemle leži prekōračiti, ne bu rasle³³⁸.
- đjete čez oblōk ględeti mladi mesec, ne bu rasle.
- đjete pōdmetati (męsti pojd nega), bu đuge na poste scale.
- đjete štriči, đōk nje jene lete stare, da ne bi tat bil.
- drač kačine mljeke trgati, bu tę kača grznula.
- dvą skup brisati v jęn ručnik, da se roji ne pōmješaju, kad se čelę rojiju.
- gņezde zrušati lastōvice, da ne đōnešę jogen i stajnije vužę.
- hižnu đōmaču kaču mōriti. Slava Klapšecova ju je mōrila ^hižnu kaču, puk je je mati mrla.
- iti bos prije Križevskę prešęciję đōk njesu vetri blagōslōvlęni.
- jajca za našad nikōmu dati prije neg sama njesi nasadila.
- jesti řęp od svijncęta. Ki jje řęp budu ga cucky šteli gristi.
- jogen v peče bōžičnę noći vğasnuti i na te se đobre paži da ne nesrečę.
- kad se pregōvřajaju vureki reći amen, da se ne pretvoriju v kamen.
- komu pōvedati pōd krovem za tičę (gņezde). Budu v gņezde vlezle mramlice.
- kriv peći kad se prvi put sjeja žitek ili sadi krampier, bu mu kōra išla.
- kriv peći na kvatre. Kvatre post, kvatre su srieda, pętek i subota vu 4 tjęnę na lete.
- kriv si z jęnų rukō odrezati, šte nje bil kum, neg ga mōra zęti v rukę i rezati.
- lastavicu mōriti ni gņezde zrušati, da ne đōnešę jogen i stajnije vužę i krava krv šči.
- Majčicę Božę pašu reći pruga, niti prugōvača, da tę ne griznę kača.
- meklu ni jōžęga prekōračiti, bi dobil mjernicu, bi se v noći v poste poscal.
- mivati na kōpajne ili vu pōsude z tęre se blage napaja. Đovek bude lišaj dobil.
- mladi mesec prvi put videti spōd krova. Njema đovek cjeli mesec srečę.
- na detętu niš šivati, da mu se pomet ne zašije i ne se mogle niš navčiti.

³³⁶ Novak (2007) U Moslavini vjeruju: Pčele imaju dušu kak đovek.

³³⁷ Gregurić (2004) Nije dobro jesti belinke jer ćeš izgubiti pamet.

³³⁸ Balog: Ako netko opkorači dijete, ono više ne bu raslo.

- na Fašinek šivati, da se kōkōšēm rit ne zašijē i nēdu nēsle.
- na Furijana, patrōna jogna z jōgnem dēlati, kruv pečī, kōvati da se jogen ne pripeti.
- na Furijana vōjziti gnōj. Tōmiči v Trstenike su vōjzili i vužgal se stup na lese.
- na kvatre kruv pečī, ali večer žēne kruv pečū.
- na Veliki Pētek zēmla dirati, ni ōrati ni kōpati.
- na mēde spati, morē čovek naginuti i vilē ga nastreliju i dōbi jasli.
- na Svēti Ivan Glavosek zēlije seči da glāvē ne gniju.
- na Tōmijneve pariti parile. Na Posavine jē jēna baba parila puk jē se parile vužgale.
- na Trēkraški post (5. siečna) prēsti, da ne budu konōplē goršē.
- na Vēliki Pētek zēmla dirati, ni ōrati ni kōpati.
- neōžejneni sedeti na vūglu stola, nē se mogel ōženiti.
- ōd Bōžiča dō Nōvōga leta bažul kuvati ni jesti, da nē čovek cjele lete žmēkek.
- ōstaviti nož z jōštricō gore ōbrnut buš se pōrezal. Te nož iščē žrtvu ili bŭ svađa v ^hiže.
- pezdeti ni prdeti kad se luk sieja da nē luk jake lut.
- piti voda za mljekem (kad se mljēke jīe), bŭdu kravē scālē kad se dojiju.
- pōglēdati na oblōk š čjem čovek prēglēda kad se zbudi. Bŭ se zābil kaj jē sejnal.
- pō noči fučkati, morē kakve zlo dōjti.
- pōseči stāre drjeve bez brka. To jē vilōvnate drjeve. Na jnem živiju vilē i kartažu se.
- pōvedati na pŭtu ili pōd krovem za najdenē tičē, da nēdu kačē spilē jajca ili pōjelē mlādē.
- pō mrāku iti v rupu pō vodu, da se ne dōbi se Mrāk, naginē ili ōšēpavē.
- pri otrpŕtem ōblōke spati. Morē na čōveka Mrāk ōpasti.
- priē Križevskē prešēcijē iti bos, a pokle su vetri blagōslōvlēni i smje se iti bos.
- prjek mrtvika na skōlka maček prējti, bi se pōvukodlačil.
- rezati mladice jābuk i rušek za cjepiti zemlē, bili bi cjepi jalōvi. Trieba ziti na drjeve.
- roglē zapiknuti vu vōjz siena priē neg se genē, da se nē vōjz na pŭtu pre_nitil.
- rukē brisati stōlnakem, da se novti ne čješeju.
- sedeti na toplem meste de jē bil topli kruv (s pečī zvāden), bi vŭka (mej nōgami) zgrabil.
- sedeti na vŭgle stola neōžejneni, nē se mogel ōženiti.
- semena dati drugōmu priē neg sām čovek pōsjeja, da ne prējde i seme k drugōmu,
- smejati kad šte prdnē. Bŭdu ti vusnice spŭcalē. (*Veli se v šale dece*)
- spati na mēde. Ki spi na mēde na polu, vilē ga nastreliju i dōbi jasli.
- spati pri otrpŕtem ōblōke da se ne dōbi mrāk, naginē ili ōšēpavē.
- spustiti pop šakramēnt na pōdigajnu dōk v ^hoštije ne zameca i ^hoštija ōživē.
- stolec biti na opak ōbrnen, jēl ōnda nēmŕē Majčica Bōža sopsti.
- svinčētu dāvati jesti v krilu.- šipek i kupina kuriti, da Majčicu Bōžu glāva ne bōli.
- šivati na Fašinek, da se kōkōšēm rit ne zašijē i nēdu nēsle.
- škrļak pōhābani kŕpati i šte nosi zakŕpani škilak nēmŕē prdeti i ōbetēža.
- trāva skupsti se jēl se Majčice Bōže lāsī skubēju. - tŭči z mēklō nikōga.
- vilōvnata spletēna griva na kojne raspletati, da čovek triput ne nastrāda.
- vilōvnate drjeve (bez brka i futlajive) pōseči, da čovek triput nē nastrādal.
- kad se jīe mljēke ili sirutka zatjem mām piti voda, da nē bi kravē scālē, kad se dojiju.
- za popa spōminati kad se šjeŕi sadiju, ōnda nēčeju rasti.
- zemlē otkopanu kaču mōriti. Mrl bu te lete ki bu jēl kaj tu zrastē. To jē za krmine.
- z rjekem (na glās) zvati Katicu pō noči, da ne dōjde kača. (*Sake kače jē ime Katica.*)
- žēna kā imjela mrtve diēte a nje krščene zōbati grozdija ni jesti liešnakē dō jaindēlskē nedelē (druga pō Velike Meše), da je diēte nē dobile grozdija i liešnakē kē jajngeli deliju.
- žēna ke jē diēte mrle, jesti jābuk, priē Magdalejna nē je diēte dobile jabukē ōd jangela.
- žēna neseča se čŭklavōmu špōtati, da je nē diēte nakazne.
- žrt na vōjzu biti gola, da nē blāge mršave. Mōra se i nā jnu bāŕ male ^hititi siena.

SEJNE Če čovek sejna ne sme kad se zbudi pogledati na oblök, bu se zabil kaj je sejnal. Če mesec svjeti v čoveka dök spi, more ga pötegnuti k sebe i onda sejna da gazi po brdina, a hoda po krovu. Kaj sejnaš kad prvi put v tuđe hize spiš, to bu istina. Kad čovek sejna, onda mu duša hoidi. Jeni tak veliju, a drugi, da je otišla v rit. (Takve veruvajni ili cöprij je jake pune al šte bi za se to zoznal.) Stare žene su imele mali molitvenik, knigicu Sejna Majčice Bože³³⁹ a popem nie po vole.

KAJ SEJNA ZNAČI?

bielōga kojna - smrt. buve - buš dobil peněz. čelę - bu jogen. čistu vodu - zdravje. da kam curiš - sreča. jajca - laž i griję (svađa). jogen - nešte ti v rodu zanosī. jogen bez dima - buš imel diete. kojne debelę - je dobre, kojne mršave - nie dobre. mese - smrt. male diete- bu griję (svađa) v hize. mrtvōga - nie dobre, nesreča, (trjeba na mešu dati i Boga moliti) mrtnu vodu - buš betezen. nekōga da je mrl - taj bu duge živel (smrt mu je mrla). parile - bu v rodu mrtvik. ružu - veselje. siene - bu griję (svađa v hize) svinę - buš imel z gōspōdō posla. vuši - buš dobil peněz.

Svatovi Franje Obada i Barice Jagatić, Žerjavinec 1938.

³³⁹ U Podravini je raširen od Crkve zabranjivan molitvenik Senja Majke Bože (Senjalica) na kajkavskom. Ako se izmoli najednom duša molitelja će ići sigurno u Raj. Kuća koja ga ima sigurna je od groma. U njem piše da će sudnji dan doći: "gda budu železne ftice po nebu letale i kokoši popoldan jajca nesle"

14. VELI SE – POSLOVICE³⁴⁰ I PRISPÖDÖBICE

Ak bi baba računala se kaj denë v kôlače, ne bi i_n nigdar pëkla.

(Mlajši veliju "Ak" a stareši "Če" i se druge su pöd Če!)

Al te bu špõtale döpale. (Kad se šte komu pošpõtava.). Alaj si pogödil kak v rit z nose^m!

Am ne göri hiža!? (Kam se žuriš?) Am si ti, znaš, baš pravi neveröväni Tömaš.

Baba ga vöda kak bika na brunde. Baba se pözna v cirkve pö peče a v mëline pö vreče.

Baba je gorša i stareša öd vräga. (Kad je žena nekakve zlo napravila.)

Baba je i vräga nadlädala. (V priče je baba vräga triput prevarila.)

Baba je tri danë stareša öd vräga. (V priče je baba bila müdreša öd vräga.)

Baba mu gače nosi. (Baba mu göspödäri. Bapšćak je.)

Baba na vrčaku djela tri posle najemput: Šći, serë i šalätu bere.

Basama Jurica! Basama negda! (Klël je moj deda ćerski.)

Basama saka sama i se pö dvje skupa! (Najvëkša klëtva mëga deda ćersköga.)

Baš je kak drëk na ceste. (Furt räja.)

Baš je kak nekaöv znësek. (Znësek je zäjne jajce i koköš prestäja nësti.) Baš je kak trüt.

Baš je pravi praseca a i tak dëbel i tak zamazan.

Baš më briga kaj Cigäna zëbe. Baš saka mu je rieč na mestu.

Baš si däl drëku plusku. (Napravil je z jenë bedastöčë još vëkšu.)

Baš si pötrefil kak kječ na dvanajst. (Došel si na štetu a njesi trijbal.)

Baš si se tu möräl nasrati. (Na krivem si mestu.)

Baš su ga dvä na drogu prenëšli i pital je prvi zäjnöga je l' i_n ima još. (Ödgöväřja se kad nešte pitaö je li šte videl toga i toga.)

Baš ti još fališ!? Batina ima dvä kraje. (Önomu ki se nagraža da bu koga tükel.)

Bažul se düge kuval i pözelenel je kak slepövož.

Bedäk misli da je najspömëtneši na svjetu. (Djela se müder.)

Bedäk ne zna kaj je šala. (Önomu tëri se na šälu rasrdi.)

Bedäk penezë kaže, a deca rit. (Z nečem se fäli i to sem kaže.)

Bedäk se müdre drži. Bedäk se same smeje navjek. Bedäku i dëbeli krampjer räse.

Bëdast je stö grädi. Bëdast kak nöč. Bëdast kak tële, furt mej nogë bejži. (Öbzöjnömu dečku (müžu) tëri ne dä ženam mira i diže im rübače, žigla, šćiple, ciceke ruli.)

Befel je befel. (Kaj se möra nje ni tëške.)

Bejži dele, ideju težäki. (Male ludi ide na veliki posel il släbi težäki na tëški.)

Bejži kaj stö vragov. Bëkavöga nadgövöriti i šëpavöga (pëntavöga) nadⁿöditi nje moči.

Berë kulike mu Bög dä, a prëša kulike ⁿöčë. (Ima više vina neg grözdija.)

Betežnik tak düge spi, döč se jene jajce spēče. (Betežen male spi.)

Betežnömu se nüđa (nüdi), a zdravömu daje. (Nüdi a ne daje.)

Bez (prez) čëga moreš biti - naj si toga prösiti. Bez (prez) dela nje jela.

Bez (prez) jenoga i meša prëjde. Bez (prez) köpäča njema kruva ni kôlača.

Bez (prez) penëz se ni v cirkvu nëjde. Bez prijatela (prietela) ni v nëbe se nëmrë dojti.

Bez sträva ni mäčki ne valaju. Bez žganec nje müža. Bez čëga moreš biti, to si naj prösiti.

Bi deset put jen drëk pøjeli. (Jäke su škrti.) Bi ga vräg zel bez spovedi. (Jäke je zločest.)

Bi jel semi devetemi Kräjnci. (Navjek je gläden i mam ide k stolu.)

Bi kaču vu jnem popil. Bi ne bi. Ki bi da bi. Teda negda. (Ömuhäva se i ne prima dela.)

Bi paru (ötröv) vu jnem pojel. (Kad šte nekaj laköme jie.)

Bi se senica i z mejnšem zagütila (zadävila). (Prëveč si je zažëlel.)

Bi të topil v žlice juvë (vödë). (Jäke je srdit nä të.)

³⁴⁰ Poslovice iz kajkavskih zbirki (Lang, Lukanec, Večenaj, Belović i dr.) su slične pa se primjeri ne navode.

Bi ti ju vrag ščiepec skopal. (Ščepci su luknice pōd nōvtmi. Ōbēča, a ne dā.)
 Bi zapil i svētōga Pētra opajnkę (kapu), da morę do jni. (Prāvi ję pijanec.)
 Bjel ję kak vrana pōd kolenem. (Veli sę za črnōkōžnōga čōveka.)
 Bjel kak lilijan. Bjel kak (pādani) snjeg. Bjeli belōvāti. Bjel kak peča. (Bljed ję i bētežen.)
 Bjersa mu sę napravila v želuce. (Vine piję.) Bil bi dober za glādne srat nōsiti. (Ljen ję.)
 Bil ję maček na slanine. (Mlāda sneja ję jutre vęsela.) Bil ję ni krop ni voda. (Prestrašil sę.)
 Bil ję pri nem kuan i pečen. (Bili su si dobri.) Bile bi ga dobre pō smrt pōslati. (Ne žuri sę.)
 Bile ję jake sila Bogu za čōveka kad ję tēbę (nēga) stvārial.
 Bili sų si dųge dobri ōd rjepnōga pukajna dō ōbrezāvajna. (To sę isti čas djela.)
 Biiti ga vrag ščiepec skopal. (Jake ję škrt.) Blāge nejnine riti dōk morę napre iti. (Landra.)
 Blēdę ko da mu sę pōmješale. Bleji kak bik v bjela vrāta. Bljed ję kak krpa. (Jake strāvų.)
 Bljeda ję kak smrt. Bob ję bob, pop ję pop. Bob v stjenu ^hitati ili nēmu gōvōriti sejēne ję.
 Bōg bogōva! Bōg dāl, Bōg zěl. Bōg (svēti križ) prekriži dele i težakę. (Posel ję gotōv.)
 Bōg blagōslōvi dele i težakę! (Kad sę dojdę na pole de ludi djelaju. Za šalu i pri jele.)
 Bōg blagōslōvi pūne mōtik, a male žlic. Bōg bų pital de stę bili, kad pri Miške njestę pili.
 Bōg ję najpredi sēbe brādu stvoril. Bōg mu dęj duše leke!
 Bōg mu dušu zveliči! (Kad sę spōmēnę dōbri ili drāgi pōkojni.) Bōg mu griję ōprōsti!
 Bōg ne plāča sakę subotę. Bōg pōmojzi pūne ručic, vrag zemi pūne guzic.
 Bōg sręču deli, a vrag pōlek stōji. Bōg ti pomet presvjetli! Bōg Vam plāti na nebēske vrāti!
 Bōg vidi, a ludi ne veruju. Bōg znā de vrag ž nim trnije mēlę. (Pita za nekōga ki sę klatari.)
 Bōgec prosi a oga sę moli. Bōgek mu sę smilōval. Bōgiečka tōrba ję naviek prāzna.
 Bogu dānę krādę. Bōg zna de vrag ž nim glōžije mēlę. Bōji sę da bi diete pūpeka splakale.
 Bōji sę kak vrag temnaja. Bōl ję pręstala ko da bi z rukō ōdnęsel. Bole ikaj neg nikaj.
 Bole da ōstānę neg da nęstānę. (Sprāvla sę za gosti.) Bole da su ti jālني, neg da tę žāleju.
 Bole igda neg nigda. Bole ję doma pēpel pregrinati (mješati), neg tuđę tajnierę lizati.
 Bole ję vļievati vine vu vodu kajti sę voda pōbōlša a nę vodu vu vine kajti sę vine pōgōrša.
 Bole ję i stō nadeliti neg jenoga prōsiti. Bole ję piti črne vine neg bjele. (Nekaj i ōstānę.)
 Bole prōsiti neg krasti. Bole verōvati neg iti pitat. Bole vrābec v rųke neg golub na krovu.
 Bole sę bez nosa zlęči, neg bez sręčę (pometi). Bole sę i na svōre vōjziti neg pešica iti.
 Bole sę pō cigajnski vōjziti neg gospōdski pešica iti.
 Bole sę pōštēnomu čōveku dvāput zameriti neg fakinu jęmput.
 Bolša ję i bōbova slama neg prāznę jasli. Bolša ję i debēla ničca neg gōla ričca.
 Bolša ję svoja mālā hižica neg tuđi veliki grād. Bolši ję tvoj kutiček neg tuđi veliki gradiček.
 Bome te cijelę dānę preživā kak bik na gmājnu. Borme su mu pōtkurtali rēp. (Ōslabeli ga.)
 Borme trųsi ona rakiju kak da ję voda. Bormeš si ti dōbre bātin pōtrjeben.
 Bōži tę kanōn raznęsel na stō kōmāđōv. (Klęla ję mā majča drenčička.)
 Božič dojdę - zima prōjdę. (Veli Cigan.) Božič dojdę i zima dojdę. (To istina.) Bōžu ti repu!
 Brāda ti ję prnava. (Komu sę cedi pō brāde kad piję.) Brāzda ję rāmna kak da ję vol sčļ.
 Brez čęga moreš biti, naj si toga prōsiti. Briga moja prejdi na drugōga.
 Briga nęga zā te kak i za lajnski snjeg. Brundę kuję. (Niš ne djela. Lenguzari.)
 Bų dobil jezikōvu juvu. (Bų čul špōtancę ōd žēnę.)
 Bų došel i tēbe črni pētek. Bų došel k sēbe kak i kumōva čižma.
 (Kum nje mogel ōbujti čižmu i ^hitil ju pak ju ję srdit hitil v zapeček a pokle ju miren obul.)
 Bų došel vrag pō svoje, vęč ję sak splēl, same ga zažmeknę. Bų ga meгла (nōč) pōjĳela.
 Bų i tēbe došel črni pētek i lupil tę pō pęta.
 Bų i zutra svele. (Ne mōra sę se pōsel djes napraviti. Nę bu zutra sųdni dān.)
 Bų išla zamuž v Leskōvec. (Nje za zamuž, neg ju trieba tųči z leskōvō batinō.)
 Bų mu rit išla Filip - Jakōp. (Bų ga jake strāv. Drugi veliju, da bu jake glāden.)
 Bų ni postel pōmirila. Bų pitala starōst de bila mladōst. (Ljenčine ki sę nęčę zmųčiti.)

Bu si ga žil jak Krajec klabuka. (Krajec zložiem znuca klabuk.)
 Bu si zalizal kak i cucek. (Ta rana mu bu prešla bez vraštija.)
 Bu te vrana odnėsła. (Zađstal je svđjem ředem na poslu ili je sam na polu.)
 Bu ti jastreb žuge odnėsəl! (Ocu kad se dijete zřodi i fučka se za njim.)
 Bu ti zmejnkale rječi na mrjele. (Ōnomu ki furt pūne gđvori.)
 Bu već došla voda i na moj mēlin. Bu već i na mē vrata sūnce grele.
 Būbnul (lupil) je i ostal živ. Būdi Bōg s tobđ, am gđvoriš ko da ti se zmješale!
 Būdi Bōg s tobđ, kaj to djelaš, kaj si pōnorel? Būm išel pō pōldan. (Am pōldan sam dojdē)
 Būm te tak šupil, da ti bu stjena dala više neg ja (da buš se zvjezdē videl).
 Būmē se već stali na vuske steze. (Būš mi došel v šake.)
 Būmē vidli, řekli su sljepci. (Ōnomu ki se zgđvarja i veli: būmē vidli.)
 Būnceki su ti se raskuvali. (Kad komu štūmfi ōpanu i na cipelje visiju.)
 Buni se kak Brežan (pijan) v grabe. Būš dobil brus. (Neš dobil niš.)
 Būš dobil drēk na šibice. (Neš dobil baš niš.) Būš dobil frišku figu. (Ne buš dobil niš.)
 Būš dobil na Valentina kapu z rukavi. (Neš dobil niš.) Būš dobil pō ščjepce (prste.)
 Būš jel rjezancōvu juvu. (Bijen buš.) Būš išel (peš) v nēbe de kokōši spiju.
 Būš ostal krātke rukavōv. Būš ti došel na moje a ja na tvoje nēm. (Stareši mlajšōmu.)
 Būš ti krv scał, če mi dojdeš v šake. Būš ti videl svēga Boga, če te ja vlōvim.
 Būte vi već znali počem je rief sirutke! (Čekaju vas glād ili velike mūke.)
 Čerēc je naviek k meše kesen. (Cirkva mu je blizu, idē v zajni čas i zamudi.)
 Čerske glādne lēpice pōjele drēk stepice. (Špōt Čercem, da njemaju žitka ni za lēpice.)
 Cesarska (rieč) se ne pōrječe. Ciceke je pustila na pašu. (Vidiju je se ciceki.)
 Cjeli dan je v jognu. (Ima vručinu.) Cjeli živi otec. (Veli ju ženē za sake dijete kad se zřodi.)
 Cigan se veseli kad dežđ curi. (Pokle dežđa bu došle sūnce.)
 Cigani su gospōda, a gospōda su Cigani. Ciganica gače da je v torbu skače.
 Coprnice se spōvjedaju velikōga tjena. Crkel da Bōg da! Crkel je kak cucek pōd plotem.
 Cucek cucka pozna i neče ga gristi, kad su ōbōdvā pesi.
 Cucek ki laja, ne grize. (Dōk laja!) Cucek ne zna pluti (plivati) dōk si vuv ne zaleje.
 Cucek v zime ^hižu djela. (Veli kad se skrči ōd zime, da bi ju delal, a v lete kad se ōd
 vrućine rastēgne, veli da de bi tulike drjeva zel kak veliku ^hižu treba.)
 Curi dežđ ko da bi ga škafa zljeval. (De se same tuliki dežđ zmāže!) Cvili ko da ju koleju.
 Čast kumstvu, kumstve pōštujem a tēbe pōšerem. (Rēkla kuma kume, kad su se karale.)
 Če bu ōnda ne bu, če ne bu ōnda bu tam de suvi sirōvōga drži. (Rēkla je sneja dečku
 susedōvōmu, da se stānu v bažule če je ne mūža doma. On je pital: je l' bu i de bu?)
 Če draži Bōg ^hoče i krepana pura prdnē. (Rēkel je Zāgōrec kad su ^hitali zaklane purē.)
 Če draži Bōg ^hoče i vol bu prdnul. Če dužnik merne, dūga sobđ ne odnese v jamu.
 Če ga Bōg bole ne pozna kak ja, ne nigdar v nēbe došel. (Ne poznam ga.)
 Če ^hitiš bob v stjenu, on se ne primlē. (Nemu je zabād (zabādōve) gđvōriti.)
 Če ^hočeš da te řaliju merni, če ^hočeš da te kudiju, ōženi se.
 Če hočeš - hočeš, če nečeš - nečeš? Ja ti se nēm molil.
 Če je dela je i danōv. I zutra bu svele. (^hoče na bržplicu dōvršiti posel.)
 Če je dō prisege, krava je naša. Če je kosa, je i brus. Če Mağda kosa i Bāra je brus.
 (Svādiju se i karaju dvje babe a ni jene nje jezik jezik zarašćen.)
 Če je rane, nek bu na znane (zdrave), če je kesne, nek bu pōspešne. (Pōčima posel)
 Če je star(a) ne bu ga (je) nište kuval ni pēkel. (Za starešōga mlādenca ili mlādejnkū.)
 Če je tvoj bole se ga boj. Če nejdē za njim, on si sam zeme. (Kranē se dō čēga dojdē.)
 Če mi nečeš pōmagati, naj mi ni ōdmagati. Če ni nēmreš pōmoči, naj mi ni ōdmoči.
 Če mu daš, zlo je, fali ti, če ne, još gorje, sam si zeme. (Prosi ili vkrānē.)
 Če nečeš ti, ^hočeju drugi tri. Če nemreš iti, priveži si val k riti.

Če neš dober, bu te Ciganica odnesla. (Zločestomu detetu.)
 Če nje dikele i sneja je dobra. Če se bu više plakal, bu mejne scāl. (Kad diete plače.)
 Če se mej pöseje miešaš, svinę te pöjjeju. Če si v pondelek vesel, bu žalöst došla.
 Če sem glädna, bar njesem trudna. (Neče za maļu plaču delati.)
 Če si dober, sebe si dober, če si zločest, sebe si zločest. (Detetu.)
 Če sirömak vkrane dinar, budu ga öbesili, a če gospön milijun nemu nikaj nje.
 Če sme si mi brača, al si žepi (šatoflini) njesu (keše si njesu sestře). (Saki^h öče svoje.)
 Če šte skoči v zdeneč, ti naj za njim. (Önomu ki se zgövarja, da to napravil na nagövör.)
 Če te ja vudrim, bu ti trieba pop i doktör. (Tak se jaki gröziju.) Če te vlövim, bu ti presele.
 Če ti pop ili fiškāl prisede kaputa, to ödreži. (Da ne östaneš i bez kaputa.)
 Če več lažeš, nek se bar nekaj slaže. (Da i sam misliš da je istina.)
 Če više plače bu mejne scäle (i lijepe pöpjevale, kad zraste). (Za diete.)
 Čęga nje ni car ne jje. (Detetu kad išče one čęga nje.)
 Čęga se čovek najviše böji - to ga i pristigne. Čęga se joči böje - rukę čine.
 Čekame te s pejtáčö (ili semi desetemi na noga) (Ne čekame te pri jele.)
 Čez jene nuter čez druge vun. (Neče pošluⁿnuti. Zabäd mu je gövöriti.)
 Čez vuva mu se svjeti kak je öslabel. (Za mlädöga mužä v jutre, pokle je spal ženö.)
 Činövniki - rit kak lice. Čist kak rit znütra. (Zamusan je jake.)
 Čist kak sünce. (Nje niš kriv) Čizme svekrove sem tak ščistila ko da su öd šostara došle.
 Čovek böži, kaj to djelaš? (Ne vala ti posel.) Čovek se cijeli živöt vuči i bedast vmernę.
 Čovek nje tak duge star, döč more tikvajnu zdiči. (More još deka povenogvati.)
 Čovek se ne pökrije kak^h öče, neg kak je ödjeve duge.
 Čovek se pozna pö rječe, a gazdarica pö vreče. (Če je vreča lijepa, čista i bijela.)
 Čovek snuje, a Bög ödređuje. Črlęn je kaj bögiečka rit.
 Črlęn kak opičina rit. Črlęn kak paprika. Črlęn kak rak.
 Črlęna döbi. (Veliju kartäši kad dojde žena ili diekla.) Črn je kak Cigan.
 Črna juva dober smök, a pö noči velik skök. (Öd črne juve se döbi sračka (driska).
 Čubake prödaje. (Sedi i niš ne djela.) Čudaj (püne) se na kole vojzi.
 Čudi se kak pura dreku. Čuje al ne mare. Čuje kad se veli: na!, a ne čuje kad se veli: dej!
 Čul si da zvöni, same ne znaš v tere cirkve. (Nekaj je čul a ne zna točne kaj.)
 Čuvaj bijele novce za črne dane. (Šparaj, naj pune tröšiti.) Čuvaj ga kak joke v gläve.
 Čuvaj se i staröga kojna. (More te ritnuti.) Čuvaj me öd soli, ja tẹbe öd boli. (Veli bijeli luk.)
 Da bi te i de bi te? (Pita kurvieš kurvu.) Da bole ne bi škodele. (Pöznati pita, kak si kaj.)
 (Stareši veliju "Da" a mlajši "Kad" a tak su pisani. Mejne se gövori "Gda".)
 Da brat dober, bi ga i Bög imel. (Kad se rjedi kukuriza a bjetva su preblizu.)
 Da čovek tulike prejde kulike ona zbrbla. bi si razdrł nogę dö kolena.
 Da ga čovek pošle pö smrt, još bi se naživel. (Bile bi ga dobre pö smrt pošlati. Ne žuri se.)
 Da ga svječö iščeš ne bi takvoga našel. (Baš mi je taköv trieba.)
 Da je bole ne bi valale. (Tak dobre, da bole nemre biti) Da dober bi ga pöjeli bez kruva.
 Da je kak nje, dobre bi bile. (Ödgövarja se kad šte pöznati pita: kak si?)
 Da je pri dele kaköv je pri jele, dober bi bil. Da koza ima dugi rep, bi si ga posrala.
 Da more dö Boga, bi mu kapu kral. (Pravi je tat. Dö čęga dojde, to vkrane.)
 Da ne bi kozla zvrgeł, na ti! (Kad diete duge cendra, da mu se, da ga se rieši.)
 Da nje sirömaköv - ne bi ni sünce grele. Da se med tere, önda se i prsti ližeju.
 Da se i v köbiline rite svjeti, on bi se navrnul. (Pijanec bertiju)
 Da se se dvori tak teške kak diete, ne bi nigdar niš imeli. (Diete je teške ötręniti.)
 Da sem te vlovil i Boga bi vutebe vmoril. Da si predi tu neg tam. (Diete nekam pošila.)
 Da su kum pošten čovek bi mogli zameriti. Da štancam penezę ne bi i^h dosta bile.
 Dabögdä devet zimic te trle! Dabögdä öslipeł, če lažem!

Daje motike cicati. (Naslojnil se na motiku i lenčari a ne kopa.)
 Dale se fučka. (Kad šte pita na kraju pričē, kaj je dale bile.)
 Da se prignē bi mu kost v drobu pukla. (Ljen je.)
 Dālke je iti male je v riti sūnce je niske i blate skliske.
 De Bōg ima cirkvu, tu vrag napravi kapielicu. De bole - tu duže. (Ti si kak i vrana.)
 De griznē stenica napravi se disnica ko da bi tē z bičem vudril.
 De je Blaž, tu je laž, de ga nje tu su dvje. De je kruva ikakvōga - tu nje glāda nikakvōga.
 De je pūne bābic tu je kilave djetē. De nje družina bjesna, nje ni ^hiža tjesna.
 De pūne bāb(ic) tu su i deca kilava. (De pūne bāb skup, tu nekaj ne vala.)
 De se cucek vāla tu oštaneju glakē. De se dvā najedu i trejti bi se mogel mej nimi.
 De se dvā svādiju, trejti se smeje. De se dvoje lēgnē i trejti se zdignē.
 De se šte češe onde ga i srbi. De si Blaž naš pajdaš!
 De su čelē tu je mēd, de je voda tu je lēd. De su dvā tu trejtōga nje trjeba.
 De vrag nēmre nikaj napraviti pošle babu. De zub boli - tu jezik bejži.
 Dēbel (kosmat) je za vuvi. (Bēdast je.) Dēbel kak bajs (pūv, prasec).
 Deca kažu rit a beđaki penēze. Dečke se vuči kōsiti a djevla ^hōditi. (Mlādenec je stareš.)
 Dečkova vera, prazna zdelā. Degde laš, degde kvās, negde vrapcova glāva. (Loša prēla.)
 Dej Bōg bolšōga kruva ōd bjelōga! (Moli Cigan, da bi on jel bjeli) Dej Bōg zdravja i Mājka
 Bōža penēz! Dej dragi Bogek, da bi grozdije rodele na sakemgrmeku i trneku i na suve
 telegraf štajinge i da bi saka jagōda tulike mošta dala kulike bu moja baba zōsčala.
 Dej klēkni, vrag vu tē jēkni, da bu i moje djetē Bogeka videle! (Rēkla mati na pōdigajnu.)
 Dej naj grijeja delati! Dej tē naj tē kaj god gōvōriti! Dej ti Bōg pravu pomet.
 Dej se na Boga zmisli (ōglēđ)! (V trsiju će kōlič grbavi kol ne ōkrēnē k bregu.)
 Dej vam Bōg djel svētē mešē ki njestē bili pri ne. (Pōzdravla ki idē ōd mešē.)
 Dej vam Bōg se kaj si sami pōželijetē.
 Dej tē mē zrušete, mēnē je sram lēči. (Gōsponu ki ju je nagōvārlal da se pōvenōgvaju.)
 Dej tē naj tē, kaj takvoga gōvōriti. (Priča kaj nēmre biti ili proste pred deco.)
 Dele djelam - dele mē gled i delu nigdar kraja. (Rēkel je Marke grebenar.)
 Denes bi mu v rite grbave šile zramlal a čēra bi se z medvedem mētal. (Pijani strjeznen.)
 Denes jēsme zutra njesme a Bōg bu pital de ste bili kad pri Miške njestē pili.
 Deni cucka na stol, a on neče neg pōd stol. (^hočeš mu dobre a on neče neg pō svēm.)
 Deni mu soli na rēp. (Pōbjegel ti je.). Dežđ curi ko da škafa zlijevan i se se klabuki djelaju.
 Djevlīca ima pergave lice kak purine jajce.
 Djevlina škrina, pōpova mošna i kōbilina rit, nigdar pūnē. (Nigda im nje dosti.)
 Djela ražen a zajec je još v šume. Djelaj ōnak kak dragi Bōg zapōvjeda.
 Dilekter ima debēlu i žilavu pečku ko da je z kože. Diže glāvu kak kačec.
 Dižetē se ljeni već je denek bjeli! (V jutre dece da se budiju.)
 Dō trejtōga Bōg pōmaže. Dober i beđak su si brati. Dober je Bōg ki ga drži na svjetu.
 Dober je kak trn v pēte. Ima mē rad kak trn v pēte. Dober je strāv, komu ga je Bōg dāl.
 Dober je, da bi ranē ž nim vēzal. Dober kak kruv. (Zbilam tak dober, da nēmre biti bolši.)
 Dober kak luk bez kruva. (Nē baš dober, srdit je.) Dober zgovōr zlāta vrjedi.
 Dobil je sinokōšu, zdenec, krušnu peč i se vranē dō Lublanē. (Mlādenec nje niš priženil.)
 Dobra gazdarica se pozna pō peče i vreče. (Če su ljepe čistē i bjelē.)
 Dobre bi ga bile pō smrt pōslati. Dobre drjeve napōl puca. (Dōk se pōgađa na semne.)
 Dobre dušice v dike nebeske sediju i Bogeka i Mājčicu Bōžu glediju a tak su ljepi i preljepi
 da i_n se nje moči naglēdeti i niti prenaglēdeti. (Veliju pōbožnače)
 Dobre je djetē dōk spi ni kruva ne prosī. Dobre je zēlije kad se vu jnem prasica skali.
 Dobre jutre, sake jutre, Bōg dej! (Ōdzdravla se na: dobre jutre!)
 Dobre se Bogu mōliti, ali se nje smeti ni vragu zameriti. Dobre živim same tēške zmažem.

Dobri glaši idu dalje, a zložesti još dale. Dodrl(a) se je. (Starec mernę a nje bil betęžen.)
 Dajde Mijole i rit zakole. Dök god znaš za se, ne daj na se. Dök ^hiža gōri - porez van bejži.
 Dök ide ide, dök moreš moreš a kad ne moreš ne moreš.
 Dök ima ni car bole a kad njema ni cucek gorje. Dök imaju deca penęz i kramari tržiju.
 Dök imaju miši kaj jesti dō toga imamę i mi. (Dök je na najžu žitka.)
 Dök je ^hiča, drž se biča. (Dök je ^hora za kakōv posel, treba i terati.)
 Dök je god kamen trd, voda mokra i bor zelen, Hrvat bu będast. (Rękel pop Makōvec.)
 Dök je kruva ikakvōga, ne bōj se glāda nikakvōga.
 Dök Luca dōkluca, ja vretęne nasmucam. (Preļa je na Luciju, a ne smę se.)
 Dök smrk, on ^hrk. (Zaspi s prvim mrąkem, kak i kokōši.)
 Dök spi ni kruva ne prosi. (Kad šte pita je l' diete dobre.) Dōletel je kaj striela.
 Doma ludi miraju. (Tak se reęęe za šalu ōnomu ki veli da ide dōmōm)
 Dōpelal je kravu s telętem. (Ōženil je devicu z detętem.)
 Došel bu, došel svęti Mihał, grōzdje dōzriele, ja ga bum brał.
 Došel bu ti cirkum denderum. (Zajna vura.) Došel je na amen. (Zakesnel je)
 Došel je kak kęec na desętku. (Baš kak treba.)
 Došel je z kojna na vola (kravu, osla). (Bil je prije bogat. Došel je z bolšōga na gorje.)
 Došel je vrąg pō svoje. (Mrjeti je.) Došel je z doma. (Nekaj je dōņesel za đar ili mite)
 Došel si kak naručen. Došla bu već rit na šekriet. Došla mu je zajna vura.
 Došle bu dele na vidiele. Došle je vrijeme da decu zubi bōliju i popi pōpōdan mešu služiju.
 Došli su zjevci, taki būdu i drjemci. (Vrijeme je za iti spať, veliju prelē.)
 Dręk ima rajši muža ki si lijepe pōčęnei dręk fine na zęmlu spusti neg gōspona ki ga z
 visoka v šekriet hiti da mu se sa rębra pōtrgaju i se se razleti.
 Dręk navjek pajdaša najde. (Slični se spariju i skup spraviју, a niš ne valaju.)
 Drjeve ōšōvički, žena pōležički (more se zdržati). (Nje i_h moči zdrōbiti pritiskajnem.)
 Drjeve se na drjeve naslojni a čovek na čōveka. Drjeve se vija dök je mlāde.
 Dršęęe (drta) kak lanetina. Dršęęe (drta) kak šiba na vode. (Jaķe je strāvu.)
 Dršęęe ōd strāva ko da ga zimica tręse. Drži se kak broj 3. (Srđi se.)
 Drži se kak da mu je pura kruz zęla. (Tak se drži diete kad mu pura z ruk kruz klukņę.)
 Drži se kak da je gavan a njema niš. Drži se kak drevena Marija. (Muči i ne meknę se.)
 Drži se kak dreveni svętec. Drži se kak lipōv bog. (Čuęęe ali ne mařę. Lien je.)
 Drži se kak Marija Magdaljena. (Gizdav je i neęe se spōminati.) Drži se kak mōkra kokōš.
 Drži se kak mila Gjera. (Pūne dō sebę drži.) Drži se kak posrani golub.
 Drži se kak terica riti. Drži se ko da mu je pura đudu vkrāla. Drži me se kak sklopec.
 Drži se ko da je prāva frajla. Drži se ko da ne zna dō pęť nabrōjiti. (Djela se będast.)
 Drži se ko da smrzneni dręk pregriznul. Đug je đan bez kruva.
 Đugi laši krāťka pomet. Đukši ti je pętek ōd subote. (Vidi je se pōdōblača pōd rubaču)
 Duša mu je na jeziku. (Na mrijele je.) Duvan (pušejne) je sitōmu pol ^hraņę.
 Dva bez dušę, trejti bez glāvē. Dva đanę zlo a pokle nigđar dobre. (To znači aleluja.)
 Dva su ga na drogu preņesli, a zajni prvōga pital, je l' još tęri. (Kad šte koga ili kaj išęę.)
 Dvařut se v meľinu gōvori. E, mōj muž zglediš ko da dō svōęe smrcę imaš same tri pręę.
 E, sad bu ne aleluja, kad je muž vojske. Em si będast kak si đug.
 Em ti nebe de kokōši spiju! Em ti opajņķę svętōga Pętra!
 Fala Bogu i Majčice Bōže ka me na_hraņila i napojila bōžōga dareka! (Rękle se pokle jela.)
 Faļa mu (ili je) i dika būdi! (Kad se spōmene Bōg, Isus ili Majčica Bōža.)
 Faļa nemřę v žęp. (Kad šte zafaļi za nekaj, a mōral bi platiti.)
 Falem Bōg! Nasuveķę Bōg faļę vřieden. (Tak su se pōzdrāvlali stareši ludi.)
 Fali mu deska (jęn kōťač) v glāvē. Fali same tičjōga mľjeka.
 Filip napija - Šōfija dōpija. (Če dežd curi na Filipōve trāja dō Šōfije.)

Fučkal je v cirkve. (Nekaj je rekel proti vlasti pak su ga zaprli.)
 Fuj taflin! (Jake smrdi.) Furt obletava okoli ne kak muva okoli dreka. Geđa kak raca.
 Gibanicu budem pekla zutra kad naprosim putra. (Rekla je ciganica.)
 Glad je tat. Gladen kak cucek (vuk). Gladen kak vuš. Gladen vrag za silu i muvu skoše.
 Gladna mačka dobra ločica - gladna sneja prava tatica. Glava mi je kak škač. (Jake boli.)
 Gladnoga nije trieba pune ponudati. Gledi kak bik bjela vrata. (Čudi se a eniš ne govori.)
 Gledi kak miš z pošej. (Jake se čudi.) Gledi kak miš z mele. (Onomu ki ima male joči.)
 Gledi kak tele. (Gledi a ne razme.) Gledi ko da z oblaka opal. Gledi kud bjelę vranę lieču.
 Glediju se (živiju) kak cucek i maček. (Nemreju se videti.)
 Gore je visoke, a dole trde. Gore kinč, dole ninč. (Ljepe oblečen, a ima slabe cipele.)
 Gori mu pod petami. Gorši si neg žuti mravec. Goršomu od sebe nije smeti biti dužen.
 Gospoda su kak svinę a muži kak cucki. (Če svinčę vudriš i zacvili, se svinę idu k nemu v
 pomoć, a kad cucka vudriš i zacvili, si se cucki razbežiju. Tak je Radić govoril.)
 Gospodar je i pod stolem gospodar. (Rekel je muž kad ga baba naterala pod stol.)
 Gospodična k rite slična. (Djela se gospodična a nije)
 Gospon mlinar Mihaj, poslala me gospodarica i gospodar, da mi nasiplete kak napre tak i
 nazaj. (Rekla sluškina mlinaru Mihalu kad je vreće donesla melin.)
 Govori kak z bedna. (Ima debeli glas. Prehlađen je.) Govori kak da obnored.
 Grehota je venogvati same joca domoročca, a nije će je priženjen.
 Grije nejde v zubę (lampe) neg zubi (z lampi) vun. (Kad šte neče jesti na post ili nemrs.)
 Grof Mikula Zrinski pojel je dreč svinski. (V lovu ga divli bicke zaklal. Negva banska
 vojska je klala i žgala v Cerju i Kralovcu 1654. baš na Grgurove kad kače ideju zemle
 vun i Bog ga kašigovao.)
 Gusenica merača (mjernica) hoda ko da mjeri. Gužva se vija dok je mlada.
 Hake su mu dali. (Napravili su mu zlo.) Hajda v kalu a žite v pravu. (Dobre je sejati.)
 Harajn, če si kaj fajn! (Za šalu kad šte poznati pokuši na vrata. njem. herein: naprijed!)
 Him je po sadovju ko da je precvele. Hitati bob v stienu ili nemu govorit, se jene je.
 Hiti sram za tram a špot za plot. (Onomu ki se zgovarja da ga je sram.)
 Hiti ga nakel kak vrag svoju mater. Hiti je mam sram za tram. (Mlada sneja šoca našla.)
 Hiza nije tjesna če družina nije bjesna. Hizu ima v glave. (Zna se napraviti a sam niš njema.)
 Hočeš dobre? Neču! Hočeš zlo? Hoču, semi četeremi (semi desetemi).
 Hoda (vleče se) kak mračnak. Hoda kak muva prez glave. Hoda kak drotar. (Skita se.)
 Hoda kak raca (Plantav je i za hitava z nogu.) Hoda kak znebač. Hoda ko da je speta.
 Hoda ko da je znorel. Hoda ko da je zopet. Hoda po sele kak apoštol.
 Hojdi baba k vragu, vraža si bila i vraža buš. (Vrag babe a nije mogel ž no ziti na kraj.)
 Hojdi k nam, bu i tebe kak je nam. (Pozvanomu v društve.)
 Hop, čizmę moje, još su doma troje. (Tančal je v tuđe čizma i pöpjeval.)
 Hopa cupa mi dva skupa! Hopa noga, zutra ne bu toga! (Pöpjeva se kad se tanca.)
 Hre ko da pili čim zaspi. Hrkla po noći ko da se gući.
 Hrdā nije ni jenoga železa pomogla. (Od lienoga nikakve koristi.)
 Huli se kak krava kad se hoče bosti. (Hude gledi, z joči mu se kadi i zavine glavu na stran.)
 Hude gled kak vuk i ima debele kosmate obrve. I anđeli bi ga jeli. (Tak je fine jele).
 I Boga ga bi vu jnem moril, da sem ga vlovil. (Tak me jake rasrdil.)
 I cucek hoče imeti mira dok je. I čorava kokoš najde zrne.
 I da na pleča opanę nos bi si potrl. (Nesreća ga furt prati.). I gol i bos i još mu je zima!
 I od jalove telice bi mljeka nadodil. (Od seđa zna zlieči korist za se.)
 I popu se na predekālnice zareče. (Kad se nekomu zareče.)
 I rešt je za ludi a nije za cuckę. (Odgovarja on komu se grōziju z reštem.)
 I saka glava zelija ima svoju pomet, a kak ne bi čovek. (Rekel je Glamničan kad je vojiz

çerske zelije v Zagreb a vož mu se prevrnul i saka glava pobjegla na svu stran.)
 I svoje teje se boji. (Jake je travu) I ta Milava kilava. (Same je jen i te nije kak trjeba.)
 I zutra bu svele. (Kad se do mraka nemre posel dovršiti.)
 I žlice se v žličnaku pötuku. (A kak se ne bi i ludi pošvadili.) Ide kak muva brez glave.
 Ide kak po jajca. (Paži kam stanje.) Ide kak po loju. Ide kak po špage. Ide kak po žnorige.
 Ide kak v kuminu. (V kuminu ide kak po loju.) Ide kak vurica. Ide napršene kak fazan.
 Ide same da mu rit vidi puta. (Hoda bez posla.) Ide, ide, dok ne stanje. (Ki pita, kak ide.)
 Ideš kuma prosiť? (Jena ti je lačelnica zafrknena a druga nije.)
 Idu kak Vlaji na krmine. (Jake se žuriju i drčiju.) Il je bedast ili mu noge smrdiju?
 Ili hitati bob v stjenu ili tebe govöriti - se jene je. (Nepöslušömu detetu.)
 Ima deteču pomet. Ima duge tjejnke noge kak čapla. Ima duge prste. (Hoće krasti.)
 Ima ga na zübu i rog najnega žge. Ima ga rad kak trn v pете. Glatke lice kak deteča ritica.
 Ima glavu za četiri noge. (Bedast je kak živinče.) Ima i bijele cigano. Ima i bijele cigano.
 Ima ih kaj grbavođa drieve! (Pune ih je.) Ima ih kaj listja i trave. (Jake ih je pune.)
 Ima jezik kak krava rep. (Furt brbla bedastoče.) Ima lice kak deteča rit.
 Ima kost (kolec, prostec) v drobu. (Vjeđa mu se prignuti.) Ima nos kak vugarek.
 Ima na laktje žule. (Sedi nalakčen bez posla.) Ima nos kak rōda klun.
 Ima nos za dupliere gašati. Bil bi dober za šikutōra. Ima on svoje muve.
 Ima penez kak žaba perja. (Nema baš niš.) Ima penez ko da ih štanca.
 Ima putra na glave. Ima rit kak grovača (strugajna).
 Ima rit kak krušna peč. Ima sega kak na gostje (na Božič). Ima tjejnka vuva. (Dobre čuje.)
 Iščje glaku v jajcu. Iščje rite vutka. (Glāden je) Išla je na prošćejne i zgubila poštejne.
 Ivajnski dani i martijnske noći zimaju kojnem moči. (Dani pune dela a noći duge ne jjeju)
 Ja imam više v pете neg ti v glave. (Spömětneši sem.) Ja sem ja, on je on, ti si stari kojn.
 Ja sem Jendraš, kaj imaš to mi daš. Jajne, zasuci gaće buš nebe nosil. (Zvali su ga z
 pola da bu nosil nebeke na tielövske prešćije.)
 Jak je kaj baraba. Jak je kak bik (bivöl, kojn, medved, vrag).
 Jake se muči sirōmak. Po danu kak vol, po noći kak bik. Jaki kak bik a bedast kak tri.
 Jakši je pievec neg kokoš. (Muž ima navjek vekshe prave neg žena.)
 Jalža je prasička na dve noga. Janton žite sieja a Vid mu se nagleđa v rit.
 Janton žite sieja, a Vid ga priglēđa. (Žite se sieja na Jantonöve.)
 Jasne je kak dan. Jaši te cucek i maček! Jaši te vrag! Jašil te vrag! (Tak ženje fine kunu.)
 Jašoj te nevōla i frašt! Jašoj te vrag! Jašoj te vrag, te te jašoj! (Pöduplana ženska klētvā.)
 Ječte kum, dok su jajca topla. (Rekla je kuma kad je sprāžila jajca a kum je rekel: Bormeš
 nem jel, kad mi se jajca öhladiju.)
 Jedēn je mislil, pak se posral. Jedēn mira, drugi noge vmiva. (Dövicā brže našla drugōga.)
 Jedinec se teške ötrāni. Jel bi z dvemi žlicami kak Krajnec. (Lakōm je jake.)
 Je l' kišeš, je l' kašlaš? (Ne zna ti čovek reči. Ne znam kaj hoćeš.)
 Je l' sijene, je l' slama? (Pita se kad se diete zrōdi, je l' sin il či.)
 Je li ti imaš i male modzga!? (Kak si mogel takvu bedastoču napraviti.)
 Je li ti pura jezik pōpapala? (Detu kad neče reči.) Jel bi z dvemi žlicami kak Krajnec.
 Jela, dej stani v hlad! (Pop je rekel a imjela je na prešćije šlarni fertun.)
 Jele na jele navjek more, a dele na dele ne (same da njesu batinje na batinje).
 Jemput se rödi i jemput mernje. Jen kötač mu fali v glave. (Bedastoče govori.)
 Jen na drugōga rog žge. Jen vrag kuan, drugi pečen. (Öbödva su jenak krivi.)
 Jena je ali vrijedna. Jena tuđa - jena žalost. (Öbödvi je jenake.)
 Jene misli, a druge govori. Jenoga skri - drugōga pōkaži. (Slični su ko da su dvojčeki.)
 Jenoga v jamu - drugōga v slamu. (Dövicā si mam drugōga našla.)
 Jenput se mernje, dvaput se v meline govori a triput Bog pōmaže. Jesem ti bigölicu!

Jesem ti duše dana! Jesem ti (jesem mu) božu torbu, gajde, oblak, šklocu! (švabec, kjeba, bartöl, filip) (Tak su tőbože klęi pőbožneši ludi.)

Jezik pregrizla! (Muči!) Jezuš Kristuš, kaj si to napravil? Jezuš Marija, kaj se pripetile? Jje kak Mogut. Jje kak Poldrugi Martin! Ti moreš jesti kak Poldrugi Martin. (To je tak veliki čovek da ga jedva zemla drži.)

Joči bi jele, al v rit nemre. (Laköm je) Joči zbęčil ko da smrt vidi. Jogen se slamō ne gaša. Joj si ga nemu koga drugi žaleju. Joj si ga nemu pō kem se drugi ^habaju. Joj si ga nogam pōd bedastō glavō. Joj si ga svęmu (svōjemu) bez svęga (svōjęga). Joj si ga tiču ki nemre ni svoje perje nōsiti. Još bi se zišle kaj nje začinene al nje ni solene. Još nekulike liet a ōnda nek mernę šte ^hoče. Još se nje rodil šte bi sęmu svjētu vgodil. Još si jjeju. (Kad šte poznati pita, kak je familija.)

Još tri danę zlo a pokle nigdar dobre. (Veli se da to znači aleluja)

Jurša, Jurša saki dan se gorša. (Jurša je žejnske ime Urša, Uršula.)

Kad bi čovek znal da bu tat došel, bi ga čekal. Kad deca imaju penęz i kramari tržiju. Kad bi trgovec navjek dōbival, bi se zval dōbivač. Kad dıete pre^hoda, više nečę puzati. Kad dojde svęti Martinec zabije v rit klinec. Kad dojdeš k męne dōneši, a kad dojdem k tebe, dej mi. (Za šalu kum kumu ili prijatel prijatelju.)

Kad dva krady, trejti ide za jnimi. Kad ima ni car bole, kad njema ni cucek gorje. Kad je nešte bez razloga vesel, veliju da mu je soprt glavę nesreča.

Kad kojn paruva on se silę pōtrjebi. (Čuvaj se i starōga kojna i on te more ritnuti.)

Kad nemreš iti, priveži si val k riti. Kad nje djekle, dobra je i sneja (ili dōvica).

Kad nje pudara dobra je i pudarica. Kad nje kruva - bume i z mesem obavili.

Kad se jorje, nek se i draži. (Pije se i pōpieva.) Kad kartam zgubim, kad se tučem dōbim.

Kad se kosa brusi ona mora pōpievati: Kosa kosi dōk je rosa.

Kad se nebe dira i zajcem nje mira (i zajci bejžiju). Kad se stari piejn vužge, duge gōri.

Kad ševa zapeva ōnda bu nemu vranec pole. (Ljenčine.)

Kad vol na mostu prdnę, ti reči: Falem Isus i Marija. (Njesi ti za taj posel. Premlad si.)

Kad vrag njema drugōga dela, ide si jajec vagat. Kadi se (dimi se) kak v limbuše.

Kaj bu ōnda kad jena steza k ^hiže dojde. (Zlo je kad veliki snjeg zapane.)

Kaj bu ōnda kad saki kolec dōbi kapicu. (Kad snjeg zapane dojde i zima.)

Kaj denes męne - to zutra tebe. Kaj daš mužu i prascu (dōbrōga pōjesti) to ti se pōvrne.

Kaj ide i dojde. Iju, ju! Vozjiju i nosiju i još im oštaja! (Jučeju sōkačice kad jele nōsiju.)

Kaj imaš kršęle v rite? (Ōnomu ki se furt vrti i nemre biti pri miru.)

Kaj imaš napraviti, napravi djes a kaj za pōjesti, zutra pojed.

Kaj imaš reč? (Njesi vrata za sōbō zaprl.) Kaj imaš telečę nogę? (Ne vidi kud ide.)

Kaj je bile - to je prešle. (Više njesu gosti.) Kaj je bile daleke, došle je blizu. (Trjeba mrjeti.)

Kaj je god one koze ka je na ražnu, to je i one ka je za plot privezana.

Kaj je iskal to je i dobil. Kaj je na stole, to je pōnuđene.

Kaj je preveč nje ni s kruvem dobre. (Kad se prejješ ili preveč nosiš.)

Kaj je to spram dikę nebeske!? (To nje nikaj ljepōga)

Kaj je vraže to nje Bože. Kaj ludi gōvoriju, to je bile ili bu.

Kaj mačka leže v slamu bejži. Kaj me glediš, kad z diemlō ne spiš?

Kaj mi kažeš meseca vode? (Kad ja znam da je na nebe.)

Kaj mi majstōri se ne zname! (Meklar je gledel kak djelaju cirkvu svętōga krāla Zagrebe.)

Kaj misliš da si pomet cjelōga svjeta pōzobal? Kaj moreš, kad nemreš.

Kaj misliš da buš tam friške fajnkę jel? Kaj na triezne misli, to na pijane gōvori.

Kaj najdeš ne kaži, kaj zgubiš ne traži. Kaj ne znam druge vučim, kaj znam djelam sam.

(Rekel je gluvi Šubjer cimermanem, dōk i_n tumačil kakvu mu ^hižu buju delali.)

Kaj piešeš v dręk ki dale smrdi neg diši. Kaj rečem, ne pōrečem. Kaj češeš de te ne srbi.

Kaj sę dęřę, to sę i dödęřę. Kaj sę mōřa, nje ni tęške. Kaj sę nūca, to sę i znuca.
 Kaj sę pōdievař de tę nje trieba. Kaj sę tak dęge tęliř? (Dęge sę spriema.)
 Kaj sę tu kōčępęřiř, am te mi dobre poznamę řte si i kaj si.
 Kaj sediř na vuve il su ti pōtęmplana? (Nje čul kaj mu sę veli.) Kaj si iskal to si dobil.
 Kaj si nōřę gliwę pojel? (Gōvoriř bedastočę.) Kaj si sę pak sad sprdnul? (Setil se nekaj.)
 Kaj si te sę ne zamiřla, da ję a si znamę kakōv ję. Kaj si videl, ne vidi, kaj si čul, ne čuj!
 Kaj sluřbu prořiř? (Ōnomu ki dojdę i pri pōdsjeku stōji i nečę sęsti.)
 Kaj řte iřčę to i dōbi. (Ōnomu ki dōbi batinę.) Kaj tę nje sřam Bogu dęnę krasti.
 Kaj ti ję sad puřnule v glęvu. (Kaj si sę zmislil.) Kaj ti ję zginul gumb ōd gač? (Zękaj v
 zęmlu glediř ko da iřčęř kaj njesi zgubil? Na gača nje gumba.)
 Kaj za cuckę zvoniř? (Sedi na klępe i mařę z nōgami ili mu svitnak visi.)
 Kak da ję v zęmlu prepale i nje mu tręga ni glasa. Kak dořle tak pręřle.
 Kak drugi ^hočęju. Da bole nę bi řkodele. (Kad řte poznati pita: kak ję?)
 Kak god mačka hitiř, naviek na nogę ōpanę. Kak kręmpač ję i kam ga pōřeleř tam i
 ōřtanę. (Kręmpača ję Noja bil poslal i nje sę vrnul.)
 Kak si kaj? (Da bole, nę bi řkodele. Kak drugi hočęju.) Kak si pręřtreř tak buř spęł.
 Kak si řte pōřudi, tak dōbi vrnęne. Kak si řte pręřtrę, tak spi. Kak řte djęla tak i ima.
 Kak řte řivi tak i mernę. Kak vidiř - tak řudi. (Pōznętōmu kad pita: kak si?)
 Kak z repę bat. (jęke slabe) Kakōv gōřpōdęř takva i druřina.
 Kakōv ję řte pri jele, takōv ję i pri dele. (Brže jje, te i brže djęla. Muden ję segde muden.)
 Kakōv otec takōv sin - kakve drijęve takōv klin. Kakōv pastir, takve blęę.
 Kakva mař takva či - kakva koza tak beči. Kakvi muřikaři, takva muřika.
 Kam i car idę peřica. (Veliju fine za řekrijet. Tak sę i pita.) Kam idę krava nek idę i tęle.
 Kam pę sęza neg na joke. Kam sę drijęve nagnę tam i ōpanę. (Dōřęni ga i naslijedi.)
 Kam tę vřęř nosi, te tę nosi? Kam vřęř ne moreř, tam babu pōřelę.
 Kaput ti ję řguřvan ko da ga ję krava řvękala. Kepejnek ję pręmenil. (Premislil sę.)
 Kesne ję iti v cirkvu kad pop meřu prekriři. Kesne ję pō pōldan k meře iti. (Negda bile.)
 Ki čęlu prekųnę duřa mu ję grięřna. Ki bi - da bi. řte bi - de bi. (Tęške sę prima dela.)
 Ki ^hočę iglu, ^hočę i konec (vkręsti). Ki ję čęmu stręvu, to ga i dōřignę.
 Ki kak moreř - ki kak znę, igrali su budenečki muřikaři. (Tęncaju gōřčeniki pripiti.)
 Ki komu - ti tomu. Ki mahale sečę, nę bų dęge řiv. Ki kųd ki kam.
 Ki mahale sečę, nęga vřęř lečę. (Ljena baba vikala v řume dōk ję muř řjekel mahale.)
 Ki ne vidi dugōvačę - nęmu bųdu krętkę gačę! (Deca viču kad dugōvača piję vodu řęvę.)
 Ki nejđę na jęnę pōzvanę krminię - taj mōřa na đęvet nepōzvanę. (Na Laktecų pōzęvaju i
 na spręvōd, a drugde same na krminię.)
 Ki nje stręvu jognu nje ni Bogu. Ki njęma posla, nek si ^hiřu pōdęřę. Ki pita ne skita (blųdi).
 Ki pōd drugem jamu kopa, řam vu jnu ōpanę. Ki s kјem spi, s tјem i drři.
 Ki sę bori te sę ne moli. Ki sę dęge ōtpręvla, tęške ōthęja.
 Ki sę pōřieple pō sęle, dōbi pō čęle. Ki sę rane ōtpręvla, kesne ōt^hęja.
 Ki sę řam řęli, dręk mu ję cјena. Ki sę srdi, řam sę bų zuval. Ki řpara te sę ne vęřa.
 Ki znę krasti, znę i skriti. Kјemala, drijemala řubačicę nјemala. (Lјene pręle.)
 Kikař kak kokōř kę ima kiku. Klampave ^hoda ko da ję rařaręflen v kōljene.
 Klęl ję bratōv djęl materę. Kmica ję kak v rite. Kōbęrna ōdeča i vrbōva greča. (Męni i_h sę.)
 Koga bų on pōmogel toga bų i tųča i mraz. Koga ję prōřiti, toga nje srditi.
 Koga kača griznę, te sę i kuřčara bōji. Koga nјe, te ne jje. Koga nјema, beř nęga sę moreř.
 Koga nјema, nјema mu ni djęla. Koga sربي te sę i čęřę. Kojn ne beři neg zōbajne.
 Kojn kojna za kojna privęzal. (Rękel ję Blař Dragiču kad ję privęzal kojna za drevęnōga
 kojna na kјem sę drva piliju i kojn ję kojna ōdlјekel na pařu.)
 Kojn sę pōpiknę na četere noga a kak nę ⁱ (nę bi) čovek na dve.

Kojnske kože se boj i kad visi na drogu. (More naša te opasti.)
 Kojnski drék je velik, ali je male vu jnem koristi. (Ják je čovek al neče delati.)
 Kojnu nje nigda za veruvati čak ni kojnske kože dök se suši na drogu.
 Kojnu se ide od glave, a krave od repa. Kojnu se lijepe miže, dök mu se vuzda ne denę.
 Kõmarec ki pöpjeva ne grize. (Dök pöpjeva izbila ne grize.)
 Komu Bõg tomu i si svęci. Komu su svęci teći, tomu je i Bõg vujec.
 Komu je v šaka, tomu je i v lampu. Kosa, britva, i žena se ne pösuduju.
 Kõsiju da se se kadi. Kosmat (dëbel) je za vuvi. (Bëdast je.)
 Kõstruši se kak pievec na smetišču. Kõvač ima kliešča da se ne spēče.
 Kõvačova kõbila nje nigdar bila põt kõvana. (Njema mu šte platiti.)
 Kozla bu zvrgel. (Jáke želne čeka da mu se nekaj da.) Kozla je zvrgel. (Põbluval se.)
 Kral bi i svętomu Pëtru opajnkę samer da more do jnega. Krava se doji na zube (gubec).
 Krave su na pašę site, kad im repi dole visiju a glava im je trda. (Šala stareše pastiröv.)
 Križ gleda a Klostër vidi. (Veli se za križastõga čõveka.) Krmęživ je kak maček.
 Krpa vreću najde a drék pajdaša. (Slični se navjek skup spariju.) Krpci ^hižu čuvaju.
 Krv nje voda. Kõd god sunce grije, tõi i krv raste. (Veli on ki mora õtiti z doma.)
 Kõd mama tõi, tõi męse raste. Kõd jotec bije, tõi męse gnije. Kõd Pëter tõi i Pavel.
 Kõd nuter - tõi i van. (Veli põdrapani sirõmak, da mu nje zima ili on ki neče da čuje, komu
 tuđe riječi idu čez jęne vuve nuter čez druge vun.) Kõd otec z jokem, tõi sin skokem.
 Kõdelica pręlica kad bi te njemala kak bi lijepe driemala.
 Kuj (kaj) se boriš za kuj njesi? (Veli Zãgõrec ki je te tele zapręgel a te prešle čez jarem.)
 Kukuvača kukuje Pëter žite kupuje. Kupil ga je laticu, pojel ga je s Katicõ.
 Kulike sel - tulike šeg. Kulke imam - tulke dam.
 Kum kumicu smica za kõmačec suvõga sirca. (V kuminu ide kak põ loju.)
 Kurve se naprve plača. (^hoče da mu se najprije plati, a õnda bu posel napravil.)
 Kusa mi je õcučila deset pesekõv i da je bar još jenoga. (Rękel je Lovrek Fundeličõv)
 Kušajec - prđajec. (Veliju kurve i kurvieši.) Lake je na tõplem jognišču jogen zakuriti.
 Lake je spometnõmu dõpõvedati. Lake je v žepe fige ^hitati a ne vupaš mu se põkazati je.
 Lake je žabu vu vodu natirati kad i sama beži. (Tak i pijanca v bertiju.)
 Lake ti figu v žepe kažeš i kralu. Laže kak Cigan. Laže š čiem zienę.
 Laže, maže, krade i põštene žive. Lažeš kak si dug i dëbel. Legek kak përe.
 Leke se na dobre navaditi a teške õdvaditi. Leti (drči) kak poplava.
 Leti (zaletava se) kak muva bez glave. Leže je pripõvjedati neg delati.
 Ležeju se kak zajci. (Veli se za ženu ka sake lete rõi diete.) Ljen kak trut. Živi kak trut.
 Ljena je kak gajd i same se hiti na postel i spi. Ljena kak klada.
 Ljena prasica nigdar tõi drék ne põije. (Kad se jutre svinę pustiju z koca, õnda najbržeše
 prve põijeju õkõl vugličõv dręke, a ljenę niš ne dõpanę.)
 Ljenõmu se saki čas motika rasađa. Ljepa dięklica kak stiperek ružica.
 Ljepa žena žepu stõi. (Na lepu ženu treba trõšiti.) Ljepe i preljepe kak v dike nebeske.
 (Tu dõbre dušice sediju i Bõgeka i Majčicu Bõžu glediju a tak su lepi i preljepe da i _h se
 nje moči naględeti niti prenaględeti.)
 Ljepe mu je kak golõmu v kõprivju. Ljepe pöpjeva same ga grde čuji.
 Ljepe zgledi al ga grde videti. Ludi se vežeju za jezik a voli za roge.
 Lula, britva, kosa i žena se ne pösuduju. Lut (srdit) je kaj ris. Lut je kaj luta paprika.
 Maček i biškupa gleda, slobõne i ja tēbe. (Kad šte pita: kaj me glediš?)
 Ma_hni (^hajde) kosa dök je rosa. (Najlepše se kõi dök je trava rosna i rezna.)
 Mała deca mała briga, velika deca velika briga. Male fali al pũne škodi.
 Mała Meša rit već peša, Mijole rit zakolę a svęti Martinec zabije v rit klinec.
 Male je mužikaške i kartške ^hiž. (Mužikaši i kartši rijetke da priskrbiju ^hižu.)

Male mejnka al pūne škōdi. Māli bōgec ima veliku meštiju. (Kad žena veli da je māli.)
 Māli tič - veliki krič. Marliv kak čela. Martin Zagreb - Martin Zagreba.
 Martin sim - Martin tam. Mlāti z jezikem kak Perava z repem. (Pune brbla.)
 Mēd je sladek, ali si nje još nište prstōv pojel ž nim. Mēne ni v žep ni žepa.
 (Ja ōd toga nijemam ni kvāra nit koristi.) Mēsa kaj drv. (Pune je mēsa)
 Mesečina kak bjeli dan. Miluje ga kak da je nejnine rōđene diete.
 Misli bedāk da je cijeli svijet jenāk. Misli da je pōzobal pomet cijelōga svijeta.
 Misli da je prijel Boga za brādu. Misliš da ti budu tam pečeni vrapci v zubē leteli.
 Misli kōčijaš če on pijan da i kojn. Misliš da buš tam piškōtē jel.
 Misli je drēk znati. (Ōnomu ki misli da trjeba drugač.)
 Mlād kak rosa (ō pōldan). (Star je.) Mlādi dečke na stāre noga.
 Mlāti z jezikem kak krava z repem. Moj kume, ne vupaj sē vu mē neg vu sē i svoje kluse.
 Moj Miške je prāvi mešter. On plotē plētē a drugi ga šibjem dvoriju.
 Moja roba moj dučan komu ^hoću tomu dām. (Pevala je sluškina pōpova.) Moker kak miš.
 Mōra biti z detetēm, da nē bi pupeka splakalē. (Materē kā drči k detētu čiem zaplāčē.)
 Mōra sē na vrčake krile stepati, da bi bila šalāta dobra. (Trjeba pljeti drač.)
 Mōra sē same mrjeti. (Kad šte komu gōvori da nekaj mōra.)
 Mōraš je veliki gospōn a neču još vėkši. Moreš mi na rite vūzel zavēzati. (Nē mreš mi niš.)
 Moreš mu deti soli na rep. (Vušel je.) Morti si teroga svēca v litanije zābil. (Prēveč gōvori.)
 Mota sē kak pezdec v gača. Mota sē kak vižlin okōl nog. Mrtvi ōstāvaju, živi deliju.
 Mrzle je kaj v kusnice. Mūči sē kak rajneni Jesuž.
 Mūči sē sirōmak pō danu kak vol a pō noči kak bik. Nē ga dūge. (Mlādencu pō ženitve.)
 Mūder si ti i nje tvoj vrag bedāk. Muškē nogē a gōspōdskē cipele.
 Mūž nje tak dūge star dōk morē tikvajnu zdiči. (Još morē de kaj pōvenogvati.)
 Mūži su kak cucki, gōspoda kak svinē. (Cucka vudriš, drugi bejžiju, svinče druge pōmažu)
 Mūžu trjeba dōbra kosa, britva i žena. Na bōkca cucki lajaju. Nacifrāva sē kak na vugledē.
 Na črne zēmlē kruv rāstē, a na bjelu idu cucki srāt. (Gōvoriju črnōkōžni ludi.)
 Na drōb leži i s petājnki sē tučē pō rite. (Lenčari i baš niš ne djela.)
 Na iste brde su tkāni. (Jenāki su.) Na isti kalaf su djelani. Na jēne nuter na druge vun.
 Na jeziku nje žula. (Leže je pripōvjedati neg delati.) Na krive je nasađen. (Bedast je.)
 Na krstu sē posral. (Veli sē čōveku komu ne rāstē brāda.)
 Na odlačke i vragu rogi zrastū. (Ak ōdlačuješ bu još gorje. Bole je napraviti neg ōdlagati.)
 Na toplem jōgnišču sē brže (lake) jogen zakuri. (Lake ōbōgateš če sē bōgate priženiš.)
 Na tuđem delu sē nje nište moril (pretrgel). Nadrlal (nastrugal) je kaj žūti (maček)
 Nadukala sem sē ko da cijeli dan dućec tancam. Naj debele gūske rit (biškupa) mazati.
 Naj delati rāžna, dōk njesi zajca vlovil. Naj grešiti dušu! (Naj to delati!)
 Naj ide i tā v koš de ^{i_h} je još! (Veli sē na kraju pričē.) Naj Boga klēti, ima i mejnše svēcōv.
 Naj mē vlječi za jezik. Naj mē vučiti pō pēta si srati. (Znam i sam.)
 Naj mi kázatī mesec vu vode, kad ja znam de je. Naj mi pometi sōliti.
 Naj mi veli i črni lonec, same mi ga naj ne ^hiti v glavu. Naj minteres mleti!
 Naj mlātiti prāznu slamu. Naj scati proti vetra, buš sē poscal. Naj sē česati de tē ne srbi.
 Naj sē hūsiti, am tē sē ne bōjim. Naj sē niš kōstriješiti, am tē sē nište ne bōji.
 Naj sē rjevati pred rude. Naj sē z glāvō šaliti! (To nē smeš napraviti.)
 Naj šōpane gūske trtīcu mazati. Naj tē vrag jaši! Naj to delati ni za živu glavu.
 Naj tuđu brigu vōditi a svoj kruv jesti. Naj vlječi (ne vleci) mačka za rep, bu ti žal.
 Naj vraga zvati, on i sam dōjdē. Najbolši je mir, rēkel je Cigan pri vešale.
 Najel sē nore gliv. (Bedastočē gōvori ili djela.) Najel sē trsōvē juvē. (Napil sē vina.)
 Najgorši je opajnek kad pōstānē cipel. (Z mūža postal gospōn i dižē nos.)
 Najpredi zajca a ōnda rāžen. Najprije skoči pak viči: ^hop! Sluga služi a ōnda plāču dōbi.

Najprije štalicu a onda kravicu. Najprije zmeti pred svojo^h izž a onda^h oidi pred tuđe zmetat.
 Nalās su si slični, kak dvojčeki. Naliej si v zube vode. (Ne te muž tukel, rekel je pop babe.)
 Nalokal se kak prasec (rit, svinče, zemla) (Pijan je kak prasec, rit, svinče, zemla.)
 Nameril se na öpleče i nje ga mogel öblječi. Bili su kratki rukavi. (Na öpleče nje rukava!)
 Namokle je ko da bi se žaba pošćala. (Slabi dežd bi.) Napet kak puška. (Pripraven čeka.)
 Napravil je z riti sani. (Opal je na rit i pošmeknul se.) Napuhava se kak žaba. (Srđi se.)
 Nasajnkali su me na suvem. (Prevarili su me.) Nasilu se Bog ne moli.
 Nasilu se nejdě k meše. Nasilu se nejdě ni srat. Nasmicali su ga na suvem.
 Nasrkal se trsove juve. (Pijan je.) Nasuve su ga pödbрили. (Prevarili su ga.)
 Nateže ga kak vrag griješnu dušu. Navjek jenu te istu kozu dereš. (Furt iste pripövjedaš.)
 Navjek se nadjaj za liepem hudöga. Navjek drek löpatu najdě. Navjek drek pajdaša najdě.
 Navjek istu kozu dere, (Furt iste priča). Navjek na putu kak kojnski drek. (Furt rajza)
 Navjek se döčeka na noge kak maček. Navjek se kocen i pišek öd tikvajne^h iti.
 Navjek se kojnu liepe miže, döč se vuzda na jnega ne deně. Nadjaj se za liepem^h udöga.
 Nažil se ga kak Krajnec klabuka. (Zösjem ga sköristil.) Nažrl se kak svinče.
 Ne bejži cucek za kusö döč mu ona z repem ne maně. (Ni kurvieš za kurvö.)
 Ne bi bil star da se mlad öbesil. Ne bi dal ni Bogu bata š čjem bi vraga moril. (Škrt je.)
 Ne bi mu moči ni šila v rit zabiti. (Jake je stravu.) Ne bi ni muvu zgazil. (Ne bi zla napravil.)
 Ne bi pömogla niköga vtöpiti. Ne bi štel biti v negve kože.
 Ne boj se cucka ki laja. (Nje se böjati čöveka ki se grözi nek ki čkömi.)
 Ne bu mene moj drek zapövjedal. (Ne bu mi sin göspödaril.)
 Ne bu ni zutra sudni dan. (Ne möra se se djes napraviti. Bu i zutra svele.)
 Ne bu ti kruna öpala z glave. (Djelaj, naj göspona špilati.) Ne bu vrana vrane joka skopala.
 Ne būdi mu vureköv. (Kad šte pöfali dje te il živinče, da je liepe.) Ne būdi pötuzene!
 Ne da pes cucku mira. (Za šalu, kad šte cucka nagajna.)
 Ne da se krstiti. (Ne da si döpövedati. Trdoglav je) Ne da se krstiti.
 Ne daj na se, döč znaš za se! Ne dam ti ni tulike, kulike je črne pöd novtem.
 Ne druge neg križ torbe i put pöd noge. (Prösiti möra iti.) Nemre se stisnuti i prdnuti.
 Ne möraš svoj nos sekam pörinuti. Ne pe dale öd kože. (Ne böjim se dežđa.)
 Ne pieši v drek da još više ne smrdi. Ne piše mu se dobre. Ne našöpane guske rit mazati.
 Ne veruj mu ni kaj mu v ruka vidiš. Ne ti nište s percem rit gladil. (same se ti srđi.)
 Ne vidi dale öd nosa. (Bēdast je.) Ne vrijedi ni lulě duvana,
 Ne vrijedi ni kulike črne pöd novtem. (Baš niš ne vrijedi.) Ne vrijedi ni pišivöga boba.
 Ne vupaj se kume vu me neg vu se i vu svoje kluse. Ne zna de mu je rit a de glava.
 Ne zna za se. (Nje pri sebe.) Nebe je visöke a zemla trda. (Z öve müke nje moči pöbeči.)
 Nebe je visoke a pöd nim pune bedaköv. (Rekel je on ki se öpēkel z vručö hajdinö kašö.)
 Neböj se puškica mi smě dvā. (Loverc je kurāžil pušku ka mu je dr^htala v ruka.)
 Nečem ja tuđe zbrčke, (ostajnkę jela, pila) Neče strjela v köprivu, neg v najbolši^h rast.
 Negda je dobre i ženu pošlu^hnuti (spometnu). Negda su vuki bili öbuvēni a sad su bosī.
 Negde su ploti s köbaši spletēni, a z bijelem kruvem potpři. Negva je zajna. (On ödlučuje.)
 Nejde (nje) saka čizma na (za) saku nogu. Nejdeju jasli k volem neg voli k jaslam.
 Nejdě cucek za kusö döč ona z repem ne maně. (Brāni šocu da nje kriva neg natēntana.)
 Nejdī dömmom, am doma ludi miraju. (Veli se za šalu önomu ki hoče dömmom.)
 Nejdī nikam! Kaj buš tu? (Veli se önomu ki se düge ötrpavlā, a nejdě.)
 Nek bu i köliba, nek je same moja. Nek curi, dale öd kože ne pe. (Dežd nejdě čez köžu.)
 Nek idě kam krava tam i tele. Nek je star(a), ne bu nište kuval ni pēkel. (Mladencu/jnke.)
 Nek sam Bog zna de vrag ž nim trnije meļe. Nek se srđi, bu se sam pödbrival (zuval)
 Nek se vrag vara. Nek te voda nosi. Nekaj buš čul, nekaj videl, buš stareši. (Pöšilaju ga.)
 Nektęra krava je trdę pödöje a detęra žena meķe. Nem te ja tu kak gavāna dvorila.

Nekteri se jake skadel a ne grize za joči neg za nos. (Spezdel se.)
 Nëm ni bez toga ubožal. Nëmre biti vuk sit i koza cjela. Nëmre ga živõga videti.
 Nëmre se stisnuti i prdnuti. Nëmre se z jenõ ritjõ na dvoje gosti. Nëmrem živ v zemlu.
 Nëmreš ga prijeti ni za glavu ni za rep. (Gõvori tak da nje moči razmeti.)
 Nëmreš ni mačka õt_rraniti, kam bi kaj druge. Nepõzvanõmu je meste za vrati.
 Nesreča nigdar ne dojde sama. Nestale ko da v zemlu prepale. (Nekaj išče a nëmre najiti.)
 Neš zob špičila i guskam vodu kosala. Nešte i drek v cekin õbrne a nešte cekin v drek.
 Nešte ima rad popa, nešte kapelana, a nešte põpovu gazdaricu. Nj zna de rit a de glava.
 Ni dragi Bõg nje mogel stvõriti brega bez jamë. Ni Bõg se zabadõve ne moli.
 Ni jen cucek se sam za rep ne grizne. (Za svađu su trjeba dva.)
 Ni jena naglõst ne vala. (Rekel je puž ki je devet liet puzal na _rrast i desete požuril i opal.)
 Ni jena nesreča sama ne dojde. Ni jene žene nje jezik zaraščen. (Saka more pune brblati.)
 Ni jenoga šostara žena njema dobre cipelov. (Njema mu šte platiti.)
 Ni klepotec tulike ne klepeče kulike ona klafra. Ni rođena mati ga ne ^{bi} prepoznala.
 Ni popu nje saki dan kak v nedelu. Ni s tjem neš õbõgatel. Ni s tjem ni bez toga.
 Ni si prsti na ruke njesu jenaki. (Kak bi onda mogli si ludi biti jenaki.)
 Ni si prsti njesu jenaki. Ni traga ni glasa. Ni trišča ni mišča. (Nestale je bez traga i glasa)
 Ni v cirkvu se nejdë bez penëz. Ni v rit ni mime. (Kad šte neče reči pravu istinu.)
 Ni vrag nje tak črn kak je namalan. (Nje tak loše kak ti se čini.)
 Ni vrit ni mime. (Neče reči pravu istinu.) Nje čõveku krive kad ga vuš grizne, neg kad ga
 gnida grize. (Gõvoril je mužikaš Lovrek.) Nje ga nigde, ko da je v zemlu prepale.
 Nje ga se moči rješiti kak ni gladnõga leta. Nje je jezik zaraščen. Nje meša bez kosti.
 Nje mi ni rođ ni põmojzi Bõg. Nje moči kraj s krajem spraviti. Z jenõ ritjõ na dvoje gosti.
 Nje mu ni las z glavë opal. (Nište ga nje ni dirnul.) Nie mu ni sluga. (Nj mreju se ramnati.)
 Nje mu smeti grbavõga prsta põkazati. (Za kajgod se rasrdi. Nj smë mu niš žalnõga reči.)
 Nje mu za veruvati ni one kaj mu v ruka vidiš. Nje nište tak fajn, da ne bi bil nekomu grd.
 Nje nigdar klëpa razdrla. (Nje djelala s klëpanõ motikõ ni s klëpanem srpem.)
 Nje nište tak grd, da ne bi bil nekõmu fajn. Nje saki cipel za saku nogu.
 Nje niti ka se ne pretrgne niti riti ka ne prdne. (Rekla djekla snõbokem.)
 Nje on dečke ki tuče, neg on ki drži. (Vu svađe je dobil više batin.)
 Nje on dečke ki tuče neg õnaj ki drži. Nje ona sebe mačuva. (Na druge špara, sebe zima.)
 Nje saka baba švjela ka za mašinu sedë. Nje saka čizma za saku nogu.
 Nje sake djekle rit prašna kak je mlinarõve. Nje sake joke jenake. Ne vidiju si jenak.
 Nje saki brus za saku kosu. Nje saki dan Božič. Nje saki kõpač ki za motiku drži.
 Nje same on tat terti krade, neg i on terti lotru drži. Nje se bõjati mrtve neg žive.
 Nje se dobre ni z grbavõga drjeva špotati. (More ti õpasti na glavu.)
 Nje se ga moči rješiti, kak ni gladnõga leta. Nje se vruč võde napil, ni pretrgel õd posla.
 Nje se trjeba bõjati mälë zdele, neg mälõga lonca. Nje se zlate kaj je žute. (I drek je žut.)
 Nje sirõmaqu dõ gizde. Nje svetek saki petek. Nje ta sebe mačuva nigdar bila.
 Nje ta svoje rite mačuva. Nje tak grdõga da nje nekõmu ljep, ni ljepõga da ne kõmu grd.
 Nje trjeba mašne guske zëz mazati. Nje vayne šte je kriv, same da je ^Harman živ.
 (Kralëvčan je rekel kad su deca võzile listinu sljepem kojnem ^Harmanem i nateralë ga
 põd most pri Milõšõvem štacune i kola su se prevrnula.)
 Nje videti ni prst pred nose. (Tak je trda kmica da bi ju moči z nožem rezati.)
 Nje vrag tak črn kak je naslikan (namalan). (Nje tak velike zlo kak se čini.)
 Nje vrieden da ga zemla drži. Nje žena saka ka paculicu nosi ni muž saki ki gače nosi.
 Njema baš nigde niš kak i cirkveni miš. Njema kmëta ni detëta. (Za nikoga ne brinë.)
 Njema ni ^hiže ni ^hižišča, ni cuciča ni mačiča. (Bõgec je i njema baš niš.)
 Njema ticë nad prasice. (Nikakve živadske meše nje bolše õd svinëtinë.)

Njemcu se smje reći Niemec a nije njem, a Ciganu se ne smje reći Cigan a je Cigan.
 Njesem ja s tobô svinę pašel. (Njesme mi na ti. Njesme mi jenaki. Menę moraš pošćovati.)
 Njesem ja star same duęe pometim. Njesem ja z bikem kukurizja jel. (Njes tak beđast.)
 Njesu imeli bjelôga luka. (Kad snuboki njesu djekle nasnubili.)
 Njesu mu se na broju. Njesu mu si doma. (Nje pri zdrave pometi.)
 Njesu praščiči ôtišli v limbuš. (Zginuli su i morame ih najti.) Njesu si muži ki gaće nosiju.
 Nigdar nie maļi miš pôd velikem kupem krepal. (Slaba djeklica ide zamuž za velikôga i
 jakôga dečka.) Nigdar nie nikômu žalnu rieč rel. Nigdar nie predug, če je dosti debel.
 Nigdar nie sem svinam kak je bicku (nerôscu). Nigdar nie vrana zlegla goluba.
 Nigde trišča niti mišča. Niti trišča niti mišča. (Ni traga ni glasa.)
 Ni jena naglôst ne vala. (Rekel je puž kad je 9 liet išel na rrast i desete požuril i opal dole.)
 Nikam nejdi! Kaj buš tu? (Ōnomu ki višepuť gôvori da bi morâl ôtiti.)
 Nikômu na čele ne piše. Niš druge, neg križ torbe. (Mora prôsiti. Bôkci nosiju dvje torbe.)
 Niš je zdrave za joči. Nište ne zna kaj ga čeka. Nište se nie ôd dela zdeblal.
 Nište nie tak grd da ne bi bil nekômu fajn. Nište te ne pital kaj si mučal, neg kaj si gôvoril.
 Nit je niti ka se ne pretgrne niti riti ka ne prdnę. (Djekla kad je se ômeknuļe pred snôboki.)
 Nit ju vodi, niti gojni (djekla jedinka). Nit krop - nit voda. (Ōd strava zaniemel i prebljedel.)
 Nit mu mlade plače, nit mu stare javče. (Njema nikôga za koga mora skrbeti.)
 Noč ima svoju moč. (Kad šte ôdlazi pô noći.) Nosi vine, seci kruv, zutra menę ne bu tu.
 (Peva se na gôstę.) Noš je tak tup da bi na jnem jahal v Zagreb.
 Nova rašpa se pôrašpa. Stara rašpa niš ne rašpa. (Nova sneja se mora delati.)
 Nove site se vješa na klin a stare i hiti v zapeček. O, draęi Bogek, kam te je vrag ôdnešel!
 (Veli se, kad se nekaj nemre nikak najti.) Ōbečajne beđakem radôvajne.
 O, svete tjele Isusôve! Z ôčmi te vidim, srcem te lubim! (Kad pop pôdiže šakrament.)
 Ōbleznul se kak maček na slaninu. (Pôlakômil se.) Ōblječe kak lovni cucek.
 Ōblizava se kak maček. Oblokal se kak svinče. Ōd cucka nigdar govędinę. (Ojd nega
 nigdar ne dober čovek.) Ōd čęga sit ôd toga i debel. Ōd kraja (pôčetka) se Bôg môli.
 Ōd kraja dô kraja. (Posel se djela ôd kraja (pôčetka) dô kraja.) Ōd sira se svira.
 Ōd starôga kojna se nie moči pļemena zadôbaviti.
 Ōd vidjela dô vidjela drugem djela a sam nikaj njema. Ōd viška glava ne bôli.
 Ōd vola nie neg govędina. (Kad šte napravi kakvu bedastoču.)
 Ōd vručôga kruva i cucek pôstękli (pônôrije). (Dece, kad prosiju još vruć kruv z peći.)
 Ōdeni (pokri) se kak je ôdjeve duęe. Ōdnešel bu gaće na ščapu. (Ostal bu bez seęa.)
 Ōdgrizni prasice reť dô ônije krvave dręk. (Veli se ônomu ki reče peť.
 Ōdreži si nos, buš fučkal kak stari kôs. Ōdreži si nos buš tajnierę lizal.
 Ojdi ti ljepe męne v rit. Ojdi ti z milem Bogem! (Dej mi mira!)
 Ōkôlô kere pak na maļa vrata. On bi i ôd jalovę telice mljeka nadojil. (Zna zļječi korist.)
 On bi mi najrajši nahudel, same da more. On je kak maček, navjek se na nogę dôčeka.
 On je pravi vrag, same mu rogi faliju. On je svoje ôtpôpjeval. (Mrl bu.)
 On mu nie ni dô kolena. On više drži nek si Zagôrci (kije nie tu!).
 Ona bi se dala i v joke zjebat. Ona mu je rodbina same dô kolena. Ona ne da mime.
 Ōne su si veliki rôd i nive teće su se greļe pri iste krušne peče. (Njesu v rôdu.)
 Ōni su si mokri (vinski) brati. (Ōbôdvą su pijancı.)
 Ōni su v mire, sręče i zadôvolstve živeli dô smrti. (Tak priča završava.)
 Ōni v jenu tikvu pezdiју (prdiju). Opal je z kojna na osla (vola, kravu).
 Ōsljepel Bôg dej, če to nie istina! Ostal je zabezęknen. Ōstavili su ga na cedilu.
 Ōštrigļi su ga na kôzicu (rajngļu). Ōtišel je pô svjētu kak čęla pô cvjetu.
 Ōtkraja se Bôg moli. (Saki posel se djela ôd kraja dô kraja.) Ōtpravla se kak gladen srat.
 Ōvu noč bu iskal zajec svoju mater. (Jaka bu zima, da bu drjeve pucale.).

Paše je kak i prasice sedle. Pazi da ti ne kôst v drobu pukla, dôk se prigneš!. (Ljen je.)
Pëm i ja taki pôd pažut. (Mrl bum.) Penëz kaj blata. Penezi su zâte da se brojiju. (Veli on ki daje penezë a drugi ne će brojiti.)
Pes Mikula načuli vuva buš dobil kruva! Peš v nêbe de kokôši spiju. (I kunë se te nêbe.)
Pjevec pune put se kokôši prizove k sebe a kukčeka sam pôzoble da se znâ gôspôdar.
Pi! v rit a ne v glavu! Pijan kaj (kak) črna zemla. Pijan kak duga. (Duga v sudiču furt pijë.)
Pijan kak svëti Ivan. (Svëti Ivan, Janôš blagôslavla vine.) Pijan kak top. (Zôsiem pijan.)
Pijanôga se i voz siena ognë (vugne). Pijë kak drotar. Pijë kak smuk. Pijë kak Turčin.
Pijë tak duge dôk mu nje i mačka strina a mekla teca. (Pijanec je mačku pital: strina kaj spiš? Mekle je rekël: teca kaj još ne spiš?) Pišči kak tica v prugle.
Pišek mu se preprnave! Piškove prele mu se preprnavele. (Ima drisku.)
Pitajuč se dâlke zajde (dojde). Plače kaj luta godina (mrti je noveše "kaj jâki, hudi dežd")
Plane kaj barut. Pliva kak sekira. (Ne zna plivati.)
Pluni pak sedi. Če ti je previsôke male različi (razgazi). (Pôznatômu ki pita de bi sel.)
Pluni mi v zube če lažem. Pô noči su se kravë črne. Pôdvinul je rep kaj cucek,
Pô kulike sem kupil pô tulike i prôdam. (Tak sem čul, a ne znam je l' istina.)
Pô tuđe rite ni stô batin ne bôli. Pôberi ^hale i ^hodi (bejži) dale. (Veli bogec kad nje niš pri ^hiže dobil ili čovek ki nje niš posla ôbavil.)
Počem kupil - potem prodal. (Kak sem čul, tak velim a je l' istina, ne znam.)
Pôčesal se ko da ga krava zalizala. Pôd smrt je pôstavljen.
Pôdbođene gleda kak bik kad se ^hoče bosti. Podbril ga je na suve. (Prevaril ga je.)
Podravec biti nje grehota neg same sramota. Pogôdil je kak v drëk (rit) s prstem.
Pôjjela ga kmica. Pokle Lôvrënca saka voda zdënca. Pokri (ôdeni) se kak je ôdjeve duge.
Pôkupi ^hale i bejži dale. Pôkvarjen je kak šleprček. Pômogni sirotu na svoju sramotu.
Pômojzi si sam, pak ti bu i Bôg pômogel. Pônaša se ko da je s koca vušel.
Pônaša se ko da je opal z ruške. Pondelek se reštanti pôdrivaju. Pôpjeva kak sljep dëtel.
Pôpjeva kak posrani kôš. Pôpikne se i kojn na četere noga, a kam ne bi čovek na dve.
Pôpova mošna, kôbilina rit i djeklina škrina njesu nigdar pune.
Pôprečki je krajše a okôle bliže. Pôpušča nos kak puran dudu. (Srdi se.)
Poscal se na kôprivje. (Srdit je.) Pôscati se a ne prdnuti to je kak spoved bez pričesti.
Posla je da ne znam de mi je rit a de glava. Pôsudiček je zgubiček.
Pôšilaju ga ôd Pôncija dô Pilata. Pôteri të Bôža jakôst i se cirkvene kamiejne. (Zaklina se vraga peklejnskôga.) Pôtrëfil si kak kječ na dvanajst.
Poznal bi të mej stô glav svin. (Kad šte pita pôznatôga je l' ga pozna.)
Pôzelenel je ôd srditôsti. Prasica leže zleže dëvet ôdôjkôv neg kokôš znëse jene jajce.
(Tak veli priča zâte se na Božič jie rajši svinetina.) Pravi je vol same mu jarem fali.
Pravi je vrag same mu rogi i rep faliju. Pravi si divjak ko da si šumë vušel (pôbiegel).
Pravi tič ne serë vu svoje gnjezde. Prdec je smiešen a pezdec griëšen.
Prdi vrana na pudara kad se grozdja nazobala. Prdnul je na rosu. (Mrl je.)
Prefrigan kaj (kak) lisica. Premale si žganec pojel. (Ne bôjim të se, jakši sem.)
Premuder je, sam si je pupeka razvezal. Prenaša kak mačka mačičë. (Nekaj premiešča.)
Prepelali su ga žëjnôga priëk vôdë. Presële ti, Bôg dej!
Prešla je baba s kôlači. Kaj tëbe nje ni jenoga ôstavila? (Kesne si se to setil.)
Prešle je kak da bi z rukô ôdnesel. Preveč si toga nasral. (Pune si zlagal.)
Previja se ôd boli kak kača v trniju. Pri nem je bil kuan i pečen.
Prevrtal je mladi mlinar moje tjelce kak i sveder suve drievce.
Prez kôpača njema kruva ni kôlača. Pri jelu je maren, a pri delu alkav.
Prije se rekële: bejštë djekle idu dečki, a sad se veli: bejštë dečki idu djekle.
Priël se ga kak terica riti. (Nje ga se moči riešiti.)

Prigõrci pijeju põ svinski (piju i jieju) a Šlavunci põ võlovski (najprije jieju a ɔnda pijeju)
 Prikazanõmu (prikaznõmu, daruvanõmu) kojnu sɛ zubi ne glediju.
 Pripetile sɛ kak i djekle djete. Pripil sɛ kak sklopec. Pripõvjeda furt jɛne pak jɛne.
 Pripõvjeda svoje litanije i pazi da nɛ^bi teroga svɛca zabiła. Pripravla sɛ kak gladen srat.
 Priženil jɛ sinokõšu na Save i sɛ vranɛ dõ Lublanɛ. (Nje niš priženil.)
 Prõba košta novcɛ. (Õnomu ki rɛɛɛ da bu najprije prõbal.) Prõbaj same! (Naj ni za nikaj.)
 Prodal kravu i kupil sirnu kõšaru. (Prodal one kaj mu treba i kupil one kaj mu nje trjeba.)
 Prost kak cucek bez lanca, Prosta kak šlapa. (Žɛne ka põ sramõtne gõvori.)
 Prugnul (strugnul) jɛ ko da ga bi šilem v rit piknul. Prve (prije) sluga služi, ɔnda plaču dõbi.
 Prve stõ liet jɛ najtɛžɛ. Prvi liter (vina) jɛ najskupleši. Prvi mački sɛ vu vodu^hiɛju.
 Puk frducaj kam^hoči. (Srdi sɛ kak god^hoɛš. Mɛne jɛ sejeɛne.) Pun rječi kak šipek kõščic.
 Pune (čudaj) sɛ na kõle vojzi. Pune bap, kilave djete. Pune jɛ riti a male dõbre ritaj.
 Pune paculic a male dõbre gõspõdaric. (Nje saka ka nosi paculicu i dobra gõspõdarica.)
 Pune put sem pregutnula i mučala. Pusti ga nek sɛ pača. (Nek čeka.)
 Pusti kokõš v jarek, ona sɛ i sloga primlɛ. Pustil jɛ pomet na pašu. (Niš ne misli.)
 Puta im jɛ sfalele. (Došli su dõ hižɛ i pri lese sɛ još spõminaju.)
 Rajši ikaj neg nikaj. Rakiju (pi^h) za sakem, vine za nekem a vodu za nikem.
 Ramen jɛ kak svjɛca. Ramne jɛ ko da bi bik sɛal. (Zjoral si brazdu ko da bi bik sɛal.)
 Ranu si bu zalizal kak i cucek. Raskrilil sɛ kak pjevec na smetišču.
 Razišli su sɛ kak rakõva deca. Ražen djela, a još nje ni zajca vlovil (zajec još v šume).
 Rɛci mi slobõne i črni lonec, same ga naj vu mɛ^hititi. Rɛdem sɛ ježi ježiju.
 Rɛkli jesu strina Dõra, kaj sɛ mõra, to sɛ mõra.
 Rɛšt jɛ za ludi a nje za cuckɛ. (Grõziju mu sɛ da pɛ v rɛšt.) Reži na jnu kak cucek.
 Režiju jɛn na drugõga kak cucek i maček. Riba smrdi õd glavɛ a õd rɛpa sɛ čisti.
 Rječ jɛ veter. Rječ nje moči põvlječi al ti ju drugi moreju nazaj v zubɛ nabiti.
 Rjetki zubi - gusɛ laži. Rjevlɛ sɛ kak ruɛača v rit. Rit bu išla: Filip - Jakõp. Bu ga strav.
 Rit kak krušna peč. Rit mu vutka iščɛ. Ritne prele mu jɛ precurele. (Ima drisku).
 Rukɛ su ti mrzlɛ kaj lɛd. Rukɛ ti sɛ posvetilɛ. (Fala ti za napravlene.)
 S petajinki sɛ tučɛ põ rite. (Leži na drobu i niš ne djela.)
 S pleč v peč. (Grijeje sɛ kulike šumɛ dõnešɛ.) S tɛ kõžɛ nikam. S tɛ mɛlɛ nɛ bu kruva.
 Sa živina spusti paru i parnɛ a same čɛla kak i krščɛne tiela mernɛ.
 Saka^hiža ima križa, a nektɛra i raspɛle. (Saki ima muku, a nešte i jake veliku.)
 Saka krava svoje tɛle õbližɛ. Saka rit dojdɛ na šekrijet. Saka šala pol istinɛ.
 Sakam pojti i dimõm dojti. Sake dele dojdɛ na vidjele. Sake seɛle ima svoju šɛgu.
 Sake djete ima svɛga ajndɛleka ki ga čuva. Sake zlo za neakve dobre.
 Sake site sɛ za nova na klin mečɛ, a pokle sɛ i zapeček (na smetiščɛ) iti.
 Saki bračec põ falačec. Saki bratɛc põ falatec. (Pune ludi a male jela.)
 Saki Cigan svɛga kojna faɛli. Saki đan bu svele. I zutra bu svele.
 Saki jɛ gospõn põd svõjiem škrɛkem. Saki jɛ pjevec najjakši na svõjiem smetišču.
 Saki mlinar na svoj mɛlin vodu tira. Saki osel znaj svoj posel. (Gõvoril jɛ pop Janeš.)
 Saki po sebe sudi (računa). Saki põčɛtek jɛ tɛžek. Saki svɛtec k seɛbe rukɛ drži.
 Saki svoj snop mlati de^hoɛɛ. Saki tič svõjiem klunem zobɛ. Sakõmu dojdɛ skrajna vura.
 Sakõmu jɛ negva muka najtɛžɛša. Sakõmu jɛ za negvoga. Sam živi kak duv.
 Sakõmu nje rit prašna kak jɛ mlinarõve djekle. Salast jɛ kak pitani prasec.
 Sekam sɛ vtekɛ kak põdõblača v rit. Sam jɛ kosil i bil jɛ najbolši kosec.
 Sama fala niš ne vala. Sama kõst i kõža. (Jake jɛ zmršavel. Prepal jɛ õd beɛɛga.)
 Same jɛ jɛna i taja niš ne vala. Same jɛ Majčica Bõža ljea, a žɛna morɛ biti flɛtna i fajn.
 Same na svoj rit misli. Same njema tičjõga mljeka. (Ima sega kaj sɛ morɛ nabaviti.)
 Same sɛ jemput mernɛ. Same sɛ mrjeti mõra. Same sɛ jemput živi.

Same se srdi, sam se buš zuval. Samo zievni, budu ti pečeni vrapci sami v zube leteli.
 Scati a ne prdnuti, to je kak spoved bez pričesti. Se djela podse. Se ide kak po žnorige.
 Se buni kak Brežan v grabe. (Muž z Posavske Briegöv je pijan opal v grabu i bunil se.)
 Se imam same mele njemam. (Baba je štela žgance kuvati.)
 Se imam za pušiti same njemam šibic, papjereca i duvana. (Rekel je pušać.)
 Se imam same mele njemam (rekla je baba kad je štela žgance kuvati)
 Se je dobre kaj se napravi v ^horu i v dobu. Se kaj ima na jnem je i vu jnem je.
 Se krave su v noči črne. Se mu je v šaka. Se noči bu zajec iskal mater. (Jaka bu zima.)
 Se se more kaj se ^hoče. Se se vrača, se se plača. Se dendenes pometim ko da čera bile.
 Se to nje nikaj spram dika nebeske. (To nje vrjedne pogledati.) Sedi kak da je na tronuše.
 Sedi kak založni svat. (Kad sedje teške otide.) Sega bu a nas ne bu.
 Sega ima, same tičövoga mljeka fali. Segde je dobre al doma je najbolše.
 Sekam pojti i dimom dojti. Sekam se vtekne kak pöddöblača v rit.
 Sekira mu je v med öpala. (Baš je pogödil.) Sekud je liepe al doma je najlepše.
 Sfalele im je puta. (Došli su dö ^hize i tu se još na putu spöminaju.)
 Se gluvi z njemem spömina. Si göspödari, kak cucki mesari. (Si göspödariju döc ima.)
 Si kvari na ^hasen ne dojdeju. Si ludi se znaju. Si morame mrjeti i nište ne za seme ostal.
 Si oni su z iste fare. (Si oni jenak misliju i djelaju.) Si sme pod kožo krvavi.
 Si sme se goli rodili. Si su ga se zmekavali kak da ima kugu. Sjetiš se kak i prda za nedelu.
 Sikče kak guska (kača jadövača). Sila Boga ne moli. Sila kola tira.
 Sirnica je prazna a družina glädna. Sit glädnomu ne veruje.
 Sita mačka dobra lövica, glädna sneja luta tatica. Skopaj si joke buš videl Židöva.
 Skriva kak kača noge. Skriva kak maček drök. Skup je građ za dinar kad dinara nje.
 Skupe je kak v apatjeke. Skup su si pri krušne peče (na suncu) rit grele. (Njesu si röd.)
 Slab je kak tejna. (Za beteznika kad se zdigne.) Slab je čovek ki se svöje tejnje böji.
 Slabe je namokle ko da bi se žaba pöscala. Slabe ti koköši kašlaju. (Ne böjim te se.)
 Slaköpar pöpjeva ko da vrata škriplu. Slatke kak med. Sljepec je pri zdrave jöče.
 Slugem je bolši göspödar pri kjem se vrüče jele ladi s kruvem neg on de se ladi s puvem.
 Smeje se kak Cigan bjelömu kruvu. Smiej nje griej. Smjera doma sedi, nesmjera skače.
 Smrdi kak ^hupec ki v gnjezde sere. Smrdi kak kuga. Smrdi kak tvorec. Smrdi kak šleprček.
 Smrdi kudela - diši bajs, kuba (tulec škräka) na stran! Smrdi mu posel kak vragu temnaj.
 Smrt nje trieba zvati, sama dojde. Smrznene kak kost. Snjeg curi kak vrapcovö glave.
 Snjeg curi ko da bi ga z löpatami hital i dö jutra bu dö riti zapal.
 Sokter - bosokter. (Nekakva kletva: sogtter bos sogter) Speci pak reci.
 Snjeg tak jake curi ko da bi prönkje dräpal. Spi kak cucek na pözdjerje. (Drščje öd zime.)
 Spi kak puv v duple. Spi kak zajec. (Spi i gledj.) Spödoben je k bajsu.
 Spömetneši bedaku zmir pušča. Spömetnomu stö rječi dosta.
 Sram nek ide za tram a špot za plot. Sramota je biti dužen goršömu öd sebe.
 Srdi se i zapiejni kak öbzójni bicke. Srdit (lut) kaj (kak) ris. Srdit kaj kušcer.
 Srdit kaj slaköpar. Srëčneši je neg spömetneši. (Nje spometen al ima srëču.)
 S te mele ne bukrva. (Öd toga dela ne kikakve koristi.) Stal se s penezi. (Öbögatel je.)
 Stali su mu na rep. (Vlovili su ga.) Star je kak Biblija.
 Star je vrag teri njema krsnöga lista. (Veli on komu šte reče da je star.)
 Star si a imaš deteču pomet. Stara baba kak köraöba, stari dedek kak medvedek.
 Stara koköš juvu zamasti. Stara se oprava najprije nosi döc se ne razderje, a önda nova.
 (Veliju stareši kad i_h šte pita kaj nje mlajšöga da te posel napravi.)
 Stare lete sem öbalila. (Sprela sem zajnu kudelu ove lete na preslice.)
 Stareša sestra mlajšu v zamuž daje. Stari opajnek bi rad novu kopču.
 Stari piejn duže göri, kad se vužge. Staröga kojna je teške navčiti vöjziti (ili: jahati).

Stjeple se kak cucek z poždjerja. Stisnuti i prdnuti nje moči. Stōji kak dupljer.
 Stravu je kak zajec. (Veliju da zajcu ōd strava srce pukne kad se v drot vlōvi.)
 Strijela te Bōža raznesla! Strijela vu te pukla (z vedorōga nēba)! (Ženē tak kunēju.)
 Sūnce (sujncece) te ne grele! (kletva). Suknul je ko da ga vrag v rit šilem jeknul.
 Sušičavci miraju kad se trava kōreni ili kad list ōtidē. Suv (mršav) kak truska (trta).
 Suv kak barut. Suva (mršava) je kak trlica. Suva (mršava) kaj (kak) ščuka.
 Svečica je se dōgōrijela. (Mrla je.) Svēti križ prekriži dele i težake! (pōzdravla se težake.)
 Svēti krst poštuj! (Kad se neminče v nečem pōnaša kak i krščene tjele.)
 Svēti Martinec zabijē v rit klinec. Svjetu mu se čez vuva. (Mlādencu pokle ženitvę se veli.)
 Svēti tri krāli puru vkrali a niesu znali skriti pak su dobili pō riti. Svjetu se kak v Betlejeme.
 Svinę se pō plešine (pasmine) poznaju. Svōję kōžę nēmreš nikam.
 Svōję tejnę se bōji. (Sęmu je stravu.) Š čiem dale s tjem gorje. (tak svēti Pēter zapisal a
 bil je male šumast, a svēti Pavel je bil rēkel: Š čiem dale s tjem bole.)
 Š čiem imam s tjem klimam. Šala bila, šala bu, ki je nēzna drēk mu bu.
 Šenica je ciganica. (Ne rōdi sake lete.) Šešuri se kak zağ prski puran.
 Šic, mačka, da te ne pōgāzim. (Veli sneja.) Šic, mačka, da te ne preskočim. (Veli djekla.)
 Šic, vrag te nosil, te te nosil! Šika mu se kak prasice sedle. Šile za jōgnile.
 Škrlec v zime kad spāzi topli drēk na putu pōpjeva: cipeka! Šmajla mu se kak mačka.
 Šostarōva žena i kōvāčōva kōbila su navjek bošē. (Njema šte platiti)
 Šparaj bjelę novcę za črnę danę. Špōtala se sova senice da ima veliku glavu.
 Špōtale ga dōpale. Šte bi de bi. (Duge se ōmuhava i tēške prima dela.)
 Šte bi tulike pre^hōdal kulike ona zbrbla, razdrbl bi si cipele i nogę dō kolena.
 Šte brže jje, te i brže djela. Šte čeka te (taj) i dōčeka. Šte dūge spi, te se na tēšče spezdi.
 Šte dūgšōga ima, bole se ž nim štima. (Veliju pastiri za rog v teroga tuliju.)
 Šte god ima v rit prele, mōra iti na dele. Šte ^hoče biti liep mōra trpeti. (Djekle vuve
 prediraju za rinčec.) Šte ^hoče jajce (vkrasti), ^hoče i kokōš. Šte idę pō sele, dōbi pō čele.
 Šte ima svētoğa Pētra za strica, leke se v nēbe dōsmica. Šte ima v rit prele, mōra na dele.
 Šte je bil kum slobōne rježę kruv z jenō rukō, a kad mernę mu se rukę križ pōstaviju.
 Šte je bliže cirkve, zamudi k meše. (Čerec navjek kesnę k meše.)
 Šte je bliže peče - bole se grijeje. Šte je rođen mōra i mrjeti. Šte je muden nje truden.
 Šte je sačiji (sečiji) te nje ničiji. Šte kaj išče i najdę. Šte kaj išče to i dōbi. Šte kak mažę,
 tak i voji. (Prez mita se tēške kaj ōbavi kad su gōspoda primitivna i rada primaju mite)
 Šte lažę te (taj) i krade. Šte mašę z nōgami sedęč, te cuckem zvōni.
 Šte muči, druge dvę vuči. Šte najviše viče, najmejne dižę. Šte visōke leti, niske ōpanę.
 Šte ne vidi bōžōga mrāviča, nę daj mu Bōg zdraviča. (Veli šte prvi spāzi Bōže mrāviče.)
 Šte ne vidi toga (pōničenōga na razboje) ne vidi ni Boga. (Niti se navode v brde razboja.)
 Šte nę zna kruva pridelati, nę zna ni ōdrezati. Šte nęčę jesti repę, nę bu imel ženę liepę.
 Šte njema pri mačke sręčę, njema pri ničem. Šte njema v glave, ima v pęta. (Zabil je.)
 Šte pita - ne skita (blūdi). Šte pōpjeva zlo ne misli. Šte prvi dojdę v mēlin, on prvi mēlę.
 Šte prvi k djekle nęgōva devojka. Šte pūne ima još mu se više ^hoče.
 Šte pūne pita, te rad ne daję. Šte rane rani cijeli dan zjeva. Šte reskjera te i prefitjera.
 Šte se hoče greti mōra se i dima nadijati. Šte se jęmput ōpečę drugiput i na mrzle pušę.
 Šte se mej pōseję mješa, svinę ga pōjjeju. Šte se na dinę ^hita ōstānę i bez vugarkōv.
 Šte se na vruče spēčę i na mrzle pušę. Šte se ōd dela pōmogel?
 Šte se prvi ōglāsil, te se i sprdāsil. (Ōnomu ki prvi pita: šte je prdnul?)
 Šte se rane stānę cijeli dan zjeva. Šte se srdi bu mu drēk trdi.
 Šte se srdi, bu se sām zuval. Šte se v pētek smeje, v subotu (nedelu) se plāčę.
 Šte se znā snajti ni v šekrijete nje glāden. Šte te brije. (Tębę se ne pita.)
 Šte si nę zna kruva pridelati, nę zna si ga ni ōdrezati. (Kad šte mlajši rježę kruv i ne

ödrježe šnit z öbödvue korë.) Šte šmjera te i vojzi. Šte tē nē zna, skupe bi tē platil.
 Šte znā bole, rodile mu pole. (Kad sē pričā dövrši.) Šte zna vkrasti, znā i skriti.
 Štela bi biti pöštēna i jebēna (a to nje moči). Štramice mu sē vijaju. (Prēveč tēreta nosi.)
 Štrpčē furt i zgledi ko da mu jē sila srat. Šuma rāstē, a mi spimē. (Zēti drv šumē nje krađa.)
 Tā bi i z jalovē telicē mliēka nadojila. Tā juva jē kak spirki. Tā leti kak tuča.
 Tā nē nigdār videla Božē lice. Tā nje klēpa razdrla. (Nijē nigda kopala z motikö.)
 Tā ti duva juvu kuva. Tā ti kāva zabadava. (Veli sē kad šte prdnē.)
 Tā ti rosa ispöd nosa ili Tā ti striēla mustāčē (brkövē) raznijela. (Kad šte prdnē.)
 Taj (te) Bogu danē krādē. (Lenčari) Taj dečec jē kaj žive srēbre. (Nigdār nje pri miru.)
 Taj jē öšter nož da bi jašil na jnem. (Tup jē) Taj jē semi farbami (maščami) premāzan.
 Taj jē vragu z torbē pöbiegel. Taj jē z mokrö krpö vudren. (Bēdast jē)
 Taj sē nje rodil ki bi sēmu svijetu vgodil. Taj si jē sam pupeka razvēzal. (Jāke jē müder)
 Taj ti grom razrušil döm. (Kad šte prdnē.) Tak bū döč jē svijeta i vjeka.
 Tak jē dober da bi ž nim ranē vēzal. Tak jē dober da döč spi ni kruva ne prosi. (Za diēte.)
 Tak jē jāka meglina da bi ju z nožem rezal. Tak kisele vine deni koze na rēp, bēčala bū.
 Tak jē liēpi dečke i da jā idem ž nim skupa na pašu bila bi furt pö plēča zamāzana.
 Tak jē müder, kak da sē mej kököšmi ötrānil. Tak jē pošten da mu za^hizö šās rāstē.
 Tak jē škrt da ober jöčāl gledi da sē mejne tröšiju. Tak jē tije da i muvu čüiti.
 Tak jē trda kmica da bi ju moči z nožem rezati. Tak jē vraži da mu sē sē spöd joči kadi.
 Tak jē, kak drugi^h öčeju. Tak jē, kak jē. Tak jje ko da jē z rēšta vušēl.
 Tak lažē da nē bi ni cucek z maslem pojel. Tak peklenöga čöveka još njesem videl.
 Tak sē maröfski tēliči varaju. (Lake tē prevariti.) Takvi su pöparali, ki su mēnē varali.
 Takvem glāsem tē zvāli k öbedu. (Kad šte prdnē.) Tam sē večer öbuvaju a jutre zuvaju.
 Tam sekirami öblökē brišeju. Tam su ploti s köbāsi splēteni i s cipövem potpti.
 Tāt jē i on tēri lötu drži. Te znā najti döbru mendu. (Menda jē žir v mišöve lukne)
 Tēbē būmē vragu dāli, a z köžē būmē opajnkē šivali.
 Tēčē su si pri krušne pēčē skup riti grelē. (V rödu su a nē znaju po kem.)
 Teda - negda. Ki bi - da bi. (Ömuhāva sē i tēške prima dela.) Tejnek jē kak glista.
 Tēra sē kanta gūste na zdēnec nosi, ona sē brže pöterē. Tira vodu na svoj mēlin.
 Tēri god kojn ima kösmāte vuva, nje mu za verövati. (Kojnu sē nē smē verövati.)
 Tēške jē sitöga na^hraniti. Tēške sopē ko da ima asmu. Tēške jē svēmu bez svēga.
 Tēške jē žabu vu vodu natirati. Ti bi štel ovčē i novcē
 Ti imaš kršēlē v rite. (Nemiren si kak i kojn ki ima kršēlē črvē v rite.)
 Ti imaš krta ki ti v rite vrta. (Nemirne diēte.) Ti misliš da si pözobal pomet cölöga svijeta.
 Ti mōraš kad na möstu bik prdnē rēči: fala. (Zelēn si još.)
 Ti njesi ni svoje rite göspödar! (Önomu ki^h öčē göspödariti a nje zā te.)
 Ti sē z diēmlö nēmreš v ničēmeriti. (Njesi mi v ničēm par.)
 Ti si bēdāk öd Vuzma dö Trojāk. Ti si bēdast kak i on ki si jē z droždami rit öbrisal.
 Ti si da znāš baš prāvi neverövāni Tōmaš. (Ne verujē döč sam ne vidi.)
 Ti si naspram nēga bögec bistrički. Ti tomu znāš kak drēk pisane torbe. (Niš ne razmeš.)
 Ti znāš sē kaj su drugi pözābili. (Önomu ki sē djēla müder.)
 Tjele būmē vragu dāli a z köžē būmē opajnkē šivali. (Za zlöčēstöga čöveka kad merņē.)
 Tjem glāsem tē zvāli k öbedu. (Veli sē kad šte prdnē.)
 Tija voda bregē dēřē. (Ne verujē da bi to mirni čövek napravil.) Tira vodu na svoj mēlin.
 Tišlarice jē lake pēč zakuriti. (Kad navjek ima^h öblinija i triēščija.
 To bu (buš dobil) na svēte Nigdārove. To buš čekal döč ševa ne zapöpjeva.
 To jē Bogu za plakati. (To jē jake žalösne.) To jē dobil za stēpicu stēpkov. (Kupil jēftine.)
 To jē kak svēta vödica, ne šködi če ne köristi. To jē kupil za rief sirutkē. (Jēftine jē kupil.)
 To jē māčköv (mači) drēk. (To baš niš ne vriedi.) To jē nēmu kak gluvömu: dobre jutre.

To je prava ^hiža i pravi gošpōdār de je za sakem vugličem stražar (drēk!).
 To je razlika kak nēbe i zēmla. To je same nēmu slične. To je tvoje masle.
 To je slab čovek, ki se svōjē tejnē plāši (bōji). To mōraš zmoči z joka -z boka.
 To mi nje ni na kraj pometi. To mu pašē kak i prasice sēdle.
 To nē bi ni cucek (vrāg) z maslem pojel. (Pūne si bedastōč, laži rēkel.)
 To nje štunt kaj te čovek diela. To nek oštānē mej nami. (O tem naj pripōvjedati.)
 To nje sejeṇe. Sejeṇe je kad krava na kravu skoči. To ōbesi mačku na rēp. (Niš ne vrjedi.)
 To se živem dōgađa. To si moreš prekrižiti. (Ōd toga nikaj) To smē delali naprēskōkčē.
 To su na vrāt na nōs napravili. To ti bu sē dō ženitvę prēšle (zacielele).
 To ti je cijeli živi jotec. (Za diete kad sē zrodi.) To ti je drēk na šibice. (To baš niš ne vrjedi.)
 To ti je tri danē pred smrtjō. To ti zavēži (deni) mačku za rēp. (To ne vrjedi baš niš.)
 To već i vrāpci znaju. (Pripōvjeda to kaj si znaju.) Tolvaj oštānē navjek tolvaj.
 Topil bi ga v žlice vōdē. Trd kak drijeve (tēške razmē). Trd kak kamen (bez milōščē),
 Trd je na vuva. Trejti pjevci - zājni zievci. (Kad pjevci trejti put zapōpjevaju više sē ne spi.)
 Trejti put i Bōg pōmažē. Dō trejtōga Bōg pōmažē. Trešē sē kak šiba na vode. (Drščē)
 Tri danē zlo a pokle nigdār dobre. (Veliju da to znači rječ aleluja.)
 Tri zimicē tē trlē, te tē trlē, Bōg dej! Triput meri, jēmpuť reži. (Kad sē nekaj rježē pō mere.)
 Tu bu trieba dati šap. Tu poveď, tam pojeď. (Pajdašu ki veli da idē zarad sebě na stran.)
 Tu nekaj smrdi. (Nje v rēdu.) Tu sē baš vrāgu prisrale. Tuđa tē vrāta tukla!
 Tukačica hitre tučē konōplē i pōmale vudira kak da tānca drōmličicu.
 Uhu, kak je nēbe visoke a pōd nim tak pūne bedākōv! V cirkve sē pō tije pezdi.
 V ime krsta dō mālōga prsta! (Kad sē pijē vine z kupic.) V kūtū, nikōmu na pūtū.
 V lete dā više klun (košē), neg v zime kum. (V lete sē skrbi za sjeṇe.)
 V mēline sē dvaput gōvori. (Ōnomu ki pōpitava.) V rōdu mi je dō kolena. (Nje mi bliži rōd.)
 V rite je bil i drēk znā. (Ōnomu ki sē diela mūdē.) V rite mu je kmica. (Glāden jē.)
 V rite ti joči de su ti bilē i sēnoči. (Če sē čudi ljeṇōmu detētu, da ga ne vrēčē.)
 V strāvu su velikē joči. V tōrbe ti glāva, na čēle ti drēk. Kaj ti je to na nōsu? (Če sē čudi
 ljeṇōmu detētu, da ga ne vrēčē.) V tuďem joku vidi smēt a v svōjijem ne vidi ni brvna.
 Več je doba iti jjest i ōnomu tēri je svinē zgubil. (Kad nje dūge ōbeda.)
 Več je z jenō nōgo v grobu. Velačē sē rježē (trsje) za grōzdiје, a ožujka za roždiје.
 Velika Meša v kaľu, Maľa Meša v pravu. (Dobra bu letina. Bu dosta kukurizē, ōtaṇē i vina.)
 Veter mrzel kak cucek. Vidiš da si tu trinajste prāse. (Tu tu nje mesta.)
 Vince slatke, grle glatke pak to idē gūt, gūt. Vľast i mať sē skup držiju.
 Vine ima zmjēmbu, a kruv njema. Vine je zāte kisele kad je grōzdiје visele.
 Vkrāl bi i sljepcovu batinu. Vlečē k sebě i furt prināša k hiže kak hrček.
 Vlečē sē kak glādne lete. Vlečē sē kak lazar. Vlečē sē kak megla.
 Voda ni v opajнке (čizme, cipelje) ne vala (nje dobra). (Veliju oni ki rad pijū.)
 Voda sē nē smē piti za nikem, vine za nekem a rakija za sakem.
 Vrābec tē dāl te tē dāl! (kūnē sē tōbože meste:Vrāg tē dāl te tē dāl!)
 Vrāg ga je već spravil vu vreću i same ju bu zažmeknul.
 Vrāg idē navjek na vėkši kup srat. (Bōgati ima i srēču.) Vrāg je star ki njema krsnōga lista.
 Vrāg je šaľu zēľ. (Opasne jē.) Vrāg ne spi dōk krv kipi. Vrāg nēčē neg de ^hoče.
 Vrāg nigdār ne spi. Vrāg tē dāl, te tē dāl! Vrāg tē na ražen natekni! (Nemirnōmu detētu.)
 Vrāg tē skelil te tē skelil, kaj sem ti sē ja zameril. Vrāg tē sukni! Vrāg tē v ritne duple!
 Vrāgu je z tōrbē opal (zišel, vušel). Vrāgu je spōdoben. (Navjek misli na ^huncutariјē.)
 Vrana vrane joči ne vādi. Vranē su mu mojšdenē popilē. (Bēdast jē.)
 Vražā koža sē nē razdrla. Žēne kū sē nagōvārja za pōvenogvati, a ona sē zgōvārja.)
 Vrbōva greča i kōberova ōdeča. (Slābe grijejeju.) V rite si bil i drēk znāš. (Nē znaš niš.)
 V rite ti joči de su bilē i sēnoči. (Ōnomu ki bi tē z rečmi mogel vrēči.) Vrti sē kak dildajčec.

Vrti se kak maček okól vručě kašě (kak pezdec v gača.) Vručě kak v peklejnske jame.
 Vručě jele se pri dobrem gōspōdaru ladi s kruvem a pri lošem s puvem.
 Vu ime krsta, dō maļōga prsta! (Kad se napija napitnica.) Vu se, na se i pōd se.
 Vudren je z mōkrō krpō. Vudri če se vupaš! Vudril sem se tak da sem se zvizdē videl.
 Vuk pō poruke mēsa ne jie. Vuk vuka nečē zaklati, čovek čoveka ^hoče.
 Vuku bi šumu kažal, a zna šte je. Vuku dati svinē pasti. Vuz suve i sirōve gōri.
 Z droždami si je rit ōbrisal. (Tak je mūdē.) Z jenō ritjō nie moči na dve stolce sedeti.
 Z jōčmi bi se pojel. (Lakōm je i zemē si više neg morē pōjesti.)
 Z joka - z boka. (To mōraš nabaviti kak god znaš.) Z opajnka cipel.
 Najgorši je opajnek kad pōstanē cipel. (Z mužā postal gospōn i dižē nōs.)
 Z ritjō se pokrill. (Rit je gore ōprčil i spi ležēč na drōbu.) Z rukami dāvati, z nōgami iskati.
 Z rukami dēj z nōgami išči. Z volem vōlovski. Z vuvi se pokrill. (Nečē čujti.)
 Za decu nie vine ni za guske sjene. Njega ni za kravē. Za jenoga cug ne stāja.
 Za kaj god se raspizdi. Za koga je, dobre je. Za kojnski novet ni sim ni tam.
 Za nōva se sake site na klin mēčē, a pokle se i v zapeček ^hiti.
 Za silu glāden vrāg i muvu skošē (pōjje). Za stārōga kojna nie nōvi ^ham.
 Za stō liet ni kosti ni mēsa, za dvjestō ni glāsa ni trāga. Za svoja lieta dobre zgledi.
 Zabād mu se (bogātstve) kad pometi njema. Zablējal se kak bik (tēle) v nōva vrāta,
 Začrlēnel se kak bōgiečka (opičina) rit. Zajca je strelil. (Pōsmeknul se v blate i opal.)
 Zadr^htal je kak šiba na vode. Zafrknul je z nose. Zagingavel je kak trinajste prāse.
 Zajec gnōj vozi. (Zajec (djel svijnske prsi) se kuva kad se gnōj na pole vozi.)
 Žakaj ima kōvāč kļešča? (To morē i nešte drugi meste tēbē ōbaviti.)
 Žakaj se češeš tam de tē ne srbi? (Kaj se pačaš v tuđē poslē.) Zakinčal se kak Maks.
 Zaklela se zemla raju da se tajnē se zōznāju. Zaletāva se kak muva prez glāvē.
 Zamukni jēmpuť, buš si jēzik razdrla. (Nečē zamuknuti) Zamusan kak rafajngier.
 Zapri mesnicu, da ti kusa mēse ne ōdnēsē! (Zapri si šlic!)
 Zarad društva se i frāter ōženil. Zāte ima kōvāč kļešča da se ne spēčē.
 Zdigni Šareka rit, ideju gospōn nuter! (Vetrenāk je išel blāge pregledati.)
 Zdrav je kak drjen (lav). Zdrav kak bik, a jak kak tri. Zdrav kak riba. (zōsiem zdrav.)
 Zēlen je kaj (kak) trāva. Zēli su ga z rēndē. (Zafrkāvaju ga i djelaju ž nēga bedāka.)
 Zēlje, repa i slanina to su brača i družina. Zemi ōd bega ili ōd brega.
 Zemla ne treba gōspōdara neg slugu. Zemla se smrzla kak kōst.
 Zgledi kaj crkneni maček. Zgledi kaj smrt. Zgledi kak tejna. (Bljed kak betēznik na mrjele.)
 Zgledi ko da je male čuknut, nedōdjelan. Zgledi ko da je z lanca vušel. (Splāšen je).
 Zgledi ko da opal z ruškē. Zgledi kak ōfurdana kokōš.
 Zgubila je dober glās. (Kak i vučitelica ka na škōrušu z dečkmi pōpievala.)
 Zgubile je lice fārbu a rit prāvdu. Zima je kak v kusnice (cuckarnice)
 Zlātem pisal a z drēkem pečatil. (Ljepe je počel a loše završil.) Zločest je kaj sām vrāg.
 Zmlātil ga je na mrtve ime. Zmokel dō kōžē (riti). Zmotan je kak zmotane prēdene.
 Zna cucek de je māsna kōst. (Kurvješ najdē kurvu.) Zna se kaj su drugi zābili.
 Znamē mi dobre šte si i kaj si. Zōbira kak i mēdved ruškē.
 Zovē tē kuma pō jajce. (Detētu kad čujē da šte prdnē.)
 Zrečēnu rječ nie moči nazaj pōvlječi, al ti ju drugi moreju v zūbē nabiti.
 Zō semi maščami je premāzan. Zōb je plevnata ko da ima četiri rūbač.
 Zrikta se ko da idē na vugledē. Zūbē bū na pantē ōbesil (kad nie jesti).
 Zutra bū za gluvē meša. (Kad šte nie čul i spitāva.) Zvālal se i skalil kak svinče.
 Ž nēga nigdar čōveka. Ž nim bi ranē vēzal. (Tak je dober.) Žal mi je kak cucku.
 Žali bože kaj gačē nosi. (Veliju mužū bāpščaku ki se pōnāša kak baba.)
 Žējen kak kača. (Za pijanca.) Železe se kujē dōk je vručē.

Želuvino nje dežda. (Dežd ne curi kad si ga šte zaželi.) Žena drži tri vugle na^hiže.
 Žena je čoveku nužne pōtrjebne zlo (Veliju Podravci).
 Žena more četiri posle najemput delati: čepeti, scati, srati i triješće brati.
 Žena mu je preštrajngala (pre^hamila). (Skurvala se.)
 Žena nije tak duge stara dōk more kisiele mlieke pregristi. (Još bi se pōvenogvala rada.)
 Žena nije tak duge stara, dōk more reči: pepel. (Još je se očē mužkōga.)
 Žena nije stara dōk ju muva nemre stolca zrušati. Žene mu se svieća vužgala kad je mrl.
 Ženi se z bliza, a kumi z daleka. (Najvekša je gre^hota kad se kumi pōsvadiju.)
 Ženi se z daleka a kumi z bliza. (Žena nemre mam k matere pōbeči kad se pōsvadiť.)
 Ženo je dobil krušnu peč i zdēnec na sinokōše. (Nje niš priženil.)
 Žij se svijeta dōk ti traju lieta. (Veliju mladi na zābave.) Žil se ga kak Krajnec klabuka.
 Žite se sjeja kad počmeju lijetati svetli kukci (žitni sejači) Žitna kaša to je^hrana naša.
 Živ čovek se napravi. (I živōga svēca, dijekle dijetē.) Živ v grob ne moreš.
 Živem ludem se sekaj pripieča a tak i dijekle dijetē. Živi kak bik na gmajnu.
 Živi kak bubreč v loju. Živi kak mali Bōg. Živi kak trut. Živi za vuse, nase i podse.
 Žmekēk si kak zāgōrski puran. (Detetu kad ga se v ruka zdigne.)
 Žuri se ko da je s koca vušel. Žuk pri kapijele e kak pelin. Žut kaj (kak) cekin (vojisk, zlāte).
 Žuti žutuju a črlēni putuju. (Ludi žutōga lica duge beteguju, a črlēnōga nagle merneju.)

Svatovi Petar Hukavec i Marica Hajnović, Šašínovec 1939.

Ōblōki

Kip ki igra

Ōblōk na zāsun

Ōblōki palutāna

Mladenci Danica Gašparac i Ivan Biškup, Cerje 1948.

Svatovi Stjepan Salarić (Cerje) i Dragica Šarec Isomec (Drenčec) 1940.

15. PITA SE – ZAGŌNETKE³⁴¹ I PITALICE

De god se skupi više ludi mlađe i stareše (na trebitve kukurize, na pašu, v zime na večer)
mam teri mudrijaš počme pitati: Dejte požgōnete, kaj je to? I ōnda zōzgajaju zgajnkę
(zgōniete, požgōniete, zagōnetkę, pitalice). Pūne put se pita ko da je na sramōtne a nje.
Če šte pō sramōtne ōdgōvori, si se smeju, a morti on same tōbože nę zna ōdzgajnku.
Am ti velim, am ti kažem, am ti je, am ti nę znaš kaj to je?³⁴² (^Ham kojnski.) Bez čęga se
nemre slog najōrati?³⁴³ (Bez ōkrietajna.) Biele małe mej gōspōdō spale? (Vuš)
Čerci su im glavu odsekli, a krv nje išla? (Čerci sekų glavu čerskōmu želju.)
Čjela šuma zmoknę same četiri klini nę? (Krařvini sesci)
Čjele lete jorje, a v zime kad na putu najde topli kojnski dręk pōpjeva: ciipeka? (Škrlec,
(ševa) cjele lete jorje, tera volę i pōpjeva. Kad leti gore: ^hajd, ^hajd, ča, ča, ča ča! Kad se
spušča dole: šti, šti, bič mi opal, bič mi opal! V zime kad najde smrzneni kojnski dręk
na putu vesele viče: cipeka, cipeka!)
Čjeli vol more v štalu, same mu rogi nemreju?³⁴⁴ (Sveder)
Če (ak) cveće ne rōdi, a če ne cveće ōnda rōdi? (Konōpla cvetuřica ne rōdi, a řnica rōdi.)
Če moreš, reči tri rječi najęmput? (Motikvas³⁴⁵. Motika, tikva i kvas)
Čęga je v cirkve najviše? (Kutōv) Čęga ni Bog nje mogel stvōriti?³⁴⁶ (Jamę bez brega)
Četiri brati pōd jenō kapō?³⁴⁷ (Nogę na stolu)
Četiri brati se lōviju, a nigdar se nemreju vlōviti?³⁴⁸ (Kōtači na kōle)
Četiri nosiju, dvų pōsluřaju, dvų glediju, dvų strařu čuvaju a jeden tira?
(Krařvine 4 nogę, 2 vuva, 2 joka, 2 rogi i 1 řep.)³⁴⁹
Četiri puške v jen grm cilaju?³⁵⁰ (Krařvini sesci kad řena doji vu vōdriřku.)
Četiri rogi, dvų drobi? (Blazina) Čez vodu skoči, kopita ne smoči? (Sunce)
Črlęne małe v šume čekale?³⁵¹ (Jagōda)
Črn je kak kōvač, jorje kak jōrač, nje ni kōvač ni jōrač? (Krt)
Črna jama męsnat klin, rit se ōdigne i klin pōrine?³⁵² (Čiřmu ōbuva.)
Črna jama, męsnat klin, rit ōdigni i nuter ř nim? (Čiřmu ōbuva)
Črna mała řenčica, a v rite je řkliček? (Trnina) Črne gingave cјelu kladu digale?³⁵³ (Buřa)

³⁴¹ U bilješkama su dodane slične kajkavske koje su objavili: F. K. Frankopan (Gartlic), Lovrenčić (Varařdin 1834), Rožić (Sv. Jana Grigorje 1907), Lang (Samobor 1914), Kotarski (Lobor 1916), Hranjec i Strbad (Međimurje 1987) i Večenaj (Gola 1997)

³⁴² Ova zagonetka je iz štokavskih govora u kojima se glas h ne govori a kao i neke druge ušla je u narodni govor preko škole. U cerskom govoru bi glasila: am ti velim, am ti kažem, am ti je, am ti nę znaš kaj to je? Tako izgovorena nije pitalica jer je u Cerju razumljiva. (Ham ti govorim, ham ti pokazujem, ham ti je, am ti na znaš što to je?) Osim toga riječ am se često izgovara i kao ham. Am am označava i lavež psa av, av. Večenaj (1997) je zapisao u Goli: ham ti kažem, ham ne lažem, ham ti istinu kažem? (Ham) Ovo je zagonetka samo ako se slovo h ne izgovara. Peleh ju ubraja u zagonetke-smicalice (domislice)

³⁴³ Lang: Prez česa ne more rataj napraviti sloga? (Ako ne okrene)

³⁴⁴ Lang: V štali je celo, samo mu rogi van lučuju. (Sveder) Večenaj: Celi vol v štalu more, a rogi ne? (sveder)

³⁴⁵ Valjavec spominje u Varařdinu nadimak matikvas.

³⁴⁶ Lang: kaj ne more ni Bog napraviti? (Jarka bez brega)

³⁴⁷ Hranjec: Štiri brati pod jednim řkrļjakom (Stol) řenkovec: Četiri frajle spot jedne hambrele? (sto)

³⁴⁸ Hranjec: Štiri brati po svetu hodili, jen drugoga neje videl? (Kotači na koli) Večenaj: Četiri brati putem trče. jedan drugog ne stže? (kola) Četiri brati po svijetu putuju ali jedan drugog uloviti ne mogu? (Kotači od kola)

³⁴⁹ řenkovec: Četiri ideju, četiri bimbaju, dva kažeju, dva svitiju, a jedan otzadi tira? (krava)

³⁵⁰ Lang: Četiri puške v jenu desku pucaju, pak je nigdar ne prebijeju. (Cice i diřa, kad se doji) Četiri jagari v jen grm pucaju. (Vime, kad se doji) Večenaj: Četiri piřtolja u jedan grm pucaju? (Krařlje vime)

³⁵¹ Večenaj: Crveno malo u šumi čekalo? (Jagoda)

³⁵² F. K. Frankopan: Črna luknja, řerlen klin; verti z ritjom, porini klin. (Čiřma tesna). Večenaj: Crna jama, mesni klin; nogu digni pa urini? (noga i čiřma)

³⁵³ Strbad: Črno. malo, gingavo, veljko kladu zdigalo? (Boha). Večenaj: Crno, malo, kladu dizalo? (Buřa)

Črne male mej gōspōdō spale?³⁵⁴ (Buva) Črne male na putu stāle i mēsa čekale?³⁵⁵ (Trn)
 Da (kad) sē novti rježu?³⁵⁶ (Da sē čovek sjeti.) Tak jē pōp rēkel sluge. (Sluga sē toga
 baš setil kad jē nosil popa čez vodu, sriedi vōdē ga spustil i novtē si ōbrezal.)
 Da (kad) sē smrkne, glaka sē z glākō strkne?³⁵⁷ (Migē na jočē kad sē idē spāt.)
 Da sliepec vidi? (Kad sejna) Da su svēci v cirkve najbole strāvu? (Na Cvjetnicu kad žēne
 nosiju šibje drjejnka na blagōslōv.)
 Da (kad) vrāg najbole strāvu? (Kad trn (glog) cvetē. Misli da jē cirkva.)
 Da (kad) žēna ima najviše lukni mej nōgami?³⁵⁸ (Kad (da) žejnē žitek.)
 Da (kad) žēna ima najviše pejnē mej nōgami?³⁵⁹ (Kad kravu doji.)
 Da jē vol (kojn) najžmekši?³⁶⁰ (Kad ti stānē na nogu)
 Da njemam tak dugōga rēpa nē bi bila tak lijepa?³⁶¹ (Vejverica)
 Da sē na Posavine sjene kōsi? (Nigda. Trāva sē kōsi.)
 Da sē repa sjeja? (Nigda. Sjeja sē rjepine seme.)
 De jē maček, da (kad) nje ni v^h iže ni vane?³⁶² (Na ōblōku ili na pōdsieku)
 De jē sredina svjeta?³⁶³ (Tu de ja sedim. Čē ne veruješ, ^hojdi merit.)
 De si si kaput pōdrāpal? (De pōdrāpane) De suvi sirōvōga drži? (Na vrčake kolec bažul.)
 Dēvet bračē - jēnē gačē?³⁶⁴ (Bažulōva mešuna z dēvet zrn bažula.)
 Dōk ti treba, stōji gore napete, a kad ti ne treba dole zgužvane visi?³⁶⁵ (Jambriela)
 Dole rit, gore rit a sriedi gospōdski froštukel? (Žēna doji kravu.)
 Drči, drči drčulek, visi visi visulek, Boga moli drčulek, da ōpanē visulek? (Svinče i žir)
 Drōb na drōb i dūgi nūter?³⁶⁶ (Kad sē vādi vine sudiča na šjef.)
 Duge jē, male prireži, bu još dukše? (Brāzda kad sē jorjē)
 Dugōga zaslini, drōb na drōb pritisni i nūter ga pōrini? (Kad sē vine sudiča vādi, cicek na
 šjefu sē primlē zubmi i svoj drōb na drōb sudiča pritisnē i šjef v sudič pōrinē.)
 Dvā drobi, a četiri rogi?³⁶⁷ (Vajnikuš) Dvje riti, a mej nimi gospōdski froštukel?³⁶⁸ (Žēna
 kravu doji) Falem Bōg, osem nog, tri glāvē, jēden Bōg?³⁶⁹ (Pop jaši i nosi križec)
 Grbave prase sē pole pōpase?³⁷⁰ (Srp) Grm grmi, šum šumi, a bijela gōspā vun leti?³⁷¹
 (Mēlin i mēla) ^hōda pō krovu a nog njema? (Dim) Idē na vodu, a ne pijē jē? (Zvonec)
 I saka glāva želija ima svoju pomet, a kak nē bi čovek. (Vojz prevrnēn i saka glāva zā sē.)
 Išel jē čovek putem i stal sē z mužem i ženō i pōzdravil: Dober dan, muž i žēna! Žēna mu

³⁵⁴ Večenaj: Crno, malo, s gospodom spalo? (buha)

³⁵⁵ Lang: Črno malo na putu mesa čaka. Črno malo na putu stalo, ime mu je :joj! (Trn)

³⁵⁶ Lang: Kada se nofti obrezavaju? (Kad se gdo zmisli) v. priču!

³⁵⁷ Večenaj: Komaj čekam da se smrkne, da se dlaka z dlakom trkne. Ivančan: Jedva čekam da se smrkne, da se dlaka dlakom drkne. (trepavice). Belović (2008) Jedva čekam da se smrkne, da se dlaka s dlakom trkne.

³⁵⁸ Večenaj: Kada ima najviše rupa u zemlji? (kad se pokosi žito)

³⁵⁹ Večenaj: Kad se ženi među nogama najviše peni? (Muze) Strbad: Da se ženi med nogami peni? Da doji.

³⁶⁰ Hranjec (1987) Da je vol najtežeši? (Dok ti na nogu stane)

³⁶¹ Večenaj: Da mi nije duga repa ne bih bila tako lijepa? (Vjeverica)

³⁶² Lang: Niti nutri niti vani ni? (Čovek, kad čez oblok gleda) Cerska je ipak točnija!

³⁶³ Lovrenčić (1834): Gde je sredina sveta? Petrica Kerempuh odgovarja. "Sredina sveta je ovde vu ovoj pivarnici" koj mi ne veruje, naj vzeme vužinec ter naj meri.

³⁶⁴ Večenaj: Osmero braće, jedne gaće, bribići pletu, bribići vezu, bribići goli hode, bribići kolo vode? (Grašak)

³⁶⁵ Večenaj: Dok ti treba, stoji gore - kad ne treba dolje stoji (Kišobran) Prije upotrebe - suho i mlitavo. Za upotrebe - mokro i napeto. Nakon upotrebe - mokro i mlitavo? (Kišobran)

³⁶⁶ U Ludbregu: Črevo na črevo, suvi nuter, moker vun? Večenaj: Črevo na črevo, a klin v prelo? (brenka)

³⁶⁷ Lang: Dva trbuha i četiri vuha. (Vajnikuš) Večenaj: Četiri vuha, dva trbuha? (jastuk)

³⁶⁸ Večenaj: Gore rit, dole rit, a vu sredini froštukel? (Žena doji kravu)

³⁶⁹ Lang: Falem Bog, osem nog, tri trbuhi, jedan Bog (Svećenik, kad jaše i nosi s. Telo i zvonar)

³⁷⁰ Lang: Grbavo prase se pole popase. (Srp) Večenaj: Guravo prase sve polje popase? (Srp)

³⁷¹ Rožić: Šum šumi, grm, grmi, bela gospa van gleda? (Melin). Strbad: Grm germi, šum šumi, bela gospa vun beži? Melin. Večenaj: Grm grmi, šum šumi, bijela gospa u grad bježi? (paromlin)

veli: Dober dan, Bog dej! A kak bi si mi bili muž i žena kad je moja mati negvu rōdila?
 Kakōv su si rōd? (Mati i sin ili teća i sestrič.)
 Išel sem v lov. Kaj sem pōtūkel sem tam ōstavil, a se kaj je žive ōstale dōnešel sem
 dimom? (Lovil je i tūkel vuši i buve. Pōlōvlenē je pōtūkel i ōstavil a žive dōnešel.)
 Ja sem videl popa da je išel v cirkvu bos? (Bil sem bos ja, a pop nije.)
 Je l' ima šmrkel rajši gōspodu ili mužē? (Šmrkel ima rajši gospōdu. Gospōn šmrkel liepe
 zamota v rupček i spravi si ga v žep, a muž ga s prsti zgnetē z nosa i ^hiti nakel kak
 vrāg svoju mater, da si sa rebra pōtere i još ga s pētō razgāzi.)
 Je l' moreš deti žlicu zūbē da ne zieneš? (Morem deti žlicu v zūbē drugōmu.)
 Je l' v Prigōrje više trsōve kōlov³⁷² (kōlcov) ili na Posavine bjele kōjnōv? (Bjele kōjnōv je
 više. Kolca (kola) ōd trsōvōga drjeva nje!)
 Jēnu budenečku babu su za jēzik vļiekli na grōbje? (Kojni vlečū za jēzik na kōle.)
 Jēnu laktjēčku babu su na stōjēčke zakōpali? (Jāmari na stōjēčke zakāpaju.)
 Kad idē na pole rogi mu dimom glediju, a kad z pola rogi mu na pole glediju?³⁷³ (Plug ki
 se na čare ili smike vojzi ili roglē na plēče.)
 Kaj bi ti rajši: pōkrpanōga bōkca ili šaru batinu? (Bōgec je gibanica, a šara batina kača.)
 Kaj bu ōnda kad saki kolec dōbi kapicu? (Zima) Kaj bu z tēbē, kad tē vuk pōjje?³⁷⁴ (Drēk)
 Kaj čez bōžu rječ leži? (Pantlek v cirkvene knige) Kaj čez stjenu soli prosi?³⁷⁵ (Jajce)
 Kaj čez zaprti oblōk v ^hižu dōjdē? (Sūnce) Kaj ^hita prašinu priek pōdseka? (Mēkla)
 Kaj guska djela kad stōji na jēne noge?³⁷⁶ (Drugu gore drži.)
 Kaj idē na pašu site, a z pašē glādne?³⁷⁷ (Pastjerska torba)
 Kaj idē v cirkvu na glāve?³⁷⁸ (Cvek na cipelje ili čizma)
 Kaj je bole: vodu vu vine vļievati ili vine vu vodu? (Bole je vļievati vodu vu vine, kajti se
 voda pōbōlša, a če se naljeva voda vu vine, vine se pōgōrša.)
 Kaj je mati pōsūdila a nē je nigdar vrnēne? (Išla je na sprēvōd. Kak je bu vrnula kā mrla.)
 Kaj je mejnše ōd kōkoši, a vėkše ōd čōveka? (Škrlāk)
 Kaj je na svjētu najjakše? (Puž tēri svō ^hižu sōbō nosi)
 Kaj je najvažneše kaj mōra šnajdar znati? (Zavēzati vūzel kad konec v iglu navodi, a tak
 je rēkel je Petrica Kerempuv, kad je šnajdarē)
 Kaj je najzmėkše na svjētu?³⁷⁹ (Žrguči vūglen ili drēk kad čōveka pritera zarad sēbē).
 Kaj je srjedi ōčēnāša?³⁸⁰ (Konec, nit ili drot v čisle)
 Kaj je višeše ōd nēba?³⁸¹ (Cirkvena vrata. Na prešecije se nēbe (nēbeke) nosi i v cirkvu)
 Kaj je žmėkše cēt perja ili cēt kamena? (Jenāk je žmėke.)
 Kaj je žmėkše kila železa ili kila perja?³⁸² (Jenākē su) Kaj na pūtu mēsa čeka?³⁸³ (Trn)

³⁷² Belović (2008) Čega je više, beli kojili trsovi koli? Bijelih konja, jer trsovih kolaca nema.

³⁷³ Rožić: Kaj-e to: Kad ide pole, unda šumu rege okrene, a kad ide s pola, unda pole? (Plug). Hranjec: Dok ide na pašu s rogi je dimo obrjeno, a dok ide dimo, z rogi nazaj. (Plug) Večenaj: Kad ide na pole, domom roge kaže, a kad ide znapola (domom), na pole roge kaže. (Plug)

³⁷⁴ Lang: Kaj bu z nas, če nas vuk poji? Z nas ne bu niš, neg z vuka bu g.vn.!) Večenaj (1997) Kaj bo s tebe dok te vuk poje? Belović: Kaj bo s tebe dok te vok poje? Drek. A kaj bo s tebe med? Unda bom jo s tebe meda lizal, a ti z mene dreka..

³⁷⁵ Lang: Čes stenu soli prosi. (Jajce)

³⁷⁶ Lang: Kaj guska dela, kad na jedni nogi stoji? (Drugu gori drži)

³⁷⁷ Lang: Na pašu ide sito, s pašē gladno. (Torba)

³⁷⁸ Rožić: Kaj ide v cirkvu na glavi? (Cvek) Lang: Gdo ide po glavah v cirkvu? (On, ki ima na čizmah čavle). Večenaj: Tko naglavačke u crkvu ide? (čavli na cipelama)

³⁷⁹ Strbad: Kaj je najzmekše? Drek v riti.

³⁸⁰ Lang: Kaj je sredi Zdrave Marije? (Konec na čislu)

³⁸¹ Lang: Cirkvena su vrata višja od neba? (Kad se za prošecije z nebom ide kroz vrata cirkvena) Večenaj: Što je veće od neba? (Crkvena vrata)

³⁸² Večenaj: Što je teže: kilogram olova ili kilogram perja? (Iste) Belović: Kaj je težeše; kilo željeza ili kilo perja?

Kaj na svôjem pösjejaš, a na tuđem zraste i rōdi? (Tikvajna ili pečenica)
 Kaj ni semōgōči Bōg nēmre stvōriti? (Brega bez jame. Kamen žmēkek, koga nēmre zdiči)
 Kaj saki stol ima, a Bōg njema? (Gōspōdara)
 Kaj si ludi v cirkve veruju, a dōmištranti nē? (Da pōp ima rit, dižu halu i nagledavaju sē)
 Kaj si ludi v cirkve vidiju, a same pop ne vidi?³⁸⁴ (Pōpovu rit)
 Kaj svječe djelaju kad ōnak milne v cirkve gōrijū? (Pēpel)
 Kaj v ženske ruka ime mjejna? (Konōplē, kūdela, povese, prēđa, plātne i rubača)
 Kaj vojziš mēlin? Nekak. De buš ōnda mlel? (Triebe reči: vojzim žitek v mēlin)
 Kak daleke ov veter puše?³⁸⁵ (Dō Krajnske a tam dale piše.)
 Kak jē daleke ōd zemlē dō nēba? (Baš jenak kak ōd nēba dō zemlē.)
 Kak jē grofōv inōš pōdelil 5 pečene gusek kralu, kralice, nivem dvem sinem i dvem
 čerem, da nje bile nikōmu krive? (Dāl jē kralu i kralice jēnu gusku - to su tri, sinem jēnu
 - to su tri, čerem jēnu - to su tri i nēmu su ostalē dvje i on - i to su tri.)
 Kak jē grofōv inōš razdelil pečenu gusku kralu, kralice, nivem dvem sinem i dvem čerem,
 da nje bile nikōmu krive? (Kralu kak glāve državē jē dāl glāvu, kralice vrāt, sinem nogē
 dō kolena, čerem švigiećē ōd pēruti a guska mu ōstala.)
 Kak jē otec delal z jenoga kvāra dvā? (Zagradil jē stezu čez šenicu s trnijem pak su ludi
 napravili dvje novē z jenē i drugē stranē.)
 Kak sē glādne diete križa?(Ōvak: Tata, mama, jā sem, glāden tu.)
 Kak sē sestra plāčē za lājske veselje? (Lāni si jē dāla napraviti diete i sad ziblē i plāčē.)
 Kak zōvēju Čerci kōmarcē? (Nikak. Sami dojdeju.)
 I kad šte pita kak sē zoveš, veli sē: Jā sēbē ne zovem. Mēnē drugi zōvēju.)
 Kakōv jē jezik najbolši? (Kuvani i pečēni) Kakva jē rāzlika mej frātrem i devenicō?³⁸⁶
 (Frāter jē srjedi prevēzan, a devenica na sakem krajū.)
 Kakvoga jē cigla ili kamena najviše v naše cirkve? (Diganōga)
 Kakvoga jē v šume drieva najviše? (Grbāvōga) Kam i car idē pešica? (Na šekrijet)
 Kam idē zajec kad pōl šumē prebejži? (V drugu pōlōvicu)
 Kam pēš pō pōldan? (Nikam, am pōldan sam dojdē.)
 Kam priemiš toga bika? (Nje bik neg krava.) Kravu sem i pital.
 Kapu ima a glāvu njema?³⁸⁷ (Gliva ima kapu i capu ili nogu)
 Koga ima rajši drēk, gōspodu ili mužē? (Drēk ima rajši mužā, ki si lijepe pōčēnē i drēk fine
 na zemlu spusti i z listekem pōkrije, a gospōn v šekrijet^hiti i sa mu sē rēbra pōtrgaju).
 Komu zvōni zvōnar? (Nam ki čujemē.) Kōsmāte pō kōsmātem tučē?³⁸⁸ (Migē na jōčē)
 Kōsmāte s kōsmātem sē tišči, a srjedi vōdica pišči? (Migē, jōči i suzē)
 Kulike jē niti na mahalu prēdē? (Jēna) Kulike vur? (Kulike i čēra tū dobu.)
 Kulike pūt vrābec na lete kōrāči?³⁸⁹ (Ni jēmpūt, kad ne kōrāca neg skāčē.)
 Kulike žganec morē glāden čovek na tešče pōjesti? (Jenoga. Kad ga pojje nje na tešče.)
 Kvočka drevena - piščenci željezni? (Brāna drevena i zupci željezni.)
 Laktjēčku babu su prez (bez) fertuna zakōpali na Gašparēvke (grōbiju)?³⁹⁰ (Jāmari ki
 mrtvikē zakāpaju njemaju fortunōv. Muži pri nas fortunōv ne nosiju kak Turōpolci

³⁸³ Večenaj: Crno malo, na putu meso čekalo? (trn)

³⁸⁴ Lang: Kaj vidiju v cirkvi si, samo jen ne? (Ono mesto na glavi popovoj, kadi je obrit.

³⁸⁵ Lang: Do kuda veter puše? Do Bregane (t.j. do krajnske meje, jer po Krajnski veter "piše") Strbad: Do kam veter puše? Do Bohnečkoga. Tam piše.

³⁸⁶ Lang: Kakva je razlika zmed navadne kobase i patra? (Kobasa je zvezana na sakem kraju, a on na sredini)

³⁸⁷ Večenaj: Šešir ima, glavu nema - ima jednu nogu obutu, a druge nema? (gljiva) Obuvenu nema svaka!!

³⁸⁸ Hranjec: Kosmato po kosmatom poka. (Mige)

³⁸⁹ Večenaj: Koliko vrabac napravi koraka u godini? (nijedan)

³⁹⁰ Pri nas same meštiri (kovači, šustari) nosiju fortune kad djelaju. Podravci nosiju šulc, a Turopolci kobrnak.

köbernək i Podravci šulec. To bi bila sramota, da muž fertun nosi kak baba.)
 Leska se kak deska, deska nje, žive nje, a travu je?³⁹¹ (Kosa travu)
 Leska se, leska se kak deska? (Gola rit) Letes je on, k letu bu ona?³⁹² (Kolec bu truska)
 Mokroga mečem nuter a suvoga vadam van? (Kruv vu krušnu peč.)³⁹³
 Mrtvi žive zöveju? (Zvoni na cirkve kad zvöniju ludem da ideju k meše)
 Mrtvi živoga drži? (Mrtvi kolec živi bažul.) Mrtvi živoga z grmija vleče? (Češel buvu)
 Mucica ma, njesem te kupil da te bum lubil, neg svoju gölotu tikal v tvoju kösmatotu?³⁹⁴
 (Rukavica) Na jene noge stöji, a v glave ima srce? (Zeljje)
 Na kaj cucek laja po noči? (Navjek na dolnu lalövkü)
 Na kakvu ti meru diela šostar cipele? (Na brezöv pjejn. Kalaf je öd brezövine)
 Na kulike jok se lücen a na kulike reznik na trsu rieže? (I lücen i reznik se riežeju na dva
 joka a i na jene, če rezač na druge ne vidi. Trieba pitati: Kulike jok se östavlja.)
 Na põle ide, dimem gledi, z pola ide, na põle gledi? (Motika ili rogle)
 Na stjene visi prez čavla? (Pavučina) Na stjene visi, a dobre misli? (Tambura)
 Na stjene visi, a zlo misli?³⁹⁵ (Puška) Na tere strane ima cucek više glak?³⁹⁶ (Na tere rep.)
 Najrajši pribira čarske glave. (Penez.) Furt ide a nikam ne zajde?³⁹⁷ (Vura)
 Ne smeš ovna na semnu ni prödati ni zaklati neg dimom döterati i dönesti penez i meša?
 (Östrigel ga, prodal vunu, sköpcar ga skopil i döteral ovna, dönesel penez i meše.)
 Nje ga bile, a bil je, još ga male je i pak ga ne, a kaj to je? (Denešni dan)³⁹⁸
 O, moj Bog osem nog, tri riti, jeden rep? (Pop na kojnu nosi križec)
 Öd vjeka je i dö vjeka bu, a stareši nje öd mesec dan? (Mesec na nebe)
 Otec pögörjelec, mati širökajna, deca öblizjeji? (Lonec, zdela i žlice)
 Otec se stoprem rödi, a sin mu već po krovu leti?³⁹⁹ (Jogen i dim)
 Pět ga tera, pět ga lövi i sem desetem (deseterem) vujde?⁴⁰⁰ (Čujnek kad se tkę)
 Pět kököši, sędem groši. Pö čem saka dojde? (Pö dve noga)
 Pö čemu se vrata ötpiraju?⁴⁰¹ (Pö pläcu)
 Pödijeli 17 žive völov na 3 brate, najstarešomu põlovina, srjejnömu trejtina i najmlajšomu
 devetina kak je otec ödrëdil? (Ja sem önda bil südec pri Světem Ivanu. K te 17 völov
 sem ja däl jenoga svęga vola i 18 delil. Najstarešomu sem däl põlovinu 9, srejnešomu
 trejtinu 6 i najmlajšomu devetinu 2 vola. To je se skup 17 i svęga sem vola zěl nazaj.)
 Pun grad grbave báb? (Zdeličnak ili žličnak i vu jnem žlice i zdele)
 Puna škola dijaköv a nigde öblöka ni vrat?⁴⁰² (Tikvajna i köšćice)
 Puna štala črlene vleköv, dojde črni i se je spudi?⁴⁰³ (Jogen v krušne peče i jožeg.)
 Pune rešete lješnaköv, a mej nimi jen jorej?⁴⁰⁴ (Zvijezde i mesec na nebe)

³⁹¹ Strbad: Deska se leska, deska je ne; pase se, krava je ne? Kosa.

³⁹² Večenaj: Dok je malo, muško je; kad odraste, žensko je? (Bukvić, bukva)

³⁹³ Hranjec (1987) Da ga rivleš nuter je suhi, da ga vun jemlješ je moker? (Šef, šlaf)

³⁹⁴ Frankopan:: Nisam te kupil, da bih te služil neg da golo moje tičem v kosmato tvoje. (Rukavica postavljena)

Strbad: Nesem te kupil, kaj te miljuval, nego kaj svoje golo porinem v kosmato? Rukavica. Večenaj: Ne kupih te da te gledam, nego da u tvoje kosmato stavim svoje golo? (rukavica)

³⁹⁵ Lang: Ne steni visi, zlo misli. (Puška)

³⁹⁶ Lang: Na koju stran ima cucek više glak? (Na koju rep okrene) hranjec: Štere strani ima pes najveć dlak? (Štere drži repa) Večenaj: Na kojoj strani krava ima najviše dlaka? (Na onoj gdje joj je rep)

³⁹⁷ Večenaj: Ja imam jednoga brata; navek ide i navek je na mestu? (ura)

³⁹⁸ Šenkovec: Danas je, nigdar pri ni biu, nigdar ga više nebu? (današji dan)

³⁹⁹ Lang: Sin po krovu beži, a otec mu se istom rodi. (Dim i plamen)

⁴⁰⁰ Lang: Pet ga lovi, pet ga čaka, pak sim desetim vujde. (Tkalački stan)

⁴⁰¹ Lang: Po čem se vrata ötpiraju? (Po prostoru)

⁴⁰² Rožić: Puna škola dijakov, a oduku vrat? (Buča i kišice). Lang: Puna škola dece, a nigde ni vrat ni oblokov. (Buča) Večenaj: Puna škola đaka, niotkuda vrata? (tikvanja)

⁴⁰³ Lang: Puna gajba črlenih golubov, dojde črni pak se restira. (Peć, v noj žeravica i bruklice)

Reći tri laži!⁴⁰⁵ (Čoravi je zajca videl, šepavi ga vlovil, a goli pōd kaput skril.)
 Sa deca imaju škrlake, same ga njema otec?⁴⁰⁶ (Žiri i hrast)
 Si sōldati v črlenine, sam general v zelenine? (Zrieli šipki i šipkōv grm)
 Sin je jakši mesec dan star, neg je otec pēdeset liet star? (Vine i trs)
 Sin je navjek pri meše, a oca nje nigdar?⁴⁰⁷ (Vine i trs)
 Sini imaju kape, same je jotec njema?⁴⁰⁸ (Žiri i hrast)
 Stō jaše, stō kaše, jen pukne i si staneju?⁴⁰⁹ (Razbōj i pretrgnena nit)
 Stō kupōv, pōd sakem kupem stō vōlov, kulike je tu rōgov? (20 000)
 Sviba viba se viba a da je jenaka dō nēba bi bila? (Grbava steza)
 Sviba viba, dō nēba se viba? (Dim) Š čjem je cirkva pokrita?⁴¹⁰ (Z ničem kad ju vidime.)
 Šile bōdile krej puta bile, a ime mu je: joj?⁴¹¹ (Trn) Šte najbolje stōji v sele? (Kōvač ki stōječ kuje) Šte je najslōbodneši v cirkve? (Muva ka sjeda sem svēcem na nos.)
 Šte pō suncu i mesečine navjek vuz te ide, a če nje sunca ni meseca nje ga videti nigde? (Tvā tejna) Šte zvōni pōdan kad zvōnara nje doma?⁴¹² (Zvōnar. Da doma nē bi zvonil.)
 Tēri drač pozna i sljepac? (Kōprivu) Tēri je mešter (majstōr) najgizdaveši? (Lōnčar. Če mu lōnec ōpane, ne prignē se za njim.)
 Tēri je svētec v cirkve najmūdreši? (Ōnaj tēri zaprtu knigu v ruka drži.)
 Tēri svētec ima najbeleše zube? (Svēti Mikula tēri je vrjne pojel. Zvōnar je bil kral popu vrjne, a svēto mu Mikule zube namazal i pōkrivil ga)
 Tēri svētec ima najviše zubi? (Tēri pilu v ruka drži.)
 Tri babe, šest pet. Kaj je to?⁴¹³ (3 babe imaju 6 pet na noga.)
 Tri pitajna a jen odgovōr: Zākaj je kruv v peče zgorel? Zākaj je djekla nesēča? Zākaj se dečke vtopil? (Prekesne su ga zvadili)⁴¹⁴
 V Čerju se car ženil, krāli su mu igrali a k biškupu su došli na obed. Kak to bile? (Car z Kōbilnaka se ženil, Krāli z Lakteca su igrali i pri Biškupe v Čerje bili na stāvišče.)
 V jenjem sudiču dvoje vine?⁴¹⁵ (Jajce) V kakviem grmu zajec spi če dežd curi? (Mokrem)
 V pētu cila a v nos zgāđa?⁴¹⁶ (Prdec) Videl sem da cucek z grōbija glāvu nosil? (Je svoju.)
 Zākaj se vodi kojn na vodu? (Za vuzdu) Za koga (za kaj) zvōnar zvōni? (Za štrik)
 Zākaj baba z vana lonce perē? (Nemrē vu jnēga da bi ga z nūtra prāla.)
 Zākaj cucek laja?⁴¹⁷ (Nē zna gōvōriti.) Zākaj je stārec star? (Nje se mlād ōbesil.)⁴¹⁸
 Zākaj pievec njema ruk?⁴¹⁹ (Kokōš njema cicekōv da bi i_h z rukami petal.)
 Zākaj pievec žmiri kad pōpieva? (Znā svoju pesmu napamet.)
 Zākaj pop nosi črni škilak?⁴²⁰ (Da glāvu pōkrije.) Zākaj pop nosi črnu halu? (Da nejdē gol)

⁴⁰⁴ Rožić: Puni rešet i lešnakov, samu jen eri? Lang: Puno rešet i lešnakov, a v sredini oreh? (Mesec i zvezde)

⁴⁰⁵ Rožić: Tri laži: Slep je zajca pokazal, šepavi ga lovilo, a goli ga v nadra spravilo.

⁴⁰⁶ Lang: Otec je sem svojim sinom kapice kupio, samo sebi ni. (Hrast i žir)

Hranjec: Otec ima jezero sinov, sakomo je kapu kupio, samo sebi ne (Hrast i žir)

⁴⁰⁷ Lang: Oca žgeju, mater kuhaju, sin je saki dan pri maši. (Trs, grozdje i vino)

⁴⁰⁸ Večenaj: Otac ima sto sinova, svi imaju kapu, a on je nema? (hrast i žir)

⁴⁰⁹ Večenaj: Sto kaše, sto jaše, jedan pukne, svi stanu? (Nit i tkalački stan) Belović: Ima istu!

⁴¹⁰ Strbad: Š čem je cirkva pokrita? Z ničem. Der bi bila pokrita, ne bi jo vidli.

⁴¹¹ Lang: Črno malo na putu stalo, ime mu je: joj! (Trn)

⁴¹² Lang: Gdo zvoni, kad ni zvonara doma? (Zvonar. Da je doma ne bi zvonilo) Večenaj: Ista.

⁴¹³ Rožić: Kaj-e to: Tri babe šest pet? (Tri babe imaju šest pet). Večenaj i Belović: Imaju kao poslovice!

⁴¹⁴ Hranjec: (1987) Zākaj se je: kruh v pečnici zagorel, dete narodilo a čovek ftopio? (Prekesno se je vun zelo)

⁴¹⁵ Večenaj: U jednoj bačvi bijelo i žuto vino? (Jaje) Ima takvu posudu, v koji su dve fele vina. (Jajce)

⁴¹⁶ Lang: V pete cila, a v nos zgodi. (Pezdec) Večenaj: v pete cila, v nos vudira? (Prc-Pezdec)

⁴¹⁷ Lang: Zākaj cucek laje? (Zato, kad ne zna govoriti)

⁴¹⁸ Belović: Koj neće biti stori, nej se mlodi obesi.

⁴¹⁹ Hranjec: Zākaj kokot nema roke? (Zato kaj kokoši nemaju cecke kaj bi jim petal)

⁴²⁰ Lang: Zākaj ima mlinar beli škrak? (Da si glavu pokrije)

Zakaj se suvi sir struže?⁴²¹ (Njema perja da bi ga skubli.)
 Zakaj si z bjelemlj kamenček kruva tukel i v jamu^hital? (Jel sem krv zubmi.)
 Zemi de njema i deni de ima? (Špilek zemi na sudiču, de vina nje i deni, de ga je.)
 Željezna kusica beži po drevenem järke i laja? (Žlica po mesitnem kōritu struže tieste.)
 Žena rōdila djetē i jēnoga pōkrivila da je djetē napravil, a ničiji sin nje?⁴²² (Čer je, nje sin.)
 Žive na žive pō železe na drjeve?⁴²³ (Jahač na ošedlanōga kojna)

Đaci škole Cerje 1932. (župnik Ivan Janeš, učiteljica Jelica Koporčić i upravitelj Ante Kružić)

Đaci škole Cerje 1934. (učiteljica Jelica Koporčić i upravitelj Ante Kružić)

⁴²¹ Lang: Zakaj se suhi sir struže? Da ima perje, bi ga skubli (Čupali).

⁴²² Večenaj: Lugar pita: Tko to drva siječe? Ja i moj otac, ali nisam mu sin! Tko je drva sjekao? (Otac i kći)

⁴²³ Lang: Živo na živo, po železu na drevo. (Jahač na konja) Večenaj: Ima istu!

16. IGRA SE – VARALICE, BROJILICE, DEČJE I PASTIRSKJE IGRE

Deca se dō trinajstōga leta igraju, a nogi i pūne stareši. Stareše špōtaju i veliju im: "Kaj te se nje sram igrati s takvō deco? Zamužna djevla (dečke za ženiti) a još se z malō deco igra!?" Još se buš igral i z ōnemi tēri se budu letes zrodili!? Kaj niemaš drugōga posla?" Nekteri stareši i vučiju decu igrati se, a nekteri se srdiju, kunēju nive igrajne i teraju i_n na kakōv posel. Nektere igre se igraju skupa dečki i djevla, a druge su same za dečke ili djevla. Pastiri na pašē zmišljaju novē igre i ^huncutarije. Tēri dojdē novi mej nē taj zleče debelši kraj.

Varalice

Deca se igraju i na varalice i na bržolice z rečmi. Stareša deca z varalicami varaju mlajšu decu i diete kad se dojdē prvi put igrat. Reče mu se riječ da ju nek veli ili da pōnavla nektere riječi ili kad kaj pita ōdgōvarja mu se na nōpak.

Če reče:

Fala Bogu - Popu nogu a zvōnaru rit da bu dūge sit.

Koga - Starōga gloga na četerē noga. Kad bu lete star tēbe v zubē sral!

Kaj - Primli drēk za kraj! A nate morē on reči: Ti ga primli sriedi bu tē dopal cijeli. Deni si ga vrmār bu ti k letu gōspōdar!

Pet - Ōdgrizni prasice rēp dō ōnije krvave drēk i kušni mačku pōd rēp.

Devet - Posran ti je krēvet. Osem - Trkni v rit z nose. Tri - V rite ti je špriy.

Murva - Mati ti je kurva. Zdenec - Otec ti je telec. Vōdrička - Mati ti je telička.

Bržolice

Bržolice se brže gōvoriju (najbržeše kaj se morē, na bržolicu) a da se ne zareče. Nekteri se splete tak da nemre dobre zgōvōriti, a nekterōmu se (tōbože) zareče na sramōtne.

1. Bjela kōbila pōd pogōdbu stōji.⁴²⁴ 2. Petput prpel, petput paprika⁴²⁵.

3. Črlēni kukček pōd brjeg bejži. 4. Pop pō pisme prst drži.

5. Rēmen, rēmen, pōd kluplū tē jemlem. 6. Žuta vrba se giba.

Brojilice

Brojilica se broji prije neg se počme igrati. Tak se zōbere ki bu kaj vu te igre ili šte bu prvi počel tu igru. To bu on na koga ōpanē zajna riječ. Kad se igra skrivāča broji se šte bu prvi žmirel, a kad se igra ritanca koga se prvōga tuče pō rite.

1. Elem belem bumbu relem, primli šibu zare zelem, ek špek tēbe bude zubē drēk!⁴²⁶

2. Elem belem banda svira, mēnē doktōr vižitira, pa mē pita kaj mi fali, mēne fali trbuv mali!

3. Elem belem bumba relem, primli šibu zarezelem, bimba truska tala ruška, sisin gutlin, ekvan dekvan, klin klān, sisin gutlin (ili se reče broj i još broji) ide vān!

4. Elem belem, bumba relem, sislin gutlin, dala ruža, eklan deklan, klin klān, 10 idu vān!

5. Elem belem, stara ruška, anka banka, slavija, jabuka je vān!

6. En ten tini, sava raka tini, sava raka, tika taka, bija baja bu!⁴²⁷

7. Enci benci, na kamenci, tamo kuju, dvanajst deci, in pin čarapin, ^hupa ^hupa, mi 2 skupa!

⁴²⁴ Lang: Triput brže reci: "Stoji kojn pod pogodnom".

⁴²⁵ Lang: Govori brže, al prez falinge: "Triput prper, petput paprika".

⁴²⁶ Lang: Elem, belem, bombarisi, sisi, gutis, tala-risi, tik, tak, kaparon, ine-vački, zagrebački zvon.

⁴²⁷ Bango: En ten, teni sova raka teni sova raka tika taka elem belem buf! Svaka drži svoje stisnute šake kao batiće ispred sebe. Ona koja broji drži samo svoju lijevu šaku kao batić jer svojom desnom, stisnutom šakom udara po svim stisnutim šakama, po svojoj također, izgovarajući oštro svaku silabu. Zadnja riječ buf na koju šaku padne, ta se šaka spusti. Produži se brojati dok ne ostane jedna gore. Čija je šaka, ona igra rdave uloge u igri (vuk, kradljivica, ima zavezane oči kod Skrivača itd) Kožić (1988) bilježi u okolici Zagreba nastavak: ... bija baja buf, trif traf truf, baba peče kruf, kruf je friški, baba piški, kruf je trdi, deda prdi, deda sere, baba bere.

8. Enci benci, na kamenci, troja vrata, zapečata, eri beri, muzikeri, kamen kuća kreč!⁴²⁸
9. Engele bengele, banda svira, mene doktör, vižitira, pa me pita, kaj mi fali, mene fali, trbuv mali!
10. Ja sem mala jagoda, a ti črni pes, tuli tuli tulipan, jorgo, jorgo, jorgovan, 31 van!
11. Jadan padan, stričke ričke, gnila glava, kukec pezdec!
12. 1, 2 do neba, 3, 4 po sekiri, 5, 6 do nebes, 7, 8 do pol 8, 9, 10 do 50!⁴²⁹
13. Jedan kovač kojna kuje koliko čavla potrebuje? To mi reci ti će znaš brojiti! Zajni veli jen broj i tulike se još broji.
14. Pejnu, peynu, pejničica, buđi Bogu zdeličica, žalec, palec, navijač na kôtač, siputi peruti, kopča, letva, ajd na vojsku!
15. Pišem pišem petnajst, dok napišem petnajst, ako mi se ne veruje, pak si piši sam!⁴³⁰
16. Seku seku sečem, ako dobre ne nasečem, nek me sudi, pravi sudac, sijek, nasjek, opsjek, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15! (broji se i tobože seče po drjevu)
17. U desetoj bašči, trava^h oće rasti, Anka banka, slavija, jabuka je van!
18. Grjej grjej suncece dam ti zlatne klupcece⁴³¹ Kupilova (javorova) djeklica kojneke je pasla Pod buđanski (županski) vrati. Kaj buđani (župani) djelaju? Biele puške zlijavaju za bjeloga bana. Beži beži bijeli ban Kam bum bježal njemam kam Ja bum bježal k one^h iže De je sudac v^h iže!
19. Čiščelišče, nebe, pekel! (Broji djekle na kite saku od 3 putejne. Djekla tam pe.

DEČJE I PASTIRSKJE IGRE⁴³²

1. Prasičkajne⁴³³

Glavne čerske prasičkališče je bile v^hladu Pötklieni pri dolnõmu zdencu. Igra se i na paše na ledine de se napravi (skopa) sriedi jena jama velika kak grõvača. To je kotec. Okõle koca se skopaju mejnše jamice. To su zeliča. Još trjeba prasica. To je kõmad drjeva⁴³⁴ (funta, glunta, kvrga okrugla od svrži ili od korena). Prasicu tera svinar v kotec. Igraju se

⁴²⁸ Bango (1993): Enci, benci, na kamenci troja vrata zapečata eri meri, muzikeri, klič!

⁴²⁹ Finka (1964): Jedan dva, do neba, tri, četire, do sikire, pet šes, do nebes, sedan osan, nos ti posran, deve dese, puši maški pod rep. Šenkovec: 1 - 2 do neba 3 - 4 po sikiri 5 - 6 do nebes 7 - 8 do pol osem 9 - 10 ti si mali crni pesek. Balog: Jeden, dva doBoga Tri, četiri po sekiri Pet, šest do nebes Sedem, osem do pol osem Devet, deset do pol deset Ti si mali crni pesek.

⁴³⁰ Lang: Pišem petnajst u kojoj treba napisati 15 poteza, dok se brzo broji: Pišem, pišem, petnajst, dok, na-, pišem, pet-, najst, koji, neće, veru-, vati, neka, piše, sam,.

⁴³¹ M. Valjavec je zabilježio oko Varaždina molitvu, kojom se pastiri mole suncu, kad se sakriva za oblake, da bi sijalo. Grej grej sunčice, Dam ti belo jajčice, Tebi pol, meni pol, Bukarovi djeklici pol. Kaj bumo z djeklicom? Konjiče bu pasla. Kaj žabe regaju? Ostrožice kovaju. Komu je kovaju? Bjelomu banu. Bječaj bječaj bijeli ban; Kam bi bječaj? ne znam kam. Tam gor na gore. Kaj tam govore? Boga si mole; Bog i bog i Marija Hiti vedro na vedro, Sunce na nebo i na zemlu. Ima varijacija od te molbe, u kojoj dolazi mjesto Bukarova i Kukorova djeklica. Grej grej suncece, Dam ti dve lepe jajčice, Kukorovu deklicu, Pisanu paličicu. Kaj bom ž njom delat? Konjeke ti bo pasla. Gde? Na Djukovih vracih. Kaj Djuka dela? Belomu banu (Kajkaviana croatica, 1996:157)

⁴³² Neke dječje igre su uvedene putem škole. To je vidljivo iz nekajkavskih naziva. U Brođancima kraj Valpova održava se od 1972. godine Olimpijada starih slavonskih pastirskih i drugih igara.

⁴³³ Korenić (1896) piše za Stupnik kraj Zagreba da: djeca i pastiri igraju se "prasičke". Šojat (1982) Kirec je (u Mraclinu) dječja igra u kojoj treba konturom (zavinutim štapom) utjerati bicka u rupu. Kožić (1988) spominje u Ščitarjevu i Šestinama iste nazive: prasičkanje, prasica, kotec, zelje i batina. Prasica je drvena kvrga, kamen, štrček ili batica (orunjeni klip kukuruza). Na Olimpijadi u Brođancima baca i tjera batinom (kurbom) calo (svinjar) čulu (okruglo drvo promjera 7-10 cm, krmaču) u ropu (jamu) na igralište promjera 6 metara a četvorica mu batinama uz manje rope (jamice) brane. Gregurić (2004) u Bedekovčini: Za presičanje sme imeli duge batine i ščapček, repu ili činžljek tirali v jamu. Hrg (1996) igrači se gice, pajčekovanje u Ivancu. Ivančan (1999) U prasičanju igrač tjera svinutom palicom prčku (hrastova loptica) u srednju veću jamu zvanu maslo.

⁴³⁴ Ban Banovine Hrvatske Šubašić je imao na glavi ožiljak od udarca drvene prasice na prasičkanju.

same dečki. Saki ima klukastu batinu. Najprije se ide na^hitavat batinu⁴³⁵, da bi se znale šte bu prvi svinar i prvi teral prasicu v kotec. Kluka na batinu se primle v ruku, a drugi kraj batinu se denē na nogu ober prsti i z nogu se maņe i^hiti ōd koca priek glave. Ki se najbliže na^hiti on je prvi svinar i mōra iti terat prasicu v kotec. Si drugi tēri se igraju imaju saki svoju jamicu, svoje zeliče de držiju batinu. Oni ne daju svinaru v kotec natirati prasicu. Z batinami ju ōdbijaju ōd koca. Če svinar natera prasicu v kotec ōnda se mjejnaju zeliča. Saki i svinar mōra teknuti batinu v nove zeliče. Šte ōstane bez zeliča ide terat prasicu.

Kad šte prasicu pukne z batinu, ōnda leti svinar i on na zeliče. Če svinar prije zamoči batinu v negve zeliče ide on ki je puknul, prasicu terat. Če su bili par (jenak, v iste vrijeme) ōnda ide stari svinar. Veli se: Če su par - stari svinar! Če se ne zna točne, tēri je prvi zamočil batinu v zeliče, idu se pravdat. Pravda se na batinu ili na koce. Na batinu se pravda tak da svinar primle z ruku de bile batinu. Ov primle do jnega i dale svinar i tak dō kraja batinu. Tēri njema več de prijēti ide terat. Če more same male batinu prijēti i priek glave ju^hititi nejde terat. Drugač se pravda da jen drugi vudri pō koce z batinu, ōnda svinar mōra točne po tem mestu vudriti z batinō. Če ne vudri točne, ide terat. (Šte ne vudri sekirō kad drva kała drugiput pō istem mestu neg mime, veli se, da mu još kurc raste). Če dūge svinar nemre naterati, more iti kopit. On^hita tripot prasicu v kotec a drugi držiju batinu nad jamō i če mu ōdbijeju prasicu⁴³⁶, on tera dale. Kad prasicu natera v kotec, mōra saki skakati na nove zeliče. Jēn njema zeliča i ide terat. Kad prasica vlijezne v kotec ali i zide vun, svinar ide kopit. ^hiče prasicu z jenoga zeliča v kotec. Drugi z batinami nad kocem braniju. Če zgōdi v kotec, mjejnaju se zeliča i nejde terat, če si je vlovil zeliče i batinu prvi zamočil (teknu).

Šte se rasrdi kad nemre dūge naterati, neče više terati i počme biejzati. Ōnda mu se veli da je bisek, bicke i dečki bejziju za jnim dok ga ne vlōviju. Kad ga vlōviju, bicke mōra prasicu vičiti. Ki su ga zgrabili držiju ga. Jēn dōneše prasicu ku nje nateral v kotec i stavlja mu ju mej noge višeput, da ju viči, a on skače i^hiče sōbō da mu ju ne deneju. Drugi dečki primleju batinu kak tambure i igraju i pōpievaju: - Unta, unta (hmta, hmta)⁴³⁷, bisa, bisa! (Tak se gōvori i biciku kad mu dōpelaju prasicu da ju viči) Kad mu prasicu deneju mej noge, tuliju: tu tuu! Brojiju kulike put su mu prasicu pōrinuli mej noge, tulike je bicke pajcekōv napravil. To je najvekša sramota tak zgubiti na prasičkajnu i biti bicke i vičiti prasicu.

2. Šiša miša⁴³⁸

Rubec se sveže čez joči. Najprije jēden pita: "Šiš miš, de stōjiš?" "Na drevēnem stupu." "Kaj dijelaš?" "Kuvam kašicu." "De ti je žličica?" "Njemam je." "Dej si ju pōišči." Drugi ga ščipleju ili vleču za kaput. Koga vlōvi taj je šiš miš.

(Šišmišu mi velimē sļjepi miš)

3. Gradičkajne (grudičkajne)⁴³⁹

Saki sebe mōra napraviti i ōptuči sekirnemi vuvi jēn vekši vuġel i kōmad celine. Z ōdređenōga mesta se^hita sekira. Če se sekira zaseče ōd kraja, ōndatak na širōke skopa ōd cijele table. I ide drugi put. Če i sad zgōdi i tak dale. Kad ne zgōdi ide drugi. Če taj ne zgōdi ide trejti i tak dale. Tak se na^hitavaju. Kad jēn zōseče cijelu tablu ide drugōmu pōmoči. Na gorne strane kaj je sekirnemi vuvi stučene se zove pjevec. Če ti šte drugi

⁴³⁵ Kožić (1980): U igri rižanje u Šestinama više igrača baca s noge označenu rezom batinu.

⁴³⁶ Kožić (1988): U Turopolju pjevaju: Nasolena, najebena ki ju vudri drek mu budi.

⁴³⁷ U Brodskom Varošu nerastu se viče: mda, mda, mda. U Turopolju su stavili prasicu u kotec i batinu poprijeko i svinjara pozvali: "odi prasicu jebati!"

⁴³⁸ Kolbas (1996) piše o igri "šišmiš" u Žumberku.

⁴³⁹ Na Olimpijadi u Brođancima slična je igra Sikirica u kojoj se isjeca ledina.

pievec preseče, nastavi se tomu na deset korakov sekira i mora ju zrušati. Na^hitava se triput i če ju ni trejti put ne zruša, mora bježati, a drugi ga z grudijem tučeju dök ga ne vlöviu.

4. Svječakajne

Djekle su se znale na paše v kole igrati. Če su bile same dvje onda su se svječakale. Dvje djekle se primlu za ruke. Saka k sebe vleče i vrtiju se a z nogami čariju po zemle dök im se ne zavrti. Čas se vrtiju na jenu čas na drugu stranu.

5. Klina bata

Napravi se kole i v sredine su škrlaki. Škrlaki se deneju jen na drugoga na zemlu. Dečki se vrtiju i igraju kole. Teri zruša prvi put škrlake je klin, a teri drugi put je bat. Bat legne na pleča, dva ga jakši držiju saki za jenu nogu i ruku, zdigneju ga i z nim mašeju. Klina jeden drži za glavu. Drugi ga z batem po rite tučeju tulike put kulike je škrlaköv zrušal.

6. Cara - bana

Dva se dečka primlu za ruke i zdigneju i_n ober sebe. Jen je car, a drugi ban. Drugi dečki se držiju jen za drugoga i ideju pod ruku oköl ni_n triput. Trejti put prvoga zapreju mej ruke i pitaju ga: Kam ideš? - Za cara. Onda ide i primle se otraga za cara. Če veli za bana, onda se primle za bana i tak si redem dale. Onda se car i ban saki svojemi leču (vlečeju) za ruke. Teri su jakši idu gore, a slabeši dole. Tu se poređaju v red i primleju za ruke. Teri su gornji zöveju po imenu dečka z dolnoga reda. - Ja zovem Stajinka Šatövičövöga. Stajinke se vuleti i očę pretrči ruke mej nimi. Če rastrgne, kulike i_n je rastrgel tulike si i_n priemi v svoj red. Če nie pretrgel östane mej nimi. Car ili ban se vuletava triput. Če ne pretrgne, da jenoga drugoga. Kad car ili ban sam östane, prestaneju se igrati. (Najprije dva najjakši dečki zdigneju gore ruke tak da moreju dole iti drugi dečki. I kad oni tak idu, sad jedni idu k banu a drugi k caru. Kad to tak dojde dö kruga idu se vleče. Teri bu najjakši on pe na gornju stran, a teri bu slabeši on pe na dolnu stran. I sad zöveju z gornę stranę: - Ja zovem toga i toga, i sad ov leti da bi pretrgel lanc. Če ne pretrgne on mora östati gore. pak tak zöveju i dolni)

7. Nębeka i pekla (ajndela i vraga)⁴⁴⁰

Najde se jen trn z više rešköv i tulike kvačic se ödrježe kulike i_n se igra. Najbolša je klenöva, glogöva ili grabröva mladica ka ima pune lijepe rešköv. Jene ökrugle drjeve (štapič) se raskoli na pol. Te se raskolene polövice slažu skup i^hita z visoköga na zemlu. Lice je ona raskolena stran. Če se jena polövice štapiča na lice preökrene, a druga öpak, onda drugi^hita. Če mu se öbödvie lica preökreneju, ide za jenu štiejngu (rešek) gore s kvačicö. Če se öbödvie na öpak ökreneju, ide za jenu štiejngu (rešek) dole. Teri prvi dojde na najgorneši rešek je ajndel i pe v nębeke, a drugi je vrag i ide v pekel. Če se tri igraju onda on ki je srjedi pe v čiščelišče.

8. Krala i pizdölisca⁴⁴¹

Zapikneju se v zemlu tri stupi. Srjejni je kral. Saki ödmjeri jenak öd krala. ^hita se nož. Kulike se gliboke zapiknul v zemlu, zmjeri si i tulike ide kralu. pak ide drugi i tak dale. Teri prvi dojde dö krala, je kral a drugi je pizdölizec. (Najprije se se napravi jeden kral z drjeva i zapikne v zemlu. Igraju se dečki. Saki ima jen mejnši štapič z drjeva, ki se pöstaviju jenak daleke öd krala. Dečki se na^hitavaju saki svojjem nožem v zemlu. Kulike se nož zapikne v zemlu za tulke se onda pömekne štapič bliže kralu. Teri prvi dojde dö krala, je kral, a drugi je pizdölizec)

⁴⁴⁰ Kotarski (1917) opisuje igru "Nebe i pekel" za koju treba: roglovata šiba, kvačica i raskoleno drvece. Najgornja rogla je nebe, srednja čistilište a donja pakao. "Špilaju se" dečki s deklicama.

⁴⁴¹ Na Olimpijadi u Brođancima slična je igra nožem nožicanje (noškanje, dulkanje).

9. Šprukajne⁴⁴²

Za šprukajne je trijeba 5 šprukancöv, kamenöv teri staneju v šaku. Najbolši su ökrugli ki su male plösnati, teri lepše na ruku sėdeju. Z jenem sė lövi i tomu sė veli lovec. Špruče sė pö naše, pö cigajnski i klape. Pö cigajnski sė špruče tak da sė lovec ne lövi. Pö našem sė špruče tak: Zeme sė pet šprukancöv. Ti sė ^hitiju na zemlu. Jenoga sė zeme za lovca i ž nim lövi pö jeden druge četiri. Lovca sė ^hiti v zrak, pöberę jen kamen dole na zemle i lovec mu mōra v ruku öpasti. Önda idę tak pö dva, pö tri, pö četiri. Tak da lovca iti i zeme druge četiri na zemle i pak primle nę i lovca. Önda sė igra pod ruku tak da sė palec i kazalec lijeve ruke denę na zemlu i z dešnō sė tera jen pö jen kamen a lovec lövi. Kad sė lövi ili tera pöd ruku pö jen kamen, nę smę sė druge kamenę z ruku trknuti. Če i_n trknę, önda igra drugi. Če lovec öpane ili če ne zdignę sė kamenę zemle to je pogreška i idę drugi. Na zajne sė idę (igra) na ruku. Kameni sė ^hitiju i ruka ökreņę na opak i primleju sė šprukanci. Kulike i_n gore sėde tulike ov drugi ima vuköv. (Najprię sė nabere 5 kamenöv i önda sė idę šprukat. Najviše sė more šprukati 5 dečköv i djekel. Najprię sė idę pö jeden, önda pö dva, önda pö tri i je, önda pö četiri, önda pod ruku i na zajne na ruku. Sad kulike mu sėde kamenöv, tulike ov drugi ima vuköv. Kad ov pögreši önda idę ov drugi i sada si ödvraća vuke. Šprukajna ima više vrsti. Māla deca sė špručeju pö cigajnski.)

10. Šprukajne na klape

To sė špruče z 10 kamenöv. Saki ima pet kamenöv. Denę i_n na ruku i vlövi v ruke. Teromu öpane kamen, to je pogreška. Ovaj ^hita na ruku se deset. Če mu i_n sėde. Če i_n sė vlövi, öndalövi tę tri z övjem če ^hoče. Kulike mu östane da drugömu če taj sė pölövi njema nište niš. Idę prvi znōva. Če övom östavi jenoga ima drugi kilavca, če dva bicka, a ništa klapu. I tak sė dale jen drugömu vraća.

11. Kōpčajne⁴⁴³

Skopa sė jena jama i ödmieri sė öd dogde sė buju na ^hitavali. ^hita sė z gumbem ili s kölajnō. Če gumb öpane jenomu nuter, a drugömu nę, önda sė idę önomu čiji je nuter. Če si tri öpaneju v jamu ili i_n on nafuka, mōra im saki dati gumb, če sė zaistinu kōpčaju. Če za šalu ima saki jenoga de je gumb nad jamō veli sė da je na babice. Če ga more napuvati önda je nuter. Če jen drugi sė nafuka, mōraju drugi dati gumbe mu. Kad su si gumbi dälke öd jame idę sė za sė iznōva on ki je najbližeši. Najprię fuka on ki i ^hita, a önda ideju drugi ređem. Pö kōpčajnu je morti dobile ime sele Kōpčevac.

12. Tęru gruču je drbnul?

Zemeju sė tri gručę. Igraju sė tri. Jęn nęzna tę igre. Jęn puši slaminu. On ki nę zna drbnę tęru bile gruču. Drugi na stran gledi ili žmiri. Kad dojde same pöględa na tere je strane na v zubę önomu ki puši i mām pögōdi tęru je gruču drbnul. A ov sė čudi, a nę zna da ga varaju.

13. Lāmpica

Ti mu veliš da nek skrije travu, a drugi ju z (lāmpicu) lāmpušem retkezube (radića, regaća) išče. Taj sekud išče, a najęmput veli, da ju je morti v zubę skril. Ovaj zjevne, a on

⁴⁴² Bango: Četiri djevojčice igraju sjedeći na travi s pet okruglih kamenčića, koji stanu u zatvorenu šaku, izabranih na sprudu Drave. Prva baca svih 5 u vis i podmetne gornji dio ispružena dlana. Zadržane opet baca u zrak i dočekuje u otvoreni dlan. ako jedan padne ne računa se. Ako sve uhvati računa se 10 puta po broju kamenčića. Ona koja postigne najviši broj počinje igru. Prvi razred: Baci svih 5 kamenčića u vis da padnu na zemlju. uzima jednog i baci u vis, pokupi jednog s tla i dočeka onaj što je u zraku i tako četiri puta. (V Čerje: Po jęn) Drugi razred: (Po dva) Treći razred: (Po tri) Četvrti razred: (Po četiri) Peti razred: (Pod ruku) Napravi most između palca i trećeg prsta i pritjera po jednog sva četiri bacajući petog u vis.

Kozić (1980) opisuje igru peturkanje s pet kamenčića i devetkanje s devet kamenčića.

⁴⁴³ Kozić (1980) kōpčanje ili gumbičanje u Šestinama bacanjem gumba u rupicu. Bango opisuje štrkanje, igru s dugmadima.

mu lampuš porine v zube. Z lampičo se more iskati i skrite vrapcove jajce. Same se onda vudri po žepe ili po škrlake de je skrite i jajce se razleje.

14. Ritanca i pišalonca⁴⁴⁴

Najprije se brojevnem najde šte bu sudec, a šte bu rit oprčil nemu mej kōljeni. Ili je sudec teri stareši, a zōberē se šte bu prvi rit oprčil. Sudec ga drži mej nōgami za joči, da nemre videti šte ga vudril a drugi ga tučēju po rite. On zagajna šte ga je vudril. Če pōgōdi šte ga je ide taj k sūcu. I ne ga tučēju i on pōgađa, dōk ne pōgōdi. Kad prezgojni šte ga je vudril, onda ide oprčiti rit ov za teroga je rēkel da ga je vudril. Jēn jakši dečke nosi mejnšōga na pleča i drži za nogē a on se nemu drži z rukami okōl vrata. Nosi ga i viče: Kupetē pišalonca! Šte ga ^hoče kupiti, vudri ga po rite.

15. Skakajne priek skakalkē

Najdeju se dvje skelaste (gačaste) šibe i jēna ravnā. Skelaste se zapikneju v zemlu a ravnā se denē na jnē mej gače. Onda se skače priek. Šte ^hiti (ōbali) šibu, nje preskočil.

16. Stārōga korena

Najde se jēn dūgi koren na koga sēdeju si. (Na pijācu je jēna murva soprt Graničarōvē ^hiže imjela dūgi koren vane na zemle. Na jnem smē se igrali za velikōga odmōra v škole) Teri je najgorneši pri murve on je stari koren. Jēden ide na lijeve okōl stēbla i gōvori: Kopam, kopam, drēk zakopam, tu je cigel, tu je kamen! Ima v ruke kōmad drjēva i s tjem tučē po glave rēdem se ki sediju na korene, same nē stārōga korena. Broji i gōvori: Prva zlatna, druga srebrna, trejta željezna, četrtā gnila, pēta pišiva, šesta črviva, sēdma šuplaiva, ośma bikōvska, devēta kōjnska i tak dale zmišla za saku glavu ōnje ki se igraju. Onda pak ide okōle i stānē pred stārōga korena: "Falem Isus i Marija! Būte mi dāli jenoga peseka?" "Nēmrem vam ga sada dati, još su sljepi", veli stari koren. Dojdē drugi put. I tak mu dale ōdgōvārja. Još su premali. pak dojdē trejti put iste. "A zemetē si ga." Pesek se primlē za šibu i on ga priemi: "Kopam, kopam i tak dale." pak dojdē po peseka. "A de vam je on?" "Dāl sem mu vrūčē žgancē puk je krepal." I pak zemē peseka. I tak dōk se nē ōtprjemi. Na zājne idu si lieč stārōga korena. I kad ga zlečēju i on onda ide kuvat kašu. Sada dojdē k nemu dečke teri je dobil pesekē i veli: "^hojtē, būte vidli mojē pesekē!", a on veli da ga bi grizli, a on veli da nē budu. I sad idu glēdet a peseki počmeju lajati i pūjati stārōga korena i pudiju ga dōk ga ne vlōviju.

17. Parile⁴⁴⁵

Dva se dečki tučēju ili mečēju. Če jēn drugōga zruši i na jnēga lēgnē, viče: "Parile!" Onda si drugi jēn po jēn lēgneju na jnēga i gneteju ga.

18. Skrivāča

Najprije se zōbira šte bu žmirel. Si stāneju v kole i jēn gōvori brojilicu i broji. Na koga dojdē kraj brojilicē taj prvi žmiri. prije neg ide iskat veli: "Šte se nje skril, magarec je bil!"

19. Pūcajne

Pūcati se more:

1. Z bičem švigjerem, šikjerem ili pletejnakem. Bič šikjer se splete ōd kōnōplēnōga povesma. Bičale je najbolše ōd bōrovicē k a se dobre vija a ne trga se. Dobre je i pleteņe ōd jesenicē. Pūcaju pastiri kad teraju blāge na pašu i z pašē i na pašē da se vidi šte more bole.⁴⁴⁶

2. Na list⁴⁴⁷ lipe ili ljeskē. Zemē se široki list ōd lipe ili ljeskē. Nastavi se na luknu lijevē

⁴⁴⁴ Kolbas (1996) spominje u Žumberku igru "pišivi lonac." . Belović: Pinčo lončo bom te nesel.

⁴⁴⁵ Gregurić (2004) Parilo je bila igra koju smo se igrali dok smo čuvali krave.

⁴⁴⁶ Na Olimpijadi u Brodancima se igra i pucanje kandžijom dužine 2 m od kože. Glumac Fabijan Šovagović bio prvi pobjednik.

⁴⁴⁷ Finka (1964): Pucanje u Salima na zelen list (loze, salate) ili laticu cvijeta (maka, ruže) na zatvorenoj šaci.

ruke ka je napravljena mej palcem i kažijem. Z dešno šakō se jake lupi pō listu i on pukne. 3. Na dvje ōbeline kad se vrbōve ili gacōve kolije bjeli. Ōbeline se deneju jena na drugu z ōbjelenemi stranami. Primlū se na kraje v saku ruku, stisneju se da se napravi kakti ōbruč i naēle cukne tak da pukne, kad ōbelina vu ōbelinu vudri.

4. Z napu^hnenim škrneclinem. Škrneclin se napu^hne i gore čvrste primle i ž nim lupi.

5. Z blatem.⁴⁴⁸ Ōd blata se ōmjesi kak tješte. ž neēa se napravi kak zdelica ka se jake ^hiti na glatku ramnu zemlu, na putu ili steze i ōnda pukne kak top.

6. Z bedzgōve puške⁴⁴⁹. Ōdrježe se kōmad mlādōga bedzga, kōra ōstruže i mej koleni i z drjevem zrine van bjele meke srce. Tak napravljena cjev je puška za tēru se napravi puškale. Ōd mokre kūdele se napraviju kugle kak štoplīni. Kugle se slinami namočiju, s puškalem pōrineju v pušku i puca.

7. S klučem⁴⁵⁰ i šibicami. Zemē se jaki kluč z luknō (žejnski kluč, dober je pemnični). V luknu se nastruže žlēpra ōd šibične glavic. Na kluč se priveže z drjetō čavel, nastavi v luknu, zama^hne s klučem i vudri v zid. Tak se pucale na polnōčke v zid cirkve.

8. S karabitem. V šplejnatu kantu se denē karabita i male vōde i prižge z dugem drjevem.⁴⁵¹

9. Puca se i zaistinu z pištol, levolrōv i puški.

20. Mētajne

Kad dečki na paše ^hoēju znati tēri je jakši ōnda se ideju mētat. Primleju se z ōbōdvemi rukami ōkōl plēč, raširiju noge i šte koga ^hiti dole i pōstavi na plēča on je jakši.

21. Drčajne na štaka⁴⁵²

Ōd žilavōga drjeva (glog, trnina, divja ruška) tēre ima dole na pōl metra ili višēše grānu ka je višē na stran da se morē dobre stati na jnu a da ne pukne, napraviju se štake. Na štaka se ^hōda pō blate i plitke vode. Dečki i drčiju na štaka i tēri je najbržeši, taj je pōbednik.

22. Fučkajne

Fučkati se morē :

1. Na zūbē (vusnice). Šte znā lijepe fučkati fučka pesmē i nōvtē.

2. Mej prstē. Fučka se kad se koga dōžava na paše i na pole.

3. Na kakvu cjev ka se denē pōd vusnicu.

4. Na list ōd gacije ili trave ki se denē mej vusnice. Morē se i igrati.

5. Na fučkalkē kē se napraviju: a) ōd guskinōga pēra, b) ōd ^hrženē lati, c) ōd tikvajnske rodzge (ōd šuplastōga šklička lista) i d) ōd trušlikine, vrbōve ili svibōve šibe dōk je mjedzge. Kōra se držalem švapca ili glatkem drjevem natūčē i zuje. z kōre se napravi fučkalka z drevēnim piskem ili bež neēa.

Fučkalka⁴⁵³ se djela i tak da se guskinē pēre, zelēna ^hržēna lat i škliček tikvajninōga lista se zarježe šrek i puše (fučka) v šuplinu. Na fučkalku ōd tikvajnske rodzge je moči i prebirati če se napraviju lukne. Fučkati se nē smē pō noči, da se ne pripeti kakva nesreča. Šte fučka pō mraku taj vilē zove, morē mu se pomet pōmješati, pō šume morē iti

⁴⁴⁸ Kotarski (1917): U Loboru se načini malo kolo od blata s jamicom u sredini i u nju stavi praha. Kod bacanja pukne i iskadi se. Kožić (1980) piše o pravljenu topova od blata i pucanju.

⁴⁴⁹ Kotarski (1917) U Loboru se od bazge prave puškice i brizgalke i "globuši" od kudjelje. U igri tabor dječaci pucaju i špricaju. Kožić (1988) piše o puškici od bazge u Vrapču i pištoli v Markuševcu. Ivančan: Puška bezgovača se dela z bezga 40 cm duga.

⁴⁵⁰ Finka (1964) U šuplinu ključa se nabije zapaljiva masa nekoliko šibica.

⁴⁵¹ Djes se napuniju plastične vreće s plinom i privežu na štrik i s razarjene železom na dugem drjevu vužižu i to puca kak topi.

⁴⁵² Kožić (1980, 1988) spominje dječje hodače ili štule tj. štake u selima podno Medvednice za hodanje preko blata, vode i jaraka. Na Olimpijadi u Brođancima su utrke na štulama (štakama) na 50 m.

⁴⁵³ Finka (1964): Djeca prave svirale od slamke žita, šupljeg lista luka ljutice, zelenog lista i kore.

četiri pet dan, ne jel i ne gladen. Doktori ga ne zljeciju. Djekla⁴⁵⁴ ne sme fučkati, budu je mustači zrasli. Djeklu je grde čujti da fučka i ne šika se.

23. Žiglajne

Deca se na paše žiglaju po noga odōdzdol dōk ūte more zdrzati. Franc Pavlōvičōv z Kralōvca je znal decu na paše v ūsume pitati, da je l' hōceju mēse jesti. ūŠte je rēkel da neče, drčal je za njim i če ga je vlovil, žiglal ga je tak dūge dōk se nje poscal od žiglajna.

24. Kaj tēri prst djela?⁴⁵⁵

Stareši primlē detētu ūšku, prima rēdem prstē od palca dō mālōga prsta i gōvori: Ov idē v lov, ov za njim, ov hīžu čuva, ov žgancē kuva, a ov idē: ciju, ciju! Mālōga primlē s palcem i kažijem, stisnē ga i ruli tak da bōli. Ili gōvori ōvak: Pālec idē v lov, kazālec doma čuva, sriježnāk žgancē kuva, a prstejnāk se pōjede i mālōmu nikaj nēda i on plāče: ciju, ciju! Završi se žiglajnem detēta.

25. Bōži volek

Djeklē i dečki se igraju z bōžem volekem kad ga najdeju. Bōži volek se denē na ruku i gōvori mu, dōk on puza po ruke na kraj prsta da bi odlētēl. Djeklē gōvoriju: "Bōži volek, bōži volek, pōkaži de moj domek, de moj drađi je?" Na tēru stranu odleti na tu stranu pe djekla v zamuž. Tam je nejnin drađi. Dečki gōvoriju:

"Bōži volek, bōži volek, pōkaži de moja drađa je?" Kam odleti, otud se bu te dečke ōženil.

26. Kum ūšmrček⁴⁵⁶

Če je pastir sam na paše more se na ledine igrati ūšmrčki ki su v lukna. Zemē se kakva trāvčica z rēpem i pōrine v ūšmrčkovu rupu. Pōleke se vleče z rupe van i gōvori: "Kum ūšmrček, vozmim vreče v mēlin. Žmēke mi je. Dej mi pōmojzi zvēsti. Kum ūšmrček, dej mi pōrini! Vozmim gnoj v gorica, puk mi je kojn spešal. Kum ūšmrček, dej mi pōmojzi zvēsti." Slamina se pōleke vleče i ūšmrček zidē za jno vun.

27. Skrivajne jajca

Zemē se ūšleprček (pōkvārejane jajce z teroga se nje pōd kvōčkō pišče zlēgle) i z nekem se dōgōvori da ga budu dāli nekōmu skriti. Zōberē se brojejnem brojilicē ūte bu skrite jajce iskal i ōnda on žmiri dōk drugi skriju jajce. Mej ōnemi ki skrivaju jajce je jēn ki ne zna za tu igru. Nēga nagōvoriju da skrije jajce pōd ūšklak ili v žēp. Sad idē iskat jajce on ki je žmirel od jenoga dō drugōga i na zājne k ōnomu pri kem je jajce. Dūge je iskal i vēč je tōbože srdit pak lupi po ūšklake ili žēpe tam de je jajce. Smrdučile ūšleprčka se razleje i si se smeju z bedāka ki je skril jajce.

28. Svilu prēsti

Najdē se vrapcove gnjezde z jajci. Jajca se zvādiuju i sad se pita tēre djete, da je l' znā svilu prēsti. Čē veli da ne zna ōnda se ga nagōvori da se navči. Vrapcove jajce mu se denē u ruke i veli da ga nek pōleke mej ūšakami ōkriječē. Dōk jajca glādi, lupi ga se po ruka i jajce se razleje. Tak se je navčile svilu prēsti i više ga ni trjeba vučiti neg druge vuči.

29. Čōkajne⁴⁵⁷

Doma na dvōrišču ili v slivnike se napravi čōkalka od ūštrika privezanōga za debēlšu grānu jabukē. Dole se mej ūštrikē denē kakva deščica za sedāle i deca se cijelē danē čōčeju.

⁴⁵⁴ Belović: Nej fučkati, bo ti na cuci dlaka zrasla.

⁴⁵⁵ Kolbas (1996): Ovaj (palac) ide u lov, ovaj za njim, ovaj čuva kuću, ovaj ručak kuha, ovaj (mali) veli cigu migu, mačku figu. Hranjec (1997): Te ide v log, Vet ide za njim, Te ide drva cepat, Te ide žgance kuhat, Te ide muzu, muzu, muzu.

⁴⁵⁶ Na tratini kraj dvorca Lavardens u Francuskoj se održava prvenstvo svijeta u lovu na zrikavce. Dok zrkavac zriče ūšklajla ga se travkom i istjera iz rupe. Pobjednik je onaj koji u ulovi najveći broj zrikavaca u manje od pola sata. Zlatnu palmu 1996. osvojio je Pierre Florens iz Toulousea ulovivši 3 zrikavca u 22 minute i 38 sekundi. (Večernji list 28.6.1996)

⁴⁵⁷ Kožić (1980) piše o njihalki od vrbovih grana i kluke privezane trtom na drvetu.

Pastiri na paše djelaju v pretuletje kad je mjedzga cõkalku õd nižeše svrži ^hrašta. Svrž põleke vijaju dõk ju ne zgužvaju. I sad se z rukami primle za svrž i cõče. Ili se mejnše svržičke dole svežeju skup same ili s trtõ, napravi sedale i tak cõče. More se i õd trte privezane za granu napraviti cõkalka. Jemput sme napravili cõkalku ka je išla nad jarek i vraćala se na druge strane ^hrašta na brieg. Šte je sel z nõgami napred taj je lupil na brieg z ritjõ. Si ki su prviput seli su tak prešli. Šte sel nõpak taj se liepe cõkal i dõčekal na noge. (JH: Bili sme v Rasteke cõkalke napravili. Totu bile ^hrastja. Kad mi dojdeme, da se bume cõkali, njesme se imeli de. Matija Žakmanõv nam je bil cõkalke põrezal)

30. Gusli i meĭlin õd kukuriznice⁴⁵⁸

Õd betva kukuriznice se z õne strane de je jamica mej kõtrigi švapcem ili kusturõ zarježe kora sake strane jamice tak da se more õddiçi i staviti kojnec põd te strujne (žice). Već kak je debela ta õddignuta kora to su gusli ili bajs ili ludec s kjem se igra. Tak se napraviju gusli za prvistu, gusli za kõntraša i bajs za bajsara. Luci se mažeju smõlo õd cmroka ili jelvića kak s kalafunjõ. Mužika se baš jake ne čuje ali sene nekaj cvili a mužikaši i põpjevalu pesmice. Õd kukuriznice su pokle dežđa pastiri delali meĭline s perutnicami ki su se v jarke vrteli i mleli.

31. Tulejne v roĭ⁴⁵⁹

Tuli se na kravski roĭ i na roĭ õd vrbõve kore. Kad se kravu tučeju za gosti skõtarem õstaneju rogi če i ^hšte stareši ne zemę za võdjer kam se meče brus za kosu (ak su rogi ramni). Skõtari ki paseju kravu nosiju roĭ i tuliju na jnega. Pastiri djes više njemaju roĭgov kak su negda imeli õd kravskõga roga, ali si znaju v pretuletje napraviti roĭ õd vrbõve kore. Roĭ õd kore se napravi õd glatkõga debelšõga vrbõvõga, kõtajnõvõga ili trušlikõvõga kolca dõk je medzgen. Kora se põleke natuče z glatkem drjevem i rieže v šrek i zguli (zuje). Kora se namata kak v škrneclin i s trni prebada da se skup drži. Šte dukšõga ima, bole se ž nim štima. Preštimateši su oni ki lepše pesmice na roĭ tuliju i čiji se dale čuje. Te pesmice se i igraju na dvojke (dvojnice ili duplice) ili šaltve ke si pastiri sami djelaju na paše. Duplice ili dvojke su kratke, a šaltve dugše. Imaju pisk i lukne i na jni se more igrati i prebirati.

32. Rati mej dijaki⁴⁶⁰

V cersku školu su išli dijaki z Čerja, Budjenca, Drienčeca i Glamnice. Kad sme v lete v subotu zišli škole počel je rat. Najprije su Čerci i Budenčani bili na jene strane a Drenčičani i Glamničani (rekli sme im Pukači) na druge strane. Počele je špotajne pukačem Glamnječkem i Drenčičkem a oni su vraćali cerskem lepicam i mužem z Budjenec. Tuke se z gruđem, batinami a i ručki õd škole dõk njesu Drenčičani i Glamničani sterani põd ^habekõv brieg. Sad je počel pri Dõlnem zdence rat mej Čerci i Budenčani tak duge dõk njesu Budenčani sterani dõ Põdõlnice. Pokle toga je bil rat mej Čerci Dõlančani i Čerci Gõrančani dõk njesu Gõrančani sterani na Škaničõv brieg. Sad dale je još bil mejnši rat mej Šatõvičõv proti Malčičõv i Šimakcõv dõk njesu ovi õtišli dimõm. Dale nje mogle biti rata. Bili sme tri Šatõviçi ali je Joške bil jakši õd nas dve i njema rata. Rat se višeput ponavlal a primirje je nastale kad sme završili školu. Ali se znal rat nastaviti na prošćejne de je bile i prave rajnenikõv.

33. Igračke

Pastiri djelaju švapcem i z kusturõ z drjeva igračke za se i maļu decu. Znaју napraviti šare

⁴⁵⁸ Kotarski (1917) opisuje u igri "možikaši" kako od komada koruznice kosturom otkole štrujne i podlože konjicem za gusle, bajs i lućac, slinom namažu i igraju. Kožić (1980) spominje guslice od dva komada kukuruzovine. Ivančan: U Molvama prave hegede z kokruzinja.

⁴⁵⁹ Kožić (1980) spominje rog od navoja kestenove kore ućvšćenih glogovim trnjem u kojeg se tuli.

⁴⁶⁰ Kožić (1980) piše o povremenim ratovima djece pojedinih zaselaka u Čučerju i Markuševcu.

batine, pilara ki drva pili na bānde (gruštu), raspela, škrebetalkę, bedzgovę puškę i bridzgalkę, veternicę i meline. Na järke kud teče voda pō pole ili v šume pastiri nastavljaju meline z kukurizja ili ōd drieva i voda i_n tera pak se vrtiju. Ōd kukuriznōga bātka, perušinja i mustačov su djekle delale bjebe. Ōd la_i trave se nafrkne rupa kak jajce i slinō napravi kak stekle na tere se kane bjelōga mlijeka ōd kačinōga mlijeka i napravi se lijepe šare nafa_rbane zrcale kak dugōvača.⁴⁶¹ Pastiri djelaju i z gnile zemle ku najdeju pō žila v järke i zemlene lulę ke pečeju v jogne ili v krušne peče. Z lulę se puši ōrejōve listije, kora trsōva a i pravi duvan ki se najde ōd čikōv vuz stezę i pu_te ili se i kupi za jajca. I stareši ludi djelaju svoje dece igračke najviše pō zime. Igračke se i kupuju najviše na prošćeju na Bistrice. Tu se kupuju šare drevene batine na ke se fučka, tičeki ki mašeju s krili, kojneki, tamburice na ke se igra i druge igračke.

34. Kōtačajne⁴⁶²

Za kōtačajne trjeba imeti šinu ōd kōtača z kol. Obruč na sudiču nje dober. On ide na jenu stran. Šina se kōtača z batinō a more i z rukō. Najlepše se bile kōtačati pō pu_te dō Budjenca ili Kralōvca, a najbržeše pōd brjeg spram Drienčeca.

35. Kōpitajne

Dečki se dagda znaju iti kōpitat. Glava se pōstavi na zemlu i prekōpitava se priek glave šte duže more. Zna_ju se i va_lati kak su dugi i široki pō trave.

36. H_rasta ōsōviti (ōprčiti)⁴⁶³

H_rast se ōsōvi tak da se glava i ru_ke pritisnu na zemlu a nogę ōsōviju i stōji na glave šte duže more.

37. Pūzajne na drijeve⁴⁶⁴

Na paše v šume dečki pūzaju na drijeve šte b_y prie spu_zal dō brka ili gnjezda ili dupla na drievu. Šte bržeše i višeše spu_ze veli mu se da pūza kak vejvrec.

38. Igrę na snjegu -sajnkajne, sklizajne

Kad zapanę snjeg deca mu se ja_ke veseliju. Grudaju se snegem i najraši jęn drugōmu h_ittiju za vrat. Š čjem se ōd h_ižę dō štalę na dvōrišće prepti, deca vuz prt djelaju svęce na snjege⁴⁶⁵. Lęgne se na pleča z raširenemi rukami i v snjege ōstane svętec. Školska deca djelaju snegōviča. De je god kakōv breščec tu se sajnka na sanę. Na pu_tu ōd Škaniča dō Filipčiča. Najvekši sanik v Čerje je bil na pu_tu na h_abekōvem brjegu dō Salaričovōga zdęnca. Tu se sajnčę i na velike sanę na tere more sęsti pune decę. Šte njema sani, mōra triput vbrieg tuđę vlieči da se jęmput dole sajnčę. V Čerje nje velike vōdę pak nje ni velikōga lęda. V ribnake na pōpove Peršunovke i v Beręke krej Sigęčicę se deca sajnkaju pō lędu na taruga. Dvie stare kose se zemeju kak za sanicę i na jnę deskę da se more sęsti. Najviše se sajnka na cipelje. Stareši braniju dece da ne pōdrapleju cipele.

39. Jašejne

Mej semi pastiri kojna_ri su najvekši dečki ili ōžejnjeni muži. Oni jašiju na pašu i z paše navjek bez sędla. Sędle su imeli plemenitaši, pop i slōbōjnaki ki su ōbnašali kojnaničku slu_zbu. I vōlari dōk se z vōli delale su znali vola zajašiti. Ali i skōtari su na paše de i_n stareši ne vidiju, znali na krava jašiti. I svinari su jašili na jakše prasice, prasce ili bicke. Kad me jęmput noga bōljela i bile mi se na pęte ōd trna ōgnōjile, jašil sem na bicke na pašu i z paše. Kad sem ga zajašil nje štel iti neg se same vrtel, da me h_iti dole. Ōnda sem

⁴⁶¹ Bango (1993) piše o obojenom zrcalu duginim bojama od oslinjene trave dotaknutim mlijekom biljke kačec.

⁴⁶² Finka (1964) Koturanje obruča je raširena dječja zabava u Salima. Horvat (1896) spominje kotačenje u Koprivnici. Na Olimpijadi u Brođancima su utrke kolnim šinjama na 100 m.

⁴⁶³ Kotarski (1917) opisuje kao momačku zabavu "hrast opičiti".

⁴⁶⁴ U Brođancima se natječe u penjanju (puzanju) bos na drvo visoko 6 m. Ivančan: Plazali bi na drveće.

⁴⁶⁵ Funda (2004) Ja sem delal svece z jene i z druge strane ceste na snegu. U Bošnjacima prave anđele.

na šibu nateknul kômad kruva, del mu pred^h rneć i počel je bježati za kruvom. Tak se privčil na jašejne i lijepe me nosil na pašu i z pašę. Ali druge dečke bi mam^h itil i štel gristi.

40. Kazališne predstave

Prvu predstavu *Rozmatiowski: Ukleti hotel (Keko Brigantin)* v Cerje je pripremil učitelj Z. Matagić s čerškimi školarci (F. Šatović, B. Gašparac i M. Žakman) na Vuzem i Vuzmeni ponedjeljak 1945. u školi. Čerški vatrogasci su imeli zabavu i sakôga glumca nagradili štumfi a glumicu z rupčekom. Kazališna družina Cerje je pokle igrala predstave: *Pernić: Nagrada*, *Nušić: Muva i Vlast*, *Jurković: Što žena može*, F. Šatović: Jendrek Futač, mudri sluga, *Suhodolski: Budala*, *Horvat: Sedam domobrana* i *Domitrović: Tik - Tak*. Se predstave su bile v Cerje a neke i v Šašinôvce. Dôbljeni penezi su bili za radio Lorenz.

41. Nogômet

Prve nogômetaše je vježbal ôd 1945. *Josip Varnica, općinski službenik i zadružni prodavač Ribić*. Prasičkajne z drevnô gluntô pôd kljeni pri dônem zdence je zablene!

Predstava Keko Brigantin 1945.

Prvi čerški nogômetaši (Varnica i Ribić) 1945.

Čerški dečki ki se više njesu prasičkali

Pôd kljeni pri dônem zdence

17. PÖPIJEVA SĘ - PESMICĘ I PÖPIJEVKE

Lang je 1914. za pjesme iz Samobora zapisao: "Na prvi mah udara u oči, što je jezik u ovim pjesmama vrlo šaren. Tome se ne treba čuditi, kad znamo, da su to popijevke iz različitih vremena, a znatan dio unesen je iz drugih krajeva." To sve je točno i za cerske! Zapisanih 78 štokavskih pjesama nije ovdje unijeto.

Pesmicę i pöpjievkę

1. Stal sę jęsem rane jutre
male pred zörjom
Spazil jęsem devöjčicu
z vrta šętajuč
V lijeve rųke črni grozdek
v dęsne ružmarin
Dejdar, dejdar, devöjčica
da si pridišim
Nędam bome, mlądi junak,
srce mę boli
Snočka jęsem zaručęna
s kјem mi völa nę
Nęböj mi sę devöjčica,
on ti bogat ję
On ti ima zląta srębra
da mu broja nę
Nek ga ima kam ga ^hočę,
kad mi völa nę
Rajši bokca sirömaķa
s kјem mi völa ję
2. Vužgi Jainke vrąg tę skelil
kaj sem ti sę ją zameril
Komu li ję lepše neg ję nam
same da ję sečkę kebilam
Niköm niję lepše neg ję nam
Same da ję tako saki dąn!
Opaj dija, opaj da
Mi smę brača vęsela.
3. Pimę, bračo, pimę ga
svę dö dąna bielöga
Pimę ga, pimę ga dok nę puk - nę zorja
Jerbo ję to nąvada našęga Prigorja
Kulke kąplic tulke liet
dej nam böğ na svjet živiet
Koji nęčę z nami piti rujna vina
Neka idę Švąbi v rit živet kak i svina
Nek baba brunda, brunda cјelu böžu nөč
4. Šetal sem sę pred štacunem
da sę razladim
V lijeve rųke grozdek v dęsne ružmari'n

Pital sem si devojčicu ję li mę voli's?

5. Išel ję Krajnec na vugarski kraj
Kupil si ję pišče ödzaj
I to pišče zmirom driščę
^hojdi pö dvörišče
Moja drąga plačę v komori.
Išel ję Krajnec na vugarski kraj
Kupil si ję gųsku ödzaj
I tą gųska s krili pluska
I to pišče zmirom driščę
^hojdi pö dvörišče
Moja drąga plačę v komori.
Išel ję Krajnec na vugarski kraj
I kupil si ję tęle ödzaj
I to tęle z ritjө męle
I tą gųska s krili pluska
I to pišče zmirem driščę
^hojdi pö dvörišče
Moja drąga plačę v komori.
I kupil si ję racu ödzaj
I tą raca blate tąnca
I to tęle z ritjө męle
I tą gųska s krili pluska
I to pišče zmirem driščę
I to pišče ^hojdi pö dvörišče
Moja drąga plačę v komori.

6.

Baba muža, baba muža pö pustine pašla
Önda ga ję, önda ga ję dö sita napąsla
Önda ga ję, önda ga ję dimem döterala
Önda ga ję, önda ga ję za pļot privęzala
Önda ga ję, önda ga ję bičem bičųvala
Önda ga ję, önda ga ję v semen döterala
Önda ga ję, önda ga ję za dinar prödąla
Önda ju ję, önda ju ję druga pökarąla
Ząkaj si ga, ząkaj si ga tak za male dąla
Ją bi tębe, ją bi tębe još maka pridąla.

7. Videl sem tę na prözoru
Poznal sem tę pö gövoru
Videl sem tę u crkvici
Poznal sem tę pö suknicu

8. Pašla cura racice
kraj vödice Savice
Raca veli li li li
Dõjdi k mēne moj mili.
9. Lani sem sē oženil
Žēna mi jē vmrla
Niš mi nije ostavila
Nego maļe detešce
A to diete jesti nēmre
Zadojit mi ga ništi nēmre
Ja bum išel na te grõbję
I potražim žēnu svu
Pak si diete zadoji
Zēmla pūca grob sē otvara
A iz groba progovara
^Hodi doma vjerni muž moj
Več ti diete trdo spi
Marija ga zadojila
Šam ga Isus zazibal
Semu svjetu javi ti
Ovde leži moja drağa
Ka mi prije verna bila
A sad sē jē u grob skrila.
10. Teraj kočiš kojne si katanę svoje
Da nam nę bu mlada putę spõznavala
I da nę bu gūste k majki õd^Hajala
Sūncece lubļene de mę budeš grele
Kaj mę nę bu moje srceke bölele
Zbogem otec mili i ti majka drağa
Drugač nēmre biti mōramę sē raziti.
(Kad idu svati z dјeklo k dečku mužikaši
igraju putnu nōvtu i ovak pōpjevaju)

Dečję mōlitvice i pesmice

1. Bogu
Idemę spat⁴⁶⁶ Boga zvāt
Na nę kraje svjetlē raję
De Marija klekala lјegala
i žutę laši česala
Črnę joči spirala
S kiticami brisala
De Bõg mešu služi
Isuseku krv kaplē
Jajngeli ju pobiraju
Puk v nębe nosiju

⁴⁶⁶ Balog: Molitvica Hajda spat, Boga zvāt raširena je po cijelome hrvatskome prostoru a u njoj se mogu nazrijeti nekršćanski motivi. Navodi 4 varijante.

Nębe ję otprte⁴⁶⁷
Pekel ję zaprte.
(Ove mōlitvice sē veli "Põtumbravõ"
a zākaj tak to nište nę zna. Šte ju zmoli
õprõšćene mu ję 9 grijevov)
Moli sē i õvak:
2. Idemę spat Boga zvāt
Nan kraj svjetli raj.
Marija prebira sineka obļęga
Ję l' čuješ, ję l' spiš
Nit ne čujem nit ne spim
Sę kršćajnski denę služi
S križem leži
S križem sę zdigni
Svęta Deva Marija
Pak mu ga pre...
A devicu jęzušovu ...
Naj nę ostaviti
Męga Boga pozābiti
Kad mi bu na sūd Bõži pojti
Pręd mę stani
Z Bõžem tјelem mę na^Hraņi i õbraņi
Antõn svęti znaš
Moju prošnu zęti
Pred Boga õdņesti
Ojd nęga milõšću dõņesti
Kad mi bu najtęže. Amen
(Jana Čizmeška Fundeličova.
Nęjninę mamę majča je molila)
3. Majčice bõže
Pjevci põju Mariju zõvu
Stani sę gore Marija
Isus sę ję narõdil
Vuru vrata otprta
Mukõ krvca stočena
Šam Isus gõvori
Ki mi to zmoli
Jutrem i večerem
Segdarek i segda
na skrajne i zajne vurice. Amen.
4. Anđelu čuvařu
Nõč već dojdę sad ču iti spati
Bõg čę mēne anđela poslati
Dõbri anđel ^Hoče pri mēnę biti
Milę sankę dogoditi

⁴⁶⁷ Balog: Dok se otpre nebo, veli se da kaj goder si poželiš dok to vidiš, da se onda to čoveku ispuni.

Anđelek čuvarek,
ki si me čuval ov dragi denek
Čuvaj me i ovu dragu noćicu.⁴⁶⁸
Tjelce počiva, dušice ne zgubi
Bog nas oslobodi
Na se vjeku vekova. Amen.
(Ma majca je navčila od sve mame)

5. Světomu Pětru⁴⁶⁹
Svēti Pěter kolendar
Ki je mene soli daj
Ja sem soli krave daj
Krava mene mlijeke dala
Ja sem mlijeke macke daj
Macka mene miša dala
Ja sem miša srake daj
Sraka mene pere dala
ja sem pere Bogu daj
Bog je mene sreću daj
Ja sem sreću tate daj
Tata mene krejcer daj.

6. Světe Kate
Světa Kata Katarina
z bičem bičuvana
šibō šibōvana,
po kolijene bita
ajngel za jnu pita.

7. Očenašu:
Očenaš bog Tomaš
^Hojdi gore ober nas
na devěti klinec
na suvi sirec
Sirec opāne
kusa ga popāne
Vudri baba s trncem
kusicu po ^hrnice.

8. Suncu:
Grij, grij sujnčece
Dam ti zlatne klupčece
Kupilōva (javōrōva) djeklica
kojneke je pasla
Kud je kojneke pasla
Pod buđanske (županske) vrati
Kaj buđani (župani) djelaju
Bjele puške zlievaju
Za bijeloga bana.

⁴⁶⁸ Zlobin: Anjeliću čuvariću ki si nas očuval dan
današnji da biš nas očuval I noć noćašnju.

⁴⁶⁹ Lang: Ista samo mjesto srake orao, a mjesto
sreće knjiga, knjiga mami za cicu ili tati za šibu.

Bejži, bejži bijeli ban
Kam bi biježal njemam kam
Ja bum biježal k one ^hiže
De je sudec v ^hiže.
(Popjeva se i javōrōva meste Kupilōva
i župani meste buđani. To je i brojilica.)

9. Dežđu:
Sunce grijeje dežd curi
Pop se ženi kruva nje
Kuarice se la ruka
Baba se ja luka
(Peva se kad sunce grijeje i dežd curi)

10. Zagrebu
Oj, ri ri, Zagreb gōri
Vi ste ga vužgali
Zagrebečki purgari
Ranta, ranta rantale
Da me noge ne bōle.

11. Piezancem
Pucajte, pucajte piezanci,
zutra peme v Zagreb,
vu taj bijeli varōš, po črleni kraluž.
(pōpjeva se dōk se v situ na peče
piezaju piezanci od kukurize pucanke)

12. Gyske:
Kad su gysku zaklali
Onda su se plakali
A kad su je pojeli
Si su bili veseli.
13. Pure i puranu
Puru i purana
To je dobra rana
Za gōspona kapelana
Repa neōprana
Sirutka kipuća
Gibanica vruća
Svēti tri krali puru krali
Njesu znali skriti
Pak su dobili po riti.

14. Kōsu⁴⁷⁰
Tancaj, tancaj črni kōs
Kak bum tancaj kad sem bos
Njemam dretu ni smōle
Š čiem bi krpal cokōle
Kaj zakrpam to zapijem
Dimem dojdem ženu bijem
Žena plače macka skāče.

⁴⁷⁰ Lang: Prva 4 stiha ista

15. Kukuvače

Kukuvača kukuje
 Pëter žite kupuje
 Kupil ga jë laticu
 Pojel ga jë s Katicō
 Deca mu së plāču
 Okōl h¹žë skāču
 Pëci Pëter pōgaču
 Da së deca në plāču

16. Srake⁴⁷¹

Sraka ima dūgi rep i pisane perje
 Pazi së ti Štefek, da tē nē pōsērë.

17. Bōžōmu voleku:⁴⁷²

Bōži volek, bōži volek,
 de jë moj domek?
 Bōži volek, pōkāži
 de moj draḡi jë?
 (Djeklë deneju bōžōga voleka na prst i
 tak mu govori ju dōk ne òdleti.
 Kam òdleti tam jë nējnin mładenec i
 tam pë v zamuž)

18. Medvedu:⁴⁷³

Tāncaj, tāncaj, mede
 Da te ludi glede!
 Tāncaj, tāncaj, Martine
 Za komadič slanine!
 Tāncaj, tāncaj, moj Martin.
 Pak buš dobil jën cekin!

19. Pūžu:⁴⁷⁴

Pūž muž kāži rōḡë vān,
 da ti kuču ne prōdām
 stāre babe za duvān.
 (deca pōpjevaju pūžu)

20. Cucku:⁴⁷⁵

Šarke Marke pes Mikula
 zdigni vuva dam ti kruva

21. Drëku

Op ši ši, op ši ši
 Pōd vugličem drëk diši!

22. Drjevju:

Veli grāber da jë glāden
 Veli briest idēmë jiest.
 Veli murva nje kruva.
 Veli h¹rāst idēmë krāst.
 Veli bukva idēmë skupa
 Veli kljen da nje ljen
 A iste tak veli i drien
 Veli jësen në jā kesen
 Veli kostajn jā nēm ostal
 Veli tōpola jā dam i kola
 Veli rakita mēnë së ne pita
 A niti jā njesem baš sita
 Al mi së nē čë da bum bita.
 Veli iva da nje baš niš kriva
 A glādna sem i još male živa.

23. Devōjčice

Dukni dukni devōjčica
 Dokle si mi młada
 A kad bŭdeš stāra
 Ne buš vëč dukala.

24. Curam:

Bi së curë udalë
 Al njemaju blazine
 Blazine su vu dučānu,
 A i perje na purānu!

25. Soldātu

Jā si varam tatu, da jā pišem bratu,
 A jā pišem mładōmu sōldātu.
 Poslala bi mu rakije
 Da së moj draḡi napije.

26. Bānu

Dini dini dāna⁴⁷⁶ vozi baba bāna
 Na pišive kōlce na
 pōtrëne lōnce.
 Kupilova⁴⁷⁷ djëklica
 Bŭdë mēne kojnë pāsla
 De jë bŭdë pāsla
 Na buđāni vrāti
 Kaj buđāni djelaju

⁴⁷¹ Lang: Sraka ima dūgi rep i pisano perje, pazite se, gospoda, da vas ne posere. Malnar (Čabar): Sraka ima douge rip, pa šeruaku pirje, samu mirke se de te na pasirje. Finka (Sali): Sraka ima dūgi rep i pisano perje. Pazi pazi Pere ti, da te ne posere.

⁴⁷² Rožić: Cure ji lovidu, mečeju na dlan i govori du: Bōži volak, kam bum ja išla zamuža? Lang: Bōži volek, pokaži mi moj grobek!

⁴⁷³ Lang: Tāncaj, tāncaj, moj medijo, kako sam te naučijo, da te gospoda glediju!

Tanci, tanci, moj Martin! Dam ti krajcar za cekin.

⁴⁷⁴ Lang: ista 3 stiha

⁴⁷⁵ Lang: ista

⁴⁷⁶ Lang: slična o banu. Balog: Znad ognjišča čuval se je Pečni ban - ilični ili drveni bolvan čuvaja doma. Pjesmica: Diri diri dana baba čuva bāna na drveni koli i z pisani voli.

⁴⁷⁷ Kupalo je prastara slavenska svetkovina ljetne sunčane mijene 24. lipnja, a Kupadlo je bog žetve

Biele puške zlievaju
 Za bielōga bana
 De je bieli ban
 Pri ne druge ^hiže
 Tomek nek mu rit ōbliže!

27. Nedele

Am sem vesela, kaj zutra nedela
 Bum crkvicu šla, bum svēga vidla
 Bū svješčę nažigal,
 bū mēne namigal
 (traj, raj, raj, raj!)

28. Babe i dijkle

Stare babe štrika treba
 da se ona obesi.
 Mlade dijkle dečka treba
 da se ona oženi.

29. Žene

Ženil bi se žena mi je živa.
 Tūkel bi ju al mi nije kriva.

30. Babe i krave

Išla baba kravu dojit
 Zašla je pōd bika
 Kakva je to vraža krava
 Kad ne pusti mlika?
 (Joža Brēber je kupil za gosti bika i
 mater poslal navečer da pōdoji i
 kuplenu kravičku kad doji druge krave.
 Bik se ritnul i razlejal mlijeke z vōdričke)

31. Gibanice

Pita Cigan Ciganicu
 Būš li pēkla gibanicu
 Būdem pekla zutra
 Kad naprosim putra.

32. Vinu

Vince slatko, grlo glatko
 Pak tu ide gut, gut.
 Joči spuči i vu se skuči.

33. Kūdelice

Kūdelica prēlica
 Kad bi te njemala
 Kak bi lijepe drjemala.

Kaj svinari igraju i tuliju na roḡ

1. Dini dini dinice de su naše svinice?

Svinice su tam dālke vu Glibokem jarke.

2. Dini dini dinę de su moje svinę

Vene dole v Krče. Šte mi pojde pō jnę?

Moje biele nogę.

3. Dini dini duka došel je vuka

Dini dini da se ōdnesel je prase

Dini dini dukaste baš najlepše kurtaste.

Pesmicę i špotalicę sakōmu imenu

Ivek i Marica to su liepi par
 Takvōḡ njema cijeli naš kōtar
 Zutra oni peju pred jantar
 Sedi Miške vu črlene trave
 Črvi su mu v glave
 Da je Miške dober bil
 Na Božič bi doma bil.
 Štefek se plače posral se v gače
 Druga deca idu spāt
 Štefek ide gače prāt.
 Stari deda lulu puši
 Štefek svoje gače suši.
 Griję, griję suncece
 Dām ti biele klupcece
 Sraka ima dūgi řęp i pisane perje
 Pazi se ti Matek da te ne pōsere!
 Bārica zlata ōpri mi vrata
 Ti čubak stari pręspi ovu noč vane.
 Dojdi zutra pō danu k mōjēmu stānu!
 Būš mi dobre ōprl vuva
 Sę noči sem bila gluva

Dar slame

Pitōmjerane gnōjišče

Šekrjet za štālō

Krastača je morti coprnica

Hiža s pemnicō i bōltō na Pijace

Vrāpci pri Malčičōve hiže

Šatōvičōv Miške Māli

*Odbor Poljoprivredno-povrtnarske zadruge Cerje
(T. Čižmek, I. Hukavec, F. Šatović, M. Bojničić i J. Biškup)*

Kola s čerskem željēm na vūgle Vlășke vūlice 1948.

18. PRIPÖVJEDA SE – PRIPÖVESTI I PRIČE

Šte da i kak priča priče

Kad se večer v zime skupi više ludi nekteri stareši znaju pripövjedati kak je negda bile i kaj su oni öd druge stareše čuli. Tomu semu kaj pripövjedaju velime "priča ili pripövest". Če se pripövjeda ö nečem kaj su sami ili drugi vidli i döživeli tomu se veli "živa istina", če je to šalne önda se veli šala, šalna ili smješana priča. Priče su pripövjedali dedi i majče v duęe zimske večeri pri slabem svetle tešane čeröve luči, małe patrolejske lampe žmirice ili lampuše na trjeblejnu kukurize v štagle a i v kmice. (V növina je pisale da Čerje "dobile" struju 1959. a prav za prav su ludi sami "platili prave da kupuju svetle".)

V zime na večer znaju deca tak duęe deda ili majču natepati, prošiti i čendrati döč im ne pövie kakvu priču. Kad se napöslušaju önda idu späť. I tak saku večer čendraju, döč si i oni ne zapometiju terę te priče. Na päše stareši pričaju priče, a i mlajši jen drugömu. Kad šte pripövjeda önda si pöslušaju i ženę i muži. Šte zna lijepe pričati toga si rada pöslušaju, bole neg popa v cirkve. Nešte priča se lijepe, a nešte se zmota i pol zači. Šte natiepa za priču, nemu se počme töbože pričati: Tak su bili tri brati i jena suša, osel ki me pösluša. Tak ga se rieši. Kad šte duęe prosi koga da mu priča, önda mu zna reči:

Dej, najprije zařali, reči tripud fala. Kad ov reče, fala, fala, fala, önda mu priča: Tak su bili deda i baba i imeli su jenu mačku. Önda⁴⁷⁸ je mačka štela miša vlöviti, a miš je bježal na hizu. Na hize je bil smolen krov. Önda se miš prikelil na smole. Napinal se da se otrgne. I kak se jake napinal, prdnę: "To bu one ka menę očę vlöviti." Önda prdnę mačka: "To bu önomu koga ja lövim." Önda prdnę deda: "To bu önomu ki je řekel tripud fala." (Řeč "önda" se najviše put čuje v priča! Zgovarja se i önda, önda i unda) Ki duęe natiepa i čendra neęa se pita, da je l' zna priču: Zakaј je starec star, djekla neseča i Cigan črn? Če veli da ne zna, önda mu ju pripövjeda. Kad je priča götova de šte veli na kraju: "Naj ide i ta v koš de ih je još⁴⁷⁹. Šte zna je li to istina. Bole je verövati neg iti pitat. Šte zna bole rodile mu pole. Počem kupil, potem prodal. Če su drugi lagali, lažem i ja. Čiča miča i götova priča." (Nište ne zna kaj je to "miča". Tak se veli). Če priča završava tak da se dečke i djekla öženiju, önda se veli: "I ja sem bil na göstę, i tam jel i pil i zate mi je još navjek jezic moker, a mladiči još i djes lijepe skup živiju če njesu pomrli." Ak šte na kraju priče pita, da kak ide dale, kad mu se čini da priča nje završena, önda mu se veli: "Dale se fučka!"

Najviše prič sem čul pripövjedati öd meęa deda Tömaša. On je pripövjedao najviše na päše. Drugi su mu rada svinę vraćali i jogen kurili same da više priča. Pripövjedao je i doma v zime na večer i na trjeblejne kukurize. Kam je on došel triebit kukurizu, tam se naviek skupile najviše trebičöv, da pöslušaju. Još više prič je znao Pepič (Pepinke) Kölaröv (*Josip Mariška*). Neęöv otec kölar se döšęil z Pjemske, a Pepinke se v Čerje zrodil. Bil je v prvem svetskem rate i pet liet v ruskem zaröbleništve. Jel je i posledni obed ali ga je späšile petsto rubli. Tu je bil napisal jenu veliku knigu prič. Bil bi ju pri nas däl štampati, ali su mu ju zęli v Estonije kad se vraćal. Pune prič su znali i nepismeni pripövjedati. Male je ludi ki ne bi znali baš ni jenę priče, same ne zna saki tak pripövjedati da ga je lijepe pöslušati. Kad šte priča šalne priče ili smješne žive istine önda se nekteri jake i krhke na se gläs smeju tak da i se druge nasmeju. V Čerju se jake smejala Jęla Marteköva, v Budience Slavič Jedutkövičöv a v Kralövce Marke Vugešöv. Denes se ne pričaju duęe priče neg same kratke šalne, smješne i koje kakve žive istine. Od 1940. leta kad sem počel iti v gimnaziju v Zageb dö 1947. kad sem študjeral jene lete etnologiju zapisal sem

⁴⁷⁸ Najčešća poštapalica u pričanju priča i razgovoru je riječ önda a izgovara se: önda, önda, önda i öndak.

⁴⁷⁹ Valjavec ima uz takov ukrasni završetak i: Pil sam iz pisanoga vrčka i zato mi dendenešni rit frčka. Öženil se je i imel je takve gosti da mu ne bilo kam vilic zabosti. Kraj, konec, potrla je baba v kuhnji star lonec.

180 prič i žive istin. Zapisaval sem onda dōk jē još bile ōnje ki su znali, šteli i imeli cajt pripōvjedati a i ōnje tēri su šteli pōslušati i tak si najviše pō zime ili na paše vrijeme krātiti. Za još 73 pričē sem zapisal same našlove i šte i_n znā, a djes više ti njesu živi ili sē ne siečaju te prič. Duge pričē nište više ne pripōvjeda, njemaju ni cajta ni vremena, neg same krātke šalnē, smiejnē i prōstē živē istinē.

I. PRIPŌVESTI I PRIČE

1. Dvā bati kukurizē moreju sakōga stūči

Tak su bili tri brati sirōmāki. Ona ōtidē najstareši v službu. Dojdē k jenomu bōgātōmu gōspōdaru i veli da bi služil. Pita ga gōspōdar da za kaj bi on štel služiti. Veli on da za jenoga kojna ki cekinē sērē. Kad jē lete dan prēšle, dā gōspōdar nēmu kojna ki cekinē sērē i on ōtidē dimōm. Dojdē dō jēnē bertijē i tu si naruči jesti i piti. Mām sē počel fāliti kak nēgōv kojn cekinē sērē. Tak male pōmale on sē i napil a dō toga mu jē bertāš zamenil kojna. Nēgvoga zēl, a svēga iste takvoga pōdvrgel. Jutre sē zbudi on, zajaši kojna i ōtidē. Dojdē dimōm i počmē špōtati bratē: "Kaj stē vi doma zaslužili? Nikaj! Neg kaj sem ja!?", viknē on: "Kojn, sēri cekinē!" Ali kojn ništa, a brati sē počmeju ž nēga smejati: "Pak si ti izbila cjele lete služil za toga kojna?" Ona jē ōtišel srejnēši brat v službu. Dojdē on k istōmu gōspōdaru. Pita nēga gōspōdar, da za kaj bi on štel služiti. Veli da za jēn stōlnak z tēroga bi jele i pile išle. Kad jē lete prēšle, dā gōspōdar nēmu stōlnak i on ōtidē. Dojdē on dō bertijē, pak sē navrnē nūter, da sē bū tu najel. Zvādi on stōlnak žēpa, ^hiti ga na stol i veli: "Stōlnak, prestēri sē!" I stōlnak sē razvinē i pōstānē pun sēga za jesti i piti. Zmēčē on to stōlnaka na stol i stōlnak sprāvi v žēp na kaputu. Ona slečē kaput i ōbjesi ga na klin. Nō on sē napil i male zadriemal, a dō toga mu jē pōdvrgla bertašica iste ōnakōv svoj stōlnak v žēp, a nēgvoga zēla. Kad sē pretreznil ōtidē on dimōm. Dojdē dimōm i počmē vikati na bratē: "Kaj stē vi doma napravili i priskrbeli? Būtē vidli kaj sem ja zaslužil!" Zvādi on stōlnak, ^hiti ga na stol i viknē: "Stōlnak, prestēri sē!" Ali stōlnak ōstānē kak jē i bil, prāzen. Ona sē ovi počmeju smejati: "Nō, kaj si ti čak cjele lete za ov stōlnak služil?" Sad jē ōtišel najmlajši brat. Dojdē i on k istōmu gōspōdaru. Pita nēga gōspōdar da za kaj bi on štel služiti, a on mu veli: "Ja bi štel služitti same za dvā batē kukurize, tēri bi mogli sakōga čōveka zmlātiti, kad bi im ja rēkel. (On jē bil slab, pak su ga navjek brati a i drugi tūkli). Kad jē lete dan prēšle, dā gōspōdar nēmu dvā batē kukurizē i on ōtidē. Dojdē vunu bertiju i naruči jesti i piti. Bertāš i bertašica su glēdeli kak bi mu tē batē zēli. Napijē sē on i zemeju mu oni batē. Ali kad spāzi on da nje bātōv viknē on: "Bati, vudretē, bertāša i bertašicu!" Bati počmeju tūči bertāša i bertašicu. A veli on onda: "Tu jē i mēga brata stōlnak!" "Joj, nje, nje!" "Jē! Sad da jē tu stōlnak!" I daju mu oni stōlnak. "Tu jē i mēga brata kojn!" "Joj, nje, nje!" "Jē. Sad dējtē kojna!" I dāli su mu kojna. Zajaši on kojna, stōlnak v žēp, a batē v rukē i ^hajd dōmōm. Zideju brati prēj d nēga i počmeju vikati: "To jē moj kojn!" "To jē moj stōlnak!" I šteli su mu i_n zētī, ali on viknē: "Bati, vudretē!" Skočiju bati i vudri, pa vudri. Počmeju sē brati nēmu mōliti i on stāvi batē. I tak jē najmlajši brat bil gōspōdar v ^hiže. (3.11.1943.)

2. Sluga sejal popu šenicu, bil pastir i čuval zēlje⁴⁸⁰

Negda jē živel v jenjem sēle pop tēroga nje ni jēn sluga mogel služiti dūže ōd jenoga dāna. Vu tem sēle su bili tri sirōmāšni brati, tēri bi bili si rada kaj zaslužili, da su imeli de. K popu sē njesu vupali iti. Je, kad njesu imeli već kaj jesti, veli najstareši brat: "Je, ja idem prōbat služiti našega popa kak bile, da bile." I, ōtidē on. Dojdē on k popu, da bi ga štel

⁴⁸⁰ Kraus (184 iz Svetog Juraja) isti samo dio o svinjama (Gordogan 5-6/1980)

služiti. "Dobre", veli pop. "Ōtidi na tų i tų zęmlu, zjorji ju, pak buš šenicu pōsejal! Zemę on kojnę, plug i brąņę, zjorję on, pōsieja šenicu i zadraži. Navęčer dojdę dōmōm k popu i pita ga pop: "Jęsi (ję l' si) pōsejal?" "Jęsem." "Zutra pęš tę šenicę brąt, veli pop nęmu. Sad si počmę taj brat premišļavati, da koga bi vrąga onu šenicu pōbiral i dą i kak, kad ju ję zadražil. Ję, ōstąvi on službu i ōtidę naząj dimōm. Dojdę dimōm i veli da višę nę nigdar tomu popu služil. Nąte veli srejnęši brat, da idę on prōbat služiti popa. I nęmu ję pop rękel, da nek idę šenicę sejat. Kad ję pōsejal, rękel mu ję da ję pę zutra brąt. E, i ōvaj ōstąvi službu. Mislil si ję da štę bi ju pobral kad ję zadražęna. Dojdę on dimōm i veli da izbila nę moči popa služiti. Mlajši brat ję bil negde v druge ^hiže, a nęga su brati drżali za bedąka. Pita sad najstareši sriejnōga, da kaj ję delal pri pope. Ov mu pōvje, da ję pōsejal šenicu, ōnda mu ję navęčer rękel pop da ję pę zutra brąt. Am ję tak i męne rękel, veli najstareši. Mlajši ję to čul, kaj su sę brati spōminali. Zutra veli najmlajši da idę on prōbat služiti popa. Ōnda su sę počeli brati smeјati. "Kaj bi, ti bedąk, služil? Mi ga njesmę mogli, a kaj bi ti?!" "Nō, butę vidli." Dojdę najmlajši k popu, a pop i nęmu veli da nek idę šenicę sejat na tų i tų zęmlu. On ōtidę, zjorję zęmlu i zadraži kak da ję šenica pōsiejana, a vreću šenicō ōdnęsę v bertiju i tu ju ję ōstavil. Dojdę on i veli da pōsejal. "Zutra pęš tę šenicę brąt!", veli pop. "Dobre, pęm." veli on. Zutra ōtidę on z vrjęčō brąt šenicę. A nje on išel na pole, neg v bertiju. Tu si kupi za nekąj šenicę liter vina. To ję pō male pil dō pōldan. Ōnda ōtidę na pole, zmješa mej šenicu zęmlę, tak da ję bila pūna vreča. Navęčer dojdę k popu i dōnęsę vreću šenicę. "Zutra pęš svinąmi na pašu ną nu ledinu kreј pūta!", veli pop. "Dobre." Ōtidę on na pašu. Tųd su baš išli svinski trgōvci semna i tęrali su pūne svin. Pitaju oni, da ję li bi štel svinę prōdati. Veli on da bi, same mu nek dąju rępę ōd svin. Veliju oni da si ję nek ōbrježę, da to nim niš ne smjeた, da budu tak i tak svinę š čjem dojdeju v šloprōk kląņę. Pōgōdiju sę oni i on si sprąvi penezę. Na te ledine ję bila jęna rupača, tęra ję bila pūna mula. Na sręću imel ję sluga kōžnątu tōrbu na tere su bili svinski pačkī. S temi pačkī naprąvi on na tem mulu traę i pōpičę rępę ōd svin v mul. Ōnda ōtidę k popu i veli: "Joj, gospōn veličąsni, kaj mi sę pripetile. Znątę kak ję denes svinski semen, vojzila ję jęna velika letrika svinę i kak ję jąke rupela, našę su sę svinę splašile i sę su pōbegļę vu nu rupaču v mul. Same im rępi štrčiju vąn. ^hojtę gleјet!" Dojdę pop tam ž nim, pak vljeznę v mul, da bu pōļjekel svinčę za ręp z mula vąn. Napņę sę on, a ręp sę spukņę i pop plusņę kak ję dųg i širōk v mul. I sluge veli da sę ręp ōtrgel. Pop ję tak pukal sę rępę i nje ni jęne prasice zļjekel vąn. Si su sę rępi ōtrgali, a pop sę ję zvąlal i skalil kak svinčę. Dojdeju oni dimōm. Ōnda veli pop: "Zutra pęš s kravami na pašu!" Sluga ōtidę mąm v jutre na pašu pąk kreј pūta, kųd su išli krąvski trgōvci semna. Pitaju oni nęga, da ję l' ^hočę prōdati kravę. Veli on da ^hočę sę, same ōņę stąřę da nęčę prōdati. Pōgōdiju sę oni i pąk on sprąvi i krąvskę penezę k sębe. Nąte ōtidę dimōm pō lōtru i deskę i nekak pō tjem (po tem) sprięmi onu stąřu kravu na jęnu murvu, ką ję bila kreј pūta. Lōtrę i deskę naząj ōdnęsę i ōtidę k popu. "Joj, gospōn veličąsni, kaj mi sę ję pąk pripetile. morti stę čuli, da su trgōvci prięmili semna jenoga bika, tęri ję jąke ručal, puk su sę našę kravę splašile i sę ōdleteļę v zrąk, same ona stąřa nje mogla leteti, puk ję ōpąla na onu murvu i na jne sę zastąvila. Pop mu veli, da nek zemę jęnu lōtru da ideju gleјet tę kravę. Dōdeju oni i pop zidę pō lōtre na murvu, puk pōriņę kravu ōdzgōr. Krava ōpąņę, a pop za jņō. Krava sę mōřila, a pop sę jąke stųkel. Kravu ję prodal mesąřu, a zą penezę kupil vrąštije. Zutra ję sluga išel na pašu s kojņi. pąk su išli kojņski trgōvci i on im ję prodal sę kojņę, same si ję jenoga stąřōga ōstavil. Na te ledine, de ję bil na pašę, bile ję jęne velike grmije. Srieđi toga grmija ję bil jęn _hřąst, a ōkōl nęga male čistine. On ję nekak prevļjekel čez grmije toga stąřōga kojna k _hřąstu ną tu čistinu. Nąte ōtidę pō popa. "Joj, gospōn veličąsni, kaj mi sę ję pąk pripetile. Stę morti čuli da ję išel jęn veliki erōplan čist na niske i baš ober ledine. Naši kojņi su pōleteli i pōskąkali na erōplan. Same ōnaj stąři nje imel mesta na erōplane, pąk mu ję

jena zajna noga štrčala z eroplana i ž nō se jē zadel vunaj hraš srjedi grmija na ledine i opal jē v grmije." Zemē sluga dvje lōtrē i ajd oni tam. Dojdeju oni tam. Pop si najdē jēnu kvaku, a sluga dō toga postavi lōtrē. Jēnu jē postavil ravnē vuz grmije, a drugu na grmije i privezal ju štrikem zavu lōtru. Ōnda pop zidē gore i štel jē kojna sprijemiti van tak, da bu s kvakō zakvačil ōglamnik puk kojna spēlal van. Sluga preriježē štrik s kijem su bilē lōtrē privezane i viknē da sē štrik pretrgel. Pop ōpanē z lōtrē v grmije kojnu. Ōnda ōdnēsē lōtrē dimōm. Pop sē komaj nekak zljekel s kojnem z grmija van, a se sē jē spikal i zdrapal. Pop sē jē sad štel rješiti toga slugē. Bojal sē jē da ga nē mentujē života. Zate mu dā stāru hrdavu pušku i pūne municijē i veli mu, da pē zutra čuvat zelijā. Šte god dojdē v zelijē, nek ga strelī. Mislił jē pop, dā kad bu pūknul, puška sē bu razdrapila i raznēsła ga. Sluga ōčisti i zōsvjetla pušku i ōtidē čuvat zelijē. Pop pošelē gazdaricu pō zelijē, da sē nek sluga strelī, kak jē on mislił. Dojdē gazdarica v zelijē. Ōdrježē jēnu glāvu, ōdrježē i drugu, a sluga ki sē bil skril, pōmjeri ju, puška pūknē i gazdarica sē mrtva zruši. Ōnda ōtidē sluga popu pōvedati, da jē strelil tāta. Pop jē ōdmā znal koga jē strelil. Rastūžile mu sē bome, kad jē ž nō živel skup kak i pōkojni cerski pop Težak, ki jē imel svōjō gazdaricō Zubericō četiri čeri i dvā sinē. Al jē sēne išel glējet i vidi da jē to izbilam nēgva kuvarica. Nāte veli pop slugē da mu plati kaj su sē pogōdili, da i tak njema višē kaj pri nem delati i nek ōtidē ojd nēga. Bile jē popa strāv da nē bi i nēga skončal. Ōtidē sluga dimōm i veli bratem: "Vičtē, da sem ja mogel služiti popa i dobrē penezē sem zaslužil. (1943.)

3. Najmlajši brat naslijedil vola i prodal ga vrbe⁴⁸¹

Tak jē imel jēn otec tri sinē. Otec jē mrl, a ōstavil jē sinem same jenoga vola. Kad njesu znali kak bi podelili vola, ōnda sē dōgōvoriju, da si nek saki napravi štalū i kad būdu štalē gōtōvē, vol pē z pašē i v čiju štalū vljezē, nēgōv bū. Stareši i srejnēši brat zōziđēju lijepe velikē štalē z cigla, a najmlajši niš. Nēga su brati držali za bedaķa. Kad jē volu bile dojti z pašē, ōnda jē najmlajši ōtišel v šumu i nasjekel friškōga zelenōga grajnija i napravil kōlibu z grajnija. Kad jē vol došel z pašē i š čiem jē spazil zelēne grajnije, ōtišel jē kōlibe. Ōbjjedal jē listije dōk nje i v kōlibu vljezel. I tak jē vol dopal najmlajšōga brata. E, kaj bu on z volem. Nje ga imel š čiem hraniti. Ōnda ga ōtprijemil v semen, da ga bi prodal. Veli jēnomu čōveku: "Kume, hōčetē kupiti vola?" "Bi ga kupil, al ima dvā roģē. Da ima jēn roģ, bi ga kupil." Ōdsečē on volu jēn roģ. Veli ōnda drugōmu kupcu: "Kume, hōčetē kupiti vola?" "Bi ga kupil, al ima same jēn roģ. Vol mōra imeti ili dvā roģē ili ni jenoga." "Ōdsečē on i drugi roģ. Veli on trejtōmu: "Kume, hōčetē kupiti vola?" "Bi ga kupil, al ima dvā vuva. Vol mōra imeti same jēne vuve." Ōdsečē on volu jēne vuve. Veli on pak četrtomu čōveku: "Kume, hōčetē kupiti vola?" "Bi ga kupil al ima same jēne vuve. Voli imaju ili dvā vuva ili ni jēne." Ōnda on ōdsjekel volu i druge vuve. Dojdē pēti kupec: "Kume, hōčetē kupiti vola?", veli on nēmu: "Bi ga kupil, al ima rēp." Ōnda jē ōdsjekel volu i rēp. Kad ga ni bez rēpa nje prodal, ōtišel jē dimōm z volem. Idē on, a krej pūta su bilē dvje stārē vrbe, i jēna sē v drugu glodala. Baš jē veter puval pak jē to cvrgūtale. Nēmu sē čule da vrba veli, da hōčē kupiti vola. Pita on nū da za kulike. pak jē dale cvrgūtale, a on jē mislił da veli dvjestō forinti. "Da jē l' bū sad platila?, pital jē on. Čule mu sē da vrba veli da za dvā mesece. Privežē on vola za vrbu i ōtidē dimōm. Dojdē on za dvā mesece k vrbe pō penezē. Veter nje puval i vrba nje cvrgūtala. Ōnda sē on rasrdil, pak jē ōtišel pō sekiru da bū vrbu pōdsjekel. A tā jē vrba bila šuplasta, pak su si nūtre rābari penezē spravljali. Kad ju jē pōdsjekel, to su sē same cekini rasipali. On jē cekinē pobral i lijepe doma živel i još djes živi če nje mrl. (27.12.1943.)

⁴⁸¹ Balog ima sličnu. Kak so brati štalē zidali i kak je vu vrbi zlato našel.

4. Najmlajši brat trësel ovcam jabukë i nosil vrata⁴⁸²

Tak su tri brati čuvali pri jenjem gëspëdaru ovce. Qnda su dvë stareši ötišli šib rezat, a mlajši, teroga su držali za bedaka, je pazil na ovce. On je zišel na jabuku i počel stepati jabukë. Rëkel je ovcam, da mu saka mëra östaviti dvje jabukë. Tëra mu në östavila, bu ju moril. Zišel je on dole, a ovce su pëjlele së jabukë. Same së je jëna jabuka zastavila ovnu mej rëgmi. On je së ovce pëtukel, same je toga ovna östavil i na jnëga mametal së zvoncë. Dëterali su oni toga ovna večer dimom i zaprli ga v štalu. Qnda je gëspëdar poslal slugu glejet, da je l' su së ovce. Sluga je došel dë štalë i čul je da si zvonci zvöniju, vrnul së i rëkel da su së ovce. Qnda je gëspëdar poslal ženu glejet. I ona je došla dë štalë i kad je čula da si zvonci zvöniju, vrnula së i rëkla da su së. Qnda je išel glejet sam gëspëdar. Vlëznë on v štalu a to same jën ovan. Qnda je däl zaprijeti të tri bratë v rëšt. Stareši brati su së nutre plakali, a mlajši je vikal i tak duge nabijal pë vratë, dëk i_h nie podrl. Qnda su pëbegli, a on je zël i želijezna vrata. Putem je bräl kamienije i na vrata namijetal. Došli su v šumu i tu su zišli na _hräst i na vrata su spalë. Rëbari su došli baš pëd taj _hräst. Bedasti je počel scati. Veli jën rëbar drugömu: "Idemë ötiti. Viđ, da dežđ same pë nas curi. To nas drägi Bog kažnava." "Nejdemë dëk në kamiejne curele." Počel je bedasti kamiejne ^hitati. Qnda je rëkel rëbar, da nejdë dëk së në bu nëbe podrlë. ^hiti taj bedasti vrata, a rëbari beži. Pokranë penezë su östavili. Jëden je zieval pak su mu vrata pël jezika ötrglë. On je počel vikati, vëža, vëža, a oni još bole beži. Brati su pobrali penezë i ^hajd dimom.

5. Tri brati brijač, këvach i dežda stavlač

Tak je bil jën otec i imel tri sinë. Qnda je sinë poslal pë svjetu, da tëri së bu najbolši zanat zvučil, tomu bu östavil së svoje. I sini su ötišli pë svjetu. Kad su së zvučili, došli su dimom. Qnda je pital otec najstarešöga sina, da kaj së zvučil. Veli on da së zvučil za brijača. Lëtel je zajec, a on za njim. Nasopunil ga je i podbril, da ga nie nigde përezal, a zajec je biejžal. "Ti si së dobre zvučil", veli otec. Qnda je pital srejnešöga sina, da kaj së on zvučil. Veli on, da së zvučil za këvacha. Vozil së tud pop š četeremi kojni. I dëk su kojni leteli on im je stare potkövë strgal i novë pribil. "E, ti si së još bole zvučil!" Qnda je pital najmlajšöga, da kaj së on zvučil. Veli on, da së zvučil za dežđ stavlati. Da će dežđ kak jake curi, kad on počmë saşlu maşati, niti jëna kapla në öpanë na zemlu. I izbila. Počel je dežđ cureti, a on je maşal (maşal) saşlë i ni jëna kapla nie nakel öpala. "E, ti si së najbole zvučil i tëbe bu së moje", rëkel je otec. I tak je najmlajši brat dobil së öcove. (29.12.1943)

6. Jaki dečke služil cara za jënu plusku

Tak je bil jën jaki dečke. Qnda je došel k caru, da ga bu služil. I pogëdili su së, da ga bu služil cjele lete za jënu plusku. Qnda je išel taj sluga z drugemi slugi i s kojni v šumu pë drva. Kad su nametali, njesu mogli kojni ni genuti. Qnda je on del kojne na kola i priel së skup kola, kojne i drva i ödnesel sam dimom. Kad je videl car, kak je taj sluga jaki, bojal së je da kad ga bu plusnul, da ga bu moril. Qnda su pëslali toga slugu v zdënc pë kraličin prsten. A kad je on bil v zdënc, počeli su na jnëga ^hitati kamiejne, da ga budu morili. Qn vičë zdënc: "Dejtë stirajtë të koköši kaj tu čiflaju." ^hitali su i zvön. "E, to mi bu kapica." Qn je zišel zdënc, a kral mu je däl vreçu penëz, da ötidë ojd nega. I on je ötišel.

7. Mëlin ki së mëlë ili zăkaj je morje slane?

Tak su bili v jënem sële dvë brati. Jën je bil sirömăk, a drugi böğataş. Böğati je imel püne zemlë i ljepe stajnije, a sirömăk măle i mălu ^hižicu i tã je bila bez krova a püne decë. Qnda je jëmput išel Isus i svëti Pëter pë svjetu. I došli su vu te sële. Qnda su najprië išli prëšiti,

⁴⁸² Balog ima sličnu: Kak so tri brati fkanili razbojnikë

de bi prešpali toga bogačoga brata. On im nje daj. Rekel je da on njema stajinja za kojekakve landerpuve. Onda su išli k sirōmaku. "Dragi ludi, ja bi vam dragę volę, dal prespati, ali se nekak oblači, onda butę zmokli", veli sirōmak. Ne bōj se ti niš, to ne bu curele", veli Isus. Baba je stýkla kukurizę i skuvala kašu za večerju. Kad su se najeli, onda veli taj sirōmak, da si nek oni ležęju na postel, a on bu ženę i decę na kle. "Same si vi ležete na postel, Mi bume na kle", veli Isus. Onda je svęti Pęter vliezel pōd stol, a Isus si je del maļi stolčec na glavu, da neđu zmokli će bu dežd curel. Jutre se prebudi muž i pōgleda na nebe, ali neba nje videl. Splaši se on i zleti van. A to negva ^hiža pokrita z novem čriepem. Kad je išel Isus svętem Pętrem ōtiti, onda je ōstavil tomu sirōmaku jęden buncek meša i rekel mu je da nek kosti ne ^hiti. Nek ju ōdneše vu tu i vu tu goru dō pečine i tu pō kamene ž nę vudri. Onda mu se budu ōtprla vrata. Tu budu nętre vragi se okōl neĝa skakali, da im nek prōda tu kōst. Ali on ne sme ju dati za niš druge, neg same za meļin ki je za vrati. I onda mu je Isus pōvedal, kaj bu delal s tjem meļinem. Dva mesecę su jeli taj buncek meša. Kad se muž nje mogel več ščekati, ōbrježe meše z kosti i ōstavi žene i dece. Bile je dva tajnierę meša. Onda on s kōstjō ōtide. Dojde dō te pečine i lupi s kōstjō pō kamene. Mām se ōtprę kamen i on vliezne nęter. Tu mām vragi okōl neĝa, da im nek prōda tu kōst, da mu daju vreću penęz, vreću zlata, dvje vreće zlata, tri vreće zlata i da mu dimom dōnešeju. Ali on nje štel niš druge, nek same on meļin ki je za vrati. I kad mu ga njesu šteli dati, štel je ōtiti. Ali veli stari vrag: "Nje deca, druge. Mōrame ga dati". I daju mu ga, a on ōtide. "Meļin, meļi zdelu!", veli on i meļin sōmeļę zdelu. Kad je bila gōtova zdela, veli on: "Meļin, stani! Meļin, meļi juvu z rjezanci!"⁴⁸³ Kad je bila pūna zdela, veli on: "Meļin stani!" Kad se je najel, ^hitil je zdelu i somlel si liternu flašu i kupicu i vine. Kad je to popil ^hitil je flašu i kupicu, da kaj bu s tjem. Kad je došel večer dimom, več je žena i deca bila jake glādna. Ōdma počme ona na jneĝa vikati, da kak se za jnu ni za decu niš ne brine, da oni mōraju glādni biti. "Kaj ^hočetę onda jesti?", pita on. "Juvu z rjezanci", veli baba srdite. "Dej zdelu!" Da baba zdelu i on nastavi meļin i veli: "Meļin meļi juvu z rjezanci!" Kad je bila pūna zdela, veli on: "Meļin somlel." Kad su to pōjeli, somlel im je i drugu zdelu. Onda još tajnier meša na sōs pečenōga i dva litre vina. Kad su se najeli, denę on meļin na stol i veli: "Meļin meļi peneze!" To je bile penęz kak Vuĝrovce pri Gaļōviče ki je znal peneze delati i spravlal i_n je v plavta zavezane na štagel. Sad su muž, žena i deca si skupa slagali peneze kak drva. Kad je bila skorem pūna ^hiža, onda je rekel: "Meļin stani!" Zutra je on ōtišel i pogōdil mām zidarę, rādnikę, cigel, vāpne, ciment i fōringaše ki budu to vōjzili. I to se same ōdma vōjzile k nemu. Bōĝati neĝov brat same gledil puk si misli: "A kaj to moj brat spravlja?" A to je bile tulike rādnikōv i zidarōv, da je još taj dan bila ^hiža gōtova. Sam muž pōmaže z bābō i z decę. Gledi to taj bōĝati brat, puk si misli, da šte bu jesti kuval za tulike ludi, kad i baba dĝela. Al je videl ō pōldan da su jeli. Onda je pital jenoga rādnika, da šte im je jesti kuval. "A kaj ja znam. Jele je vrūče, a v peče niti ne gōri, a šte bi i kuval kad baba z nami dĝela." Onda je pital brata i on mu je pōviedal da to meļin skuva. Pita on brata, da je l' bi on nemu štel taj meļin prōdati. Veli ov da bi, da mu nek da jene dvajst rāli zemle krej negvoga i nekōlike krāv. Štel je da bu to negve čere da pe v zamuž. I brat mu da i zeme si meļin. Zutra veli taj bōĝati svoje žene, da nek ide ona s težaki na pole, a da bu on sam jesti kuval. "Puk ja idem", veli ona srdite. Onda mu je pōviedala, kak nek skuva juvu z rjezanci i speče meša, a on veli da bude. Kad je bile jedenajst vur nastavi on na stol lonec od trideset litri i denę na jneĝa meļin i veli: "Meļin, meļi juvu z rjezanci!" Meļin meļę i za čas je bil lonec pūn. Počele je to i z lonca iti vun, a on ^hoče s prjnki zateknuti luknu otkud to ide, ali to ide sene. Počeli su mu se i cipeli zaljevati a bome

⁴⁸³ Juva z rjezanci je preštimaņe jele tere se naviek jje na gostę. Veliju da su Mrkaši mogli najviše pojesti juve z rjezanci. Zate se veli: Jjeju kak Mrkaši rjezance.

ga peče to. E, bejži on pō brata, a vrata je za sōbō zaprl. Dōk je došel brat, već je išla juva na ōbloke vān i pō dvōrišče tēkle. Ōnda vikne on čez oblōk: "Mēlin stani!" Ōnda su oni v škafe nōsili z^hiže tū juvu i v grabu zlijevali. E, bile je pōldan. Idē baba s težāki dimōm. Ideju oni pūtem, a to pūna graba juvę z rjezanci i još vručę. Š čjem ideju bliže domu s tjem je više v grābe juvę z rjezanci. Dojdeju oni na dvōrišče, a to pūne dvōrišče rjezancov i sę mokre. Baba sę čudi, da de je zēl tulike mēlē i vu čem je tulike skuval. Ōnda je baba nekaj pripravila težākem, a muž je dāl mēlin bratu. Dāl mu je i zemlu i blāge. I pak je dale on išel na pole, a baba je doma jesti kuvala. Onaj brat si je lijepe kuval z mēlinem jele. Za taj mēlin je dočul jēn Amerikānec i došel, da bi on kupil taj mēlin. I ov mu ga je dāl za deset drāge kamenōv, da bu im to čere za krāluž, kad pę zamuž. Ov si je Amerikānec ōdnešel mēlin. Dōk sę je vozzil na brodu čez morje imel je nekulike kuvane jajec. Štel si je to pōjesti, a soli nje imel. Ōnda sę on sjeti mēlina i veli: "Mēlin, sōmēli sōl!" I mēlin mēlē i on si zasoli, ali mēlin mēlē i dale. On nje znal kak bi ga stavil. I tak dūge je mēlin mlel dōk nje brōd tonul. Još i denes mēlē taj mēlin v morju sōl i zāte je morje slāne. I otud mi dōbivame sōl. (28.12.1943.)

8. Sirōmak i tōrba z kę je jele išle

Tak je bil jēn sirōmak. Imel je pūne decę, a nje bile kaj jesti. Ōnda on ōtišel pō svietu prosit. Idę on tak i stānę sę z jenjem stārcem. Pita nęga taj stārec da kam idę. Veli on nęmu da idę pō prošne, da ima pūne decę, a nјema im kaj dati jesti. "Na ti ovu tōrbu. ^Hojdi k venomu zdęncu, pak sę pōmoli Bogu i buš imel kaj jesti." I dā mu stārec tōrbu i ōtidę dale. Taj sirōmak ōtidę k zdęncu i pōmoli sę. Tōrba je postala pūna męsa, kruva, gibanice i sęga za jesti. Najie sę on i ōtidę dimōm. Doma objesi on tōrbu na klinčenicu ober stola i ōnda sę pōmoli z deco i ženō. I pak je tōrba postala pūna jesti. I oni su sę si najeli. Nęgva ženā je pōmagala pri pope de kaj, pak sę ona pred popem pōfālila, kakvu ona ima tōrbu z kę jele idę. Ōnda je pop došel k ne na obed. Pōmōlili su sę i pak je tōrba bila pūna. Ōnda je pop počel sirōmaka nagōvārjati da mu nek prōdā tū tōrbu. I prodal mu je za kapu zlāta. Sirōmak je brže potrōšil to zlāte. Ōnda ōtišel pak prosit pō svietu. Stānę sę pak z ōnijem stārcem. Pita ga stārec, da kam idę. On mu pak pōvje, da je sirōmak i da mu deca nјemaju kaj jesti. "Na ti ovu tōrbu, pak ojdi k venomu zdęncu, pōmoli sę i na zājne rēci, vužgi batinu!" Ōtidę on k zdęncu. Pōmoli sę i veli: "Vužgi batinu!" A batina skoči z tōrbę pa vudri, pa vudri. Kad ga je dobre pretukla, pręstala je. On si je sęne zēl tū tōrbu i ōtišel dimōm. Tu su sę pōmōlili. Ōnda je rēkel on: "Vužgi batinu!" Skoči batina pa vudri to pō babe, to po jnem, to pō dece i sę je natukla. Ōnda je baba mōrala iti prāt pōdov k popu. Bil je pop pozval pūne strājnske pōpov k sębe na obed. Ōnda je baba zēla tū tōrbu sōbō i dōk je ribala podę, premenila je tōrbę. Tōrbu z kę je jele išle je snęla z klina de visela i djela v rūbaču, a svoju je djela na klin. Drugi dān su sę dōvęzli popi na kōčija. Pōsedali su oni okōl stōla i počeli mōliti. Kad su zmōlili viknul je sirōmak z vāna: "Vužgi batinu!" Batina skoči, pa vudri popę. Počeli oni bjejjati, ki čez vrata, ki čez oblōk. I sę je tukla. Ki si je strgal ruku, ki nogu i bejži. I više nјesu išli k ōvomu popu. Sirōmak je mučal i lijepe sę hānil ženō i deco. I još sę hāniju če nјesu pomrli. (19.1.1944.)

9. Cigan, car i stōlnak ki jele stęre i batina kā tųčę

Tak je bil jēn Cigan. Imel je pūne decę, a nje bile kaj jesti. Ōnda sę Cigan rasrdil, da zākaj ga je Bōg stvoril, kad mu ne dā jesti. Ōnda je zēl sekiru, da idę Boga pōseči. Išel je on tak, pak sę stal z jenjem stārcem. "Kam ideš, Cigan, s tō sekirō!" "Bog i bogme, idem Boga pōseči. Zākaj mę je stvoril, a ne dā mi jesti." "Naj, Cigan, naj! Na ti ovaj stōlnak. Kad dojdeš dimōm, prestęri stōlnak na stol i rēci: "Stęri, stęri i pun stōlnak nasęri! Ōnda buš imel kaj jesti." Ōtišel je Cigan stōlnakem, ali sę nje mogel ščekati, dōk bi dōmōm došel.

Došel je dō jene lijepe prištrižene, prištucane živice, pak je prestrl stolnak na jnu i veli: "Steri, steri i pun stolnak naseri!" I izbila. Na stolnaku je pōstale mēsa, kōlačōv i sēga za jesti. Kad se Cigan najel, ōnda si je zēl stolnak i ōtišel dale. Vuz put se navrnul svemu kumu, ki je imel bertiju, da bu nekaj popil. Veli on kumu: "Dej, kum, piti! Jā bum dāl jesti." I on je prestrl stolnak i veli: "Steri, steri i pun stolnak naseri!" Mām je tu pōstale mēsa i sekakve fine kōlačōv. I kum mu je dāl piti. Tu se Cigan napil, pak mu je kuma pōdvrġla svoj ōnakōv stolnak, a negvoga zēla. Dojde Cigan dimōm, a tu Ciganica na jnēga, da kud se klatari, a ona z deco glādna. "Nō, sad butē jeli", veli Cigan i prestere na postel stolnak i veli: "Steri, steri i pun stolnak naseri!" Ali je stolnak ostal prāzen. Cigan se rasrdil, da sigurne on starec bil nekakōv bōži svētec, puk ga je prevaril i da sad ide zaistinu Boga pōseči. Ōtide on i pak se stāne z jenjem starcem. "Kam ideš Cigan?" "Idem Boga pōseči. Zākaj mē je stvoril, a ne dā mi jesti. Ōnda mē još nekakōv bōži svētec prevaril. Dāl mi je nekakōv stolnak z teroga je dvāput iše jele, a više ne če iti." Ōnda mu je rēkel starec, da si nek ide ōdrezati vėnu leščinu jėnu batinu. Kad dōjde dimōm nek veli: "Vudri batina za Cigana!" Cigan si ōdrježe batinu i ōtide. Dojde pak dō ōnē živice pak veli: "Vudri batina za Cigana!" A skoči batina, pak vudri, pak vudri po jnem. Kad ga je dobre natukla, ōnda je prestala. Cigan ju je zēl i ōtišel dale. pak se navrnul kumu v bertiju. "Čuješ kum, pri tebe moj stolnak z teroga jele ide.", veli Cigan. "Nje kum, nje." A veli Cigan: "Vudri batina za kuma i kumu!" Skoči batina pa vudri, pa vudri. I mām je kuma dōnēsla stolnak. Dojde Cigan dimōm, a Ciganica i Cigajnčiči na jnēga, da kaj se skiče. A on se rasrdil, pak vikne: "Vudri batina za Ciganicu i Cigajnčiče." Skoči batina, pa vudri, pa vudri. Počela Ciganica z deco plakati. Kad je batina prestala, njesu više niš zabavali okōl joca. Ōnda je prestrl stolnak na postel i veli: "Steri, steri i pun stolnak naseri!" I tu pōstale sēga za jesti i oni su se si dō gota najeli. Je, bile je to tak jene vrjeme, ōnda je pozval Cigan cara na obed, a car nje štel dojtī. Ōnda Cigan furt pōzāval cara na obed, dōk nje i car došel. Kad je videl car taj stolnak, štel ga je kupiti ōd Cigana. Ali ga Cigan nje štel prōdati. Kad je car ōtišel ōd Cigana, poslal je nekulike vōjnikōv da zemeju Ciganu stolnak. Ali je Ciganōva batina vōjnikē stukla. Car navestil Ciganu rat. Ali je Ciganōva batina stukla vojsku. Ōnda su se nagōdili. Na pōl carstva je bil Cigan car, a na druge pōlōvice je ostal car. Zāte još i sada v nektērem carstve prāvi car caruje a v nektērem Cigan.

10. Kladivčeci moji, vudrete de god jestē!

Tak su bili tri brati. Ōnda je najprije išel najstareši popa služit. Pop je imel jenoga osleka, pak je poslal toga brata z oslekem pō vodu. Tu je bile jene jėzere, a srjedi toga jėzera kapijelica, a vu te kapijelice zdēnec i pop je rēkel da mu nek dōnēsē vōdē z toga zdēnca. Je, nje se taj brat vupal vu te jėzere, pak je vu jnem zagrabil vōdē. Pop je znal da je to voda z jėzera, puk ga je steral. Ōnda je išel srejnēši, puk je i nēmu tak bile. Ōnda je najmlajši došel v službu. I nēga je pop poslal pō vodu z oslekem. Stāne on v jėzere i kak je stal pōstale je suve. I tak je on prešel pō suvem i dōnēsēl zdēnca vōdē. Ōnda mu je pop dāl osleka, jėnu plavtu i dvā kladivčecē i taj je ōtišel. Kad je on štel jesti, plavtu je prestrl i rēkel: "Osliče, voliče, podaj mi jesti!" I na jne je pōstale kaj je god štel za jesti. Dojde on v jėnu ^hižu i tu prestre plavtu i veli: "Osliče, voliče, podaj mi novčiče!" I na plavte je sēga pōstale. Ōnda su mu tu se zēli: osleka, plavtu i kladivčecē. Zbudi se on i kad je videl da niš njema veli: "Kladivčeci moji, vudrete, de god jestē!" Počeli su kladivčeci tuči v sudiču, de je bil taj gōspōdār zaprl. Sē su sudič razbili i počeli gōspōdāra tuči. Ōnda su mu se dāli nazāj. Ōnda je došel v jėnu ^hižu tēra je bila nēgva i tu je živel. Ōnda došel k nēmu Bōg i pital ga da kaj bi štel. On je rēkel, da bi štel jėnu žėnu. Bōg mu ju je dāl i on je ž nō dale vu te ^hiže živel i denes živiju če njesu pomrli. (3.1.1944.)

11. Dečak dobil od bokca gusli, batinu i pušku

Jen dečak je živel z materjō. Bili su sirōmaki. Došel je k nim bogec i mati mu nje niš dala, a on mu je dal forint. Mati mu je mrla i on je otišel prosit po svjetu. Stane se z onjem bokcem. Pita ga bogec, da kam ide. "E, veli, idem i ja po svjetu prosit kak i ti." "Je l' bi štel da ti ja kaj pomorem?" "A kaj bi mi ti pomogel? Ti ni sebe nemreš pomoči." "Ja ti bum dal svoje gusli. Kad vu jne zaigraš, saki bu ki čuje tancal. Dal ti bum batinu ka te bu branila. Same reči: Batina vudri toga i toga. Ojdi i k memu bratu po moju pušku. Ž no buš se kaj pomieriš i strelil." Ide on k bratu i on mu da pušku. I hajd dale po svjetu. Stane se s Ciganem. I on mu je mislil gusli zeti. Dečak veli: "Viđ, gore na hraste je mali tič, a ja ga bum strelil." Cigan veli da ga bu jel. Dečak pukne a tič je opal v trnije i Cigan hajd po jnega. Dečak je zaigral v gusli a Cigan je počel tancati po trniju. Otidje on a Cigan za njim. Stanu se žandari i Cigan im veli da nek vloviju onoga teri nosi gusli. Oni ga vloviju, a dečak im veli, da bi si zaigral v gusli. On zaigra, a oni počmeju tancati. Onda veli batine, da nek vudri. I žandari su pōbegli. Otišel je dečak dale i došel grofu v službu. Pogodili su se na mesece, ali mu grof nje niš plačal. Rekel je on da če mu ne bu platil, da ima on batinu i pušku, da bu obračunal. Grof se uvrijedil i rekel da nek ide ojd nega. Još si je jemput zaigral na gusli i rekel batine da naplati negov posel. Grof ga je tužil i žandari su ga vlovili i ž nim na sud. Sudili su ga na smrt i da bu vješēn. Veli on da mu se ispuni jena žela. "Neču ni piti ni jesti, neg da bi si zaigral. Cigan i grof viču otraga: "Ne, ni za Boga!" Sudec mu je dozvolil. Zaigra dečak na gusli i si počmeju tancati. Veli on batine da nek vudri. Sudec je mam rekel da se ošlobađa i pusti na slobodu i da mu se se plati kaj je pri grofe služil. On nje štel peněz, neg da se on sam naplača. Oni su mu si pričeli namjetati peneze, same da stane igrati na gusli i da batine staneju tuči. Nametali su mu tulike da je imel do života dosta. I onda je je pustil na miru. Dojde do jene hize. Tu je bila mati i či. je l' bi trebal slugu. Veliju da bi. On se pogodil mesečne. Bil je jake poslušen i dober sluga i štel je se posle delati. Mati veli čere: "Dej, nega zemi. Tak si za zamuž. Makar sme bogate, a on je sirōmak. Bu se on brinul za nas." Rekla je mati nemu, da bi zel je čer i priženil se. On je rekel da ne če kad je on sirōmak i da njema niš. Ona ga ipak nagovorila. I oni su se zeli. Neke vrijeme su dobre živeli. Onda su se pōsvadili i ona ga štela sterati. Ona se srdila, a on je počel igrati v gusli, i ona tancati, a tak i stara i susedi ki su došli. Igral je tak duge dōk njesu počeli moliti da stane. Počela ga i žena moliti da nek stane, da bu navjek ž nim. On je preštal. Oni su dale lijepe živeli i još denes živiju če njesu pomrli.

12. Ljepi i preljepi vuglenarōv sin zel kralovu čer

Tak je otišel jen kral jenoga dana svōjemi lovci v lov. Žena mu se doma trudila. Oni su lovili v jene guste i velike šume. Dōk su oni lovili kral je, se male po male, nekak se razišel z lovci i pōbludil v šume. Kad su lovci spazili da nje krala, počeli su ga zvati, vikati i trubiti v rog. Ali kral je bil dalje ojd ni i nje čul. Kad ga njesu našli, a već je bile kmēčne otišli su sami na kralovski dvor. Kral je duge bludil po šume, dōk nje najemput spazil v šume da se svjeti i hajd on k tomu svetlu. Dojde on bliže, a to je vuglenar žgal vuglen. Zaproši on vuglenara da bi ga spēlal z te šume. Ali veli vuglenar, da ga nemre sad nikak van spriemiti, kaj ti bi mu do toga vuglen pregorel, a onda mu je zabadove sa muka. Prosi ga onda kral da mu nek da pri sebe prespati. Je, veli čovek, ja vam bi rad dal prespati, ali mi se žena trudi pak njemate de drugde prespati, nek će očetē na kōlibe na plētere. Kralu je bile na plētere trde ležati, pak je sedel i nje spal. Najemput okōl pol noči, čuje on da se diete zrodile. Nate se otpreju vrata na kōlibe i nekakōv žejnski glas pita: "Je l' se narodile?" - "Je.", veli nešte v kōlibe. "Je l' muške, je l' žejnske?", pita taj glas dale. "Muške." - To su bile suđenice. Onda veli prva suđenica: "Nek bu vuglenar kak mu je i jotec!" Onda veli druga: "Ne bu tak! Naj bu kočijaš i da bu star dvajst liet bu se moril!"

Nate veli trejta suđenica: "Ne bu ni tak! Nek bu tak lijepe i preliepe da se ga ne moči nagledeti, a zel bu kralovu čer, teta se je čera zrodila!" Tak je kral zoznal da mu se čer zrodila i komu je suđena. I cjele noć je kral furt premišljavao, kak bi uništio toga vuglenarova sina. Jutro je vuglenar spriječio krala van šume i kral je došao do svega dvora. Odmah kak je došao pošao on dva soldata k onomu vuglenaru, da mu nek zemeju sina ki se ovu noć rodio. To dijete nek odmah zakoleju, a za znak da su ga zaklali, nek mu skopaju joči i nemu donesaju. Söldati otideju i zemeju vuglenarova sina. Vuglenar se ženio plakao za tak lijepe i preliepe dijete, ali njesu si mogli niš pomoći. Söldati su dijete otkrili i šteli zaklati, ali kad su vidli tak lijepe dijete, teroga se njesu mogli prenatgledeti, smilele im se i njesu ga zaklali. Napravili su jenu škatulu i vu jnu deli dijete i pustili ga po vode, teta je tud tekla. Ti söldati su imeli jenoga cucka maloga, pak su nega zaklali i skopali mu joči i donesli je kralu. I kral je mislio da su zaklali vuglenarova sina. Onu škatulu v teta je bio vuglenarov sin je voda nesla i donesla do jenoga melina, teta je bio na te vode. Kad je mlinar spazilo tu škatulu, skočio v čin, čamec i zvali ju z vode. Odnese ju v hizu k mlinarici. Otpre škatulu a vu jne se baš prebudile i počele dijete plakati. Glediju oni dijete i nemreju se ga prenatgledeti. Oni njesu imeli sve dece. Zeli su dijete za svoje i othranili ga. Pokle dvajst ljet se onaj kral vojzilo vuz taj melin k drugomu kralu v druge kralovine. Baš pri meline zažaja kral i vikne mlinaru, da mu nek donese vode za piti če ima. Mlinar zagradi vode i da svemu dečku nek odnese kralu vode. On odmah odnese. Kral se napije i gleda toga dečka. I gledao ga i pregledao i nije ga se mogao nagledeti. Sad se kral sjeti kaj su suđenice odsudile vuglenarovu sinu. Pozove kral mlinara i pita, je li je to negov sin. Mlinar mu povije se po istine. Onda je kral znao da ga söldati njesu zaklali, pak ga je sad on mislio skojnčati. Pita kral mlinara, da je li bi on mogao toga dečka pustiti, kaj bi donesao kralice pisme, da je se je nekaj zabil reči, a dugo ga ne domom. Mlinar veli da more donesti, da njema tulike v meline posla. Kral onda napiše pisme, zapečati ga i da dečku da ga nek odnese na kralovski dvor, same da ne sme ga dati nikomu čitati. Kral se odveze dale, a dečke se odmah otpravi na kralovski dvor. Išlo je on išao, dok ne dojde do jene šume čez teta su išle tri steze. Sad nije znao teta bi stezo išao. Nate ga opazi nekakva starica, teta je brala tu šibije. Pita ona nega: "Kam ti, sinek, ideš?" "Idem na kralovski dvor, nosim kralice pisme, pak ne znam teta stezo bi okrenul", veli on. Nate veli starica nemu, da je nek da pisme kralove da prečita, pak da mu bu rekla, teta je prava steza. On je nije štela dati pisma. Ali kad je vidio, da bu drugač pobližio v šume, da je pisme. Starica otpre pisme i prečita. Vu jnem je pisalo: "Draga žena, čiem ti donese ovaj dečke list, zazovi četiri söldate i dej ga vubiti! Ta starica nekaj zbriše i drugač napiše: "Draga žena, čiem ti donese ovaj dečke list, zaruči ga z našo čerjo i za četnajst dan oženi. Mene naj čekati! Starica zapre list kak je i prije bio i veli dečku, da nek ide same srječno stezo, a kad zide z te šume van, već bu vidio kralovu dvore. I on otide. Dojde on do kralove dvorov i kad najde stražu, veli im on da nosi kralice pisme. I oni ga pustiju v dvor. Kralova čija je bila baš na vrtu i špancijerala se mej cvjetjem. Kad da dečke kralice list ona ga prečita i zazove čer. I pita ju, da je li bi ona štela zeti ovoga dečka teta je donesao pisme. Ona sa vesela počme mater kušuvati i veli da hoće. Za četnajst dan već su bili oni ožejnjeni. Pokle dva meseca vrne se kral domom. Kak je god vlezao v dvor, spazi on da se po vrtu špancijera negva čija z nekakvom dečkom. Pita on odmah kralicu, da s kje se niva čija špancijera po vrtu. Kralica se začudi i veli: - Bog s tobom, pak kaj ne znaš, da si mi pisao, da ga nek oženim s čerjo. Kral veli, da to nije istina, da nije on tak pisao, da nek mu donese pisme. Onda mu kralica donese one pisme. Čita on, čita i zbila piše da ga nek oženi. Lupi se on po glave i veli: "O, moja luda glava! kaj sem ja mislio, dok sem to pisao. A sad nemre biti drugač." Sene se je kral sekao premišljavao, kak bi se zeta riješio. Vubiti ga nije smeo, kad se vijenčao z negov čerjo. Ali se ipak zmislio kak bi se ga mogao riješiti. Na jene vode,

tera nje bila dalje od kralovskega dvora je bila jena lajda i šte je jemput priel za vesle, taj je moral biti do smrti veslar, če nje šte drugi priel vesla. Veslar je moral prevazati putnike z jene strane na drugu. Jenoga dana pozove kral zeta, da se idu vojzit na te lajde. Vlezneju oni v ladu. Onda veli kral zetu da nek praba male veslati, da on vidi je l' zna kaj veslati. Nate veli zet kralu. "Dejte Vi prije, onda bum ja!" Kral si je mislil da bu zet od nega priel vesle, a onda bu ga on ostavil. Ali š čiem je kral priel vesle, zet ga nje štel zameniti. Kad su došli kraju, otide vuglenarov sin na kraljevski dvor, a kral je ostal veslar. Onda je vuglenarov sin postal kral, a kral teri ga je štel skojnčati je ostal do smrti veslar. (1943.)

13. Mlinarove čere sude ne zeti kralovoga sina

Kralov sin je putuval po drugem kraljevstvu. Došel je do jenoga melina. Tu je moral na najže spati i čul kad je mlinarica zrodila čer. Dojdeju sudenice. Prva sudenica je rekla da bu na kolec napiknena. Druga da se bu mej medvjedi otrhanila, a trejta da bu ju zel kralov sin. Onda je kralov sin vkral djete i nateknul na kolec v trsije. Medvedica ju je snela zubmi z kolca i odnesla v luknu.

Jen drugi kral je jenoga dana lovil po šume i videl djete, kak je pobegle v medvedovu luknu. Kral je dal otkopati tu djeklicu i otprijemil ju na svoj dvor. On kralov sin se bil oženil i žena mu je mrla. Bil je žalosten za to ženu. Jemput je došel do ovoga drugoga krala. Tu je videl lijepu djeklu. Mislil je da kralova či. Lijepa i zgodna je bila. Ocu je rekao da bi se ženil, če bi ga štela toga drugoga krala či zeti. I oni su se oženili. Kad se v nedelu preslačila muž je došel v sobu. On je spazil žilek. Ona je to skrivala. Pita ju kaj je to. Ona veli, da ni sama ne zna, da kak je otec pripovijedao, da ju je doprijemil z medvedove lukne. Onda se on dosetil, da je to ona ka je bila nemu sudena. On je je se povedao, ali nje štel reči, da ju je on napiknuo na kolec. Rekao je da on zna za nejnoga oca i mater. I išli su i oni pokle pogledati. I živeli su lijepe skup do smrti kak im je bile sude ne. (31.12.1943.)

14. Dva dečeci su se zvučili za lovce

Tak su bili dva dečeci. Onda su došli k jenomu lovcu, da se budu za lovce zvučili. Tam su se zvučili i onda je dal sakomu pušku, nož, vuška, lisicu i cucka. Onda su išli tak (več kad su se zvježbali) po lovu po šume. Jen je krenul na jug, a jen na sever. Taj ki je krenul na jug bludil je po šume i došel do jenoga grada v jenu bertiju. Videl je tam kralovske dvore i da je se v črnem. Onda pita: "Zakaj je to črne?" Onda mu veliju, da mora kral dati zmaju čer. Ki poniašti zmaja, bu se ženil s kralovč čerjo. Onda je on lisicu poslao gore i cedulu napisao, da bi on mogel zmaja poniaštiti. I ide on da bi poniaštio zmaja i porezao mu glavu. (Moral je glavu donesti kralu). Cigan je videl kak je poniaštio zmaja i vmoril je nega i negve životine. Onda je pokle toga išel Isus krej toga vmorjenoga lovca i drbnuo ga je. On je ožil i veli: "Zakaj si me zbudio, baš sem lijepe spao?" Onda mu je rekao Isus, da bi bil spao znavjek, da ga nje zbudio. Onda je te lovec išao dale po šume, po noći. Jogen si je zakurio i gret se. Veštica je bila na nrašte i išla: "Je mi zima, je mi zima." Onda je on veli: "Hojdi se gret, kad ti je zima!" Ona se došla gret i nega pretvorila v kamen i negve životine. Onda je drugi brat ki je krenul na sever i baš je nekak došao na te meste. Zakurio si je jogen i pak je govorio veštica, da je je zima. "Hojdi se gret!", veli on. Onda je puknuo vu jnu i vlovio ju i pital ju je, de je negov brat. Ona mu je dala šibu i pecnuo je po kamene i brat je ožil. Onda je išao dale z bratem. Pak su došli v taj grad i vlezli vu nu bertiju. Grad je bio vesel. Pitaju oni, da kaj su tak veseli v gradu. Veliju im da je jen zmaja poniaštio i da se ženi sad s kralovč čerjo. Pak je on cedulu napisao i lisica odnesla. Onda ju je kralova čer prepoznala, da je to onoga lisica ki je zmaja poniaštio. Onda ga je dala pozvati. Cigana su poniaštio i on se ž no oženio. I brat je tam ostao. I ja sem tam bio i jel i pio i još mi je i denes jezik moker. Mladiči i djece lijepe živiju če njesu pomrli. (1943.)

15. Vojnik stražar oženil kralovu čer

Jen vojn timer kralove garde je bil na straži pred kralovskim dvorem. Imel je te kral jenu čer. Ta či je, jemput išla vuz stražu. Baš je bil te vojn timer na straži i taj je se dopal, više od se ki su onde. Ona je višeput ^hojdila da ga vidi. Pazila dobre da (kad) bu on na straži da ga vidi. Bili su dva dvori kralovski, a mej ni je bila stražara. Kad nije bil na straži ona je višeput prešla da ga vidi pri te stražare. Rekla je ona jemput ocu da je se svidel jen vojn timer na straži, da bi ga ona zela za svega muža i ocu ga je pokazala. Otec je ne rekel da kak bi ona mogla zeti jenoga prostoga vojnika, a ne bi jenoga kralovoga sina. Ona mu je rekla, da če ne bu nega zela, da bu za njim od žalosti mrla. Otec je zabranil, da ga ne bu zela, da je nikak ne dopušta i nije je dal više iti z dvora, a toga je vojnika dal zapreti zatvor. Nakon tjeden dan je ona od žalosti mrla. Sad je bile kralu krive, da kad si je ona zobrala, kaj je nije dal ga zeti. Ona je zakopana v kralovske kapielice v rake. Tu je svetle navjek gorele. Prvu noč kak je zakopana postavil je kral straže. Stražara od jedenajst do dvanajst vur je nestale. Onda drugu noč iste je nestale onoga ki je bil od jedenajst do dvanajst vur. Trejtu noč iste tak. Kral se dosetil za onoga vojnika v rešte, da kad je ona za njim od žalosti mrla, da bu nega snel z tamnice i postavil i da morti on ne bu nestal. Pustili su ga z tamnice i kral mu je povedal da bu na straži. Rekel mu, da mu je žal, kaj je ga nije dal zeti. Ali mu nije povedal da vojn timer nestane. Onda mu je jen vojn timer rekel, da bu preminul onu noč, kak je vojn timer i saku noč. Taj dečke je znal delati kojekakve otpirače. On si je napravil jen otpirač od debeloga čavla. Kad su ga doprijemili na stražu, on je čiem je otišiel zapovednik straže, otprl znutra vrata i zišel vun i vane se plakal od žalosti. K nemu je došel stari čovek sjed do brado. Pita ga: "Sinko, šta plačeš?" Veli on nemu, da ima zaka plakati, da je postavljen pod smrt. Veli da je sakoga vojnika nestale, da bu i nega. Veli mu te starec: "^hojdi ti v kapielicu, požuri se, pušku deni prijek sebe i zidi na predekalnicu. Ona bu sekud iskala, same ne pe v predekalnicu. Če te onda i vidi več ti ne niš mogla, jer vrijeme bu nezine prešle i ona bu morala v raku vlesti. On je tak napravil. Zišel je na predekalnicu i dok je zišel nagledal se i vidi kamen se diže i raka se otvara i ona odma k vratam ali stražara nije pri vrata. Viče po kapielice, de si, de si, poslan si mi, ali te nigde njema. Se je preiskala od kuta do kuta. I kad je bile vrijeme pomolila se Bogu pri jantaru i išla k rake da ide nuter. Ogleda se na predekalnicu, spazi ga i veli: "Ov put si me prevaril, al me više ne češ." Kad je došla smena nega najdeju na stražarskem meste. Zapovednik se odma začudil. Tri noči je nestale vojnika, a on je ostal živ. On mora nekaj od toga znati, kaj je to. Jutro je išiel zapovednik povedati kralu, da je on ostal živ. Kral ga pozove pred sebe, da mu povie, je l' kaj videl il kaj čul. Veli: "Nit sem kaj videl, nit sem kaj čul, nit je kaj bile." "E, dragi sinko, kad je tomu tak, onda češ biti i ovu sledeću noč ka dojde a dobičeš i nagradu. Vojnik se taj male žalostil, da zaka baš to mora on trpeti saku noč mukę. Se jene si je premislil. Kad je ona za njim od žalosti mogla i mrjeti, onda i on slobone da svoj život za jnu. Prvu je zdržal. Još jenu noč kak bude, bude. Dojde on na stražu i čiem se straža smeni, on otluca vrata i zide van i počme plakati, da zaka baš on mora mrjeti tu. Dojde ti nemu on starec i veli: "Zidi na škoruš i skri^l se za orgule. I on tak napravi. "Prokleti moj otec i ove mi noči nije niš poslal. Jutro odmaⁿ on išiel sam kralu, da živ i zdrav, i ništa nije videl ni čul. "E, onda buš i trejtu noč." Starec je nemu rekel nek leže vuz raku na nu stranu kam se veke rake otvara. Kad ona se preišče i kad se bu molila Bogu, nek ju zgrabi i drži dok vura ne otuče dvanajst vur. Onda ju slobone pušča i ostala bu živa. On se tak napravi. Kad je vura otukla dvanajst, on ju je pustil i molili su se obodva pred jantarem. I ona mu veli: "Dragi, moj mili! Ti si me spasil od ove teške mukę." Kad dojde smena, vojn timer su pobegli vu dvor kralu, da je kralovna još z nekim pri jantare i da se moliju. Kral brže glejet. Nagleda se na vrata i vidi iⁿ. Došel je do polovice kapielice i zove toga vojnika. I negva se či ogleda i obodva su ga zagrlili. Ona mu veli: "Dragi oče, više mi ga ne brani,

spasil me je od najvećšoga zla, koje si mi ti našel." Kralj veli da se budu zutra odmah vjenčali. I složili su si opravu i drugi dan se vjenčali. Došiel je biskup i vjenčal je je. Oni su v miru i zadovolstvu živeli do smrti svoje. (31.12.1943.)

16. Kraljica či je sluškinja putovala

Negda dok nije bile kol ni putov, onda su kralj jašili. Jena kraljica je imjela čer za zamuž. Onda ju je pošilala k drugomu kralju. Djela je v krpu tri kaplice svoje krvi. Kraljica či se obliekla, kaj se najlepše mogla i da ide kralju v drugu državu. Ž no je išla sluškinja. Saka je šela na jenoga kojna i jašile su. Onda su došle do jene rijeke. Kraljica či je bila žejna. Rekla sluškinje, da je nek ide vode donesti. Ona je nie štela i išla je sama. Napila se i putovale su dale. Dojdeju do druge rijeke. pak je bila žejna i sluškinja nie štela iti zagrabiti vode. Onda je išla sama se napiti. Ideju, ideju. Onda je sluškinja zela kraljice čere opravu i kojna, a ne dala svoju, da bu kralj mislil, da je ona kraljica čer. Dojdeju kralju i onda povjeda ta sluškinja, da je ona kraljica čer. Pita kralj, da kaj je ova druga. Onda rekla, da ju je na putu našla, pak ju je sobo zela. "Če ti je treba za guske pasti?" I kralj je je dal guske pasti. Za kojna je rekla, da ga nek da pogubiti, da ju nie dobre nosil. Onda ga je kralj dal pogubiti. Onda je prosila gušćarica, da nek glavu toga kojna objesiju tam kud ona guske pase. Ona je pasla z jenjem malom guske. Onda je ona rekla kojnovu glavu, ka na slive visela, da nek veter punje. Onda je veter punul i donesl malomu škrak, da nie videl dok se ona česala i spominala s to glav. Govorila je te glavu: "Da majka zna de sem ja i ti?". Onda veli kojn: "Da zna majka od tuge bi je srce pukle." Mali je pasel nekulike dan i saki dan je tak bile. Onda taj mali rekla, da ne če on ž no guske pasti, da nekakov veter zide, puk mu škrak nosi, dok se ona spomina s kojnov glav. Kralj je dal tu gušćaricu z glav kojnov zaprieti v jenu sobicu, tak da on, poslušal, kak se ona spominala. Onda ona govorila kojnu: "Da zna majka de sem ja i ti?" A kojn je pak rekla: "Da zna, bi je od tuge srce pukle." Pita kralj onu sluškinu, da kakvu bi ona smrt željela onomu, ki bi ne život zel. Ona mu rekla, da lakat dugi čavle v sudič zabiti, toga deti nuter i sedem belcov zapreči i terati po pole. Kralj je zmamil od gusejnarice, da mu je povjedala, da je ona kraljica či. Tu sluškinu je dal deti v sudič i sedem belcov zapregel i teral po polu, da se morila. A s kraljicno čerjo se oženil. I ja sem bil na gostje i jel i pil i još mi je denes jezik moker.

17. Šnajdar ki tuge sedam u jedan oženi kralovu čer

Tak je baba nosila čriešne. Onda ju je zval šnajdar z obloka, da nek dojde da si bu čriešen kupil. Dojde ona v drugi kat. Onda si je šnajdar kupil pol kil čriešen. Baba se srdila, da je se nie splatile iti gore za pol kil. Šnajdar je šival lajbek i jel čriešne. Koščice je namjetal na stol. Onda su tu došle muve. On je lupil z lajbekem i mam je sedem muv moril. Onda si je napisal knigu, da je on tak jaki da tuge sedam u jedan. Otišiel je po svijetu, da nemu ki tuge sedam u jedan nie sila više delati. Ide on tak pak se stanje z divlem čovekem. Taj šnajdar je imel mekog sira, a na putu je bil našel na pol smrznutoga vrapca, puk ga je žepu sirem hranil. Onda ga pital taj divli čovek, da je l' on tak jaki, da bi kamen zdrobil. Šnajdar primle sir i zdröbi ga, a divli čovek nie mogel kamena. Onda su hitali kamen. Šte ga bu višeše hital. Šnajdar je hital vrapca, teri je odllel. Onda je rekla, da negov kamen, ne ni na zemlu opal, kak ga je visoke hital. Onda su išli hrasta nosit. Veli šnajdar divlomu čoveku, da če bu on stěble nosil, da bu on grajnije. Onda je pomogel divlomu čoveku zdiči hrast, puk je išel za njim ko da nosi. "Mene je već žmeke", veli divli čovek. "A ja još ni ne čujem, da nosim." Onda je otišiel šnajdar kralju i pokazal mu knigu. Kralj veli da ima dva diva, da je l' bi je on mogel poklati. Veli šnajdar, da bi. Šnajdar je otišiel z vojsko na te diva. Vojsku je ostavil na sinokoše, a on je sam otišiel v šumu k divem. Zide on na hrast, a divi su male dale krej jogna jeli mese. Šnajdar je pušćal

ôdzgor kamenę divem na nös. Ōnda su sę oni pösivadili i pöklali. Šnajdar ję zışel z h₁rašta, pak im ję same gläve ôdsjekel. Ōnda mu ję kräl zapövedal, da nek vlövi jęnu zvjer v šume, tęra ima na gläve jęn rög i ludi pöništava. Šnajdar ję ôtišel v šumu i srdil tų zvjer. Kad sę ona zaletjela vu jnęga, skril sę za h₁rašt, a zvjer ję z rogem zapiknula v h₁rast. On ję ję ōnda del štrik i dôpriemil krälu dimom živu. Ōnda mu ję kräl zapövedal, da nek vlövi divlögä bicka. Vu te šume ję bila kapijelica. Ōnda ję šnajdar rasrdil bicka, puk ję pöbjegel v kapijelicu, a bicke za njim. Ōnda ję šnajdar vušel čez oblök i bicka v kapijelice zaprl. Ōženil s krälovö čerjō i djes živiju čę njesu pomrli.

18. Ružę idu z djeklę, kad sę smeję ili pläčę

Išel ję Isus pō svjetu i došel de sę žena trudila. Pita, da ję l' bi mogel prespati. I dāli su mu. Žęna zrōdila djeklu. Veli mati, da ję l' bi štel biti kum i on ję bil kum. Stvoril ję zlatnę lasi, a kad sę nasmejāla ili zaplakala liepę su ružę frcale. Diekla ję rasla. Ōnda ję jemput vuz nejninu h₁žu jařil krälov sin i videl ju. Prosil ju ję ōnda, da mu vōdę dōņesę. Ona mu ję dōņesla, a kupica ję pōstala, kad ju ję prijęla zlatna. To sę krälovömu sinu dōpale i on ję rēkel da bi sę ženil ž nō. Ōnda su sę slōžili i da ideju na vjejnčajne. Jęna veřtica štela, da taj krälov sin zemę nejninu čę. On ję nje štel, kad ję bila jake grda. Ōnda su sę vōjzili na vjejnčajne a bař su sę šenice žęlę. Tā veřtica sę vozila na kōle de i mlādejinka. Ōnda ję ję skopala ôbōdvje ôči i h₁tila ju v šenicu, a ôči si ję djela v tařku. Meste nę ję pōdvrgla svoju čę i kräl sę ž nō vjenčal i živel ję tak jęne vrjeme ž nō. Onu djeklu v šenice ję našel göspōdar tę šenice. On ju ję ôtpriemil k sebe, Taj göspōdar ję bil vrtlar i nęmu ję pasale, kad sę ona smejęla ili plākala iřlę su liepę ružę. Duge nje ona štela pōvedati, kaj sę ž nō dogōdile (pripetile) a ōnda mu ję sę rēkla pō istine. Blizu toga vrtlara ję bil i taj kräl. Ōnda ję vrtlar ôtišel z ružami k te veřtice i dāla mu ję jęne joke. Rēkel ję da mu si ję cucek joči skopal, pak bi mu prikeli da bu morti videl. Ōnda ję on prikeli djekle joke i ona vidla. Saki dān sę šętala (řpancierala) pō vrtlarije i pljela i ružę sadila. pak ję vrtlar ôdņesel ružę veřtice i dōņesel i druge joke. I tak ję na ôbōdvje joči vidla. Jemput ju ję videl krälov sin i poznal. Ona mu ję pōvjedala sę kak ję ję veřtica joči skopala i h₁tila ju v šenicu. Ōnda ję kräl pital si tų punicu, da kakvu bi ona smrt želijela ōnomu ki bi nejninu čę steral z krälevskōga dvōra. Ōnda ję ona rēkla da bi v sudič dāla zabiti velikę čavlē i nęter ga djela i pōd brjeg puřčala. Ōnda ję tak on napravil ne i nejnine čęre. Ovi su dale ôřtali živeti i jōř su denes živi čę njesu pomrli. (27.12.1943.)

19. Djekla kų nje otec delal ni mati rōdila

Tak ję bil otec i sin. Sin sę štel ženiti, a bil ję fakin. Ōnda mu ję otec rēkel, da sę nek žęni, same mōra dôpriemiti djeklu, kų nje otec delal ni mati rōdila. On idę, idę i ōnda dojdę dō jenoga čōveka ki ję 100 ljet star i pita ga: "Ję l' znāř de za tęru djeklu, kų nje otec delal ni mati rōdila?" "E, nę znam. H₁ojdi k męmu bratu, ki ję 300 ljet star." Ôtide on k tomu i pita ga i veli mu ov: "E, nę znam ti ni ja. H₁ojdi k męmu bratu ki ję 500 ljet star." Ajd on k nęmu i pita ga: "Ję l' znāř de za tęru djeklu kų nje otec delal ni mati rōdila?" "E, nę znam. H₁ojdi k męmu bratu ki ję 700 ljet star." Dojdę on k nęmu i pita ga ōnda i veli mu ov: "Znam. Tam v šume pōd glōgovem grmem ti ję jęne jajce. Te jajce pretųci i ōnda ti bų djekla ziřla, ali nę smeř jajce pretųci predi, dōk neř dořel de dō vōdę." On nęga ôtpriemi v šumu. On zemę jajce i oni ôtideju. Ōnda su dořli dō iřtōga toga sęla. Tu ję bil zviraņnek. On pretųčę jajce i zbilam zidę djekla. Ona ga ôdmā prosila vōdę. On ję zvliekel vōdę i napila sę. "E, kak ju bųm dimom priemil golu?" On ju pri tem zviraņnku ôřtavi i on ôtide pō rųbačę. Ciganica dojdę k ne i pita ju: "Kaj tu čękař?" "Čękam svęga drağōga. Ôtiřel mi ję pō rųbačę." I ōnda sę Ciganica sljekla i tų ôbljekla i h₁tila ju vu zviraņnek. On dojdę. Misli si ję kak ję sad črna a ōnda ję bila bjela. Morti ję ôd sūnca pōčrnela. Ona sę ôblečę. Dôpriemi ju dimom i

ona je na devet vajnikušov sedjela. Tak je bil bogat. Vu tem zvirajinke kam ju je Ciganica hitila, ta je postala vu vode zlatna riba. I tu su ribu zlekli ti čiji je zvirajnek. Onda su ju raspörili. Imjela je vu sebe dva čire, mehure i te čire su skup zaköpali. Onda je tu z te mehurov zrasla velika ruška. Tu je došel stölar i kupil ju je i vrmare ž ne napravil. Taj je stölar bil sam, a ta djekla, ku je Ciganica hitila v zvirajnek, mu je se v hiže napravila, kad je kam otajal. Kad je god taj stölar došel, onda mu se ona skrila. Drugi su ju vidli, kad nje bile stölara doma i pövedali su onomu dečku. I on je otišel po jnu. Baš nje bile stölara doma. I on je došel, a ona je baš kuvala. Čjem ga je vidla, zacvilila je i v öbljnije se štela skriti. "Naj se skriti, ti si moja draga!" I nje se skrila i onda ju je ötprijemil k sebe. Kad su došli, Ciganica je sedjela na devet vajnikušov. On je ispöd Ciganice vajnikuš po vajnikuš vadil i pöd ovu namjetal. Ciganicu je strelil i čiča miča i götova priča. (1.11.1943.)

20. Djekla ka nje öd materę rođena

Tak je bil jen kral i imel tri sinę. Dva stareši su se öženili, a najmlajši nje štel ni jene djekle zeti, nek same önu tera nje öd materę rođena. Onda mu je ötec däl jenoga kojna i on je otišel po svjetu iskat djeklu ka nje öd materę rođena. Putuval je on tak po svjetu i došel dö jene šume. Vu te šume je bila jena köliba, de su stanövale vile. Ali vil nje bile doma, nek same vilinska mati. Privęže on kojna vane i vliezne vu kölibicu. Tu je on pövjedal vilinske materę, da on išče djeklu tera nje öd materę rođena. Onda mu je ona rekla, da zna kak bi mogel doйти dö takve djekle. "Vidiš önaj hräst?" I ona mu pokaže jen hräst. "Na önjem hräste je örove gnjezde. Vu tem gnjezde je jene jajce. Ja ti bum dala svega vilövnatöga kojna i ti buš zjašil na taj hräst i zel one jajce. I vidiš önaj most. Če te bu orel vlovil dö önoga mosta, bu te rastrgal na drömlę kömadičkę, da te budu mogle jesti tice i mramlice. Če te ne bu vlovil dö önoga mosta, onda se bu zabušil vun most i se se bu razletel na drömlę kömadičkę, da ga budu mogle jesti tice i mramlice. Kad buš to jajce potrl zišla ti bu ž neka djekla." I ona mu je dala svega vilövnatöga kojna i on je zletel na hräst, zel jajce, a orel za jnim, ali ga nje vlovil dö mosta. Onda se orel zabušil v most i se se razletel na drömlę kömadičkę, da su ga mogle zöbati tice i jesti mramlice. Taj se kralöv sin zafälil te vilinske matere i otišel. Razbil je jajce i izbila ž neka je zišla liepa djekla. Išli su oni dva, a bile je vruče. Onda su si sęli pöd jen hräst v hlad. On je tu na nejninem krile zaspal. Dök je on spal išla je tud Ciganica i tu djeklu zvala, da se ideju kupat. Veli ona Ciganice, da nemre iti, kad je je dragi na krile zaspal. Veli Ciganica, da bu mu djela svoj debęli rubec pöd glavu. Onda mu je ciganica djela svoj debęli rubec pöd glavu i one su se ötišę kupat. Kad su se sljekle, onda je Ciganica pötrknula tu djeklu vodu i ona se töpila. Ciganica se öbljekla v nejnine rubače, a svoje je hitila. Kad je došla kralövömu sinu, on je još spal. Onda mu je zęla spöd glave svoj debęli rubec i hitila ga, a negvu glavu je djela v svoje krile. Kad se on prebudil, gleda ju i misli si, kak je to. Sad je črna, a prije je bila bjela. Onda ju je pital, da kaj je tak počnela. Ona rekla da je zgörjela öd sunca. Oni su ötišli na kralövski dvor i tu su se vjejnčali. Na ne vode kam je Ciganica hitila onu djeklu, je postala divla raca. Pune je lovcöv išle strijelat te race, ali je ni jen nje mogel streliti. Onda je išel i taj kralöv sin. I dök je on cilal, da ju bu strelil, ona je zletjela na negve rame i tak ju je dimom dönesel. Ali negva žena, ta Ciganica nje mogla nikak te race videti. Štela ju je zaklati, ali je on nje däl. Ali kad nje jen dan bile neka doma, ona ju je zaklala. Perje je djela v peč da zgöri, ali je jene pere prešle čez dimnak i öpale pred hižu. Na tem mestu je zrasle jene drjeve. I to drjeve je na öči gled rasle. Ciganica je štela da se to drjeve pöseče, ali on nje däl. Kad je on otišel z doma, ona je dala pöseči to drjeve. I dök su sekli, ona pri ni stala i pazila, da ne bi šte zel teri iver. Onda je došla jena starica s köšarö, da bi je däl triješčija, ali je Ciganica zapövjedala da je ne smeju niš dati. Dök je starica tu stala, frknul je jen iver v köšaru, kak su radniki sekli. Onda si ga je starica ödnesla dimom. z toga ivera

pöštala je djekla. Ona je napisala pisme i starica ga ödñesla krälovömu sinu. Kad je on zoznal kaj je Ciganica naprävila, önda je pital tu svoju ženu, Ciganicu, da kaj bi ona željela önomu ki bi ne živöt öduzel. Ona rëkla, da bi ga trjeba kojnem privezati za rëpë i önda kojne terati, döck bi së taj moril. On je je rëkel: "Kak si si ödsüdila, tak ti naj i bü!" Däl ju je privezati kojnem za rëpë i tak ju pöništil. Öženil së i još živiju će njesu pomrli. (1943.)

21. Dečke nje znal kaj je to "böjim së"

Bil je tak jën dečke tëri nje znal kaj je to "böjim së". Önda si je prosil oca, da mu nek da päř krejcerov, da si bü on kupil "böjim së". I idë on tak pö svijetu. Stigla ga nöč. Önda nje imel kvartjera de najti. Došel je k zvöñaru puk je išel späť vu köstilnicu (mrtväčnicu), de nje nište mogel spati. Saki je öd sträva vušel. Kak je imel lonec, zakuril si je jogen, da si bü žgancë skuval. E, zakuri on, a najëmput počmë nekaj vikati: "Ja visim." Veli on: "Visi kam ^höčeš, same mi naj v lonec." "Ja curim!" "Curi kam ^höčeš same mi naj v lonec." Öpäñë jëna noga. On ju prislojni k stjene v kut i dale kuva žgancë. päk za čas, počmë päk vikati: "Ja visim." "Visi kam ^höčeš, same mi naj v lonec." "Ja curim." "Curi kam ^höčeš, same mi naj v lonec." Öpäñë i druga noga. Prislojni ju on k one i dale kuva. Tak öpäñë i truple. On je denë na nogë, kak truple idë. Tak öpäñë i gläva z vrätëm i on ju denë na truple. Önda öpäñëju i rukë i on je nastavi k trupu i čovek öživë i veli: "Fäla ti, kaj si mi späsil živöt." Önda veli on nëmu: "A, fäla tëbe, kaj mi njësi opal v lonec." Taj čovek je ötišel, a dečke së sprijemil späť. Da bu späł, ali nje mogel spati. Čule mu së da nëšte na gröbije đavra. Zidë on vën i vidi četiri dečke, de së kartaју. Primlë jenoga za ruku, önda ga ^hiti i veli: "Bejži ti šmrkavec!" Önda së društve razišle. Sëga nestale, same mu je östala v ruka nekajva krpa. To su bili vražički. Imeli su črlënë kapicë, a zelënu opravu. Drči on za jnimi, puk je mislil, da su v cirkvu vušli. Öbori on vräta i së svęcë pörušil. Dojdë jutre zvöñar, ki je mislil, da je on mrl öd sträva. Önda ga pita, kak mu je bile. Pövjeda mu së kak je štel spati i kak je dečke napudil v cirkvu i pötukel. Idë on dale pö svijetu i pita, da kaj je to "böjim së", da bi si kupil. Ludi su mu së smejali, da to nje za kupiti. Idë on, idë čëz jënu šumu. Önda videl gnjezde na ^hrästu. ^hajd on glëjet kakvi su tu tiči. Spüzal je na ^hräst, a tu je bila sova. Sova je spr^hnula, a on së prestrašil i opal dole i rëkel: "Sad znäm kaj je to, böjim së." Önda je ötišel dimöm i rëkel pred jocem, da znä sad kaj je to "böjim së". Önda je pövjedal kak je bil v köstilnice i së i kak je išel na ^hräst i prestrašil së. Önda mu je rëkel jotec: "O, ti bedäk, së bile toga kaj si videl na gröbije, kaj prestrašiti, a në sovē.

22. Dečke nje znal kaj je to sträv i nadlädal je vrägë

Bil je tak jën dečke tëri nje znal kaj je to sträv. Önda je išel iskat, kaj je to. Došel je dö jenoga gräda v tërem nje smela biti živa duša pö nöči, jër su vrägi döñajali. Šte bi bil präspal tri nöči v grädu, vrägi bi ötišli. Kräl je öbëčal önomu ki to naprävi pöl krälevstva i svoju čër za ženu. Taj së dečke javi, da bu on präspal. Spi on prvu nöč, a ököł pöl nöči dojdëju vrägi s cilinderi na gläve. Počmëju së oni kuglati z mrtväčkö glävö. I taj dečke së išel ž nimi kuglati. Dölna lälöka je na gläve jake ružila, puk ju je on ödsjekel i pöbjedil je vrägë. Drugu nöč je päk pöbjedil v karta. Trejtu nöč je došel nekajöv stäri vräg i döñesal dvä jake kvrgavë piejnë, da së klädiju, šte je presečë. Vräg raskoli mäm na pöl svoj piejn, a dečke mu veli da nek primlë nëgöv piejn, da së në razlëtël na triëščije. Vräg primlë piejn, a dečke raskoli male piejn i vrägu dojdë nütër bräda i priščëpi së, kad dečke zvädi sekiru pa vudri po jnem. Vräg mu së molil, da ga nek pušča, da mu bü pövjedal nekaj za kaj nište v grädu në zna. On ga pusti, a vräg mu pövje za dvä vrmärë zlätä. Önda së taj dečke öženil s krälovö čëriö, ali je sënak štel znäti kaj je to sträv. Önda ga je v nöči kad je späł pölejälä kuvarica z mrzlu vödü v tëre su bilë mäłë ribicë. On së toga prestrašil i zätë däl kuvarice onë dvä vrmärë zlätä. (1943.)

23. Djevla jašila z mrtvem mlādencem

Tak ti je bila jena djevla v službe pri jenem gospodare skup z jenem dečkem. I oni su se imeli rada. I nēmu je najēmpuť došel list za vojsku. Kad je on vojsku ōtišel, ona se saki dan plākala i rēkla, da bi ga štela jēmpuť videti živōga ili mrtvōga. I tak je ona plākala i narjekala. I jēnu noć o pōlnoči dōjaši on na bjelem kojnu pōd nējnin oblōk. Mesečina je bila kak bjeli dan. On je ne rēkel: "Mila drāga, ^hočeš iti z djemlō." Ona nēmu rēkla: "Mili drāgi, kūd god ti tūd i ja za tōbōm." I ona si je cule navezala i išla ž nim. On je na kojne jahal, a ona je išla vuž nega i nēsla si cule. I ōnda su išli i išli i došli dō jēne maļe ^hiže. Nūtre se svjetile. Ona je štela vu tu ^hižu vlesti, al je on nje dāl. Došli su i dō grōbija, de nēgōv grob bil. Ōn je nūter vljezel i ne je rēkel, da mu nek dā svoje cule. Ona mu je cule nūter ^hitila i ona je ōnda vušla. Ōnda je došla dō ōne ^hiže, de se svjetile. Tu je bil mrtvik i vljezla je pōd postel. Nēzin drāgi je došel za jnō i on veli: "Mrtvače, podaj mi živoga!" Mrtvik je nēmu rēkel: "Ne mogu, ruke i noge su mi svezane." I tak dō trejtōga mu je rēkel i ōtišel. Ona je bila s tjem mrtvikem jene tri dāne i došla dimōm i tri dāne živela i mrla.

24. Pōzōvič pozval i kōst na gōst⁴⁸⁴

Tak je išel jēn čovek kakti pōzōvič nekam na gosti pōzāvat. Ōnda se je napil i išel dimōm, a steza je bila čez grōbije. Kak je išel čez grōbije, trknul se v nekakvu kōst. Ōnda veli on: Kōst dojd i ti k mēne na gōst." Ali veli nēmu kōst: "Bum došla, ōstavi mi meste na vūgle stola i prevrni tajnjer, žlicu i kupicu. Sad se on bome ōdma^h pretrjeznil. Idē on drugi dan k popu. Ōnda mu pripōvjeda, kak je išel čez grōbije i pozval kōst na gōst i kaj mu je ona rēkla. "Je, kad ti je tak rēkla, ōnda je ōstavi meste", veli pop. Slobōne ōstavi mesta za dvā ludi. Ōtišel je on. Je, sēne je bil žalōsten i strāvu kaj būdē. ^Hajde, počmeju se gosti. okōl pōl noći dojdē čovek bez glāve i sēdē za stol. Same mrzlina ōjd nēga išla. Nište ga nje mogel videti, same taj ki ga je pozval. Tu se zabāvlal, a kad je došle nēgve doba, veli tomu pōzōviču: "Sad ja mōram iti, ali pazi, više naj nigdār toga napraviti. Ti si mēne zmučil, da sem se ja mōral pō drugi pūť z groba digati. Nigdār v noći ne diraj v nikōga. De kaj v noći vidiš, ne pitaj niš. Da tē ne žālem, dā se njesi tak prestrašil, ti bi bil preminul."

25. Šostar čuval mrtvika

Tak je bil jēn šostar ki nje bil niš strāvu, pak je mrtvikē na skōlka čuval. Ōnda su ga šteli dečki prestrašiti, pak se jēn pustil da je mrl i zvonili su mu. Ōnda ga je šostar čuval i cipele delal. Dečke se na skōlka počel najēmpuť digati. "Dej leži! bum tē s kladvicem pō glāve.", veli šostar. Dečke se sēne digal, a šostar ga vudril s kladvicem i moril ga. I ōnda su ga mōrali i zbila zakōpati. (31.1.1944.)

26. Zvōnar moril kuma

Tak je zvōnar imel kuma. Oni su dvā navjek išli skup zvonit pōzdravljēne navečer. Kum si je mislil da zvōnara samoga strāv. Ōnda je štel kum zvōnara prestrašiti. Jēn večer je priē ōtišel v cirkvu i lēgel gore na štjēngē na škōrušu. Dojdē zvōnar i kad je videl da nešte leži, viknul je: "Dej se mekni! bum tē ^hitil z tūrma, da se buš mām moril!" Kum je same ležal. "Dej se mekni! Pō drugi pūť ti velim!" Ōnda ga ^hitil i moril se. Ōtīdē ōnda zvōnar glējet de je kum. Kaj ga nje zvonit. Dojdē on kume: "A de kum?" "Am je ōtišel zvonit.", veli kuma. "Prav mu būdi, sem ga ^hitil škōruša dole da se mām moril." veli zvōnar (1944)

27. Patulek cvilidreta štel zēti kralice sina

Tak dojdē jēn patulek kralice. Ōnda se ž nō spōminal. Kralica nje znāla s kīem se

⁴⁸⁴ Lang (1914) ima pričū: Pozvao kost na pir.

spömina. I ona se spöminala i spöminala, pak mu je onda öbečala svega sina. Döhajal je saki dan i ž nò se spöminat. Onda je ödrèdil da bu došel glejet sina i onda da ga bu drugi dan ötprijemil. Ali on je došel predi dvà dane. On dojde i veli: "Če zoznaš kak mi je ime i kak se zovem onda ti öštane sin." Kralica je poslala se svoje kojnanike pò šume da zoznaju kak je nemu ime. Kojnaniki su jašili pò šume. I neša nje baš bile duge. I onda je jen kojnanik videl v šume de se svijeti. Tu je patulek skakal: "Ja se zovem Cvilidreta i sutra ču si dovesti kraličinög sina." Kojnanik se vrnul i pövedal. Kad je patulek došel, kralica mu rekla da se zove Cvilidreta⁴⁸⁵. On je tropil pò zemle i se se podrla i si su se pötuleli.

28. Kak se ajndel rješil vraga?

Ajndela je furt vrag napastuval a nje ga se nikak mogel rješiti. Onda je rekël ajndel vragu, da ideju v šumu drv kalet. Kad su došli v šumu, andel je zasiekel piejn i rekël vragu, da nek nuter denë ruku, dök on napravil cviku. Vrag je del ruku, a ajndel zvadi sekiru i vrag se prišćepči. Onda je ajndel ötišel, a vrag je ostal prišćepčen. I tak se ajndel rješil vraga.

29. Baba je tri dane stareša öd vraga

Baba se z vragem dögovorila da budu skup na polu delali. Prve lete su se složili da bu vragu se kaj zraste na zemle a babe kaj zraste v zemle. Posadili su krampier i vrag je dobil cimu a baba krampier. Druge lete je vragu bile se v zemle a babe se kaj bu zrastle ober zemle. Posadili su zelije i vrag je dobil körejnice a baba glavë zelija i köcejnice. Onda se vrag rasrdil i rekël da bu babu vmoril če ne pögödila kulike je liet on star. Baba se namazala z medem i valukala v perju. Takva se spuzala na hrast kud je vrag^h ödal i kreščala. Vrag je pögledal i začudil se: Ja sem stò i jene lete star a takve tice još njesem videl. Kad je drugi dan vrag pital babu da kulike je on star, baba je pögädala. Smijela je triput pögädati. I trejti put je rekla da je vrag stò i jene lete star. "A ki ti je vrag to pövedal! Ti si zbila stareša tri dane öd vraga", rekël je vrag i pöbjegel. (1.11.1943.)

30. Zajak su stvorjene vuši?

Tak su išli Isus i Svëti Pëter pò svijetu. Došli su dö jene djekle ka na mostu sedijela kepava i zmazana. Pitaju da kaj niš ne dijela. Veli da njema posla. Isus je zagrabil na putu prašine i^h itil na jnu. Öd prašine su pöstale vuši. Djekla se počme česati i mam je imijela posla.

31. Ljeni dečke öžënil marnu djeklu

Isus je svëtem Pëtre putuval pò svijetu. Zašli su v šumu i njesu znali kak ziti van. Došli su dö jenoga dečka ki je ležal v grabe i pitali ga za put. On se nje ni zdigel, neg im je same z nogò pökazal. Išli su dale i došli dö jene djekle ka je prela i nu pitali za put. Ona je skočila i išla ž nimi dalje dök i^h nje sprijemila na put šume. Onda je Isus rekël da bu ova djekla zela önoga dečka. Svëtomu Pëtru se to nje döpile pak je rekël da zajak bu tak marna djekla imijela tak lenöga muža. Isus mu je ödgövoril da kad bi se zeli öbödva leni, bi prepali, a kad bi se zeli öbödva marni bi se druge pretëkli. (1943.)

32. Blate i grabar⁴⁸⁶ na mesece

Jen grabar nje čez dan mogel dost sköpati da se bi prehranil. Da god je bila mesečina on je i pò mesečine kopal. Tulike dele pò danu i pò noči mu je bile već döjadile. Preklel je to suncë ke pò noči svijeti puk se na^h itil s punö löpatö blata na mesec. To se i sad pozna na

⁴⁸⁵ Večenaj ima zagonetku: Čas kuham, čas pečem, a čas se po sobi šečem, a sutra ču vodit sina kraljičina da ona zgoneta da se zovem? (Cvilidreta) Cvilidreta je 1. crni kukac dvokrilac s dugim ticalima 2. cmizdravo dijete

⁴⁸⁶ Balog: Vodeni duhovi Grabari se skrivaju u trščacima jezera, bara i močvara.

mesecu. Kad je grabar mrl došel je za kaznu i on na mesec. I navjek tam grabe kopa još i denes. To je moči i videti na mesecu kad je ščep. (1943.)

33. Mesec prepovedal muža ki je bokca moril

Bil je nekakov bogec. Onda je jen muž mislil da ima pune peněz. Onda on stane v šume prejd nega: "Dej penezě! Če ne daš bum te vmoril." "De bi ja bogec zel penezě. Imam same četiri krejcare. Na, to ti dam, same me naj vmoriti." "Ti bi me pokle prepovedal", veli muž. "Nem te prepovedal, nem nigdar nikomu povedal." Ali mu muž nje veroval. I kad je zamanul da ga bu vudril, veli bogec: "Naj me moriti, bu te mesec ki nas gledi prepovedal." Muž ga preklel z mesecem, da kaj bi ga on prepovedal. Moril ga je i v listinu zakopal. Je, to je tak bile duge, dug čas i nje se zoznale šte je bokca moril. Jenu noč je mesec svjetil čez oblök na postel de je muž z babo spal. Onda se muž zmislil kak je bogec rekel, pak se krhke nasmejal. Onda ga baba pitala, da kaj se tak krhke nasmejal. Veli on da niš. I baba okol nega i okol nega i tak duge ga spitavala, dok je nje on povedal, da je bokca moril. E, štel je on jemput pokle babu tuči, kad su se pösvadili. Baba pöbjegla van viču: "Kaj misliš, da buš i mene moril, kak si i bokca?" Onda se to tak zoznale. Prieli su ga, ösüdili i ödslužil je bokca. I mesec ga izbila prepovedal.

34. Čovek ki njema srče prejde žmirečke čez brv

Navjek je išel jen čovek po dele, kad je bil sirömak. Onda veli jemput negov kum, teri je bil bogat, svoje žene: "Bože mili, kak je naš kum vesel i navjek pöpieva, a njema nigde niš. Znaš kaj žena, navjek ide čez ovu brv na pötoku. Ja mu bum del šatoflin s penězi na brv. Je l' ga bu zdigel?" Deně kum tak šatoflin na brv. A kad je došel taj sirömak do brvi veli: "Bože mili, pune put sem övud čez ovu brv prešel. Je l' bi mogel sad i na žmirečke prejti?" I tak je pece na žmirečke prešel i nje videl šatoflina. Bögači kum je to gledel i onda je rekel: "Sad vidim, da kum njema srče." (27.12.1943.)

35. Daj koš örijeöv za koš vune

Tak je bil muž i žena i šteli su si kozu kupiti. Onda je muž nabral po šume šiški (leškic) pun koš, a gore je nametal örijeöv, da bu to prodal. Bu nešte mislil da su to se öreji. Onda se stal z jenjem ko je nosil vunu v koše. Ödzgor je bile male vune a nütre me^hun. Onda su se mejnali. Pridal mu je za vunu forint, da bu mu ga pokle dal. Ov ga je furt napastöval i döhajal k nemu dimom po forint. Onda se jemput pustil da je mrtev. Baba narječe i dala je zvöniti. "Če baš i niemam čas, bum ti ga pömogel prirediti." Oprali su ga i öbljekli. Onda je bil v köstilnice v ljesu ali ga je ov čuval. Zaružiju kluči a ov ki ga čuval se skrije v kut. I dojdeju rābari. Deliju oni tu penezě. Öštala im je još jena sabla. Veli kömedant to bi mene išle, ali teri ž no preseče övaj ljes nek mu bu. A övaj v ljesu zavikne: "Mrtvi u pömoč!" A on ki ga je čuval, mu se vjavi z kuta: "Ideme, tu sme!" Rābari su se prestrašili, pöbegli i se östavili. I onda su si ovi dva se to podelili. Rābari se dögovoriju, da teri ide glejet da bu nemu se kaj budu drugi put zaplenili. Ide jen glejet. Nagleda se on čez oblök, a baš je jen gövoril: "Znaš, mene ide još i önaj forint kaj si mi dužen." Kad je to rābar čul, beži on kaj se da. I povedal je, da i^h je tulike da na forintě deliju. I čovek imel š čiem kupiti kozu, teru i djes dojiu če njesu pomri.

II. PRIČE O ŽIVINE

1. Frklevečki mužikaši pievec, maček, cucek i osel

Imel je jen göspödar Frklevcu staröga mačka teri nje već mogel mišov löviti, pak ga je preteral od sebe. Kaj bu ž nim kad nemre već mišov löviti. Sirömak maček se tužen

odpravil po svjetu. Dök je on tak išel putem najemput zleti z jenoga dvōrišča stari cucek prejđ neġa. "A kam ideš, ti maček?, pita ga cucek. Veli maček: Ġospōdari su me preterali z doma, da sem prestar i da već nemrem mišov lōviti, pak idem po svjetu." "Ōnda ideme skupa za pajdaš!", veli cucek. "Mene su pak ġospōdari preterali, veliju da sem star i da nemrem više lajati i da me se više nište ne bōji." Ideju oni, a najemput zleti prejđ ne pievec. "Kam vas dva idete?", pita on mačka i cucka. "A, ideme po svjetu." I pōvijeju oni komu je kak bile. "E, ōnda idem i ja z vami. Mene ġospōdarica radi o glave. Štela me je zaklati, pak sem je pobijegel." Idu oni si tri i staneju se z oslem. "A kam vi tri idete?", pita ni_h osel. "Ideme po svjetu, kad su nas ġospōdari preterali", veliju oni nemu. "Idem ōnda i ja z vami", veli osel. "I mene je ġospōdar preteral. Veli, da sem prestar i da već nemrem ni vōde ni drv nōsiti." I si skup ōtideju dale po svjetu. Dojdeju dō jene šume, a već se je skmećile. Vu te šume spaziju oni da se nekaj svjeti. I ^hajd oni k tomu svetlu. Dojdeju oni dō toga svetla, a to je bila jena kōliba, de su bili rābari. Baš su se sprijemali k večerje. Stane osel pōd oblōk, na njega skoči cucek, na cucka maček i na mačka pievec. Ōnda pievec zakukurjeće, maček zamejuće, cucek zalaja i osel počme bećati: "Kukuriku, kukuriku; meju, meju; am am, am am; i a, i a!" Pōslušaju rābari, da kaj to je. Kakva je to mužika? Bome se razbōjniki prestrašiju i beži kaj se da v šumu, a večerju su ōstavili na stole. Naše ti frklevečki mužikaši vlezneju v kōlibu i počmeju jesti. Kad su se najeli, ideju oni spať, de tēri najraši spi. Maček se zakopa v pepel v pećnike, osel leġel v ^hiže pōd pōdsekem, cucek zvana pred pōdsekem, a pievec sprnul na droġ pred ^hižu. Rābari, ki su pōbegli dalje v šumu, su se počeli dōġovarjati, da bi išli glejet, kaj i_h je to pōplašile. Ali se njesu vupali iti. Ō najemput se jen raskuraži i veli, da ide on sam glejet. Dojde on dō kōlibe i vlezne ōtraġa na jena vrata nuter. ^Hojdi po kōlibe. Nigde nikōga. Ōnda si je štel zapušiti. Sfrkne si cigaretlin i štel je da primle vuġlen v pećnike ki se svjetil. A to se nūtre svjetile mačkove joke. Kad on te vuġlen primle, a maček skoči rābaru na glavu i počme ga drapati po lice, po nosu i po jōćmi. Rābar se prestraši i bež vān. Tu stane na osla, a osel ga lupi z nōgami po pleće, da se ōdmā pōdvinul. Kōrači on vān priek pōdseka, a tu ga cucek zgrābi zubmi za petu, a on beži kaj je god mogel. Pievec počme kukurjekati na droġu, a rābar još bole prićme biejžati. Dojde on k rābaremu i počme im pripōvjedati, kak mu je bile. "Štel sem si zapušiti, a to je z pepela nekaj skōćile i seġa me pōdrapale. Beži ja vān, a tu me je na pōdsjeku nekaj z dvemi baťi lupile, da me je skorem pretġle. Kōraćim ja vān, a tu me primle za petu žerġućemi čavli. Beži ja a to nekaj z droġa viće: Drži ga, drži ga! I srēćen sem kaj sem živ pōbijegel." I rābari se više njesu vupali v kōlibu. Maček, cucek, osel i pievec su lipe sami živeli i denes živiju će njesu pōkrepali. (1943.)

2. Pievec nosil lisicu, vuķa, medveda i lava

Tak su bili muž i žena i imeli pievca i kokōš. Ōnda su se podelili. Babe je bila kokōš, a mužu pievec. Baba se řalila pred mužem, da ne kokōš saki dan znese jajce, a nemu pievec niš. Muž se rasdil i steral je pievca po svjetu. Pievec je ōtišel. Ide, ide pievec pak se stane z lisicō. "Kam ideš pievec?", pita ga lisica. "^Hojdi mi v rit, bum te nosil", veli pievec i lisica mu vlezne v rit. Ōnda se stane z vuķem. "Kam ideš pievec?", pita ga vuķ. "^Hojdi mi v rit! bum te nosil." Tak se dale stal i z medvedem, lavem i řršani i nim je tak reķel i se je v rite nosil. Ōnda je došel dō jene řieķe i nje mogel priek. Ōnda veli: "Vlezni mi sa voda v rit, bum te nosil." I ōnda je prešel po suvem priek. Došel je na kralōvski dvor, spr_hнул na plot i zakukurjekal: "Ne bōjim se ni cara ni bana." Car ga je daľ vloviti. Prvu noć ga zaprl mej kokōši. Pustil je pievec lisicu i se kokōši poklala. Drugu noć ga zaprl mej svinē. Pustil je vuķa i vuķ je se svinē poklal. Ōnda su ga zaprli v štalu mej blaġe. Pustil je pievec medveda i medved je se blaġe poklal. Ōnda su ga zaprli mej kojne. Pustil je lava i lav je se kojne poklal. Je, kaj bu? Ōnda ga car zaprl v jenu sobu, da ga bu

on zađavil. Pustil je pievec šršane i sega su cara spikali. Je, ŋnda đal car peč raskuriti i ŋnda ga vu jnu ^hitil. Pievec je pustil vodu i se je jogen pŋgasel. Ŋnda je pievec vliezel v kŋvačnicu de je car đal cekine kŋvati. Tu si je pŋd sake pere del pŋ pet cekinŋv. Dojde pievec s cekini dimŋm. Sprne na drođ pred ^hižŋ i zakukurječe: "Kuku riku, kuku riku, nosi gazda kober i gujn!" Dŋneše muž kober i gujn, a pievec se stępe i si cekini scuriju. Ŋnda se pak babe muž špŋtal, puk je ona sterala kokŋš pŋ svietu. Kokŋš je ŋtišla pŋ smetišča, tu čiflala i našla stari klin i djela si ga pŋd perut. Vrne se kokŋš, sprne na drođ i zakŋkŋđače: "Ko ko dak, ko ko dak, nosi kober i sak!" Baba dŋneše i ŋnda se gore naględala, a kokŋš se stręse i babe opane stari ^hrđavi klin v joke i skopa je joke. Na druge joke je več bila baba čorava i tak nje sad na niene joke videla.

V slične priče pievec nosi v rite lisicu, vuka, vodu i čęle. Grof ga zaprl mej kokŋši, svinę, del v krušnu peč i k sebe v sobu. Pievec je na grofa pustil čęle i grof mu đal deti za sake pere cekin. (29.12.1943.)

3. Pievec i kojn navčili gŋspŋđara pometi

Negda je na marŋfe bil sluga vilŋvnađ, komu su vile đale znati kaj se nemina spŋmina. On je razmel se kaj se nemina spŋmina. Same če bi komu pŋvjedal kaj je čul kad se nemina spŋmina, mam bi mrl.

I neđva žena je služiła na marŋfe. Imeli su nekaj svęga imjetka, puk su išli toga imjetka glęjet. Muž je jašil na kojne, a žena na kŋbile. Kŋbila je bila bređa, a i žena je bila nesęča. Kojn je bole išel, a kŋbila je zaŋstajala. Ŋnda je kŋbila za^hrzala i rekla kojnu: "Lake je tebe ki nosiš same dvje glave, al ja ka nosim četiri, nemrem tak brže iti. Muž je to čul i razmel pak se nasmejal. Žena je štela znati kaj se on nasmejal, da je nek pŋvje. "Bum ti zutra pŋvedal", veli muž. Mislil je da bu žena dŋ zutra začila, kaj je pitala. Kad su se zutra vračali dimŋm, jędva su krenuli, več je žena pitala, kaj se je čera ŋnak kręke nasmejal. Muž veli da je bu pŋvjedal kad dojdeju dimŋm. Čjelem pŋtem si je razmišlal kak bu mŋral mrjeti. Kad su došli dimŋm, stali su na vuvoze. Gŋspŋđar je zišel z kojna i ŋtpiral lesu. Kojn je za^hrzal, a pievec zletel na plot i zakukurjekal. "Naš bu gŋspŋđar zutra mrl", rekel je kojn i pŋvedal pievcu zakađ bu gŋspŋđar mŋral mrjeti. Pievec nate veli: "Am nje valda tak będast da bi mrl? On ima same jęnu ženu i ne zna ž nŋ gŋspŋđariti ili ju vkaniti. A kam bi ja svŋje dvajst došel, da im spŋnim se kaj god im v glavu puęne. Am ja pŋne pŋt na smetišče se kokŋši prizovem na jenoga kukčeca. Kad ŋne dojdeju, ja ga sam pŋzoblem, da znaju šte je gŋspŋđar. Če se tęra buni, ja na jnu skočim i zręstim ju. I muž se žene navečer zlagal i pŋkazal je još da je pravi muž i gŋspŋđar kak Bŋg zapŋvjeđa i ostal je živ. Pievec ga je navčil pometi i tak mu je život spasil. (1943.)

4. Kokŋš teške znęse⁴⁸⁷ jajce a prasica se leke prasi

Kad je negda Marija z Jezušem i Jožefem bježala pred Židŋvi, ŋnda je prasica išla za jnimi i saki niŋv trađ zarŋvavala. Ali je za prasicŋ išla kokŋš i čiflala tak duđe dŋk nje saki trađ ŋdčiflala tak da ga bile videti. Zate je Bŋg đal da se prasica leke ŋprasi, a kokŋš teške jajce znęse. Veli se da prasica zleže leže đevet ŋdŋjkŋv neg kokŋš jene jajce znęse.

5. Bicke, mędved, zajec i lisica sejali šenicu⁴⁸⁸

Bicke, mędved, lisica i zajec su išli skup krčit zemlu da budu šenicu sejali. Mędved je dŋnešel męda i to su deli v grmije da im bu za obed. Bicke je roval ŋkŋl grmŋv, mędved je

⁴⁸⁷ Lang (Samobor) Kokoš se zato okrene na gnezdu devet krat predi neg jajce znese; a prasica poleže svoje mlade tak lehko, da niti ne zna.

⁴⁸⁸ Jedvaj (1956) Zoke zajec imu krotki rap

grmije i trnije pukal, a lisica i zajec su zlačili i zate se to pole zove Zlaka. Krčiju oni a lisica počme cmoktati: Ckaj, ckaj! Pita ju medved, kaj cmokče. Lisica veli da ju v kumoviju zovēju. Je, v kumoviju se mora iti. ^Hojdi, ali se žuri nazaj. Ōtide lisica. Najje se mēda i vrne. Pita medved kak je se zetek zove. "Pričetek", veli lisica. Pak za čas veli lisica da ju zovu za kumu. Ōtide i pak se najje mēda i vrne. "Kak je zecu ime?" "Srjedek", veli lisica. Male pokle toga se pak lisica javi da mora za kumu. Ōtide i pōjie se mēd. Pita ju medved: "Kak ti se sad zetek zove?" "Dōkojnček", veli lisica. Kad ō poldan idu oni na obed, a mēda nje. Medved se rasrdil, da šte je mēd pojel. Lisica veli da nek si četiri lēgneju i k suncu rit ōprčiju puk se bu videle. Šte je pojel mēd, bu se pōdristal i nēmu bu rit masna. Lēgneju oni i ōprčiju k suncu riti. Bicke, medved i zajec ki su se nadelali, brže su na suncu zaspali. Dōk su spali lisica je namazala zajcu z mēdem rit. I ōnda budi medveda: "Stric, stric!, viš da je Pučke mēd pojel. Nēmu je rit masna". Skoči medved, a zajec bejži. Medved ga je na prele vlovil za rēp i kōmad ga ōdgrizel. I ōd ōnda zajci imaju kurtavi rēp. Pō poldan su na skrčenem na Zlaka šenicu sejali. Bicke je sekači joral, medved s paṇdami nakapal, zajec sejat a lisica z rēpem dražila. Kad je šenica dōzrijelela, pōželi su ju i sad deliju. Medved veli, da bu nēmu šenica, da bu bjeli krov jel. Bicke je rēkel da bu nēmu slama, da bu na jne spal. Zajec veli da se bu pašel pō strnišču. A lisicu nje niš dōpale. Pita ona plačuč medveda: "Kaj bu mēne?" "Niš kad njesi ni djelala. Pazi, da tē ne primlem, mam tē bum na pol pregrizel. Pita ona bicka, a veli bicke: "Pazi, da tē nēm sekačem na pol rasporil!" Ōnda je lisica ōtišla pō sūca, a medved i bicke su ju čekali. Stala se z mačkem. Pita ju on, da kam ide. Veli mu, da išče sūca. "Am, ti ja ^Hoču biti sudec". "^Hajde, ideme!". Medved je zišel na rušku, a bicke se zakopal v slamu. Pita bicke: "Je l' ide lisica sūcem?" "Nejde!" Drugi put ga pita je l' ide. "Ide", veli medved. "Kakōv je?" "Naprive ima dvje svječe, š čjem nas bu pēkel, sriedi torbu kam nas bu mētal, a ōdzaj nož, š čjem nas bu klal". Dojde lisica z mačkem. Bicku je van slame glēdele vuve. Na vuve je sēla muva i bicke je z vuvem zmecal. Maček je mislil, da je to miš, pak skoči i zgrabi bicka za vuve. Bicke je zacvilil i bejži. Medved je pōbjegel na rušku. I maček se prestrašil, puk je pōbjegel na rušku. Medved je mislil, da ide po njega, puk je ōd strava opal z ruške na pjejn i moril se. I tak je lisice bile se. (26.12.1943.)

6. Vuk medveda pital kakva je zvijer osel

Videl je medved osla na sinokōše, de se pašel, a nje znal kakva je to zvijer. Pokle se stal z vukem. Veli on vuku: "Joj, da znaš kakvu sem ja zvijer videl, a ne znam kakva je". "Ojdi mi ju pōkaži!", veli vuk, "ja poznat saku zverinu, puk bum i tu poznat". "Je, veli medved, ti moreš bole bježati, puk bi ti pōbjegel, a mēne ōstavil. ^Hočeme si rēpe skup zavezati. Svežeju si oni rēpe i medved je ōtpriemil vuka k sinokōše i z daleka mu pōkazat osla de se pašel. "O, bedak, am je one osel", veli vuk. Medved je mislil, da vuk veli da i_h je osem, pak bejži, a vuka je likel za rēp. Vuk se viče, da je osel, a medved se bole bejži. Vukōva glava je tukla pō piejne i kōrejne, dōk nje i krepal. Kad već nje mogel medved lieči vuka, ōkrene se. Vuk je krepan zjeval, a medved veli: "Tak, ti se kjesiš ōd smjeja, a mēne je dō plača".

7. Kojn i prasica prevarili vuka⁴⁸⁹

Tak je jemput vlovil vuk kojna i veli mu da ga bu pojel. Kojn ga je prosil, da mu nek prije zvadi potkōve z nog, da ga ne mogel s potkōvami pōjesti. Vuk dojde mu k noge, a kojn ga ritnul pō lampa, da je mam pobijegel ojd nēga. I nje se više vupal napasti kojna. Ōnda je pak vlovil vuk prasicu i veli da ju bu pojel. Ona ga je prosila da je nek najprije vuva pōjie,

⁴⁸⁹ Franković (1989) Kurjak i kobila (iz Lukovišća sela hrvatskih kajkavaca u Mađarskoj)

da ne čula dök ju bu dale jel. Vuk ju je zagrizel za vuve, a prasica je jake zacvilila. Döletele su se svinę i moral je vuk pöbeči. Önda je išel tužne tak pö šume i veli: "Sad njesem za druge kad me saki more prevariti, neg ki bi mi rep ödsiekel". Muž je bil tu za hraštem, mañul je sekirö i mañ mu rep ödsiekel. Vuk je prez repa pöbjegel i rekel: "Baš nje smeti nigda niš reči, niti prave niti krive. Najbole je mučati. Nigdar te ne nište pital, zākaj si mučal, neg zākaj si gövoril". Vuk more zaklati same one kaj mu je dodelil svęti Juraj na Jurjeve nadjeli. (1943.)

8. Lisica, međved i vuk šteli biti ježu mesar⁴⁹⁰

Jež je išel mesara iskat. Stane se z lisicö. "Kam ideš jež?", pita lisica. "Idem mesara iskat." "Am sem ti ja mesar." "Dej pokaži nož!" Lisica pokaže zube. "Preslabi su ti noži." I ötide jež dale. Stane se z medvedem. "Kam ideš jež?", pita međved. "Idem mesara iskat." Am sem ti ja mesar. "Dej pokaži nož." "Njesu dobri", veli jež i ide dale i stane se z vukem. "Kam ideš, jež?, pita ga vuk. "Idem mesara iskat." "Am sem ja pravi mesar", veli vuk. "Dej kaži nož!" "E, ti si dober mesar. Ti imaš prave nože." Ötideju oni k ježu. Vuk je svinę zaklal i počel trajñčjerati: "To bu memu stricu, to vujcu, to tęcu, a to mene." "A kaj bu mene?, pita ga jež. "Tebe budu glake i köščje. Önda je jež tužil vuka i išli su na sud. Döpriemi jež vuka k železu i veli: "Sudec je male šumast. Moraš jake ružiti", veli jež vuku. Vuk lupi s capö i vlövi se v železe. Tak je ježu bile se mese.

9. Lisica pökazala medvedu pravöga čoveka

Pitala je jemput lisica medveda, da kakva je krv najbolša. Veli on, da čövječa. "Kak znaš? A, ti njesi još čoveka zaklal", veli nemu lisica. "Kak njesem. I kuliše sem j_h već poklal". "To njesu bili pravi. Ideme mi skupa tam v grmije krej steze čekat. Bum ti ja pökazala pravöga čoveka pak ga buđi zaklal. Čekaju oni. Önda ide nekakve djete. Veli međved: "Viš, one ide čovek". "To nje još čovek. To bu morti čovek", veli lisica. Önda ide nekaköv stari. "Nö, pak one ide čovek". "A ne, to je bil negda čovek", veli lisica. Önda je jašil soldat ulanar na kojnu. "Nö, je l' sad ide čovek?" "E, to ti je izbila pravi čovek", veli lisica, toga čoveka ^hojdi ti zakoli". Ide međved prejđ nega. Počel je soldat z karabinkę pucati, ali medvedu nje bile niš. Önda je soldat pötegnul sablu öd bedrice puk ga je ž nö počel öblagati, da je same mese ž nega visele. Al je moral međved pöbeči. Kome, jedva se međved döljekele k lisice v grmije. "Nö, je l' si zaklal čoveka?", pita lisica. Veli ne međved: "Njesem. Niš mi nje bile dök je prdel i pö mene pluval, neg kad me je počel z öñjem svjetlem jezikom lizati. Same se počele mese öd kosti lupiti i bil bi mi sljekel su köžu, da njesem pöbjegel". (2.7.1944)

10. Čovek se riešil medveda i lisice

Išel je tak jen čovek v šumu s kojnem pö drva. Kad je drva nasjekel, döjde k nemu međved. Međved mu je rekel, da mu mora kojna dati. Önda je čovek rekel: "Dej počekaj, barem dök si drva dimom ödvęzem. Vojzi on tužne drva dimom, pak se stane z lisicö. Pita ona, da kaj mu je? Önda je on tak pövieda da mora medvedu kojna dati. Veli ona nemu, da bi ga ona spašila, same da je nek da jenu mañnu ovcu i da nek bu gövoril kak mu bu ona rekla. I pokle se on vojzil nazaj, da bu dal medvedu kojna. Došel je dö medveda, a lisica je već bila tu i počela pö grmije šušketati. Önda pita međved, da šte je to. Lisica se javila: "Pero Lovac i prvi strijelac na svijetu." Önda pita ona čoveka, da šte to krej nega. Veli međved čoveku: "Reči, jelöv piejn". Veli čovek, da jelöv piejn. Önda veli lisica: "Mi takve piejne mečemę na kola i vozime dimom". Önda veli međved: "Deni me na kola!" Pak veli lisica: - Mi takve piejne kad i_h deneme na kola pövežeme i önda vu jne sekiru

⁴⁹⁰ Hranjec(1997): Slična veća. Jež traži mesara za ubijenu srnu a vuka zatuče u željezu muž sa sjekirom.

zasečeme." Mëdved veli: "Pöveži më, a sekiru zaseci v lõtru." Qnda jë čovek medveda pövezal i pösiekel i mëdved jë crkel. E, sad vojzi medveda i dojdë dimom, Qnda pripövjeda žëne, da mōra lisicë jënu māsnu ovcu dati. "Jë, veli baba, si bëdast, bi dāl ovcu, deni cucka našëga vu vreču, puk jë ga ödnësi. Lisica ga čekala, tam de su së döğövřili. On döñesë cucka vu vreče: "Na, tu ti jë ovca!" Razvëžë vreču, a cucek za lisicō. Qnda ju jë ötpudil v šumu, a muž jë ötišel dimom. I čiča miča i götova priča!

11. Cucek, maček, vuk, mëdved i bicke na sūdu

Tak jë öštarel i znemogel göspōdaru cucek, pak ga jë on preteral, da kaj bŷ ž nim kad vëč nëmřë ni lajati i nište ga së në böji. Cucek ötidë tužen v šumu. Tu së stanë z vŷkem. "Kam ideš ti cucek?", pita ga vuk. Cucek mu pövje, kak ga jë göspōdar preteral, da jë vëč prestar i da nëmřë lajati. "E, ja bi ti mogel pōmoči", veli vuk, da bi të pak göspōdar priel, same če ti në bi nā më lajal, kad bi ja došel pō pajceke tvemu göspōdaru. "E, dobre", veli cucek. Qnda veli vuk cucku: "Zutra bŷ jutre nësla tvā göspōdarica koscem na pole froštukel övŷd čëz šumu. Ja bŷm qnda nā jnu naharapil, a ti buš nā më počel lajati i ja bŷm pōbjegel. I qnda buš videl da të bŷdu pak k sëbe zëli." I zbila. Kad jë zutra nësla göspōdarica jele, naharapi vuk nā jnu, a cucek ki jë išel za jnim, zalajë na vŷka i ötpudi ga v šumu. Kad jë baba döñesla jele, mām jë pövjedala mužŷu, kak bi ju bil vuk zaklal, da nje bile cucka. I oni ga zemeju nazaj k sëbe. E, qnda jë jenë noči došel vuk pō pajceka, a cucek jë zābil kaj jë vŷku öbëčal, pak jë na jnëga lajal. Ludi su së skupili i vuk jë mōral pōbeči. Bili bi ga ludi drugač vmorili. Qnda jë vuk tužil cucka. Cucek jë dobil poziv k sŷdu. E, mōral jë iti. Idë on tužne pŷtem i stanë së z mačkem. Pita ga maček: "A kaj si tak tužen, cucek?" "A kaj ti bŷm pövjedal, kad mi ti sëne nëmřëš pōmoči." "Nq, dëj mi sëne poveč, morti ti bi mogel pōmoči." Qnda mu cucek pövje da idë na sud. "Idem ti ja za svedoka", veli maček. "A kaj mi bŷš ti pōmogel?" "Nq, pak buš videl, jë l' ti bŷm kaj pōmogel." Vuk si jë zël za svedoke medveda i divlōga bicka. Vuk jë sedel na piejnu, a mëdved jë zišel na hrast, a divli bicke së zakopal v listinu. Najëmpuť öpazi mëdved cucka de idë svojjem svedokem. "Joj, kakōv jë? - veli mëdved, "Ödzaj nosi nož š čiem nas bŷ klal, naprve ima dvje svječe s tëremi nas bŷ pëkel, a srjedi ima vreču, kam nas bŷ namëtal". Dojdeju oni, a divlōmu bicku jë glëdele vuve z listinë, puk mu jë nā jne sëla muva. Qnda jë ž nim stëpel, a maček jë mislil, da jë to miš, pak skoči na bicka, a bicke bejži. Maček së prestrašil, puk jë pōbjegel na hrast, baš na on na tërem jë bil mëdved. A i mëdved së prestrašil, da idë sad po jnëga, pak jë öd strāva opal dole i baš na vŷka i öbödva su së morili. Cucek i maček su ötišli dimom, de i denes živiju čë njesu pōkrepati.

12. Orel postal tičem krāl a māli pālčec car

Tiči su zōbirali krāla i döğövřili së da tëri bŷ najvišeše mogel ödleteti, on bu krāl sem tičem. Pālčec jë sël orlu na krile i kad jë orel döletel na najvišeše, pālčec jë još male ober nëga pōletel. Zāte së veli orlu da jë krāl tičem a pālčec jë car, ali jë mejnši öd pālca, puk mu ludi veliju carič ili pālčec. (2.7.1944.)

Pretöljetni pōljetek jë pōletel

Přiel më së i drži kak sklopec

19. ŠALI SE – ŠALNE I SMIEŠNE PRIČE O SAKÖMU PÖMALE

ŠALNE PRIČE

1. Otec djela z jenoga kvara dva

Tak su išli ludi jenomu čöveku čez strn. On je ötišel sinem si da bu tu stezu zagrabil, da mu neđu (ne budú) ludi kvara delali. On je v šume sjekel, a sin mu je zvlačil trnije k strne. Dök je tak vlačil, stal se je z grofem, teri je tud jašil na kojne. Grof je maľöga poznal, pak ga je pital: "Kaj ti otec djela?" "A, göspödin grof - veli maľi - djela z jenoga kvara dva." "A kaj ti mati djela?" - "Ötišla je pösüditi, kaj je ne bu nigdar vrñene." "A kaj ti sestra djela?" "Ona se doma plače za lajnske veselije." Grof se čudil, da kak bi to mogle biti, ali nje sene niš maľöga pital. Ödjahal je dimom, da bu pital svega fiškala, da je l' to more biti istina. E, pita grof fiškala i se mu pövie kak je maľi ödgövarjal. Fiškaj je rekel, da to nemre biti, da nek da pözvati toga maľöga. I grof je dal pözvati maľöga k sebe. Kad je maľi došel pita neğa fiškaj, da kak je on mogel reči, da mu otec djela z jenoga kvara dva, da je negöv otec spometen čovek i da nje to mögüče. "Al stę bedasti, gospön fiškaj", veli maľi. "Kak ne bi bile mögüče. Išli su nam ludi čez strn. Önda je tatek zagrabil s trnijem tu stezu. Sad nešte ide z jene strane, a nešte z druge i sad su još dvje nove steze. Tak su z jenoga kvara dva." "To je istina, veli fiškaj, ali kak bi tva mati nekaj pösüdila, kaj je ne bi nigdar bile vrñene. Kaj se pösüdi, mora se pö zakönu vrñuti." "Joj, gospön fiškaj, Vi stę izbila bedasti", veli maľi. "Mama je išla na sprövöd jene žene, a kak je bu ona vrnula, kad je mrla." "Hajd i to, ali čakaj bi ti se sestra plakala za lajnske veselje?" "A kak se ne plakala, kad si je dala lani z veselija diete napraviti, i sad ziblę, pak se skup z detetem plače."

Videl je grof, teri je se to pöslušal, da je maľi müder, puk je rekel, da se nek maľi i fiškaj nadmudruju i teri bu teroga nadmüdril, taj bu negöv fiškaj i inöš. E, dobre, šteli su oni. Veli maľi fiškalu, da se ideju van nadmudruvat pöd vedre nebe. I maľi ötidę ödman van. Na dvörišču je bila jena grbava ruška. Dök je fiškaj došel, več se maľi nastavil pöd tu grbavu rušku, ko da ju drži, da se ne pre^hitila. Veli on fiškalu, da mu ju nek same male pömogne pridržati, da se ne zruši, da bu z dukati precvela. I fiškaj izbila denę pleča pojdu nu. Maľi skoči pö grofa. "Hojte, göspödin grof, butę vidli Vašöga bedastöga fiškala, kaj djela." Zide grof van i vidi, da fiškaj drži rušku. "A kaj si ti bedast, veli mu grof, kaj držiš tu rušku?" "Am mi je maľi rekel, da ju nek pridržim, da se ne pre^hiti, dök ne z dukati precvela." "Ti bedak, kak se bu pre^hitila, kad je tak grbava zräsła." I tak je maľi postal grofov fiškaj i inöš.

Grof se jemput řalil pred Židövem, kak ima on müdröga inöša, teri more saköga prevariti. Židöv je rekel da neğa ne bi prevaril. I grof se Židövem vadlal (ökladil) za sto forinti, da ga bu negöv inöš prevaril. Pövie tak grof tomu maľömu svemu inöšu kak se Židövem kladil i da je l' bi on mogel Židöva prevariti. Maľi je rekel, da bi. Pital je grofa, da kaj ^hoče, da mu öd Židöva štacuna döñese. Grof veli, da mu nek döñese flašu kojnaka. "Vi sigurne imate prazne flaš öd kojnaka?", pita maľi grofa. "Imam." "Önda mi dejte jenu flašu öd kojnaka i jen stari forint ki ne vrjedi." I grof mu je dal. Maľi je flašu čiste zopral i nalejal vödę i del ju sebe v žep znütra na kaputu. Ötišel je k Židövu v dučan. Dojde on i prosi jenu flašu kojnaka. Židöv mu da i on spravi flašu kojnaka v nütrašni žep na kaputu. Da on Židövu stari forint. "Tak, frak mater, to ne fredí. Ne buš ti menę prefaril." "Dobre, kad forint ne vrjedi, önda vam na vaš kojnak nazaj", veli maľi i da mu onu flašu z vödö. Židöv zeme flašu i denę ju na meste, a maľi ötidę. Dojde on grofu. "Ješi (je l' si) prevaril Židöva?", pita ga grof. "Ješem. Još sem dobil i forint nazaj", veli maľi i pövie se grofu i da mu kojnak. Grof kuša i izbila, pravi kojnak. Ötidę grof k Židövu. Š čjem ga Židöv spazil, počme vikati, da je on dobil okladu. "Nje istina", veli grof. "Dej ti pöglej onu flašu kü si nemu daval."

Židōv pōgleda i otprę flašu. Kuša, a to je nūtre voda. I grof je dobil okladu. Pokle toga jemput se grof spōminal z inōšem, kak je słaša letina, a mōra se pūne poreza plačati. Pital ga je grof, da je l' bi morti on mogel kak dōbiti oprōst ōd poreza i da je l' ^hoče iti kralu. Māli je rēkel grofu, da mu nek dā spēči jenu gusku i da pē on pred krala, da bu morti dobil oprōst ōd poreza. Grof je dāl spēči gusku i māli si ju je del pōd pazuve i ōtišel pred krala. Dojde on pred krala i pōvie, da je on toga i toga grofa inōš. Pōvjedal je kak je słaša letina i da je grof molil da bi dobil oprōst ōd poreza i poslal je za dār ovu gusku. Veli kral: "Dobil bu oprōst ōd poreza, če ti pōdeliš tū gusku mej moju družinu, al da ne nikōmu krive. Nas je šest, ja i kralica i moji dvā sini i moje dvje čeri. Ti tū gusku mej nas pōdjeli tak da ne nikōmu krive." Pōsjedaju oni si za stol. Māli zeme nož i počmę deliti:

"Vi stę, Vaše Veličanstve, kral i glāva našę državę? Vas idę glāva. Glāva glāve!, veli māli i ōdrježę guskinu glāvu i denę ju pred krala. "A ove je vaša žena kralica. Za glāvu idę vrāt." I ōdrježę guskin vrāt i denę ga pred kralicu. "Ove su vaši dvā sini, da budu brzi i pōslušni, kūd otec z jokem, tūd oni skokem." Nim ōdrježę guskinę nogę dō kolena, "Ove su vaše dvje čeri, da budu brzę i verņę, kak je bila i ova guska na perutje." Nim ōdrježę švikcę ōd guskinę peruti i sake dā jęn švigjec. Ōnda si denę gusku pōd pazuve i ōtidę dimōm. Dojde on i ōnda ga pital grof, da je l' dobil oprōst. "Jesem a i gusku sęm donęsel nazaj", veli māli. Ōnda se spōminal taj grof z drugem grofem i pōfālil se pred nim, kak je nęgōv inōš nosil gusku kralu i dobil oprōst ōd poreza. Taj je grof poslal svęga inōša s pęt pečene gusek kralu. Mislil si je grof, da bu on još prije dobil oprōst, kad je poslal pęt gusek. Došel je inōš toga grofa kralu i pōvedal tak i tak. "E, -veli kral - ^hojdi ti dimōm i pōšeli toga i toga grofa inōša sim. Če on pōdeli te pęt gusek mej nas šest, da ne rezal, ōnda bu tvoj grof dobil oprōst ōd poreza." I išel je ōnaj māli inōš kralu. pak si oni pōsjedaju za stol i on počmę deliti. "Kral i kralica i jęna guska to su tri. Vaši dvā sini i jęna guska to su tri. Vaše dvje čeri i jęna guska to su tri. Ja i ovę dvje guske to su pak tri." Ōn si denę saku gusku pōd pazuve i ^hajd dimōm. Došel je, pita grof, da je l' ōbavil. "Kak nę. Nje su znāli bęz menę gusek pōjesti. (1943.)

2. Muž iskal bedastešu babu ōd svōje

Tak su bili muž i baba. Muž je furt babe gōvoril da je bedasta. Ōnda se ōtpravil muž pō svjetu, da idę glejet je l' bę našel de bedastešu babu ōd svōje. Če ne bu našel, ōn bę svoju moril, a če najde bedastešu, ōnda bu ōstala nęgva baba živa. Tak je išel pō svjetu i došel v jęne sešle. Tu ga je jęna baba pitala, da otkud idę. On je veli, da idę z vojskę. "Bili vi šteli męmu mužu vojsku jesti ōdnešiti?" "Bi, same ti prirędi!" Ona mu dā kōlača, gibanicę i męsa, da nek mu ōdnešę. Kad je vęč on ōd nę prilične ōtišel, ōnda pōčęla vikati: "Kum, dejtę se ōglejtę, da vas bęm lične poznala!" On je same išel, a ona se bole vičę. Ōnda se sljekel i pōkazal je rit. "Široki obraz, dugi nos i sad vas lične poznam.", veli ona. Videl je muž da je bedasteše bāb ōd negvę, puščal je svoje babe mira i još i djes živiju če njesu pomrli. (2.12.1943.)

3. Muž se z bābinō ritjō spōminal

Tak se muž pōsvadil z bābō, pak mu nje štela niš gōvōriti, srdila se. On je išel Zāgreb, pak ju je z vana pital: "Kaj bi ti kupil Zāgrębe?" Baba nate prdnę, ali jake: prr prr! Muž je mislil, da veli prpla. Ōnda pita on, da kulike. Baba pak prdnę, ali vęč slabeše: fujt! Mužu se čule funt. I dōņesel je Zāgręba funt prpla. "A kaj bęm, za volu Bōžu s tulikem prplem?" "Am si mi rękla, da ti dōņesem." Ona mu ōdgōvori: "Ti si se ōnda z mojoj ritjō spōminal!?

4. Nęprela, mahale, guske i vuske

Tak je bila jęna ljena baba nęprela. Muž je je furt gōvoril da nek pręde. Ōnda je ona bila

napręla same jene vretenę pređę i to spravila v ladicu. Muž ju je pital da je l' kaj napręla, a ona je zvądila vretenę z ladice pak mu je kazala: "Viš, to sem napręla!" Ōnda je diela v ladicu i pak zvądila iste vretenę: "Viš, i to sem napręla!" I tak mu je furt jene te iste vretenę nekulike put kazala. Ōnda je rekla da njema na kaj zmavati. "Nę, muči, veli muž, bum ti ja našel v šume gačastu liesku i napravil mahale." Ōtišel on ōdseči mahale. Al je bila baba strąvu, da ne bu on dņnesel izbila mahale, a nie bile kaj na jne mavati. Ōnda je ōtišla v šumu de muž siekel, same mu se nie pķkazala, puk je pķčęla vikati: "Ki mahale sečę, neęa vuk vlečę! Ki mahale sečę, ne bu dųęę živ!" Muž se preplašil i ōtišel dimom. Dojde on dimom. Ona je već bila doma. "Kaj njesi mahale ōdsiekel?" "Njesem", veli muž. Nekaj je vikale: Ki mahale sečę, neęa vuk vlečę!" I baba nie pręla i nie imjela kaj ōblječi. Ōnda je muž rekel da bu na Trřjake v Zągrebe prřščęjne i na Jęlačić plącu neakve čude i da je l' ^hočę i ona ž nim iti. I baba je štela iti na prřščęjne i glejet čude, a nie imjela vu čęm, nie bile rųbač. Ōnda je rekel muž: "Znaš kaj babe? Ja bum namętal na kola kųdele, puk te bum v kųdele ōdvęzel na prřščęjne." I tak je bile. Ōnda kad su se vřjzili, vidla je baba de se na sinokōše nekaj bjelele. Ōnda veli baba: "Viš, one se ^halinje suši! Ojdi męne jęnu rųbaču dņnesi!" Ōtide muž, a to su bile gųske. Kad je videl da su gųske, vikal je babe: "Am su one gųske!" A ona nęmu mam vičę: "Am su nek vųske, same da jęsu. bum ja neak na se navljekla." Muž je srdit same pķteral i dņvęzel ju je v Zągreb na Jęlačić plac. Kad su se ludi z cirkve rasipali, muž si je zapušil cigaretlin, puk je ^hitil šibicu v kųdelu. Se je planule, a baba je mřrala gola bježati pķ plącu. I tak su ludi vidli na Jęlačić plącu čude.

5. Baba mužą ^hrańila z mešem da bu ōsljipel

Tak su bili muž i baba. Imeli su meša na najže. Jęn je drugōga mrzel. Baba je ^hrańila mužą z mešem, a on je gķvoril da saki dan se mejne vidi. Videl je izbila se mejne meša na najže. Ona se tomu veselila, pak mu je se više meša dąvala, da bu ōsljipel. On je furt gķvoril, da se mejne vidi. Kad mu je se meše zdąvala i kad izbila nie na najže niš videl, rekel je, da sad baš niš ne vidi. Ōnda ga jęmput vodila vuz vodu, a mislila si da je sljep. Baba se zaletjela v mužą da ga bu ^hitila vodu, ali se on zmeknul, pak je sama ōpala vodu i tķpila se. I tak se muž najel meša i riešil babe. (1943.)

6. Mili mužęk spķdoben k bąjsu

Tak je bila jęna liena baba i nie štela presti. Furt je se vjeđale presti. Ōnda je muž gķvoril: "Dej baba pređi, dej. Čę mernem, vu kaj me buš ōbljekla?" "A, ne bķj se ti niš. bum ja tębe već neak ōbljekla. I ōnda je muž jene tri danę marōdjeral. Ōnda se pustil, da je mrl. Ta baba je imjela nekaj zelęnę pređę neakve starę. Ōnda je privezala nit za mužōv pąlec na noge i namątala je z pąlca na vuve i z vuva na pąlec i tak dale za saki prst i za vuve dķk ga nie seęa v pređu ōmotala. Kad je su pređu pķtrřšila, pķčęla je narjekati: "Joj, mili moj mužęk, k čęmu si mi sad spķdoben?" Muž nie više mogel zdržati. Pųkņę mu smjej: "Ti Boga, k bąjsu!" I skoči muž skōlki dole i vudri pķ babe. "Sad buš ti tąncala kak bu bąjs igral!" (28.12.1943.)

7. Bąbine stķ vųkōv ili nekaj je švąstele

Tak je pripřvijedala jęna baba, da je vidla v šume stķ vųkōv. Ōnda je njesu verřvali, da de bi bile tulike vųkōv. To bi bila velika čreda vųkōv. "Ali pak i_h je bile pędeset." Pak je njesu verřvali, da de bi ona vidla tulike vųkōv, da to cijeli čopř, pędeset vųkōv. "Ali pak i_h je bile dvajspęt." Ōnda je pak njesu verřvali. "Ali i_h je pęt bile." Pak je njesu verřvali. "Ali puk jęden je bil." "A je? Nie bil ni jęden. To se tębe prividle same." I na krąju baba veli srdite: "Ali puk nekaj je v grmiju švąstele!" (30.12.1943)

8. Da su kum pošten čovek bi mogli zameriti

Sirōmaku se zrodile djete. Baš je dežd curel. Nje imel jambrijele i prešel je k najbližešomu susedu, ki nje bil na najbolšomu glasu i prosil ga, da mu djete pridrži na krste. Djete su okrstili i onda su kumi na krstika po male pili. Kad su se već i pripili, počel se sirōmak svemu kumu spričavati:

"Je, viš, dežd je curel, a ja njeam jambrijele, pak si njesem detetu mogel ni bolšoga kuma zōbrati." Nāte se kuma javi z postele i počme prigovājati mužu:

"ej naj, kaj god govōriti. Da su kum pošten čovek, ti bi mogli i zameriti." (1943.)

9. Ječte kum, dōk su jajca topla!

Došel je kum pōgledati kumu. Kuma je na bržolicu sprāžila jajca, djela prejd neĝa i pōčela ga nūdit: "Dejte ječte kum, dōk su jajca topla!" "Bormeš nem jel kad mi se jajca ōhladiju."

10. Najprije plātetē jajca a ōnda bume prdeli

Tak je išla baba Zāgreb na plac. Nosila je jajca na glave. Gospōn ju je trknul i jajca su ōpala i pōtrla se. "Pardon!", veli ne gospōn. A baba na njega: "Nete vi niš prdeli. Gospōn, dejte vi mene jajca najprije plātete a ōnda bume prdeli."

11. Još same tri prdcē dō smrtcē

Muž je nekak slabe zgledel i pōtūžil se babe. Baba je mužu rekla: "E, moj muž, tak zglediš ko da, dō tvoje smrtcē imaš još same tri prdcē." I jēn dan je nosil vreče mēlin. Skoči čez grabu i prdnē. "E, to je prvi furtim"⁴⁹¹. Dojde dō druge grabē, skoči i pak prdnē. "E, to je drugi furtim." Kad je trejti put prdnul, prevrne se krej vreče i leži kak mrtev. Došla je prasica i pōčela vreču drāpati. Ōnda je išel tud nekakōv čovek i veli da mu prasica vreču drāplē. "E, ne bi ona drāpala, da sem ja živ!" (14.11.1946.)

12. Bōgec se kārāl meste babe

Tak je došel bōgec de su se babe kārale. Veli on jēne babe: "Hojdi mi nekaj dej!"

"A, njeam sad čas, hojdi zbōgem, viš, da se mōram kārati."

"Hojdi ti, same dōnesi! Ja se bum te hipec meste tēbe kārāl."

I ona je ōtišla, a veli bōgec one druge babe: "Ti si baš kakva ti je i mati."

"Kaj ti imaš z mō mātēru? Kaj ti znāš kakva je ona?"

"Ona je baš kakva si i ti." I nje mogla niš z bōkcem skojnčati. Vu te se ona prva vrnula. I dale su se dūge kārale dok nje jēna već znāla kaj bi još rekla pak je zdigla rūbače, lupila se pō gōle rite: "Na, tu me piši i z drēkem zapečati!" I ōnda je kārājne bile gōtove. (1943)

13. Tri prijateli žite kupovali na Posavine⁴⁹²

Tak su bili tri prijateli. Ōnda su išli žita kupuvat na Posavinu, ali na veru. I jēn gōspōdar im je prodal. Ōnda je pital da kak se zōvu. Prvi veli: "Ja sem Pešo Mato z Krālōvca." Drugi: "Tud Mikula Zajnim." A trejti: "Jendraš Pazikomukajdaš." I ōtišli su. Pokle je taj tūžil, ali njesu nigdar dobili poziva.

14. Kak je sluga kole nosil

Tak je bil jēn sluga pri jēnjem gōspōdaru. Gazdarica mu je navjek dāvala jesti suve kore kruva. Gōvorila je da kad se napije vōde, ōnda se kore namočiju i napu,neju pak bu sit. Jēmput je išel sluga z gōspōdarem suve vrbē pōdsjekat. Ta vrba bila nad pōtokem, pak

⁴⁹¹ Jambrešić lat. furtim : skrivce, kradom

⁴⁹² Rožić (1908) ima sličnu šalu. Sucu se rekli da se zovu: Janko Zgubidanko, Vritnižica i Serivurda.

kad su ju pōdsekli, ōpała ję v potōk. Ōnda ję rēkel sluga da bu vredneša kad sę napiję vōdę, kak ję i on siteši, kad sę kōrę kruva namočiju. Vrbu su neak z pōtoka zvljekli i nasadili na kola. Ali kak ję bila žmęka kole im sę zdrobile. Gōspōdār ję poslal slugu pō kole dimōm. Rēkel mu ję da nek dōņesę kole pō skrivečki, tak da nę baš saki videl i znal kaj im sę pripetile i da im sę ludi nędu špotali. Sluga ję doma kole rastępel, del vu vreče i na plęče dōņesel. Kad njesu dųę mogli kola slōžiti, gōspōdār sę rasrdil i rēkel sluge da nek idę dimōm pō druge kole. I nek ję nosi ciele na plęča i tak da bųdu si ludi videli. Sluga ōtišel pō kole. Gōspōdār čeka i čeka i njema i njema sluge. Vęč pred vęčer kad sę kmęčile, dōņesę sluga kole. "A de si pri vrąę, tak dųę bil?", zrieli sę na jņęga gōspōdār. "Am stę mi rękli, da nek nosim tak, da si ludi vidiju. Ōnda sem nosil pō sęle, da si vidiju kole. Al nje bile Matiča Lugařovōga doma, puk sem ga čekal, dok nje z męlina došel, da bu i on kole videl."

15. Kaj su si pastiri najlepšōga zaželeli

Tri pastiri su pasli svinę v šume. Ležali su v hľadu pōd hrąstem i pitali jęn drugōga zagōnjetke. Kad sę više njesu mogli setiti nōvē zagōnjetkę, jęn ję ōnda pital da kaj bi saki najrajši zaželel kad bi mu sę žęla mogla spuniti. Prvi si ję zaželel, da bi cјeli dan tu v hľadu pōd hrąstem pri miru spął, a oni dvą bi mu cјeli dan svinę vračali. Drugi si ję zaželel, da bi cјeli dan ležął v kōlica na blazina pųņę pęrija, a oni dvą bi ga pō hľadu vōzili. Ōnda su ovi dvą pitali trejtōga da kaj bi si on zaželel, a on ję srdite rēkel: "Kaj si ja morem sad zaželeti, kad stę vi sę najbolše pobrali."

16. Tuđa tę vrąta tųkle!

Tak ję bila jęna mati i imјela jenoga sina. Jęnu nedelu ję ona ōtišla k meše, a sinu rękla da priředi obed, dōk ona dojdę ōd meše. Nek na vrčake preriežę gląvu zęlija i denę nuter meša. On ję prerezal na vrčaku gląvu zęlija i del nuter kōmąd meša. Mati došla ōd meše pita ga: "Ję l' si sinek, priředil obed?" "Jęsem, mame." "A de ję?" "Na vrčake." Mati ję mislila da ję on skuval, i jele sę ladi na vrčake, a kad ję vidla v zęlove gląve meše, počmę vikati i klęti sina: "Tuđa tę vrąta tųkle! Baš si za nikaj! Nigdar z tębę čoveka!" Kad ję došla druga nedela, ōnda ję rękla mati sinu, da sad on pę k meše. Veli on, da nę bu pogōdil, da nę zna de ję cirkva. Ōnda ga mati napųtila da nek idę čez sinokōšę i kad bų videl velike bjele i čul da zvōni, ōnda nek idę tam. To ję cirkva. Išel ję on. Ōnda ję videl na sinokōšę bjelu kōбилu de sę pašla. Na sębe ję imјela zvonec. On ję mislil da ję to cirkva. Dojdę dō kōбилę, a sad nje znął de su vrąta. Ōnda ję videl, da žųtę tјejnkę muvē pizdemјerkę ideju pōd řęp. Ōnda ję zdigel řęp i zalјetal sę kōbile pōd řęp. Ali ga kōbila zritala. Ōnda još jęmput prōbal, ali ga pak kōbila ritnula. Ōtišel ję dimōm, da cirkva hōčę tųči. Kad ję došel dimōm i pōvjedal da ga štela cirkva tųči, pak ga ję mati tųkla, vikala na jņęga i klęla: "Tuđa tę vrąta tųkle! Z tębę nigdar niš!" "A ząkaj bi mę, mame, tuđa vrąta tųkle, am si bųm ja zęł svoja vrąta, puk mę nek moja vrąta tųčęju." Zęł si ję svoja vrąta i ōtišel pō svјetu. Išel ję on tak pō svјetu i nosil ję svoja vrąta na plęče. Došel ję dō jęņę šumę, a bila ję vęč nōč. Zišel ję na cmrok i lęgel si ję na vrąta. Pōd gląvu si ję del kamјejnija, kaj ję pō pųtu nabral. Došli su řązbōjniki pōd taj cmrok i počeli penezę deliti. Nęmu sę štele scati pak ję počel po jni scati. Veli mląjši řąbar starešōmu: "Jel vidiš, kak smę grјеšni, da dežd same po nas curi. Idemę otud ōtiti." "Nјedem dōk nędu dręka curela z nęba" Počel ję on gore srati. pak veli mląjši řąbar: "Ję l' vidiš, kak smę grјеšni, da po nas i dręka curiju. Idemę ōd tu ōtiti!" "Nјedem dōk nę kamјejne curele." Počel ję on kamјejne hјitati. pak ję teral mląjši řąbar starešōga, ali on nje štel iti. "Nјedem dōk nę nębe na zęmlu ōpale. Ōnda dečke hјitil vrąta, a to ružile pō grąjne, a řąbari bejži. Dečke zišel dole i tak su nęmu bili si penezі. (1943.)

17. Čuvaj se velikoga društva i velike pijače!

Jen Dumovčan je pripovijedao, da mu je mama navjek govorila: "Čuvaj se, sinek, velikoga društva i velike pijače! Poslala me v cirkvu. Tu je bile pune ljudi i ja hajd van. Treba se čuvati velikoga društva. Poslunul sem mamu. Poslala me na zdenec, a tam tak pune pijače, da zejmači i škafi mjeriju i ja bejž v bertiju de se pijača na male mere mjeri, na dva deci i na male štampline. I pak sem poslunul mamu." (V Dumovcu su 24 zdenci i si za suše preseneju). (7.12.1946.)

18. Zakaž šmrkel bejži sela a drek z grada

Drek i šmrkel su se stali na putu. Pita drek šmrkla: "Šmrkel, kam ideš?" Šmrkel mu veli: "Moram pobeći sela. Nemrem više na selu z mužmi živeti. Bejžim v grad mej gospodu." "A zakaž? Kakve zlo ti muži činiju?" "E, vid! Da god hoću sam poleke z nosa van, muž me nagle na najže povleče. I tak me duge navlači dok mu ne dojadi. A onda si srdite ošekne nos da me s prsti tak stisne da mi kosti pucaju i tak jake zatrubi da se od strava pretnem. Kad me zleče van mej prsti, nahti se z diemlō nakel kak vrag z grieshō dušō, da mi se se kosti spretrgaju i razletim se na se strane. I se to mu ne dosta neg me još s petō razgazi i glavu mi zdrōbi kak kače jadovače." V gradu mi je pune lepše. Gospōn me pōmučke i pōtije s finem rupčekom z nosa zvadi, liepe zamota i v žep spravi.

"A kam ti drek, ideš?" "Viš, ja ti pak moram z grada pobeći. Nemrem z gospodō živeti. Gospōn ti mene z visokōga, negda čak petōga kata v mračnu luknu v šekriete stera i ja ti tak nagle curim dole da mi se si možđani i čreva razletiju a onda me još z vodo sega ōbleje i pōtōpi. Na selu mej mužmi ti je mene pune lepše. Muž ti mene čepeč z niskōga na zemlicu spusti i onda me još z listekem pōkrije. A kulike me muž preštima vidi se i potem da me zna i za vugličem za stražara hiže pōstaviti. Drugi mi onda pōpijevaju: "Op ši ši, op ši ši, za vugličem drek diši!" (1943.)

19. Kakve je drjeve? Je drek!⁴⁹³

Kad su v zime svinari žirili svinu v šume, jen se falil da ne v šume takvoga drjeva tere on ne bi poznal, če vidi same jen iver. Onda mu je drugi svinar dōnesel jen liepe zdjelani iver. Kladili su se da smje pet put pōgađati i če ne pōgōdi, bu cjeli tjeden svinu ōvomu vraćal. počme on pōgađati: "Je bukōve?" "Je drek!" "Je brestōve?" "Je drek!" "Je klenōve?" "Je drek!" "Je grabrōve?" "Je drek!"

I tak je dale pōgađal i nabrojil sake drjeve v šume a ov mu je furt ōdgōvarjal: "Je drek!" Na zajne je priznal da je zgubil okladu i da bu mōral cjeli tjeden svinu vraćati. I sad prōba on te kōmad zagristi a to mu jake zasmrdi i onda srdit vikne: "Am to ni ne drjeve. To je drek!" "Pak sem ti i ja to furt govoril! Šte ti je kriv, njesi štel verōvati, da je smrznuti drek." (1943.)

20. Car Franc Jožef na turskem šekriete

Kad je turski car bil Beču pri caru Francu Jožefu, videl je tam prviput engleski šekriet. Pōtegne se lanc i voda se očisti. Kad je car Franc Jožef došel pōgledati turskōga cara v Carigrade za jnega su pripravili posebni šekriet. V šekriete je pōstavljen vōjnik ki pere i briše rit. Je, i car Franc Jožef je mōral iti zarad sebe na stran, kam i car ide pešica. I je došel na turski šekriet. I kad je bil gotōv, voda mu mam ōbleje rit i krpa rit ōbriše. Car je znenāđen i štel je videti kakōv je to turski izum, pak se nagledal v šekriet. Kad je vōjnik

⁴⁹³ Rožić (1908) zapisao sličnu šalu. Bajsar na piru našal za ižu jen zmrznut drek kak klasunac; unda ga istesal s kusturu na četiri strani i dinesal ga fižu med svate pak je raka: "Ej, gdoj pogidi, kakvu je ovu drevu. Unda su pogajali, a bajsar je za sakim reka: je drek! Unda se pričelu tipiti, pak je smerdelu i unda su steprv vidili da je bajsar prav povedal.

videl pune kôsmatoga (Franc Jožef je nosil mustače i bradu s pokumportem), mislil je da nije dobre privput ôbrisal, pak je z ôno krpô još jemput čvrste pôtëgnul. (24.6.1944.)

ŠALE Ő ZAGŐRCE (Najviše šalne prič ô Zagŏrce je pričal prižejneni Stûbičan!)

21. Zagŏrec v Zagrebe

Zagŏrec se vrnul Zagreba i pitali su ga kak je tam. "A vrag ti da! taj pišivi Zagreb. Am pô danu lampe gŏriju, a nit šte prede niti luči teše. Plugŏv njemaju i nište ne jorje. A kak bi i jorali kad na jŏrnične kôtače trajvani vojjiju." (20.10.1946.)

22. Zagŏrec iskal v Zagrebe željezni dučan

Došel je Zagŏrec v Zagreb i vlijezel k peku, da mu nek prôda lôpatu. "E, kumek, tu nije lôpat", veli mu pek. "Hojte tam na vuĝel. Tam vam je željezni dučan. Tam si morete lôpatu kupiti." Őnda je Zagŏrec ôtišel iskat, de je taj željezni dučan. Ali ga nije mogel najti. Dojde on dimŏm. Pita ga žena, da je l' kupil lôpatu. "A kaj bi, vraga, kupil. Me pek poslal v željezni dučan i duĝe sem iskal. Al ga nije ni pri vraga. Sem prŏbal i švâpcem vrtati, ali nije nigde željeznŏga dučana. Si su z cigla ili z kamena." (29.12.1943.)

23. Zagŏrci i pune svitnače žganec⁴⁹⁴

Išli su dva Zagŏrci Zagreb. Őnda je jen v gŏstijŏne naručil žgance. Štel se pôštimate da zna nemački, puk je rekel, kad ga je kelnar pital za kulike ludi on je rekel za "cvaj kŏmpani?". I da! su mu za dvje kŏmpanije. Njesu mogli pôjesti pak su nametali pune torbe i gače žganec. Došel je dimŏm, a sin ma!i zleti prejđ neĝa: "Hojte brže, čačica, buĝe jeli žgančece! Još su topli!" "Ti vrag mater i žgančeci. Am i_n nosim pune svitnače i balende."

24 Kak su Zagŏrci raka taplali?

Našli su Zagŏrci (jeni veliju da su to bili Krapinčani) raka i seĝa ga pregledali, da kaj to je. Kakva je to zverina? Ima tulike nog kulike i rôĝov. Videli su da ima škarije a šnajdar nije. Da!i su mu platne i nije štel rezati. Ima sedle a kojn nije. Deli su ga na brjeg a rak nazaj. Őnda su rekli da je najbolje h_iititi ga v potŏk nek se tôpi. I h_iitili su ga, kaj je i čekal. (1946.)

25. Zagŏrci črnŏga bika prali i vliekli na kapielu⁴⁹⁵.

Dobili su Zagŏrci (Drugi veliju da su to bili Kašinčani) opčinskŏga črnŏga bika i dôpriemili ga sriedi sela pred kapielicu. Jeden rekel da bi bile bole da je bik bjeli. Kupili su sopuna i cijeli dan su ga sopunali, ribali i prali. Biku se glâka se bole črnela. Počel je bik jake bečati i glâvu na kapielu digati. Kapiela je bila z ritkem pokrita a pô ritke je zrasla liepa trâva. Vidli su da je bik glâden i mislili da se pôlebečil na trâvu na krove. Dônesli su štrike, svezali biku štrik za vrat i liekli ga na krov kapiele. Bik je spulil (splazil) jezik, a baĝe ke su strane ĝledele su počele vikati: "Dejte ga ĝlejte, kak je štečen! Tak mu se h_oče trâve, se mu sline curiju." Zliekli su oni neĝa na krov, a bik je parnul. Rastrajničjerali i meše podelili.

26. Zagŏrka našla devenicu

Jena Zagŏrka je našla na putu pôd selem devenicu nadevënu z rižinŏ kašŏ. Őpala je nekakvŏmu Krajncu. Tu se skupile cjele sele ĝlejet. Nište nije znal kaj to je. E, h_ajd oni pô

⁴⁹⁴ Rožić ima sličnu šalu. Dva čoveka iz Siska su tražili u bertiji drajunder šterc - cvajunder šmolc žganac i nosili pune bisage.

⁴⁹⁵ Balog ima sličnu. Kak so Sigečani na cirkvo bika vlekli.

selskõga starešinu. Veliju, on je najspõmetneši, on bu valda znal, kaj to je. On je devenicu spreglõdal i rõkel: "To nekaj je i nekam ide, a vi o tem ne võdetõ brige." Pokle je jẽn Zagõrec rõkel da je to morti kuga i da to trieba zatõči. Vudri oni po tem a naðev se rasipal. Naðe su pocele babe javkati: "Joj, kulikõ su to maõle kugicõ ke budu cjele sele põništile!" I vudri oni po jni dõk i njesu se põtukli. (1946.)

27. Kak su Zagõrci vidli puža

Tak su se jemput võzili tri Zagõrci ÷ez ravnu Posavinu⁴⁹⁶ Cõrije. Dojdeju oni dole põd grobije na Gašparevke, a na putu krej Tõpolija je bil puž. Zideju oni dole z kõl i glediju, kaj je to. Veli jẽn: "Rogõ ima, a vol nje!" Veli drugi: "Vime ima, ali krava nje!" Onda veli trejti: "Znašõ kaj, idemõ mi põ õnoga starõga najspõmetnešõga Cõerca, ki jaõe glaõu ÷uva i naviek i põ lete šubaru nosi, põ selskõga starešinu Jakõpõna Šatõvi÷õvõga. On nam bu põvjedal, kaj je to. Oðideju po jnega i on dojde. Kad je videl puža, veli: "To nekaj je i nekam ide, a kaj to je to njesu vašõ brige!" I Zagõrci põsjedaju na kõla i õdvezu se dale, a seõe njesu znali, kaj je to bile.

ŠALE O CIGANE

28. Zækaj je stàrec star, ÷jekla nesõça a Cigan ÷rn?

Tak su išli stàrec, nesõça ÷jekla i Cigan põ svijetu. Stàrec je išel pitat, zækaj je stàr, nesõça ÷jekla, zækaj je nesõça, a Cigan, zækaj je ÷rn. Došli su oni dõ jenõ veštice. Ona im je rõkla, da im to morõ põvedati, ali da budu bole razmeli ÷e im põkažõ. Najprije je išel stàrec i ÷ez vutlejõku glõdel v jenu sobu. Tu je videl mlaðõga de÷ka de se õbesil. Dojde on i pita ga veštica, da kaj je videl.

"Videl sem mlaðõga de÷ka de se õbesil." "A da si i ti tak napravil, ne bi bil star."

Onda je išla ÷jekla glejet ÷ez vutlejõku vu drugu sobu. Tu je videla de÷ka i ÷jeklu. Navõðali su konec v iglu. ÷jekla je držala iglu a de÷ke je imel v ruke konec. I da god ga je on štel navõðiti v luknu, ÷jekla je zmeknula. Onda je rõkla veštica ÷jekle: "Da si i ti tak zmeknula, ne bi bila nesõça."

On ki pripõvjeða zamuçi i prestàõe pripõvjeðati. ÷e šte sad pita: "A Cigan? Zækaj je Cigan ÷rn?" Tomu se veli:

"Ti kušni Cigana v rit puk bu õbjele!" (27.12.1943.)

29. Kuma cigana štel vuk põjesti

Tak je imel muž kuma Cigana. I Cigan se saki ðan z ne÷em zavrgel i došel kumu, tak da je bil pri ve÷erje. Jemput prije nekakvõga goda veli muž žõne: "Dej ti prije složi ve÷erju, dõk ne dojde kum Cigan. Sad imamõ nekaj bolšõga, pak bõmõ to sami si põjeli purõna i diganu gibanicu. A kum Cigan je ve÷ bil põd vugli÷em i põslušaõ. I kad je baba põ÷ela ružiti žlicami, po÷mõ Cigan vane javkati i vikati: "Joj mõne ^hõ÷e me, joj bu mõ, joj bu mõ!" Po÷mõ ružiti na vràte. "Dej otprì!" Muž ide k vràtam: "A Bõg s tõbõ, kaj si ti to kum?!" "Dej, otprì, õnda ti bõm povedal." Otprõ mu i vljezõ Cigan v ^hižu.

"Joj, Bõg i bogme sem videl vuka. Imel je lãpõ tak velikõ, da bi mãm preguõnul õvoga purõna (terì je bil pe÷en na pe÷e), a rit mu je bila tak velika kak ova digana gibanica." Sad su vidli, da Cigan znà za se, puk su ga zvãli k ve÷erje. (1943.)

⁴⁹⁶ U Kobiljaku na ploçi uz cestu izmeðu Marije Bistrice i Kašine piše: 1878-1879. cesta ova gradjena troškõvim kraljevine za bana Ivana Mažuranića da bude na korist Zagorcu i Posavcu. Prigorci se ni ne spominju kao da je cijela negðašnja općina Kašina pa i Cerje u Posavini!

30. Cigan pobjegiel z gālgi

Tak je Cigan bil odsuđen na gālge (vešala). Onda si je prije smrti zaželel, da bi on štel tancati, kaj bi mu negva Mara na zube zaigrala. (I ja sem kak djete od četiri - pet liet igral na zube na Tjelövskem proščejne i na sväte Joška Tükčovöga v Drienčece! Mužikašem se na goste plača. I ja sem dobil peněz za muziku i kupil sem si pri Krajnce bombona). I dopustili su mu. Onda mu je Mara igrala: "Idi, vidi, širem ludi, nek si Marko potanca!" Ludi su se raširili, a Cigan je skakal okol ne. I tak duge je igrala na zube, a on je tancal, dok nie pobjegiel. Onda se stal z ludmi, terti su išli glejet de bu Cigan vješien. Žurili su se, a Cigan jim veli: "Najte se žuriti. Bogme prež mene ne bu vješien." "A kaj ti znaš i kaj god govoriš?" "Kaj budu baš tebe čekali?" "A bogme, prež mene ne bu vješien." Cigan je govoril istinu, a ludi mu njesu verovali. (27.12.1943.)

31. Kulike vrjedi kōmad zlata kak kojnska glava?

Došel je Cigan gosponu školniku. Pital je gospona, da kaj bi vrjedel kōmad zlata velik kak kojnska glava. - Njemame sad vremena se spominati - veli gospōn - Baš je obed gotov. Ideme jiest! Kad su se najeli, pita gospōn Cigana, da de je zlata. Cigan veli da se prije neg pōvie vrata moraju širem otprjeti. Kad su otprli vrata, rekao je Cigan: "Am, niemam ja zlata, neg same sem pital, kulike bi vrjedele ki bi imel. To sem ja štel znati." Gospōn je zgrabil kōrbáč a Cigan bejž.

32. Cigan, premijeni nogu!

Bil je Cigan vojske pak nie išel v korak v čete. Onda mu veli kapetan: "Cigo, promijeni nogu! A Cigan veli nemu: "Gospodine kapetane, meni je i ova dobra, zakaž da ju mijenam. Ne bi je ja mijenao za ni jenu drugu." Cigan je bil određen na stražu. Kapetan mu je rekao da nek vikne triput stoj i če ne stanę puca. Kad je kapetan išel pregledati stražu, Cigan je viknuo triput stoj i vubio kapetana.

33. Mუსni Bogek, da bum videl vugōrek!

Cigan je kral na vrčaku vugōrke. Bile je kmica, ali je grmele i lisikale se. Dok je mej roždijem iskal vugōrke vikne: "Mუსni Bogek, da bum videl vugōrek!" Vu tem času je baš došel gospodar, i mუსnuo ga s proscem po pleča da je se zvjezde videl. "Dragi Bogek, kaj ti baš sakōga bedaka čuješ i mam poslušati!", rekao je Cigan i bejž, kaj je bole mogel.

34. Cigan na spovedi kral popu vuru

Cigan je na spovedi kral popu vuru. Pop ga spovjedao i na kraju pital, je li kral. "Jenomu sem kral vuru žepa. *"očete ju vi zeti?" "Ja je ne ću uzeti. Moraš dati onomu komu si je ukrado."* "Ja sem ju nemu davao, ali je nie štel zeti." *"Ako je nije htio uzeti, onda ti ju daruje."* "To sem si i ja mislio." Pop mu je odredio pokoru tri Očenašes i tri Zdrave Marije i ošlobodio ga grijesa, a Cigan je odnesel popovu vuru.

35. Kak je Cigan triput vkanio popa

Tak je Cigan pustio svega osleka na pašu. Oslek je vlijezao u popovu šenicu i napravio veliki kvat. Pop je vlovio osleka i zaplenio. Cigan nie imao š čem platiti tri forinta kvata i pop mu je zao osleka. Cigan se rasrdio i zagrozio popu da bu on već osleka triput obosrao. Pokle toga se jemput pop vozio uz Cigajnske, pa mu se tu kole zdrobilo. Onda se Cigan javio da bi mu on to se za tri forinta popravio.

"A je li ti to znaš?", pita ga pop. *To je lako. Hrastovo, brestovo, okolo bukovo i kolo*

gotovo!⁴⁹⁷ (Glavina na kolu je hrastova, špiče brestove a oplatnice bukove) Onda mu je pop dal tri forinta. Cigan je zel sekiru, tukel po one tre kotače, dok mu je nije razbil. Onda se pop moral vrnuti pešica, a kočiju je ostavil na putu. Drugi put se pop stal zime s Ciganem. Pop je imel novu kabanicu, pak mu je bile zima, a Cigan je imel se kaput podrašan. Pop je drhtal od zime a Cigan je vesele skakal. Pital je pop Cigana, je li mu zima. Cigan je rekao da kak bi mu bile zima. "Kud zima nater tud i van." Onda su se mjejnali. Cigan je dal popu svoj podrašani kaput, on Ciganu novu kabanicu. Onda je pak bile jemput popu tele vušle, pak je on išel za njim. Cigan se baš osral, a kad je videl da ide pop, pokril je drək škrlakem. Dojde pop do jnega. Pop mu je rekao, da mu nek ide pomoći tele vlöviti. Veli Cigan da bi mu išel tele vlöviti, ali da bi mu ov tiček ki je pod škrlakem vušel. Nek mu ga pričuva. Onda je pop čuval tičeka, a Ciganu je dal svoj škrlak. Cigan je otišel s popovem škrlakem. Kad je pop videl da nije Cigana, pomale je odigel škrlak i brže porinul ruku i zgrabil drək. Tak je Cigan i trejti put vkanil popa i pop je izbila ciganovoga osleka triput obosral. (29.12.1943.)

ŠALE Ő POPU , ZVŔNARU, NĚBU I VRATU

36. Mudi popov sluga Triprstevrit

Popu je bil treba sluga i on je pokle meše pred cirkvō oglasil da išče dobřoga i poštenōga slugu. Kad se nije nište javil dal je pop panduru na semnu prebubnati, da treba dobřoga i poštenōga slugu. Jen dečke je to čul i otišel na farōf. Pred farōfem ga stavi vratar i pita kaj hoče. "Čul sem da veličasni trebaju dobřoga i poštenōga slugu pak sem došel glejet je li bi me šteli prijeti." "Je, veličasni trebaju slugu. Hojdi ti pitat veličasnōga. A kak se ti zoveš?" "Ja sebe ne zovem nigdar, drugi ludi me zoveju. Prezime mi je Lani", veli dečke i otide. Vratar se čudil kakve to prezime, al si je mislil da bu bar leže zapometil. Mali je vliezel na farōf a baš je z kujne žišla kuvarica. Pita ga da kam ide i on je povje. Ona ga pošle gore po štiejnga k popu i pita kak se zove. On je ne rekao da ga zoveju Masna Juva. Baš je štel pokućiti na vrate, kad zide od popa pivničar. I on ga pital po kaj je došel i kak se zove. Nemu je mali rekao da ga zoveju Starevine. I teda negda je vliezel k popu, pozdravil i rekao da došel pitat je li bi ga zeli za slugu. Pop ga je spitaval otkud je, šte su mu jotec i mati i kak mu je ime. Malōga je bile sram povedati, da njema lijepe ime i popu prišepnul: "Triprstevrit." Pop je rekao da zakaš se takvoga imena srami kad nije cjela šaka v rit neg same tri prsti. Zel ga pop za slugu i poslal v štalu da ju osnaži i nahrani blage. Mali je to napravil i dojde v kujnu jesti iskat. Ali mu kuvarica nije dala niš za jesti, neg ga je štela sterati vun. Mali se rasrdil i počel ju tući po drobu dok nije pobjegla. Lijepe se najel i onda otišel pemnicu i prosil pivničara da mu nek da bar nekaj piti. I ov ga je štel sterati, a on i nega zmlatil i lijepe se napil vina. Onda je otišel na najže i tu pobral suve mese i hajd od popa. Na vrate ga pita vratar da kam nosi to mese. Mali mu rekao da nosi k susedu de se bu bole sušile. Doletjela je kuvarica javču k popu da ju je Masna Juva tukla po drobu. Pop se rasrdil, da zakaš tulike jje masne juve da ju drob boli i steral ju. Rekao je da nek mu doneše z najža suvōga mesa. Nate je došel pivničar reči popu da ga je Starevine tukle. Pop se razlutil, da zakaš on pij stare vine i steral ga da mam i nemu doneše starōga vina. Kuvarica se vrnula bez mesa, da nije mesa, da je se mese pokrajnene. Pozove pop vratara, da on mora znati šte je mese donešel. Došel je vratar i lijepe mam veli popu da je Lani mese donešel. Pop se zretil na njega, da šte ga pita za lani, da je sad mese donešene. I onda tek vratar veli, da je mese novi sluga donešel, a nemu je rekao da se

⁴⁹⁷ Rožić (1908) u šali "rekal je cigan: zaparadikati rastivu v brestivu, okolu bukovu, pak je kolu gotovo! Napravi un ki zna"

zovę Łani. Kuvarica veli da je sluga ne rekel da se zovę Masna Juva i da ju je on tukel. I pivničar je rekel da i neğa tukel sluga ki se zovę Stare Vine. Pop se jake rasrdil i zaviknul: "Si tri mam zgrabete Triprstevrit!" I oni su počeli tikati prste v rit. Kuvarica se počela plakati, da ne nemreju neg same dva. I dok su se oni spörazmeli sluga Triprstevrit je z mešem pöbjegel. (1943.)

37. Tati v cirkve prasca pekli

Tak su se dva tati dögovörili, da budu v cirkve prasca pekli. Jeden je ötišel pö prasca, a drugi je ostal v cirkve. Imel je liešnaköv pak je rustal pri jantare. Dojde zvönar večer zvonit na zdravu Mariju. Čuje on da nešte rušče nekaj v cirkve. Taj je zvönar imel kusu, tere je gövoril Zbira. Misli je da je to ona v cirkve. Zovę on: "Zbira, Zbira!" "Ja nikaj ne zbiram, ja öd kraja jjem!", zdere se tat. Prestraši se zvönar, pak bejž pö popa. Pop je bil betežen. Pövie zvönar tak nemu, kaj je čul v cirkve. "Je, ja nemrem iti, nek če me buš nosil." Pöprči zvönar popa na krka i nosi ga pišalonca na pleča. Önaj tat ki je čekal pred cirkvö, kad je videl de zvönar nosi popa, misli je da je to negöv pajdaš nosi prasca pak vikne: "Dej ga brže nosi, da ga š čjem prije spečeme!" A pop se prestrašil, pak bejži, a zvönar za njim. Tat je misli da mu je pajdašu prasec vušel, pak viče: "Drži ga, idem ti ga i ja pömoči vlöviti." A pop bejži i bejži. Niš zate kaj je bil betežen. I dö jutra je mrl. (31.12.1943.)

38. Baba z řabari na gröbju

Tak je bila jena baba pak se spravila z řabari da bu ona ž nimi skup živela. Řabari su ju pöslali v jenu štalu, da nek vkrane jene blašče. Vlezla je ona v štalu pak je počela vikati, da je l' bi bielöga je l' črlenöga. Göspödar je to počul, zletel z ^hiže i babu natukel. Önda su je rekli řabari nek spuče na gröbije križe i nek zakuri jogen, da budu oni döñesli prasca kaj budu pekli. Pöbrala je ona križe i zakurila jogen. Önda je to videl zvönar i brže on pö popa da gröbje göri. Pop je bil betežen, pak ga je zvönar slugem skup nosil na gröbje. Baba je mislila da to řabari nosiju prasca i počela vikati: "Same ga brže nosete. Pöl ga bume kuvati a pöl ga bume pekli" Kad je pop to čul, skočil je i bejži. I prvi je bil doma.

39. Kak je světi Mikula vrjne pojel

Tak je v lietnu dobu navjek pöpova gazdarica spravljala mljeke v cirkvu na ^hlad. A da god je zvönar išel zvonit, pak se najel vrjna. Je, videla je gazdarica da vrjna navjek fali, pak je to pövjedala popu. Önda je pop pökupil zvönara. "Čuješ, ti zvönar, ti moje vrjne jješ v cirkve?" Zvönar se branil da ne jje. Önda kad je išel druge jutre zvonit, pojel je se vrjne, a světömu Mikule namazal čubę z vrjnem. Önda je ötišel pö popa, da nek ide glejet, šte negve vrjne jje. Pop dojde i kad je videl světöga Mikulu, rasrdil se: "Tak, ti buš moje vrjne jel?", pak je šupil světöga Mikulu, da je mam frknul z jantara. Kad je pop ötišel, zvönar je zdigel drevenöga svěca i del ga nazaj na jantar. Ötide za popem plačuč: "Joj, gospön veličasni, světi Mikula se jake rasrdil. ^Höče ötiti a skorem bu proščejne. Če mu ne date za plusku stö förinti bu ötišel." Nate se pop zamislil i veli: "Na, dej mu ödñesi penezę. Kak bu cirkva bez patröna. Zvönar si je penezę spravil, a světi Mikula je ostal na jantare. (1943.)

40. Živi světec na jantare

Popöva gazdarica je spravljala pö lete vrjne v cirkvu da je se na ^hladnem ne pökvari. Kad je god zvönar išel zvonit saki put se vrjna najel. Gazdarica se pötüžila popu i on je pokrivil zvönara. Drugi dan je zvönar se vrjne pojel a světömu Mikule na jantare namazal zube z vrjnem. Pozval je popa da vidi šte mu vrjne krade. Pop se bil tak jake rasrdil na světöga

Mikulu kaj mu je vrjne pojel i tak ga šupil da je frknul z jantara, glava mu se otrgla i se se razbil. Je, kaj sad. Drugi dan je bile prščejnije. Sveti Mikula je bil cirkveni patron. Pop je našel sličnoga čoveka. Platil mu je da bu te dan staj na jantare. Meša je počela, a čoveku se na jantare priscale. Počel je scati, babe se križati, a pop se bole denderati. Onda veli pop: "Pömolime se, za našega svēca ki je naviek v naše cirkve i naviek bu ostal naš patron." A ov čovek se rasrdil preklel popa i negvoga svetōga Mikulu, da se tak njesu pogōdili i beži on z ōltara a si ludi za njim z cirkve vun. (13.8.1944)

41. Kak se pastir spōvjedal

Jen pastir je došel na spoved k popu. I kad je se grijeje pōvedal, pita ga pop, da je l' još za kaj znā. "Znam, al to ne smem pōd krovem pōvedati." I kad pop nije mogel pastira nagōvōriti da mu to v cirkve pōvje, zišli su vun. Veli pastir: "Znam za jene mlāde kōse." Pop se rasrdil, da kaj djela ž nega bedaķa. (Za mlāde tiče se ne sme pōvedati pōd krovem, da i_h kača ne pōjie) "Osel! Baš osel!" "Nje i_h osem neg same pet, gospōn veličasni." "Bedāķ jen, bum te ja skubel!" "Bute vi drēķ skubli, a kōse ja ki sem i_h našel."

42. Da (kad) se novti rježeju?

Pital je pop slugu, da da (kad) se novti rježeju. Sluga je rekel, da kad zrastu. "Ne, rekel je pop, neg onda kad se sjetiš." Sluga se toga sjetil baš kad je jemput nešel popa čez vodu. Sriedi vōde je sluga spustil popa vōdu i počel si je novtē ōbrezavati. Pop mu nije onda smel niš reči, kad ga je on tak navčil. Tak je pop mōral vu vode stāti, dok si sluga nije novtē ōbrezal. (1943.)

43. Četiri zajne stvāri⁴⁹⁸

Jen se deķe ženil, a bil je to Zāgōrec. Onda je bil na žamenu. Pita neģa pop: "Sinek, je l' se ti znaš prekriži?" "Znam." "Dej se prekriži!" On se prekrižil kak se glādna deķa križaju. Tata, mama, ja sem, glāden, tu! "Je l' ti znaš, kaj je to svēti šakramēt ženidbe?" "To je kad muž i žena skup spiju i živiju?" "Je li ti znaš kaj su četiri zajne stvāri?" "Ja ne znam, ali moji čača znaju." "A kak se zove tvoj čača?" "Moj se čača zove japa." "Hojdi onda pō japu." I dojde stāri. "No, kak stē Vi vučili svēga sina, kaj su četiri zajne stvāri? Je l' vi znate to?" "Veličasni, četiri zajne stvāri su: lula, tōbak, prepihale i za štagel srat." (Četiri zajne stvāri su: posledni sud, čiščelišče, neģe i pekel).

44. Kak su Vlaji Božič iskali

Negda njesu Vlaji imeli Bōžiča. Je, vidli su oni kak katoliki ljepe na Bōžič jjeju i pijū, puk su se oni ōpravili Bōžiča iskat, da bi morti on štel i k nim dojtī. Ōtišli su oni, a bila je zima i bil je snieg. Onda su našli nekakōv vĕliki trāģ. Misliju oni kakōv bi to mogel trāģ biti. Je, to je sigurne Bōžič tud išel. I ^hajd oni za tjem trāģem. Je, taj je trāģ vodil dō jenoga dupla i nūter. Tu je Bōžič. Sad bi trjeba iti nūter k nemu, pōgōditi se ž nim, da bi i k nim došel. Je, šte bi se znal ž nim spōminati. ^hajd, oni pō popa. Pop znā sekak gōvōriti. On se bu znal ž nim spōminati. I došel je pop. Je, veli on, da je lukna vuska, da bu on mogel nūter, ali ne bumogel se ōkreñuti vān kad bu s poslem gotōv. Onda su mu oni zavežali za saku nogu štrik, da ga budu zvĕjekli vun. Je, dobre, veli pop, da će budu dobri razgōvori, onda bu on scukal z ĩevō nōģ, a će neģu (neģ budu) onda z deśnō i nek ga mām leču vun. Vĕlezne pop nūter, a nūtre je bil mēdved. Mēdved ga se nije strašil. Zaskočil ga i ōdgrizel mu je

⁴⁹⁸ Večenaj (1997) Četiri zadnje stvari so smrt, sud, pekel ili nebo. Magdalenič (1670): smrt, sud, pekel i blaženstvo.

glavu. Počel je pop brsati z óbôdvemi nôgami. Ję, bŭ nekaj, misliju Vlaji. Pokle se pop primiril i přestal je z nôgami brsati. Je, sad su sigurne na óbjeđu. Je, njesu se Vlaji mogli ščekati da bi pop scukal štrikem. Zlečŭ oni popa vȁn, a pop bez glȁvę. Sad su jęn drugôga počeli spitȁvati: "Ję l' se ti siečaš, ję l' je naš pop išel nŭter z glȁvô?" Ni jęn se nje siečȁl. Išli su pitat pȁpovu žęnu. "Ję, jȁ za svȁ glȁvu nęznam, ję l' pop z glȁvô ôtišel. Ję, čini mi se da ju ję imel. Baš se pȁdbrival, kad stę došli po jnęga."

45. Svęti ludi i vrȁg v cirkve

Tak su bili negda svęti ludi, tęri su mogli čęz vodu přęti kak pȁ suvem. Ōnda su došli v jęnu cirkvu k meše. Tu ję vrȁg zapisȁval⁴⁹⁹ na jęnu kȁžu se onę ki su se v cirkve smejali. Nište ga nje videl, nek same ti svęti ludi. Kad ję vrȁg napisȁl pȁnu kȁžu, ōnda ję přiel zubmi i z rukami za kȁžu i napel da bu rastęgnul kȁžu, da bu pȁk imel de pisati. Ōnda mu se kȁža ōmeknula zŭbi, a on ję z glȁvu tresnul v zid. Ōnda su se ti svęti ludi, ki su to vidli nasmejȁli, a vrȁg ję i nę zapisȁl. Je, ali kad su zišli z cirkvę, njesu mogli vęč iti pȁ vode. Više njesu bili svęti ludi, kad su bili zapisȁni vu vrȁže knige.

46. Zvȁnar lȁkel babu v diku nebęsku?

Tak ję bila jęna pȁbȁžna baba Jȁna. Navjek se đęge molila v cirkve. Zvȁnar ju ję mȁral čękati, a nje smel niš nȁ jnu, kad ję bila dobra s popem. Nje mogel đęge cirkvę zapřieti. Zvȁnar ję razmišȁl kak da se toga zla ręši. I jęmput ję na škȁruše přemenil glȁs i dole viknul: "Čę ^hočeš iti v diku nebęsku, spęci prigled i dȁnęsi kȁšȁru." Spęčę ona prigled i dȁnęsę ga. Zvȁnar spusti škȁruša štrik. Baba přivežę kȁšȁru za štrik, a zvȁnar pȁlečę k sebe. Tu si kȁlačę zmęčę, a kȁšȁru pȁk pusti i viknę: "Šte ^hoče iti u nebęsa nek sędę u ova kȁrpeša!" Baba si sędę v kȁšȁru i lȁkel ju ję zvȁnar đȁ pȁlȁvice, a ōnda pustil štrik. Baba ję ōpȁla dole i sa si rębra stȁkla. Ōnda ję pȁčęla klęti se svęčę i vikati: "Drȁgi mȁj Bȁgek, puk su i ti tvoji svęci iste takvę kurvę, kakve ję pȁn ov svȁet! (7.12.1943.)

47. Kak ję Židȁv došel v nębe

Kad ję Židȁv mrl zęl si ję ^hlačę na pȁt. Ōtišel ję rȁmne stęzȁ meste v pekel v nębe. Svęti Pęter ga nje štel pustiti nŭter, kad ję bil grięšen. Ōnda ję Židȁv molil svętȁga Pętra da mu nek bȁr male ōtvrznę vrȁta, da vidli diku nebęsku, přie neg ōtidę v pekel. Kad mu ję svęti Pęter male ōtvrzmul vrȁta, mȁm se Židȁv na^hitil z ^hlačȁmi i pokle si nȁjnę sęl. I tak ję Židȁv ostȁl na svoje ^hlača v dike nebęške.

48. Kak ję na drugem svȁetu⁵⁰⁰

Tak su bili tri đȁbri přijateli i oni su se o sęmu lȁpe spȁminȁli. Oni su se pȁne pȁt spȁminȁli ję li pȁstȁji drugi svȁet, nębe, pekel i čiščęliščę i kak ję na drugem svȁetu. Sȁki ję mislil pȁ svȁjęm i njesu se nigđȁr mogli slȁžiti. Ōnda su se đȁgȁvȁřili i đȁli jęn drugȁmu rȁčę, da tęri mej nimi prvi mernę bu došel drugu nedelu pȁ smrtę v pȁlnoč pȁvedati kak ję tam. I tak jęn ōđ ni_n mernę. Drugi đȁvȁ su ga drugu nedelu o pȁl noči čękali v ^hiže při stolu. Kad ję vura ōtȁkla pȁl noči, ōtȁrŭ se vrȁta, a oni njesu nikȁga videli. Zapřŭ se vrȁta i oni začŭjęju glȁs pȁkȁjnȁga: "Drȁgi přijateli, mȁram vȁm ręči, da na onem svȁetu nje ni onak

⁴⁹⁹ Strohal (1917) Slična iz stare glagolske knjige.

⁵⁰⁰ Akademik Vladimir Devidę matematičȁr i haiku pjesnik je u Antidnevniku (1995) zapisȁo: "Kad sam polazio treći ili četvrti razred gimnazije. dogovorio sam se s jednim od svojih najboljih škȁlskih drugȁva, Miroslavom B, da čę se onȁj ōd nas koji prvi bude umro - ukoliko spȁzna da poslije smrti "ima nečęga" - javiti drugȁmu, koji je još na žȁvȁtu.. Sjećȁm se kako je Miroslav rekȁo da misli kako poslije smrti nema ničęga, kao što, primjerice, čȁvjek ne zna zasebe kad dubȁko spȁva. U međuvremenu, M. B. je umro i nije se javio. Moždȁ je zȁborȁvio dogȁvor? Ili je zȁključio da je bolje da mi ne poruči kako je "tȁmo"? Ili ipȁk ničęga nema? Ili...?"

kak sem ja govoral, niti onak kak ste vi govorili. Tam vam je zosjem, bas zosjem drugač." I vrata se otpru i zapru i pokojnoga prijatela nestane. Ovi dva živi su i dale razmišljali i spominjali se kak je na drugem svijetu a ne znam je li su prije smrti zoznali. (1943.)

49. Nebe je visoke, a pod nim pune bedačkov

Tak je žena donesla koscem na sinoköšu jele. Donesla im je i hajdine kaše v zemljenem lonce. Hajdina kaša se v takviem lonce duge ne ohladi. Nalejala je koscem hajdinu kašu v zdelu i oni su pošeli i počeli jesti. Zagrabi prvi i nije se nadal da je vruće, nek same vleje žlicu v zube. Jaka se spekel, ali je trpel. Zdigne srdite glavu i hude pogleda na nebe kak bik kad se hoće bosti i veli: "U hu, kak je nebe visoke (Si su već žlice zgrabili, pogledaju na nebe i vleju vruću kašu v zube i si se spečuju). On pogleda po jne i doreče: a pod nim tak pune bedačkov!" (27.12.1943.)

STARJE SMJEŠNE ŽIVE ISTINE

1. Hutmanič potköval babu i čerskömu popu zel penezę

Jemput je Joco Hutmanič dostigel v Glibökem jarke babu. Išli su spominajuć se v Šesveta. Pital ju je da kaj se ne boji Hutmaniča kad ide sama čez Gliböki jarek vuz šumu. Prije je bila šuma do ceste a cesta se spuščala do jarka. "A kak se ga ne bi bojala, razböjnika i teta Kristušövöga." Ona je išla v štacun. On ju je prosil, da mu nek kupi cvęköv da si bu opajnkę počvękal, dok on još nekaj öbavi. Önda budu išli skup nazaj, da ju ne strav Hutmaniča. Ona je kupila cvękę. Joco ju je v Glibökem jarke zgrabil i cvękę je pribil na golę petę. Rekel je je da bu zapometila da Joco Hutmanič nije razböjnik. On same bögašem zimle i sirömakem daje. Joco je tu jemput zastavil köčiju sväteivansköga predstöjnika Dragutina Dömjaniča, deda kajkavsköga pesnika. Ž nim se ödvęzel nazaj do štačije diližance v Pöpovce i Dömjaniču je dal 2 forintę da se nek v Zagreb ödvęze z diližancu. Joco se s köčijašem ödvęzel v Čerije k popu. Popu Celiniču je prije poručil da mu pripravi 100 forinti. Celiniča je čuvala selska patrola, a na faröfu je čez vrata bila nastavljena velika drevęna gręda. Ta je i djes na vräte faröfa. Ivek Šimašin je bil na straže kad se Hutmanič dövēzel v köčije öblečen v žęnskę rubačę töbože da nosi djete na krst. Kad je Celinič v šekrstije otkril djete, a tu je bila pištola. Ötišel je na faröf i döņesel je Hutmaniču 100 forinti. Joco se mirne ödvęzel spram Kralövcu. V šume je pustil köčijaša s köčijö, a on se valda navrnul k Đurišu v Kralövec de se znal skrivati. Celinič je raspustil stražu. Njesu imeli više kaj čuvati kad su forinti ödnešęni. (MH: Čul sem da je Joco Hutmanič dohajal. Radi Hutmaniča je patrola nastala. Saku noć su bili dva kao na straži. I radi Hutmaniča su deset metri se šume od ceste posiečęne. V Rjetkovce vęzli su se nekakva göspoda Svęti Ivan, a on (Hutmanič) je bas trebal iti čez Svęti Ivan. I on prejd ne. S krampami je zvadil z köčije i nega köčijaš möräl vęsti. Prevęzel ga čez Svęti Ivan i tu su mu se klajnali. Ne znam šte je to bil, koga je zvadil. Samer bil je visoka ličnost. Valda su oni znali ko se to vozi, a njesu znali da je to Joco Hutmanič. He, he!) (Ludi pripövjedaju da je Hutmaniča žandar Djebala zadjebal v noći ožujka 1867. pri šoce Mare Klasičöve v selu Potok v Moslavine. I dok je Joco biežal čez pletęni plot, mu se gačelnica zadjela za prostec na plötu i tu ga je žandar saöblö zaklal)

2. Pavel prdi a pop broji

Pavel Šatövichöv (zvaji su ga Šatörnäk) se jemput kladil s popem Težakem, da bu za 10 forintöv 20 put prdnul, dok bu od pöpövöga štašla do kukuriznäka nosil köš kukurize. I denę Pavel köš z bati ötrięblenę kukurize na plęča, kręnę i počmę prdeti. Kak god köračı

tak i prdnę⁵⁰¹. Pavel kōraća i prdi a pop Težak je išel za jnim i brojil. Prdnul je 21 put. Kad su došli dō kukuriznaķa, veli pop: "A, i taj osel koji prdi" Pavel veli nēmu: "Gospōn veličasni, ja nē znam, je l' vėķši osel on ki prdi ili on ki za jnim idē i broji." "Kaj sem iskal to sem i dobil!", rēkel je pop. Pavel je mogel fučkati na rit i vojnički marš svirati (kak je z nōgo stal, tak je prdnul: jen, dva!). Znal je čak ōtsvirati na rit i ōtpōpjevati cirkum denderum, kak na sprēvode pop. (Cirkum denderum mē, kaj tā diekla dijela? Na pōdsjeku sedi, čižmę maķę i sem pō^hiže pizdu kaķę!). Pavel je rēkel da je najbolē mogel prdeti kad sę sirutķę najel. Šustar Črni Franc ki je pō sele^hōdal i cipele krpal je mogel prdnuti kulike je god štel. Vuprl bi sę v drijeve i prdnul kulike je šte rēkel. Če^hōčeš pēdeset i on je prdnul pēdeset put.

Sruk ili Belec je z ritjō navečer z postele gašal lampu na patroliju broj 5. Same je zdigel nogu na postele i v lampu na stole prdnul. Veli sę da sę pōdrapani škrlak nē smē nōsiti zakrpan (zašit). Ōnda bi čōveku bila rit zašita i nē bi mogel prdeti i ōbeteķal bi. Dece sę veli, da sę nē smeju smeјati kad šte prdnę, da im buju vusnice spūcalę. Štareši deķi veliju mlajšem, če^hōče ž nimi skup iti: "Ti još mōraš, kad bik na mōstu prdnę rēči: fala!" Veli sę: Če draģi Bōg^hōče i krepana pura prdnę⁵⁰².

3. Je, Pepiĉ, kad pušiš, ōnda puši i dale

Pepiĉ Kōlarōv je bil sluķbe pri pope Teķake. Jęmput je voјzil popa nekam. Pop si je zapuši i pita Pepiĉa: "Pepiĉ, je l' ti pušiš?" "Pušim veličasni, pušim."

"Je, Pepiĉ, kad pušiš, ōnda puši. Mislii sem da bi ti cigaretlin dāl. I nje mu dāl.

4. Čoravi popōv maķek

Pepiĉ Kōlarōv je još z jęnem deķkem Toјnĉekem sluķil pri pope Teķake. Da god bi im gazdarica pōstavila v kujne jele, višę nje na jne pażila. Dōk bi slugę pōzvāla i dōk bi oni štalę došli, navjek bi maķek vęĉ jel zdele. Ōnda su oni maķka zgrabili i rit mu z lutō paprikō namazali. Cjel dan je ōd ni_n bjeķal i rit si pō trāve ĉesal. I pokle š ĉjem bi tēri sluga došel v kujnu, maķek beјži vun. Doјdę Pepiĉ v zime v kujnu, a maķek direkt ĉez stekle na ōblōķe i beјži. Dāl je pop pōpraviti oblōķ. Meķter je još pil za stolem, kad doјdę Pepiĉ v kujnu. Maķek mām ĉez oblōķ. Steklar je pak del nove stekle. Doјdę Toјnĉek, drugi sluga i maķek pak ĉez stekle beјž. Ōnda je pop rēkel da je valda maķek ĉorav i dāl zabiti desku na ōblōķe meste stekla. Ali maķek sę nje zalētel v desku nek v druge stekle.

5. Būm vam i to za vōlu napravil

Negda je Pēter Perјancōv z Kōbilnaka, delal pri ĉerskem pope Makōvce. Kad su bili s poslem gōtovi, veli Makōvec Perјancu: "Pēter, būtę sada nekaj popili?"

"A, gospōn veličasni, sem vam sę druge za vōlu napravil, ōnda vam būm i to!

6. Baba to znā a nek i drugi ludi znaju

Čerski pop Makōvec sę jęmput vozil s kōĉijašem ĉez Šašinōvec. Kad je došel soprt Bręberōvē^hiže, Joķa Bręberōv sę nagnul kaj je višę mogel ĉez oblōķ i poĉel vikati: "Kurva, ti kurva jęna kurvajnska, kaj tę nje svjēta sram!" Pop je tuķil Brębera sūdu za uvredu

⁵⁰¹ Neki znanstvenik je izraĉunao da prosjeĉan ĉovjek prdne 14 puta dnevno. Poznat je ĉovjek iz Minneapolisa koji je uspio prdnuti ĉak 141 put u 24 sata. Francuz J. Pujol je poĉetkom 19. stoljeća bio poznat kao Prdomanijak održavao je koncerte. Sveti Augustin u Boķjoj drķavi piše o umjetniku u prđenju. Kad je sveti Alojzije ĉuo kako je neki ĉovjek gromoglasno pustio vjetar briznuo je u plaĉ i tek se molitvom primirio. U Jergoviĉevim Dvorima od oraha Sarajlija Źuĉo je mogao otprdiiti sevdalinku Kad ja pojdoh na Bentbašu, a francuski artist Marseljezu. U starom Japanu su održavana natjecanja u dugom i buĉnom puštanju vjetrova.

⁵⁰² Veĉenaj (1997) Veli se: Ako Bog hoĉe i mrtvi prdne.

poštejna. Je, došel je Breber na sud pri Světem Ivane. "Vi ste vrijeđali velečasnoga i vikali mu kurva?", pita sudec. "Gospõn poglaviti, kak bi ja mogel veličasnõga vrijeđati?" "I kočijaš svjedoči da ste vikali velečasnom kurva." "Je. Ja jesem vikal kurva, ali ne veličasnõmu neg svoje žene ka je izbila kurva." "Zašto ste otvorili prozor i van vikali, a ne ženi u kući?" "Gospõn poglaviti, kaj bum žene v ^{hi}že gõvoril da je kurva, am ona to zna. Vikal sem čez oblõk, da drugi ludi čujeju i znaju." I Breber nije bil suden.

Põkojni Joža Breber je bil pol vraga. Nemu su se se slagale. Kad je mrl, onda mu se žene svjeća vužgala (õsvele je). Ivan Kojzakõv (Grandja) je za njega rekao: "Joža Breber je bil spometen čovek i mogle se ž nim spometne spõminati, ali rjetke, rjetke kad. Navjek su mu ^huncutarije bile na misle."

Breber je prijavil sirõmaka Pavla Šatõrnaka ki je živel ženõ i troje dece v male kõlibe z blatem zmazane (^{hi}ža mu bila zgõrijela), da ima stanare a da ne plaća porez na stanarinu. I Pavel je bil põzvan Světi Ivan da nije platio porez. Štrumẽte mužikaške je Breber naručil starem Šašinovčanem. Gõsli babe Bõkcõve ka je glavu držala na jen kraj, bajs jenomu visokõmu zgrblenõmu mužu i tamburu jenomu malõmu drõbastõmu puklavcu. Jedva su õpravdali, da njesu to naručili.

7. Pri světem Måteju kusa zvõnila

Zvõnar pri světem Måteju krej Stõbice je doma klal i spravljal svinče. Skorem je zabil iti zvonit Põzdravljẽne, na Zdravu Mariju. Brže bole õdletel v cirkvu da si nje ni ruk opral. Odzvõnil je i zamastil štrik. Pokle põ noći je došla kusa, dišale je mese i põčela lizati štrik, puk je se zadel zub za štrik. Põčela je cukati a zvõn zvõniti. Kad su ludi dõdrčali glejet, kakve je to pripečẽne bõže, imeli su kaj videti. Kusa se põpina põ štriku i zvõni.

8. Isusek, Isusek, kam tẽ vrag õdnẽsel?

Tak je jen Lupõglavčan nosil raspele mrtviku čez šumu. Onda mu se štele srati, pak je prislojnil raspele pri jenẽm ^hrašte i male dale õtišel. Kad je bil gotõv iščẽ on raspele. Nje ga mogel najti. Bile je već kmẽčne. "Isusek, Isusek! Kam tẽ vrag õdnẽsel!? Uhu Bogek de jesi?", põčel je zvati.

Nate sova zajučẽ na ^hrašte, a on je mislil da je Bogek vušel na ^hrast. Otišel je dimõm i põvjedal kaj mu se pripetile. Tu se skupile više ludi. Zeli su lotru i išli Bogeka põ šume iskat. I cijelu noć su nõsili lotru põprečki põ šume. Kak se sova javlala išli su sad na jen, sad na drugi ^hrast. V jutre kad je svele našli su raspele krej ^hраста v trave. Oõõnda se õkõlna sela špõtaju Lupõglavčanem: "Uhu Bogek, de jesi?" Kad se ludi z druge sel vozziju čez Lupõglav i bliže su kraju sela navjek de šte tak zaviknẽ i onda põtera kojnẽ. Lupõglavčani zletiju sekirami z dvõrišč.

9. Uhu, Bogek de jesi?⁵⁰³

I negda je bile na Lupõglave dobre gõspõdarõv kak i^h je i denes. Onda je jẽden mrl, puk su mu išli Zagreb põ spõmenik, željezni križ, kakvẽ su stavlali bõgateši ludi na grobẽ. Negda nje bile ni na cerskem grobije ni jenoga spõmenika õd kamena, neg same drevẽni križi i de tẽri željezni. A kak onda nje još bile cugov puk su pešica išli. Je došli su oni v Zagreb i kupili željezni križ. Bile je vrũče puk su õtišli v Maksimjer da si budu male v lađu põčinuli. Da nẽdu baš krej pũta õtišli su male dale v šumu. Križ su prislojñili k jenomu ^hrastu, a on si je saki našel meste i põlegli su. Je, tu su i zaspali. Nõ križ se je nekak pre^htil v travu. Zbudiju se oni, a križa nje. Več se je bile põčele kmẽčiti. Iščẽju oni križ, ali

⁵⁰³ Trupec (1981) piše: Podrugljiva priča o Lupoglavcima govori kako su vidjeli sovu u šumi, pa misleći da je "bog", htjeli su je uhvatiti. Nosili su ljestve, ali poprijeko na leđima, pritom vikali "uhu bogek".

ga nemreju najti. Jën zavikne srdite: "Uhu Bogek, de jësi?" Sova mu se vjavi na h₁rašte: "Uhu, u hu!" E, tu je! ⁵⁰⁴Hajd oni tam. "Uhu, Bogek, de jësi?" A sova se pak vjavi z drugoga h₁rašta. I križa njesu naši, a ludi im se i djes špota₁ju. (8.6.1944.)

10. Škrgut⁵⁰⁴ zubi v pekle

Štari Ivke Peršunov z Glamnice je bil bogat šepavi muž. Bil si je dober s popem Janešem i smel mu je reči, kaj je štel. Jënu nedelu je pop predekova₁l kak je v pekl₁u plač i škrgut zubi. Pokle meše veli Ivke popu: "Gospo₁n veličasni, ja bi vas rad nekaj pital. Ja se se bojim da njesem dosti pobožen i da pem v pekel. Same njemam zubi a rekli ste da je tam škrgut zubi. Nem mogel škrgutati, ja bum tam mor₁al prdeti." (Za Ivka su pripovjedali da je z ruskoga zarobljen₁štva v batine dones₁el cekinov i prvi velik₁u zid₁anu hižu napravil.) V pekle su muk₁e peklejnske⁵⁰⁵. Vrađi furt kuriju jogen i vu jake velikemi kotli kuvaju i mučiju griješne duše. Saki narođ ima tam posebni kotel. Vrađi paziju da šte ne pobiegne s kotla i mam ga žergučemi roglami porineju nuter. V kotle de su Hrvati tam ni jën vrag ne paži. Če teri proba pobeči vun s kotla, drugi ga mam povlečeju nuter.

11. Dō nebësa nek se jorje!

Štari Ivek Šima₁gin je liepe na tejnke pōpjeval. Saku nedelu je Ivek skup š Čubakem Šatovičovem i školnikem na škoruše v čerske cirkve pōpjeval. Jemput je školnik zapōpjeval: "Do nebësa nek se ori!" Ivek je zdigel visoke glas: "Dō nebësa nek se jorje!" Na₁te mu veli Čubak, ki je ž nim pōpjeval:

"Za pet ram bože, Ivek, kak bu to duga brazda! Ivek je bil jake pobožen. Najveksa mu je kletva bila: "Jesem ti, oblak!" Sakomu je govōril, duše a najviše je klēl: "Jesem ti, duše dana!" I zate mu je bil špicn₁amet Duše dana. Nemu je Švarlek pōnūdil, da mu prōda svoj diel nēba. (Čital sem mu na paše biblijske priče a on je to pokle drugem pripovjedal a najviše onu kak je Mojsija ščapem⁵⁰⁶ ma₁nul i Črlēne morje se razdelile na dv₁a t₁ale.)

12. Kaj su negda i muž₁i rodili!?

Grga Čižmekov z Glamnice je jake male išel v cirkvu. Na jënu polnočku je došel ma₁le pripit v čersku cirkvu i zišel na škoruš. Pop je počel čitati evanđelije:

Abraham rodi Izaka, Izak rodi Jakova, Jakov rodi Judu i braću njegovuu!

Grga se tak presene₁til i prestrašene na se glas na škoruše zaviknul:

"Joj, si ga nam, kaj su negda i muž₁i rodili?" Pokle je Grga rekel da mu se najviše dōpale kad je pop na kraju meše zapōpjeval: "It₁e meša jiest!"

13. Da ne za₁bi kak je Karleku ime

Karlek Peške (teri je imel ciglanu v Söblincu, a v Zagrebe je bil poznat kak rušitel Z₁akladne bolnice, ki je za aldōmaš⁵⁰⁷ pekel vola na ražnu na Jelačić placu) jemput se

⁵⁰⁴ U evanđelju po Mateju spominje se 6 puta "plač i škrgut zubi" a 3 puta "vječni oganj pakla".

⁵⁰⁵ Svetomu Brandonu je okovanu Juda pričao o svojim mukama: ponedjelkom me zakuju na kotač i vrte, utorkom me polegnu na drljaču i navale kamenje, srijedom me kuhaju u katranu i nataknu na ražanj i peku, četvrtkom me bace u ponor gdje se smrzavam od teške studeni, petkom mi oderu kožu, natrljaju me solju i kljukaju rastaljenim bakrom i olovom, subotom me bace u kužnu tamnicu gdje strašno smrdi. Nedjeljom se odmaram.

⁵⁰⁶ Kaptolski kmeti Kraljevca 1608. žale se da "moramo častiti Petra i Pavla i oščapili smo se prevelikemi častmi tuliko krat v Zagreb hodeč i gospodu časteč".

⁵⁰⁷ Aldōmaš, jaldōmaš (mađ. aldomas, tur. aldim: kupio sam) je čašćenje i piće nakon izvršene kupoprodaje ili obavljena posla, likovo. U kajkavskom dokumentu iz 1506. god. nakon prodaje gorica "mi smo za to aldomaša spili." (Balog)

vojlil v kočije čez Šašinovec v Čerje k popu. Kad se Peške prevzele krej^hize Jože Breberovoga, Joža zleti na lesu i počme vikati:

"Gospōn Karlek, gospōn Karlek!" Peške je bil več priek kašinskoga mosta i soprt kōvača Šobaka i okrene on nazaj kojna. Dōveze se dō Brebera. "Jožek, kaj^hočeš? Kaj si me zval?" "Nikaj, gospōn Karlek, baš nikaj. Samer da ne zābim kak Vam je ime."

14. Dijete vola pōjele

Tak su jemput išli svati čez Šašinovec na vienčajne. Z jene^hize su si odrčali na put da vidiju mlādenčę. Mati je oštāvila male diete v zibače. To je videl Joža Breber. Vljel je v^hizu i zvadil diete zibače vun. V zibaču se ōnesnažil, da ne rečem posral⁵⁰⁸ i nazaj del diete i pokril kak je i bile. Vrne se mati a diete plače i plače kaj luta godina. Zible ga ona a diete se bole plače. Kad ga je zvadila zibače, nie se mogla prenačuditi: "Za pet ram Bōže! Da si tri volę popile i pōjele, ne bi tuliki dręk zōsrale?"

15. Gōšćeniki v bedne vu vode

Joža Breber je bil spometen čovek. Kaj su mu joči videle, ruke su znale napraviti. Bil je cimerman, zidar, tesar, stolār a i dober mužikaš. Mogle se je ž nim spometne spōminati, ali rjetke, rjetke kad. Bil je vragōmeten, ko da je vragu z torbe opal. Navjek su mu^huncutarije bile na misle. Jene zime su bile gosti v družinske^hize pri Niemce v Šašinovce. To je bila lijepa drevena^hiza s trijemem krej puta. Dole je bila velika^hiza kam je mogle pune gōšćenikov stati. Z vana su bile drevene štjenge kud se išle v kōmore na trieme, de se spale. Kad su dōpriemili djeklu, k jutru su mlādiči ōtišli spat i gosti se razišle. Gōšćenike z dalneše sel su spriemili spat v kōmore gore na trieme. Breber je bil mužikaš na gōstje. Kad su gōšćeniki pōzaspali, on je svōjemi pajdaši zvadil nekulike drevene štjengi i tu pōstavil veliki beden i dō pōlōvice ga nalejal z vōdō. Na putu krej^hize je vužgal kupček slame i počel vikati: "Jogen, ludi jogen, ^hiza gōri!" Gōšćeniki su videli kak plajem jogna blesičę pō ōbloke i beži v gača i v pōdōblača pō štjenga i si ravne v beden v mrzlu vodu. Breber je pōbjegle čak na Lužane i nie se vupal vrnuti na gosti.

16. Mužikaši i vuki

Jemput je išel mužikaš Martin Marekovič z gosti čez šumu ōd Svetoğa Martina, a vuk za njim. Mužikaš mu je furt^hital meše kaj je dobil na gōste. E, ali već nie bile meša i već si je mislil da ga bę sad vuk pojel. Nō zadjela mu se žica na nekakvu šibu i zaštręcala, a vuk beži. I ōnda je mužikaš igrajuč bez strava ōtišel dimōm. Vuki su se znali negda skuplati na Zajcōvem ober Drienčeca i đvejnglati. Prije su se vuki znali večer i na ōbloke spinati. Jemput je vuk v Žlępca zaklal bicka i jel. Kad nie već mogle vu jneğa, ōnda je z ritjō v zemlu trkal i trkal i pak jel. (Pripōvjedali svinari ki su pōbegli na^hraštę) Ōnda se vōde napil i druge meše del na pleča i zatulil. Svine ke su z brega glēdele su se zibunile i terale su vuka ōd Kōbilnaka dō Grabjerja. Jemput su išli mužikaši Vugrōvčani z gosti čez šumu. Vuki su išli za njimi. Ōnda su mužikaši zišli na^hrašt. Vuki su počeli pōtkapati^hrašt. Kad su mužikaši vidli da budu vuki pōtkōpali^hrašt, veli jen: "^hočeme si dečki, još jemput srečnōga puta zaigrati." Oni zaigraju a vuki beži. Zidu oni dole i igrajuč su i pōpievajuč došli dimōm.

17. Kaj bi takvi mēne rušali?

Negda je stari Pętras z Glamnice išel Zagrębe na Zrinevcu čez vulicu i pōdpiral se s

⁵⁰⁸ Šiljak (2011) Na bazenu dubrovačkog hotela baka zamolila mlade glumce da pripaze na dječaćića na tuti, dok ona skokne po pelene. Dok se jedan glumac igrao s dječaćićem drugi je uzeo tutu i u zahodu je napunio i stavio dječaćića na nju.

klukastô batinô. Onda mu se beciklist zalêtel mej noge i zrušal se skup z beciklinem. Pêtras ga je nate, dôk se digal počel tuči z batinô. Dôlêtel je stražar: "Kumek, je li Vas srušio?" "Kaj bi takvi menê rušali?" Ôdgôvori stari Pêtras i još ga par put klopi z batinô.

18. Kak je v Čerju Cigana kôbila vkrala?

Tituš Brežôvački je bil 1792. kapelan v Čerju i v kômêdije Diogeneš zapisal (morti cersku šalu?) kak se kelner Anton Medobuz i Zmeknirep kakti Cigan spôminaju.

Kelner: Nisi ti vetomadnje v Čerju kobilu vkral?

Cigan: Bog me čuvaj! Nisem ja nju neg je ona mene vkrala.

Kelner: Ha, ha, ha! To ti je vekša laž neg je turen Svetoga Krala.

Cigan: Kaj štimate da bi ja hodil vezda prez železneh škornjih ako bi ju bil vkral?

Kelner: Vendar je pri tebi bila.

Cigan: Ali je to ovak bilo. Ja sem išel čuvat moju kukuruzu, pak da tata leže videl budem, zlezel sem na jednu vrbu i onde od dugoga časa jesem zadremal i z vrbe opal, i na sreču ravne se je pôd vrbô kôbila pasla ter sem na nju opal, a ona se splaši, pak z menum beži kaj je mogla. Ja sem bil v strahu da me ne bi kam drugam zanesla, i tak sem ju ravnal da me je vendar domom zanesla gde sem od straha potlam tak zaspal da sem ves zvan sebe bil. Kôbila se je pak na smetju pasla.

Kelner: No, ova valja! Ah, ti siromak, kak je tebe kôbila vkrala!"

19. Pêť sem sprijemil, a pêť još bum

Došli su žandari pô Cigana Jajnikiča na Severôve pole. Zbudiju ga i veliju, da se nek žurne ôbujê, da ide ž nimi. Počel se ôbuvati i veli im: "Same male počekajte. Kaj sem nakanił, to bum i napravil. Pêť sem i_h već sprijemil, a pêť i_h još bum." Žandari su bili same dva pak su se prestrašili i prijeli puške v ruke, da kaj on to gôvori. A Jajnikič im je lijepe rêkel, da kad nije prije pôbjegel, da bu išel ž nimi. Pêť prstôv na noge je spremil v cipel, i još bu pêť.

20. Ej haj, de je ^Hrvatska a de smê mi!

Bijondič z Grabjerja je bil pôzvan vojsku. V Zagrêbe pri svêtem Juraje v Maksimjere su čekali da i_h ôblečêju vojničku manduru. (Tu je sad goli svêtec, komu za Vuzem fakini farbaju jajca). Zdigel je škrlak i zamahal ž nim ober glave: "Ej haj, de je ^Hrvatska a de smê mi!" Pisal je dimom: "Dragi otec i mati, dajem vam znati, da sem živ i zdrav kaj i vam ôd sêga srca želim. Pišem vam z tuđôga i dalje kôga svijeta.

Ode nije ni jenoga ^Hrvata neg sami Zagrôrci."

21. Cigan Mišo bi bil bolši ^Hrvatski kral neg Talijan

Za preôkreća četrdesetprve Mali Miške Šatôvičôv ki nije znal čitati, pital je dijaka Franca ki je čital nôvine, da šte nam bu sad kral, kad je kraljevina Jugôslavija prepala.

Ov mu je rêkel, da nemê (ne bumê) sad imeli krala. Sad bumê imeli poglavnika.

"A kakva ti je to država ka njema ni krala? To nije nikakva država.

"Kad je v novina pisale, da bumê imeli krala, mam je Franc išel to rêči stricu Mišku.

"Šte nam bu sada kral?", pital je Miške.

"Sada bu hrvatski kral jên talijanski princ." Mali Miške je nate srdite rêkel:

"Kaj nam bu Talijan kral? Bole bi bile, da su zobrałi Mišu Cigana Severôvôga pola. On bar zna pô naše gôvôriti!" (Sene nije Talijan došel za krala, a ustaši su ôterali Mišu i se Ciganê Severôvôga pola tôbože na rad. Nigdâ se njesu vrnuli. Kad je napravljen spômenik žrtvam fašizma na Pijacu imêna Miše i cjele familij Malekôvič, Stekôvič i ^Hudorôvič njesu bile napisane).

22. Miške nemački govori, de bi on volē h¹rañil

Spōminali su sę pred cirkvō Pavel, Miške i Matič čiji su sini mōrali iti vojsku za NDH. Pavel veli da ję on svęga Ivana đal v državnu vojsku v domōbranę. Miške veli da ję on svęga Franca đal k Bađlu de volē h¹rañi žlęmpō i tu ję pōvōjničen i to mu sę računa kak da ję vojske. Matičov sin Miške ję bil četrđesęprvę dvę mesece v nemačkem zarōbłeništvu i znal ję nekaj i pō nemački reči, a i Matič sę naviek preštimañe drđal i on naťe veli: "To nje posel za męga Miška. Am moj Miške govori nemački."

23. Školnikōv i Klārin radijōn

V Čerje ję prvi radijōn na akumulātōr imel vučitel Majcen, negde pred rat četrđesęte. Znal ga ję na vęčer nastaviti na oblōk v škole i ludi su došli na Pijac pōslušať. Veliki Kinder Tōmaš fōringaš, ki ję naviek nosil škrlak na tri vuľę kak h¹ajdine zrne, sę voľzil pijan vuz Pijac. Stal ję pri Škaniče i došel z bičem na đugem bičale, da vidi to čude kaj govori. Čez oblōk ję videl da v kmice stōji vučitel ōtręga za radijōnem. Počel ję vikati: "Kak stę si vi bedasti, kaj bi ta kištra gōvorila, kaj ne vidite, da to on govori. Glejte, da ōdzaj stōji!" Za NDH su ustaši sę radijōñę zimali. Jęn đan su ustaši došli stare Klare Šatōvičōve i iskali de ję ję radijōn, da ję ga zemeju. Klara ję sama živela i nje nigđar ni imjela radijōna. Sę su prekōpali, ali ga njesu našli. I šťeli su Klaru ōterati sōbō, da pę v lōgōr. Jęn ustaša ję stālne gōvoril da ję nima javlęne, da ję v nejne h¹iže predečera v noči radijōn igral. Imaju i svedoka ki ję čul tak ljepu muđiku, kad ję išel z trsija pri svętem Martine pūtem krej h¹iže. Klara sę ōnda sjetila kaj ję to igrate. Reķla ję tomu ustašu, da nek ide na pūť krej h¹iže, da bu ona taj radijōn navinula. A kaj ję bile. Klarina h¹iža ję bila nad pemnicō, a ne sę nje dale pō noči iti vañ scat. Šekriet ję imjela krej šťale. Pripriemila si ję veliki šplejnati lonec v tērem sę za svinę kuva, pak ję vu jñęga sčala. Kak ję seđ curel, to ję bręnčale kak muđika. To ję pōñōvila i ustaši su ju pustili.

24. Paķ bu pūkle!

Kad su partizani zdigli v zrak barutanu v Sōpnice krej Sęsvet, čak su v Čerju ōblōki pōpūcali. Najprię sę vidle jake svetle a ōnda ję pūkle, da sę sę zemla tręsla ko da ję potres. Pripōvjedale sę da ję još jęn veliki magazin z municijō minjēran i da kad to pūknę da sę bđu i h¹iže rušale. Lukič Šatōvičōv Čubak ję punę o tem gōvoril. Nęgōv nūķ Stajñke ję napravil baķlu, prižgal ju i v noči ž nō mañnul pred Lukičōvem ōblōkem. Lukič skoči z postele: "Ti Boga, paķ bu pūkle! Si vun!" I cijela h¹iža zletjela vañ v gača i pōđōblača.

25. Same mi dođdi, sad si v grabe!

Šimec Caričōv ję bil jaki čovek i nje bile takvoga ki bi sę vupal ž nim zgrabiti i išel mętat. On sę nje nikōga bojal. Jęn đan sę v Kopčevce napil i išel ję vuz štreku dimōm. Veliju ludi ki su sušili sjene v Dugava, da ję Šimec najęmput skočil pred cug, tēri ję išel ōd Kralōvca, stal na šliperę, raširil rukę kak da sę h¹oče metati i počel vikati: "Same mi dođdi, sad si v grabe!" Mašinist ję fučkal, al sę Šimec nje meknul z mesta i cug ga ję pōgazil.

26. Da mi nje Imbrič pōmaľal bile bi dobre

Negda su sę na sakem čerskem prōščęjne pijanci pōťukli. Tak su sę jęmput Žakman i Međimurec ručki zgrābili na pijace. Žakman ję Međimurca h¹til dole i počeli su sę tuči. Pijani Imbrič ję spuknul prostec z plota i h¹ajd v pōmōč Žakmanu i tuķel tak đuge, dōķ sę nje Međimurec zľekel spōđ Žakmana i pōbjegel. Zutra ję Žakman trjezen jędva sę vľekel pripōvjedal: "Sę bi bile dobre. Same da mi nje Imbrič s proscem pō pleča pōmaľal."

27. Čubak stakore plaši zvoncem

Lukič Šatovičov Čubak je imel drevenu^h izu. Na najže se spravljala kukuriza na bate i meše sušile v dimu. Nakotile se pune stakorov i mišov, a ta gamad stalne glođe. Po noči kad se se primiri stakori su glödali i glödali i drkali sim tam po kukurize, da Lukič nje mogel spati. Onda je zel kravski zvonec, privezal na njega dretu i obesil ga za roženicu na najže. Svedrem je prevrtal prasnice i dretu spustil krej svoje posteje. I kad bi stakori počeli drkati po najže, Lukič je same pozvonil. Stakori su se razbjježali i on je dale mogel pri miru spati.

28. Kak je Pavlič a kak Brerber bika kupil

Pavlič je otišel na semen da bu kravu kupil. Onda su ga kravski mešetari Šolichi prošili, da nim kupi bika od jenoga čoveka teri, kak su rekli, neče nim prodati. Oni budu Pavliču još sto dinarov više platili za kulike on kupi. I Pavlič se pogađal i kupil bika. Je, ali sad više Šolichov nje nigde mogel najti. Za kravu nje više bile peněz. Doprjemil je meste kravę bika dimom. Privezal ga za lesu i plakal se od srama i jada. Sad bu moral ž nim na semen na prodaju.

Kad se Joža Brerber ženil bile je trieba kupiti blašće za gosti. On je kupil bikčjera na semnu i pred večer ga v štale privezal krej svoje krav. Onda rekel si matere: "Mame, sem kupil kravičku. Kad idete dojit, podojete i nu, tak je je vime napete. Sem si mislil, bumę do gosti nekaj više mliečnogę spravili." A Brerber je delal^h uncutarije sem ludem pak i rođene matere. Brberica je večer podojila své kravę i onda sęla z vödričkę skorem puno mlieka pod bika. Prijela je bika za jajca, a bik je lupil z nogę po vödričke i se se mlieke razlejale. "O, jašoj te vrag, te te jašoj!", počela je stara kleti sina. Brerber se čudem čudil: "O, mame, kaj nje kravička?" Ali kaj je mogla, kad je je bile kak se v pesmice pöpjeva: Išla baba kravu dojit. Zašla je pod bika. Kakva je to vraža krava ka ne pušća mlaka!

29. Jęn sin se bu škõlal za tãta a drugi za fiškãla

Frčke ki se z Čerja na Sęla priženil delal je na željeznice i z dijaki se vozil s cugem na posel. Pripövjedal je da ima dva sine i da ih bu đal škõlati. "Jęn se bu zõškõlal za tãta a drugi za fiškãla. Jęn bu kral a drugi ga z rešta vadil i tak budu lijepe živeli. Tãtu bum kupil i kapu na ke bu znũtra piše: Pol męne - pol tębe. I same ju žandaru pokaže kad ga vlõvi."

NOVEŠE ČUDNÕVATE ŽIVE ISTINE

1. Miške, zemi si škatulicu!

Miške je bil veliki jaki i već stareši dečke a ženil se slabõ maľo i pune mlajšõ djeklicõ. Kad su ožavani v cirkve pokle meše zastavil je Miška Brerber (mlajši sin Jože Brberovõga) i đal mu prãznu šibičnu škatulu: "Na, Miške, dej si to zemi! To ti bu trieba." "A kaj mi daješ tu škatulicu? Kaj bum ž no?" "Tu si buš mlãdejnku spravlal, kad se oženiš!"

2. Polič rakije i škař vina do poldan. To pometim

Štari Vukas je jaki muž i rad pije. Žena i familija su ga priterali k doktoru, da se ide kakti pijanec vraćit. Doktor ga je sęga sprevižetjeral, ali nje mu se baš činile da bi bil pijandura alkõholicar. Počel ga spitavati: *Je li, mirno spavate?* "To pitajte moju ženu. Ja ne čujem dõk spim", veli Vukas. *No, recite, koliko popijete na dan?* "Je, gospõn doktor, to vam je õvak. Jutre si pöpijem polič rakije. Pokle do poldan jęn škař vina. Tulike pometim, a kulike škařov do večera, to dale ne pometim. De bi ja bil alkõholicar! Am ja ne pijem nigđar nikakõv alkõhõl neg same pravu rakiju i vine."

3. Tebe je bik a sirec nije još dosta trd

Mlađši brat Drađić pisao je z Budjence bratu Jantonu Stajničjerovomu na omladinsku prugu Šamac - Sarajevo ovak : "Drađi bratec, falem Isus i Marija, bila nam v pomoći i po danu i po noći. Drađi bratec, dajem ti znati, da sme si živi i zdravi, kaj i tebe od sega srca želim. Drađi bratec, dajem ti znati, da se Šarava otehlila. Zleгла je tebe, a tebe je bik. Bi ti poslali suvoга sireka, ali nije još dosta trd. Zelen javor, zelen bor, molim brzi odgovor!"

4. Da si tak fajn napre, kak si ođzaj?

Štefič Žakmanov se vozil svojemi šimlini v Sešveta. Na Köbilnake vidi, da ide jena fest sneja i on stavi kojne. Pogleda ju napre: "E, da si bar tak fletna napre kak si ođzaj, bil bi te zel na kola!" I ođveze se dale. Ostavi babu, da ide pešica. A baba vikne za jnim: "Kušni ti mene fletne ođzaj, de sem ti fajn!"

5. Kraljevečki feferoni i šekrijet

Kraljevečka zadruga je imela veliki povrtnak. Tu je bile pune paradajza, paprike i feferonov. Marke Fugeššov je bil poslu vođa, a navjek je tu delale pune djekel i žen. Na pole je bil z desjek napravljen šekrijet, da ne bi dangubile ^hodajuč na maroš zarad sebe na stran. Jenoga dana su dečki selški fakini namazali zrijelemi feferoni papir i onda ga liepe na čavel postavili v šekrijetu. I kak je god tera djekla ili žena išla v šekrijet i kak se s papierem obrisala, tak ju je pekle i srbele, da se nije više vrnula nazaj na posel, neg je otišla brže bole dimom. Stara Jana Šipkova se vrnula šekrijeta nazaj brat paradajza. I dale je brala, ali ju je pekle puk je saki čas s fortunem mahala i ^hladila se. Onda se stare Bare potužila: "Joj si ga, mene! Se mi se vidi da sem na šekriete morti sifiluša dobila!?"

6. Išel po linije i v drək zašel

Kad je mrl Slavič Ježutkovič došel mu je Ivan Vugrič na sprečvöd v Budjence putem z Kralövca priek Čerja. Videl ga je prvoborac Mičurin da ide putem od Čerja, a znał je da je z Kralövca moći dojt prije po linije čez Döminičovu šumu od Köbilnaka. Pita on Vugriča: "Zakaj njesi išel po linije neg oköle putem? Kaj nije po linije krajše i bole?" Veli nemu Vugrič: "Ne držim se ja više linije. Am sem od četrdeset trejte furt išel po linije pak sem v drək zašel."

7. Si drugi su ^hrvati

Na jenjem sprečvode na čerskem gröbiju stal se Vugrič svojjem starem pajdašem, ki već duge ne živi v čerske fare. Spöminaju se oni kak je negda bile v sele Kralövce i kak je sad. Negda je v Kralövce bile pune krav i ludi su mjeke prođavali i mliečne nösil na plac. Bile je i pune liepe kojne. Pokle se pune ludi döselile od se stran i na negdašnjem pole vuz cestu su velikę zidane ^hiže napravili a najviše je ^hercegovcov z Nemačke. Pripövjeda Vugrič: "Nije više staröga sela Kralövca. Više nije ni jenoga kojna, još je pet šest krav i jene petnajst stare Kraljevčanov a si drugi su ^hrvati."

8. Šte je za krivi kundak držal

Jen Glamničan je bil mobilizjieran v nemačku vojsku i v ratu je rajnen v nogu. Pokle rata nije mogel döbiti posla i ostal je doma na zemle. Rekli su mu da je za krivi kundak držal. Negöv jargan ki je bil kak domöbran od partizanov zaröblen i postal partizan. On se pokle rata zaposlil. Sad su öbödva v pjenzije. Jen ima malu dömaču radničku pjenziju, a drugi male većšu nemačku invalidsku.

I sad se još svädiju teri je držal za krivi a teri za pravi kundak.

9. Kak je drug Rok sūdil za šusku (plusku)

Imbrica Kapec se bil nekaj pōsvadil s Pjepō Lōzičōvu i tak ju je jake šupil, plusnul da je se pōznale a išla je i k doktōru. Pepa ga je tužila Narodnōmu sūdu. Drug Rok je došel kakti sūdec. Daj je znēsti na dvōrišče stol i stolcē za sūca i zapisničara, skupil ludi i počel je sūd. Svedoki su rekli da je istina kak Pepa veli a i Imbrica je priznal da ju je šupil. Drug Rok je presūdil da Imbrica plati Pepe 50 dinara. Imbrica je zvadil 100 dinara, daj peneze Pepe i rekel: "Ja dam još 50 za drugu plusku!", i tak šupil Pepu da je v stjenu^h iže ōdletjela i da je je stjena dala više neg pluska. Sūdec Rok se mirne zdigel i narēdil ludēm da se razideju. Sūd je bil gotōv. Za drugu plusku se bŭ sūdile na druge rāsprave.

10. Drug Rok je kǎznil sabōtjere na zǎdružnem domu

Kad se gradil Zǎdružni dom v Čerju ludi su mōrali iti na dobrōvōlni rǎd. Sekretar partije drug Rok je pijan s parabelō prijek plēč došel na kōntrōlu i počel prigōvǎrjati da slabe djelaju. Ōnda je jēn Budenčan srdite pritisnul svoju vlastitu lōpatu štijaču i držale je pŭkle. Rok je počel klēti da je to sabōtǎža. Dvǎ Glamničani i jēn Drenčičevac su se nǎte nasmejali.

Rok je ōtišiel v Mjesni odbōr. Daj je pōzvati brigadjera na grǎdne Doma, pǎdsednika i tajnika Mjesnog odbōra i mjesnōga tužioca. Administrǎtōru je narēdil, da zemē Ustava zǎkōna (Tak je on zvǎl *Zakon o mjesnim narodnim odborima*) i da najde kak se kǎznǎvaju sabōtjere. Administrǎtōr je čital i našel jēn član de pišē da odbōr mōrē na svoje sednice kǎzniti za neke prekršaje globom od 500 do 1500 dinara. Rok je odmǎ narēdil administrǎtoru da zemē napišē rešējna o kǎznǎvajnu globom od 1500 dinara. Administrǎtōr ga je ipak uspel uveriti da se prvipŭt nēmre kǎzniti z največšō kǎznu neg z najmejnšō. Dōk su se si pōzvǎni skupili već je 6 primerkōv rešējna administrǎtōr napisal i dole stavil imēna pǎdsednika, tajnika, brigadjera i mjesnoga tužioca. Rok je narēdil da si pōtpišeju se šest primerkōv. Sad je tek Rok rekel imēna te četire sabōtjerōv: Tōmaš Fundelič (ki je držale strgal), Martin Petras, Imbrič Petras i Tōmaš Kinder ki su se smejali. Administrǎtōr je napisal imēna, jēn primerek del v uruđbeni zapisnik a jēn primerek je ostal na stole. Rok si je dō toga zadrjemal na stole a si drugi su mŭčali kak je i rēd na sūdu. Najēmut je Rok zdigel glǎvu i spazil jēn papier na stole. "Kaj je to?", pital je Rok. Administrǎtōr mu je rekel, da je pisal 6 primerkōv kulike mōrē v mašinu i da su četiri kǎzneni, jēden je za uruđbeni zapisnik a to je ostal još jēn. Rok se ōnda zamislil i mŭdre rekel: "Je, ōnda mōramē još jenoga pōkǎznǎvati." Del je Rok pǎlec v zŭbē. "Piši! Luka Šarec Isomec." I Lukič je kǎznen da se pōtrōši napisani papier a kaj je zakrivel to je same Rok znal. Si kǎzneni su globē platili. Da njesu, mōrali bi iti Svēti Ivan v rešt.

11. Kak je drug Rok primal v partiju

Drug Rok je bil sekretar partije i na sastanku je tumačil kak kandidat partije mōrē pōstati član i biti primlen v partiju. Rekel je da se saki kandidat najprije pǎverǎva izvršavajnem zadǎtkōv kojē dōbi a prima se kad ubije jenoga neprijatela. Dōk su nekteri mrmlali da se slične tak prima i v lovačke društve skuplajnem klunōv i rēpōv. Kandidat za lovca ubija vrǎne i skupla klunē i rēpē lisic i kad i_n dosta skupi pōstǎnē član. Same se jēn usūdil pitati, da kak se bŭ primale v partiju kad nē bu više neprijatelōv. Drug Rok je srdite ōdgōvoril: "Neprijatelōv bŭdē navjek!"

12. Drug Rok, stǎri Grǎnda i Puniša

Sekretar partije v rǎdne zǎdruge v Šašinovečkem Lŭgu je bil nepismeni drug Rok. Pǎdsednik je bil Ivan Grǎnda Radičevac ki nje bil član partije. Prije neg je pōčēla jēna sednica upravnog odbora Grǎnda je pital Roka: "Sem čul da si pǎk svēga pastrka

zmrlatil?" "A kaj bi ga zmrlatil. Sem ga same par put klopil", rekel je Rok. Granda je znal da je Rok tukel svo zeljezno ruklo, ku nje zgubil v rate, neg se bil nastrelil prie rata, i rekel je Roku da to vise ne sme delati. Rok se rasrdil, zvadil pistolu VIS, s crejnamei lupil po stole: "Ne dozvolavam da mi banda gospodari!" Stari Granda se poleke za stola zdigel, otkopcal kaput, otkril prsa i mirne rekel: "Pucaj Rok, pucaj, ja njesem ni pred Punišo bjezal!" (Ivan Granda je bil zastupnik v beogradskom parlamentu i rajnen je v ruku kad je skočil pred Radića, dok je Puniša pucal. Rok je spravil VIS v žep.)

13. Kakvu kaznu? Tele najprie zeti!

V selačke radne zadruge v Lugu se otelila krava teru je bredu dal v zadругu jen zadrugar. Bila dobra dojka i zlegla lijepe tele, teličku. I taj zadrugar je zel tele i otpriemil si ga dimom. Rekel je da on dal same kravu v zadругu a nje i tele. Bil je i član partije i o tomu se raspravljale na sastanke. Sekretar je pozval na sastanak i druga z komitjeta, teri je rekel da se takva greška mora kazniti. I počele se raspravljati je li ga treba kazniti z opomeno, ukorem ili sklučiti. Jajne sedi v zapečke i furt srdite mrmli. I da god ste predloži kakvu kaznu, Jajne viče: "Ma kakva kazna, kakve opomeno, kakvi ukori, kakve sklučejne? Treba tele zeti! Najprie tele zeti!"

14. Pjevec bu zakukurjekal⁵⁰⁹

Stublić je bil noćni čuvar v Slemenu (prie Rabus) v Šesveta. Jene noći već k jutru su se pri nem skupili još dva dečki čuvari i kojekaj pripovjedali. Ipak je najvažnije bile kak dojt do pijače. Onda je Stublić ni_h pital je 'l' se hoćeju vadlati (kladiti). Rekel je da kad bu on zakukurjekal da mu se bu pjevec vjavil. Če mu se vjavi oni plačaju 5 litri, če ne onda on. I okladili su se za pet litri vina. Stublić se je zdigel, z rukami stropal po hlaćelnica kak pjevec s krili i zakukurjekal. I zbila šesvečki pjevci su mu se počeli javlati. Dečki su dali penezu i Stublić je sam poprečki otišal Klobučaru, zbudil ga i donesal vine.

15. Kak se veli slama po nemački

Kad se Joške vrnu z Nemačke de delal mesec dan, falil se da je navčil po nemački govōriti. Onda ga pita Marke da kak se veli po nemački slama. Joške razmišlal i veli: "Sad se ne morem setiti a v glave mi je." "Je, je istina. Am njesi nigdar ni imel niš druge v glave neg slamu." Jen je dan išel z materjo sušit sijene na sinokōšu. Mati mu veli da nek ide tam od međe donesti zubače. On veli da on nezna kaj su to zubače. A mati nemu da nek same ide da h_h bu već našel. Miške srdite zdigel nos i vojničkem korakem krenul. Kad je stal na zupcu od zubač, zubačišće ga lupile po čele da je se zvjezde videl. mam je preklel i joca i mater ōnomu ki je te zubače zupci gore ostavil.

16. Martekōv škrlak, kaput i postel

Martek se priženil pri Jele. Došel je v nejninu hizu a sobo je donesal svoju postel. Postel su deli krej jene stjene. Tu je spal Martek. Jela je spala na svoje posteke krej druge stjene. Kad su na večer legli spat, Martek je hital svoj škrlak na Jelinu postel. Če je škrlak ostal, onda si je Martek išel po njega k Jele na postel. Če se je škrlak vrnu, Martek nje imel po kaj iti k Jele. Jemput se Martek pošvadil z Jelo. Ona mu je govōrila da je on na nejninem i da more otiti z nejnine hize. On se rasrdil i prestrl svoj kaput na zemlu v hize (poda nje bile), zgrabil Jelu, hital ju na kaput i vudri po jne: "Sad si ti na mojem i ja sem gospodar!"

⁵⁰⁹ Ardalić (1906): U Ostrovici (Bukovica) ima neki Marko Jaberica, katolik, da će u svaka doba noći činiti sve pjevice zapjevati, t.j. da će mu se odazvati: nekako zaplješće rukama kao i pijevac krilma i zapjeva uprav na svake mode kao pijevac, a oni, gdje god koji, odgovaraju mu kao i on.

Jen dan se Märték napil i Jela mu nje dala spati pöd svöjtem krovem. Märték je zněsel svoju postel na dvöřišče. Zěl si je flašu rakije, još si popil i zaspal vune. Kad su to vidli selski fakini, prevezali su ga štrikmi za postel i ödñesli s postelö nasried gröbja pöd raspele. Kad se počele daniti Märték se zbudil i nekak ödvězal, del blazine i plavte na pleča i ^hajd dimom. Glamniječke babe su baš išle s köšarami na rani cug v Kralövcé. Razbiejžale su se öd sträva kad su videle da mrtvik ide z gröbja. Ni si ^{i_h} vrägi ne bi dö Glamnice pölovili.

17. Kak je Märték ostal bez jajec

Tvörec spija jajca pö kurilñake (kököšilñake) i ludi ga löviju v željeza i tamäñiju. Šte ga zatamäñi, priveže ga za kolec i nosi pö sele. Žene mu daju jajca, a pönüdiu ga i z vinem. Tak je Märték Miš prižeñeni Stübičan v Čerju vlovil tvörca i nosil ga pö sele. Dök je on v ^hiže v Budjence pil, tvörca je östavil vane (jake smrdi), vkral mu ga je döseleni Jelič gräbar i pobral pö cjele Glamnice jajca.

18. Märték i Šmitöva mirna krava

Šmit je prosil Märtéka da mu čuva kravu na päše döc si bi on nekej doma öbavil. Märték ga pital: "Je l' krava dobra?" "Je, rekel je Šmit. "Je l' krava mirna?" "Je, veli Šmit. "Če ti je krava dobra i mirna, önda je nje trieba čuvati ni paziti.", rekel je Märték i ötišel.

19. Gläva je frknula pöd pult

Jen stareši Šašinöčan je baš vlezäval v štacun kad je štacunär tak šupil si ženu da je je gläva frknula pöd pult. Se v strävu je pöbjegel i ludę zazäval da ideju glejet nesreču kak je štacunär ženu moril. Tak ju je jake šupil da je je glävu ötrgel. Skupile se mam ludi i ^hajd oni glejet. Kad tam si v strävu pöleke ötpiraju vräta na štacune a za pultem stöji cjele i živa žena i viče na mužä. A ne je same bila perika z gläve frknula pöd pult kad ju je muž šupil a stäri Šašinöčan nje znal da si sad žene moreju i glävu mjeñnati kak negda rupče.

20. Svitnak pojel otröv za staköre

Svitnak z Čerja je delal na Düge sele. Saki dan si je nosil jele z doma. Kad je god kaj bolšöga za jesti döñesel, pajdaši su mu to našli i pöjeli. Jenoga dana je Svitnak spazil da jen negöv pajdaš spravil nekakve jele zamotane v papjere. On je to ödvinul, našel čvarkę i pojel. Kad je pajdaš videl da nje čvarköv počel je vikati i kleti, da šte je čvarkę pojel. Svitnak se javil: "Kaj vičeš, ja sem ti pojel čvarkę, a kulike put si ti mene jele pojel i nikömu niš?" Šad se pajdaš prestrašil. Zgrabil Svitnaka i narinul ga v auto. "Brže k doktoru. Ötroval si se. To sem kupil ötrövanę čvarkę za staköre fundati." Ödvězel ga v ambulantu i döc je pajdaš iskal doktora, Svitnak je zgrabil nečiji beciklin i bežji v bertiju na Šaškövec. Naručil je flašu köjnaka i dvä deci kupicu. Bertašica ga bjele gledela, ali mu dala. Platil je i mam pri šanke se popil. Kupicu za kupicö je vu se vlieval. Pöbjegel je v gräbu pöd slivu. Pörinul prste v pörizäk i se zbluval. Ležel si na trävu i tu zaspal. Negöv pajdaš je napravil cjele poteru pö Düge sela i jedva ga našel v grave. Svitnak se lijepe prešpal i nje mu bile nikaj.

20. KAJ SE PRED BŌSEMI NE GŌVORI – VENŌGVAJNE

Venŏgvajne

Venŏgvati⁵¹⁰ (one delati) se pŏ ĉerski fine veli meste prŏste i sramŏtne rjeĉi mrdati ili joŝ prosteŝe jebati. Ĉerci znaju da mej nŏgami nje same dimje i sram⁵¹¹ i si znaju kak se ĉemu veli. Te i druge sramŏtne rjeĉi stareŝi ne gŏvoriju tam de ima bŏse (decę) a nekteŝi fini i pŏbŏžni ludi i_h rjetke da veliju. Oni ne kunęju "jebęm ti!" neg "jesęm ti!". Pŏbŏžneŝe ųęne ne kunę kak muŝki "jebal te, jebi te, jebŏ te" neg "jaŝi te, jaŝŏj te, i jaŝŏj te, te te jaŝŏj!"⁵¹² Predi dŏk su se Ĉerci viŝe tuųžili pŏ fiŝkale i pŝvdali pri Svętem Ivane, znali su da kurc⁵¹³ nęmre v ųapisnik niti v knigu a v pizdu⁵¹⁴ more. Sęne nikak ni Ĉerci ni si okŏl Ĉerja ne razmeju ųakaj je Njemcem kurc krętek a Talijanem pica ŝirŏka a fina za pŏjesti i niŝ sramŏtnŏga. I ųakaj nekajkavski^H rva^ti slobŏne mrdaju de god jeŝu a za nas su sramŏtne rjeĉi kurc, pica i mrdati. I mlajŝi se sada se viŝe jebę i jebęju⁵¹⁵ a stareŝi su se negda venŏgvali i mrdali⁵¹⁶ skriveĉki. Zna^ju da fina gŏspoda imaju mej nŏgami penis⁵¹⁷ a i on zgledi kak kurc same kaj je mejnŝi i mękŝi ali more v knigu.⁵¹⁸ Muų ima mej nŏgami v

⁵¹⁰ Veĉenaj (1997) tumaĉi rijeĉ venodijati: raditi; eufemistiĉki: raditi neŝto nepriliĉno, spolno opĉiti. Naj dugo venodijati.

⁵¹¹ Varaųdinac Ivan Belostenec fratar reda sv. Pavla Pustinjaka u svojoj riznici rijeĉi ima za sram muŝki ĉak 37 rijeĉi dijaĉkoga jezika latinskog, za sram ųenski 25 rijeĉi i joŝ 7 za sram obojega spola. U toj riznici nema za tih 69 rijeĉi ni jedne jedine prave svima razumljive rijeĉi ni ilirskog ni hrvatskog ni dalmatinskog ni slovenskog niti turskoslovenskog. Valda su dijaĉi se te rijeĉi ionak dobre znali, i njesu mŏrali vuĉiti! Prema odobrenju biskupa Branjuga u tom Rjeĉniku (napisanom prije 1675.) nije bilo "niŝta suprotno svetŏj vjeri i katoliĉkom nauku, a ni naĉelima morala" i Lepoglavski samostan ga je izdao 1742. godine "da ugod i slavnŏm ilirskom narodu". Samo je sram (muŝki, ųenski i telovni) slavnŏga ilirskoga naroda mogao uĉi u rjeĉnik. (Kurt je v pizdu i ųnda mŏral po knice vlesti a v knigu nje smel da ga Mŏral ne mŏra videti i vun zljeĉi)

⁵¹² Kantautor Sow Muhamed-Kaba "gvinejski Zagorec" veli da je kajkavski melodiĉan i fenomenalno pije^van pa ni "jebal te vrag" nije prosto nego poetski. Murŝiĉ (1994) misli da glagol "jebati" spada u tvorbeno najplodnije rijeĉi (navodi ih preko 100!) kao i kurac i pizda pa su zato dragulji hrvatskoga jeziĉnog blaga. Moųda je zato i dr. Z. Bartoliĉ (1987) u Rjeĉnik hrvatskoga narodnog blaga na meĉimurskoj kajkavŝtini uvrŝtio i rijeĉ penis - muŝki spolni organ! Morti Meĉimurci izbila imaju penis meste kurca. Mlaĉi Meĉimurac M. Murŝiĉ piŝe da su Hrvati uzeli iz latinskog penis da bude pristojni nadomjestak za vulgarizirani kurac kao ŝto su Rumunji uzeli naŝ kurac da im bude pristojniji izraz za njihov nepristojni kurac, koji je u Hrvatskoj grad (Pula).

⁵¹³ Kurc (kurec, kurac) je umanjenica od praslavenske rijeĉi kur za pijetaŏ i znaĉi pjetliĉ (po ĉerski pevĉec). Stareŝi Ĉerci velijiu kurilnak meste kŏkŏŝilnak a kure^tina meŝu ųd kŏkŏŝi. Dr. Abjaniĉ (2003) je do 1930. god. zabiljeųio 141 istoznaĉnicu. Sabljak (1983) u ŝatrovaĉkom rjeĉniku tumaĉi kurac : muŝko spolovilo a navodi 106 istoznaĉnica. (u izdanju iz 2001. je smanjio na 86!) Tu su i: ĉanta, ĉuĉa, ĉanfa, klamfa, flondųa, glondųa, njerga, njezga, ronĉa i zvrnda. Malnar (2002) ima iz Ćabra joŝ i finka. (Akademik B. Finka prouĉavaŏ je i gorsko-kotarsku kajkavŝtinu.)

⁵¹⁴ Pizda je praslavenska rijeĉ indoeuropskog korjena u znaĉenju piŝati i sjediti tj. piŝalica i sjedalica. Od pizde je vjerojatno nastala pica a od ove umanjenica piĉka. U ĉerskom govoru pica je ųensko a picek muŝko pile (ĉuĉica i ĉuĉek) a istovremeno znaĉe i mala pica (piĉkica, pizdica, pizdiĉka i pizdiĉkica) odnosno mali kurc (kurĉec, kurĉek, kurĉiĉek, pimpek). Dr. Abjaniĉ (2003) je do 1930. skupio 113 naziva. Sabljak (1983) u rjeĉniku ŝatre tumaĉi rijeĉ pizda: ųensko spolovilo i navodi joŝ 111 drugih naziva. (u izdanju iz 2001. poveĉao za novih 173 na ĉak 284!) Tu su i: ĉanta, ĉuĉa, ĉanfa, klamfa, flondųa, glondųa, njerga, njezga, ronĉa i zvrnda. Malnar (2002) ima iz Ćabra joŝ i finka. (Akademik B. Finka prouĉavaŏ je i gorsko-kotarsku kajkavŝtinu.)

⁵¹⁵ Uhlik (1983) ima 58 romskih rijeĉi za oblubiti. Abjaniĉ je skupio samo 36 naziva..

⁵¹⁶ Veĉenaj (1987): mrdati - obavljati spolne odnose. jebati - vulg. seksualno opĉiti, imati spolni odnos.

⁵¹⁷ Iz meĉimurske izreke (Ima ga, tj. penis, kaj ų njim Belko vkanil - kobilu zadovoljio) se vidi da ne bi mogao u knjigu! Belostenec je 37 latinskih pravih i metaforiĉkih naziva za kurac protumaĉio kao: sram muŝki, sram ĉloveŝki, sram telovni, sramni vud, sramni kotrig, sprava muŝka, potreba muŝka. Veĉina rijeĉi znaĉe prvotno: vrabac, bik, Prijapov pas, ųiųak, rep, srednji prst, ųila, sablja, koplje, noų, greda, kolec, prostec, stup, rudo, ŝiba, ŝpica, ĉrtalo pluga, zasun. Uhlik (1983) navodi 39 romskih rijeĉi za penis, membrum virile.

⁵¹⁸ Belostenec je sram ųenski (ųensku potrebu) objasnio s 25 latinskih rijeĉi. Veĉina su prenesena znaĉenja pa daje i prvotno znaĉenje kao: noųnica, zavitek, riba, ŝkoljka, oŝtriga, noĉno ŝtraŝilo, noĉna nakaz, zdenec vu Arkadije iz kojega ako ĉlovek pije, vino mu je odurno i jama koja vodu poųira i ka se lahko ne napuni. (Dijaki ki

dimju kōsmatile i su meštiju, jajca i kurca, tēri ima kōžicu, glavič i prvajz. Kurc se zdigne kak kolec i stōji kak prostec, makar njema nog a trd je kak rog. Kad mrdajne zvršava se brže primrdava i bridzga jebōvinu kak mlezive. Pravi jēpci jebēju kak žrjebec, a ne kak bik ki same jēmput rukne, sukne i spukne. Slab jēbec kak bik sukne i rukne, triput kak kojn prdne, dvaput primrdne i z lukne spukne. Kurc nije nigdar predug če je dosta debel. Kratki debeli kurc zatekne pizdu kak zatik flašu. Detēči kurc je picek, čuček, pimpek, kurčec, kurček ili kurčiček.

Žēna ima v dimju kōsmatile, pizdu, pičku⁵¹⁹, picu⁵²⁰, mrdu, cucu⁵²¹ ili mindu⁵²² (V priče je kraličina čer imjela v dimju znamiejne sūnce, pōd kolenem mesec a na ciceke zvijezde) Pizde se lepše veli gnjezde za tičeka. Veli je se i zēz. (Guska i raca ima zēz na rēpe ōd kud s klunem vadi m̄ast i m̄ažē perje. Djeklam i ženam se grōzi: b̄um tē priel za zēz!) Pizda ima vusnice i sjekel. Pizda kak vukōvē lampe. Ali pizde njesu same ženam mej nōgami neg ima i prave muške pizdi. Djeklica ili curica ima pičkicu, pizdicu ili picicu. Deklička i curička ima pizdičku, a deklīčkica i curīčkica pizdičkicu. Picek, čuček, picica i čučica se veli i m̄alōmu piščetu (piščencu i piščenke). Pōpjeva se: Picica piščejnka ti buš moja ženka. Jezika zn̄anci veliju da je pička kajkavska rječ za m̄alu picu a pičkica za još mejnšu tak kak je i m̄ala kupica kupička a kupīčkica još mejnša. M̄ala, vuska i skliska pička se raskoli kak breska kałanka i žvakčē kurca kak žgancē. Prava jebica ne leži kak klada, neg pritrk̄ava i vrti z ritjō i kurca sōmēlē kak na žrnje a saku kaplicu jebōvine prava pica pōcica. Pūne je rječī za m̄alu pizdu i mali kurc, a za veliku pizdu se veli: pizda kak opajnek, kak šlapa ili kak vukōvē lampe, za veliki kurc se veli: kurc kak prostec, kolec ili kak vagjer. Šte v̄ekšōga i dūgšōga ima, on se ž nim i bole štima. Kad se dečke žēni veli se da bu dobil krušnu peč (rit) i sinokōšu zdencem (kōsmatile i pizdu) a djekla tičeka z jajci ki bu sprnul i v̄lētēl je v gnjezde. Pizdek se veli dečku ki se prižēni k djekle. (Jajneke Pizdač nije bil zadōvolen da se tak zove, pak si je na sūdu d̄al premeniti i sad se zove Štjef Pizdač).

O kurcu i pizde se priča pūne prič, a najviše kak dečke nije znal kaj je pizda a djekla kaj je kurc. Kad je čer pitala mater da ju navči kak se jēbē, mati je pōsēla čer z golō ritjō na mravilnak. Kad se djekla plākala da kak bu ona išla v zamuž i kak bu z mužem živelā, kad ona niš ne zna. Mati je rēkla da nek same lēgnē i raširi nogē. Djekla je srdite matere ōdbrusila: "Joj, mamek, mamek, am se ja zn̄am jebati, al ne znam kuvati!" Veli se da je kurva ona žēna k̄a z dōbrē mēlē loš kr̄uv spēčē, a nije ona k̄a d̄a tuđōmu mužū jebati. Am

su vučili latinski su takve pizde izbila bili više str̄avu neg jamē peklejnske!) Romski jezik ima čak 63 riječi za vagina (Uhlik, 1983)

⁵¹⁹ Večenaj (1997) u rječniku Gole: pička (1. ženski spolni organ; usp. pizda), pičkica (dem. od pička), pičkin (koji se odnosi na pička), pičak (muški spolni organ), pizda, pizdanja, pizdanjin, pizdek, pizdekof, pizdica, pizdič, pizdičef, pizdičin, pizdičof, pizdin, pizdogloža (korov s oštrim, tankim bodljikama), pizdogložin, pizdun Lipljin (2002) u rječniku Varaždina: cuca, cucika, čuča, mindža, muf, pica, picica, pičič, pička, pičkica, piksl, pizda, pizdanja, pizdica, pizdina, pizdurina. Malnar (2002) u Pamejneku Čabra ima samo: finka. Finka je kao i pizda i slovenska riječ, pa su možda Slovenci dali Čabrancima finku a uzeli pizdu. Što ostaje Hrvatima ako je pička srpska a pizda slovenska?

⁵²⁰ Večenaj (1997): Lice picu jebe. Lice prodaje picu. Bolša je ikakva klica nego prazna pica. Dok lice zgubi farbu i pica mašču - gotovo je. To ti je kak picino oko.

⁵²¹ Strbad (1987) međimurske poslovice: Cuca kak šljofkapa. Cuca kak berečni zajec. Smeje se kak cuca novi pospanjki. Muči kak cuca v šaki. Veljke žene imaju male, a male žene veljke cuce. Sveti Trumbetulek je cuce delil. Hike, hake, po cuci so ji dlake. Mrmra kak bogec nad cucom. Cuco ima kak žena, a pamet kak dete. Fala bogo i božičo, Cuca visi na rastičo, Polek ido popja kola, Cuca boga kak pištola. Međimurac Muršić nagađa da je cuca možda isto što i čuča tj. pica, picica i piščenka ili posuđena od Mađara (szuczca: ljubavnica). A možda je cuca samo ženski cucek koji hoće gristi!?

⁵²² Uhlik(1983) romske riječi za vaginu su mindž, minž, minžina i uz još 59 naziva. Po Klaiću je minda od tal. mingere : mokriti, dakle mokrila. Sabljak (1981) u rječniku šatre ima: mindža, džamin, mindžina i mindžulja.

sę wraža kōža ne razdęre. Żęne sę ^hoće jebati i drżęča ję, dōk god morę kisiele mljeke pregristi i reći pepel. Mųż pak morę tak dųge mrdati dōk morę tikvajnu zdići. Am sę sam drađi Bōg Eve i Jadanu smilōval kad su ga prōsili i dopustil im da sę jebęju da ^hoćeju i de ^hoćeju furt i navjek dō god moreju. Zākaj bi jebeźliva żęna bila kriva kaj sę jebę sakem ki ^hoće i morę, kad ję drađi Bōg pizdu tak stvoril da ję saki kurc paše a nę same jęn jedini. I ząte dōk ję god zemla ōkrųgla ludi sę jębų krej sakōga wųgla a i tam de sę stignę kad sę kurc zdignę. Gizdąvi jębec ima plesniv kurec, a jebeźliva jebica bi sę dąla i v joke zjebati. Tak ję Jąne Stublićōve (nosila ję ^hlaće pak su ję gōvōrili Jajinke) Jakōpiš napravil Zoricu na krušne peće. Franc parądni ję v cirkve vu ne ōkrųgle jame v zidu v kakvę svęci stōjiju napravil Jęle żivu sveticu. Jebeźliva żęna je mogla kupiti v apōtjeke štrancmarina⁵²³ i dati ōnomu za kjiem ję bila štećna i on pōnōrije za jny. Zidar Fišter ję jębel Marušu čez gątrę na ōblōku kōmōre. Svęker ję ję ^hiźna vrąta zaklućal pak nje mogla vun neg sę same pritislula na gątrę. Vuz stjenu su bilę slożęne plańke i slemećki i zidar ję jębel stōjęcki. Na plańka ję stał, za gątrę sę drżal i same ję ōbōdvje gląvę čez gątrę teknul. Ali kad mu ję došle mile, jąke sę vuprl da bole primrdnę, zrušali su sę slemećki, opal ję pōprećki i tak ję nagulil da si ję sa vuva na gątra zgulil. A ima i nesrećneše ludi ki kad i na plęća ōpaneju kurca si strgaju. Bole sę zrōditi bez kurca neg bez srećę. Ōbzojni dećke zną biti będast kak tełe i furt mej żejnskę nogę bejżi a prąvi jębec ję mųder kak pjevęc ki i mej pęjem pizdu najdę. Za takvę jebeźlivcę sę veli: Taj bi i kaću v joke zjebel. Nektęre żęne sę jebęju na klaftre. Kad ję Fućkova baba prehamila i on ju vlovil na venōgvajnu, zakuril ję šporet i na razbijelęne tąblę ju z golō ritjō pōsedaćil. Noga djękla kad ōtide v замуż i pōstąne sneja brże bole ^hiti sřam za trąm i pōpjeva kak i pōpova djękla: "Moja roba moj dućan, komu ^hoću tomu dąm!" I ōnda ima šoca i kurva sę s kurvješi. Pri nas sę veli da ję gre^hota jebati same oca dōmōroca, a će sę on nje doma rodil neg ję priżejnęni pizdek, ōnda nje griej ni nęga.

Mrdati ję pri nas sramōtna rjeć, a fukati i drkati nje pri nas niš sramōtnōga. Dećki i djękle su negda saki dąn na paše fukali dōk njesu šprukancę s kaźijem v jamicu nafukali. Kad su svinę i bląge na paše bili nemirni, mōrali su za jnimi drkati i vraćati i_n da nejdeju v kvąr. Kad njesu drkali ōnda su dećki djęklę žiglali, šćipali, za kitę vlękli i cicekę im rulili ili sę igrali krąla i pizdōlisca, dōk sę nje tęri kusejębec komu ję brże sęga dosta kak i maćke jęba raspizdil i poćel pizduliti. Ōnda si ję sam na strąne kurca mogel brundati. Cęrci njemaju muda neg jajca. Ali mudni jęsu. Nikam im sę ne mudi i navjek k meše zamudiju kad im ję cirkva blizu a na cug v Krąlōvec ne zamudiju neg dojdeju i cjelu vuru prje. Kad nje dōbrōga vina ōnda sę piję i pizdōźmika (cuca ili ^hąpa) kak sę veli kisielōmu vinu tęre ne vrjedi ni pizdin dim.

Kōjnarę mųćiju pizdemjerkę żutę trdę muvę kę sę kōbilam pōd ręp zavlaćiju i ne dąju im kak i kršęli v rite pri miru sę pasti.

Kad ję fureż i svinće sę kolę deca čekaju da dōbiju mehur i ōsušiju ga i napuhuju. Dōk vane trpiju zimu veli im sę da bųdu dobili i vitlicu i prsten. Vitlica ję rit, a prsten ję pizda. (Vitlica ję okųgla i njema jōka a prsten ima joke.)

Gliva smrdlivec⁵²⁴ jake i dąke smrdi i pųna ję muv a zgledi kak kurc i zrąstę z jajca.

Prićati priće, šąlę, poslōvice, zagōnetkę i igrę bez takve rjeći bi zgłędele kak i iti na gosti prez kurca ili dojtj z gōsti suvem kurcem i z mōkremlj obōjki.

⁵²³ Štrancmarin je afrodizijak od samljevene španjolske muhe (*Lytta vesicatoria*).

Belović (2008): Sigorno mo je dola spiti štrancmareno, da je tak nori za jom?

⁵²⁴ Osnivač bot. terminologije švedski liječnik C. Linne dao joj je ime *Phallus impudicus* (kurac besramni), E. Fischer točniji naziv *Ithyphallus impudicus* (dignuti kurac besramni) a Englez J Gerard u Herbalu iz 1597. naziva je *Fungus virilis penis erecta forma* (gljiva muški kurac uzdignuta oblika)

ŠALNE MAŠNE (PROSTE) PRIČE

1. Kak se čovek stvaja?⁵²⁵

Dök je još Isus svëtem Pëtre^h òdal pò svijetu, jëmput je svëti Pëter pital Isusa: "Mešter, mešter, se si me navčil i se si mi pòvedal, same mi njesi pòkžal kak se čovek stvaja." Na^hte se Isus rasrdil i rëkel Pëtru: "Hojdi dō ònoga grmja, pak buš videl!" Svëti Pëter je mām òdbiejžal ali je grmije bile dost dälke. I kad je dōbiejžal dō grmja i počel se nūter nalukavati. Videl je gòlōga mužā na gòle žëne. Vrnul se srdite nazaj k Isusu. Pita ga Isus: "Nò, je l' si videl kak se čovek stvaja?" "A kaj bi videl, kad sem zamudil i prekesne došel. Več je bil cjeti gotòv same mu je još luknu mej nōgami vrtal."

2. Žakaj je ženska rit navjek mrzla?

Kad je drađi Bōg stvoril prve ludi Jadana i Evu bil je òdrëdil kak i drugem stvorem i se živine, svëti krst pòštuj, da se same jëmput na lete jebeju i ležeju. Je, al kad je Jadān prvi pūt zmrda^hl Evu, ne se to ja^hke dōpale i pòštele još. Nagōvorila je Jadana da prosiju Boga kaj bi se bār dvaput na lete slobōne mrdali. I Bōg se smilōval i rëkel da se nek jebu dvaput na lete. Je, kad je Jadān i drugipūt zmrda^hl Evu, ona mu je rëkla da se ne čini da je Bōg rëkel triput na lete. I Eva⁵²⁶ je tak dūge Jadana cëndrala dök nje pristal da ideju Boga pitat. Kad su došli pitat i Jadān rëkel da se Eve čini da se slobōne triput na lete jebeju drađi Bōg se izbila rasrdil, zgrabil kōmād lëda i ^hitil ga Eve v rit i viknul: "Jebetē se kulike god ^hočetē i kak god ^hočetē, de god i de gie ^hočetē, same menē na miru pustetē! I òd ònda je ženska rit navjek mrzla, a pizda vrūča i dök je god zëm^hla òkrugla žëne se ^hoče jebati krej sakōga vugla.

3. Išli bi kak dijaki škole⁵²⁷

Dugōsëlski grof Draškōvič se òžënil, ali nje dūge bile dece. ^hajd grofica k doktōru. Dōktor ju je vižitēral i spreglëdal sū meštiju i rëkel da je ž nō se v rëdu. ^hajd i grof na prëgled i doktōr mu veli: "Gōspōdin grof vi stē krivi, Vaša meštija nje v rëdu i nēmretē djetē napraviti." Je, kaj sad? Grōfija nē smē prepasti. Grof mōra nekōmu dati na grofice napraviti djetē. Grof se setil, da nēgōv špan Miške Bān ima sēdem sinōv i on valda znā kak se to djetla. Pōzovē on špana i narēdi mu da napravi na grofice djetē. "Joj, gōspōdin grof, kak bi ja to mogel?" Ali grof nēmu narēdi i nje bile druge. Miške je cjetu nōč z groficō delal kak stēkli. Prēšle je dëvet mesecōv i grofica rađa v dvōru. Tu su doktōr i babica, a grof sām v sobe čeka i pijē. Najëmput dōleti sluškina Micika: "Gōspōdin grof, sin jē!" Grof zvādi kēsu, dā Micike i čeka. Kad pak dōleti Micika: "Gōspōdin grof, sin jē!" Grof je sad bil siguren da je izbila sin i pak zvādi kēsu i dā Micike. Ali za čas još jëmput dōleti Micika: "Gōspōdin grof, sin jē!" "No, dobro, dobro", veli grof, ali ipak još zvādi jēnu kēsu i zadōvolne si òd takvę srēčę natoči kupicu. Pōzōvū grofa glëjet. Na poste^hle leži grofica, a krej nē su pōšlihtani: jēden, dvā, tri sini! Grof je dāl pōzvati špana Miška k sēbe i dobre ga nagradil. Pili su i pōmale se i pripili. Ōnda je grof pital špana: "Reci mi, Miško, kak je to tebi uspelo napraviti tri sina najëmput?"

"Jē, znātę gōspōdin grof, da to nje bile na one velike grofičine poste^hle bez začelkōv i na svilne pōsteline, da nje bile skliske i da se bile kam z nōgami vuprijeti, oni bi sad išli vun kak dijaki škole!"

⁵²⁵ Balint (1990) Fabrika dice. v. Kraus 192 Zagreb Sin Židova vidio u kurvarnici (ulica Potok u Zagrebu)

"sasvim gotovoga čovjeka, samo mu je majstor još prkno bušio."

⁵²⁶ Anglikanski pastor je u redizajniranoj Bibliji opisao Evu kao nimfomanku neutaživa nagona. (Jut. list 23.3.08)

⁵²⁷ Balint (1990) Govedar pravi dicu spaiji.

4. Čude svetõga Jantõna

Negda je v Tãlije živel jake põbožen čovek. Ime mu je bile Jantõn, a tak je znal liepe pripõvjedati da su ga i tičeki põslušali. Živel je krej rjeke. Kad je v lete bile jake vrūče põbožni Jantõn se išel kupat kak i drugi ludi v rjeku. Onda su se ludi kupali goli. Njesu imeli ni fertuna (kõbrnaka kak Turõpolci ni šulca kak Podravci kaj bi si mej nõgami ga prevezali) Tak jenoga dana Jantõn õtidẽ se kupat. A kak mu je ^{hi}ža bila vuz rjeku, on se doma slječe. Zẽl si je same veliki slamnãti škrlak i da bu õnije par korakõv preskočil dõ võde. Ali vrãg, nečistec tẽri navjek pazi kak bi põbožnõga čõveka skrenul z pravõga puta, põšele pred Jantõna dvie mlãde liepe dijekle. Jantõn brže sneme z glãve škrlak i põkrije sram. Je, ali vrãg nie dãl dijeklam mira. Onẽ bejž k nemu i prijelẽ su Jantõna saka za jẽnu ruku. I sad se čude pripetile, prãve pripečẽjne bõže! Škrlak nie opal dole. Ostal je viseti kak na klinu. Põbožni Jantõn nie õsramočen i zã te čude je preglašen za pravõga svẽca. (I. Grandã 1947)

5. Őpatice i sitnice

Zidãri su pri õpatica zidali i išli scãt k plotu. Őpatice su drčale na õblõke i glẽdele. Čãсна mati je išla glejet kaj to glediju. mãm je õtišla majstõru reči da tu zidãri ne smeju scati. Majstõr je veli da im ne mrẽ zabraniti scati, da nie trjeba glẽdeti na takvẽ sitnice. "Njesu to nikakvẽ sitnice, neg õvak veliki kõmãdi" i põkaže čãсна mati na ruke dõ lakta.

6. Strjela je vu jnẽ pũkla⁵²⁸

Jẽna gazdarica je imẽla slugu Jainka i sluškinu Jãnicu. Jainke se furt okõl Jãnicẽ õfrkãval. Gazdarica je zmirem pazila, da ne bi Jainke de ostal sãm z Jãnicõ, da je se ne bi lotil i põvenõgval ju i da je se kaj ne pripeti. Jẽn dan su delali na pole. Počele se nevreme sprijemati. Počel je i dežd cureti. Spustil se jãki dežd, zlejãla se plova, da su se se klabuki delali. Bejži oni dimõm. Gazdarica je põbjegla v ^{hi}žu, a Jãinke z Jãnicu v štagel. Dežd je se bole curel, lisikale se, grmele i strjele su pũcale. Gazdarice se nie dãle van na takõv dežd, pak je poslala mãlõga sineka, da nek preleti k štaglu i vidi de su Jainke i Jãnica. Da nie morti strjela vu jnẽ pũkla. Sinek je dõdrčal dõ štaglẽne vrãt i čez vutlejnkẽ mej deskami lukal. Kad se lisiknũle videl je da Jãnica i Jainke ležiju na slame. Se prestrašen dõletel je v ^{hi}žu: "Joj mamek, mamek, leži Janek raščepjerenã na plẽča, dõ kraja mrtva, a Jainke na jne još male z ritjõ meca. Sigurne je strjela vu jnẽ pũkla!"

7. Pop v bažule

Pop je dõhãjal k jẽne babe kad je nie muža bile doma. Muž je to zõzvedel pak je jemput õtišel tõbože v semen i brže se vrnul. Põd vrãti je male põslunul i kad je čul da je pop nũtre počel je kučiti. Baba je popa brže bole skrila na najže v me^{hi}ujnije neõmlãčenõga bažula, a to je muž čul. "Čuješ babe, dõnesel sem bũncek mẽsa, pak mislim da bi trjeba male bažula ž nim da bi se skuvale", veli muž. "Nõ, dobre bũm jã male õd kraja stũkla." "A kaj buš male tũkla, jãm (jã bũm) se zmlãtil. Ne bũm saki put kad nam bu trjeba išel mlãtit." Baba veli, da nek nejde diẽs mlãtit, neg kad bu dežd curel. Bude višẽ vremena. "Ne, ne baba, ne grele sunce, kad dežd curi. Na najže je kmica. Čẽ tẽre zrne õpanẽ se zdigne, a čẽ dežd curi onda se zamãžem z blãtnemi cipeli. "A š čjem buš tũkel?" "A kaj bi, bũm si zẽl nađak." Baba stãlne õdvrača i veli: "Buš ga zdrobil z nađakem." "A, ne bũm. Jã bũm põ čẽne tũkel." I muž se primle õd jẽne stranẽ tũči i tu je mãm põpova noga. Počel pop nogẽ pribirati. Počel muž i põ kolenu. Vidi pop da je vrãg šãlu zẽl, da se trjeba zdiči i põbeči. Onda se počel pop mõliti mužu, da mu plati 3 forinta, same da ne nišẽ zãte znal.

⁵²⁸ Kraus 395 Stara Gradiška Parok umire a načelnikovica još malo guzicom miče.

Muž nje štel neg za 5 i pop mu je daj a muž je obęčal da ne ni jen farnik znal, da ga je pri svoje babe vlovil.

8. Ova noć je bila slatka!

Tak je došel pop k jene ^hiže kvartjera prosit i da je l' bi mogel dōbiti posebnu sobu. Je, daj su mu. Ōnda je došla jena gōspā prosit kvartjera. I ona je štelu posebnu sobu. Je, veliju oni ne, da je nemreju dati, nek će oče spati vu ne sobe de i pop spi. Pop na jene posteले, a ona na jene. Ōnda je došel i bōgec. I neęa su pustili vu nu sobu pōd vrata. Je, pop se pō noći zavljekel k te gōspie da bi ju pōvenogval. Ona mu je pō tije rekla, da nek najprije ide bōkcju spuknūti glaku na rite, da morti on čuje. Spukne pop jenu glaku, a bōgec je mučal i trpel. Ōnda je još rekla gōspā, da nek ide spuknūti cijelu šaku. Spukne pop cijelu šaku glak, a bōgec je trpel. Drugi dan je pop služil mešu, a ta gōspā i bōgec su bili pri meše. Pop se okrene pri ōltare i meste "dominu svabiskum" peva: "Ova noć je bila slatka!" Gōspā odgovori škōruša: "Da bi barem saka bila takva!" Bōgec se javi z jenoga kuta: "Na moje rite ne bi bila ni jena glaka!"

9. Jogen! Škrinō vun!⁵²⁹

Jena baba v sele je imjela tri šoce popa, škōlnika i kōvača. Oni njesu znali jen za drugōga. I tak je jenu noć k ne došel pop. Još se njesu dobre ni sprijemili kad pōkūči na oblōk škōlnik. Pop nje daj da mu otprę, al je ona rekla popu, da mu mōra otprieti i da ga bu brže ōtpravila. Popa je skrila vu veliku škrinu. Pustila je škōlnika i male se spōminala ž nim, al se on nje daj sterati z ^hiže. Naće pōkūči kōvač na oblōk. Ona mu se zgovarjala da je betęzna i da ga nemre k sebe pustiti. Kovač ju je prosil, da mu nek bār čez ōblōčec lice pōkaže, da bi ju kušnul. Naće veli škōlnik da mu bu on rit nastavil. Kōvač je to čul. Imel je karabitnu lampu i na jne zažaril željeznu batinu, dōk je škōlnik rit namješčal na ōblōčec. Pritisnul je kōvač zažarenu batinu škōlniku na gōlu rit. Škōlnik je zaviknul: "Jogen, jogen!" Pop se v škrine pōplašil i počel vikati: "Škrinō vun, škrinō vun!" I tak su bābini šoci zōznali da su si švōgari.

10. Ja sem kvaren stō forinti!⁵³⁰

Tak su bili muž i baba, a njesu imeli penęz. Ōnda su se zmūdrili kak budu dobili penęz. Muž si je zel sekiru i zišel na najže, a baba je ōtišla k popu. Veli mu ona, da je muž ōtišel v semen, da je l' bi šteli doјti k ne na večer na spominek. "Morti bum došel", veli pop. Ōnda se baba srdila, da je l' ona sad znā, da je l' bu on došel ili ne bu. Ōnda je ōtišla kapelānu. Neęa iste pōzvala na spominek, a on je iste rekел, da morti bu došel. Kad je ni on nje bil siguren, ōtišla je k škōlniku. I on je rekел, da bu morti došel. E, večer doјde prvi pop. Spōminaju se oni tak jen čas, doјde i kapelān, a doјde i škōlnik. Ōnda je zišel muž z najža i počel još pred vrati kleti kōlendār, da čovek nigda ne zna prav, da je semen. Vljenez on v ^hižu. "A tak čjem se ja meknem z doma vi se okōl moje babe ōsmucavate! I mam sekirō na popa: "Deј stō fōrinti." I pop je daj stō fōrinti. Doјde on na kapelāna: "Ti mejne služiš, ti deј pędeset fōrinti". I kapelān je daj pędeset fōrinti. Dōk su ovi đavali penezę, škōlnik, tęri je bil pri ōblōku, je otprl oblōk i skoil van, ali si je na kopče ^hlače na rite raspāral. Drugi dan je bila meša. Pop je služil, kapelān dvoril, a škōlnik je igral na škōruše. Kad se pop okrenul ōd jantāra i štel zadenderati "Dominu svabiskum" on je ōdpōpieval: "Ja sem kvaren stō fōrinti!" Kapelān mu je ōdgōvoril: "A ja pędeset!" Škōlnik je vudril na orgule i ōtpōpieval: "Ja njesem ništa kvaren, same sem si rit raspāral!"

⁵²⁹ Afanasjev str. 109 Kovačevoj ženi dolazi pop, crkveni starosta i Cigo.

⁵³⁰ Afanasjev str. 109. Zečević (1969/70) navodi sličnu.

11. Tak črleni i črješne zoble

Prigorec je prođaval na placu črješne i purana teroga je del v lače da mu ne pobjegne. Gōspa je kupovala črješne i videla kak se mužū nekačōv dūgi črleni diže mej nōgami. A to je puran pōrinul klun š črlenō dūdō čez raspōrek i počel zōbati črješne. Gōspa se nje mogla prenačuditi: *Svakakvih sam vidjela i prōbala ali tak dugōga i tak crvenoga koji i trešnje zoblje još nikad!*

12. Spal s kralovō čerjō⁵³¹

Bili su tri brati na straže v kralovem dvōru, pak su se spōminali, tēri bi kaj najrajši. Najstareši je rēkel, da bi najrajši išel dimōm pōgledati joca i mater. Srejneši je rēkel da bi najrajši, da ima besplatne cug i da se vozi pō države. Bi nekač višē videl i nekač višē znal. Najmlajši je pak rēkel da bi najrajši ki bi mu dāl s kralovō čerjō jēnu nōč spati. Kral se baš tūd šētal i čul kak su se oni spōminali. Zutra je je dāl pōzvati prēd se i pital je kaj su se oni spōminali. Najstareši je pōvedal kaj si je on žēlel, a kral mu je ōdmā dāl dopust na dvā danē. Srejneši je iste pōvedal i kral mu je napisal kardu za besplatni cug i dopust na dvā danē. A najmlajši se nje vupal rēči, ali je kral rēkel, da če nē pōvedal da bu strelen. Ōnda je pōvedal kak si je žēlel ki bi mu dāl z negvō čerjō jēnu nōč skup spati. Kral mu je rēkel da mu on dōzvoli tri nōči ž nō spati. Ali če je nē bu zjēbel idē mu glāva dole. Nesmē je niti siliti ni prōsiti, a mōra ju zjebati. Na večer on i s kralovo čerjō išel spāt v jēnu sobu. Pred vrati je bila straža i če ju je on štel siliti, ona bū same viknula. Ona je gōvorila same jēnu riječ: Nē. Prvu nōč su višē preležali neg prēspali. Kad je on kaj rēkel ili je prišēpnul, ona je saki put rēkla nē. V jutre ga pita kral, da je li ju je zjēbel. On veli da nje. Druga nōč iste tak prējde da je nje zjēbel. Sirōmak je bil se zmučen tūžen. Znā, če je ovu nōč ne zjēbe pē glāva dole. Najstareši brat je došel z doma i pita najmlajšōga, da kak mu je. Ov mu veli da bogme jēbene i pōvje mu sē. Ali mu brat nje znal pōmoči. Pokle je došel i srejneši brat i nēmu tak pōvje, a ov ga navči, kak bu nek delal. Veli brat nēmu: "Kad ona lēgnē, a lāmpa gōri, nek ju pita, je l' bu ova lāmpa cjelu nōč gōrijela. Ona bu rekla nē, ōnda ju ōpuni. Je li būm jā cjelu nōč ode stāl. Nē, i lēzi k ne. Je li būmē cjelu nōč raskriti? Nē. Pokri nū i sēbē. A je li bū vaša picica cjelu nōč nezateknuta? Ona bu rēkla pak: Nē. Ōnda lezi nā jnu pak ju zatekni i zjēbi." Tak je i bile. On nā jnu lēže i zjēbe ju ali žarke. Jutre pita kral nēga da je li ju je zjēbel. "Jesem." Idē kral pitat čer, da je li to istina. Ona veli da je. "Drači tatek, kad mi ga je pōrinul nūter mislila sem da sē vozim v diku nebesku, a kad je počel tancati drmeš i drōmličicu i bridzcati žergučē kaplice, bile mi je lijepe i preljepe kak da sem v same dike nebeske. Jā nēču nikōga neg nēga zēti."

Kral ju je ž nim ōžēnil, a pokle je ov postal kral i još djes kraluju če njesu pomrli.

13. Ōbzōjni dečke i kumina želva⁵³²

Imjela je mati jenoga sina ki je bil jāke ōbzōjen, furt je bježal mej nogē i štel mrdati. Jēmput je došla k nēmu jēna kuma, tēra je znāla kakōv je on, puk si je zēla sōbō želvu. Dečke dōjdē v nōči kume na postel i mām na kumu. Kuma mu veli da sē primiri, da ga bū pizda grizla. Ali on mām s kurcem kume mej nogē. Ona je bila nastavila želvu, tēra ga grizne za glavič kurca. On skoči i pōbjegne. Ōnda mu kuma rēkla: "Am sem ti jā lijepe gōvorila da pizda^h očē gristi i da tē bū grizla." I ōd ōnda sē dečke bojal pizdē, da ga ne grizne⁵³³. Došel je dečke i za ženiti, ali on nje štel neg djeklu ka njema pizdē. Mati nēgva je to pōvjedala jēne djekle i rēkla je da nek pred sakem veli da njema pizdē. I izbila. Djekla

⁵³¹ Afanasjev str. 29 Spahinica odgovarala oficiru ne a on ju dvaput pojebao u vrtnoj sjenici.

⁵³² Kraus: Strina dečku stavila preko plotu glavu štuke. (u Afanasjev: Djevojka momku!)

⁵³³ M. Lichtenstein je snimio 2006. film o vagini koja ima oštre zube i grize.

jē tak pred semi gōvorila i dečke ju jē ōženil. E, ali jē nje štel mrdati. Mislił jē da izbila njema pizde. Sad jē mati rēkla sneje, da nek ona kad byju kōlili v trsije gore na glavica sē raščepjeri, da on ōdzdōl spāzi da ona ima pizdu. Ona tak napravi, a on jē kolil niže v trsiju. Kad on spāzi pizdu primle kolec i počmē ju srditi kak sē i kusa srdi: "Pizda rr, pizda rr" Ona sē vudri smejati tak da jē počēla i prdeti. Dečke sē splaišil i pōbjegel k matere: "Joj, mamek, i mā ju žena ima kak vukōvē lampe. Nā mē kjesila i ^hoče gristi a još i puca!"

14. Kaj migač miže?

Čula jē djekla na paše, kak jē to slatke jebati sē. Jēmpuť reče matere, da jē nek pōkaže kak sē jebē. Mati ju ōtprijemi na pole. Najde jēn mравilnak de su bilē žute mramlice, pak jē veli da nek zdignē rubače i z golō ritjō sedē. Ona sēnē. Mramlice ju počele gristi pō pizde i pō rite a ona beži plāčuč. Ōnda jē rēkla, da sē nē bu vēč nigda dala jebati. Kad jē došla za zamuž štela jē zēti same dečka ki neče jebati. I jenoga zemē ki jē rēkel da neče. Jenoga dāna ōtidē on ž nō v šumu drv sieč. prije toga jē on za jēn grm nastavil kruva i sira a za drugi lagvu vina kak ga jē pūnica navčila. Zakuri on jogen i oni su sē kad su nasekli drv, greli. Kurc mu sē prigrel, puk sē zdigel, zišel čez raspōrek vun i počel migati. Ona ga pita: "A kaj ti to miže?" "To jē moj migač. On miže i kaže mi de jē za grmem kruva i sira." Ona ōtidē za grm i zbila dōnese kruva i sira. Kad su pōjeli, migač pak počmē migati, a on veli da im kaže de jē lagva z vinem za grmem. Oni sē tak najjeju i napijeju. Sad ona pita: "Kaj bume migaču dāli jesti?" On veli da kruva i sira. Same migač neče drugač jesti neg z tvōjega pupeka. Ona si lēgnē i zdignē rubače, a on nadržbi male kruva i sira pō drobu i mej nōgami. Ōnda on lēgnē nā jnu i počmē z migačem šeligati pō drobu i pizde ko da jje. Najēmpuť on kurca zavrti na pizdene lukne i nuťer ga sukne. Ona sā v strāvu pita: "A kaj jē sad to? Kaj sē pripetile?" "Nikaj, nikaj. Prepāla jē v pizdu jēna drōvtina sira, pak jē migač pōletel za jnō, bum ga mām spuknul vān." "Ne vadi ga, ne vadi! Naj sē dō čistōga pōbere!" Migač jē sē drōvtinije pōzobal, poškrōpil pizdene djene i popral kak sē šika.

15. Jē l' more i māli vrag tak lijepe rašpati?⁵³⁴

Išel jē dimnačar, rafajngier svojiem šēgrtem prvi puť čez sełe. Vidla ga jēna baba z dvōrišča i prestrašila sē. Misliła jē da to sam črni vrag idē pō jnu. Kak jē on vliezel na dvōrišče, baba jē ōd strāva pōrinula glāvu v kup slame. Dimnačar jē došel k babe, zdigel jē rubače i počel rašpati ōd mađarske strane ko da dućec tancā. Baba mu sē počēla mōliti: "Jebetē, gospōn vrag, jebetē, same najtē dušu zēti." Kad jē vrag dōvršāval drōmlićicu, babe sē to tak dōpale i pita: "Čujtē, gospōn vrag, a jē li i on vaš māli vrag more tak lijepe rašpati? Dejtē ga zovetē nek dojdē rašpat, am sē vraža koža⁵³⁵ nē razdrla."

16. Duge riva za šaku sliva⁵³⁶

Jēn gōspōdar jē vlovil Cigana i Ciganicu da mu kradeju slive. Štel jē pōzvati žandare, da i_n ōteraju v rešt. Prōsili su ga da i_n nek ne dā žandarem v ruke. On jē rēkel da i_n bu pustil, če mu dā Ciganica jebati. I Cigan mu veli da ju nek zjēbē. Gōspōdar jēbē, a Cigan dūge čeka i viče: "Za šaku sliva, tak dūge riva?" A Ciganica sē javi: "Za svoje voće, kulike ^hoče."

17. Kak jē Štefič pōzdravlal

Kad su Švābi došli za ōnoga rata v Čerije, ōnda jē Štefič Žakmanōv došel na pijācu k jenomu ōficijeru ki sē jake naprčene držal. Ljepe jē snēl šklrlak z glāve kak da pōzdravla i

⁵³⁴ Balint (1990) Cura ne da vragu dušu

⁵³⁵ Sabljak (2001) koža: žensko spolovilo

⁵³⁶ Balint (1990) Za njegovo voće koliko oće

pital ga: "Je l' bi ti jebel?" "Was?", rekel je Švaba, srdite. "Ne mene, ne, neg moju köbilu." Kad se Žakman stal na putu z gluvem Šubierem z Budienec iste je snel škrlak z glave, pöklojnil se i rekel: "Buš kusu jebel!" "Bog dej, Štefek, saki dan!", ödzdravil je Šubier kak na Dober dan!.

18. Žagörći vözili na jörnica prasicu k bicku

Dva Žagörći su vözili prasicu k bicku na jörnica. Bicke ju je zvičil i vözili su ju nazaj. Kötäči na jörnica njesu bili šmjerö namazani pak su cvilili. Önda veli jen Žagörec: "Đuka, čuješ kak pajceki kruliju, dej pezdu zatekni da ne pöbjegneju." (Prigörći se pošpöťavaju Žagörcem da oni veliju pizde pezda.)

19. Žakaj krava tak tužne gledí?⁵³⁷

Jemput na semne v Žagrebe se je göspä spre^hajala tam de se kravę pröđavaju i glädela kravę. Semen je bil pri kräju a krava je bila i glädna i žejna i tak tužne glädela. Pita göspä muža ki je kravu pröđaval: "Kumek, a žakaj ta krava tak tužne gledí?" "Je, göspä, kad bi Vas triput na dan za cicekę vljekli, a same jemput na lete jebali i Vi bi tužne glädeli."

20. Bi se möräl tuči s pol Krälövcä

Tömaš je pil v bertije i š čjem je više pil, se bole se srdil i klël. Pita ga Miške, da kaj se srdi. "Kak se ne bi srdil? Viš, möräl bum önoga tam gada stuči." "A žakaj ga möräš tuči?" "Möräm, babu mi jebę." "Am si ti izbilam będast! Žakaj bi se za kaj takvoga išel tuč. Kad bi ja bil tak będast. Ja bi se önda möräl tuči s pol Krälövca."

21. Nje žena niš kriva neg drađi Bog

Jantolič z Glamnicę je imel male grunta i delal je pri zidare v Šesveta. Nęvi kölegi na posle su ga furt zajebávali: "Kaköv si ti będak. Ti se tu mučiš kak kojn, a baba ti se doma z drugemi jebę. Žakaj ju ne stučeš?" On je mučal i dale delal, a oni su ga se više zajebávali. Nö, najemput se rasrdi i veli: "Am se nek baba jebę. Nje ona niš kriva." Oni si na jnega, da neg šte je kriv če nje ona. "Kriv je drađi Bog ki je pizdu tak stvoril da je saki kurc päšę. Žakaj ju nje stvoril tak da bi je pasal same jen jedini kurc."

22. Cirkveni magniet slabe strjelę vlečę

Kad su na turem čerskę cirkvę pöstavljali magniet. Jajinke je to glädel. Pita on da kaj to djelaju i kaj to bu. Veliju oni nemu, da je to magniet ki privlači strjelę k sebe. Pita on da kak taj magniet daleke morę strjelu privlieči i je l' morę strjelu Žagreba privlieči. Rękli su mu da nemre tak dälke. "Je, bile bi bole da stę tu pöstavili me Bäre pizdu. Bormeš ona vlečę i dale öd Žagreba. Če ja dale ötidem, još bole vlečę."

23. Žakaj čovek ima 32 zube a same jenoga kurca?

Jajnka je prvi put zub boled pak se jađal Štiefu: "Žakaj je drađi Bog stvoril čöveku čak trist dvä zube a same jenoga kurca? Kad drbneš v zub, böli, a kad drbneš s kurcem gödi. Kak bi lijepe bile da čovek ima jen zub a trizdvä kurce! "Joj, Jajnke, al si ti izbila będast! Šte bi za tobö v tačka tulika jajca vojzil?"

24. Nje nam sirömakem dö gizde

Sirömašni dečke se öženil sirömašno djeklö. Kad su išli prvi put skup spat. Najprije su jen

⁵³⁷ Balint (1990) Zašto su krave uvijek žalosne

drugömu s prsti iskali je l' kaj bar ima mej nögami kad nje drugöga bögatstva. Mladejnka je toga pune napetala i böjala se da kam bu to ne se stale. Je, kad je ga je cjeleöga nuter spravil, ona je još napetala vane nekaj trdöga. Pita ona, da kaj je to još vane östale i zäkaj. Veli on ne, da su to jajca, a ona su kakti za cifer. Veli ona: "Am sme mi bökc i sirömaki, nje se nam cifrati i nje nam za gizdu. Ti to se pörini nuter!"

25. Zäkaj pri nas raste pirika?

Pirika je jake grdi drač. De se zakoti teške je se rješiti. Ludi ju pučeju i pö örajnu z motikami seču, pöbiraju i kuriju v jogne. Jenoga dana se pirika ötrpravila öd nas ötiti i na putu se stane s pičkö. Pita pička piriku da kam ide. I pirika je pövie se pö istine, da ju ludi cjele lete pönštavaju, skapaju i seču i v jogne žgu i da ide iskat de je bu bole. Veli ne pička: Nejdi ti nikam nigda! Östani ti tu de jesi!

Am ti je mene još pune gorje. Ti imaš bar lijepe širöke pole.

Ja sem mej nögami v kutu i baš nikömu njesem na putu,

al mi nigdar ne daju mira. Saki čas me šte god ^höče dira.

I nuter mi trde roge mečeju i žrgučem jöžegem me ječeju.

Ipak ja sirota se to zdržim i nikam i nigdar ja ne bežim.

I pička je kriva kaj je i pirika⁵³⁸ pri nas ostala i mörame se navjek ž nimi mučiti.

26. Stricöv ^Hektör se kjesi⁵³⁹

Strina Dora je predvečer vadila kruv z krušne peči. Stala je z jenö nögo na stolec a z drugö na vustije peči. Raščepjerila se a nje imjela gač. (Predi ženö njesu nösilö gač) Mäli Jendrek je dole luč držal da je pösvjeti. Kad se gore naluknul pöd rübaču i videl lampe kak zješu, prestrašil se i zaviknul: "Joj si ga mene, kak se stricöv ^Hektör na me kjesi!" Strina Dora je mislila da je cucku zadišal topli kruv pak da već zješö i srdite vikne: "Dej ga Jendrek z lučjö v lampe jekni!" A Jendrek brže sukne luč strine pöd rübaču da se mam zrušala s peči.

27. Zet venögva kak živinče⁵⁴⁰

Otec i mati su imeli čer jedinku i zet se kakti pizdek priženil. Mlädi su spali v kömöre a stari v ^hiže. Mati je imjela tejnka vuva i čula je na večer kad su ötišli spät kak či pišči kak tica v prügle i cvili ko da ju šte kole. Je, ^hajd mati drugi večer pöd oblök kömöre da vidi kaj to zet pizdek djela z nejninö čerčicö da sirota tak pišči i cvili. Š čjem su lampu gasili, pöčela je postel škripati a či piščati. Mati se naluknula čez oblök i videla da se čerčica pöstavila na četvericu kak prasička i cvili ko da ju koleju a zet ötraga öd mađarske strane vudira kak stekli, primrdava i rokče kak bicke kad viči. Bež stara k mužü da zet venögva ötraga kak živinče i čer bu vuništil. Ali muž nje štel iti zeta zöšpötati. V jutre čerčica niš ne jamra. Vesela skače i pöpjeva i ne zgledi betěžna. Pita ju mati da je l' ju je jake bölele kad je tak piščala i cvilila, döc ju sirotu pö živinski venögva. "Mamek, am me nje bölele neg mi preljepe gödele. I ti bi cvilila da ti ga ötraga sukne a önda bar dvä colö glipše rukne." Mati önda srdite zaslivče: "Joj, meneke, kulike sem ja se ovö lieta zarad mega mulca kvärna klafröv kurca."

⁵³⁸ Mrduljaš (1980): Oj, divojko u grmu ti glava, Uzgor noge ko pirika trava. Kune Mara u gori drvvara: Triput si me zaticao mladu Gdi se gola u Neretvi kupam." U piriku travu zanositi, Pa mi noge viš pirike dizat, Biser trunit i lice mi ljubiti. Žito sija a piriku žeo." Lukanec : Rejši z dragem piriko kopati neg z nedragem po gradu šetati.

⁵³⁹ Balint (1990) Majkino mače davno crklo

⁵⁴⁰ Afanasjev str. 50 Lakej zaželio plemićku kčer makar po pseći.

28. Žagörći na sudu zarad silövajna

Susedova Bära je tužila Iveka da ju je öpsilöval. Mama je išla skup ž nim na sud da bi ga öbranjila. Kad je sudac pital Iveka je l' to istina kaj Bära veli, mama mu ötkopčala raspörek i su meštriju zvädila van: "Viđte, gospön sudac, kak bi ju on mogel öbsilövati s tak mažem da ga nje ni videti." I s prsti ga pöiskala. Naše Ivek glasne prišepnul: "Mamek, dejte kurcu mira, najte ga drbati, bumę parnicu zgubili." Jalža stara djekla jaka i visoka kak lotra öptužila je mažöga Štefeka da ju je öpsilil. Sudac ju pita da nek pövje de i kak je to bile. Jalža veli da na steze na stöjčke kad je nosila vodu zdenca. Sudac gled i nu visoku, gled i neğa mažöga i nje mu išle v glavu da bi to mogle biti na stöjčke, ali mu je Jalža lijepe döpvjedala. "Je bome me je. Nosila sem vodu v lonce na glave. Kad me je ščeknul za rit, opal je lonec i voda se zležala. Štefek je zgrabil lonec, del mi ga na glavu i za ruče se z rukami držal a z nögami me öpasal i za čas spuzal kak stekli i pörinul ga kak ruku v luknu na bukvu kad vadi mlade škvorce. Jana je lepöga i jebežlivöga Jainka öptužila da ju je na paše kad su skup pasli kravę na silu pövenogval i Jainke je na sudu priznal. Sudac ga onda pita da je l' more kaj reči, kaj bi mu se mogle zeti za ölakšavajuču ökolnost. "Znaęe, gospön sudac, ja vam tak rad jebem. morti bi mi se to mogle za ölakšavajuču ökolnost zeti." (Kad je to čula susedova Dora rekla je: "Joj si ga meneke, da ja idem ž nim skup na pašu, bila bi furt po pleča zamazana.")

29. Önaj gore ga bu hrañil⁵⁴¹

Tak je jen bögați göspödar imel slugu i sluškinu. Oni su se rad gledeli, ali je göspödar dobre pazil da i_h nigda ne östavi same, da se ne bi pövenogvali. Jen dan je göspödar rekel da mora iti v semen, a sluga nek ötide s kojni a sluškina s kravami na pašu na onu veliku sinoköšu. Na te sinoköše je bil jen stari gusti hrañst. Göspödar nje ötišel v semen neg je spuzal na te hrañst, da vidi kaj budu sluga u sluškina delali skup na paše. Došli su oni na pašu i brže ötišli v hrañd pöd önaj hrañst. Pöčeli su se nacukavati i kušuvati. Sluga je počel ciceke petati i ökol pizde žiglati i sluškinu nagövarjati da bi se pövenogvali, da tu nigde niköga nje i da nište ne bu videl ni znał. Veli sluškina: Lake je tebe, a kaj bum ja če mi diete napraviš, šte ga bu hrañil, kad niš njemame." "Naj se ti niš brinuti am ga bu On gore (misli je dragi Bogeke) hrañil kak i nas hrañi." Kad je to čul göspödar gore na hrañstu zaviknul je: "A bormeš, ja ne bum. Vi bi se jeba'li, a mislite, da vam bum ja decu hrañil!"

30. Mene se se čini⁵⁴²

Muž i žena su sami živeli v hiže. Jen večer dojde nekaöv Mađar i prosi da bi prešpal. Nje znał gövöriti po naše, puk je z rukö na glave pökazal. I dali su mu. Imeli su same jenu postel. Mađar je spal krej stjene, žena sredi a muž z kraja. Žena se ökreñula k mužu a Mađaru rit nastavila. V noči se prebudi muž. Sa se postel tresla. Mađar vudira z mađarske strane. Pöslune muž i šepne žene:

"Mene se se čini da tebe Mađar jebe." "I mene se tak čini", veli žena.

"Dej mu reči da ga zvadi." "A kak mu bum rekla kad ne znam mađarski."

31. Zörnača i desetača⁵⁴³

Jen muž je imel jake jebeživu ženu i furt je na jnu pazil da se ne bi de s kiem pövenogvala. Čak ju nje ni po noči pustil samu van scät, neg ga je morala zbuditi da ju priemi van. Kad su na večer konöple tukli ona se dögovorila svojjem šocem. On se bu

⁵⁴¹ Balint (1990) Nesporazum (Onaj iznad nas). Afanasjev str. 100

⁵⁴² Kraus 369 Slavonija U priči iz Bosuta to se dogodilo Talijanu.

⁵⁴³ Balint (1990) Cura brojila zvizde. Kraus 357 Osijek Ženin dragi ležao u slami a ona išla na pišanje.

zakopal v pözdjerje i same bu kurca pörinul vān. Ona neg dojdē tōbože sčat na pözdjerje i dök ju bų muž čuval, neg sē same nateknē. I tak jē bile. Zidē ona z mužem sčat, nastāvi sē na pözdjerju i same si ga navodi. Da nē bi mužu to dūge trajale, počēla ga spitāvati za zvijezde. "Kakva jē one zvijezda, a kakva jē one tam?" "One su Lastari, one Kosci, one Kojnarica, a vēne Zōrnača i Desetača." Žene jē počele dō^hajati mile puk jē počēla z ritjō nabijati pō pözdjerju i vikati: "Zōrnača, Zōrnača, Desetača i Desetača." Mužu jē već bile dugōčasne puk ju jē potēgnul za ruku z pözdjerja i viknul: "Dēj sē geni jēput! Bil bi tē tak vudril z övijem klafutkem da ga njesi sēga pōsčala, pak mi sē ösmeknul z ruke."

32. Najtē z mōjē pizdē kapielicu delati

Bāra jē dōnēsla kōšaru čriešen v Zagreb na Māli plac. Jēn gospōn jē kupil cielu kōšaru i Bāra mu ju jē ödnēsla na stān. Tu jē jē gospōn platil i rēkel da jē bu dāl još tulike če mu da venōgvati. Bāra jē pristāla. Sēla si na otōman a gospōn jē pōkleknul i počel ju pō pizde šlātati i šnōfati. Ali on jē dūge same petal i pizdu gladil. Bāra jē pōstāla štēčna i više nje mogla zdržati puk jē zaviknula:

"Gospōn, dējtē ga već jēput nuter teknete i jebetē ili pustete! Najtē z mē pizdē kapielicu delati!" I gospōn jē navalil kaj stēkli bik i roktal kak bicke. Bāra sē vrāčala dimōm čez maksimjersku šumu. Tu jē na steze stāla, raširila nogē i sčala. Pōglēda ona dole a to nekakva kōžica öpala dole i ona zajāvčē:

"Sirōmāk, sirōmāk! Tak jē jāke jēbel da si jē sų kōžicu z kurca zgulil."

33. Dō jutra ga bų pūn štagel⁵⁴⁴

Jāna jē spāla v štagle Jajinke jē došel k ne. Počeli su sē kušuvati a Jāna jē napetala kurca i ljepe ga prijelā v ruku. Kurc jē tak jāke počel rāsti da sē Jāna pōplāšila. "Joj si ga, mēneke, Jajinke! Če ti bų tak kurc furt rāsel dō jutra ga bų pūn štagel." "Nē böj sē niš, Janek. Bų se on v pizde taki splāsnul. I Jajinke ga brže teknul cjelōga v pizdu." Jāna ga nje dāla dō jutra zvaditi da nē bi pak počel rāsti i pōrušal štagel.

34. Grabjerec jē pri svētem Martine tikvu pōvenōgval⁵⁴⁵

Jēn Grabjerec (drugi veliju Prozōrec) jē v gōrica pri Svētem Martine ober Prozōrja kolil trsje. V tikve jē nosil vodu i sakōmu kolu zaljeval da morē lepše nakōliti. Tak se negda kōlile v sake gōrica. Ali Grabjerec jē furt öt^hajal v klijet i pil. Male pō male i dobre sē napil. Jē önda mu sē poštele mrdati a nje bile kaj pak jē kurca teknul v mōkru tikvu i pōvenōgval tikvičku kakti pičku. Öd önda više nište öd srāma ne nosi tikvē kad sē pri Svētem Martine trsje koli neg imaju sekiru za pōdjāštrajne trusķē i kolcē nabijaju sekirnemi vuvi. V se prigōrske gōrica na Liševe, Paruževine, Kašine, Vuğrōvce i Mōrāvča sē z tikvē zaljeva kad sē koli. Voda sē dōvēzē če jē nje na dōlne glavica v rupe.

V trsje pri Svētem Martine nište ne zaljeva s tikvō. To bi tam bile sramota.

35. Ivek si jē na pizde jēzik našprajnil

Došel jē Ivek doktōru da mu zvādi šprajnu z jezika. Doktōr sē čudil da kak si jē baš jēzik našprajnil a nē ruku ili nogu. Pita on Iveka da kak jē to bile. "Gospōn, doktōr mē srām reči, al vam bųm pō istine pōvedal. Lizal sem pizdu." Doktōr sē još više čudil i rēkel: "I jā

⁵⁴⁴ Balint (1990) Šta najbrže raste. Remenar-Crnjko (2007) Ivek ima onu stvar kak i od naše Pisave rog. Same sem ga male prijelā v ruku i bila ga je puna šaka. Da sem ga duže držala morti bi ga bil pun štagelj.

⁵⁴⁵ U Kastvu se priča da je sv. Martin bil pijanac i 10 dana zakasnil na Svi Svete, jer je saki čas tikvu natakāl. (Belaj, Martinje 1992). Zidarima se veli u Kastvu: Drž se škvadri (zidarskog alata) kod sveti Martin tikvi! (Jardas 1939) U Splitu ima prišvarak Martin Tikvica (Kovačić, 1971). U Bukovici svi veštju (slave) sv. Martina s tikvom

ližem pizdu, al se njesem našprajnil." "Je, gospõn doktõr, Vi imatẽ veliku plaču i Vi ližetẽ pravu pizdu. Ja imam malu plaču i ja sem lizal pizdu narisano na deske." Vu pastirske igre krala i pizdõlisca ki põbjedi je kral a ki zgubi je pizdõlizec.

36. Őbesil se on ki nas je miril

Videl je sinek da se jotec põsvadil z materjõ i dũge se srdiju i ne spõminaju. Pital je joca, da zãkaj se tak dũge srdiju i ne põmiriju. "Sinek, njema nas šte põmiriti."

"Am stẽ se i priẽ znali põsvaditi, pak stẽ se prek noči pomirili i drugi dãn stẽ se spõminali. De je on ki vas je õnda miril?" "Nje ga, õbesil se on ki nas je miril."

Kaj nemina põpjeva i gõvori

Golub põpjeva dok skačẽ okõl golubice i snũbi ju:

Kurc pizdu, kurc pizdu, kad je na jne i rĩsti ju: tišči, tišči a na kraju: tiisk!

Kokõš jutre kad idẽ z droga pretežẽ se i krẽkõli: Maarke, ja sem ti jẽbetẽžna!

Pjevec se dole vrti i šešuri: Odi dole, odi dole, ja sem apatekãar!

Mačẽk zove mačku velačẽ meseca: Maaroo, za rojničku razdrap!

Mačka mu se moli: Naaj mẽ v joke, naj mẽ v joke! A kad se zgrãbiju i drãpleju:

Čẽ v joke, čẽ v rit, čẽ v joke, čẽ v rit!

Za živad i blãge se ne veli da se venõgva, mrda il jẽbẽ. Same se mački i cucki jẽbu i jẽbeju. Živad i tiči se rĩstiju, gãziju ili gnetu, bicke prasicu viči čẽ se buca (puja), bik zaskoči kravu čẽ se gojni (tera) a pastuv skoči na kõbilu čẽ se ^hõrca i pušča na se. Bickovõmu, bikovõmu i žriepcovõmu kurcu se veli žila, a pizde prasicẽ, kravẽ i kõbile zajnica a mačkẽ i rojnička. Kad se prasica, krava ili kõbila pripuščã plača se bickõvina, bikõvina i skõkõvina. Kad se svinčẽ kolẽ zriẽžẽ se rit i zajnica i dece da za vitlicu i prsten.

Verujẽ se: Kad tẽ jajca srbiju, nešte ti punicu jẽbẽ. Kad ti cigaretlin na jẽn kraj gõri, nešte ti babu jẽbẽ. Kad ti dobre cigaretlin ne gõri, õnda ti je baba pre^hamila (preštrãjngala), kurva se. Kad komu puneš v joči ili mãneš z rukõ pred jõčmi, čẽ premegnẽ õnda je s Ciganicõ spal. Ruke drščeju õnomu, ki je jẽbel Ciganicu.⁵⁴⁶ Šte ^hoče sina napraviti mõra jebati v čizma. Šte ne põgõdi kad kãla drva drugi put v isti zasek, nemu još kurc rãstẽ.

Veli se: Bẽdast kak tẽle, furt mej nogẽ bejži. (Őbzõjnõmu dečku il mužu tẽri ne da dijeklam (snejam) mira, žigla iⁿ, šciplẽ, cicekẽ ruli i dižẽ im rũačẽ. Bil je mačẽk na slanine. (Mlãde sneje kad je v jutre vẽnela il kad se vidi ki se venõgvaju.) Bõjim tẽ se kak pizda dežđa. (Nje mẽ nimale strãv.) Bole se rõditi prez kurca neg prez srẽčẽ.⁵⁴⁷ Brundẽ kujẽ. Kurca brunda. (Niš ne djele.) Čovek nje tak dũge star, dõk morẽ tikvajnu zdiči. (Morẽ jebati dõk morẽ tikvajnu zdiči.) Da bi tẽ i de bi tẽ?⁵⁴⁸ (Pita šoc šocu.) Da i na hrbet õpanẽ kurca bi si pretrgel. (Taj je nesrẽčen.) Dejte mẽ zrušetẽ, gospõn, menẽ je srãm lẽči. (Rẽkla je Grabierka gõsponu kad ju je nagõvãrjal.) De je kõstajna pũcanca, mošta rjezanca i još ruškẽ tepačẽ tu splatiju našẽ pizdačẽ. De se dvoje lẽgnẽ i trejti se zdignẽ. De su čẽlẽ tu je mẽd, de je voda tu je lẽd, de su snejẽ tu je jẽb. Veli se da su to tri istinẽ. Dele djeleam - dele mẽ gledĩ.⁵⁴⁹ (Rẽkel je Cigan Marke grebenãr dõk je koval pri šijavrlskem raspẽle a Ciganica je raščẽpjerena bez gãč sedjela i mješila mu mjeħ. Dobil

⁵⁴⁶ Golub (1979): Dršče ti ruka s Cigankom si spal. Belović: Roke mo drfẽejo, kaj da je cuco petal.

⁵⁴⁷ Večenaj: Bole se roditi bez kurca nego bez srẽčẽ.

⁵⁴⁸ Večenaj (1997) Dabite, tebite.

⁵⁴⁹ Kraus (133 iz Velike Gorice) Gordogan 5-6/1980

buš kaj priek dvā visi. Dōbiš kitu Marijanōvu. (Niš neš dobil.) Dōk sem svinē pašel kurc mi jē rāsel a dōk sem svinē žiril kurc mi sē širil. Drieve ōsōvički, žena pōležički (sē zdrži). Žilavi su i nje i^h moči zdrōbiti pritiskajnem. Drži sē kak kurc v mrzle vode.⁵⁵⁰ Dvā brata ubōga, jēbē jēden drugōga. Gidāvi jēbec ima plesniv kurec. Gore kinč, dole ninč. Ljep dečke a ima slābu meštriju. Gospōn mlinar Mihāl, poslala mē gōspōdarica i gōspōdar, da mi nasiplete kak nāpre tak i nazaj. (rēkla sluškina mlinaru Mihālu kad jē vreče dōnešla mēlin) Gre^hota jē (jebati) same joca dōmōroca, ki sē doma rodil, a če jē pizdek (priženil sē) ōnda slobōne i nēga. ^hitila jē mām sram za tram, a špot za plot.⁵⁵¹ Veli sē za sneju kā si šoca najdē. I da na plēča ōpanē, kurca bi si pretrgel. Nesrēča ga furt prāti. I popu sē na predekālnice zarečē. Veli sē kad sē nekōmu zarečē kak i popu ki jē rēkel "vu svēte pizde" meste vu svētem pisme. Idē kak v kuminu (kurc v pizdu) Ima pizdaču kak vukōvē lampē. Išla jē na prōščejne i zgubila pōštējne. Ivek sē na pizde našprajnil. (Bila jē narisana na deske.) Kaj mē jēbeš prez kurca? Kakvē jē srēčē i da na plēča ōpanē kurca bi si pretrgel. Lake jē s tuđem kurcem pō glōžju mlatiti. Jāke sē muči sirōmak. Pō đanu kak vol, pō noči kak bik. Nē bu ga dūge. Veli sē mlādōmu mužū ki sē nē dūge ōženil. Jāmra kak bōgec za pizdu. Jaši tē vrāg! Jašoj tē vrāg! Jašil tē vrāg! Jaši tē vrāg te tē jaši! Tak ženē fineše kunū (kunēju) da nē bi rēkle "jēbi tē!" Jebal te čarski pastuv tēri jē ōtpōčiven! Da ti nē bi gōdele, neg da bi tē bōlele. (Klēla jē stāra Škanička sneju). Jēbala Mara soldata. (Ōd toga posla nikakvē koristi.) Jebali tē si ki tē još njesu! Jēbec kak žrjebec, a zdrav kak lav. Jēbel jē jēža. (Nastrādal jē.) Jebēm ti krivōga boga! (Ki tak kunēju veliju da to nje klētva kad ne kunū pravōga Boga.) Jebēm ti nēbe de kokōši spiju! (Kunē sē za šālu.) Jebēna i pōštēna nje moči biti. Jebežliva jebica sē dā i v joke zjebati. Jēbi, jēbi dōk si mlād, dōk ti ^hoče kurac stāt! (Tak pōpjevalu kurvješi.) Jebi tē cucek! Jebi tē vrāg! Jebō tē nevōla i frāst. Jebōj tē vrāg peklēni, te tē jebōj! Jebū sē kak jēži. Ječtē kum, dōk su jāica topla. Rēkla jē kuma kad jē sprāžila jāica a kum jē ōdgōvoril: Bōrmeš nēm više jel kad mi sē jāica ōnladiju. Jēden mira, drugi nogē vmiva. (Dōvica si jē brže našla drugōga.) Jēla, dēj stani v ^hlād! (Pop jē rēkel Jēle, kā jē imjela na prešēcije šlarni fertun i čez raspōrek jē sē pizda videla.) Jēl pijēmē s kucem ili prez kuca? (Bome prez kuca (kurca) nēmē pili.) Jēnoga v jamu, drugōga v slamu. Dōvica si mām drugōga našla. Kaj mē jēbeš prez kurca. Kad sē stāri trček (piejn) vužgē on dūge gōri.⁵⁵² Kjesi (keri) sē kaj kōbilina pizda. Kum kumicu smica za kōmačec suvōga sirca. Veli sē i: Idē kak v kuminu. Kupica sē ne nadōļjeva niti sē žena nadōjebāva. Kurva jē žena kā z dōbrē mēlē nevalāni kruv spēčē a nie ona kā sē dā pōvenōgvati. Lake jē s tuđem kurcem pō glōžju mlatiti.⁵⁵³ Māli bōgec ima veliku batinu. (Veli sē kad žena ili djekla kōmu veli da jē māli.) Mām mu jē sēga dosti kak i māčke jēba. Milica jē ljepe diete, zākaj dečki ne jebētē. Moja roba mōj dučān komu ^hoču tomu dām. Pōpjevala Bāra sluškina popa Težāka. Moreš mi priek kurca jāica napuvati. Nēmreš mi nikaj. Mūder jē kak pievec tēri i mej pērjem pizdu najdē. Mrmla kak bōgec za pizdu. Muž nje tak dūge star dōk morē tikvajnu zdiči. Još morē de kaj pōvenōgvati. Nāgel jē kak pōpovski kurc⁵⁵⁴. Najēbel jē kaj žuti (māček). Naj niš pizditi, neš niš dobil. Naj sē keriti (kjesiti) kak kōbilina pizda! Ne bejži cucek za kusō dōk mu ona z rēpem ne mānē. Tak i kurvješ za kurvō. Nejđē sē prez kurca na gosti.⁵⁵⁵ Nek jē star(a) - nē bu ga (jē) nište kuval ni pēkel. (Veli sē za mlādenca ili mlādejnkū.) Nek nas jēbu kad nas nē bu⁵⁵⁶. Nēm (nē

⁵⁵⁰ Večenaj: Držiš se kak kurec v zdeni vodi.

⁵⁵¹ Večenaj: Sram pod tram, špot pod plot.

⁵⁵² Večenaj: Dok se stari trček vužge, on dugo gori.

⁵⁵³ Večenaj: Lefko je tuđem kurcom trnje mlatiti.

⁵⁵⁴ Večenaj (1997) Nagel je kak popovski.

⁵⁵⁵ Večenaj: Nejde se bez kurca na svate.

⁵⁵⁶ Večenaj (1997) Nek me jebo dok me ne bo.

bum) ja delal za kurčove zdravje.⁵⁵⁷ Neš (ne buš) jebel, dok neš prisegel. Veli se zaručniku. Ni v rit ni mime (neg ramne v pizdu). Veli se kad šte neče reči pravi istinu. Nje ona više curica, precurela je. Nje sirōmaku dō gizde, nēmu je više dō pizde. Nigdar nje māli miš pōd velikem kupem krepal.⁵⁵⁸ (Ni māle žene pōd jakem mužem ne niš) Nigdar nje sem svinam kak je bicku (nerosci). Nigdar nje kurc predug, če je dosta dēbel, niti predēbel če je dosti dug. On je svoje ōdjebel. (Nastradal je.) Ona ne da mime. Ojdi Janek, vu ti jačmen, došle vrijeme da te načmem. Ojdi ti lijepe v pizdu kusu. Ōmrsl se dobre kak maček na slanine. Ostal je suvōga kurca i mōkre opajnkōv. Pjevec je pravi jebežlivec ki i mej perjem pizdu najde. Pizda kak vukōve lampe. Pošten čovek je na Stūbice pizdu pojel. (Veli se ōnomu ki se fali da je pošten.) Prost kak šlapa. Raščepjerila se na pōdsjeku, čizme maže i sem pō^hiže pizdu kaže. Rēkli jesu svēta Dōra da se pizda jēbat mōra. Rēkla je i strina Dōra kaj se mōra to se mōra. Rēkli jesu ježuviti da je pizda blizu riti. Rukne kak bik, prdnē kak kojn. Veli se za slabōga jēbca ki kak bik rukne i spukne. S kurcem na plot ili s plotem na kurca, iste mu dojde.⁵⁵⁹ Same se ti pizduli, ne buš nikaj dobil. Se je to pizdin dim.⁵⁶⁰ Se se hāba same vraža koža ne. Sēga je (mu) je brže dosti kak i mačke jēba. Slabōmu kurcu pači i saka pizdena glaka.⁵⁶¹ Svēti Gał (Gałuš)⁵⁶² je pizdu dał. Svjeti mu se čez vuva. Tak je ōslabel. Veli se mlādencu pokle ženitve. Š čjem imam s tjem klimam.⁵⁶³ Šte jēbe - taj i najēbe. Šte dugšōga ima, bole se ž nim štima.⁵⁶⁴ (Veliju i pastiri za rog v teroga tuliju.) Šte nejdē na moj kries, ne bu jebel ni zutra ni djes! (Vičeju dečki kad kuriju Ivajnski krjes⁵⁶⁵.) Šte se gizda⁵⁶⁶ te je pizda. Štela bi biti pōštēna i jēbēna. Šte te jēbe? (Njesi ti vāžen.) Tak je jebežliv i ōbzojen da bi i kaču jadōvaču v joke zjēbel. Tak je kisele da ki bi ga del koze na rēp, bečala bi. Veli se za pizdōžmiku (kisiele vine). To ne vrijedi ni pol pizde mrzle vōde.⁵⁶⁷ To sem dał (delal) za kurčove zdravje. (Dał sem za niš. Zabād sem delal.) Ven vėnu vėda vėnde venōgva venak kak i vėte vėnda.⁵⁶⁸ (Ōnaj onu sada onde jēbe ōnak kak i one onda.) Vrag ne spi dōk krv kipi. Vraža koža se ne razdrła. Ne bōj se! (Veli se žene ku se nagōvarja, a ona se nečka.) Zglediš kak trinajste prase, tere za pizdu cica. Zjēbel bi i kaču jadōvaču (v joke). (Tak je ōbzojen (jēbežliv).) Zna cucek de je māсна kōst. (Kurvješ najde kurvu.) Žēna nje stara dōk morē kisiele (stajnene) mlieke pregristi.⁵⁶⁹ Još je se^hoče muškōga. Žēna nje tak dūge stara, dok morē reči: pepel. Još je se^hoče jebati. Žēlna je kurca videti. Žēna mu je preštrajngala (prehāmila). Skurvala se. Žēnō je dobil krušnu peč i zdēnec na sinokōše i se vranē dō Lublanē. (Nje niš priženil. Žēna mu dōnēsla same rit, pizdu i kōsmatile.) Živ čovek se napravi i živōga svēca (djekle djetē).

Zgajnkę, pōzgōnjeti, zagōnjetkę i pitalicę

Ōd ōvje 23 zagōnetki same v 6 ni_h se gōvoriju sramōtnę rječi. Se druge su tōbože sramōtnę i če šte pō sramōtne ōdgōvori na zgajnku, si mu se smeju, makar ne znaju je l'

⁵⁵⁷ Večenaj: Dal sem to za kurčevo zdravle. Bom delal za kurčevo zdravle.

⁵⁵⁸ Kristijanović (1841) Kad je miš pod velikem kupom vcerkel.

⁵⁵⁹ Večenaj: Opal je s kurca na plot.

⁵⁶⁰ Večenaj: To ti je pizdin dim.

⁵⁶¹ Večenaj: Slabomu kurcu i dlaka smeta.

⁵⁶² Strbad (1987) U Međimurju je sveti Trubentuljek cuce delil.

⁵⁶³ Kristijanović (1841) Š čem imam, ž-tem klimam. Večenaj: kaj imam s tem klimam.

⁵⁶⁴ Večenaj: Čim dukši, s tem drakši.

⁵⁶⁵ Hranjec 1997) Na Ivanjskom krijesu se ozava dečke i puca za udaju.

⁵⁶⁶ Habelić: Ki se nad njim (razumom) gizda, sebe samoga izda

⁵⁶⁷ Večenaj: To ne vredi pizdu vode. Liplijn (2002): pol pizde mrzle vode : bezvrijedna stvar

⁵⁶⁸ Večenaj (1997) Jel si čula vena kak so venu na Venodijevo z venem zvenodijali vu venogovom štaglu.

⁵⁶⁹ Strbad (1987): Žena more (z muškem se ljubiti) dok more vsedeno, stanjeno mleko pregristi.

se on same djela da tőbože ne zna, puk reče krivi pő sramotne. Dej zazgojni kaj to je? Črna jama, mešnat klin, rit ődigni i nuťer ž nim?⁵⁷⁰ (Kad se čižma őbuva, rit se ődigne i noga nuťer v čižmu pőrine.) Kad ima žena mej nőgami najviše lukni?⁵⁷¹ (Kad žejne žite.) Kad ima žena mej nőgami najviše pejne?⁵⁷² (Kad kravu doji, pejna je pő tri prste đebela.) Kad ti treba stőji gore napete, kad ti ne treba visi dole zgųžvane?⁵⁷³ (Jambriela) Dej reći tri istine?⁵⁷⁴ (De su čele tu je međ, de je voda tu je led, de su sneje tu je jeb.) Drob na drob i đugi nuťer?⁵⁷⁵ (Vine vadi sudića, drob na drob sudića i đugi šief pőrine.) Đugőga lijepe zaslini?⁵⁷⁶, drob na drob pritisni i đugőga nuťer pőrini, nek skoći da se smoći? (Šief v zube, svoj drob na drob sudića i vadi se vine.) Furt je fajtna a ne kvari se? (Pizda) Kaj se sestra plaće za lajnske veselje? (Lani je z veseljem diete napravlene, zible i plaće) Kad se večer smrkne, glaķa se z glaķő strkne?⁵⁷⁷ (Mige se strkneju kad se ide spat.) Kakva razlika mej kurcem i erőplanem? (Diže se erőplan i se mejnši je, a kurc se vekši.) Kakva razlika mej pizdő i flašő? (Flaša se napuni i denė štoplin, a v pizdu se denė i puni.) Kaj stőji a nog njema? (Kurz njema nog a stőji kaj rog.) (Kősmate pő kősmatem tuće?⁵⁷⁸ (Mige.) Kősmate s kősmatem se tišći, a srjedi vődica pišći? (Mige i suze.) Micica moja kősmata, njesem te kupil da te bım lubil, neg da bım svoju gőlotu tikal v tvőju kősmatotu? (Rukavice z micő) Mőkroga mečem nuťer a suvőga vadić? (Kruv v krušnu peć.) Picica puna gnidica? (Figa je puna đomle kőščic) Suvőga mečem nuťer a mőkřoga vadić van? (Šief ili šlať v sudić kad se vine vadi.) Tri pitajna a jen odgővor: Žakaj (kruv zgorel? dečke vtopil? điekla neseća? (Prekesne su ga zvadili.) Žakaj je Bőg stvoril čőveku 32 zube a same jenoga kurca? (Da ne vojzi jajca v tačka.) Žakaj je điekla neseća? (Nje zmeknula kad je je dečke štel navőditi.) Žakaj pievec njema ruk? (Kaj bi z rukami kad kokőši njemaju cicekőv, da bi i_n petal.

Svinar ki hoće zbeći prasićkajne mőra vićiťi prasicu Kad se igra prasićkajne svinar tera s klukaštő batinő prasicu (drevenu gluntu) v kotec (jamu na zemle) a drugi mu braniju. Če se svinar rasrdi kad nemre đuge naterati, neće više terati on je zgubil i veli mu se bisek (bicke, nerostec) i mőra prasicu vićiťi (jebati). Če hoće pőbeći, dečki drćiju za njim dők ga ne vlőviju. Kad ga vlőviju, drćiju ga. Jen dőneše prasicu ku nje nateral v kotec i stavla mu ju mej noge, da ju vići, a on skaće i ^hiće sőbő, da mu ju ne deneju. Drugi dečki primleju batinę s kemi su se igrali kak tambure v ruke i igraju i pőpjevalu: "Unta, unta (hmta, hmta), bisa, bisa!" Kad mu prasicu deneju mej noge da ju vići, tuliju: "tu tuu, tu tuu!" Brojiju kulike put su mu prasicu pőrinuli mej noge, tulike je bicke pajcekőv napravil. To je velika sramota biti bicke i vićiťi, jebati prasicu. Kraj igre mőre biti i kad svinar natera prasicu v kotec a nje vlovil nićije prazne zeliće, će se tak prije dőgővori

⁵⁷⁰ Zganka 2. Frana Krste Frankopana: Černa luknja, čerlen klin; verti z ritjom, porini klin. (Čizma tesna).

Većenaj (1997) Črna jama, mesni klin; nogu digni pa urini? (Noga i čižma)

⁵⁷¹ Većenaj (1997): Kada ima najviše rupa u zemlji? (Kad se pokosi žito)

⁵⁷² Većenaj (1997): Kad se ženi među nogama pjeni? (Kad muze). Strbad (1987):Ista

⁵⁷³ Većenaj: Dok ti treba, stoji gore - kad ne treba dolje stoji (Kišobran) Prije upotrebe - suho i mlitavo. Za upotrebe - mokro i napeto. Nakon upotrebe - mokro i mlitavo? (Kišobran)

⁵⁷⁴ Rožić (1908): Tri istine. Gde su čele tu je međ, gde su mlake, tu je led, gde su snee, tu je ...

⁵⁷⁵ Većenaj (1997): Čerevo na čerevo, a klin v prelo? (brenka, bačva)

⁵⁷⁶ Većenaj (1997) Tražim ga stojećki, dobijem ležećki - otraga poliznem, sprijeda stisnem? (šef)

⁵⁷⁷ Većenaj (1997): Komaj čekam da se smrkne, da se dlaka z dlakom trkne. Ivančan: Jedva čekam da se smrkne, da se dlaka dlakom drkne. (trepavice)

⁵⁷⁸ Hranjec (1987) Kosmato po kosmatom poka. (Mige)

Pesmičę

1. Dini dini dini kurca na ledini
Zigu zigu zajca mlinar ima jajca
Mlinarica picu kakti rukavicu.
2. Stara baba je ak se mrda mlada je
Op seko sekana po trbuvu mekana
A po rite trda da se bole mrda.
3. Ta stara španciera ta mlada za jnom
Stara s kosmatom a mlada z golom!
Stara baba rubava s pizdo decu plasila
Ne bojte se dečica To je vaša majčica
4. Žij si svijeta dök traju mlada lieta!
Jebi dök si mlad dök ti hoće kurac stat!
5. Kaj ta djekla djela na podsek si sela.
Na podsjeku sedi I se po hize gleda
Čizme si maže I sem po hize pizdu kaže.
6. Ja bi jebel Janu ali nemrem na jnu
Jajnke Janičku prijel je za pičku.
Kinder minder nu videl ne rekel za jnu
Neg se zijekel na jnu i napravil Jureka,
A Jurek bu Jakopa teri pizdu raskopa.

7. Da mi peme u goste, ja zakolem jarca
Meni noge tebi roge a Jelice jajca
8. Ide baba z Cerja puna pizda perja.
Ide baba s Kašine puna pizda prašine.
9. Na briegu je žuta hiza
(din, din, din - žuta hiza, din)
Vu toj hizi stara majka
(da, da, da - stara majka, da)
Ona ima ljepu čerku
(din, din, din - ljepu čerku, din)
Kaj je tebe, čerka mila
(da, da, da - čerka mila, da)
Kaj si ti tak napuvana
(din, din, din - tak napuvana, din)
Je li su te vetri napuvali?
(da, da, da - vetri napuvali, da)
Ili su te zajci naskakali?
(din, din, din - zajci naskakali, din)
Niti su me vetri napuvali
(da, da, da - vetri napuvali, da)
Niti su me zajci naskakali
(din, din, din - zajci, naskakali, din)

Bržolice

1. Črleni kukček pod brjeg bejži. (zareče se: kurček)
2. Pop po pisme prst drži. (zareče se: pizde)
3. Remen, remen, pod klupjo te jemlem. (zareče se: jebem)
4. Žuta vrba se giba, (zareče se: jebi ga)

Kletve muške počimaju: Jebem ti (skrati se na: bem ti, em ti, ti), jeboj te, jebot te, jebal te. Doda je se: vrag, vrag peklejniki, on ki pred Boga ne sme, Bog, Bog i Majka Boža, Bog i Kristuš i se na svijetu, sto bogov i funt Kristušov; tat Kristušov, Jezus Kristuš, Isus, Krucifiks, Jangel, Ilija, si sveti i svetiće nebeske, krivi bog, nevola, frast, cucek, kojn, pastuv, bik, bicke, prasec; dan, nebe, oblak, sunce, zvijezda nebeska i se kaj komu dojde na pomet, a v šale i nebe de kokosi spiju, božu torbu, cirkvene kamienije, bigulicu (dijel kolovreta). Meste "jebem ti" more se fine reči "jesem ti", meste bem ti "sem ti", em ti ili same "ti" a je I je od jebem ti ili od jesem ti, ne zna se. Žene kunu: Jaši te cucek, jašoj te pastuv, jaši te vrag peklejniki! (cucek, pastuv, kojn, vrag, vrag peklej), a nekte kunaju male jakšu poduplanu kletvu i još dodaju: te te jaši, te te jašoj! Zimica te trla! Jezika pregrizla, Bog dej! Vu svađe se veli: Buš mačku (kusu, kozu, prasicu, kravu, kobilu) jebel! Kad se babe karaju: Jebali te si ki te još njesu! Jebal te carski pastuv teri je odpociven, tak da bi te bolele a ne bi ti godele! Moj deda je kljel same: Basama negda! Basama Jurica! Basama saka sama i se po dvje skupa! Ivek Šimašin je kljel: Jesem ti duše, dana! Stari Lukič Čubak zvonar se falil, da ne nigdar pred jocem preklel ni rekel ni jenu sramotnu reč a niti v rit niti drjek.

LITERATURA

- Adamček (1976) *Popisi*; (1980) *Agr. odnosi*; (1985) *Građa i* (1987) *Bune*
Adamović, I. K. *Gospodarski pravilnik iz 1774*. (u Bösendorfer (1950) *Agrarni odnosi*. Zagreb)
Afanasjev, *Zaveštani tetreb*, Beograd
Ardalić, V. (1906) *ZNŽO*, Zagreb
Balint (1990) *Mrsne pripovitke*
Balog, V. (2011) *Hrvatska bajoslova*, Zagreb
Bango (1993) *Kralj Drave*, Zagreb
Belaj, V. (2007) *Hod kroz godinu*, Zagreb
Belostenec (1742) *Gazophilacium I i II* (reprint Zagreb 1973)
Belović, S. (2008) *Zavičajni sentimenti*, Ludbreg
Brezovački, T. (1995 *pretisak*) *Matijaš Grabancijaš dijak*. Diogeneš, Zagreb
Brkan (1990) *Vetrenica ili obiteljska arheologija*, Zagreb
Čulinović-Konstantinović Vesna (1989) *Aždajkinja iz Manite Drage Split (Cerje spominje 19 puta)*
Debeljak, (1911) *ZNŽO Zagreb*
Devide, V. (1995) *Antidnevnik*, Zagreb
Eckhel (1988) *Tekstilno rukotvorstvo (u: Etn. baština okolice Zagreba)*
Filipčić, Z. (1985) *Sesvetski Kraljevec*, Zagreb
Funda (2004) *Ljudeki, Varaždin*
Frančić, Anđela (2002) *Međimurska prezimena*, Zagreb
Frankopan, Fran Krsto: *Zganke Gordogan 2-3/1979*
Gavazzi, M (1988) *Godina dana hrvatskih narodnih običaja*, Zagreb
Golub (1979) *Kalnovečki razgovori*, Zagreb.
Gregurić Nevenka (2004) *Trunek spomenka*, Bedekovčina
Habdelić, J. (1662) *Zercalo Marianzko*, Graz
Hirtz, D. (1938, 1941) *Rječnik narodnih zoologičkih naziva*, Zagreb
Hranjec S. (1987) (u *Zvonar i dr. Usmena narodna književnost Međimurja II*) Čakovec
Ilić Oriočanin, L. (1846) *Narodni slavonski običaji*, Zagreb
Ivančan, I. (1999) *Molve narodni život i običaji*, Molve
Jambrešić A. (1742) *Lexicon latinum* (pretisak 1992) Zagreb
Jambrešić, M. (1992) *Katin kraluš*, Koprivnica
Jardas, I. (1957) *Kastavština ZNŽO 39* Zagreb
Jedvaj, J (1956) *Bednjanski govor*, Hrvatski dijalektološki zbornik 1.
Jembrih, A. (1997) *Na izvorima hrvatske kajkavske književne riječi*, Čakovec
Korenić (1896) *Stupnik ZNŽO 1* Zagreb
Kotarski (1918) *Lobor ZNŽO 23* Zagreb
Kozić (1988) *Dječje igre (u: Etn. baština okolice Zagreba)*
Kraus (1904) *Anthropophiteia*, Leipzig *Mrsne priče* Beograd
Lang, M. (1914) *Samobor ZNŽO 19*. Zagreb
Lovrenčić, J. (1834) *Petrica Kerempuh*, Varaždin (pretisak 1998)
Lovretić (1898) *Otok*, ZNŽO Zagreb
Lipljin, T. (2002) *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora*, Varaždin
Lukanec, P. (1938) *Poslovice Virje ZNŽO 31*. Zagreb
Magdalenić, M. (1670), M. Zvončac *Premišljanja zverhu četirih posljednih človeka*, Grac
Malnar (2002) *Pamejnek Govor u čabarskom kraju*, Čabar
Markovac, M. (1940) *Etnografske spomenice u školama*, Zagreb
Marković, M. (2005) *Stari Zagrepčani*, Zagreb
Marošević (1984) *Duga Resa Gordogan 15-16*
Mrduljaš (1980) *Kudilja i vreteno*, Zagreb
Muršić (1994) *Uvod u erotsku književnost*, Zagreb
Novak Marija (2007) *Tragovi hrvatske mitologije*, Zagreb
Rožić V. (1908) *Prigorje ZNŽO 13*. Zagreb
Orlić (1986 i 2008) *Štorice od štrig i štriguni*, Zagreb
Sabljak (1983 i 2001) *Rječnik hrvatskoga žargona*, Zagreb
Strbad (1987) *Međimurje II, Čakovec*
Valjavec, M. (1858) *Narodne pripovjedke*, Zagreb
Večenaj (1997) *Poslovice, izreke i zagonetke iz Prekodravlja*, Zagreb

I V A N G R A N Ć A (1879-1953)

Najznačajnija ličnost cersko-šašinovečkog Prigorja 1. polovine 20. stoljeća pokretač i osnivač svih gospodarskih, političkih i prosvjetnih organizacija.

Rođen je 25. 3. 1879. u Šašinovcu (općina Kašina, kotar Sv. Ivan Zelina). Pučku školu polazi u Cerju 1886-1890. Piše članke u listovima Dom, Seljački svijet i Gospodarski list. Jedan je od prvih i najvjernijih suradnika Stjepana Radića i član predsjedništva HSS-a. S cerskim učiteljem Ivanom Gašparovićem osniva 1906. podružnicu Hrvatskog gospodarskog društva Šašinovec-Cerje. Jedini je seljak član poslovnog odbora tog društva u Zagrebu. Glavar je 1913-1922. uzorno vođene šumske zemljišne zajednice. Od 1925. je član predsjedništva HSS-a i zastupnik u Skupštini Kraljevstva SHS, gdje je 20. 6. 1928. ranjen štiteći tijelom Stjepana Radića. Livadarsku zadrugu Šašinovec osniva 1925. a njezin rad na širenju proizvodnje i siliranja krmnog bilja kao i melioracija potoka Kašine omogućuje 1928. osnivanje Marvogojske i Svinjogojske udruge a 1931. Mljekarske zadruge s prodavaonicama u Zagrebu. Pokretač je osnivanja 1936. Saveza mljekarskih zadruga, koji gradi Zagrebačku mljekaru, kao i osnivanja općine Šašinovec te komasacije katarstarske općine . Šašinovec. Najmlađi mu sin Josip (r. 1920.) polazi sjemenište. Zbog "nedozvoljene politike" istjeran je, svršava klasičnu gimnaziju i studira agronomiju. On i Grandin unuk Marijan Kos organiziraju u Šašinovcu 1939. čitaonicu, 1940. ćeliju KPH a 1941. partizanski otpor. Ubijen je u kolovozu 1941. a brat mu Stjepan obješen 1943. u Dubravi. Nakon rata Ivan Grandić biran je 1945. u Ustavotvornu skupštinu FNRJ i Sabor NRH. Godine 1946. izabran je za predsjednika Glavnog zadružnog saveza NRH i predsjednika Seljačke sloge. Predsjednik je SRZ-e "Josip Grandić" osnovane 19. 2. 1947. od 16 obitelji agrarnih interesenata i stradalnika rata.. (Ranije je u Kraljevcu na kaptolskom dobru ožujka 1946. od agrarnih interesenata osnovana SRZ "Vladimir Bakarić".) Komasaacija područja katastarske općine. Šašinovec omogućuje arondiranje zemlje zadrugara na fakultetsko dobro podijeljeno agrarnom reformom. SRZ uspješno posluje 1947. i dijeli dobar prihod. U 1948. na zahtjev GNO Zagreb SRZ uzgaja 42 ha povrća na odoranoj livadi s bugarskim vrtlarima. Izgradnja splavnice na potoku Kašina omogućuje navodnjavanje. No u kišovitoj godini nastaje gubitak i kriza baš nakon Rezolucije IB-a kad Vlast širenjem SRZ-a silom dokazuje na seljacima ispravnost svojeg socijalizma. U zadrugu dolazi politički podobniji predsjednik, ali veći otkup i tzv. dobrovoljni rad su bezuspješni jer seljake spašava prodaja drva iz vlastite šume podijeljene zemljišne zajednice Grandinom komasacijom. Ivan Grandić umro je 31.3.1953. i pokopan je u arkadama uz Stjepana Radića. Zemljišne zajednice drugih područja koje 1947. totalitarna FNRJ nacionalizira radi pravog socijalizma a demokratska RH ne vraća dioničarima zajednica imovinu nego pretvara u državnu i dokazuje na seljacima ispravni kapitalizam. Obnovljena seljačka stranka HSS suvladar uz HDZ i uz SDP to podržava u vlastitom interesu kao i šumarska struka jer se vjerojatno boje da seljak vlasnik šume ne ugrozi ekološki sustav i demokratski kapitalizam, iako mu to stoljećima ne uspijeva ni u Švicarskoj niti drugdje u EZ-i.

Ivan Grandža

*I. Grandža predsjedava skupštini SRZ-e 1947.
(uz kuću sjede Janko Čižmek i Jakob Bukal Rok)*

Udruženih 15 motika okapa kukuruz 1947. u SRZ-i "J. Grandža" Šašinovečki Lug

Mladi zadrugari SRZ-e "Josip Grandža" Šašinovečki Lug 1947.

Žetva srpom polegnute pšenice kišovite 1948. godine u SRZ-i

Vršidba pšenice i uzgoj povrća na 42 ha odorane livade po zahtjevu GNO-a Zagreb navodnjavanjem iz potoka Kašine s bugarskim vrtljarima 1948. godine

Najamni radnici u proizvodnji povrća

Pokusni uzgoj riže 1950. godine

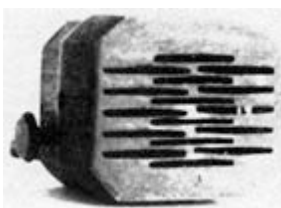
Kuća Ivana Grandje Kozjaka, Šašincev

Kuća s palutanom, Glavničica

Ukras palutana iz 1914., Cerje

Sekalec barbjeröv

Ukras štale iz 1920., Kraljevec

POPIS SLIKA

prednje Palutan Žakmanově hiže građenje 1914., Čerje (gore)
korice Palutan Vincekově hiže slikanę 1949., Šašinovec (dolje)

predlist Svatovi Matije Pavlović i Katice Car 1938. (obje stranice)
Zamužna djeke i dečke za ženiti - zaručnici (lijevo gore)
Mladejka v šlare i mladenec s kiticō (desno gore)

knjižni blok (stranice)

- 3 Pijac Čerje slikan 1936. (crkva građena 1765. a škola 1858.)
- 19 Čerje s turma spram Budjencu : Čerje s turma spram Kraljevcu/
Celt za prošćejne na Pijacu : Plot i lesa na farōf : Čerški farōf/
Kaptōlski marōf Kraljevec : Koš kukuriznač na marōfe
- 20 Katastarska općina Šašinovec na karti Općine Sesvete
- 30 Koš kukuriznač : Žrni za mleti : Sukašnica i sirna košara : Latičnak/
Ježutkovičova hiža, Budjenec : Cimermani i pilar na bande/
Vrtani zdenec na kōtač, Čerje : Šjefi za vine i rakiju vaditi : Micica i stepica
- 38 Sinokōša i vrbę vuz kanal "Granda" : Kupićę sjena pri kapijele v Žerevince/
Šašinovčani klještriju kolje na drvocepe : Joža i Slavek špricaju trsje
- 82 Maruša Tukčica Malčičova z naševem pri kōnopla 1952., Čerje/
Na stupe sę tučę konōpla : Na trlice sę terę kudela : Na rāzboju sę tkę pręđa
- 95 Znebač ili deždevnač ōpanę z nęba z dežđem i previja sę hōdęč
- 96 Đaci škole Čerje 1930. (učiteljica Josipa Sedmak, župnik Makovec i upravitelj Ante Kružić) Učenice nose dōmačę fertunę i rýbačę/
Đaci škole Kraljevec 1931. (prvi učitelj Vladimir Molk) u dvorištu Matije Palčića (Blaška) u čijoj kući je 12. prosinca 1928. škola otvorena
- 112 Ōpukani kup sjena, Šašinovec : Friganōv silōs, Pōpovec : Plug z jōrniciami/
Kurilnak (kōkōšinec) i kotec, Kraljevec : Svinci, kōpajna i šarajzlin, Čerje/
Krušna peč krej hižę : Neborišina kuvarna i krušna peč, Šašinovec
- 128 Dvōrišće, kotec i štala, Kraljevec : Zdęnec š čigō na stuble, Čerje
- 140 Čerškę sneję nosę priględ v Budjence : Krsni kumi i zętec na Bistrice 1928.
- 154 Pralę pereju na pōtjeku v kōrita : Blagōslōv špricę DVD-a Čerje 1940./
Hiža z dugem gajnkem, Drienčec : Koš kukuriznač ōd letvic, Čerje
- 166 Djekeleč, Kraljevec 1940. : Djekele, Pōpovec : Kraljevečicę v ōpleče/
Sneję i djekele, Žerevinec : Sneję, Budjenec i Čerje : Mama, strina i sin z vurō/
Spominek 3 sedęč na dvōrišće, Šašinovec : Spominek 3 stōjęč na grōbju, Čerje
- 186 Svatovi Franjo Obad i Barica Jagatić, Žerjavinec 1938.
- 209 Svatovi Petar Hukavec i Marica Hajnović, Šašinovec 1939./
Ōblōki : Kip ki igra : Ōblōk na zāsun : Ōblōki palutana
- 210 Mladenci Danica Gašparac i Ivan Biškup, Čerje 1948./
Svatovi Stjepan Salarić (Čerje) i Dragica Šarec Isomec (Drenčec), 1940.

- 217 Đaci škole Cerje 1932. (župnik I. Janeš, učiteljica J. Koporčič i učitelj A. Kružić)/
Đaci škole Cerje 1934. (učiteljica Jelica Koporčič i upravitelj A. Kružić)
- 228 Predstava Keko Brigantini 1. 4. 1945. : Prvi nogometaši (Varnica i Ribič) 1945./
Čerški dečki ki se više njesu prasičkali : Pōd kljeni pri dōlnem zdence
- 233 Dār bōžične slamę slivam, Žerevinec : Pitōmjerane gnōjišče, Šašinovec : Šekrjet
z desjek za štālō, Krālevec : Krastača ję morti preōbrnena coprnica
- 234 Hiža s pemnicō i bōltō na Pijace : Vrapci pri Malčičōve hiže s pemnicō i bōltō/
Šatōvičōv Miške Māli : Odbor Poljoprivredno-povrtlarske zadruge Cerje
(T. Čizmek, I. Hukavec, F. Šatōvič, M. Bojničič, J. Biškup a i moji dobri kazivači)/
Kola s čerskem zeljem na vugle Vlaške vulicę 1948.
- 258 Pretuletni pōljetek ję pōljetel : Priel mę sę i drži mę kak sklopec
- 303 Ivan Grandā Kozjak : I. Grandā predseda skupštini SRZ-e 1947.
(uz kuću sjede Janko Čizmek i Jakob Bukal Rok)/
Udruženih 15 motika okapa kukuruz 1947. SRZ "J. Grandā", Šašinovečki Lug/
Mladi zadrugari SRZ-e "Josip Grandā", Šašinovečki Lug 1947.
- 304 Žetva srpom polegnute pšenice vlažne 1948. godine u SRZ-i/
Vršidba pšenice i uzgoj povrća na 42 ha odorane livade po zahtjevu GNO-a Zagreb
navodnjavanjem iz potoka Kašina s bugarskim vrtlarima 1948. godine/
Najamni radnici u proizvodnji povrća 1948. : Pokusni uzgoj riže 1950. godine
- 305 Kuća Ivana Grandē Kozjaka, Šašinovec/
Kuća s ukrašenim palutanom, Glavničica/
Ukras palutana iz 1914., Cerje : Sekalec barbjera : Ukras štale iz 1920., Kraljevec

zalist Kraljevečkę djeklę v ōpleče (lijevo)
Sneja z Čerja i strina z Budjenca (desno)

zadnje Marica Pavlovič Kraljevečica 1941. (gore)
korice Pretuletni pōljetek ję pōljetel (dolje)

Franjo Šatović rođen je 22. I. 1926. u Cerju (općina Kašina, kotar Sv. Ivan Zelina, sada grad Zagreb). Otac Šimun umro je 1930. a 1936. mati Ljubica r. Kus u Drenčecu. Osnovnu školu polazio (1932-1936) u Cerju. U Privatnoj gimnaziji svršio je 1942. 4 razreda i maturirao 1946. u III. muškoj realnoj gimnaziji u Zagrebu. Upisao studij etnologije, hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Nakon smrti bake Marice r. Bojničić u Drenčecu, nestanka u Jasenovcu očuha Vjekoslava Čižmek r. u Glavnici i odlaska maćehe Ružice r. Šimaga on i malodobni brat Slavko Čižmek ostaju sami na seljačkom gospodarstvu. Ulaze 1947. u SRZ "Josip. Grandža" Šašinovečki Lug i presele u Popovec. Radeći u zadruzi prešao je na

Agronomski fakultet i diplomirao 1953. Na agronomskoj praksi bio je u Njemačkoj, Danskoj i Švicarskoj a na specijalizaciji oplemenjivanja soje u Japanu. Doktorirao 1973. tezom Proizvodna važnost osnovnih komponenata priroda kukuruza. Radio je od 1954. u Sjemenskom poduzeću Đurđevac (Osnovao Ratarsko-sjemenarsku zadrugu "Savez" sa 14 ogranaka), Poljoprivrednoj stanici Sesvete do 1963. (Osnovao Poljoprivrednu zadrugu "Agrocentar" u Sesvetama i Poljoprivredno-povrtlarsku zadrugu Popovec-Cerje). Od 1963 do 1975 u Poljoprivrednom centru Hrvatske (organizirao pokusno polje u Šašinovečkom Lugu) i Agronomskom fakultetu u Zagrebu do umirovljenja 1993. u trajnom zvanju redovnog profesora. Predavao je Metode primjene znanosti od 1970., Ratarstvo i Sjemenarstvo od 1975. Oženjen Marijom r. Cvitković iz Mutilića (Udbina), sinovi Željko i Zlatko. Radio je na primjeni znanosti u proizvodnji (u Zajednici naprednih poljoprivrednika je tajnik od osnutka 1968. do 1977.), na širenju agroinovacija, oplemenjivanju kukuruza (hibridi ZG502, ZG602) i sorata soje (Ljubica, Sivka). U suradnji s agronomskim fakultetima, institutima, stanicama i stručnim službama organizirao od 1965. godišnja agronomska savjetovanja. Sudjelovao je na međunarodnim skupovima u Francuskoj, USA, ČSSR-u, SSSR-u, Japanu i Australiji. Urednik je agronomskih stručnih i znanstvenih časopisa: Agronomski glasnik (1/1965.-3/77.), 14 posebnih edicija i 9 Mandekićevih priručnika, Poljoprivredne aktualnosti (1/1965.-3/77.), Agroinovacije (1/1966.-3/77.) i Poljoprivredna znanstvena smotra (1980.-1990.). Suradnik je Poljoprivredne enciklopedije. Član osnivač i prvi tajnik Savjeta za poljoprivredu i šumarstvo HAZU. Od preko 140 objavljenih stručnih i znanstvenih radova navode se oni vezani uz Cerje i Sessvetsko Prigorje:

1. 1953. (i Deneš S. Dobričić B.) Poljoprivreda općine Šašinevec, diplomski rad, Zagreb, 150
2. 1958. (i Šket, M. i sur.) Stanje i mogućnosti polj. proizvodnje Gornja Lonja, (studija) 248
3. 1959. Raslojavanje prigradskih sela ni unapređenje poljoprivrede Suvremena poljoprivreda 3
4. 1960. (i suradnici) Poljoprivreda općine Sesvete, 297, A4, tb117 kt.
5. 1968. (Kovačević J. i), Prirodni travnjaci općine Sesvete, Veterinaria 2:223-229, Sarajevo.
6. 1971. Po dragomu kraju Sessvetsko Prigorje, KAJ 6:81-107, Zagreb, 27, 2417p, sl19.
7. 1971. Segi po male z cerske fare (šale, poslovice, zgajinke, coprije), KAJ 6:108-123, Zagreb
8. 1971. Povijesne crtice o gospodarskim organizacijama na području Sessveta KAJ 6: 61-70
9. 1971. Seljačke bune (3 štibrenske, Golešova, Vugrovečka i Zelinsko-Kašinska) KAJ 6: 33-44)
10. 1978. Josip Grandža Kozjak - Joža Sessvetske Novine 11
11. 1984. Kukuruz u prošlosti i sadašnjosti, Poljodobra 3: 3-19, 5:3-20, 9/10:3-14, 11/12:3-13
12. 1988. Ratarstvo i travnjaštvo SR Hrvatske Enciklopedija Jugoslavije sv. 5: 252-259
13. 1989. Konoplja nekad i danas, Poljodobra 5/6:99-125, Zagreb, 33, A4, sl18, tb14 L52.
14. 1998. Kukuruzno nazivlje u hrvatskim govorima Sjemenarstvo15/98:479-494 16/99 121-165.
15. 2000. Rječnik hrvatskoga jezika LZ MK i ŠK (suradnik struke agronomija) Zagreb
16. 2004. Božićni običaji u Sessvetskom Prigorju Sessvetski Glas 3
17. 2005. Poljoprivredno obrazovanje do utemeljenja fakulteta (Spomenica 1994-2004) Zagreb.
18. 2012. (i Kalinski I.) Rječnik Cerja zagrebečkoga Domjanićevo Prigorje Zagreb

Kralovečké děkle v ōplěče

Sneja z Čerja i strina z Budjenca

Cijena: 150,00 kn
ISBN: 953-6540-54-9

